

Apophthegmatvm, sive scite dictorum libri sex, ex optimis quibusque utriusque linguae autoribus Plutarcho praesertim, excerptorum, cu(m) brevi commodaque explicatione, quæ tum lucem addit obscuris, tum dicti sensum argutiamque, nonnumquam & usum indicat

<https://hdl.handle.net/1874/404554>

Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell Huybert van Buchell (1513-1599)

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

This book is part of the Van Buchell Collection Huybert van Buchell (1513-1599)

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

516
No. 230. g.

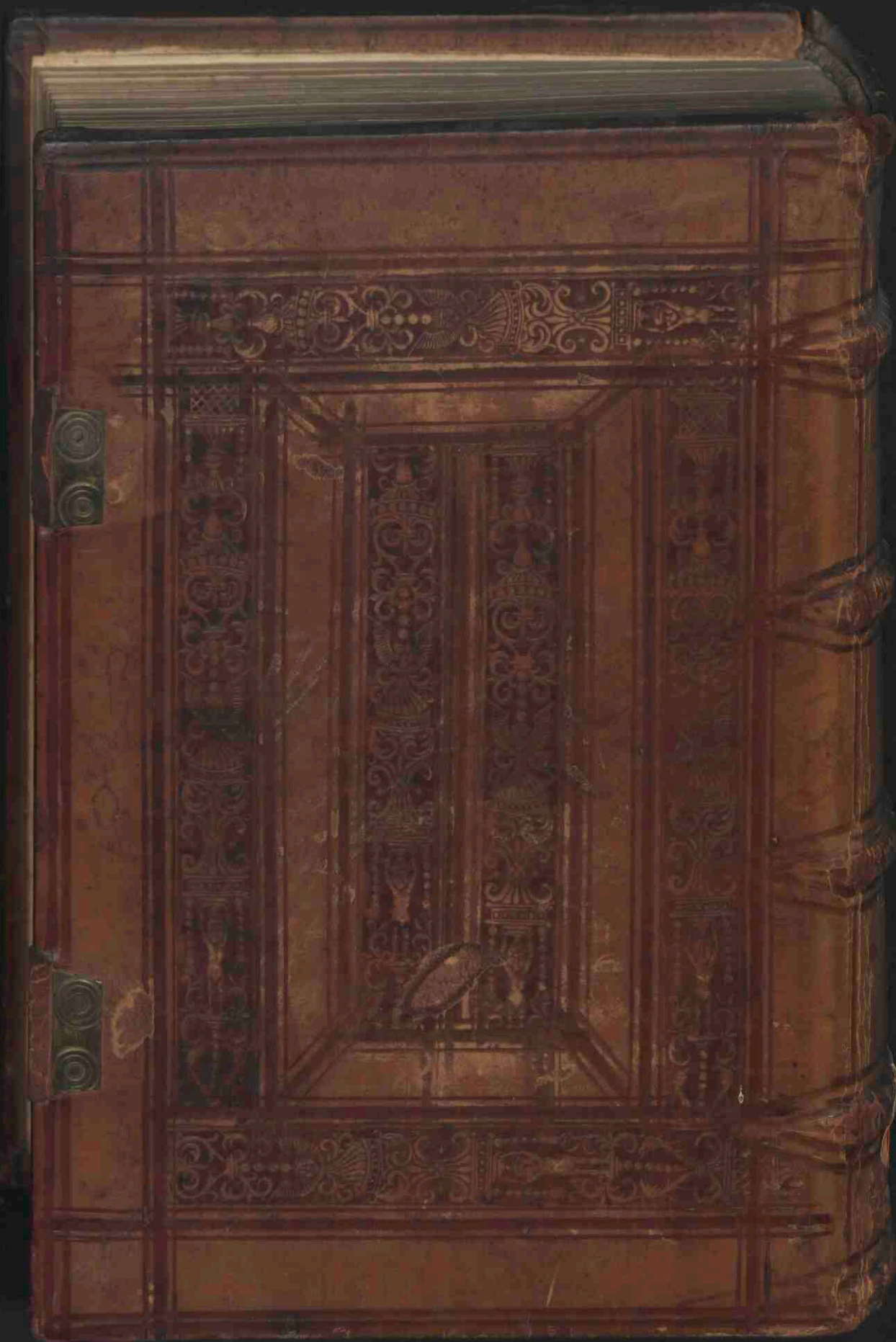
B. qu.
27

172.

f.

27.

Miscellanea Litteraria

Quarto n°. 27.

B. qu.
27

Archaic pond 17 July de laeate Lam 21

de laeate hushely

Archaic pond 17 July de laeate Lam 21

A P O P H T H E

G M A T V M, S I V E S C I T E D I C T O R V M
 Libri Sex, ex optimis quibusq; utriusq; linguæ autori
 bus Plutarcho præsertim excerptorum, cū breui com-
 moda q; explicatione, quæ tum lucem addit obscuris,
 tum dicti sensum argutiamq; nonnunquam & usum
 indicat, per D E S. E R A S M V M R O T E R O D A M
 M V M. Opus non minus bonæ frugis quàm
 uoluptatis allaturum studiosis.

Nunc primum excusum.

Ex domo Buzolii

BASILEAE, IN OFFICINA FROBE
 NIANA, ANNO M. D. XXXI

Cum gratia & priuilegio Cæsareo
 in sex annos

APOLLO

THE GREAT GREEK GOD OF THE SUN
AND LIGHT
AND OF THE ARTS
AND SCIENCES
AND OF THE MIND
AND OF THE SOUL
AND OF THE BODY
AND OF THE WORLD

THE GREAT GREEK GOD OF THE SUN

THE GREAT GREEK GOD OF THE SUN

THE GREAT GREEK GOD OF THE SUN

THE GREAT GREEK GOD OF THE SUN

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI IUNIORI
GVILHELMO, Duci Cliuensi, Iuliacensi, Mon/
tensi, Comiti Marchiæ & in Rauenspurgo, &c.
Des. Erasmus Roterodamus s. d.

VONIAM priores libellos quos
mei erga te animi ueluti arrabonem
qualemcunq; miseram, tam comi/
ter accepisti Guilhelme Princeps Iu/
nior Illustrissime: nec tu modo, sed
& ambo clarissimi parentes tui, ui/
sum est aliquid & tua nobilitate dignius, & tuis stu/
dijs ni fallor, utilius adiungere. Proin ex optimis qui/
busq; autoribus collegi, quæ Græci uocant Apophthe/
gmata, hoc est, egregie dicta, quod uiderem nō aliud
argumenti genus Principi præsertim iuueni magis ac/
commodum. Sunt illa quidem scitu dignissima, quæ
philosophi de moribus, de repub. administranda, de cæ/
bello gerendo literis prodiderunt. Sed quotocuiq; uel
priuato tantum est ocij, ut apud Platonem Socratica/
rum argutationum, ironiarum & Isagogarum amba/
ges ac labyrinthos euoluere uacet? Aristoteles autem
copiose quidem scripsit de moribus, sed philosophis
scripsisse uidetur non principi. Dilucidiora sunt quæ
tradidit de re ceconomica & politica, sed is uir nusquā
non requirit lectorem & attentum, & ociosum: ad hæc
quoniā affectibus caret, non perinde retinet animum

EPISTOLA

principalibus curis intentum. Iam in philosophicis & M. Tullij de philosophia libris pleraq; sunt eius generis, ut non admodum referat principem ea scire: quod genus sunt quæ disputantur ab illis de finibus bonorum ac malorū maiore subtilitate quàm fructu. Conueniunt hæc illorum instituto, qui de honesto per omnem uitam nihil aliud quàm disputant. At ei qui ditioni nascitur, statim expediēda uirtus est nō per ociū disputanda. Restat historia, quæ quoniam res præclare secus ite gestas uelut in tabula spectandas repræsentat, nec id absq; uoluptate, magnatibus uiris aptior esse uidetur: sed hic ut infinitam uoluminum uim principi uacet euoluere, quis possit meminisse? Atqui quem admodum ij qui certant in palæstra, certos quosdamprehendendi elabendiq; modos ad manum habent, ita qui in pacis bellicq; negocijs uersantur certas rationes in promptu habere conuenit, quibus admoneantur, quid pro re nata facto opus, quid non. Hac in parte uidemus eruditissimos uiros principū curas sua diligentia subleuare conatos, quorum alij scripsere sententias, ueluti Theognis & Isocrates, alij celebrium uiro-
 rum stratagemata & apophthegmata, uelut Valerius Maximus, & Sextus Iulius Frontinus, qui indicat idē ab alijs nonnullis factitatum. Non mediocris ocij res est aurum scrutari in uenis, aut gemmas in harenis maritæ quærere. Is demū occupatissimo principi gratum præstat.

N V N C V P A T O R I A

præstat officium, qui aurum purū factumq; exhibet, qui selectas ac repurgatas gemmas, auro inclusas, aut poculis additas offert. Id officium quum à multis tentatum sit, mea tamen sententia, nemo felicius præstitit, quàm Plutarchus, qui post æditū egregie frugiferum opus de uitis uirorum illustrium, in quo permixtim facta simul ac dicta illorum referuntur, Traiano Cæsari laudatis, collegit insignia diuersorum apophthegmata, quod in his uelut in certissimo speculo repræsentatur animus singulorum. Nam in factis bonam laudis partem sibi uindicat consiliarius dux ac miles, maximam fortuna, per quam uidemus interdum optime cōsulta pessimum habere exitum: rursus quorundam inconsultā temeritatem felicissime cedere. Nam quem admodum dixisse fertur Siramnes Persa, Dux ut opinor, interrogatus quare facta præclaris eius dictis non responderent, quid loquar mihi in manu est, quid eueniat in arbitrio fortunæ & regis. Nec tamen ideo sua laude frustrantur honesta consilia. Plutarchus autem non tantum in delectu cæteris præstat, uerum etiā in explicādo. Habent enim apophthegmata peculiarem quādam rationem, & indolem suam, ut breuiter, argute, false, & urbane cuiusq; ingeniū exprimant. Si quidem ut singulis hominibus, ita singulis etiam nationibus suis quidam genius est: unde fit ut alia cōueniant Alexandro, alia Philippo aut Antigono, alia Phocioni.

Phocioni, alia Alcibiadi: rursus alia quadrent in Lacedaemone, alia in Scythiam aut Thraciam, alia in Atheniensem, aut in Romanum. In his igitur exprimendis mihi dilutior uideatur Xenophon, suffragidus Herodotus, loquacior Diodorus & Qu. Curtius, ne pergam de ceteris dicere. Plutarchus omnes impleuit numeros. Eoque uisum est hunc ex omnibus potissimum sequi. Quicquid igitur erat in huius opere quod inscripsit, de apophthegmatibus, hic in solidum reperies. Comperimus hoc opus bis latine uersum, primum a Francisco Philelpho, deinde a Raphaele Regio, quem Patavii nominamus. Philelphus in nonnullis locis fuerat lapsus, quae restituit Raphahel, sed ipse rursus impingens alicubi: ni mirum homines erant ambo. Sed uterque nihil aliud esse uoluit quam interpres, nos Plutarchum multis de causis sequi maluimus quam interpretari, explanare quam uertere. Primum ut dilucidior esset oratio, quippe minus astricta Graecis uocibus. Non enim haec Traiano scribuntur, uiro tum utraque literatura, tum longorum rerum usu exercitatissimo, sed adolescenti principi, imò per te pueris & adolescentulis omnibus liberalium studiorum candidatis. Nec illo seculo, quo dicta gestaque eiusmodi uulgi fabulis celebrabantur, in balneis, in conuiujs ac circulis forensibus. Dein ut mihi liceret indicare dicti argutiam, si quod occurreret obscurius, qualia nunc sunt permulta, non solum rudibus, uerum etiam
 ultra

N V N C V P A T O R I A

ultra mediocritatem eruditus. Me certe in multis torfit
 diuinatio, & haud scio an alicubi sefellerit etiam. Nec
 paucis in locis lucta fuit cum mendis codicū, in quas
 necessario impegerūt etiam interpretes. Vix enim cre
 dibile est quātum sibi permiserint uel librarij, uel scio/
 li quidam in hunc autorem, cui summa debebatur re/
 ligio. Nullus enim extitit inter Græcos scriptores Plu
 tarcho præsertim quod ad mores attinet, sanctior aut
 lectu dignior. Atqui hoc ipsum quod absterrere de/
 buerat inuitauit, gloriæ quæstusq̃ sitientes ad depra/
 uandum, addendum, detrahendū. Etenim quo quisq̃
 scriptor est plausibilior ac celebrior, hoc magis ad que/
 stum corrumpitur. Arguit hoc ipsa Græcorum codi/
 cum uarietas. Nam ut alijs omissis, de hoc opere quod
 est in manibus loquar, quædā habet Philelphus quæ
 Raphahel non attigit, & contrā. Deinde quum Plu
 tarchus in præfatione, profiteatur sese in uitis, dicta fa
 ctaq̃ uirorum illustriū promiscue retulisse, sed in hoc
 opere compendij gratia tantum apophthegmata cō/
 texuisse, permulta tamen admixta uidemus, quæ ni/
 hil aliud sunt quàm stratagemata. Iam eodem in ope
 re toties eadem repetita, nōne palàm clamitant, ar/
 gumentum hoc ab alio contaminatum? Ut iam igno
 scamus apophthegma referri sub eius nomine cui di/
 ctum est, non à quo dictum est, ut de Lysimacho &
 Philippide. Maioris erat audaciæ, quod ex uno opere
 fecerunt

fecerunt duo. Quoniam enim Plutarchus è Laconicis quæ plurima feruntur, ea duntaxat attigisset quæ uidebantur occupatissimo Cæsari futura satis, ille quisquis fuit, si modo fuit unus aliquis, Lacedæmoniorum dictis proprium uolumen dedit, idq; secundum ordinem literarum Græcarum, quem Raphahel uertit in ordinem latinarum. At hic erat è tribus omnium deterrimus. Nam ordinem sententiarum sequuntur Valerius & Frontinus, quæ ad religionē, pietatem in patriam, ad fidem, ad fortitudinem ac iustitiā pertinent, & item de cæteris, in suam quæq; classē digerentes. Eruditissimus est quem sequutus erat Plutarchus, seriem regionum ac regnorum obseruans, & in singulis ætatum ordinem, unicuiq; regum suos adiungens duces, & cuique ducum suos collegas. A Persis uenit ad Ægyptios, ab Ægyptijs ad Thraces, à Thracibus ad Scythas, à Scythis ad Siculos, à Siculis ad Macedones, hinc ad Athenienses, ab his ad Lacedæmonios, in horum singulis temporum non literarum ordinem sequens: à Lacedæmonijs ad Thebanos, à Thebanis ad Romanos, ut lector è paucorum dictis historiæ totius agnoscat seriem, quam misere confudit is qui Laconica separauit, repetens interim eadem quæ ad Traianum collegerat Plutarchus: quanquam id frequentius in altero deprehēditur opere, sed in utroq; toties, ut ea dormitatio non cadat in Plutarchum scriptorem exactæ

NVNCVPATORIA

exactæ diligentia. Adde quod hæc pars nullam habet præfationem, nec illa prior ad Traianum quadrat ad utrunq; opus. Iam quid gratiæ debeat his, qui celebrium autorū libros ad hunc contaminant modum in præsentia non disputo, mihi sacrilegij genus esse uideatur. A me tamen, exceptis aliquot Laconicis, quod eadem in altero catalogo repetuntur omnia, nihil eorum prætermisum est, quæ Plutarchi titulo feruntur, partim ne quid hic desideraret lector auidus magis quàm elegans, partim quod nihil illic uiderem nõ dignum cognitu, licet non suo dictum loco. Sed totum opus quodammodo meum feci, dum & explanatius effero quæ Græce referuntur, interiectis interdū quæ apud alios autores addita comperissem, additis item permultis quæ in hoc opere non habebantur, ubique ueluti scholijs indicans uel sensum uel usum apophthegmatis, in his duntaxat quæ lucis aliquid desiderabant, sed hoc ipsum breuiter, ne ab apophthegmatū natura degenerarem. Ordo uero nobis etiam confusior est quàm illic inueni, quod quum initio statuissimus paucos duntaxat eximios recensere, calor operis incitauit, ut mutata sententia longius prouheremur, nec erat futurus finis, nisi rerum sese offerentium uelut immensum pelagus, receptui canere cōpulisset. Nam ut Quintilianus inter grāmatici uirtutes collocat, quædam nescire, ita in hoc argumenti genere, diligentia pars esse uidetur quædam præterire. Ita q; lautus con-

uiuator esse malui, quàm molestus, præsertim quod si quid in hac cœna prætermisum est, potest in alia proponi, posteaq; hæc erunt concocta. Porro ordinis neglecti incômodum indice pensauimus. De titulo nihil refert anxîū esse, quū in his quæ collegit Plutarchus sub apophthegmatum nomine, multa sînt, quæ alius mallet *σινώματα, λοιδορία, ἀσέα, εὐπράπειλα*, siue *γελοῖα* dicere. Cæterū posteaq; in his distinguendis frustra sudauit M. Tullius, nec Quintiliano satisfecit Marfus homo doctiss. atq; adeo nec ipse Marfo doctior sibi, non arbitratus sum operæ præciū in hoc anxîâ operam sumere, sat habēs alicubi dicti, iociuē speciem obiter in dicasse. In his certe q̄ nos adiecimus, sedulo cauimus, ne stratagemata cū apophthegmatis cōfunderemus, tū ne quid omnino poneremus, nisi ex probatissimis utriusq; linguę scriptoribus ἡσῖς uetustis decerptū; nō quod nesciā à recentioribus permulta referri false, lepidèq; dicta, sed plus habent autoritatis quæ cōsecrauit antiquitas, & adhibendus erat operi modus. Ne illud quidē quenquā mouere debet, quod idē dictū ab hoc ascribit̄ huic, ab illo tribuit̄ alteri. Nec enim tā refert à quo quid dictū sit, q̄ quid dicatur, etiamsi celebris & gratiosus autor, nō nihil ponderis & gratiæ dictis adiungit. Fit hoc interdū humanę memorię lapsu, quam nihil uetat eandē sententiā à diuersis autoribus proficisci, siue id faciat imitatio, siue casus: quemadmodum hunc senariū, *σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν σωσσία*, constat

itat esse Sophoclis, & tamen citatur à Platone ex Eu-
 ripide. Rursus hic uersus, γέρω γέροντα παιδαγωγίῳ
 σ' ἐγώ, quū sit in Philoctete Sophoclis, tamen idē repe-
 ritur in Bacchis Euripidis. Similiter hic uersus, σιγῶν
 δ' ὄψα δ' αὖ καὶ λέγοντά κείρια, quum sit in Æschyli Pro-
 metheo, deprehendit apud Euripidem, duabus literu-
 lis immutatis σιγῶν λέγειν. Illa frigidissima sunt, quæ
 personis fabulosis affinguntur, quod genus sunt Philo-
 strati sophistæ, quū Palamedi Ulyssi, ac similibus affin-
 git quod libet, ea quæ fiunt bis frigida tractando, quorū
 omnino nihil attigimus. Proxima sunt quæ uarijs per-
 sonis attribuunt in dialogis, non ad ueri fidem, sed ad
 delectandū cōfictis. Minus illa frigent quæ dicuntur in
 comædijs aut tragædijs, habent quæ magnam gratiā in
 loco adhibita, tamen sub apophthegmatis appella-
 tionē non cadunt, nisi quū ab autore nobili, ad rem præ-
 sentem accommodantur, gratiora si nō nihil etiā ad alie-
 num sensum detorqueantur. Veluti quum Aristoteles
 Calisthenem liberius cū Alexandro quàm expediret
 agentē, Homérico uersu admonuit, ὠκύμορος δὴ μοι τέ-
 κος ἔσται, οἱ ἀγορεύεις. Nec ex Herodoto libuit multa col-
 ligere, quod pleraque uideantur à scriptoris ingenio re-
 perta. Eiusdem farinae sunt, quæ incidunt in orationibus
 quas historiographi, pro suo quisque ingenio solent at-
 texere personis, licet & illa plurimum conducant, & ad
 iudiciū, & ad dicendi facultatem. Optimū apophthe-
 gmatis genus est, quod paucis uerbis sensum nō uul-

garem significat potiusquam exprimit, quale nemo facile possit studio fingere, quodque quo propius ac diutius cōtemplere hoc magis ac magis delectat. Vniuersum autē hoc genus quod prouerbia, sentētias, insigniter dicta factaque cōplectit, accōmodatissimū est principibus uiris, quibus ob reipublicę negocia non uacat magnā uitę partem libris impendere. Hęc autē ut cū uoluptate discunt, facileque insidūt animo, ita lōge plus habent philosophię in recessu quā prima fronte præferunt. Legimus Cæsarem Augustum, quicquid usque talium præceptorū nactus esset, describendum curare solitū, & ad uaria loca mittere. Videmus autem priscis illis sapientibus hoc præcipuo fuisse studio, ut res dignas cognitu, uoluptatis illecebra teneris ingenijs infererent, ac rudis ætas nondū matura ferijs philosophię præceptis per lusum disceret quę per omnem uitā magno forent usui. Hoc consilio cosmographiam, astrologiam, & musicam, naturalem ac moralem philosophiam scite cōfictis fabulis & apologis asperferūt. In his uero nostris uidebuntur esse quædā, quę nihil faciant ad bonos mores, sed risum modo cōmoueāt. Ne id quidē uitio dandū existimo, risu nōnunquā relaxare animū curis fatigatū, modo risus sit argutus & liberalis. Hęc enim exhilarant ac uegetāt iuuenū ingenia, nec mediocriter faciunt & ad uitę comitatē, & ad orationis iucunditatē. Quid enim magis edulcat M. Tullij dictionem, quā quod eam huiusmodi dictis subinde

NVNCVPATORIA

inde cōdit: Quid porrò sunt Plutarchi moralia, nisi au-
 lea huiusmodi coloribus picturata? Iam illa quæ ma-
 xime uidentur ridicula, tractando fiūt seria. Quid enim
 magis ridiculū q̄ Diogenes in meridie cū lucerna ob-
 ambulans, & hominē se in frequēti foro quærere dicti-
 tans? At interim ridendo discimus nō esse statim ho-
 mines qui speciem habēt hominis, quā habent & sta-
 tuæ, sed ut inuenias hominē, inuestigādus est animus.
 Is si recta ratione ducit potiusq̄ affectu, tū demū rep-
 peristi hominē. Item quid æque ridiculum, atq̄ quod
 Phryne, stipulata prius ut quod ipsa prior faceret, idē
 cæteræ mulieres in conuiuio facerēt omnes: manū bis
 aquæ immerfam admouit fronti, hoc cōmēto magno
 omniū risu prodens ceterarū fucos, quū ipsa uideret
 etiam formosior? Sed hic risus nos docet idem quod
 serio dixit Socrates, ut tales esse studeamus quales ha-
 beri uelimus, ne detractō fucō pro gloria male affecta
 ta reportemus ignominiā. Docet & illud, ne nitamur
 bonis externis fluxisq̄, q̄ uarijs calibus facile eripiun-
 tur homini, sed paremus ueras opes animi, in quæ nul-
 lum ius habet fortuna. Tantum seriæ philosophiæ do-
 cet nos illud ridiculum meretriculæ factum. Proinde
 quanquam alioqui seueris rationibus institueret ciues
 suos Lycurgus, tamen liberales iocos illis non solum
 permisit, sed etiā præcepit. Instituit enim exercitamen-
 ti genus quod λέλας appellabat, ad quod conuenie-
 bant seniores iam à publicis functionibus emeriti, ley-
 pidis

pidis dictis liberalibusq; iocis tempus cum uoluptate
 transmittentes, sed quæ uel ad honesti laudem, uel ad
 uitiorum uituperationē conducerent. Quin & signum
 collocauit γέλωτi deo, id est, Risui, quod utilissimū iu
 dicaret modestis facetijs animorum uigorē recreare,
 & ad honestos labores alacres reddere, quando in re
 bus humanis, quod caret alterna requie durabile non
 est. Quin & Cleomenes adeo seuerus, ut nec mimos,
 nec psaltrias, nec tibicines unquam admiserit in rem
 pub. probauit tamen ut ciues iocis liberalibus, falsisq;
 dicterijs inter se decertarent. Deniq; quoties datur à
 negocijs uacuum tempus, aut ipsa res postulat hilari
 tatē, quanto decentius est huiusmodi dictis ludere, q̄
 illiberalibus, indoctis, & obscænis fabulis oblectari.
 Mihi uidetur aliquanto consultius pueros in ludis lit
 terarijs huiusmodi thematis exerceri quàm uulgarib;
 istis, quæ ut sensiculos habent frigidos, ita non in
 dicant linguæ latinæ mysteria, modo præceptor indi
 cet rationes quibus quod breuiter dictum est queat
 dilatari, & q̄d ridicule dictū est, possit ad usum serium
 accommodari. His addam & illud: in sacris concionibus
 fortasse non cōuenit scripturis diuinis admiscere iocos
 humanos, sed tamen excusatius hæc adhiberentur ad
 excitādos dormitātes, quàm aniles fabulæ, quas non
 nulli solent ex abrupto interponere, prorsus è media
 uulgi fece haustas. Iulius Cæsar tot ciuilia bellicaq; ne
 gotia sustinens argutis dicterijs quibus adeo delecta
 batur,

NVNCPATORIA

batur, ut etiam in ipsum torta probaret, modo scita, solet curarum lassitudinem discutere. Vix alius imperatorū fuit Augusto Cæsare uel sanctior uel occupatior. At rursus quis in hoc genere urbanior? De M. Tullio nihil dicam, qui nonnullis uidetur in iocando, nec modi nec decori satis meminisse. Xenocrates philosophus ingenij fuit tristioris, uir alioqui magnus, sed hunc Plato subide iubebat litare Gratijs. Zenon totus Stoicus, Socratem ob perpetuam sermonū urbanitatem, scurrām Atticum solet appellare, nullus tamē est quin fateatur Socratem utroq; sanctiorē. Ne commemorē quod nullorū dicta magis celebrantur quā quæ leporibus condita sunt, certe pueris instituendis utilior esset Socrates, Diogenes aut Aristippus, q̄ Xenocrates aut Zeno. Quod si recte uisum est sapiētissimis uiris primā ætatē oblectamentis quibusdam ad amorem sapientiæ seuerioris allidere, multo magis id conuenit tum iuueni tum Principi, quem ut uigilantem esse decet, ita non oportet nec ipsum unquam esse tristem, nec quenquam à se tristem dimittere. Animus autem amcenioribus studijs educatus, fit ad omnes curas ferendas uegetior, & ad omnem hominum consuetudinē festiuor. His rationibus me tueri poteram, si nihil collegissem nisi facetias, nunc serijs hæc duntaxat admixta sunt, ueluti conuiuij condimenta. Quo si te sensero delectatum, haud me poenitebit huius operæ licet humilioris, ut aliqui fortasse iudicabunt. Scribunt

bunt alij prouectioribus, nos principis ætatem teneram lactamus. Quod si hæc infra tuos profectus fuerint, certe optarim esse, tamen scio tibi non ingratum fore, per te communibus adolescentulorū studijs hoc utilitatis accessisse. Et nos fortasse dabimus aliquando seueriora, posteaquàm hæc edidiceris. Nam ediscenda sunt omnino, quo semper ad manum præsto sint. Quanquam quid meis opus, quū domi habeas Conradum Heresbachium, uirum omni genere literarum absolutum, quem sic in te uideo affectum, ut quod optimo præceptore dignum est, alumni sui commodis & ornamenti impensius gaudeat quàm suis. Is ut tuā pueritiam formauit literis, ita grandiore ætate poterit fidelibus prudentibusq; consilijs adiuuare. Mihi quoq; non minus iucundum quàm honorificum fuerit, quantulacūq; ex parte felicissimā indolem tuā, nostra promouisse industria. Quod superest deū Opt. Max. precamur, ut sua dona quæ largissime in te contulit, seruare, tueri, & augere dignetur, quo simul & laudatissimorum parentum uotis respondeas, & clarissimis maiorum tuorum imaginibus dignus euadas, & luculentæ ditioni, cui natus ac destinatus es, par esse queas. Desinam, si uerbum addidero: dum in his uersaris, memento te non Christianorum, sed ethnicorum apophthegmata legere, uidelicet ut legas cū iudicio. Apud Friburgum Brisgoiæ IIII Cal. Martias,

A N N O M . D . X X X I

A P O P H T H E

GMATA, AC LEPIDE DICTA, PRIN
cipum, philosophorum, ac diuersi generis hominum,
ex Græcis pariter ac Latinis autoribus selecta, cum in/
terpretatione cōmoda, dicti argutiam aperiente, per

DES. ERASMV M ROTE/

RODAMVM

A P O P H T H E G M A T A L A C O N I C A S E
cundum ordinem literarum Græcum,

Liber primus.

A G A S I C L E S

ACEDÆMONII quoniã se/
ueriores erant, ac moribus incor/
ruptioribus, belliçq; gloriam potis/
simum spectabant, cōtemnebant
omneis arteis quę ciuium animos
uidebantur emasculare, & à uera
uirtute ad ociosam ostentationem traducere. Nam &
Roma quum adhuc spiraret germanam illam austeri/
tatē, græculos professores urbe exegit. Hoc genus stu/
dijs nulla Græciæ pars corruptior erat quàm Attica,
ubi Gorgias, Lysias, Isocrates, Prodicus, aliq; inu/
meri sophistæ, magno cum applausu populi, nec me/
diocri mercede garriebant.

a Cum

1 Cum igitur Agasidli Lacedæmoniorum regi diceret quidam, admirari sese quod quum esset auidus discendi, non adiungeret sibi Philophanem sophistam, *Generose* regali prorsus indole respondit, Eorum inquam, uolo esse discipulus, quorum sum & filius, significans nō minus interesse quos nactus sis parētes, quā quos asciscas præceptores. Etenim ut liberi fermè referunt maiorum unde prognati sunt ingeniū, ita præceptorum uitia demigrant in eos quos instituunt. Et honestæ uitæ institutio potissimum ab illis petenda est, qui uirtutem ipsis factis præstiterunt, non ab ijs qui compositis arte uerbis de uirtute nugantur. At nunc summi orbis monarchæ futuri, deū immortalem, quibus interdum uiris à teneris annis formandi instituendiq; credūtur, quum principi nō minus tum perniciosum sit tum indecorum, ab inhonestis institui, quā nasci. Nec quælibet artes discendę sunt principi, sed hæ duntaxat quę tradunt rationem recte administrandi regnum.

2 Rursus quum alius quispiā ab eo sciscitaretur, quo pacto posset aliquis tuto imperare, nullo stipatus satellitio, respondit: Si sic imperet suis, quemadmodum *Grauius ac moderate* pater imperat liberis. Nemo plura dixit unquam maiore compendio. Domini tantū timentur à seruis, quo mali metu coerceantur, quos non corrigit pudor. Pater quoniam liberis cōsulit potius quā sibi, diligitur ab illis, sic ut auctoritatem comitetur reuerētia. *Aduersus*

sus hos non est opus satellitio, sed non aliud est satellitium fidelius illorum stipatu. Quod si rex beneuolentia ac benefactis adiungeret sibi ciuium animos, non esset opus barbarico conductitioq; satellitio, sed nullos haberet corporis sui custodes tutiores, quàm ciues erga quos patris gereret affectum. Porrò quibus placet hoc dictum, oderint dum metuant, nullos magis habent suspectos, quàm quibus oportebat maxime confidere: ac multos metuat oportet, quem metuunt multi.

A G E S I L A V S

Agasilatus ille magnus Lacedæmoniorū rex, quum in comotatione quadam fortibus ex more ductis factus esset princeps conuiuij: huius autem partes erant præscribere quantum quisq; biberet: rogatus à pincer na, quantum cuiq; uini deberet apponere, Si multum inquit, uini paratum est, dato cuique quantum poscit, *Solenter* Sin parum, cunctis ex æquo diuidito. Hac dexterrate mire prospexit, ne uel parata uini copia deesset quibus placeret largior potatio, uel ad bibendū cogentur quibus placeret sobrietas. Rursus in maligniore uini copia, per æqualitatem exclusit occasionem murmuris. Etenim quum singulis æqua uini portio distribueretur, nihil deerat his qui bibebāt moderatius: & qui largius fuerant bibituri, quum haberent quod naturæ satis esset, queri nō poterant, si deerat libidini, eo quod nemo omnium plus aut minus haberet cæteris. Itaq;

æquis animis se illi quoque ad moderationem cōponebāt, quibus alioqui placebat luxus. Porrò Lacedæmonij præter cæteros Græcos uictus frugalitatē pbabāt.

4 Quum uero narraretur apud eum maleficū quempiam ac scelerosum hominem, constanter pertulisse tormenta, ut insigniter inquit miser est homo, qui tolerantiam ac patientiam in res flagitiosas ac turpes collocet. Apud Lacedæmonios admirabilis erat malorum tolerantia, quæ si suscipiatur ob res honestas, magnam promeretur laudem: sin ob turpes, non solum non meretur fortitudinis laudem qui tolerat, sed hoc miserior est ac uir peior, quo constantius se gesserit. *ωουρηδες* enim Græce & malum sonat, & translato tono, laboriosum siue calamitosum. Dolebat egregio duci, tantum animi robur ac naturæ uim, in re turpi cōsumptam, quam si attulisset ad res honestas, magno usui poterat esse rei publicæ.

5 Alio quodam laudate rhetorem hoc nomine, quod mirifice res exiguas uerbis amplificaret. Ego, inquit, ne sutorem quidem arbitrer bonū, qui paruo pedi magnos inducat calceos. Veritas in dicendo maxime probanda est: & is optime dicit, cuius oratio congruit rebus, ex quibus petenda est orationis qualitas potius quàm ex artificio.

6 Quum quidam urgeret illū improbe postulando, dixissetque ei promisisti, atque idē crebro repeteret, quasi iam

iam fas non esset negare quod petebatur: Recte sanè *in iste et urba*
 inquit, si quidē iustum est quod petis, promisi: sin mi- *niter*
 nus, dixi, non promisi. Hoc dicto elusit flagitatoris im-
 probitatem. Ille uero quum nondum faceret flagitan-
 di finē, sed subiiceret, Atqui decet reges præstare, quic-
 quid uel capite annuerint. Nihilo magis inquit, quàm
 eos qui reges adēūt decet ea petere loquiç quæ iusta
 sunt, spectantes simul & opportunitatem & quid regi-
 bus cōueniat, decorūç sit. Sunt qui principes uelut ex
 insidijs adoriuntur, & à bene potis aut alioqui aliud
 agentibus, ut non uacet quale sit quod petitur conside-
 rare, postulant quod iniquum est. His merito negatur
 quod promissum est, & repulsi immerito requirunt si-
 dem à promissore, qui sui officij non meminerunt in
 postulando.

Quoties audiebat aliquos ab alijs laudari aut uitu- *7*
 perari, existimabat non minus esse discendos eorum
 mores qui loquebātur, quàm eorum de quibus loque *prudenter*
 bant. Sensit uir prudentissimus, qui auide obtrectant
 alienæ laudi, magis proderet morbum suum quàm de-
 regere mores alienos: & qui ob res parū honestas lau-
 dant quempiam, aut ob laudabiles uituperant, indica-
 re stultitiam suam, peruersumç iudicium.

Quum adhuc puer esset, & ageretur ludus solennis, *8*
 quo pueritia tum exercebatur, atq; is qui negotio præ-
 sectus erat, statuisset illum in loco parum honorifico,

Magnanimitate

paruit quidē, tametsi iam rex designatus, ac dixit, Bene sanè habet, ostendam enim, non locum uiris, sed uiros loco conciliare dignitatem. Nimirum uox ea declarabat in puero, miram animi celsitudinem, cū pari moderatione coniunctam. Nec alij magis sunt administrando regno idonei. Simile quiddā tribuūt Aristippo

9 Quum medicus quispiam illi præscriberet curationem nimis exactam, minimeq; simplicem, qualis esse solet apud Lacedæmonios. Per geminos, inquit, sumā quæ præscribis, si mihi prorsus est in fatis ut nō uiuā, etiamsi non omnia sumpsero. Significabat eiusmodi curationes citius acceleraturas mortem, quàm depulsuras morbum. Nec tam operosa pharmaca sumēda, nisi qui destinauit mori. Omnibus in rebus ei genti placuit frugalitas ac simplicitas.

10 Quum astantem aræ Palladis, cui apud Spartanos ab æreo delubro *χαλκροίκω* cognomen est, ut bouem *Simpliciter* immolaret, momordisset pediculus, nō auersus est, sed arreptum palām omnibus occidit, Per deos inquiring, equidem insidiatorem lubens uel in ipsa ara: uidelicet declarauit animum nec inepto pudori, nec superstitioni obnoxium: tectēq; significauit, insidias molietibus nullam aram aut asylum oportere tutum esse.

11 Quum puer quidam eo uidente murem captū è cauo protraheret, musq; conuersus momordisset tenentis manum, atq; effugisset, Agesilaus indicauit his qui aderant

aderāt, dixitq̄. Posteaquā minimum animalculum sic ulciscitur eos à quibus læditur, quid uiros oporteat facere cogitate. Ita dux fortissimus undecunq̄ captata occasione animum addere studebat suis, ut audentiores fierent aduersus hostem. Sed idem exemplum magis eò ualet, ne quis quamlibet potens iniuria prouocet infirmiolem. Fit enim sæpenumero, ut qui, sicut ait Flaccus, fragili quærit illidere dētē, infringat solido.

Quum in animo haberet mouere bellum aduersus ¹² regem Persarum, quo Græcos Asiam incolentes libertati restitueret, consuluit oraculum Iouis Dodonæi. Nam ea gens ex oraculis deorum pleraq̄ gerebat. Is quum iussisset, ut pro suo arbitratu, bellum institueret, Agesilaus dei responsum renuntiauit Ephoris. Hi erant quinq̄ iudices, quorum autoritati reges quoq̄ parere cogebantur. Illi uero suaserunt, ut adiret & Delphicum oraculū, iisdem de rebus sciscitaturus. Eò pro *Religiose*fectus hoc pacto proposuit consultationem: Apollo, num idem tibi uidetur, quod patri? Quū Apollo comprobasset Iouis oraculum, ita demum delectus imperator, bellum apparat, unico facto nō unam rem nos docens, Primum moderationem animi, qui quum rex esset, non grauatus sit Ephoris obtēperare rem superuacaneam imperantibus. Deinde declarauit, q̄ non temere sit bellum capeffendum. Illis nō sat erat Iouis oraculum, quum hodie principes frequenter inconsul-

tis

tis uel potius inuitis proceribus ac ciuitatibus ad arma profiliant. Postremo demonstrauit quàm religioſam haberet de dijs opinionem, qui ſi inter ſe diſſentiant, nõ ſint dij, obiter notãſ Homeri fabulas, qui fingit deorũ ac dearũ atrociam diſſidia, & quod in principibus ac magiſtratibus turpe ſit, aſcribit ſuis numinibus.

- 15 Tiffaphernes Perſarum dux cum Ageſilao ſœdus, non ex animo, ſed metu percufferat, hac lege, ut græcas ciuitates ſineret libere ſuisq; uiuere legibus: mox ingentibus copijs à rege ſuo accerſitis bellũ illi denuntiauit, ni Aſia decederet. Hoc ſœdus uiolatum libenter arripuit Ageſilaus, legatis hilari uultu reſpondens, ſe magnam habere gratiam Tiffapherni, quod periurio ſuo & deos & homines ſibi inſenſos reddidiſſet, aduerſæ uero parti propitios. Recte ſenſit abſq; prouidentia dei nihil geri in rebus mortalium, magisq; fidendum diuino fauori, quàm humanis cõſilijs aut uiribus. Cæterum exercitũ mouit uelut in Cariam imprefſionem facturus. Quò quum Tiffaphernes ignarus doli, cogeret militem, Ageſilaus repente copias mouit in Phrygiam, ubi quum multas cepiſſet urbes, magnamq; pecuniarũ uim abſtuliffet, dixit amicis, Fœdera quidem uiolare præter cauſam impium eſt, cæterum hoſtibus imponere, non modo iuſtum eſt, & laude dignum, uerum etiam & iucundum & lucroſum. Vir bellandi audus, tamen ab iniuſto bello abhorrebat, nec eius ſuſcipiendi

iuſte

piendi ansam dare uoluit, datam feliciter arripuit, nec turpe putauit dolis in illū uti, qui uiolato fœdere per iurio sefellisset & deos & homines.

Idem quum parum esset instructus equitatu, Ephe 14
sum sese recepit: ibi opulentis denuntiauit, ut quisquis pro se uirum & equum præberet, à militia esset immunis. Hac arte factum est, ut pro ignauis ac timidis diuitibus breui colligeret & equos & uiros strenuos ac bello idoneos. Qua quidem in re dicebat sese Agamemnonis exemplum retulisse, quod is accepta equa Callide generosa uirum diuitem, sed ignauum militia liberalet. Locus autem est apud Homerum Iliados †

τὴν ἀγαμέμνονι δῶν ἀγχισιάδης ἐχέπωλος

Δῶδ', ἵνα μή οἱ ἔποισ' ὑπὸ Ἴλιον ἠνεμόεσσαρ

Ἀλλ' αὐτῶ τέρποιτ' μένων, μέγα γὰρ οἱ ἔδωκε

Ζεὺς ἄφενος, νῆεμ δ' ὄγ' ἐμ' εὐρυχόρῳ σικυῶνι. De equa loquitur

Quam dederat Anchisiades Echepolus Atridæ

Dono, ne huic comes iret ad altæ mœnia Troiæ,

Sed remanere domi, ac sese oblectare liceret.

Nam uiro opes pater altitonans donarat opimas.

Incoluit uero prædiuitem agris Sicyonem.

Hæ sunt artes excellenti principe dignæ, quibus efficitur, ut quod ad reipub. dignitatem incolumitatem uel necessarium est, non per uiolentiam inuidiosam extorqueat, sed ea dexteritate impetret, ut nec tenues grauet, & à ditioribus etiam gratiam ineat.

15 Cæterum quum edixisset ut captiui nudi uenderentur, Laphyropolæ, quorum munus erat res prædaticias diuendere, quod erant iussi faciebant: ac uestium quidem quoniam iuxta barbaricū morem erāt splendida multūq; pretij, complures extiterunt emptores. Cæterū ipsa corpora candida, profusūq; tenera ac delicata, nec quicquā uirile præ se ferentia, quippe in umbra, otio, ac uoluptatibus educata, adeo nemo concupiuit emere, ut deriderent etiam hoc mercium genus, uelut inutilium, nec ullius omnino pretij: id animaduertens

Solenter

Agésilauus, qui auctioni præsidebat, & hūc casum torsit ad animandos ad fortitudinē milites. Hæc inquit, sunt pro quibus pugnatis, ornamenta captiuorum ostendens: hi quibus cum pugnatis, nuda captiuorum corpora demonstrans. Duplici nimirum argumento addidit suis animos, amplissima spe præmiorum, & hostium imbellium extremo contemptu.

16 Idem quum in Lydia Tissaphernem uertisset in fugam, ac quàm plurimis interēptis iam in agros regiones fecisset incursionem, rex Persarū per legatos quorum præcipuus Tiraustes ingentem pecuniarum uim ultro ad illū misit, petens ut à bello desisteret: Agésilauus sprete pecunia respondit, pacis quidem tempore, rei publicæ uigere autoritatē, ut ius habeat decernendi quod ad tuendam ciuitatis tranquillitatem censuerit conducere, Belli uero tempore non item, Sibi uero iucūdius esse

Animose

esse, si milites suos ditet, quàm si ditescat ipse: præterea *Liberaliter*
 se pulcherrimum inducere, si Græci nõ munera caperent
 ab hostibus, sed armis pararent spolia. Vox excellen-
 tis animi, qui non aliud uirtutis præmium ambiret, quæ
 gloriam, nec pacem hosti uenderet, fraudato milite.

Quum Megabates Spithridatis filius eximia for- 17
 ma adolescens, Agesilaum adisset aliquando salutan-
 di gratia, ac iuxta Persarum morem osculum offerret,
 quod ab eo uideretur admodum amari: Agesilaus auer-
 tit uultum refugiens osculum. Cæterum quum erubuis-
 set ille ratus se contemptui fuisse, iamque salutaret eum
 eminus: rex poenitens uitati osculi, finxit se mirari,
 quid accidisset Megabatae, quod ipsum non salutaret
 osculo. familiares responderunt, ipse fuisti in causa o rex
 qui uenientem non exceperis, sed formosi basium ex-
 horrueris. Alioqui nunc quoque persuaderi poterit, ut ti-
 bi ueniat ad osculum, tantum ne rursus refugias. Hic
 posteaquam Agesilaus aliquandiu tacitus suo cum ani- *Continenter*
 mo cogitasset, non est, inquit, opus ut illi reditum per-
 suadeatis. Nam ego mihi sic uideor affectus, ut malim
 huiusmodi rebus superior esse, quàm aduersariorum ut-
 rem fortibus uiris instructissimam per uim capere.
 Præstantius enim duco, ut quis sibi ipsi seruet suam li-
 bertatem, quàm ut alijs libertatem adimat. O uirum
 gerendo in alios imperio idoneum, qui suis cupiditati-
 bus imperare posset. Quis non miretur tam philoso-
 phicum

phicum in homine militari iudicium. Intellexit neminem esse liberum, qui seruiret cupiditatibus. Intellexit nullum esse imperium spetiosius, quàm si quis animo suo posset imperare. Hoc exemplū temperantiæ multo puchrius uidebitur reputanti, quod Græcorum leges formosorum adolescentium amorem concedant, citra turpitudinē tamen aut uim. Quāquā hoc apophthegma Plutarchus in uitis paulo secus refert. Ego, inquit, denuo malim illam de osculo pugnare pugnam, quàm omnia quæ uiderim mihi fieri aurea. Quo uir ille sensit amoris flammam acriorem, hoc pulchrius ducebat, non obsequi animo.

- 88 Cum cæteris in rebus esset rigidior & exacte iusti legumq̄ tenax, tamē in amicorum negocijs existimabat inhumanitatis ac sæuitiæ prætextū esse, nimium aduersus illos esse iustum. Huius rei testis est epistola
- Humaniter* quædam perbreuis, quæ fertur ad Hidrieum Carem scripta, qua cuidam amico ueniam deprecatur, in hūc modum: Nicias si nihil peccat, dimitte hominē: si peccat, mihi dimitte, sed omnino dimitte. Innocētem punire scelus est, culpam interdum cōdonare in gratiam honesti deprecatoris, humanitas est. Quum enim iustitiam semper oporteat esse clementia temperatam, quoties nacta est grauē interpellatorem, & minus habet inuidiæ, & plus impetrat gratiæ. In plerisq̄ igitur amicorum negocijs ad eum modum se gerebat Agesilaus.

laus. Interdum tamen magis sequebatur reipub. utilitatem per occasionem oblata, quā indulgebat amicitie.

Quodam ergo die quum castra tumultuosius essent mouenda, adolescentem cuius amore tenebatur relinquebat agrotum: quum quā is & blandis precibus & laqueis illum remorari conaretur, uersus ad eū, quām difficile est inquit, simul & misereri & sapere: malens sequi, quod id temporis expediebat, quā quod distabat in amicum affectus. His animi dotibus ceteris præcellerat Agesilaus,

Cæterum quod ad corporis curam attinebat, nulla in re melius habebat, quā hi quibuscum uiuebat: à saturnitate quidem & crapula intotum abstinens. Somno uero sic utebatur, non ut ille dominaretur, sed ut seruiret negocijs. Aduersus æstū autem & frigus sic erat instructus, ut quatuor anni temporibus unicus tantum uestibus uteretur. Cæterum quum in tentorijs inter milites ageret, uelut unus quilibet è numero, nihilo meliorem culcitram habebat quā cæteri: illud assidue habens in ore, principis esse, non mollicie delitijs ue, sed temperantia ac fortitudine priuatis hominibus antecellere. O uere regiam uocem, si addidisset, sapientia. Nam ea uox omnes principis uirtutes cōplectit.

Sciscitante quodam quid Spartę fructus attulissent Lycurgi leges, uoluptatum, inquit, contemptum, uide licet indicans, non alia magis ex re nasci reipub. corru-

b ; p telam

Cōtinēter
sapienter

Temperate

Graviter

Temperate

ptelam, quàm ex delicijs.

22 *Sapienter* Alij cuidam qui se dicebat admirari, quod Agesilaus cum cæteris Lacedæmonijs, tam frugali cibo uestituq; uteretur. Atqui, inquit, ô hospes, pro hac uitæ frugalitate opimam messem metimus, libertatem: sapienter admonens nullam esse uoluptatem uiris ingenuis libertate suauiore, nec ibi diu libertatem esse posse, ubi regnat luxus.

23 *Continenter & constanter* Rursus quum alius quidam eum admoneret, ut aliquid de uitæ rigore remitteret, causam addens quod quæ est fortunæ uolubilitas euenire posset, ut tempus ipsum exigeret aliam uiuendi rationem: At ego, inquit, me consuefacio, ut quæcûq; inciderit fortunæ mutatio, ne quæram ipse mutationem. Mira animi contentia, qui nec in austeriore uita delicias requireret, nec inter delicias agens ab illis corrumpi posset.

24 *Graviter* Quin ne senex quidem factus quicquam de uictus uitæq; ratione & corporis exercitijs remisit. Itaq; contenti quur per acrem hyemem solo pallio tectus obambulare absq; tunica, homo tam prouectæ ætatis: Ut, inquit, iuuenes hanc uitæ rationē imitentur, quum exemplum habeant & extremæ senectutis hominem, & principem: sapienter admonens senibus ita uiuendum esse, ut adolescentibus exhibeant recte uiuendi formam: & uulgus nihil imitari libentius, quàm quod à uiris principibus conspexerint factitari.

Thasio

Thasiorum gens ut copia rerum abundabat, præci- 25
 pue uini præstantia nobilis, ita delicijs erat addictior:
 per horum agros cum exercitu proficiscenti Agesilao,
 Thasij honoris gratia miserunt farinas, anseres, bella-
 ria, liba ex melle condita, & item omnis generis alia
 maximi precij tum esculenta, tum poculêta: at ille præ
 ter farinas nihil accepit, reliqua domũ referri iussit ab *Frugaliter*
 his qui attulerãt, tanquam sibi suisq; prorsus inutilia.
 Cæterum quum illi precibus & obtestationibus urge-
 rent omnino ut acciperet xenia, iussit ea inter Helotes
 distribui: id erat apud Lacedæmonios mancipiorum
 genus. Eius facti causam sciscitantibus respondit, non
 decere qui uirtutis ac fortitudinis studio tenerentur, id
 genus delicias cupediasq; recipere: propterea quod
 istiusmodi res quibus inescarentur ingenio seruili na-
 ti, oporteret à liberis procul abesse: grauitè taxans
 Thasiorum mores, qui dum uoluptatibus seruirent,
 nec ingenuos se præstarent nec liberos: & sapienter
 ostendens, nihil esse seruilius abiectiusq;, quàm gulæ
 uentrisq; uoluptatibus obnoxium uiuere.

Aduersus uoluptates quidem inuicti pectoris hoc 26
 specimen dedit. Aduersus inanem gloriam nõ minus
 insuperatum fuisse declarat quod dicturus sum. Tha-
 sij quoniam intelligebant Agesilaum de ipsis optime
 meritum, templis ac diuinis honoribus illum dignati
 sunt: atque hac de re legationem ad illum miserunt. Is
 ubi

ubi legisset honores quos legati ad illum detulerant, percontatus est, num illorum patria potestatem haberet ex hominibus faciendi deos: quum illi respondissent habere, agedum inquit, primum uos ipsos deos facite. Id si prestiteritis, tum uobis credam, quod me quoque deum facere poteritis. Vtrum hic prius admirari conuenit, animi celsitudinem a deo cōtemnentis oblatum, ob quod Empedocles philosophus semet in Ætnam coniecit, quodque tot eruditi principes tot artibus & impendijs ambierūt: an ingenij solertiam, qua Thasijs uel summam stultitiam, uel abiectam adulationem suam in oculos ingessit.

27 Nec minus excelsi animi fuit, quod quum nationes quæ id temporis Græciam incolebant, decreuissent illi in clarissimis quibusque ciuitatibus honoris causa statuas erigi, rescripsit illis hunc in modum: mei nulla sit imago, neque picta, neque ficta, neque ullo alio artificio parata. At principum uulgus hoc honoris genere se dijs æquiparari credebat, summumque rerum bene gestarum præmium arbitrabatur. Agesilaus ipso honesto cōtentus, negligebat eiusmodi adulationes uerius quàm glorias, malens insculpi prudentium ac bonorum hominum pectoribus, quàm in foro æreus aureusue stare. Eximiam uirtutem sponte suum consequitur decus. Nec ulla speciosior statua, quàm honorifica bene actæ uitæ memoria.

In

In Asia quum ædes quasdam conspexisset, quarum
 tectum quadratis trabibus contextum esset, rogauit
 ædium dominum, num apud illos ligna quadra na/
 scerentur: qui quum negasset talia nasci, sed ex rotun/
 dis, arte quadrari, quid inquit, ergo ne si quadrata na/
 scerentur faceretis rotunda? Immane quantum abfuit
 illius regis animus à nostrorum ædificiorum delicijs,
 in quibus nihil placet, nisi ex alieno deuectum orbe,
 aut multo artificio adulteratum.

Temperate

Quum aliquando quidã percontatus esset, quinam
 essent fines Laconicæ ditionis, uibrata lancea, quousq;
 inquit, hæc ualeat pertingere. Vox egregio duce di/
 gna, qui bellum nõ nisi iustum susciperet, imperiumq;
 uirtute partum uirtute tueretur.

29

Fortiter

Rursus alij cuidam percontanti, quam ob causam
 Sparta nõ cingeretur mœnibus? ostendit ciues arma/
 tos, hi inquit sunt Spartanæ ciuitatis mœnia, signi/
 ficans respublicas nullo munimento tutiores esse, q̃
 uirtute ciuium.

30

Fortiter

Similiter quum alius quidam hoc idem percõtatus
 esset, respondit ciuitatẽ non saxis lignisue, sed pro ual/
 lis ac mœnibus, incolentium uirtute muniri oportere:
 quos si iungat concordia, nullus esse potest murus in/
 expugnabilior.

31

Sapienter

Aduersus pecuniarum studium, quo uitio pleriq; la/
 borant, amicos admonere consueuit, ne tam pecunijs
 quam

32

Sapienter

quàm fortitudine ac uirtute studerent ditescere, quod frustra parat opes, qui ueris animi bonis uacat.

*Impigre
Exempli* 33 Si quid autem esset quod per milites celeriter confici uellet, primus ipse sub oculis omnium operas aggrediebatur, quo uel pudore ad industriam extimularentur. Efficacissimū exhortationis genus, principem hoc facere, quod ab alijs fieri uelit.

Grauiiter 34 Illud sibi cū primis ducere solet gloriæ, quod quum rex esset, cæterisq; consilio prospiceret, nihilo secius in laboribus obeundis nemini cederet: quodque sibi ipsi imperaret, suiq; ut ita loquar, rex esset, id pulchrius esse iudicabat, quàm quod regnum obtineret in alios.

Facete 35 Quidam conspiciens Lacedæmonium quendā claudum ad bellum exeuntem, quum ei equum ueluti debili necessarium quæreret, non intelligis, inquit Agesilaus, in bello opus esse, non qui fugiant, sed qui loco maneant: Significans eos demum esse bello utiles milites, quibus decretum est in prælio aut uincere, aut mortem oppetere.

*Grauiiter
Vite contem
ptus* 36 Percontanti cuidam qua ratione sibi pararet eximiam gloriam, si mortem, inquit, cōtēpseris. Nihil enim in bello præclaræ rei geret, cuius animum mortis metus occupauit. Idem affectus in omni uita mortalium à pulcherrimis facinoribus reuocare solet.

37 Roganti quam ob causam Spartiatæ ad tibiariū tantum inituri prælium exercerentur, ut quum ad numerum

rum, inquit, incedunt, appareat qui formidolosi sint, *Prudenter*
 qui fortes. Nam anapæstorum ictus strennuis adde-
 bant animum, uehemēter meticulosi pallorem ac tre-
 morem incutiebant. Ita q; quum pes non responderet
 ad modulos tibiærum, prodebatur ignauorum imbe-
 cillitas. Magni siquidem refert, ut dux perspectos ha-
 beat militum suorum animos, quo norit qui sint à præ-
 lio submouendi, aut qui qua parte exercitus collocan-
 di. Valerius Maximus lib. 2. putat tibiæ adhiberi soli-
 tas ad incitandos militum animos: contra Thucydi-
 des apud A. Gellium tradit, pro tubis & cornibus La-
 cedæmonios, ad præliū tibijs uti solitos, ad moderan-
 dam uim & impetum militum: ne sparsi dispalatiq;
 proruerent in hostem, sed composite incederent suo
 quisq; ordine. proditum est litteris Cretenses cithara
 præcinente prælium inire solitos.

Quum quidam apud Agesilaum admiraretur re- 38
 gis Persarum felicitatem, quod admodū iuuenis esset:

Ne Priamus quidem inquit, quum hoc esset ætatis, *Argute*
 erat infelix: indicans neminem appellādum beatum,
 nisi ad supremū uitæ diem peruenisset, quod nec Pria-
 mo, nec Crceso contigit.

Quum maximam Asiæ partem armis sibi subegis- 39
 set, constituerat ad ipsum regem Persarum proficisci,
 ut eum compesceret: qui sic erat quietus à bello, ut inte-
 rim Græcorum duces pecunia corrumpere: cæterum
 reuocatus

Moderate reuocatus domum ab Ephoris, ob Spartam Græcorum obsidione cinctam (Nam id rex Persarum pecunijs missis effecerat) paruit, dicens bonum imperatorem legum imperatis parere oportere, citraque cunctatione soluit ex Asia, magno sui desiderio relicto Græcis Asiaticis. Offerebatur rei bene gerendæ occasio, inuitabat illum Græcorum affectus ut instituta perageret, sed rex à tyrânide alienissimus legum auctoritatem existimabat omnibus anteponendam.

40 Facete Quoniam uero Persarum nomisma sagittariū habebat insculptum, ex Asia discedens aiebat, se triginta sagittariorum milibus à rege ex Asia depelli. Tot enim Daricorum aureorum milibus Athenas ac Thebas deportatis, & in plebis moderatores distributis, Timocrates effecerat, ut populus hostilem animū aduersus milites susciperet. Ephoris autem rescripsit in hunc modum: Agesilaus Ephoris salutem. Asiam magna ex parte subegimus, barbaros expulimus, frequenter in Ionia cōfliximus, attamen quoniam pro magistratus auctoritate iubetis, ut isthuc ad diem præscriptum adsim, consequor hanc meam epistolam, ac fortassis anteuertam etiam. Nec enim mihi principatum gero, sed tum reipub. tū socijs & amicis reipub. Atque ita demum qui potitur imperio uere legitimeque imperat, quū & ipse paret imperio legū & Ephorum, aut quicumque sint illi, qui in reipub. magistratu funguntur

tur, Quid huius ducis animo moderatius? At quid eodem excellius?

Dein quum transmissis Hellesponto iter faceret per Thraciam, nulli quidem barbarorum supplex fuit, ut daretur transitus, sed missis ad singulos nuncijs, rogabat utrum per hostium an amicorum regionem iret.

Ac cæteri quidem illum amice recipiebant uenientem, ac discedentem deducebant. Cæterum qui Troades appellatur, à quibus ut fertur Xerxes datis muneribus transeundi copiam emerat, transitus mercedem postulabant ab Agesilao, centum argenti talenta, totidemque scæminas. At is irridens eos, rogauit quur non protinus uenissent accepturi quod postulabant. Admouit exercitum, & congressus cum his qui se obiter collocarant in acie, omnes uertit in fugam, cõpluribus trucidatis, itaque sibi ferro uiam aperuit.

Itidem & ad Macedonum regem nuncios misit, rogans utrum per hostium solum irent an amicorum. Quum ille respondisset se consultaturum, Fiat inquit igitur consultatio, nos tamen interim iter faciemus. Rex admiratus hominis audaciam sibi que metuens, satius esse censuit illum ut amicum excipere.

Thessalorum qui hostibus tulerant suppetias agros depopulatus est. Virtus sic erat æquitate temperata, ut nec amicos læderet, nec inimicis parceret, ubi fortuna dedisset ulciscendi occasionem.

quid

c 3 Ad

41

Fidenter

Animose

42

Intrepide

43

Seuere

44 Ad Larissæos autem qui non iuuerant res hostium, Xenoclem ac Scythen legatos misit amicitiae conciliandae gratia. Hos quum Larissæi comprehensos asseruerent in custodia, cæteri quidem id factum grauius ferentes censuerunt, ut Agesilaus admoto exercitu Larissam urbem obsidione uallaret. At ille negabat se uel uniuersam Thessaliam hac conditione uelle capere, ut ex his quos miserat alterius faceret iacturam, amissurus utrunque si illos bello lacecessisset. Itaque captos acceptis conditionibus liberauit ac recepit. Tam atrocem iniuriam duorum amicorum incolumitati condonauit, alioqui contumeliarum impatiens. Dicit illum suos affectus in sua habuisse potestate.

45 Feliciter pugnatum erat apud Corinthum: in eo praelio quanquam accepisset Spartanorum admodum paucos desideratos, cæterum à Corinthijs, & Atheniensibus alijsque socijs ingentem numerum interisse, adeo non gauisus est, nec elatus ea uictoria, ut grauius ingemiscens deploraret Græciæ uicem: heu inquit Græciam, quæ tot uiros intestino bello perdidit, quot uniuersis barbaris debellandis satis esse poterant. Viro magnanimo uictoria erat optabilis, sed charior erat sociorum incolumitas. Quo animo tulisset ille si plurimorum ciuium interitu fuisset emptata uictoria? Non parum laudis promeretur hic affectus in duce Lacedæmonio tum natura bellaci, tum ethnico: At Christiano

stiano principi nulla nō debet esse lugubris uictoria,
quæ plurimorum etiam hostium exitio contigit.

Cæterum quum Pharsali urgerent, latrocinijscq; ue- 46.
xarent ipsius exercitū, sexcentis equitibus uertit illos
in fugam. moxq; trophæum statuit sub Narthacijs. *Feliciter*
Nec alia uictoria magis lætatus est, quod ipse per se
constituto equitatu paucorum, nec alijs adhibitis co-
pijs, eos superasset, qui de re equestri præcipue gloria
bantur. Pulchrū est uincere læssentes, præsertim his
præsidijs, quibus hostes potissimum sese iactant.

Nunc accipe geminum in gloriæ cupidissimo duce 47.
temperantiæ exemplum. Quum Diphridas illi è pa-
tria nuncium attulisset ut omissis quæ tum agebat pro-
tinus in Bœotiam irrumperet, quanquam destinarat
hoc ipsum postea maiore aggredi apparatu, tamē ma-
gistratibus obtemperans, accersitis ad se uiginti mili-
bus eorum qui apud Corinthum militabant, inuasit
Bœotiam: ac iuxta Coroneam congressus cum The-
banis, Atheniensibus, Argiuis, & Corinthijs ambas-
acies superauit, licet ipse multis acceptis uulneribus.
corpore esset grauiter affectus. Quæ pugna quū esset *Modeste*
inter res ab illo gestas omnium maxima, quemadmo-
dum scripsit Xenophon, tamen domum reuersus ni-
hil de pristino uictu uitæq; modestia mutauit, ob tan-
tos rerū successus, totq; uictorias. Multo dignior erat
triumpho uictoria, qua uir ille primū suis consilijs an-
teposuit

repositit legum auctoritatem, deinde tot egregijs fac-
toribus nihilo factus est insolentior.

48 Animaduertens ciuium nonnullos qui in precio ha-
bebantur, ac sibi placerent quod equis alendis inten-
derent animum, sorori Cyniscæ persuasit, ut conscen-
so curru certaret in Olympijs, hoc pacto Græcis osten-
dere cupiens, id genus exercitamenta nullius esse ueræ
uirtutis, sed nihil aliud habere quàm opum & impen-
diorum ostentationem, eoquæ foeminis esse digniora
quàm uiris.

49 Quum haberet apud se Xenophontem illum sa-
pientem, eumquæ plurimi faceret, iussit ut filios suos ac-
cerferet Lacedæmonem, docendos artem omniû pul-
cherrimã, uidelicet imperare & parere imperio. Athe-
nis florebat omnium liberalium disciplinarû genus,
sed hanc cæteris omnibus præstantiorem existima-
bat nusquã melius disci quàm apud Lacedæmonios,
ubi non uerbis disputabatur de bene administranda
republica, sed ciuium moribus honestissimæ rei exemplum
exprimebatur. Simul indicans eos non esse gerendo
magistratui idoneos, qui legibus ac magistratui ne-
scirent obsequi.

50 Proinde rogatus abs quoquam, quam ob rem Spar-
tanorum respublica præ cæteris, secundis rebus flore-
ret, quoniam, inquit, plus cæteris in hoc sese excercent,
ut pariter & imperare & parere sciant. Quæ duæ res à
ciuibus

ciuibus excludunt seditiones, & tuentur concordiam.

Cum uita defunctus esset Lyfander, Agefilaus nu-
merosam sodalitatem aggregatam comperit, quam il-
le ex Asia domum reuersus statim aduersus Agefila-
um instituerat. Id indigne ferens Agefilaus, destina-
bat omnibus palàm facere, cuiusmodi ciuis fuisset Ly-
fander dum uiueret. Ac perlecta quadam oratione,
quam Lyfander in libro descriptam reliquerat, cõposi-
tam quidem à Creonte Halicarnasseo, sed in hoc, ut
hanc Lyfander edisceret, atq; apud popularem multi-
tudinem recitaret: Tractabat autem oratio de nouan-
dis rebus deq; mutãdo reipub. statu: Hanc quoniam
arguebat Lyfandrum fuisse ciuem perniciosum ac se-
ditionis auidum, Agefilaus uoluit euulgare. Cæterum
ubi senex quidam orationem perlegisset, metuens di-
ctionis grauitatem ac uehementiam, ne lecta quoque
multos ad rerum nouarum studium excitaret, consu-
luit Agefilao, ne Lyfandrum sepultum refoderet, sed *Moderate*
orationem premeret. Senis consilio paruit & à cœptis
conquieuit Agefilaus, doctus non solum obtempera-
re publicis legibus ac magistratui, uerum etiam priua-
to senioris consilio. Vir excelsi animi plus apud se ua-
lere uoluit publicam utilitatem, quàm priuatũ odium,
simulq; perspexit indecorũ similtatem exercere cum
sepulto. Hac moderatione usus est aduersus manife-
stum inimicum.

d Porro

- 52 *Callide* Porro qui clanculum ipsi aduersarentur, eis palam quidem non exhibebat negotium, sed efficiebat ut ipsum in militiam sequerentur, atque ex his nonnullos duces exercitus ac magistratus factos euehebat: qui quum se in magistratu improbe & auare gessissent, eoque in ius uocati periclitarentur, rursus Agesilaus illis patrocina- batur, & ab ipsis stabat: atque hac arte reddebat eos ex clancularijs hostibus amicos, & ad se reuocabat. Quibus rebus factum est, ut iam neminem haberet aduersarium. Quid hac prudentia ciuilius, qua mederi male- uolis maluit quam ulcisci?
- 53 *Iuste* *Humaniter* Quidam petijt ab Agesilao, ut se scriptis ad hospites & amicos suos Asiaticos litteris commedaret, quo apud illos ius suum consequeretur: respondit nihil esse opus literis commendatricibus. Nam mei, inquit, hospites sua sponte que iusta sunt faciunt, etiam si illis non scripsero. Apud bonos in bona causa superuacua est commendatio, quum ipsa res impetret quod precibus exoraretur. Dux egregius non nisi cum sui similibus hospitium coniunxerat.
- 54 *Graviter* Ostendebat illi quidam ciuitatis cuiusdam muros bene tutos ualideque extructos: cumque rogasset uiderentur ne pulchri, Pulchri, inquit, per Iouem: uerum apparet in hoc paratos, ut mulieres inhabitent non uiri: sentiens non alijs mœnibus rectius communiri ciuitatem, quam strennuis ciuibus.

Megarenſi cuidam multa iuueniliter de ſua ciuitate 55
 aduerſus Ageſilaum iactanti, Adoleſcens, inquit, tui *Modeſte*
 ſermones opus habēt magnis uiribus. Significans in/
 decenter eum magnifice loqui, cui uires nō ſuppetunt
 orationi pares.

Tantū & cæteris in rebus aberat à uulgi iudicio uir 56
 prudentiſſimus, ut quæ cernebat alios admirari, ipſe
 intantum cōtemneret ut ne noſſet quidem. Quod eue
 nit in Callipide. Is erat tragædiarum actor, multi no/
 minis, famæq; celebris apud Græcos, & à cunctis in
 pretio habitus. Primum quidem occurrit Ageſilao,
 eumq; eſt allocutus: poſt improbe ſemet admiscuit
 his qui ſimul cum rege ambulabāt, ſeſe q; oſtentabat,
 ratus futurum, ut rex prior ipſum comiter appellaret.
 Id quum non fieret, tandem non inquit agnoſcis me ō *Graviter*
 rex, nec audiſti qui ſim? Ageſilaus autē intuitus illum,
 An non tu es, inquit, ille Dicelicta? Nam hac uoce pe/
 culiaris Lacedæmoniorum lingua ſignat mimum, hoc
 eſt imitatoreſ. *Δείκτο* enim illis ſimulachrum ſo/
 nat, aut effictam imaginem. Adeo uir prudens, & o/
 mnia rei pub. commodis metiens, nullo honore digna
 tus eſt hiſtrionem quamuis inſignem, cuius ars ad ſo/
 lam parata uoluptatem, corrumpendis ciuium mori/
 bus eſſet accomodatior quàm erudiendis.

Huic ſimile eſt, quod rogatus ut uellet audire quen/ 57
 dam, qui mira ſimilitudine luſcinie uocem imitabatur,

Argute recusauit. Frequēter inquiring ipsam audiui lusciniā. Significans ineptam esse uoluptatem, magis delectari ipsa simulatione, quā natura.

58 Quemadmodum autē ipse singulari modestia præditus erat, ita non tulit in alijs arrogantiam. Menecrates quidam medicus, quum desperatæ quædam curationes ipsi feliciter cessissent, populari adulatione dictus est Iuppiter. Hoc cognomento uir arrogantis ingenij delectatus insolētius usus est eo titulo. Tandem & quum Agesilao scriberet, nec ueritus esset hac uti sa-

Facete
Modeste lutatione, Menecrates Iuppiter Agesilao regi salutē, Rex hoc offensus procerio, præterea nihil dignatus est legere, sed rescripsit in hunc modum, Rex Agesilaus Menecrati sanitatem. *χαίρει* Græci dicūt quibus bene precantur, *ἰγιαίνει* ambiguum uerbum ferē in malum sonat, quum significamus abesse sanitatē mentis. Eo uerbo quidam cæsari exprobrauit insaniam.

59 Fortitudinis etiam in rebus aduersis insigne dedit specimē. Conon & Pharnabazus per classem regiam mari potiti obsidebāt maritimas Lacedæmoniorum regiones, quum interim Atheniensium ciuitas mœnibus esset cincta. Itaq; Lacedæmonij Pharnabazo donante pecuniam pacem ineunt cum rege, mittuntq; ciuem Antalcidam ad Teribazum, Græcos Asiaticos pro quibus bellum gesserat Agesilaus, tradentes regi. Vnde pessime euenit, ut huius ignominia portio recideret

deret in Agefilaum . Antalcidas enim inimicus erat *Fortiter*
 Agefilao: eo pacem quacunq; occasione confecit, inui-
 dens illius gloriæ, quæ uidebat bello crescere, reddiq;
 maximum ac maxime celebrem. nec tamen hæc infeli-
 citas defecit illius animum. Quin etiam cuidam dicen-
 ti quod Lacedæmonij Mediffarent, ita respōdit, imò
 Medi potius Laconiffant: Significans indolē suæ gen-
 tis corrumpi fortuna non posse.

Quodā tempore rogatus, utra uirtus esset præstan- *60*
 tior, fortitudo an iustitia, grauiter respondit, Fortitudi *Iuste*
 nis nullū esse usum, nisi adsit iustitia . Quod si omnes
 essent iusti, nihil opus fore fortitudine. En animū sum-
 mo dignum duce, qui nihil ui præter æquum iudicari
 faciendum, recte q; perspexerit plurimum interesse in-
 ter audaciam & fortitudinem.

Quum Græci qui Asiam incolebant Persarum re- *61*
 gem ex more magnum appellarent, Qua, inquit, re il- *Animose*
 le me maior est, nisi sit iustior ac temperantior? Con-
 tempfit uir egregius externa bona, quæ uulgus præci-
 pue suspicit, totamq; hominis felicitatē animi bonis
 metiebatur. Ea sententia philosophis esse consuevit in
 ore, sed hanc bellator expressit affectu.

Notans præposteram licentiam eorum qui Asiam *62*
 incolebant, eius gentis corrupti moribus, dicere solet: *Graviter*
 inter illos qui improbi essent, eos esse liberos: contra
 qui probi, eos esse seruos: q; ibi uicijs licerent omnia,

d ; uirtus

uirtus haberetur odio.

63 Interrogatus qua ratione potissimum quis assequi
Sapienter posset, ut apud homines honestam haberet famam:
 Si loquat̄, inquit, quæ sunt optima, & faciat quæ sunt
 honestissima. Quid dici poterat breuius, at rursus qd
 absolutius? Itidem Socrates idem percōtanti, si talis,
 inquit, esse studeas, qualis haberi uis. Siquidem fucis
 parta gloria, ut nō est uera gloria, ita nec diuturna est.

64 Celebratur & hoc illius dictum principibus ediscen
Iuste dum, Imperatoris officium esse, erga rebellātes auda
Moderate cia, erga subiectos beneuolentia uti: quod idem Ma
 ro nobili carmine docuit,

Parcere subiectis & debellare superbos.

Neq; enim uere uictor est, qui iracundiæ uindictam
 flagitanti frenum nescit imponere.

65 Cuidam sciscitanti, quæ potissimū pueris essent di
Sapienter scenda, Ea, inquit, quibus usuri sint, & quū ad uirilem
 peruenerint ætatem. Recte censuit uir prudens, solam
 uirtutem primum ac statim à teneris unguiculis disci
 oportere, nec ullam æui portionē artibus friuolis dan
 dam: quæ ut in pueris habent ostentationem plausi
 bilem, ita nec grandibus decoræ futuræ sint, nec ad se
 ria uocatis utiles.

66 Idem quum in causa quadam sederet iudex, & is
 qui accusabat quidem recte dixisset, patronus contra
 male, subinde tamen repeteret inter dicendum, Age
 filæ,

filaë, decet regem opitulari legibus, perinde quasi bonam haberet causam, & ab ipso starèt leges: hominis improbitatem interpellans Agesilaus. Si quis, inquit, tibi domū perfoderit, aut uestem abstulerit, num expectaturus esses, ut architectus, aut qui uestem contexit tibi sit auxilio futurus? Subindicabat regem esse ueluti legum architectum, nec conuenire ut is opituletur ei qui contra leges aliquid admiserit.

salse

Cum pax coisset, eiq; à rege Persarum essent allatæ literæ, quas Perses una cum Callia Lacedæmonē perserebat, de hospitio deq; amicitia tractantes, non recepit: sed iussit illos regi renunciare, nihil esse necesse priuatim ad ipsum literas mittere: cæterū si perspicuum foret, illum bene uelle Lacedæmonijs & Græcis, ipsum quoq; illi pro uiribus futurum amicum. Quod si deprehenderetur insidias tendere, ne putet, inquit, quod me sit habiturus amicum, etiam si uehementer multas ab eo recepero epistolas. Quid hoc animo sublimius, cui in omnibus rebus gerendis hic unicus erat scopus, consulere reipub. commodis.

67

Incorrupte

Quum miro esset affectu erga liberos suos, dicitur aliquando arundine pro equo cōscensa, unā cum pueris lusisse domi. Id quum forte uidisset ex amicis illius quidam, rogabat ne cui diceret quod uiderat, priusq; ipse quoq; liberorū parens esset factus: festiue subindicans eum lusum non esse leuitatis, sed pietatis: nec

Pic, urbane

hoc

hoc quod agebat uideri posse ineptum ei, qui modo expertus esset quàm ingens sit affectus charitatis parentum erga filios.

69 Quū assidue belligeraretur aduersus Thebanos, ac in prælio quodam uulnus accepisset, Antalcidas, ut fertur, ait, Præclara doctrinæ tuæ præmia recipis à Thebanis, quos quum nec uellent bellare nec scirent, bellare docueris. Nam aiunt re uera, Thebanos crebris Lacedæmoniorum aduersus ipsos expeditionibus, multo bellicosiores esse factos quàm antea fuerant. Eoq̄ Lycurgus ille priscus legum conditor in legibus quæ uocantur Rhetræ, uelut oracula à dijs profecta, uetuit sæpius eosdem bello laceffi, ne hostes usu bellare discerent. Quanquam hoc apophthegma nō est Agesilai.

70 Audierat socios moleste ferre tam crebras expeditiones, præsertim quum ipsi permulti, Lacedæmonios numero paucos sequerentur. Agesilaus itaque uolens ostendere, quāta esset Lacedæmoniorum multitudo, iussit uniuersos socios simul confidere permixtos inuicem, Lacedæmonios item separatim solos. Mox per præconem edixit, ut primi omnium surgerēt figuli. Hi quum surrexissent, secundo loco per præconem iussit surgere fabros ærarios. Deinceps architectos, ac domorum opifices, similiter & aliarum artium singulos. Ita factum est, ut propemodum socij surgerēt omnes, Lacedæmoniorum uero nullus, eò quod Lacedæmonijs

nijis, qui militiæ parantur, interdictum sit, opificiũ aut artem sedentariam uel exercere, uel discere. Hoc factu- risit Agesilaus, Videtis, inquit, ô uiri, quãto plures nos educimus quãt uos. Hoc stratagemate dux inclytus demonstra- uit, non perinde referre quãt numerosum militẽ adducas in prælium, ut quẽ fortẽ & exercitatu- 71

In pugna Leuctrica quum Lacedæmoniorum mul- ti fugissent, nijẽ legibus pœnas dare deberent, Epho- ri reputãtes ciuitatem uiris desertam, egere militibus, cupiebãt eam ignominiã militibus remittere, simulquẽ seruare leges. Deligunt igitur Agesilaum nouarum le- gum conditorem. Is prodiens in suggestum, Ego, in- quit, alias leges haudquaquã laturus sum. Nequẽ enim his quas habetis aut additurus sum aliquid, aut detra- cturus, nequẽ quicquam omnino mutaturus. Sed mihi rectum uidetur, ut leges quas habetis à die crastino robur habeant & auctoritatem. Eo cõmento uir solers simul & præsentis ciuitatis necessitati consuluit, & peri- culosum mutandarum legum exemplum exclusit à re pub. uno tantum die legibus abrogatis.

Solertiter

Exemplum erat præsentis & imperterriti animi, quod quum Epaminondas cum admirabili impetu ac pro- cella irrueret, adeo ut Thebani socijquẽ iam de uictoria gloriarent, nihilo minus Agesilaus obtinuit Spartam ciuitatem: in qua tamen perpauci erant, tamẽ hostes coëgit domum reuerti.

Fortiter

e Vt

73 *Prudenter* Vt hoc erat fortitudinis, ita quod dicturus sum con-
siliij prudentiæq; laudem habet. Cū pugnaretur apud
Mantineā admonuit Lacedæmonios ut ceteris omi-
sis omnibus, in unum Epaminondam intenderēt uim
prælij, dicens solos cordatos esse uiros fortes, hosq; so-
los esse autores uictoriæ. Itaque si hunc, inquit, ceperit-
mus, facillime cæteros in potestatem nostram redige-
mus, ut uecordes nulliusq; præcij, quod & euenit. Nā
inclinante ad Epaminondam uictoria, quum nonnul-
lorum fuga fieret, adhortāti illi suos & à fuga reuocan-
ti Lacedæmonius quispiam letale uulnus inflixit. Eo
prostrato qui erant cum Agesilao à fuga reuersi, iam
ancipiti Marte cum hoste depugnarunt, sic tamen, ut
multo inferiores Thebani, multo præstantiores Lace-
dæmonij uiderentur. Hac arte prudentia ducis consu-
luit incolumitati suorum, qui fuerant haud dubie peri-
turi. Simul illud docuit: in bello plus habere momenti
unum uere prudentem & cordatum, quàm turbam
imprudentium.

74 *Pie in patriā* Quum Spartanos pecuniæ deficerēt ad bellum, eo
quod alerent externum militem, Agesilaus in Ægy-
ptū profectus est, ab Thaco Ægypti rege accitus sti-
pendio. Cæterum Agesilaus ob corpus incultū ac ue-
stis uilitatem uenit in contemptum eius gentis homi-
nibus, qui sperarant se uisuros Spartanum regem ta-
lem, qualis esset rex Persarum, corpore decētissime or-
natum,

natum, perperam sanè de regibus sentientes, quos ex
terno cultu putarint æstimandos potius quàm animi
uirtutibus. Nihil ille quidè de cultus ac uictus simplici
tate mutauit, sed interim ostendit maiestatem digni-
tatemq; regiam, non uestium splendore, sed pruden-
tia ac fortitudine parari oportere. Grauiusq; taxauit
uulgares monarchas, quibus si diadema, purpuram,
aurum & gemmas detrahas, nihil uideas præterea re-
gium. Quin eodem facto declarauit insignè erga pa-
triam pietatem, qui ob publicam utilitatem non gra-
uatus sit in Ægyptum proficisci: nec ætatis iam seræ
ac uergentis ad annum octogesimum excusatione uti
uoluit, quo minus apud barbaros stipendium faceret,
modo reipub. subueniret. Athenæus hoc modo rem
narrat. Agesilaus in Ægyptum profectus Tacho regi
laturus suppetias, quoniã corpore erat pusillo, his uer-
bis à rege cõtemptus est, Parturijt mons, Iuppiter me
tuit, at ille peperit murem. Id ut audiuit Agesilaus, at
ego, inquit, aliquando tibi uidebor leo. Nam post,
quum illi non adesset Agesilaus, regno pulsus confu-
git ad Persas.

Cæterum ubi quos educturus erat in aciem conspi- 75
ceret ob imminens periculum formidolosos, partim
propter hostium multitudinem, erant enim numero
ducenta milia, partim ob ipsorum paucitatem, decre-
uit ante conflictum rem diuinam facere, ueluti capta-
turus

Callide turus auspiciū ab extis, idq̄ fecit non conscijs cæteris. Ac leuæ manus uolæ literis inuersis uictoriā inscripsit, deinde iecur ab aruspice acceptum, supposuit manui quæ clam scripturam habebat, diuq̄ tenuit fingens interim se deliberabundū, ac dubitantis speciem præ se ferens, donec literarum figuræ iecinori imprimerent: moxq̄ militibus quos in aciem educturus erat ostendit, dicens deos his literis certo portēdere uictoriā. Illi uero existimātes sese certum habere signum futuræ uictoriæ, uehemēter animati sunt ad pugnam. Hic dolus multo plus ualuit quā oratio, quamuis proluxa ac meditata.

76 Cum hostes Agesilai exercitum fossa cingerent, id quod facile poterāt ob multitudinem, ac Nectabius, cui suppetias ferebat censeret erumpendum, & cū hoste conferendas manus, ne quod instituerant perficerent, ille negabat impediendos hostes, qui pares hostibus esse studerent, non superiores. Siquidem fossa utrifq̄ adimebat confligendī copiam. Porro quū parum abesset quin fossa coiret, per hoc angustum intervalum instruxit quod erat reliquum militum: ac inter pares commissa pugna uertit illos in fugā, hostiumq̄ ingētem stragem edidit paucis militibus quos secum habebat, atq̄ ex præda magnam pecuniarū uim misit Spartam.

77 Decessit ab Ægypto patriam repetens morbo implicatus

plicitus in portu qui Menelai dicitur. Moriens autem mandauit ijs qui aderant, ne quam fictilem, aut alias imitatam sui corporis imaginem facerent. Si quod inquit præclarū facinus gessi, hoc erit monumentū mei. Sin minus, ne omnes quæ statua, quū sint uiliū ac nullius rei opificū opera, illustrabunt mei memoriā. Quis non miretur in bellatore pectus tam philosophicum? *Modeste*

Crebro solet in concione admonere milites suos, ne captiuos ut facinorosos cruciarent, sed ut homines seruarent. Infantibus etiam in bello captis prouidit ut in unum locum comportarentur, ne mutatis castris relictī perirent. Eandem curam impendit senibus captiuis, ne quoniam sequi non possent, à canibus lupisue discerperentur. Hæc autem humanitas illi non solum aliorum, uerum etiam captiuorū miram beneuolentiam conciliauit. Et nunc homines sibi uidentur qui trucidatis infantibus ac senibus, eam ætatem abducunt, quæ uel libidini apta est, uel labori, uel utriq. Quo progressa est immanis illa feritas? *Humaniter*

E X P R O B O A E M I L I O

Apud Coroneam Athenienses ac Bœotios cū suis socijs, Agesilai iter impedire conatos graui prælio uicit. Ei uictoriæ per se magnificè multum laudis apposituit religionis exemplo. Multi è prælio confugerāt ad templum Mineruæ. De his rogatus est quid uellet fieri. Agesilaus uetuit illos uiolari, quū in eo prælio uul-

Religiose nera aliquot accepisset, uidebaturque uehemēter iratus omnibus qui tum arma aduersus ipsum tulerant, tamen plus apud illum ualuit religio quā ira. Neque hoc solum in Græcia fecit, ut templa deorum haberet sancta, uerum etiam apud barbaros summa religione simulacra arasque cōseruauit, quasi in hæc nullum esset ius belli. Itaque præclare solitus est dicere, se uehemēter admirari, eos non haberi sacrilegorum numero, qui læderent ipsis supplices, ac per deos obtestantes, nec grauiores sumi pœnas de his qui religionem minuerent, quā qui tēpla spoliarent: recte iudicans dijs esse chariorem hominū salutem quā muta templorū ornāmēta

Moderate 80 Accipe nunc exemplum fortitudinis clementia temperatæ. Posteaquā ingenti strage fregisset Corinthiorum uires, eosque intra mœnia compulisset, multis hortantibus, ut urbem oppugnaret, negauit id suæ uirtuti conuenire, qui peccantes ad officium cogeret, non qui nobilissimas Græciæ urbes subuerteret. Vt hoc est eximie cuiusdam moderationis, ita quod adiecit, ad
Prudenter mirabilem uiri prudentiā arguebat: Si, inquit, eos extinguere uoluerimus, qui nobiscū aduersus barbaros steterunt, ipsi nos expugnauerimus, uel quiescentibus hostibus, qui subuersis socijs nullo negotio quando uolent nos oppriment.

81 Diuinitatis cuiusdam esse uidetur quod adiiciam. Quum adornaretur expeditio apud Leuctra, quæ Lacedæ

cedæmonijs fuit luctuosissima: Agefilais quum à ple
risq; urgeretur ut exiret, proficisci noluit, perinde qua
si calamitatem irrecurabilem animo præsentiret.

Rursus accipe solertiæ reipub. salutaris argumētum. 82

Cum Epaminondas incredibili impetu Spartam ur
bē inuaderet, ac ciuitas careret incenibus, aliquot ado
lescentes hostium aduentu territi statuerant ad The
banos transfugere, iamq; locum extra urbem aditum
occupant. Agefilais perpendens actum fore de ciui
tatis incolumitate, si sensisset populus aliquos ad The

Solenter

banos transfugere conari, dissimulans cū suis ad ado
lescentum turmam peruenit, ac perinde quasi id bono
animo fecissent, collaudauit consiliū quod eum locum
occupassent, sibiq; in animo fuisse dixit idem facere.
Sic adolescentulos ficta laudatione temperauit, & ad
iunctis suis comitibus locum tutum reddidit. Etenim
qui transfugiendi consiliū clam ceperant, uidentes ma
iorem adiunctum numerum eorum qui eius consilij
fuerant expertes, non ausi sunt sese commouere: eoq;
libentius conuenerunt, quod latere arbitrabatur, quæ
cogitarant. Absq; dubio Sparta nō erat futura Spar
ta, nisi tum Agefilais celeritate consilij salutem attu
lisset. Eadem arte & iuuenili temeritati remedium ad
hibuit pro supplicio.

A G E S I P O L I S C L E O M B R O T I

Agepolis Cleombroti filius, quum quispiā apud 83
ipsum

Clementer ipsum ceu rem magnificam prædicaret, quod Philip/ pus Macedonum rex intra pauculos dies subuertisset Olynthum: Atqui per deos inquit, talem ciuitatē lon/ ge maiore temporis spatio non extructurus est, Signi/ ficans multo regalius esse condere urbes, quàm con/ ditas demoliri.

84 Cum alius quidam dixisset ipsum cū rex esset cum æqualibus suis fuisse obsidem, non liberos aut uxores eorum, uelut hoc esset regi dedecorosum dari in ma/ nus ac ius aliorum, quum alij reges soleant uxorem ac liberos pro se dare obsides: Et quidē iure, inquit, opti/ mo: par est enim, ut nos nostra ipsorum feramus erra/ *Iuste* ta. Subindicans siquid calamitatis accidit in bello aut in repub. regum uitio accidere, eoꝝ iustum esse, ut hi potissimum puniantur per quos uenit calamitas. Cæ/ terum morem iniquum esse quo receptum est, ut con/ iuges ac liberi qui nihil cōmeruerint dedantē obsides.

85 Idem quū è Sparta iussisset mitti catulos, ac respon/ *Argute* disse aliquis, non educari apud Lacedæmonios catu/ los: Ne uiros quidem inquit antea, atqui nūc fieri cœ/ pit. Festiuiter indicabat, in rep. bene instituta omnia proficere in melius. Olim Lacedæmonij ægre sua tue bantur, post ausi sunt reges ac gentes procul semotas bello laceffere. Quemadmodum autem recta institū/ tio uiros reddit bello & reipub. utiles, ita canes ad ue/ natum habiles reddit educatio.

AGESIPOLIS PAUSANIAE

Agēsipolis Pausaniæ filius, quum Athenienses que
rimoniarum quas cum ipso mutuas habebant, arbi-
trum delegissent Megarensium ciuitatem, quæ cōtro-
uersiam inter eos componeret, Turpe, inquit, si Mega-
renses melius norunt quid iustum sit, quàm hi qui se
Græcorum duces ac rectores præstitissent. Megaren-
ses apud Græcos male audiebāt, de quibus iactatum
est, quod neq; primi essent, neq; secundi, neque tertij,
neq; quarti, neq; ullo in numero, quum Athenienses
pleræq; Græciæ imperarint. Ab ipsis igit quibuscum-
litem habebat rex uolebat finiri dissidium, simul de-
clarans, & quàm suæ fideret causæ, & quàm aduersa-
rijs non diffideret, malens clarissimæ ciuitatis iudicio
uinci, quàm Megarensium arbitrio uincere.

Gencrose

AGIS PRIMVS

Agis Archidami filius, quum Ephori quodam tem-
pore dicerent, Proficiscere iuuentutem tecum ducens
ad huius patriam: nam is ipse te perducet in arcem.
Et qui conuenit, inquit, ô Ephori, tot iuuenes ei crede-
re, qui suam ipsius patriam prodidit: grauius admo-
uens nihil illis tuto credi, qui in patriam perfidi fuerint.

87
Proditio tur-
pis

Interrogatus à quodam quod disciplinæ genus po-
tissimum exerceretur apud Spartanos: Scire, inquit, &
imperare, & ferre imperium. Athenis enim cōplures
disciplinæ colebantur, curiosæ magis quàm ad recte
f guber,

88
Hoc ante di-
ctum pag. 24
apoph. 49
e 50

gubernandam rempub. necessaria.

89 *Animose* Fortiter & illud dixisse fertur, Lacedæmonios non oportere percontari quot sint hostes, sed ubi sint, Significant non à militum numero pendere uictoriam, sed à fortitudine, reiçq; gerédæ celeritate. Statim enim congredi uult, qui quærit ubi sint hostes.

90 *Animose* Apud Mantinæam quibusdam dissuadentibus necum aduersarijs quod numero plures essent confligeret, Cum multis, inquit, pugnet oportet, qui multis uelit imperare.

91 *Argute* Cuidam sciscitanti quot essent Lacedæmonij, quot satis sunt inquit, ad propulsandos malos, ostendens magis referre quàm fortes uiros habeat ciuitas, quàm quàm multos.

92 *Salse* Idem quum præteriret Corinthiorum mœnia, conspiceretçq; uehemèter excelsa munitaçq;, & in longum porrecta spatium, quæ sunt, inquit, mulieres hunc locum incolentes ç inuens fortibus uiris non esse opus mœnibus.

93 *Salse* Cum sophista quispiam apud eum dixisset, orationem esse rerum omnium præstantissimam, uidelicet prædicans artem quã profitebatur. Ergo inquit Agis, tu quum taces nullius es precij; significans multo præclarius esse res magnificas gerere, quàm habere linguam ad magnifice loquendum expeditam.

94 Vicerat Argiuos prælio, qui post redintegratis uiribus

bus rursus ferociore illi occurrebant. Agis itaq; con- *Solenter*
 spicatus multos è socijs turbari. Sitis, inquit, bono ani-
 mo uiri. Cum enim nos qui uicimus trepidamus, quid
 facere censetis eos qui à nobis uicti sunt? Eo dicto du-
 cis solertia protinus reddidit animum suis.

Peculiaris erat Lacedæmonijs uerborum paucitas, 95
 unde & ab ea regione breuiloquentia Laconismus di-
 citur. Cum igitur Abderitarū legatus apud Agidem *Loquacitas*
 multa loquutus, uix tandem dicendi finem fecisset, *notata*
 garetq; quid ciuibus suis esset renūtiaturus: Agis illud
 inquit, renuncia, quantum temporis tibi fuit opus ad
 dicendum, tantum me silentem audisse. Hoc dicto ex
 probrauit stolido oratori inanem loquacitatem, re-
 sponso indignam.

Quibusdā Elæos hoc nomine prædicantibus, quod 96
 in certaminibus Olympiacis essent iustissimi, Quid, *Iuste*
 inquit, magni miritū faciūt, si intra quinque annos uno
 tantum die se iustos præstant. Nō putabat uir sapien-
 tissimus in eum competere iustitiæ laudē, nisi qui per
 omnem uitam, in omnibus actionibus iustitiā coleret

Quum quidam apud illum dicerent, esse nonnullos 97
 alienæ familiæ qui ipsi inuiderent. Geminum igitur, *Inuidia nos*
 inquit, habebunt malum, quos & sua ipsorum mala *tata*
 discruciant, atq; insuper tum meis, tum amicorum
 meorum bonis torquebuntur. Magnifica uox decla-
 rans eos quos habet inuidia, magis esse misericordia

dignos quàm ira, propterea quod inuidus ab ùde det pœnas, etiam si nemo ulciscatur.

98 *Argute* Cuidam consulenti ut hostibus fugientibus daret transitum, Et quomodo, inquit, pugnabimus cum his qui ob fortitudinem manent, si non pugnamus cū fugientibus? Existimabat uir animosus, aduersus hostes nullam prætereundam occasionem.

99 *Simile Agesilaus pag. 27. apoph. 55.* Cum de Græcorum libertate quidam in medium adduxisset, magnifica quidē, sed factu perquàm difficilia, Tua, inquit, uerba hospes opus habēt uiribus & pecunia: perquàm scite declarans frustra de his uerba fieri, ad quæ perficienda non suppetit facultas. In consultationibus enim non solum spectandum est quid sit factu pulcherrimum, sed quid fieri possit.

100 *Moderate* Quodam dicente, Philippum effecturum, ne Lacedæmonijs pateat iter in Græciam. Nobis, inquit, ô spes nostra patria sufficit ad illic uiuendū. Pectus ad utrūq; paratum, & ad proferendum imperium si contingat, & ad boni consulendum fortunam licet mediocrem, quum principū uulgus nec quod obtigit sapienter administrēt, nec ullis satientē ditionis accessionibus.

1 *Loquacitas:* Perinthiorū orator in Lacedæmoniā missus, quum apud Agidem dixisset admodū prolixè, ubi perorasset rogauit eum, quid esset Perinthijs renunciandum: quid aliud inquit, nisi quod tu uix dicendi finem feceris, ego uero tacuerim. Hoc Apophthegma simillimū est.

est illi, quo Abderitæ legati multiloquium taxarat.

Cum legationem suscepisset, solus ad Philippū pro²
fectus est. Is ubi admirās dixisset, quid hoc rei est? So² *simpliciter*
lus uenisti? Agis, quid ni inquit, ad unū? Grauius ta-
xauit aliorum principum ambitionem, qui sumptuo-
sis ac splendidis legationibus exhauriūt arariū, quum
unus uir cordatus possit totum hoc præstare, quod rei
publicæ interest.

Quum è senioribus quidam uidens priscas leges &³
instituta uetera aboleri, & alia praua succedere, atque
ob id res Spartanorum inuerti, quæ summa fuerant
in inum deiectis, & cōteri: hæc quum apud Agidem
iam senem deploraret, ioco respondit: Si fit, inquit,
quod narras, recto ordine res procedunt. Siquidē ego *Lepide*
puer à patre audiui, quod iam tū illis temporibus res
inuerterentur. Itaq; si rursus inuertuntur, redierunt in
locum pristinum. Hoc quidem ille ludens. Caterū se-
rio dicebat se puerum hoc quoq; accepisse à patre, ni-
hil esse mirum, si præsentibus succedant deteriora, sed
mirandum si succedant meliora, aut similia. Notauit
peculiarem senibus querelā de rebus in deterius pro-
lapsis, simulq; rerum humanarum hanc esse naturam,
ut usq; in peius degenerent.

Rogatus à quodam, quo pacto quis libertatē suam⁴
tueri possit, si mortem, inquit, cōtempserit. Hic metus *Et hoc antea
habetur pag.
18, apoph. 36*
qui cadere dicitur in constantem uirum multos deter-

ret à pulcherrimis facinoribus. Hoc qui caret, potest ubiq; quod rectum est sequi, nec est quod timeat improbos, qui ut extrema moliantur nihil aliud possunt quam occidere.

AGIS SECVNDVS

5 *Vrbane* Agis iunior, Demadi dicenti quod enses Laconici ob breuitatem à circulatoribus ac præstigijs imitantibus deuorarentur: Atqui his, inquit, ensibus Lacedæmonij assequuntur hostes longioribus armatos gladijs: declarans nō referre quo quid apparatu fiat, sed quantum efficiatur. Siquidē hoc speciosior uictoris gloria, quo minus habuit præsidij præter uirtutem.

6 *Libere* Quemadmodū ad improbū subinde percontātem quis esset inter Spartiatas uir optimus, qui tui, inquit, est dissimillimus. Indigne tulit uir generosus eum de uirtutis præstantia loqui, qui ipse esset uitij oblitus.

AGIS VLTIMVS

7 *Fortiter* Agis Laconicorum regum ultimus, per insidias captus, ac præter meritū ab Ephoris condemnatus, quū ad laqueum duceretur, conspiceretque quendam è licitoribus flentē ob indignitatem rei, cuius cogebatur esse minister: Desine, inquit, ô homo meam uicem flere. Nam sic moriens præter ius & æquum, melior feliciorq; sum his qui me occidunt. Hæc loquutus ultro collum laqueo induit. Quo nemo Stoicorum docuit quicquā fortius, hoc ille iuuenis non uerbis, sed re præstitit

stitit, felicitatem omnem solo honesto metiens, eosq̄
iudicans infeliciores qui faciunt iniuriã, q̄ qui patiunt̄

Parentibus rogãtib; ut sibi in re quapiam iniusta s
adesset, recusauit illis aliquandiu. Cæterum quum in-
starent, hunc in modũ respondit: Donec essem apud
uos, nullam omnino tenebam iustitiæ scientiam. Ve-
rum ubi me patriæ tradidistis, patriæq̄ legibus, insu-
per & iustitiam & honestatem pro uiribus docuistis,
conabor hic magis obtemperare quã uobis. Et quã Iuste
doquidem hæc est uestra uoluntas, ut quæ sunt opti- Grauiter
ma faciam; optima uero sunt quæ iusta sunt, quũ ho-
mini priuato, tum præcipue principatum gerenti: quæ
uultis faciam, quæ dicitis negabo. Narrant Agidem
puerum in summis delicijs fuisse educatum: sed simul
atq̄ adolescens etiamnum ad reipub. gubernacula ad-
motus est, incredibili mutatione, reiectis pristinae uite
uoluptatibus huc totum animum adiecit, ut Spartam
barbarorum ac Græcorum moribus corruptissimam
ad pristinam frugalitatem reuocaret: quæ res illi fuit
exitij causa. Utinam autem cæteri principes quorum
prima ætas ferè luxu delitijsq̄ corûpitur, saltem cum
Agide tum animum uertant ad bonã frugem, quum
regni habenas accipiunt: atq̄ hanc formam sequãtur,
quã præscripsit Agis, si quis quid petat ab ipsis, quod
legibus & honesto aduersatur. Nec tamen egregius
iuuenis morosa atq̄ aspera recusatione cõtristauit pa-
rentum

rentum animos, sed mira ciuilitate respondit, se magis hoc pacto obtemperare parentibus, si faceret quod illorum perpetua uoluntas optabat quodq; semper essent probaturi, quàm si præsentis affectui indulgisset.

Ex Plutarchi uitis. Constante
 9 Idem quum in carcere rogaretur ab Ephoro, nū pœniteret eorum quæ gessisset: impauide respōdit se nulla tangi pœnitentia consilij cum prudentia honestoq; coniuincti, tamen si non ignoraret se mortem præmij loco relaturum. Sciens ipsam uirtutem abūde magnum esse sui præmium, quicumq; sequatur euentus.

Improbe
 10 Agefilaus Ephorus quum ipsius suasu factum esset ut fieret omnium debitorum solutio, iamq; tabulis in forum clarium cōportatis ignis esset iniectus ac flamma exurgeret, cæteris creditoribus mœstis, insultabat dicens se nunquam clarius lumē aut ignem uidisse puriorem. Debebat enim ipse plurimū, & erat agrorum prædiues, nihil tamen cuiquā soluere habebat in animo. Extrema improbitatis est linea, etiā illudere quos afflixeris.

ALCAMENES

Graviter
 11 Alcamenes Telecri filius cuidam percontanti, quo pacto quis optime regnum seruare posset, si lucrum, inquit, nō magni fecerit: longe lateq; dissentiens à uulgo principum, qui nō alia magis ratione principatum constabilire student, quàm attenuandis ciuium, suis augendis opibus, quum iustitia & æquitas maxime reddant

reddant diuturnum imperium.

Alio quodam rogante quur à Messenijs oblata mu-¹²
 nera recusasset, quoniam si recepissem inquit, cum le-^{Integre}
 gibus pacem habere non poteram. ô mentem regno
 dignam, quæ magno obuiocp̄ lucro legū autoritatem
 anteposuit. Et ubi sunt interim qui clamāt, quod prin-
 cipi placuit, legis uigorem habet, & principē dare qui-
 dem leges, at non teneri legibus?

Cum quidam illi obiiceret quod parce frugalitercp̄³
 uiueret, quū facultates amplas possideret, Decet enim^{Continenter}
 inquit eum qui multa possidet pro ratione non pro li-
 bidine uiuere, Significans perniciosas esse diuitias, ni
 adsit animus diuitijs superior, qui possit earum usum,
 non ex copia, sed ex necessitate moderari.

A N A X A N D R I D A S

Anaxandridas Leontis filius, cuidam acerbe feren-¹⁴
 ti, quod cogeretur urbe exulare, ne inquit, uir optime
 exhorrescas exulare ciuitate, sed à iustitia exulare hor-^{Sapienter}
 rendum est. Sensit non esse miseros quibus præter me-
 ritum incolumicp̄ innocentia accidit aliqua calamitas,
 sed eos uere deplorandos, qui sua sponte discesserunt
 ab honesto, etiam si nulla sequatur calamitas.

Cum quidam Ephoris oportuna quidem loquere-¹⁵
 tur, sed pluribus quàm sat erat: Anaxãdridas, hospes^{Loquacitas}
 inquit, re necessaria in nō necessario uteris: significans
 quod per se rectum est & utile, non egere proluxa ora-
 g tione

tione: quod ipsa causæ bonitas facile seipsam cōmendat. Quod si usquam locus est loquacitati, eam oportet ad inhonestas causas adhibere.

16 Percontanti cuidam cur Lacedæmonij Helotibus (sic apud illos dicebantur quorū conditio media erat [Argute inter seruos & ingenuos) cōmitterent colendos agros, ac non ipsi potius eos colerent: quoniā inquit nō ipso- rum causa, sed nostra illos nobis comparauimus: uidelicet stultitiam eorum taxans, qui mācipia ad ostentationem alunt otiosa, & seruos socios ac ministros uoluptatū habere malunt, q̄ frugiferis operis occupatos

17 Alius quidam quum dixisset gloriam ac celebre nomen nocere, eoq̄ felicem esse qui illud effugerit, Ergo inquit Anaxandridas, si uera loqueris, qui nefaria perpetrant felices erunt. Nam qui fieri potest, ut qui sacri legium committit, aut aliud iniustū facinus perpetrat, gloriæ curam habeat? Notauit eos, qui sic contemnūt laudem, ut interim per ignauiam nihil gerant laudabile: quum eximiam uirtutem honesta fama comitetur ultro, ac generosis animis amor laudum ueluti stimulus ad præclara facinora sit innatus.

18 Alij cuiquam percōtanti quam ob causam Spartani Prudenter impauide semet exponerent periculis: quoniā, inquit, pro uita timere consuescimus, non aliorū more expauescere, Significans moderatam uitę curā addere calcar ad fortiter agendum, immodicū mortis pauorem

ab egregijs factis deterrere.

Cuidam ab ipso sciscitanti, quam ob rem seniores 19
apud Lacedæmonios plures dies sumerent ad cogno-
scendum in causis capitalibus, & si quis fuerit absolu-
tus, nihilo minus obnoxius sit legi: Ideo inquit pluri-
bus diebus cognoscunt, quoniam si in capitis discrimi-
ne errauerint, nō est corrigendi consilij potestas. oportet autem à causa liberatum obnoxium manere legi-
bus, quod fieri potest ut secundum eandem legem liceat aliquid rectius de reo statuere. Hoc temperamen-
to prouisum est, ne uel occidatur innocēs, uel effugiat nocens: qui quamuis errore iudicium sit absolutus, potest eadē lege denuo conueniri pœnasq; dare legibus.

*Prudenter
Iuste*

A N A X A N D E R

Anaxander Euricratis filius rogātī cuidā quur Spar- 20
tani non colligerēt pecunias in ærarium publicum, ne
inquit corrumpantur, qui facti fuerint illarū custodes.
Quam male cōsulunt integritati suæ, qui priuatim pe-
cuniarum uim in arcam recondunt, si uir prudens ciui-
um suorū moribus timuit à pecunia publica, cuius tan-
tum erant custodes futuri non domini.

Integre

A N A X I L A S

Cuidam admiranti quod Ephori regibus nō assur- 21
gerent præsertim à regibus cōstituti: ob hoc ipsum in-
quit Anaxilas, q; Ephori sunt. Magistratus est apud
Lacedæmonios quo qui funguntur, Ephori dicuntur.

Moderate

g 2 Eos

Eos prisca reges in hoc instituerant, ut essent regū ministri. Quorum potētia postea eò crevit, ut ipsis etiam regibus imperarent, demum & occiderēt. Vox animi moderatissimi testis, quod ille cōtumeliosum ac superbū iudicabat, ille interpretatus est esse ius legitimū.

ANDROCLIDAS

22 *Simile habetur superius p. 18. ap. 55* Androclidas quidam Lacon, crure claudicans, coniecit sese in ordinem bellatorum, id prohibitori quum insurrexissent quidam ob cruris uitium, ille, imò inquit non fugientem, sed manentē oportet bellare cum hostibus, perquā lepide hoc ipso uitio ob quod reſciebatur se colligens utiliore praelio, quā essent cæteri pedibus integris.

ANTALCIDAS

23 *Modeste* Antalcidas quum in Samothracia initiaretur, rogatus à sacerdote quid egregiū patrasset in uita, si quid inquit mihi tale peractū est, sciunt ipsi dii: existimans ineptum commemoratione suorum gestorum se dijs commendare, qui siue prædicaret siue sileret, nihilominus nouerant. Nam apud sacerdotem poterat etiam falsa narrare. Sit hoc modestiæ exemplum ac de deo præclare sentientis.

24 *Grauius* Quum Atheniensis quidā Lacedæmonios appelleret indoctos, Soli igit nos, inquit, nihil malī à uobis didicimus. Sensit artes quibus se iactabāt Athenienses, magis ad ostentationē, ociū, ac uoluptatem accommodas,

modas,quàm ad rempub.gubernandã,ad quod nulla disciplina deerat Lacedæmonijs.

Alteri cuidam Atheniensi sic apud ipsum glorianti: 25
ueruntamen nos sæpenumero uos à Cephiso propulimus: Sed nos, inquit, uos nunquam ab Eurota submo- *salse*
uimus: significãs hoc ipsum esse fortitudinis argumetum, quod Lacedæmoniꝝ frequenter ausi fuissent usq; ad Cephisum flumen Atticæ progredi, quum Athenienses nunquam sustinuissent accedere ad Eurotam Spartæ fluuium.

Rogatus à quodam, quo pacto quis maxime place 26
re possit hominibus, si inquit loquatur illis iucundissime, *Sapienter*
præstet autem utilissima. Admonuit in colloquijs adhibendam sermonis comitatem, in officijs præstandis spectandam utilitatem. Reprehendendi sunt qui quum re sint fideles, tamen officium orationis asperitate corrumpunt: his peiores sunt qui sermone benigni, re lædunt: pessimi uero qui quum uerbis molesti sunt, tum factis noxi.

Cum sophista quispiam appareret recitare librum, 27
& Antalcidæ percontanti quod esset argumentum, respondisset, Herculis Encomium: quis inquit illum uitu- *salse*
perat: superuacaneum existimans in eo laudando sumere operam, quem uno ore prædicarent omnes. Hercules autem apud Spartanos religiosissime colebatur.

Ad Agefilaum in pugna cū Thebanis uulneratum, 28

Est superius *pa. 23. ap. 69* habes, inquit, doctrinæ tuæ mercedē, qui eos pugna-
re docueris, quum ante pugnare nec scirent, nec uellēt.
Videbantur enim Thebani crebris Agesilai aduersus
iplos expeditionibus euasisse bellaces. Significabat in
utile frequenter cum iisdem bello configere, ne usu
colligant bellandi peritiā.

Et hoc ante *pa. 17. ap. 29. et 30. et 31* *ap. 29* Idem muros Sparta, dicebat esse iuuenes Sparta-
nos: fines autem Spartanę ditionis, esse lancearum cu-
spides, Sentiens ciuitatem non egere mœnibus quæ
iuuentutem alat bellis idoneam: & eo usq; porrigi di-
tionem Lacedæmoniorum, quousq; pertingerent ar-
mis: significans uirtute non dolis aut pecunia propa-
gandum imperium.

Lepide *ap. 30* Cuidam roganti quamobrē Lacones in bello, bre-
uibus pugionibus uterentur, Quoniam, inquit, comi-
nus cum hoste pugnamus. Lepide torfit in argumen-
tum fortitudinis, quo ille uolebat illos uideri minus
utiles bello.

ANTI OCHVS

Argute *ap. 31* Antiochus Ephorus quum audisset quod Philip-
pus Messenijs dedisset agros, percontabatur num ui-
res quoq; dedisset per quas aduersus pugnantes pro
agris, tueri possent quod erat datum.

ARGEVS

Pudicitia con *ingum* *ap. 32* Argeus, quibusdam non suas, sed aliorum quorū-
dam uxores prædicantibus, per deos, inquit, de bonis
& ho-

& honestis mulieribus nihil temere loquendum est, sed in totū quales sint oportet ignorari, præterquam solis maritis quibus cū uiuūt. Tam insignis erat apud præcos uirginum & uxorū pudicitia, ut eas ab alijs quā à parentibus aut suis maritis cōspici, gradus aliquis ad impudicitiam haberetur: tantæq; cautione confulabatur illarū famæ, ut parū pudica uideretur de qua rumor quāuis uanus oriri potuit: sed ea demum summa matronalis pudicitia laus haberetur, si mulier adeo domi cōclusa uiueret, ut nullus esset qui de ea uel bene, uel male loqui posset: propterea q; hoc ipsum matronā uersari in fabulis trahiq; per ora hominum, prostitutionis genus putaret. Etenim qui laudat alienam uxorem, uidetur habere cognitā cuius laudes prædicat, quod ipsum aliquid detrahit pudori foemineo. Quid igitur uir ille præclarus sentiret de matronis, quæ sine maritis interesse gaudent iuuenum cōuiuijs, quæ cursitant ad alienarum ciuitatum dies festos & emporia, quæ ducūt choreas ex uiris ac foeminis alterne mixtas, quæ in balneis corpus nudum ostendūt quorumlibet uirorum oculis?

Quodam tempore faciens iter per Selinuntē, quum in monumento quodam hoc Elegiacum carmen uideret inscriptum,

Hosce, tyrannida dum extingūt Mars sustulit atrox:
Ponē Selinuntis mœnia conciderant.

Iure

Iure peristis, inquit, qui tyrannidem ardentem conati sitis extinguere: contra magis oportuit illam sinere, donec tota deflagraret. Arripuit iocum ex occasione uerbi extinguere. Extinguitur enim quod opprimitur, & extinguitur incendium.

ARISTO

54 *Humaniter* Aristo cuidam laudibus uehementi dictum Cleomenis, qui rogatus, quid oporteret bonum regem facere, respondit, Amicis benefacere, inimicis male: At, quanto præstantius est, inquit, uir optime, amicis benefacere, & ex inimicis reddere amicos. Hanc sententiam citra cōtrouersiam primus omnium Socrates prodidit, & ad illum autorem refertur.

55 *hac ntea
habetur pag.
42. apoph. 90* Alij cuiuspiam roganti, quot essent numero Spartiatæ, quot, inquit, ad arcendos malos sufficiunt.

36 *Argute* Cum Atheniensis quidam apud illum recitaret funebrem orationem cōscriptam in laudem eorum qui fuerant à Lacedæmonijs in bello cæsi, quales igitur inquit nostros esse putas, qui istos uicerunt? Mos erat apud Athenienses, ut qui in prælio cecidissent publicitus oratione laudarentur, quam illi uocant Epitaphiū. In hac magno artificio amplificabant, & ciuitas Atheniensis & populus: postremo peculiariter hi qui fortiter in bello mortē oppetissent. At uir generosi animi, non inuidit arte exaggeratis Atheniensium laudibus, sed eas in suæ gentis gloriā retorsit. Itaque recitator ille, ma

le, magis illustrabat uirtutem Lacedæmoniorū, quàm Atheniensium: Quandoquidem hoc consilio Homerus multis modis attollit uirtutem Hectoris, ut Achilles uictoriam reddat illustriorem.

Archelaus regni socius Charilao, solitus est de illo 37 dicere, quo pacto non sit uir bonus Charilaus, qui ne sceleratis quidem molestus est. Fertur enim Charilaus mansuetissimi fuisse ingenij. Hoc mox in catalogo commemoratur in diuersam sententiam, ac meo iudicio argutiorem. Et haud scio an in uita Lycurgi, super sit syllaba *οὐκ*. Ad hæc nescio an Charilaus & Charillus idem sint.

A R C H I D A M I D A S

Archidamidas cuidam in laudem Charilli prædicanti quod pariter erga cunctos fuisset mitis ac mansuetus: Et qua fronte laudetur aliquis inquit, qui erga iuste sceleratos se mitem præbeat. Perspexit uir egregius mansuetudinem cum iustitia coniunctam esse oportere. Alioqui principis in facinorosos lenitas, quid aliud est quàm in bonos crudelitas?

Idem cuidam qui uitio uertebat Hecatæo rhetori, 39 quod adhibitus ad ipsorum conuiuium nihil dixisset: Videris, inquit, mihi nescire quod is qui dicendi nouit silere in tem/ artem, etiam dicendi norit oportunitatem. In senatu, pore in foro, in concionibus, in legationibus, alijsq̄ reipub. negocijs locus est oratori: in conuiujs temulentis, ma-
h iore

iore cum laude silet eruditus quàm loquitur. Sic periti bellatoris est nō minus scire fugiēdi artē q̄ pugnādi.

ARCHIDAMVS

- 40 *Legum auctoritas* Archidamus Zeuxidami filius, roganti quinam essent Spartanę ciuitatis præfecti, leges, inquit, ac legitimi magistratus. Grauiter censuit in repub. bene instituta supremam auctoritatem esse legibus deferendam, nec ulli magistratui fas esse quicquā contra leges publicas tentare.
- 41 *Artes inutiles* Apud hūc quum quidam prædicaret citharcedum, eiusq̄ in canendo facultatem admiraret, heus, inquit, uir optime, quid honoris ac præmiij abs te ferent boni uiri, quum tantopere prædices citharcedum? Recte taxauit non uulgi modo, uerum & principum præposterā iudicia, qui plerunq̄ pluris faciunt Mimū aut Mōrionem, quàm sapientem fidiq̄ consiliij uirum. citharcedum uero cuius ars nō reipub. sed uoluptati seruit, adeo non iudicauit prædicandum, ut nec inter bonos uiros habendum duceret.
- 42 *Ars inutilis* Ad eum qui ipsi cantorem commendare uolens dixit, hic est bonus cantor. At apud nos inquit, hic est bonus condimentorum artifex, perinde quasi nihil referret, utrum quis musicorum instrumentorum sono, an obsonijs & condimentis uoluptatē adferret. Apud Athenienses cantores erant in summo pretio, quum coquis non habeatur idem honos. Lacedæmonijs uer

ro nihil placebat artium, quod ciuium animos effice-
minaret magis quàm ad uirtutem accenderet.

Quodam illi pollicente uinum suaue, Quorsum, in- 45
quit, opus? Quãdoquidem & plus absumentur, & quæ
fortes decent uiros reddet inuutiliora. O uere masculi- *Continenter*
num animum & omnium deliciarum cõtemporem.

Cum Corinthiorum urbem. obsideret, uidit è solo 44

mœnibus proximo exilire lepores, moxq; uersus ad
commilitones, habemus, inquit, hostes expugnatu fa- *Solenter*
ciles: quod fortuitu acciderat, ueluti in omen rapiens.

Molles enim ac parum uiros Græci leporis uocabulo
notare solent, argumento est illud è comœdia, Tute le-
pus es & pulpamentum quæris?

A duobus inter se dissidētibus delectus arbiter, am- 45

bos duxit in Lucum Mineruæ cognomento Chalcioe
cæ sacrum: ibi exegit ab illis iusiurandū, ut starent ar- *Solenter*
bitri iudicio. Id ubi iurassent, pronūtio, inquit, ne prius

hunc locum exeatis, quàm quod inter uos est dissidij
deponatur, & inuicem recõciliemini. Reperit uir inge-

niosus quo pacto fieret, ut nec ambos offenderet, recu-

sato arbitrio, nec alterum è duobus alienaret, si pro al-

tero contra alterum tulisset sententiam. Apud Lacedæ-

monios autem nefas erat fallere, quicquid in Mineruæ
templo promissum esset.

Cum Dionysius Siciliae tyrannus filiabus Archida 46

mi uestes splendidas multiq; pretij dono misisset, re-

Seuere cufauit accipere dicens, Vereor ne hoc amiētū puellæ mihi turpes uideantur. Intellexit uir prudens uirgines nullo cultu melius ornari, quàm simplici. Porrò sericis, gemmis, & auro dehonestari magis quàm ornari; propterea quod uestium luxus arguit animum parum sobrium, & intuentium animos ad libidinem sollicitat citius quàm ad honestam opinionem. Decet autem ut uirgo tota & undiq; uirgo sit, nec ulla ex parte det corruptæ mentis significationem.

47 *Audacia periculosa* Conspiciens filium suum cum Atheniensibus iuueniliter ac temere cōgredientem, aut uiribus, inquit, adde, aut animis adime. Docens periculosam esse audaciam, si uires non suppetant spiritibus.

ARCHIDAMVS ALTER

48 *Arrogantia* Archidamus Agesilai filius post conflictum apud Cheroneam habitum, quum à Philippo rege Macedonum literas accepisset acerbius scriptas, hunc in modum rescripsit. Si metieris umbram tuam, haud quam reperies illam factam maiorem, quàm erat ante uictoriam. Grauius admonens non esse prudentis ob fortunæ successum intumescere, quum ipse sit nihil maior. Æquum autem est, ut homo se suis ac proprijs bonis metiatur, potius quàm externis, quæ fortuna cum libet dat, quum uisum est eripit.

49 *Hoc ante di-* Percontanti quam spatiosam regionem obtinerent Spartiatæ, quantam, inquit, hasta possunt assequi. Al
lusum

lulum est autem ad mensores agrorum, qui decempe- *Sum pag. 54*
dis aruorum spatia metiuntur. *apoph. 29*

Periandro qui cum esset arte medendi celebris & in *50*
primis laudatus, carmina scriberet infelicia: Quid, in- *Degeneratio*
quit, tibi accidit Periander, ut pro eleganti medico, ma-
lus poeta uocari concupiscas? Notauit hominum mo-
res, qui res honestas aggressi degenerant ad sordidio-
ra, quum consultum sit unumquenq; in ea se arte exer-
cere in qua ualet plurimum.

In bello quod gerebatur cum Philippo, quibusdam *51*
suadetibus, ut procul à patria pugnaretur: haud istud *Fortiter*
spectandum est, inquit, sed bene pugnantes hostibus
erimus superiores. Significans nō perinde referre ubi
cōfligas cum hoste, ut quàm strenue se gerat dux aut
miles in praelio.

Cū Arcadas bello superasset, ob id laudatus à quo- *52*
dam, præstantius erat, inquit, si illos prudentia quàm *Victoria spe-*
uiribus superassemus. Intellexit dux egregius nullam *tiosa*
esse speciosiorē uictoriam, quàm uirtute uincere, quū
uiribus superemur & à brutis animantibus?

Cum irrupisset in Arcadiā, audito quod hostibus *53*
Elei ferrent auxilium: scripsit illis hunc in modum, Ar- *Breuiter*
chidamus Eleis, quies bona. Nō potuit breuius & sua-
dere quod erat illis commodum, & minari malum si
quid perperam aggrederent. Decet hæc breuiloquen-
tia & Ducem & Laconem.

h ; In bel

54 *Belli incerta* In bello Peloponesiaco, socijs rogantibus, quāta pecunia futura esset satis, ac postulātibus ut tributorum certum modum præscriberet. Bellum, inquit, non quærit definita. Significans eos qui bellū susceperūt, oportere per omnia seruire belli necessitatibus, quarū nullus est certus modus, quod uariæ sint bellorū præter expectationem occasiones.

55 *Fortiter* Vbi uidisset iaculum catapulta mittendum id temporis primum ex Sicilia aduectum, exclamās inquit, Hercules perijt uiri uirtus. Quotiens enim instrumentis bellum geritur quæ missio telo saxo uel procul feriūt, minimum interest inter fortem uirū & ignauum. Verum ubi cominus res geritur, tum apparet qui uiri sint, qui non.

56 *Vasfre* Quum Græci nollent rescindere pacta quæ cū Antigono & Cratero pepigerant, & amplecti libertatem quā offerebat Archidamus, ueriti ne grauiores essent habituri Lacedæmonios quàm Macedones, Quis, inquit, semper eandem ædit uocem. Cæterū homo multas ac uarias emittit uoces, donec quod decreuit confecerit: hoc dicto significans fallendā esse fidem, si qua magna inuitet utilitas. Nullum autem est animal cui tam uaria uox sit quàm homo. Hoc apophthegma uideri possit indignum Lacone, nisi post integritas eius gentis, barbarorum cōmercio degenerasset. Dicti potest honestus aliquis usus esse, ueluti si qs admoneat
pro

pro tempore proq̄ re nata uariandum esse sermonis habitum. Est ubi loquendum sit seuerius, est ubi blandius, est ubi magnificentius, est ubi submissius, est ubi iucundius, est ubi durius. Id si fiat citra perfidiam, prudentia est. Porro ouilli mores dicuntur hominum stupidorum, qui sese nesciunt rebus ac personis accomodare. Græcorū igitur cōstātiā Archidamus stultitiæ tribuit, qui proposita libertate nollent mutare uocem.

A S T Y C R A T I D A S

Astycratidas posteaquā Agis superatus est apud 57
Megalopolin in prælio aduersus Antigonū, cuidam
dicenti, Quid nunc facturi estis o Lacedæmonij? An
Macedonibus seruituri? Quid tandem inquit? Num
Antigonus uetare potest quo minus in pugna pro pa-
tria mortē oppetamus? Generosa uox, sentiens liber- *Generose*
tatem urbis esse uita chariorem, nec turpiter occumbe-
re qui pro patria pugnans moritur. Quoniā moriendi
potestatem nullus hostis potest eripere, quisquis mor-
tem contemnit habet quo quum uult, semet in liberta-
tem asserat. Ea uox arguit egregie fortem animū, sed
cuius exemplum nulli bono sit imitādum. Fortius est
diutinam seruitutem quamuis duram perferre, quā
morte finire dolores. Multoq̄ sanctius est quod do-
cet Socrates, nō esse fas animam de corporis præsidio
decedere, iniussu imperatoris.

58 *Fortiter* Bias Lacon insidijs circūseptus ab Iphicrate Atheniensium duce, quum illius milites rogarēt quid in eorum statu esset faciendum, Quid aliud inquit, nisi ut uos seruemini, ego pugnando moriar? Talis erat animus Catonis Uticensis, qui cæteris suasisit ut suæ salutis cōsulerēt, ipse spontanea morte turpē effugit seruitutē

BRASIDAS

59 *Solenter* Brasidas quum murem in caricis comprehendisset, morsus ab eo dimisit captum: moxq; ad eos qui aderāt, ut nullū, inquit, est animal tā minutū, quin seruari possit, modo ausit ulcisci inuadentes. Hoc dicto fortis & animosus dux suis animū aduersus hostes addidit.

60 In prælio quodam per clypeum uulneratus, eduxit hastam è uulnere, & eadem hostem interemit qui uulnerauerat. Pulcherrimum est inimicum suis ipsius armis opprimere. Hoc apophthegma non est.

61 *Lepide* Cuidam percontanti quomodo uulnus accepisset, perquam festiuiter respondit, Prodente me scuto. Ita crebro malum per illos uenit, quorum præsidio credimus nos esse tutos.

62 Egressus ad bellum hunc in modum scripsit Ephorus. Quicquid erit malorum in bello, aut profligabo, aut moriar: testatus animū fortissimo duce dignum. Nam euentus homini nō est in manu. Cæterum ubi cecidisset in prælio dum Græcos Asiam incolentes liberat,

berat, & id nuntiaturi oratores Lacedæmonem missi
 matrem eius Archileonidem adissent, illa nihil prius
 rogauit, quàm an Brasidas honeste occubuisset. Thra *Fortiter*
 cibus illius uirtutem collaudâtibus, dicentibusq; non
 esse apud Lacedæmonios alium illi parem, ignoratis,
 inquit, hospites quales sint Lacedæmonij. Erat quidē
 uir bonus Brasidas, cæterum Sparta multos habet il-
 lo præstantiores. Vtrum in hac foemina magis admi-
 rari cōuenit, animi ne generositatem, quæ de filij mor-
 te quod obtigisset honesta, gloriādum etiam putaret,
 tātū abest ut muliebriter defleuerit: an modestiā & in-
 patriam affectū, quæ nō passa sit ita filiū prædicari, ut
 reliquorum Spartanorum gloriæ decederet aliquid.

D A M O N I D A S

Damonidas quum à chori magistro postremū in *63*
 choro locum accepisset, Euge, inquit, Chorage reperi *Habetur an*
 sti quo pacto & hic locus quū per se sit inhonoratus, *tea simile pa-*
 fiat honorificus. Generosus adolescētis animus, qui si *gina 5. apo. 8*
 ducia sui, nō metuit ne locus abiectior esset dedecori,
 sed citius futurum arbitrabatur, ut per ipsum locus fie-
 ret honoratior. Id enim sæpenumero factū legimus,
 ut hominis uirtus magistratui per se contempto & hu-
 mili dignitatem conciliarit.

D A M I S

Damis quum Alexander Magnus per literas petis- *64*
 set, ut Lacedæmoniorū decreto decernerentur ipsi di-
 i uini

Ambitio notata uini honores, & in deorum numerum referretur: age, inquit, cōcedamus Alexandro si uelit appellari deus, ut despectim risit stultam principis ambitionem, qui putarit ab ijs posse creari deos, q̄ ipsi nihil aliud essent quàm homines: aut si hoc nō putauit, insigni stultitia falsi nominis umbra gloriaretur.

D A M I N D A S

Mortis contemptus 65 Damindas, quum Philippus irrupisset in Peloponnesum, & quidam ita loqueretur, periculū est, ne acerba patiantur Lacedaemonij, nisi Philippo reconcilietur: O semiuiri, inquit, quid nobis poterit acerbe accidere, qui mortem contemnimus?

D E R C I L L I D A S

Generose 66 Dercillidas orator missus ad Pyrrhū, qui iam exercitum induxerat in terram Spartanorum, ut cognosceret quid sibi uellet: quum Pyrrhus praescriberet, ut regem suum Cleonymum reciperent, alioqui futurum ut intelligerent se nihilo caeteris esse fortiores, hunc in modum respondit, Si deus est Cleonymus, non metuimus eum, quippe qui nihil sceleris cōmisimus, Sin homo est, nihilo nobis est praestantior. Hoc dilemma te taxauit superbas regum minas. Dñ qui quos uelint possunt laedere, nec à quoquam laedi uicissim, non nocent nisi improbis: homines hominibus ex aequo metuendi sunt. proinde qui superbe minantur alijs, aut dñ sibi uidentur, aut non cogitant id quod minentur alijs

alijs in ipsos posse recidere.

D E M A R A T V S

Demaratus posteaquàm cum ipso colloquiũ Oron- 67
tes habuisset asperius, cuidam dicenti, Asperius tecum
egit Orontes ô Demarate. Nihil, inquit, in me pecca-
uit. Siquidem qui ad gratiam colloquuntur hilædũt, *Blandiloquiũ*
non qui durius cumq̃ maleuolentia uerba faciunt. In-
tellexit uir prudens nihil esse nocentius blandiloquio,
quod ut nõ fallat, reddit hominem insolentiozem. At
q̃ ex odio durius loquit̃ adeo nõ lædit, ut interdũ pro-
fit etiã ei qui nouit ex inimico decerpere fructũ aliquẽ

Cuidam percontanti quam ob causam apud Spar- 68
tanos, qui scutum abiecissent, notarentur ignominia,
& infami uocabulo Rhipspides appellarentur, qui
galeas aut thoracas, non item. Quoniam, inquit, hæc
sua ipsorum causa gerunt, scutum uero communis or-
dinis gratia: significans unicuiq̃ pluris esse faciẽdam *Publica utili-*
communem utilitatem, quàm propriam. Qui galeam *tas*
aut thoracem abiicit seipsum prodit tantum & exar-
mat, qui scutũ abiicit prodit uniuersam phalangem.
Nam obtentu clypeorum tota acies tuta est aduersus
hostium iacula.

Cum audiret cantorem quendam ostentantem ar- 69
tem suam, nihil aliud laudis illi tribuit, tantum ait, mi- *Ars inutilis*
hi uidetur non male nugari. Tantus erat contemptus
artium, quæ licet essent operosæ, tamen solũmodo de-
linirent

linirent aures, nullam seriam utilitatem adferret reip.

70 *silentiū oportet*
tunum
In confesso quodam rogatus, utrum ob stultitiā an
ob sermonis inopiam sileret: Atqui stultus inquit, ne
possit quidem silere. Quidam hoc præclarum existi-
mant si nunquam sileant, quum id sit certissimum fa-
ltauitatis argumentum: ut contra silentium ubi loquen-
di tempus non est, prudentiæ signum est.

71 *Moderate*
Cuidam percontanti quur exularet Sparta quum
esset rex, quoniam, inquit, leges sunt ea potentiores: si-
gnificans regem apud Lacedæmonios esse principem
ciuitatis: at non legum dominum, sed his non minus
obnoxium regem quàm ciues. hoc ipsum laudabat in
suæ gentis institutis, per quod cogebatur exulare. De-
dit interim insigne moderationis specimen, æquo ani-
mo ferens exilium autoritate legum indictum, nec de
patria male loquens, nec de legum iniquitate querens

72 *Moderate*
Cum Persa quidā crebris muneribus puerū quem
amabat Demaratus, tandem abduxisset, atq; id iacti-
tans apud illum dixisset, O Lacon uenatus sum ama-
sum tuum: per deos, inquit, nō tu sane uenatus es, sed
mercatus: in iocum uertens contumeliam, ob quā aliī
solent cælum miscere terræ.

73 *Clementer*
Persa quidam à rege defecerat. Is suasu Demarati
mutatus, quum reuertisset ad suos, tentaretq; eum rex
interficere: Turpe, inquit, fuerit ò rex, si cū hostis esset
non potueris ab eo defectionis pœnas sumere, nunc
amicum

amicum factum uelis occidere. Hoc prudentissimo dicto, & regis indignationem temperauit, & eius cui re-
ditū persuaferat incolumitati cōsuluī. Vtriq; cōsultor
utilis, alteri ne quid indignū regia māsuetudine cōmit-
teret, alteri ne pēniteret ab errore reuocanti paruīsse.

Ad eum uero qui apud regem Persarū parasitum
agebat, ac subinde in Demarati exiliū dīcterijs lude-
ret, Non, inquit, tecum amice pugnaturus sum. Nam
uitæ aciem absumpsi. Ludens ex ambiguitate uocis,
τάξις enim Græce, tū ordinē sonat, tū aciē. Nullus autē
ad pugnam instructus est, cui nulla superest acies: &
ordinem uitæ absumpsit, qui ex rege factus est exul.

74

Moderate

EMEREPES

Emeripes Ephorus, ex Phrynidis musici cithara, no-
uem habente chordas, duas incidit, noli inquit, de-
prauare musicam. Prisci cantores non nouerant nisi se-
ptem chordas, quibus aliquid addere, ac musicā pro-
simplici reddere operosiores, iudicabat artis esse coru-
ptelam. Adeo Lacedæmonijs nulla non in re place-
bat simplicitas ac frugalitas.

75

Frugaliter

EPAENETVS

Epænetus dicere solitus est, mendaces omnium sce-
lerum & iniuriarum autores esse. Ea sententia nō dis-
sonat à literis Hebræorū, quæ narrant serpentis men-
dacio primū fores apertas omni uitiorū generi. Men-
daciū autem nomine continentur, assentatores, calu-

76

Mendacium

mnatores, infidi cōsiliarij, perversi educatores, qui fontes sunt fere malorum omnium quibus sursum deorsum turbatur uita mortalium.

EVBOIDAS

77 Euboidas audiens à quibusdā prædicari uxores alienas, non approbavit id factum, dicēs de moribus ingenioq; uxorum apud externos nullam omnino facientem esse mentionem. Qui non tulit laudari coniuges aliorum, quid faceret uituperantibus? Prima laus pudicitiae matronalis est, nulli notam esse præterquam suo uiro, qui cum cubat.

Habetur pag.
54. apoph. 32

EVDAMIDAS

78 Eudamidas Archidami filius, Agidis frater, quū audisset Xenocratem iam senem in Academia cum amicis disputantem, percontatus est, quis esset ille senex. Vbi respōderat aliquis illum esse uirum sapientem, & ex eorum numero qui uirtutem quærent. Et quādo, inquit, ea usurus est, si adhuc quærit? Visum est Laco-
ni ineptū, per omnem uitam de uirtute disputare ueluti de re controuersa, quū oporteat à prima statim adolescentia habere certissima decreta de honesto imprefa animo, & secūdū uirtutē exerceri, nō quære-
re quēadmodū faciūt philosophi, qui magna cōtentione inter ipsos de summo bono ac malo digladiātur, ne in hoc quidē satis cōsentientes quid sit uirtus aut beatitudo.
79 Idem audito philosopho qui disseruerat, solū sapiē-
tem

Argute

tem esse bonū belli ducē, Sermo quōdē, inquit, mirificus est, at qui eū dicit fide caret, eò quod illū nunquā circū *Experientia* sonuit tuba. Probauit sententiā, sed indicauit neminē cum fide loqui de re quam nullo modo sit expertus.

Die quodā quū Xenocrates argumentū quod tra/ 80
ctabat differendo absoluiſſet, iamq̄ finem dicendi fe-
ciſſet, ſuperuenit Eudamidas: cui quū comitū quiſpiā
dixiſſet, poſtea q̄ nos adſumus, tū ille deſijt dicere. Re-
cte inquit, ſiquidē ea dixit quæ uoluit. Rurſus quū al-
ter diceret, bonū erat audire, putās fore ut ſua cauſa iu-
beret Xenocratem eadē de integro differere: Quid, in-
quit Eudamidas, ſi ueniſſemus ad iā cœnatū, nū poſtu *urbane*
laremus ut cœnaret iterum? Ciuitatis erat q̄ philoſo-
phū ad iterādā diſputationem percellere noluit, q̄ ea
res nō caruiſſet tedio dicentis: Laconicæ uirtutis erat,
quod magis admirabatur præclara facinora deſignan-
tes, quàm de uirtute differentes.

Cuidam percontanti quur ciuibus bellum aduerſus 81
Macedones ſuſcipere uolentibus, ipſe autor eſſet quie-
ſcendi. Quoniam, inquit, nolo illos mendaciū arguere,
Tecte ſignificans Spartanos glorioſe magis q̄ ſerio *Ciuititer*
bellū poſcere. Eos pdidiſſet Eudamidas, ſi ipſe quoq̄
bellū approbaſſet. Tū em̄ fore putabat, ut ciues bellū
detrectarēt. Nūc effecit, ut p̄ ipſum ſtetiſſe uideret, q̄
minus bellū ſuſceptū eſſet, ac ciuib. fortitudinis gloriā
reliq̄t integrā, q̄ prōptos haberēt ad bellādū animos.
Cum

- 82 Cū quidā cōmemorādo laudē ac trophæa quæ Lace
dæmonij ex rebus cū Persis præclare gestis retulissent,
hortaret ad bellū cū Macedonibus suscipiendū: Ignora
re mihi uideris, inquit, istuc idē esse, ac si quis deuictis
Argute mille ouibus, pugnaret cum quinquaginta lupis: signi
ficās Persas & delicijs effceminatos, & ob id imbelles
non fuisse difficile uincere. Sed aliud est cum Macedo
nibus bellacissima gente rem habere. Proinde qui ob
uictorias à Persis reportatas censeret cum Macedoni
bus bellum item suscipiendum: nihilo probabilius di
ceret, q̄ si quis ei q̄ uicisset mille oues diceret, aude cū
quinquaginta lupis congregari, qui tot oues deuiceris.
- 83 Rogatus de cantore quodam, qui feliciter cecinerat,
Ars inutilis qualis ipsi uideretur, Magnus, inquit, in re parua deli
nitor. Contempsit operosam artem, cuius nullus erat
fructus, præter inanem ac temporariam delectationem
culam aurium.
- 84 Cum quispiā prædicaret laudes urbis Athenarum,
Integre Quis, inquit, eam ciuitatem merito laudet, quā nemo
dilexit, factus seipso melior? Nō iudicauit eam urbem
esse dignam ulla laude, quæ sic esset corrupta delicijs
ac uicijs, ut nullus in ea libēter uiuens euaderet melior,
sed deteriores omnes: tacite præferens Spartam Athe
nis, in qua qui uixisset, efficeretur melior.
- 85 Argiui cuidam dicenti Lacedæmonios peregrina
tionibus reddi deteriores, quod interim degenerent à
maiorum

maiorum legibus & institutis : At uos , inquit , quum
Spartam uenitis nō deteriores , sed meliores euaditis .
Dictum retorfit in Argium , Nam hoc dicens magis *Argute*
suam gentem uituperauit quàm Lacedæmoniorū , si-
mul indicauit quantopere referat inter quos uiuas .

Cum Alexander in Olympijs præconio ius fecisset *86*
omnibus exulibus in suam cuique patriam redeundi ,
præterquàm Thebanis , Infortunatū quidem inquit
præconium , sed uobis ô Thebani gloriosum . Solos
enim uos metuit Alexander . Ad consolandos Theba *Argute*
nos sic interpretatus est uir animi solertis . Etenim qui
permittit exulibus reditum in suam patriam , non me-
tuit ne moliantur uindictam . A Thebanis igitur solis
metuebat .

Rogatus à quodam quam ob causam Lacedæmo- *87*
nij priusquàm irent in præliū Musis immolarent , quū
illis nihil uideretur esse cum Marte commercij . Vt re-
bus , inquit , fortiter gestis contingat honesta comme-
moratio . Bene gerendæ rei laudem sibi tribuebant : ut *Generose*
autem egregia gesta splendidis uerbis celebrarentur ,
hoc à Musis eloquentiæ præsidibus petendum iudica-
runt , quod ipsi negligenter eloquentiæ studium : simul
admonebat nō expetendam honorificam memoriã ,
nisi recte factis promeritam .

E V R Y C R A T I D A S

Eurycratidas Anaxandridæ filius , percontanti quur *88*
k Ephori

Ephori per singulos dies de conuentis & cōtractibus ius dicerent, Vt inter hostes etiam, inquit, mutuam fidem inueniamus. Maiore reip. discrimine pacta uiolantur in bellis, sed illic quoq; uiolantur ab his qui domi consuerint fallere.

HERONDAS

- 89 *Generose* Herondas quum esset Athenis audissetq; quēdam iudicium sentētia damnatum de crimine ocij, qui moestus incederet, & ab amicis moestis deduceretur, iussit sibi commonstrari eum qui in causa liberali reus perageretur. Lacedaemonij quicquid erat sordidarum artium, non per ciues, sed per Elotas mancipia exerceri uolebant: eoq; mirabatur Herondas, ob id quēquam uocari in ius, quod seruilia non exerceret, ibiq; pro crimine haberi, quod Lacedaemone iudicaretur honestum ac liberale.

THEARIDAS

- 90 *Calumniā* Thearidas quum gladium cote acueret, rogatus a quoquam num esset acutus, acutior, inquit, calumniā: grauitur innuens rem omnium rerum nocentissimam esse calumniā.

THEMISTEAS

- 91 *Humaniter* Themistneas quum esset uates praedixit Leonidæ regi futuram apud Thermopylas internecionem, tum ipsius, tum commilitonum eius. Itaq; quum à Leonida Lacedaemonem mitteretur, hoc quidem titulo, ut nunciaret

nunciaret euentura, sed re uera ne simul cum alijs periret, non sustinuit ire, dicens ut pugnarem huc missus sum, non ut ferrem nuncia. Quis non admiretur in uate tam presentem animum? Præuidit exitium, nec euitare uoluit, quum id liceret honesto titulo. Admirabilis etiam fuit Leonidæ moderatio, qui uati tristitia nunciati non tantum nõ succensuit, ut principum uulgo solet, sed & uitæ & famæ illius consultum uoluit.

T H E O P O M P V S

Theopompus interrogati quo pacto quis regnum tuto possit tueri, Si, inquit, amicis concedat iustam libertatem, pro uiribus interim aduigilans ne subditi asficientur iniuria. Multis principibus exitio fuit, quod amicis nihil nõ permitterent, ciues iniuria affectos negligeret. Hic temperantia adhibenda est, ut princeps nec amicos alienet tyrannica sæuitia, nec patiatur illos regia familiaritate abuti ad quiduis audendum præter ius aduersus plebeios, qui nimium iritati sæpe reges suos excusserunt.

Hospiti cuidam iactati quod apud Theopompi ciues, philolacon, hoc est Laconum amans diceretur, præstaret, inquit, si φιλολακωνες, id est ciuium amans dicereris, potiusquàm Laconum. Alter expectabat ut sibi pro studio erga Lacones agerentur gratiæ. At ille notauit hospitem, qui alienæ ciuitatis studiosus haberi mallet quàm suæ, quum prima charitas debeatur patri.

tria. Porro quisquis alienam rempub. uehemēter adamat, suam quodammodo uituperat.

94 Huic simile est illud, Cū legatus ab Helide missus diceret sibi ob id à ciuibus legationē cōmissam, quod unus Laconicam uitā admiraretur. Rogauit hominem utrum meliorem duceret uitam, aliorum ciuium, an suam ipsius. Cum is respondisset suam ipsius, Qui potest, inquit, igitur ista ciuitas seruari, in qua quū multi sint, unus tantū bonus est? Salse taxauit oratoris imprudētiā, qui Lacedæmonios ac sese laudarit cū suorū ciuiū uituperatione. Probabat Lacedæmoniorū mores, sed solus Helidensiu, restabat ut apud Helidenses non esset nisi unus uir bonus, cui placerent honesta.

95 Dicente quodā ideo seruari remp. Spartanā, quod reges scirēt imperare, Imò potius, inquit, q̄ ciues sciāt parere: insigni modestia regum laudem in ciues transferens. Multum habet momenti principis integritas, sed multo plus ciuium recta institutio.

96 Cum Pylī decretum ædidissent quo Theopompo tribuebātur summi honores, rescripsit, Mediocres honores ipsum tempus auget, immodicos abolet. Hoc animo quid excellentius? quod aliī aut uindicant arroganter, aut ambiunt inepte, hoc ultro delatum reiecit, simul & suam declarans modestiam, & amicos admonens, in omni re modum esse optimum. Quin & illud acute perspexit, quæ subito crescunt in altum, non esse diuturna.

diuturna, quod genus sunt betæ & cucurbitæ; ceterum quæ paulatim augetur, ea ferre ætatem, ueluti quercum & buxum.

Cuidam ostendenti ciuitatis suæ mœnia, ac percontanti, num ualida & alta uiderentur, minime inquit, si quidem sunt mulierum: sentiens ciuitatem satis munitam esse si uiros habeat: sin minus, nihil prodesse quàm libet operosa munimenta.

97
Nō est in Gre
co, sed Philel
phus uertit.

Vxori obiurganti, quod regnū humilius ac minus esset filijs traditurus quàm accepisset: haectenus inquit inquit maius, quod diuturnius. Ita Plutarchus in uita Lycurgi. Quæ moderata sunt in longum tempus durant, & hoc ipso meliora sunt.

98
Sapienter

T H E C T A M E N E S

Thectamenes posteaquàm Ephori capitis sententiam in ipsum pronuntiaffent, abiit ridens, Rogantibus qui aderant, an etiam cōtemneret Spartanorum leges, Nequaquam inquit, quin gaudeo potius, quod hæc mihi mulcta soluenda est, quum eam nec indixerim cuiquam, nec à quopiam mutuo acceperim. Vir innocens non accusauit patriæ suæ leges, sed hoc felicitatis esse iudicabat, quod mori iuberetur, qui neminem ad mortem adegisset, nec cuiquam deberet uitam nisi sibi. Facete mortis pœnam uocauit mulctā, rem atrocem molliore uocabulo signans. Iure autem cogitur soluere pecuniam, qui eam uel extorsit ab alio, uel mu

Mors contem
pta

tuo sumpsit. M. Tullius hoc apophthegma sic uertit
 Tuscul. quæst. lib. i. Cum Lacedæmonius quidam, cuius
 ne nomen quidem proditum est, mortem tantopere
 contempserit, ut quum ad eam duceretur, damnatus
 ab Ephoris, & esset uultu hilari atq; læto, dixisset ei quæ
 quidam inimicus, Contemnísne leges Lycurgi res-
 ponderit, Ego uero illi maximam habeo gratiã, qui
 me ea poena multauerit, quam sine mutuatione & si-
 ne uersura possim dissoluere. O uirũ Sparta dignum,
 ut mihi quidẽ qui tam magno animo fuerit, inuocens
 damnatus esse uideatur. Pro *Διατίθεται* Cic. uertit
 se uidetur, uersuram. Lusit autem contemptu mortis
 Thectamenes, quasi mors leuior esset multa, quã
 pecuniaria, quod illam quisq; de suo possit soluere, ob
 hanc multi cogantur usuram aut uersuram facere.

THERYCIÓN

100 Therycion è Delphis rediens quũ uideret in Isth-
 mo angustias à Philippi copijs occupatas, Malos in-
 quit ò Corinthij portarum custodes uos habet Pelo-
 ponnesus: Allusit eò, quod grauiter animaduerti solet
 in ciues quibus urbis portæ commissæ sunt, si eas indi-
 ligenter custodierint. Multo magis accusari mereban-
 tur Corinthij, qui totius Peloponnesi portas Philip-
 po prodidissent.

HIPPODAMVS

• Hippodamus quo tempore Agis aduersus Archi-
 damum

damūm aciem instructam habebat, simul cum Agide iussus est ire Spartam, curaturus illic ea quibus erat opus. An non inquit, honestius est ut pro Sparta fortem bonumq; uirum præstans mortem oppetā? *Mors contempta* Ac post sumptis armis, stansq; regi ad dextram pugnando interiit. Consultum uolebant illius senectuti, quæ uiribus defecta in bello non ita multum esset habitura momenti, in patria futura nonnulli usui. excefferat enim annum octogesimum. ipse sibi non indulsit.

HIPPOCRATIDAS

Hippocratidas acceptis literis à Cariæ satrapa in quibus continebatur, Lacedæmonium quendā quum fuisset conscius insidiarum, quas quidam ipsi struxerant, non indicasse rem, sed silentio texisse, simulq; rogabat satrapas quid de illo facturus esset, respondit hunc in modum, Si quo magno beneficio illum affecti, interfice: sin minus, eiſce è regione, ut ad uirtutem formidolosum. Ingratitudinem erga bene meritum *Moderate* censuit morte plectendam. Cæterum quod esset non per malitiam, sed per formidolositatem commissum, ei satis supplicij iudicabat exilium. Nō enim ipse struxerat insidias, sed sibi metuens non prodidit.

Huic quū aliquādo fuisset obuius adolescens quem amator sequebatur, erubescenti adulescentulo, Cū his *Pudice* inquit oportet ambulare, cum quibus cōspectus non mutet colorem: Docuit ex improbis conuictoribus nihil

hil capi fructus, nisi probrum & ignominiam.

CALLICRATIDAS

4 Callicratidas classis praefectus, à Lyfandri amicis sollicitatus, ut unum quendam ex inimicorum numero permitteret ipsis interimere, & acciperet talenta quinquaginta, tametsi uehementer opus haberet pecunijs ad soluendum nautis stipendium, haud tamen cōcessit. At quum Cleander qui erat illi à consilijs dixisset, accepissem si fuissem Callicratidas, Et ego inquit, si fuissem Cleander. Mira ducis integritas, qui nulla pecunia licet necessaria uel ad hoc corrumpi quiuerit, ut in unum hominem pateretur aliquid iniquum fieri, si mulcē monuit in omni actione spectandum esse decorum personæ. Quod forte decuisset Cleandrum, nō decuisset Callicratidem. Quod deceret plebeium, non semper decet principem.

5 Idem praefectus Sardeis ad Cyrum iuniorem, quorum Lacedaemonij in bellicis socio utebantur, petiturus pecunias rei nauali necessarias, primo statim die iussit renunciari se cum Cyro uelle colloqui. Quem ut audiūt bibere, expectabo inquit, donec biberit. Ac tū quidem abiit, quoniam intellexit eo die non posse dari conueniendi regis copiam, ne parum ciuile haberetur. Postero uero quum iterum audisset illum bibere, nec se admitti ad colloquium, dixit ita curam habendam pecuniarum, ut ne quid tamē cōmitteretur Sparta in/

ta indignum: moxq̄ inde recessit Ephesum, multa im- *Animose*
 precatus mala ijs, q̄ primi à barbaris fuissent ludibrio
 habiti, eosq̄ sua patientia docuissent illos fiducia diui-
 tiarū alijs illudere. Iuravitq̄ apud comites sese ut pri-
 mum Spartam redisset, nihil non facturum ut Græ-
 cos inter se conciliaret, quo barbaris fierent magis for-
 midabiles, desinerētq̄ illius regis uiribus inter sese pu-
 gnantes egere. Quid non & faciunt & patiuntur ho-
 mines ubi pecuniarū urget inopia? At generosa Spar-
 tani mens maluit pecuniam negligere, quàm effœmi-
 nati regis tertio pati fastidium, quū alijs leuioribus de-
 causis æquo animo ferant, si uel post totos sex menses
 admittātur ad regis colloquium. Deinde nihil impre-
 catus est ipsis barbaris aut regi, sed ijs indignabatur,
 qui primi sua tolerātia docuissent eos ob opulentiam
 tantas cristas sumere. Nam si fuissent omnes quales
 erant Spartani, opum ac uoluptatum contemptores,
 nunquam ad tantam insolentiam uenissent barbari.
 Postremo singularis erat prudentiæ, quod perspexit *Prudenter*
 Græcos non alia ratione posse barbaris reddi formi-
 dabiles, quàm si positis intestinis simultatibus, mutu-
 am inter se concordiam sancirent.

Interrogatus quod genus homines essent Iones, Li 6
 beri inquit mali, sed serui boni: significans illos nescire
 imperare ac libertate uti, sed seruitutem æquo animo
 ferre: uidelicet referendū ad secundum hominū genus.

Spirita iuxta distinctionem Hesiodi, qui per se quidem non sapiunt, sed parent recta sapienti.

7 Cum Cyrus stipendium misisset militibus, Callicratidi seorsim xenia, amicitiae monumenta: Stipendium quidem accepit, xenia uero remisit, negans sibi cum ipso priuatam habendam amicitiam, sed quam haberet publicam cum Lacedaemonijs omnibus, eandem illi se cum quoque intercedere. Quid hoc animo incorruptius, qui totus ad reip. commoda spectabat.

*Simile ante
habetur pag.
51. apoph. 67*

8 Apud Arginusas quum esset nauali pugna conflicturus, atque Hermon nauclerus diceret, bonum esse ab eo loco soluere, quod Atheniensium triremes numero longe plures essent. Quid inquit tum postea? Atqui fugere, ignominiosum est Sparta ac damnosum, contra manentem aut mori, aut uincere honestissimum. Gloriam uitae anteposuit, sed publicam gentis, non priuatam suam

*Mors con
tempta*

9 Ante conflictum peracto sacrificio, quum aruspex nuntiaret ex incensis, exercitui quidem portendi uictoriam, sed imperatori mortem, nihil expauefactus. Haud penes unum, inquit, sunt res Sparta: Me siquidem mortuo nihilo deterius habitura est patria, sed si cessero hostibus, aliquid decedet patriae. Itaque quum Clearchum pro se ducem designasset, naualem pugnam aggressus est ac pugnando interijt.

*Mors con
tempta*

CLEARCHVS

10 Clearchus militum auribus subinde solet inculcare,

Militi

Militi magis esse metuendū imperatorem quàm ho-
stem: quæ uox mortem minabatur militi, qui parum
gnauiter se gessisset in prælio. Honestius autē est cum
laude uitam impendere patriæ, quàm cum dedecore
pœnæ. Hoc dictum non quiuis milites latari sint, sed
hi facile ferebant, quibus matres domi solent ædicere,
ut aut uictores cum armis redirent, aut mortui in ar-
mis referrentur.

CLEOMBROTUS

Cleombrotus Pausaniæ filius, cum hospes quidam 11
controuersiam haberet cum patre de uirtute, tantisper Vrbane
inquit pater est te præstantior, quoad tu quoq; genue-
ris. Ciuilitè deterruit hominem à contentione, quod
pater uel hoc nomine superior esset, quod filiū dedis-
set patriæ, quum ille nondum pater esset.

CLEOMENES

Cleomenes Anaxandriæ filius, dicere solet Home 12
rum esse poëtam ciuium Lacedæmoniorum, Hesio Argute
dum uero Helotum, hoc est seruorū, quod ille docuis-
set quomodo gerendum sit bellum, hic quomodo co-
lendi agri. Nam ut ante dictū est, Lacedæmonij tan-
tum ad bellicas res instituebantur, eoq; humiliores
operas, & artes manuaris seruis committebant quos
illi uocant Helotes.

Idem cum Argiuis septem dierū pactus inducias, 15
quum obseruans deprehendisset illos tertia nocte in- Vasre

dulgere somno, fiducia uidelicet induciarum, adortus est eos, & alios interfecit, alios abduxit captiuos. Ceterum quum illi probro daretur uiolata iurisiurandi fides, De diebus, inquit, pactus sum, noctes non additæ sunt in iureiurando. Quanquã & alioqui, quicquid mali quis fecerit hostibus, id & apud deos & apud homines habetur iustitia præstantius. Verum huic magnificæ uoci non respondit euentus. Nam & urbe cuius gratia uiolarat cõuenta, frustratus est, eo quod mulieres detractis è templis deorum armis illũ ultæ sunt: perinde quasi dijs ipsis quos contempserat pœnas de ipso sumentibus. Postremo uersus in dementiam, ipse sibi gladiolo quodã fodit & incidit corpus à talis usq; ad loca uitalia, itaq; uitã finijt, ridens & ore diducto. In hoc apophthegmate nihil habes imitatu dignum, utile tamẽ exẽplũ ad uitandã iurisiurãdi uiolationem.

14 Cum augur illum dehortaretur, ne exercitum educeret ad urbem argiuorum, alioqui reditum illinc fore turpẽ: posteaq; admonisset ciuitati copias, ac portas uideret clausas, & mulieres in mœnibus, hic, inquit, reditus tibi turpis uidetur, in quo uiris mortuis, uxores occlusere portas? Fortis animus si cum æquo bonoq; fuisset coniunctus.

15 Argiuis nonnullis illũ conuicio laceffentibus ut per iurum & impium, Vobis, inquit, potestas est mihi maledicendi, at mihi potestas est uobis faciẽdi male. Admonet

monet non esse tutum eos maledictis iritare, quibus in manu est quum uelint reipsa lædere: ad hæc non oportere potètes humiliorum dictis admodum commoueri. Satis enim uindictæ est, quod licet quum libet ulcisci, quum illis nihil aliud reliquum sit, quæ male loqui.

Venerunt ad Cleomenem Samiorum oratores, hortaturi ut cum Polycrate tyranno bellum susciperet: id quum fecissent oratione plus æquo prolixa, respondit in hunc modum. Quæ primo loco dixistis non memini, & ob id ne media quidem intelligo, quæ uero dixistis omnium postrema non probo. Admonet multiloquium non solum molestum esse auditori, uerum etiam ad persuadendum inutile, præsertim apud principes, tum uarijs curis occupatos, tum auribus fastidiosos.

16

Loquacitas

Pirata quidam populabundus discurrebat per agros Lacedæmoniorum. Is ut captus est, rogatus quid id ausus esset, Quoniam, inquit, deerat mihi commeatus quem militibus præberem, ad eos ueni, qui & habebant, nec sponte dabant, uel erepturus. Ad id Cleomenes, Compendiosa, inquit, malitia, Detestatus prædonis nefarium scelus, probauit tamen orationis expedi tam breuitatem.

17

Audacia

Cum improbus quidam ipsum conuictis incesset, Nunc ideo, inquit, tu maledicis omnibus, ne si uelimus respondere ocium habeamus uicissim de tua dicendi malitia? Ut è sublimi contempserit maledicum, nec ullo

18

Moderate

l 3 responso

responso, nec alia pœna dignum iudicauit hominem nullius rei, cui nihil esset præsidij præter maledicam linguam.

19 *Vrbane* Cum è ciuibus quispiam apud eum diceret, bonum regem omnino erga omnes mitè & placidū esse oportere, Sed hæctenus inquit, ne sit cōtemptui: significans erga improbos mansuetudinē nimiam esse inutilem ciuitati, notansq; quorūdam mores, qui principes uehementer bonos & clementes, quum impensius amare debuerint discunt habere contemptui. Est quidem præcipua uirtus in principe comitas ac mansuetudo, uerum ob malorum ingenium hæc ita temperanda, ut principi sua constet autoritas.

20 *Argute* Cum diutino morbo uexatus, expiatoribus ac diuinis auscultaret, ante non solitus id facere, quodam id admirante, quid miraris inquit? Non enim idem sum nunc qui tunc eram. Cum autē non sim idem, nec probo eadem. Elusit ille quidem inconstantia reprehensionem, uerum tamen est, non eadem placere seni, quæ iuueni placuerant.

21 *Decorum* Sophista quodam de fortitudine multa differenterisit Cleomenes. At sophista dicenti, quid rides Cleomenes audiens de fortitudine differentem, præsertim quum sis rex? Quoniam inquit ô amice si hirundo de fortitudine loqueretur, idem facerem quod nūc facio: Sin aquila, magno silentio auscultarem. Visum est ineptum

eptum quēquam de fortitudine magnificis uti uerbis, qui ipse nihil fortiter gessisset unquam, nec aliud possit quā hircundinis in morem garrere.

Argiuis profitentibus se prioris cōflictus fortunam in qua uicti fuerant, iterato praelio sarcire uelle, demitor inquit, si duarum syllabarum accessione facti estis meliores quā eratis prius. Huius apophthegmatis argutia latine reddi non potest. Nam Græcis μάχεσθς pugnare est, ἀναμάχεσθς, redintegrare pugnam. Inter hæc duo uerba nihil interest, nisi quod posterius superat prius duabus syllabis ἀνα.

Facete

Quidam per conuicium illum dixerat delitijs deditum. At hoc, inquit, satius est, quā iniustum esse. At tu pecuniarum amore teneris, quū quod satis est possideas. Argute significauit neminem esse posse iustitiam tenacem, qui supra quā satis est congerendi studio tenetur: ad hæc stultū esse, qui alteri leuius exprobrat uicium, quum in ipsum ilico grauius crimen possit re-
torqueri.

Belle retortū

Quidam ut Cleomeni cantorem quendam cōmendaret, quum alijs multis nominibus prædicabat hominem, tum illud in primis affirmabat, eum esse cantorem inter Græcos præstātissimum. At Cleomenes ostenso quodam ex his qui aderant, at per deos hic inquit, apud me iuris condiendi artifex. Contempsit autem ad solam delectationem utilem.

24
Habetur ante
tea pag. 58
apoph. 42
Ars inutilis

Mæander

- 25 *Integre* Mæander Samiorum tyrannus ob incurſionē Perſarum profugerat Spartam, ostenditq; quantam periculiarum uim secum apportasset, & quantum Cleomenes uellet largiretur: nihil quidem accepit, sed uertus ne qd alijs ciuibus donaret, adiit Ephoros, dixitq; satius esse si hospitem suum Samium ē Peloponneso submouerent, ne cui Spartano persuadeat ut fiat malus. Ephori uero Cleomenis consilio parentes, eodem statim die promulgarunt edictum ut Mæander Peloponneso discederet. Quātus in hoc homine diuitiarum contemptus, à quibus non secus atq; à præsentissimo ueneno timuit ciuibus suis, quum pleriq; non aliter existiment beatas ciuitates quàm si quàmmaxime abundant opibus.
- 26 *Industrie* Quodam interrogante, quur Argiuos cum Lacedæmonijs bellum gerentes, quum sæpenumero uicissent non deleuerint. Ne optauerimus quidem, inquit, illos deletos, ut habeamus qui iuuenes nostros exerceant. Perspexerat egregius dux corrūpi iuuentutem si permittatur ocio, luxus ac malorum omnium magistro.
- 27 *Fortiter* Percontanti cuidam, quã ob causam Spartiatæ non dicarent dijs spolia ab hostibus detracta, quoniam inquit à timidis uenerunt. Porrò quæ parta sunt ab his qui ob timiditatem capti sunt, nec decet intueri iuuenes, nec dijs consecrata reponi. Sensit in bello aut uincendum aut fortiter occumbendum, adeoq; rem ignominio

ignominiosam iudicabat metū mortis, ut alienæ quoque timiditatis monumenta putarit ab iuuenum oculis submouenda.

Cleomenes quum amicus quidam hospiti in phiditjs nihil apposuisset nisi uinum nigrum, & panē igni duratū, succensuit homini dicens erga peregrinos non oportere nimium *λακωνίζην*. Seueritas est si quis à se ipso exigat uictum duriolem, at inhumanitatis est hospitem eodem compellere.

C L E O M E N E S A L T E R

Cleomenes Cleombroti filius, cū quispiam ipsi donaret gallos gallinaceos pugnaces, ac munus suum ornans uerbis, diceret illos ob uictoriam pugnando interire, da igitur, inquit, mihi aliquot ex his qui hos occidunt. Nam illi his sunt præstantiores. Vir militaris ad bellum torfit omnia. Quisquis laudat uictum, illustrat uictoris gloriam.

L A B O T U S

Labotus cuidam apud ipsum prolixiore utenti sermone, Quid mihi, inquit, de re pusilla, longa texis proemia? Quanta res est, tantam oportet & orationem esse qua uteris. Est hoc omnibus Spartanis peculiare, offendi sermone, quàm causa postulat, longiore, adeo nusquam nō placebat frugalitas. Nā ad causam non magnam adhibere superuacuam uerborum copiam, luxuriæ genus est.

31 *Non habetur
in Græco* Leontychidas huius nominis primus, cuiusdam obij-
cienti quod facile mutaretur, mutor inquit, sed pro tē-
porum ratione, non ut uos proprio morbo. Prudentis
est pro re nata nouare consilia. At sine causa subinde
alium fieri, inconstantia uitium est.

32 *Prudenter* Idem rogatus à quodam quo pacto quis bona que
adsunt tueri ualeret, Si non omnia, inquit, fortunæ cre-
diderit. In animi bona nullū ius habet fortuna. Tum
externa bona reddemus nobis stabiliora, si quædam
seposuerimus, nec fortunæ uolubili commiserimus. At
sunt principes qui proferendæ ditionis studio, semet
in periculum cōijciunt, ne hoc ipsum quod habent im-
perium amittant: multi item diuites augendæ rei stu-
dio quicquid habent totum committunt nauibus.

33 *Habetur ante
pag. 30. apo.
65* Interrogatus quid potissimum oporteret pueros in-
genuos discere, quæ illis, inquit, ubi ad uirilem ætatem
peruenerint usui sint futura.

34 *Sobrietas* Percontanti cuiusdam quamobrem Spartiatæ parcis-
sime biberent, ne, inquit, pro nobis alij, sed nos potius
pro alijs consultemus, Salsissime notans uinosos non
esse ad consultandum idoneos, sed salubrium consilio-
rum parens est sobrietas.

35 Leontychidas unus è seniorum numero, quos ferūt
Lacedæmonijs fuisse uiginti octo, cum Corinthi cœ-
naret apud hospitem, rogauit num illic ligna quadra-
ta na-

ta nascerent: illo negante, Quid igit, inquit, si quadra-
ta nascerent, faceretis rotunda? Ita Plutarchus in uita
Lycurgi. Quanquã hoc alibi refertur alterius nomine.

LEONTYCHIDAS ALTER

Leontychidas Aristone natus, cuidam ipsi dicenti, 36
quod Demarati amici, male de eo loquerent, Per de-
os, inquit, nihil miror, quandoquidem nullus illorum
de quoquam bene loqui posset. Docuit contemnen- Maledicentia
dam esse maledicentiam quæ non à iudicio, sed ab ani-
mi morbo proficiscitur. Qui uero passim maledicunt
omnibus, eos palàm est id naturæ uitio facere, non ex
eorum merito quibus obtreant.

Cum portæ illi proximæ, clauem draco circumuolu 37
tus esset complexus, id quæ augures affirmarēt esse por-
tentum. Mihi, inquit, nequaquam uidetur, sed si clauis Lepide
fuiſſet circumplexa draconem, portētum erat. Lepide
irrisit hominum superstitionem, qui terrentur his quæ
casu, nec præter naturam accidunt. Hunc mortalis in-
genij morbum alunt augures, arioli, aruspices, ac diui-
ni. Verum ubi quis præter rectum & honestum insti-
tuit nefaria cõsilia, tum oportebat horrere portētum,
& aliquid magni mali sequuturum expectare.

Philippus quidam erat profitēs Orphei mysteria, 38
& his alios initiare solitus. Is quum esset extremæ pau- Superstitio
pertatis, tamen apud Leontychidam diceret eos qui nulla
apud ipsum Orphei sacris initiati essent, post obitum

fore beatos. Quin igitur inquit ò demēs, quàm ocysſi-
me uitam abrumpis, ut desinas infelicitatem tuam ac
inopiam deplorare? O animum ab omni ſuperſtitio-
ne liberum. Poſt hanc uitam felices erunt, qui hic pie
iuſteq; uixerint, non qui fictis ceremonijs fuerit initia-
tus. Hoc perſuaſum erat Lacedæmonijs, qui hic pie
uixiſſent, eos ab obitu fieri diuos.

LEON

39 Leon Eurycratidis filius interrogatus, in qua tãdem
urbe aliquis poſſit tuto uitã agere, In ea inquit, quam
Aequalitas qui incolant, neq; plus poſſident, neq; minus, & ubi iu-
ſtitia uigeat, iniuſtitia ſit imbecillis. Grauiſſe admo-
nuit æqualitatem eſſe pacis & tranquillitatis altricem,
inæqualitatem ſeditionis eſſe ſeminariũ, nec ibi locum
eſſe iuſtitia, ubi ut quiſq; potentior eſt, ita licentius op-
primit imbecillioſem.

40 Idem quum uideret in Olympijs curſores ſollicitos
Iuſte de emiſſione, ut aliquid lucri haberent ad occupandã
uictoriam, Quanto maior eſt, inquit, cura curſoribus
de celeritate quàm de iuſtitia. Vir integræ mentis etiã
in ludis uolebat haberi rationem iuſtitia, nec tantum
agendum, ut prior quis ad metam pertingeret, ſed ut
iuſte uinceret.

41 Cuidam de rebus haudquaquam inutilibus inter
Habetur ante peſtiue loquenti, O hospes inquit, re oportuna non
ſimile pa. 49 oportune uteris. Nihil oratione melius, ſi parce pro-
apoph. 15 mas

mas linguæ thesaurum.

LEONIDAS

Leonidas Anaxandridę filius, frater Cleomenis, cui 42
dam ad ipsum ita loquenti, excepto regno, nulla re nõ
bis præstas. At inquit, ni uobis fuisset melior, nõ es-
sem rex. Moderatissimo dicto & refellit conuicium, & *Moderate*
suam dignitatem sibi defendit. Etenim ubi reges non
nascuntur, sed ciuium suffragijs eliguntur, hoc ipso pu-
blicis calculis princeps iudicatus est cæteris melior,
quod ad regnum ascitus est.

Cum ad Thermopylas proficisceretur, cum Persis 43
cõflictaturus, uxori Gorgoni rogati, si quid ipsi man-
daret, Vt bonis, inquit, nugas, bonosq; liberos parias.
Hæc uox testabatur illũ animo præfagisse interitum, *Graviter*
nec hac præensione deterritus est ab expeditione, pul-
cherrimum esse ducẽs pro patria pugnante occubere.

Ephoris dicentibus quod ad Thermopylas profici 44
scens paucos secũ educeret, ad hoc, inquit, negotium
ad quod proficiscimur? Indicans satis multos educi *Argute*
ad moriendum in bello.

Rursus quum Ephori percontarentur, si quid præte 45
rea rei facere statuisset, nihil aliud inquit, quàm uerbo *Mors contem-
pta*
tenus impediturus barbarorum transitũ, sed re uera
pro Græcis moriturus. Egregium imperterriti pecto-
ris documentum, in causa honesta piaq; nec certam
mortem horrescere.

46 Vbi peruenerat Thermopylas, sic commilitones affatus est, Aiunt barbarum in propinquo esse, nos autem tempus terimus. Nunc enim peruenimus ad barbaros, quos aut uincamus oportet, aut uicti mori amur.

47 *Lepide* Quodam ita dicente, præ iaculis barbarorum nec solem uidere licebit, An non, inquit, lepidū fuerit, si cum illis sub umbra pugnaturi sumus? Quid hoc animo fortius? Ad mortem eunti etiam iocari libuit, Sed ludens interim metū exemit suorū animis. Hoc apophthegma refert M. Tul. Tusc. quæst. lib. 1, ueluti de ignoto, E quibus, inquit, unus quum Perseus hostis in colloquio dixisset glorians, solem præ iaculorum multitudine, & sagittarum umbra non uidebitis, in umbra igitur, inquit, pugnabimus.

48 *Animose* Cum alius quidam militum de hostibus dixisset, Sunt prope nos, & nos, inquit, prope illos: significans ob id non minus imminere discriminis hosti quàm ipsis.

49 *Fortiter* Cuidam dicenti, Siccine cum paucis aduersus multos belli fortunam experturus huc uenisti? Leonidas, Si putatis, inquit, me multitudine fretum huc uenisse, ne Græcia quidem omnis satis sit, Siquidem ea ad barbarorum multitudinem collata exigua portio est: Sin uirtute, & hic numerus suffecerit. In bello iudicauit plus habere momenti quales ducas milites, quàm quam multos.

Alteri

Alteri cuidam dicenti quod cum paucis aduersus 50
multos conflicturus iret, Immo multos, inquit, duco
ut morituros. Hoc conuenit cum eo quod ante respon-
dit Ephoris.

Xerxes Leonidæ scripserat, Si desinas θεομαχῆρ, 51
id est, cum dijs bellare, sed meis te copijs adiunxeris,
potes Græciæ fieri monarcha. Huic ita respondit, Si
nouisses quæ sint in uita honesta, abstinuisses à concu-
piscēdis alienis. Mihi uero potius est pro Græcia mo- *Iuste*
ri, quàm in populares meos gerere monarchiã. Quid
tam impium est, quod mortalium uulgus non admit-
tat ampli principatus gratia? At hic prius duxit hone-
stam mortem pro amicis liberandis oppetere, quàm
monarcha factus eos seruitute premere, à quibus ue-
nerat depulsurus seruitutem barbarorum.

Rursus quum Xerxes scripisset, mitte arma, rescri- 52
psit, ueni & cape. Maluit in armis mori, quàm tradi- *Animose*
tis armis turpiter de uita cum hoste pacisci.

Cæterum ubi iam adornaret cum hoste conflige- 53
re, belli duces admonuerunt, expectaret reliquos
socios. Non adsunt, inquit, qui pugnaturi sunt? An *Graviter*
nescitis eos solos cum hostibus pugnare, qui reges
uerentur ac metuunt? Non putauit eos expectandos,
qui ad præscriptum ab imperatore tempus non ad-
essent. Reliquos etiam si adsint non pugnare.

Milites sic adhortatus est, Ira prandete commilito- 54
nes mei

nes mei tanquã apud inferos cœnaturi. Hęc uox igna-
uis ademisset animũ, at uiris fortibus addidit, admo-
nens ne cibo uinoq̃ graues uenirent ad prælium, aut
certe pro patria fortiter occumberent.

55 *Sapienter* Idem percontanti quam ob causam fortes uiri glo-
riofam mortem ingloriæ uitæ anteponant, Quoniam
inquit alterũ naturę propriũ, alterũ peculiariter suũ es-
se ducunt. Nam naturæ beneficio uiuunt & ignauissi-
mi, at honeste mori nõ contingit nisi uirtute præditis.

56 *Humaniter* Cum cuperet iuuenes cœlibes, ut essent incolumes,
abesse à belli periculo, sciretq̃ illos id minime laturos,
singulis illorum tradidit scythalas, id est epistolarũ La-
conicarum genus, cumq̃ his misit illos ad Ephoros.
Cum uero treis etiam ex his qui grandiores iam du-
xerant uxores optaret saluos, ac simili prætextu able-
gare conaretur in patriam, intellecto dolo non susti-
nuerunt accipere scythalas. Quorum unus ita se excusa-
uit, non præco, sed pugnator te sequutus sum. Alter ue-
ro hic, inquit, manens ero melior. Tertius porro, non
postremus, inquit, horum, sed primus inibo pugnam.
Animose Vtrũ hic potius admirari conuenit, ducis ne animum,
qui de se nihil sollicitus, eorũ incolumitati prospexit;
quos adhuc uiuere referebat patriæ, an in ætate florẽ-
ti tantum uitæ contemptum?

LOCHADVS

57 Lochadus Polyænidæ filius, Sironis pater, nuntian-
ti quod

ti quod è filijs ipsius alter interisset, Olim sciebam, inquit, illi moriendum esse. Nihil illi uisum est nouæ rei, *Fortiter* si mortalis natus moretur, nec magni referre paulo serius citiusue uita decederet, cui omnino breui foret decedendum.

L Y C V R G V S

Lycurgus is qui Lacedæmonijs leges cōdidit, quum *58* conaretur ciues suos à moribus præsentibus ad temperantiorẽ uiuendi rationem traducere, eosq; uirtutis & honesti studiosos reddere: nam erant corrupti delicijs: duos educauit catulos, eodem patre eademq; *Educatio* matre progenitos, quorum alterum passus est domi lautioribus uesci cibus, alterum eductum uenatibus exercuit. Dein quũ ambos produxisset in forũ apud multitudinem, posuit illic spinas, simul & escas aliquas deliciores: mox emisit leporem. Quum uterq; raperetur ad assueta, alter ad escas, alter leporem inuaderet. An non uidetis, inquit, ciues duos catulos, quum eiusdem sint generis, tamẽ ob diuersam educationem admodum dissimiles inter sese euasisse, plusq; ad honestatem momenti habere exercitationem quàm naturam? Sunt qui dicant ab illo productos catulos, non qui ex iisdem parentibus essent nati, sed quorum alter esset ex ignobili canum genere, qui aluntur ad ædium custodiam, alter ex his qui aluntur ad uenandum. De inde qui erat ex ignobiliore genere exercuit ad uenatum

tum, alterum qui erat ex præstantiore genere tantum delitijs exercuit. Dein quum uterq; ferretur ad ea quibus assueuerat, atq; hoc pacto palam omnibus fecisset Lycurgus, quantum institutio ualeret, tum ad meliora, tum ad deteriora, dixit: Proinde ne nobis quidem o ciues nobilitas quam miratur hominum uulgus, ductuq; ab Hercule genus profuerit, nisi ea gesserimus per quæ ille mortalium omnium clarissimus ac generalissimus extitit, ac per omnem uitam quæ honesta sunt & discamus, & exerceamus. Repperit uir ingeniosus uia, qua multitudini philosophicis rationibus non satis idoneæ, Virtutis imaginem ob oculos poneret: magis enim mouent ac penetrant in animos quæ cernuntur, quam quæ audiuntur. Quod autem ille fecit in ciuitate, hoc cuiq; patrifamilias in sua domo, cuiq; moderatori in suo grege faciendum est. Res quidem efficax est natura, sed potentior est institutio, quæ malam naturam corrigit & uertit in bonam. Quales nascantur liberi nulli in manu est, at ut recta institutione euadant boni, nostræ potestatis est.

59 Quoniam intelligebat æqualitatem & ad frugalitatem & ad concordiam in primis conducere, fecerat nouam agrorum partitionem, & in singulos ciues æquam portionem distribuerat. Fertur itaq; quum de in peregrinatione rediens iter faceret per agrum recens demessum, conspiceretq; manipulorum aceros ordine
positos

positos & æquales, delectatus eo spectaculo cum risu dixisse comitibus, Vt tota Lacedæmon uideatur multorum esse fratrum, qui nuper inter se diuiserint hæreditatem. Bono principi nihil iucundius est ciuium concordia, rursus tyranno nihil formidabilius.

Idem quum inductis nouis tabulis debitores eris alieni liberaffet, iam & ea quæ quisq; priuatim in ædibus habebat ex æquo partiri tentauit, quo funditus è ciuitate tolleretur discrimen opum & inæqualitatem: Sed quum cerneret eos ægre laturos manifestam rerum ablationem, idem occultiore uia facere aggressus est, Monetam auream simul & argenteam abrogauit, instituitq; ut ciues ferreo duntaxat nummo uterentur, & ad huius permutationem, totius substantiæ modum præscripsit. Hoc facto omnis iniustitia exulabat ab Lacedæmone. Neq; enim iam furari, neq; largitionibus corrumpere corrumpiue, neq; fraudare dolo, neq; rapere per uim quisquam poterat, quod nec celari ualeret, nec parare magnificum esset, nec uti periculo uacaret, nec importare aut exportare tutum foret. Hac arte uir solertis ingenij, quibus diuitiarum contemptum persuadere non potuit, diuitiarum usum subtraxit, ac reponendi studium negociandiq; materiam ademit.

Ad hæc quicquid erat rerum superuacanearum è ciuitate eijciendum curauit, adeo ut nec negociator, nec sophista, nec uates, nec circulator, nec lautitiarum arti-

60
Diuitiarum
contemptus

61
Artes super
uacue

rex Spartam ingrederetur. Neq; enim passus est illic esse pecuniam talibus utilem : tantum ferream mone- tam cudit, quæ pōdere Æginetico equabat minā, ualore æreos quatuor. His remedijs expugnauit auaritiā.

62

Communitas

τυφλὸς ὁ
πλοῦτος

Cæterum quum statuisset inuadere delitias luxumq; , & in his quoq; tollere diuitiarum admiratio- nem, instituit syssitia, hoc est conuiuia publica. Percon- tanti uero cur ea constituisset, sic ut in singulis cōuiujs pauci cum armis discumberēt, Vt inquit expediti sint ad parendum imperatis, & si quid tumultus inciderit, penes paucos sit delictum, sitq; inter omnes potus ac cibi æqua portio, deniq; nō solum in esculentis ac po- culentis, uerum ne in stratu quidē aut uasis, aut alia re quacunq;, plus haberet diues quā pauper. His ra- tionibus quum diuitijs detraxisset admirationem, po- steaquā nemo erat, qui uel uti posset illis uel osten- tare, dicebat amicis, quā præclarum est ὀ amici, ipsa re declarasse cuiusmodi sint diuitiæ, si quando cæcæ sunt, carētq; spectatoribus & admiratoribus. Interim obseruabat, ne quis prius domi sumpta cœna ueniret ad publica conuiuia, expletus alijs cibis, alioiue potu. Quod si quis cum cæteris non biberet ederetue, eum uituperabant, ut qui alijs edulijs delinitus abhorreret à uictu communi. Porrò qui palām conuictus esset id fecisse, ei mulcta dicebat. Vnde Agis qui multo post Lycurgum tempore rex fuit, debellatis Atheniēsisibus domum

domum reuersus, quum uellet unum diem cœnam ca-
pere cum uxore, missus è syssitijs poscenti, præfecti mi-
litæ non miserunt. Ea res quum postero die innotuis-
set Ephoris, multam illi dixerunt. In eodem facto ge-
minum exemplum nobis est proditum, primum fru-
galitatis, deinde seueritatis, quum in causa non graui
leges nec regi pepercerint.

Sed Lycurgo euenit, quod ferè solet his qui cū cor- 65
ruptis populi moribus bellum suscipiunt. Diuites hoc
genus cōstitutionis indigne ferebant, coortiq; sunt in
illum, & nō solum conuicijs insectabantur, uerū etiam
saxa in illum iaculabātur, conantes eum lapidare. Ve-
rum quum urgerent persequentes, dilapsus est per fo-
rum, ac reliquos quidem fugiens anteuertit. Alcander
autem pertinacius insequens fuste respicienti in tergū,
extudit oculum. Hunc Alcandrum quum noxæ dedi- Moderate
tum publico decreto accepisset puniendum, nec ullo
affecit incommodo, nec inculauit, sed quum sui institu-
ti socium haberet, effecit ut & ipsum Lycurgum, & ui-
tæ rationem quam cum eo egerat prædicaret: nec ui-
ctum modo, sed uniuersam ciuium educationem ama-
ret, quam Lycurgus induxerat. Porrò mali quod acci-
derat monumentum locauit dicatum in templo Mi-
neruæ, cui ab æreo delubro nomen Chalciæce, dea q; cognomen-
tū addidit ut optiletis diceretur: nam Do-
res Lacedæmonem incolentes, oculos optilos uocant,

ab opto quod Græcis sonat uideo. Et hic habemus geminum exemplum: alterum admonens non absq; discrimine mores ciuitatis corruptæ uicijs, ad meliorem frugem reuocari: alterum insignis tolerantiæ, quæ ex hoste capitali reddidit amicū ac propugnatorē: quē etiā si necasset, ut ipsi licuit, nihilo tamen minus ipse fuisset luscus, & uno legum suarū defensore minus habuisset.

64 *Prudenter* Percontanti quam ob causam non uteretur legibus scriptis, quoniam, inquit, eruditi qui sunt, recte q; educati, probāt quid pro ratione temporis expediat: significans scripturam non mutari, quum pro uarietate occasionum uir probus & sapiens sæpenumero cogatur mutare consilium. Ea res nominatim præscribi nō potest. Satis est ciues honeste fuisse institutos. Hi sua sponte uidebunt quid pro tempore facto sit opus.

65 *Fragaliter* Rursum alijs percontantibus quam ob rem statuisset, ut ad ædium culmē imponendum fabri securi uterentur, ad fores uero addendas sola serra, nec ullo alio instrumento, Vt, inquit, ciues mediocritatem seruent in omnibus quæ in ædes inferunt, neq; quicquam habeant earum rerum, quæ apud alios sunt admirationi. Videbatur enim indecorum, si per ostium rude ac uile supellex inferretur exotica, precio chara, arte operosa. Id ne fieret, ipsæ quodammodo fores admonebāt.

Habetur ante pag. 17. apo. 28 Hinc aiunt accidisse, quod Leotychidas primus apud Lacones rex, quū cœnaret apud quendam, cerneretq; tectum

rectum domus sumptuoso apparatu factum, ac lacu-
naribus ornatum, rogabat hospitem, num ligna apud
eos quadrata nascerentur: adeo luxum esse putabat,
naturam artificio corrumpere.

Rogatus aliquādo Lycurgus quam ob rem uetuis- 66
set frequēter aduersus eosdem expeditiones agere, ne
inquit, dum crebro sese defendunt, bellandi peritiam
usu colligāt. Vnde & Agesilaus grauiter accusatus est, *Habetur an-
te p. 32. apo.*
quod crebris in Bœotiā expeditionibus ac bellis, The- 69
banos Lacedæmoniorum hostes ad repugnandū in-
struxisset. Nam cum Antalcidas uidisset illum sauciū,
exprobrauit quod Thebanos præliandi artē docuis-
set, quum ante nec scirent bellare, nec uellent, Præcla-
ram, inquit, doctrinæ tuæ mercedem habes, qui The-
banos nec animatos ad bellādum, nec exercitatos, uel
inuitos consuefeceris docuerisq; bellum gerere. Hoc
stratagema latius etiam patet, uidelicet ne sepius cum
ijsdem litigemus aut contendamus, ne tandem assue-
ti, uel contemnant nos, uel superent.

Alio quoquam percontāte, quam ob rem uirginum 67
corpora cursibus, luctis, discorum ac telorum iactibus
fatigaret: ut, inquit, foetuum profeminatio ab ipsa sta-
tim radice, ualidum in ualidis corporibus initium su-
mens, recte germinet, Simul ut ipsæ in perferēdis par-
tibus, facile simul & generose certent aduersus parien-
di nixus doloresq; postremo si qua incidat necessitas
possint

possint & pro se, & pro liberis, & pro patria pugnare. Intellexit uir prudens quanta rerum publicarum per-
Fœmina stis sit ocium atq; ignauia. Cōtra moderatos labores
mascula etiam corpora reddere tum firmiora, tum salubriora. unde nec uirginibus permisit in ocio uiuere, sed has quoq; masculinis exercitijs quodāmodo uertit in masculos, quum in plerisque ciuitatibus per delicias ac luxum masculi transformarentur in fœminas.

68 Cæterum quum essent qui uitio darent, quod uirgines in pompis ac ludis solēnibus nudas exhiberet oculis omnium, causamq; cur id instituisset requirerēt, Vt isdem inquit, cum masculis rationibus institutæ, nihilo sint illis inferiores uel robore, uel salubritate corporum, uel animorū uirtute ac generositate studioq; ueræ laudis, uulgarem autem gloriam contemnant. Vnde tale quiddam fertur de Gorgone Leonidæ uxore, Cum quædam ut probabile est, extera mulier illi dixisset, Solæ Lacænæ uiris imperatis, respondit. Nimirum solæ uiros parimus. Hoc exemplum nec in masculis, nec in puellis imitandum censuerim: hætenus tamen conducit, ut stupidum pudorem qui frequenter obstat honestis actionibus ab ætate tenera excutiamus, statimq; discant nihil esse uere pudendum præter turpitudinem. Innumeras uero reperias quæ nuda
Pudor præ- tæ uehementer erubescant, si quid præter honestum
posterus dixerint fecerintue nō mutant colorem. Sunt item innumera,

Additum ex alio loco per studiosū quæpiam

numerae, quibus amictus uilior cultusque simplicior genas rubore tingat, contra gloriosum esse ducant si splendido uestitu prodeant in publicum, negligentes earum rerum, quae uerum probrum ueramque laudem adferunt.

Ciues qui à nuptiis abhorrent, coelibesque uiuere 69
mallent, à spectaculis quibus nudi pueri incedebant arcebat Lycurgus, aliasque addebat ignominias, hac arte prouidens diligenter, ut ciues creandis liberis operam darent. Quum enim mos esset apud Lacedaemonios, ut iuniores senioribus multum honorem cultumque praestarent, hoc honoris ademit qui coniugibus ductis nollent augere ciuium numerum. Vnde nec illud in Dercyllidam dictum reprehendit quisquam, quum tamen belli dux esset probatissimus. Cum enim aduenienti iuuenis quidam non assurgeret, atque ille diceret, non mihi assurgens cessisti: nec tu, inquit, mihi cessurum genuisti. Tam procax iuuenis dictum in senioem, eumque bellica laude celebrem nunquam tulisset populus Spartanus, nisi pro pessimis ciuibus habuisset, qui sponte steriles esse statuissent, nec agnoscerent quid patriae deberent. Nam rem propius intuentibus non ita magnum discrimen est, inter eum qui ciuem occidit, & qui ciuem reipub. dare quum possit recusat.

*Coelibatus
damnatus*

Cuidam percontati quam ob causam lege cauisset, 70
ut sine dote uirgines elocarentur, Vt, inquit, neque propter inopiam ullae relinquerentur innuptae, neque ob diuitias

Vxor eligenda

uitias expeterentur, sed ut iuuenum quisq; ad puellae mores respiciens, ex uirtute faceret electionē. Eadem de causa fucos & ornamenta quibus aliae formam uel fingere uel commendare solent, ex urbe submouit. Ut ubiq; uir egregius studuit æqualitati.

71 Idem quum certum tempus præscripsisset quo puellae nubere, iuuenes ducere deberent, interrogatus quur id statuendū putarit, ut, inquit, soboles ex adultis perfectæq; ætatis parētibus nata, ualida sit & uegeta. Ex coitu præpropere non solū læduntur corpora gignentium, uerum etiam proles nascitur imbecilla. Tum qui ante tempus dant operam liberis, carēt apud illos auctoritate quam ætas conciliat: qui uergente iam ætate, nec fruuntur liberis suis, nec eos possunt ad perfectam institutionem perducere, morte senioq; præuenti.

72 Altero quodā admirāte, quā ob rem uetuisset sponsum cum spōsa simul dormire, sed statuisset, ut uterq; cum suis æqualibus maximā diei partem uersaretur, cumq; his totas noctes quiesceret, cum sponsa uero furtim ac uerecunde cōgrederetur: primum, inquit, ut corporibus essent ualidi, si non uterentur cōgressu ad fatietatem, Dein ut illis amor mutuus semper maneret recens ac uigens, deniq; ut foetus æderēt robustiores. Hoc hoc demum est patriæ patrem agere, nusquā non aduigilare ad reipub. utilitatē ciuiumq; tum animis, tum corporibus undiquaque consulere. At multi sunt

Coitus moderatus

sunt qui sibi legitimi magistratus uident, si quàm plurimum tributorum ac uectigalium è ciuibus extorqueant, & interdum puniant immania scelera, quum alio qui scelerum iritamenta præbeant suis.

Quin & unguenta eiecit è repub. tanquam olei corruptelam ac perniciem. Nam oleum odoribus uitiatum nullum habet usum, nec ad esum, nec ad membrorum unctiõnem: atq; dum rem necessariam ad delicias corrumpunt, fit ut minor sit copia.

Submouit & tingendi artificium, ueluti sensus adulationem. Etenim dum color blanditur oculis, natura rei corrumpitur. In summa, cunctis ornandorum lenocinio corporum artificibus Spartana urbe interdixit, ut qui malis artibus bonas artes corrumpent: propterea quod huiusmodi delitijs ciues à salubribus ac serijs exercitamentis auocarentur.

Tanta porrò erat illis temporibus uxorum pudicitia, tantumq; aberant ab ea facilitate quæ post inuasit, ut prius esset incredibile adulterij crimẽ apud Spartanas inueniri: Ferturq; dictum cuiusdam uetustissimi Spartani Geradæ, qui rogatus ab hospite quodam, quid pœnarum darèt apud Spartanos adulteri, neq; enim uidere se, quicquam super hac re sancitum à Lycurgo, Nullus, inquit, o amice apud nos adulter est. Cum ille subiecisset, Quid igitur si existat? Dabit, inquit, bouem tantum ut porrecto ultra Taygetum mon-

tem collo, bibat ex Eurota : cumq̄ ille ridens dixisset, fieri non potest, ut tantus bos inueniatur, Et quo pacto, inquit Geradas, Sparta existat adulter, in qua diuitiæ, delitiæ, & corporis ascititius cultus probro habentur: contra uerecundia, modestia, ac obedientia magistratibus debita obseruatio, decori laudicq̄ dantur? Prudenter intellexit Geradas ibi non posse nasci uitia, ubi non admittuntur uitiorum seminaria, eaq̄ ubiq̄ iacere, quibus pro honore tribuitur ignominia. Atque hæc est clementissima ratio medendi prauis moribus, excitandicq̄ uirtutis studium.

76 Cuidã postulanti ut in ciuitate pro aristocratia constitueret democratiã, hoc est popularem gubernationem, Tu fac, inquit, prius domi tuæ democratiã instituas. Compendio docuit eam reipub. speciem non esse utilem ciuitati, quam nemo uellet esse in sua familia. Ciuitas autẽ nihil aliud est quàm magna domus.

77 Percontanti cur instituisset ut minutis ac uilibus rebus sacrificaretur, ne unquam, inquit Lycurgus, deficiat nos quo numen honoremus. Quis non diceret in solenni deorum cultu magnificentiam ac splendorem adhibendum? At uir prudens intellexit, numen magis delectari frugalitate, q̄ opimis uictimis, ne sub religionis obtentu luxus irreperet, aut certe rerũ penuria. Deus em̄ non eget nostris impendijs, amat autẽ homines, quorũ necessitati poterat illis impendijs succurri.

E cer

E certaminibus ea sola concesserat exercere, in quibus manus non extenderetur in altum. Eius constitutionis causam percontanti, ne quis, inquit, illorum laborando consuescat defatigari. Siquidem exercitia ad confirmandum corporis robur adhibentur, non ad exhauriendas vires. Qui uero subinde delassant in exercitamentis, quoniam imbecilliores ueniunt ad labores necessarios, facilius deficiunt.

Cuidam percontanti quam ob rem crebro mutari castra iuberet, Vt magis, inquit, lædamus hostem. Lacedæmonij quoniam erant expediti, non magno negotio transferebāt exercitum: uerum idem facere non perinde commodum erat hostibus, magnam sarcinarum & impedimentorum uim secum trahētibus, præsertim qui castra ferè, fossis, aggeribus ac uallis solent communire.

Rogāti qua de causa uetuiſſet oppugnari turres, ne, inquit, à scemina, puero uē, aut ab alio quopiam homine puero ac sceminæ non dissimili, uiri præstantiores occidantur. Non probauit prælij genus in quo uirtuti locus non esset. E turribus uero puer aut mulier deiectu saxorum potest uirum quantumuis fortem interire. Quis igitur locus uirtuti in bellis nostris in quibus præcipuas partes agunt bombardæ?

Cum Thebani consulerent Lycurgum de sacrificio luctuq; quem illi Leucothææ solent facere, Si, inquit, deam

deam esse creditis, ne lugeatis: sin hominem, ne ut deæ rem diuinam faciatis. Mire taxauit Thebanorum ritus secum pugnantes. Non enim conuenit simul luge re & sacrificare, hoc est ab ea petere opem, quæ ipsa sit in calamitate, ac lugenda.

82 *Paupertas expedita* Ciuibus quibusdam interrogantibus, quomodo linceret hostium insultum effugere, Si, inquit, pauperes fueritis, nec alius alio plus requirat. Ad opulentos & onustos prædæ spes inuitat hostem, nec facile potest elabi, qui sarcinis & impedimentis retardatur. Ad hæc tutiores sunt ab hostium incurſu, inter quos est æqualitas, & ex æqualitate concordia.

83 *Fortiter* Iisdem percontantibus cur prohibuisset urbem cingi muris, quoniam, inquit, non caret mœnibus ciuitas, quæ non lateribus, sed uiris cincta esset. Indicauit id genus munimenta magis arguere ciuium ignauiam quàm fortitudinem.

84 *Coma* Spartanis studio est alere comã, & super ea quoque re narrant Lycurgum reddidisse rationem, Quoniam inquit coma, formosis addit decorem, deformes uero reddit hostibus terribiliores. Vt enim decet coma speciosos, ita minus felici specie præditis horrorem ac ferinum quiddam conciliat. Capillitium naturalis est ornatus, minimoque constans: hoc genus non damnauit Lycurgus, ut quod nec operosis artibus constaret, nec pro frugalitate luxum induceret. Adscititium cultum magnoque

gnoꝝ paranda lenocinia non probauit. Quo magis detestanda est quorundam prapostera cura, qui corporis eas partes uellunt raduꝝ, quibus natura pilos dedit, non tantum ad decorem aut uerecundia, uerum etiam ad tuendam ualitudinem. Contra illic eliciunt sylvam artificio, ubi natura uoluit esse glabriciem.

Preꝑere solet, ut posteaquam in bellis hostem uertissent in fugam, ac supersissent, tam diu fugientes insequerentur, donec certa esset uictoria, moxqꝝ retrocederent. Neqꝝ enim Græcorum conuenire moribus, eos trucidare qui cessissent, idqꝝ non solum honestius, uerum etiam utilius esse dicebat. Siquidem hostes, quibus cum res est, ubi cognorint Lacedæmonios parcere cedentibus, occidere uero qui loco non cedunt, sibi conducibilius existimabunt fugere quam persistere. Frequenter enim desperatio magnū robur addit animo, non minus quam spes uictoria. Decet autē Græcos legibus ac disciplinis imbutos etiam in bellis meminisse clemētia. Barbaricæ feritatis est sæuire in prostratos. Sed rursus ita temperanda est clemētia ne nobis sit exitio. Fit enim nō raro ut hostis fugā simulet, aut redintegratis uiribus acrior insurgat in uictorem.

Percontanti quam ob rem hostium caesorum cadauera spoliare uetisset, ne, inquit, dum spolijs incumbunt pugnam negligant, sed paupertatem unā cū ordine feruent. Ut uir ille sapiens ubiqꝝ ciuibus suis metuit

85

*Moderatio
uictoria*

86

Stratagema

tuit à diuitijs, tanquam à fonte plurimorū malorum, quū apud hominum uulgus nihil expetatur auidius, quasi in his sint præcipua felicitatis humanæ præsidia.

LYSANDER

87 *Hoc ante habetur, nec est in Græco, p. 60. apoph. 46* Lylander preciosas uestes quas Dionysius ad filias ipsius miserat, non accepit, dicens: Vereor ne his amicitæ turpes uideantur.

88 *Vasfre* Idem quum aliquāto post idem Dionysius ipsi misisset stolas duas, iubens ut utram elegisset eam mitteret filiæ, ipsa, inquit, rectius eliget, itaq; accepit ambas & abiit. In hoc exemplo nihil est imitandum, nec uiro Lacedæmonio dignum, nec aliud ab hoc duce expectandum ferè præter malitiosam ingenij uasfriciem.

89 *Vtilitas uirtute potior* Is quum egregius simulandi artifex euasisset, ac pleraq; quæ crudeliter & auare gerebat, callidis fucis ornaret, iustum non alia re quàm utilitate, & honestum commodo metiens, fatebatur quidem ueritatem mendacio præstantiorem esse, sed utriusq; dignitatem ac preciam utilitate æstimandum. Inuertit uir improbus philosophorum dogma, qui quod honestū est, idem uolunt utile esse: hic quicquid esset utile, idem ducebat honestum.

90 *Vasfre* Ad eos uero, qui ipsi probro dabant quod pleraq; dolo ac fraude gereret, non palàm uirtute conficeret, hac parte Hercule generis autore indignus, ridens dixit: ubi quod uellet non assequeretur leonis exuium, ibi

ibi uulpinum applicandum esse, sentiens quod honestis rationibus non posset effici, id fraude dolisque perficiendum.

Rursus alijs illi uitio uertentibus, quod foedera quae 91
cum iureiurando fecisset in Mileto uiolasset, ait pueros *Perfidiose*
talis esse fallendos, uiros iureiurando, quasi hoc ipsum
esset uiro dignum periurio fallere.

Cum Athenienses non uirtute sed insidijs uicisset iuxta 92
flumen Aegis, eisque fame pressis urbem in fidem *Gloriose*
suam accepisset, scripsit Ephoris, Captae sunt Athenae,
perinde quasi ui re gessisset, gloriae aucupans mendacio

Cum Argiui de ditioribus finibus ambigerent cum 93
Lacedaemonijs, asseuerarentque se iustiores habere cau- *Violente*
sam, Lysander stricto ense, qui hoc, inquit, superior
est, is optime de finibus disputat. Ab aequo & bono
uir insolens ad uim prouocauit.

Ad Boeotos ancipites, nec huic, nec illi parti addi- 94
ctos, quum per illorum confinia faceret iter, legatos *Animose*
misit, qui percontarentur, utrum rectis an inflexis hastis
per illorum agros proficisci deberet, significans si
ue amici essent Boeoti, siue inimici nihilo minus se ce-
pto itinere perrecturum, nisi quod per hostium agros
iturus esset erectis hastis, ad propulsandum si quis obli-
steret, per amicorum inuersis, ueluti nemini nociturus.
Hoc dictum non nihil respicit indolis Laconicae, qui nec
inimicis supplex esse uellet, nec amicis grauis.

P Mega

95 *Libertas in dicendo* Megarensi cuidam in publico conuentu liberius ad uersus ipsum loquenti, Tua uerba, inquit, amice opus habent ciuitate, significans in ciuili confesso cuiq; liberum esse quæ uidentur dicere, in bello non esse eandem libertatem.

96 *Habetur ante simile pa. 59 apoph. 44 Solertiter* Cum ad Corinthiorum qui defecerant muros peruenisset, uidens Lacedæmonios contantes aggredi, ac forte accidisset, ut lepus conspiceretur excitatus transire fossam, non pudet, inquit, ô Spartani huiusmodi formidare hostes, quorum micenibus ob ipsorum ignauiam lepores indormiunt? Casum fortuitum solertia ducis torsit ad animum addendum militibus.

97 *Simile dictū est pag. 52 apoph. 23* Eidem in Samothrace oraculum cōsulenti sacerdos iussit, ut quod in uita maxime sceleratum cōmisisset, diceret, Ille sacerdotem rogauit, utrum hoc tuo an deorum iussu facere oportet? quum sacerdos respondisset, Deorum iussu, Tu igitur hinc discede, ac dijs dicam si percontentur. Hic cuiq; liberum est, utrum malit laudare animum ab omni superstitione liberum, an prudentiam, qui senserit sacrifici fucum, hoc agentis, ut ex conscientia criminis haberet illū obnoxium. Mos erat Lacedæmonijs nihil aggredi nouæ rei, nisi consultis oraculis. At Lysander quum nulla religione teneretur, hinc quoq; solitus est suis uicijs honesti speciem petere, tamen si parum successit.

98 Interroganti Persæ, quam rempub. maxime probaret,

ret, eam, inquit, in qua fortibus uiris ac meticulosis, cōgrua utrisq; redduntur. Sensit uirtutem inuitari præmijs, ignauos excitari ignominia. Nimirum hoc est quod apud Homerum stomachatur Achilles, idē honoris haberi ignauis ac fortibus. Ea sententia non solum habet locum in repub. uerum etiam in priuatis familiarijs. Sunt enim hæc duo præcipua, ad cōseruandam cuiuslibet gregis disciplinam. Honos enim nō solum alit artes, ut habet prouerbium, uerum etiā uirtutem. Nec tā refert monarchia sit an aristocratia, an democratia, an aliqua reipub. forma ex his tēperata, quā ut in quacunq; gubernatione discrimen habeatur publicū, inter uiros utiles reip. & suo uiuentes abdomini.

*Premia
uirtutis*

Cuidam apud Lyfandrum iactanti, quod ipsum & laudibus ueheret, & aduersus obtrectantes tueretur, duo, inquit, mihi sunt boues ruri, tacētibus ambobus, tamen certo noui, uter sit ignauus, uter ad laborem strenuus. Sensit ueram uirtutem non egere laudibus humanis, quum ipsa secum ducat suā lucem ac decus. Cæterū q nihil gerunt præclari, his opus est præconib.

99
*Laus ab ho-
minibus*

Ad quendam a quo conuicijs impetebatur, dic, inquit, assidue o amicule, dic dic, nihil omittas, si quā tuum animum malis quibus uideris plenus ualeas exonerare. Ingentis animi argumentum, ne ira quidem dignum arbitrari maledicū, quū in promptu esset ultio.

100
Moderate

Aliquanto post defuncto iam Lyfandro, quum de

Hoc ante habetur in Agefilao, licet aliter narratum pag. 25. apo. 51

societate belli nata esset controuersia, Agefilaus adiit Lylandri domū inquisiturus super hac re literas, quas Lylander apud se detinuerat. Repperit autem præterea librum Lylandro conscriptum de nouando reip. statu, quod oportet regnum ab Eurytiontidis & Agide ablatum (Nam ex his tantū familijs fas erat creare reges) in cōmune ponere, ac regem eligi ex optimis: quo uidelicet hoc honoris decerneretur, nō his qui genus duxissent ab Hercule, sed ijs qui tales essent uirtute, qualis fuisset Hercules: quandoquidem uirtute non generis cōmendatione & ille ad diuinos honores subuectus est. Hāc orationem Agefilaus nitebatur apud ciues euulgare, cūpiens per eam ostendere, qualis ciuis clanculum fuisset Lylander, non sine calumnia eorum qui Lylandro fauerant. Sed ferūt Cratidem qui tum inter Ephoros primas tenebat, ueritum ne lecta oratio persuaderet, reuocasse ab eo consilio Agefilaum, ac dixisse, non solum nō esse refodiendum Lylandrum, sed ipsam potius orationem cū illo defodiendū, quod callide & ad persuadendum accommodate composita uideretur. Hoc factum declarat Lylandri peruersam ambitionem, qui nihil intentatū reliquerit ad regnum adipiscendum: sed idem arguit Agefilai moderationem, qui priuatam simultatem posthabuit utilitati reipublicæ.

2 Cæterum qui filiarum illius nuptias prius ambierant,

rant, mox post obitum eius, quod repertus esset pauper, eas recusabant. ijs Ephori dixere mulctā, eò quod quem diuitem esse credentes coluerant, eundē iustum ac probum ex paupertate agnitū, contemnerent. Hoc ut apophthegma non est, ita salubre est exemplum seueritatis, quod admoneat in conciliandis matrimonijs magis spectādā uirtutem quā censum: eosq̄ perfidos & inconstantes esse amicos, qui amicitiam commodo metiuntur, cuius spe adempta, protinus recedunt ab amicitia. Quin & illud nos admonet, honestius esse fama quā pecunia ditescere.

N A M E R T E S

Namertes quum legatione fungens à quodam eius gentis ad quam erat missus, beatus prædicaretur, eò quod multos haberet amicos, interrogauit quomodo qui multos haberet amicos periculum faceret, an amicum haberet syncerum ac probū? Id quū alter fassus se nescire cuperet discere, per aduersam, inquit, fortunā

*Videtur
adiectum
Amici exploratio*

N I C A N D E R

Nicander cuidam dicenti, quod Argiui male de ipso loquerentur, num igitur, inquit, dant pœnas qui de bonis loquuntur male: significās rempub. male moratam, ubi liceret impune male dicere nihil mali commeritis.

Idē percontāti quare Lacedæmonij comā ac barbā alerent, quoniā, inquit, hic ornatus quū sit homini omnium pulcherrimus ac proprius, nullo cōstat impedio.

*Simile pag.
110, Apop. 84*

- 6 Cum Atheniensis quidam dixisset, nimium ò Nicerander amplectimini ocium, uerum, inquit, praedicas, sed non quemadmodum uos, quocunq; modo nobis parare studemus. Sensit ocium honestis rationibus partum non esse reprehendendum, sed eos uituperio dignos, qui per fas nefasq; sectarentur ocium. Ocium autem Atheniensis dixit, non exercere sordidas artes.

ZEUXIDAMVS

- 7 Zeuxidamus cuidam percotanti quam ob causam Lacedaemonij leges de fortitudine citra scriptum seruari uarent, ac non potius descriptas traderent iuuenibus legendas, Quoniam, inquit, assuefaciendi sunt, ut praecclaris gestis potiusquam scriptis intendant. Inertiae genus est de fortitudine philosophorum more disputare, sed protinus factis exercenda uirtus, quae paucis dogmatibus tradi potest.
- 8 Aetolo quodam dicente, quod qui studerent probitatem cum fortitudine coniungere, ijs bellum esset potius pace: non per deos inquit, sed his mors uita potior esse debet. Correxit Lacon dictum Aetoli. Non enim optandum bellum, sed nec in bello, nec in pace libertatem tueri licet, nisi mortis terrorem abieceris.

PANTHOIDAS

- 9 Panthoidas legatus missus in Asiam, ostendenti-
Habetur ante simile pa. 77 apoph. 98 bus ipsi murum probe munitum, per deos, inquit, ò hospes, bellum conclaue mulierum.

Idem

Idem quū in academia philosophos audisset multa ¹⁰
 de uirtute differentes, interrogatus cuiusmodi uideren *salse*
 tur eiusmodi sermones, quid aliud, inquit, quā pro
 bi, sed prorsus inutiles uobis, qui illis non utimini. Sal
 se tetigit mores Atheniensium qui uirtutem haberēt
 in labris, non in factis.

P A U S A N I A S

Pausanias Cleombroti filius, quum Delij de insula ¹¹
 cum Atheniensibus haberent controuersiam, atq; in
 ter cætera dicerent, quod ex more regionis, neq; mulie *Argute*
 res in insula parerēt, neq; mortui sepelirentur, quomo
 do igitur inquit, hæc insula erit uobis patria, in qua ne
 que fuit quisquam uestrū, nec futurus est? Argute no
 tauit ineptam Deliorum consuetudinem, qui suos in
 patria, neq; nasci sinerent uiuos, nec humari mortuos,
 quū ut mulier, ita nec regio mater sit, nisi gignat. Alie
 nū aut sit à materna pietate nolle sepeliri quos genuit.

Cum Atheniensū exules hortarentur illū, ut aduer ¹²
 sus Athenienses moueret exercitum, dicerent q̄, quod
 quū in Olympijs præconis uoce pronūtiaretur uictor, *Moderate*
 soli Athenienses ipsum exhibissent, Cū hoc, inquit, fe
 cerint in bene meritū, quid facturos creditis, si illis ma
 le fecero? Insigne moderationis exēplū nihil tā atroci
 cōmoueri cōtumelia: at idē ingenij mire solertis argu
 mētū q̄ adferebat uelut instigaturū Pausanię animū,
 ad suscipiendū bellū, id in partē diuersam retorquere.
 Percontanti

13 Percontanti quur Tyrtæum poëtam Spartæ ciuem
Argute fecissent, ne quis, inquit, externus nobis dux fuisse uideatur. Poëtæ apud Lacedæmonios non erant in precio, nec hoc nomine Tyrtæus meruit apud illos honorem, sed quoniam strenuum ducem in bello præstiterat, putarunt eam laudem patriæ uindicandam.

14 Ad quendam imbecilli corpore, tamen hortantem
salse ut cum hostibus terra mariq; experiretur, Vis, inquit, igitur positus uestibus teipsum ostèdere, qualis sis qui nobis bellandi es autor? Salse risit ad id hortantem alios, in quo ipse nihil opis adferre posset.

15 Quibusdam in spolijs barbarorū demirantibus preciosas uestes, præstiterat, inquit, ipsos esse multi precij,
Sapienter quàm possidere preciosa. Correxit suorum admirationem, eosq; ad uerorū bonorū admirationē reuocauit.

16 Post uictoriam à Medis apud Plateas reportatam, præcepit suis ut apponerent cœnam Persicam, quam sibi barbari prius apparauerant. Ea quum esset opipera ac sumptuosa, Lurco, inquit, eras ò Persa, qui quum tantas haberes delicias, ad nostram ueneris mazam:
Lepide id erat panis genus contemptum ac uulgare. Admonuit stultissimum esse, locupletes pugnare cum his qui bus nō multum est quod eripiatur. Etenim si feliciter cadat Martis alea, exile lucrū est: sin secus, ingens est damnum. Dicti uero argutia in hoc est, quod fastidio se delicatus uidetur, qui inter uarias delicias, appetit cibum

bum utilem ac plebeium. Nam id solent interdum diuities quibus assidua copia lauticiarū parit nauseam.

P A U S A N I A S A L T E R

Pausanias Plistonactis filius, cuidam rogāti, quam 17
ob rem apud Spartanos nefas esset, ullam priscarum *Legum auctoritas*
nouare legum, Quoniam, inquit, legibus conuenit auctoritas in homines, non hominibus in leges.

E patria profugus, quum Tegeæ laudaret Lacedæmonios cuidam dicenti, Quin igitur mansisti Sparte, 18
sed fugere maluisti? Quoniā, inquit, nec medici apud *Salse*
sanos, sed apud ægrotos uersari solent. Salissime conuiciū exiliū retorfit in Tegeaten, quod eius gentis corrupti mores egerent Spartana disciplina.

Alteri percontanti q̄ pacto possent debellari Thracibus, si inquit qui uir optimus est, eum belli ducem delegerimus. 19
Admonens plurimū ad uictoriam memento esse in imperatore. Quemadmodum in omni negotio magni refert, quales sint quibus gerendæ rei creditur auctoritas. *Dux bonus*

Medicus qui inuisebat Pausaniam dicebat, nihil habes mali, 20
Nō enim, inquit, te medico utor. Hoc ipsum *Medicina cōtempta*
quod nihil habebat mali, adeo non acceptum ferebat medicis, ut eos solos iudicaret prospera esse ualitudine, qui medicis nō uterentur. Hoc ut perpetuo uerum non sit, tamen extra controuersiam est, maximam malorum partem à medicis proficisci, uel quia sunt imperiti,

riti, uel quia negligentes, uel quia ambitione quæstû/
ue corrupti.

21 *Medicorum* Cū ab amico argueretur, quod de medico quodam
osor male loqueretur, à quo nec ulla re læsus esset, nec cuius
fecisset periculum, Si fecissem, inquit, periculum, ne/
quaquam uiuerem.

22 *Medicorum* Medico cuidam dicenti Pausaniæ, ad senectutē per
osor uenisti, ob id, inquit, quod te medico nō sum usus. Me
dicus existimabat arti suæ deberi, si cui cōtigisset sene/
ctā: at ille credebatur uix unquā ad senectutem pertin/
gere, qui medicis utuntur.

23 *Medicus opti* Eum uero medicū censebat optimū, qui non sineret
mus quis agrotos extabescere, sed cū primū sepeliret. Inhumana
nior quidē uidetur hæc sentētia, sed tamē à Socratis opi/
nionē nō multū abhorrens, qui uult admodū ualetudi/
narios nec ulla iā ex parte utiles reip. æquo animo de/
bere è uita decedere, sic tamen ut nemo sibi uim adfe/
rat, sed honestis actionibus immoriatur. Certe nō appa/
ret quid magni faciāt quū quatuordecim medici mul/
to tēpore immodicis impedijs adnituntur, ut anui iā præ/
mortuæ uitā in unū alterūue mensem proferāt. Quid
enim aliud agūt, nisi quod arte sua mortē reddūt lon/
giorē: quasi hoc cui cū sano sit optabile, diu mori. At ui/
ri sapiētes mortē inopinatā ac breuē iudicārūt optimā

PAEDARETVS

24 Pædaretus cuidam dicenti magnum esse numerum
hostium,

hostiū, Tanto, inquit, plus gloriæ referemus, quoniam *Fortiter*
 plures interficiemus. Quod alter adferebat ad persua-
 dendam ignauiam, ille uertit in calcar fortius agendi.
 Eodem telo repelli possunt quicunq; difficultatis cau-
 satione dehortantur ab honesto.

Idem conspecto quodam qui natura mollis, tamen *25*
 ob humanitatem laudabatur à ciuibus, dixit, nec ui-
 ros qui mulierū similes sint oportere laudare, nec mu-
 lieres quæ uirorum sint similes, nisi si qua mulierem ur-
 geat necessitas. Sensit aliud decere bonum uirū, aliud *Decorum*
 bonam mulierem: ac pro muliere in uirum transfigu-
 rata, accipit necessitatis excusationem: in uiro degene-
 rante in mulierem, nullam recipit excusationē. Ita non
 eadem laus decora principi est quæ plebeio, non ea-
 dem magistratui quæ priuato.

Cum in trecentorum uirorum ordinem nō esset as- *26*
 scriptus, qui honos apud Spartanos primam dignita-
 tem obtinebat, repulsus discessit hilaris ac ridens: reuo-
 cantibus autem Ephoris, quidq; rideret percontanti- *Candor*
 bus, gratulor, inquit, huic reipub. quæ trecētos habeat
 ciues me meliores. Quid hoc pectore magis philoso-
 phicū? Nec moleste tulit repulsam, nec questus est de
 Ephororū iudicio, sed plus uoluptatis capiebat ex pu-
 blico reip. bono, q̄ sensurus erat ex honore impetrato

PLISTARCHVS

Plistarchus Leonidæ filius cuiusdam interrogāti, quā *27*

q 2 ob

Moderate ob causam reges Lacedæmoniorum non à priscis re-
gibus cognomen sortirentur, Quoniam, inquit, illi du-
cere quàm regnare maluerunt, posteriores illis nequa-
quam. Primus omnium regum Lacedæmoniorum Agis
dictus est, & hoc nomen in aliquot posteriores dema-
navit. Agis autem dictum est à ducendo, quoniam cle-
menter imperabant, & regum est imperare potius
quàm persuadere. Plistarchus autem sonat, plurimis
imperantem.

28 Stultiloquium Cum patronus quidam ridicula loqueretur in cau-
sa, Plistarchus interpellans illum dixit, Nō tu cauebis
amice perpetuo risu digna dicere, ne quemadmodum
qui assidue palestricam exercent palestritæ fiunt, ita
tu fias ridiculus? Sensit uir egregius raris lapsibus dā-
dam esse ueniam; cæterum quum error transit in habi-
tum & consuetudinem, fit malum immedicabile. Ex-
pedit autem hac Plistarchi interpellatione amicos cre-
brius peccantes reuocare, ne peccandi colligant usum,
& uitium transeat in naturam.

29 Cuidam referenti ipsum à maledico quodam lau-
dari, demiror, inquit, si quis illi dixit me mortuum esse.
Nam ille de uiuo bene loqui possit nemine. Non dele-
tatus est uir generosus laude, quæ à uiro illaudato
proficiscebatur.

PLISTONAX

30 Plistonax Pausaniæ filius quum rhetor quidam Atti-
cus

cus Lacedæmonios dixisset indoctos, Nos enim inquit, Græcorum soli nihil à uobis didicimus mali. Lacedæmonij malum existimabant, quicquid non faceret ad efficiendam ciuitatem meliorem.

Habetur pa.
52 apoph. 24

P O L Y D O R V S

Polydorus Alcamenis filius, in eum qui non cessabat minitari hostibus, non intelligis, inquit, te maximam uindictę partem frustra consumere? Qui statuit inimicum ulcisci, minis nihil aliud efficit, nisi ut premonito inimico sibi minuatur lædendi facultatem. Fortium autem uirorū est male facere ijs qui malo digni sunt, non maledicere.

31
Generose

Cum in Messenensium regionem eduxisset copias, roganti cuiusnam, num aduersus fratres essent pugnaturi: Nō, inquit, sed in eam agrorum partem proficiscimur, quę nondum sortito diuisa est. Elusit percontatorem, dissimulans cōsiliū suum. Sit hoc quoque exemplum celandi propositum, si quem cupias lædere.

32

Cum Argiui post illam trecentorum pugnam rursus essent prælio superati, socij Polydorū adhortabantur, ne eam oportunitatē præteriret, sed aggressus hostium muros ciuitatem illorum caperet. Id enim factum fore facillimum, quum interfectis uiris solę mulieres essent reliquę. His in hunc respondit modum, Mihi pari Martis alea rebellantes deuincere honestum est, cæterum quum pro agris pugnarim, urbem uelle cape

33
Moderate

re, non arbitror esse iustum. Siquidem huc ueni, agros
recepturus, nō urbem occupaturus. Vir excellentis ani
mi ne cum hostibus quidem putauit agendum secus
quā postulabat æquitas, quum hominum uulgus si
bi in hostem putet licere omnia, in tantum ut si de fri
gido oppidulo fuerit concertatio, uictor existimet sibi
ius esse, regnum uniuersum uicti occupare. Ille etiam
turpe sibi iudicabat bellare cum his, quibus deerāt pa
ria ad bellum præsidia. Talis enim uictoria nullam ha
bet uirtutis laudem, sed crudelitatis crimen.

34 *Sapienter* Percontāti quid esset in causa quod Spartani in bel
lo fortiter sese periculis obijcerent, quoniam, inquit, dū
ces reuereri didicerunt potiusquā timere. Reueren
tia cum amore coniuncta est, metuumus autem illos
maxime quos odimus. Rectius autē suo fungitur offi
cio, qui ex animo facit, quā qui metu mali.

POLYCRATIDAS

35 *Patriæ studiū* Polycratidas unus cum cæteris missus orator ad du
ces regios, quum ab his interrogaretur, utrum priua
tim uenissent, an publice missi, Si impetramus, inquit,
publice: sin minus, priuatim. Vox pij candoris in patri
am index. Si cessisset ex sententia legatio, gloriam uo
lebat reipub. cedere: sin minus, ignominiam repulsæ
ad patriam non pertinere.

SOEBIDAS

36 Soëbidas cum essent Lacedæmonij in pugna Leu
ctrica

strica Martis aleam experturi, cuidā dicenti, *Hic dies* Argute
 declarabit uirum bonum : præclarus, inquit, dies, qui
 possit declarare uirum bonū incolumem : prælagiens
 in eo prælio plurimos egregios uiros fortiter occubitu
 ros, quos ipse patriæ maluisset incolumes.

Idem cum esset loco iniquo præterea nullam haben 37
 te aquam, obsessus ab hostibus, dicitur pactus cū ho/
 stibus, ut ipsis terram bello partam cederent, si milites
 unā cum ipso à vicino fonte bibissent, Nam eum ho/*Callide*
 stes obsederant. Icto foedere congregatis ad se omni/
 bus pollicitus est se daturum eius regionis imperium,
 ei qui nō bibisset. Porro quum nemo sibi temperaret,
 sed bibissent omnes, ipse post omnes descendit in fon/
 tem: & aqua conspersus, hostibus etiam num præsen/
 tibus, abiit, ac regionem occupauit, ut qui nō bibisset.
 Eodem stratagemate & exercitum à sitis periculo libe/
 rauit, & hostem elusit, & regnum sibi uindicauit tole/
 rantia. Nō erat obstructus inimicis ex foedere, quia nō
 omnes cum ipso biberant: nec milites fefellit, quia ne/
 mo præter ipsum à potu abstinuit. Quod si hostes uo/
 luissent ad arma currere, iam nactus locū pugnæ com/
 modio rem, ac fonte potitus, facile poterat illis esse par

TELECRVS

Telecrus ipsi nūntianti patrem de eo male loqui, ni 38
 si, inquit, illi dicendum esset, haudquaquā diceret. Ma *Pic in patrem*
 luit in se transferre culpam, quā committere ut pa/
 ter

ter quicquam temere loqui uideretur. Habes & pietatis simul & modestiæ exemplum.

39 *Comiter* Iam fratri suo querenti, quod ciues erga se non perinde afficerentur atq; erga illum, sed inhumanius tractarent, nondum ab illis creatus Ephorus: Tu, inquit, iniuriam ferre nescis, ego scio. Significans ei qui uelit uti fauentibus ciuibus ad multas iniurias esse conuiuendum.

40 *Grauitate* Percontanti quare mos esset apud Spartanos, ut iuuenes assurgant senioribus, Vt, inquit, assueti honorem habere nulla propinquitate iunctis, magis honorent parentes. Optima ratio consuefaciendi ad debitum officium, si ultra quam debetur doceamus præstandum. Veluti si quis assuescat cum uxore uerecunde casteq; conuiuere, multo minus improbus erit apud alienas.

41 Percontanti quantum possideret facultatum, non plus, inquit, quam sat est. Diuitias non cupiditate, sed usu metiebatur.

CHARILLVS SIVE CHARILAVS

42 *Loquacitas* Charillus interroganti quam ob causam Lycurgus tam paucas leges tulisset Lacedæmonijs, quoniam, inquit, pauca loquentibus, paucis etiam legibus est opus. Sensit nimirum pleraq; mala ex multiloquio nasci. Lacedæmonis autem peculiaris erat breuiloquentia.

43 Alteri percontanti quam ob rem Lacedæmonij uirgines nudas producerent in publicum, uxores uero te-
ctas.

ctas, quoniam, inquit, uirginibus mariti sunt inuenien-
di, uxores uero seruadæ ijs qui eas nacti sunt. Huc spe-
ctabat ea cōsuetudo, ut nec puellis deessent mariti, nec
cōtaminarentur matrimonia, præter aliarum gentium
consuetudinem, ubi uirgines uideri nefas est, uxores
oculis hominum exponuntur.

Seruo cuidam audacius agenti cum ipso, ni iratus 44
essem, inquit, occiderem te. Adeo putabat nihil recte Moderate
dici fieri uel ab irato, ut ne in seruum quidem animad-
uertere uoluerit commotior.

Interroganti quam arbitraretur optimam rem, in 45
qua, inquit, plurimi ciues de uirtute inter sese decertāt,
citra seditionem. In plerisq; ciuitatibus certamē est de Sapienter
opibus & honoribus, de uirtute qui certent penè nul-
li. Quanquam hoc quoq; certamen de honesto debet
hactenus feruere, ne prorumpat in seditionem. Iam
enim non est concertatio uirtutis, sed ambitionis. Qui
uera uirtute præditus est, nihil spectat nisi ut prosit rei
publicæ. At seditio præsens uenenum est ciuitatis.

Percontāti cuidam quam ob rem omnium deorum 46
statuæ apud Lacedæmonios ponerentur armatæ, ne,
inquit, probra quæ ob ignauia iaciuntur in homines,
ad deos referamus, nèue iuuenes nisi armati deos cō-
precentur. Eo commento ciuium animis hanc opinio- Ocium
nem infigere studebāt, dijs gratam esse fortitudinem,
inuisam ignauiam: simulq; iuuentutem armis ferēdis
debere

debere assuescere, quo simul & minus indulgerent delictis, & utiliores bello euaderent, si ne religionis quidem causa fas esset arma ponere, cuius obtentu ferè solet ocium & luxus in ciuitates irrepere.

LIBER SECVNDVS.

Laconū aliquot ANONYMON apophthegmata.

¹
Habetur pag.
85. apoph. 16

AMIORVM legatis prolixiore utentibus oratione dixerūt Spartani, prima sumus obliti, postrema non intelleximus, quia prima non meminimus.

²
Habetur pag.
44. apo. 99

Ad Thebanos item qui de quibusdā pertinacius cōtradicebāt: Oportet, inquiūt, aut minus habere spirituum, aut plus uirium.

³
Canicies Lacon quidam senex interrogatus cur barbam gestaret syluosam ac promissam, Vt, inquit, intuens canos pilos nihil committam illis indignum. Vir bonus undecunq; uenatur stimulos ad uirtutem.

⁴
Argute Alius cuidam laudibus immodicis efferenti bellatores optimos, apud Troiā inquit. Significās tales olim fuisse, sed hoc genus hominū iā olim desisse inueniri.

⁵ Alius quidam Lacon quum audisset quosdā à cœna cogi ad bibendum, num, inquit, coguntur etiā ad edendum?

edendum? Notauit Græcorum morem in conuiujs *Bibofitas*
 compellentium ad certum cyathorum modū, quum
 id re uera nihilo absurdius fit quàm hominem qui nō
 efuriat ad certum eſcarū modum cōpellere, niſi quod
 alterius abſurditatem eleuat conſuetudo.

Recitato quod ſcripſit Pindarus, Græciæ fulcimen / 6
 tum eſſe Athenas, Lacon dixit ruituram Græciam ſi *Libere*
 tali futura niteretur. Taxauit Athenienſiū mollitiem,
 quæ poëtæ elogio nō reſponderet: aut certe poëtæ ua/
 nitatem, qui tali præconio celebraſſet indignos.

Quidam conſpecta tabula quæ picturam habebat, 7
 quomodo Lacedæmonij trucidarentur ab Athenien/
 ſibus, dixit: fortes Athenienſes. Id Lacon audiens ſub
 iecit, In tabula: ſignificans ridiculū eſſe de pictura glo/
 riari, quod ea non minus mentiri ſoleat quàm poëtæ.

Ad eum qui maledicta in alios per calumniā ia / 8
 ctata, ſolet facile admittere, Lacon, deſine, inquit, ad
 uerſum me præbere aures. Senſit non ſolum eos uitu/
 perio dignos qui calumniarentur alios, uerum etiam
 qui calumniantibus accommodarent aures. Et iniurię
 genus eſt aduerſus nihil male meritum audire maledi/
 cam linguam. Non enim eſſent maledici, ſi nullum in/
 uenirent auſcultatorem. Proinde Lacon expoſtulauit
 etiā cū illo qui præbuerat aures de ipſo male loquētī.

Quidam ſeruo qui dum puniretur dicebat, non uo / 9
 lens erraui, non uolens igitur, inquit, pœnas dato. Vul *Argute*
 garis

garis quidem, sed frigida excusatio est, insciens feci: uigilandum erat ne quid committeret imprudens.

10 *Seuere* Alius quum in peregrinatione uidisset homines in fellis curulibus sedētes, absit inquit, ut in talibus sedeā fellis unde non liceat assurgere seniori. In his enim se debāt delicati porrectis cruribus, ac coelum imminens capiti prohibebat exurgere. Apud Lacedæmonios uero scelus erat iuuenem non assurrexisse seni.

11 *Licentia* Chij quondam Spartæ peregrinantes à cœna uouerant in Ephorum curia, dein etiam in sedes in quibus sedere solent Ephori uentris onus deiecerant. Ac primum quidem acris inquisitio facta est, quinam hoc designassent, ne forte ciues essent. Ut uero cōper- tum est fuisse Chios, & dixerūt se Chijs permittere, ut agant intemperantius. Excellentium uirorum est ne- gligere cōtumeliam, quæ à palàm improbis proficisci- tur, à quibus etiam laudari turpe est.

12 *Lepide* Alius quidam Lacon quum duas amygdalas du- ras duplo uendi conspiceret, Sunt ne hic, inquit, rari la- pides? Quasi nihil interesset inter silicem & durā amy- gdalam. Adeo Lacon deliciarum erat rudis, ut nesci- ret sub gemino cortice latere nucleū. Et apparet hoc genus arboris non quibuslibet regionibus fuisse no- tum, quando Plinius dubitat an ætate Catonis fuerit in Italia.

13 Alius quum in Luscinia plumis reuulsis minimum repperisset

repperisset carniū, Vox quidem, inquit, tu es, præter *Loquacitas*
 rea nihil. In eos dici potest qui præter garrulā linguā
 ac magnifica uerba nihil habent.

Alius quidam quū uideret Diogenem cognomen *14*
 to canem, in uehementi frigore statuam æream am-
 plectentem, rogauit num algeret: illo negante, Quid
 igitur, inquit Lacon, magni facis? Philosophus gloriæ *Argute*
 mancipium hoc ipsum existimabat magnificū, quod
 sic haberet corpus ad omnes iniurias duratum, ut in
 rigore frigidæ statuæ complexum ferre posset absque
 dolore. Id Laconi nihilo pulchrius uidebatur, quā si
 quis in æstate simile quippiam amplecteretur nullo
 suo incommodo.

Quidā Metapontinus Laconi obijcanti ignauiam, *15*
 atqui, inquit, non parum alienæ regionis possidemus.
 Ergo, inquit Lacon, nō solum ignaui estis, uerū etiam *Argute*
 iniusti. Significans nō posse fieri, ut quis meticulosus
 & imbellis multum teneat alienæ ditionis, nisi fraude
 partum.

Hospes quidam apud Lacedæmonios, quum ipsi *16*
 stanti interim altero pede, crepida in alterum induere
 tur, dixit cuidam, Non arbitror te Lacon tantum tem *Ridicule*
 poris uni pedi posse insistere, quantum ego possum.
 Lacedæmonius excipiens, fateor inquit, attamen nul-
 lus est anserum qui isthuc non possit. Iure derisit ho-
 minem, qui longo usu didicisset artem quæ nihil utili-

tatis adferret reipub. Huiusmodi sunt artes præstigiatorum, funambulorum, & similibum.

17 *Graviter* Cuidam iactanti se de arte rhetorica, at per geminos, inquit Lacon, ars nisi uerum attigerit, nec est, nec unquam erit. Notauit rhetores qui se profitentur ueri similia dicere licet uera non sint.

18 *Argute* Argiuo quodam dicente, multa Spartanorū sepulchra apud nos sunt, Lacon excipiens, Atqui apud nos Argiuorū nullum est sepulchrū: innuens quod Spartani frequenter inuassissent Argos, Argiui uero Spartanos nunquam. Solerter Lacon quod ille dixerat ingentis suæ laudem, retorsit in ignominiam.

19 Lacon in bello captus quū sub hasta ueniret, ac præco diceret, Laconem uendo, obturauit illi os, Captiuū, inquit, prædica te uendere. Suam conditionem æquo animo tulit, patriæ ignominiam ferre nō potuit in auctione traducendæ.

20 Ex his militibus qui sub Lysimacho stipendium faciebant, quidam quū ab eo rogaretur, num esset quispiam ex Helotum, id est seruatorum Laconicorum numero: tu ne, inquit, existimas Laconē ad te uenturum, ut abs te ferat quatuor obolos? Maluit se fateri seruū, quàm hoc probri admittere in nomē Lacedæmonicū.

21 *Generose* Cum Thebani deuictis apud Leuctra Lacedæmonijs ad ipsum uenissent Eurotam, & quidā gloriabundus dixisset, Vbi nunc Lacones? Spartanus quidam

ab

ab illis captus, non adsunt inquit, alioqui uos huc non uenissetis. Ne uictus quidem & captiuus potuit obliuisci indolis Laconicæ, nec tulit uictoris iactantiam.

Atheniensibus quum tradita ciuitate postularêt, ut Samum tantum ipsis relinquerent, ita responderunt Lacones. Hoc tempore quo uestri non estis, alios habere postulatis. Vnde natum est prouerbum, Qui semetipsum non habet, Samum petit.

Cum Lacones ciuitatem quandam armis cepissent, Ephori dixerunt, periit iuuentutis luctamen. Nō enim posthac habebunt aduersarios. Gaudebant quidem de uictoria, sed iuuenibus exercendæ uirtutis materiam ereptam dolebant.

Cum Lacedæmoniorum rex polliceretur se funditus euerfurum alteram quandam ciuitatem, quæ sepe numero Lacedæmonijs exhibuerat negociū, non permiserunt Ephori dicentes, nequaquam abolebis neque subuertes iuuenum cotem. Urbem infestam appellabant cotem iuuentutis, quod per eam iuuentus acueretur ad bellandi peritiam.

Lacedæmonij nō præficiabant pædotribas qui pueros ad luctam exercebant, ut uirtutis esset certamen nō artis. Vnde & Lysander interrogatus, quo pacto à Charonte uictus esset, respondit uario artificio. Non existimabat ea gens in quauis re speciosam esse uictoriam, quæ callidis consilijs contigisset, potiusquàm animi

mi corporisq; robore. Ars autem omnis, ut à naturali simplicitate recedit, ita dolo affinis est.

26 *Libere* Philippo quum peruenisset in agros Lacedæmoniorum, scripsissetq; utrum uellent ipsum uenire hostem an amicum, responderūt Neutrum. Vnico uerbo absoluerunt sententiam, quod erat Laconum, ac simplici ter negantes regi transitum, quod erat uirorū fortium

27 *Factum* Lacones legatum quem ad Antigonum Demetrii filium miserant, quoniā acceperāt quod Antigonum appellasset regem, mulctarūt, quamuis in annonæ penuria, modicum frumenti in singulos ab ipso reportaret. Tantus erat apud illos legum rigor, ut nec tanto beneficio subleuata inopia ab illis ueniā impetraret, ut unius uoculæ gratiam facerent prospere legatione perfuncto.

28 *Factum* Cum improbū quidam sententiā dixisset optimā, ipsam quidem sententiam approbarunt, sed eo qui dixerat amoto, alteri cui dā inculpatis moribus eandem sententiam tribuerunt. Adeo in repub. nihil honoris habendum putarunt his qui flagitiose uiuerent. Autorem mutarunt, ne esset dedecori reipub: consilium non reiecerūt, ne ob priuatam ignominiam publicam utilitatem neglexisse uiderentur. Meminit huius & A. Gellius.

29 *Factum* Cum duo fratres inter sese dissidium haberent, Lacedæmonij mulctam dixere patri, quod filiorum discordiam

scordiam dissimulasset. Iuuenibus ignoscendum putarunt, sed quicquid illi per calorē ætatis peccassent, parenti imputabāt, cuius autoritas prouidere debuerat, ne quid inter filios oriretur simultatis.

Pater pro filio punitus

Cantori apud Spartanos peregrinanti, dixerunt multam, quod citharam digitis pulsaret, nō ebore. Adeo non patiebant̄ innouari publico usu recepta. Hoc studio cuidam alteri ex nouem chordis duas incidit Laomedæmonius ille.

Factum Seuere

Duo pueri inter se pugnabant, quorum unus alteri letale uulnus inflixit. Puerorum autem sodales quum faucius ille moriturus esset, polliciti sunt illi uindictā, seque uulneris autorē interfekturos. At ille nequaquam inquit, per deos. Non enim æquū est, quandoquidem & ipse hoc factururus eram si anteuertissem, siquē strenuus fuisset. Indolem uere Laonicam, qui uictus ac moriens iusto tamē uictori fauebat, quod uirtute non dolo superasset aduersarium. Quid talibus ingenijs felicius, si à teneris ad ueram uirtutem fuissent instituta, potiusquā ad militarem duriciem?

Generose

Alter quidam puer eo tempore quo mos erat apud Spartanos, ut pueris ingenuis phas esset, quod quisque posset suffurari, sed hæcenus ut deprehendi turpe esset, quum illius sodales uiuam uulpeculam essent furati, sibi ab eis traditā seruaret, uenissentque qui eam perdiderant inquirendi gratia, uulpeculā sub ueste abdi-

s tam

Fortiter tam tenebat. Cæterum quū efferata bestia latus pueri usq; ad intestina eroderet, dissimulauit tacitus, ne proderetur furtim. Mox uero quum digressis illis pueri uisissent quod acciderat, obiurgabant illū dicentes, Præstitera aperire uulpeculam, quā ad mortem usque cælare, Nequaquam inquit, imò præstat doloribus immori, quā uitam hac nota traduci, ut ob molliciem dicar lucrifecisse uitam ignominiosam. Quid absolutius si tā feliciter natis ingenijs accessisset philosophia?

33 *Animose* Cum quidam forte obuij Laconibus dixissent, Fortunati estis ô Lacones, nam modo hinc abiere latrones. Non nos inquiunt per Enyaliū, sic enim illi Martem uocāt, sed illi potius fortunati sunt, qui in nos non inciderunt. Adeo gens ea gerebat animos ad omnia impauidos quæ uulgus hominum formidat.

34 *Generose* Lacon quidam interrogatus quid artis sciret, liber inquit esse. Ea gens nec disciplinis philosophorum, nec opificijs exercebatur. Tantum inuictis animis libertatem tuebatur, nec hominibus, nec uicijs seruire docilis.

35 *Generose* *Fortiter* Puer Spartanus captus ab Antigono rege ac sub hasta uenditus, in cæteris omnibus, quæcunque putabatur ab ingenuo decenter fieri posse, obsequens erat ei qui ipsum fuerat mercatus. Cæterū iussus adferre matulam, haud sustinuit dicens, non seruiam. At quū instaret herus, puer consensu tecto dixit, Senties cuiusmodi

modi mercatum feceris, moxq̄ sese è sublimi præcipi-
tem dedit, ac periit. Captiuus esse poterat, seruilia face-
re non poterat, ac semet in libertatem morte asseruit.

Alter quum uenderetur rogatus à licitatore, erisne ³⁶
frugi si fuero mercatus, etiam si non fueris mercatus.
Ne fortuna quidem seruilis docere potuit illum ser-
uilia loqui. Qui enim natura probus est, ubique &
apud omnes probus est.

Alter quidam captiuus quum uenderetur, ac præco ³⁷
diceret se mancipium uendere. Scelestè, inquit, non tu *Simile ante*
dices captiuum? Non puduit duræ conditionis, sed pu- *pag. 154. apo.*
duit tituli seruilis. Tantus erat libertatis amor. ¹⁹

Lacon quidã in clypeo pro insigni gerens muscam, ³⁸
eamque non maiorem uera, quibusdam irridentibus *Salse*
dicentibusque quod id studio fecisset quo lateret, im-
mo, inquit, ut sim conspicuus. Tam enim prope acce-
do ad hostes, ut ab ipsis insigne cuiusmodi sit uideri
possit. Salissime conuicium ignauiaë uertit in argu-
mentum fortitudinis.

Lacedæmonius alter, quum super conuiuium esset ³⁹
illata lyra, non est inquit, Laconicum nugari, longe *Seuere*
dissentiens à cæteris Græcis, quibus nullum conui-
uium suaue uidetur absque musica. Id Laconi nuga-
le uidebatur, qui lautius existimabat honestis ac fe-
stiuus fabulis condire computationem quam inani ly-
ræ strepitu.

40 Spartanus interrogatus, num tutum esset ad Spar/
Argute tam iter, refert, inquit, qualis eò descendas. Nam leo/
 nes illuc euntes plorant, lepores autem in umbraculis
 uenamur: significauit nec ferocibus, nec uiolētis esse tu/
 tum proficisci Spartam, nec mollibus & effceminatis,
 quod hostili animo illuc proficiscentes male acciperen/
 tur à fortioribus, delicatos homines illic non sinerent
 lasciuire in tenebris.

41 In luctandi genere quod illi chirapsiam appellant,
 quum is qui collum alterius urgebat frustra præterq;
 legem palestræ pulsaret undique & in terram detra/
 heret, posteaquam corporis uiribus destitueretur qui
 inhærenti cedere cogebatur, brachium urgentis mo/
 mordit: cumq; alter diceret mordes ô Lacon, fœmina
Argute rum more, Nō inquit, sed more leonū. Vt solerter ob/
 iectam ignauiam detorsit in laudē fortitudinis. Nul/
 lum enim probrū apud illos detestabilius quàm mu/
 liebris imbecillitatis. Iure autē se morsu liberauit, qui
 præter ius certaminis urgebatur à uicto.

42 Claudus ad bellum proficiscens quum ab alijs ride/
Simile ante retur, nō opus est fugientibus, inquit, sed qui subsistāt,
pag. 52. apo. locumq; in acie tueantur.
 22

43 Alius sagitta percussus cum animā ageret dicebat,
Generose non me mouet quod morior, sed partim quod ab im/
 belli sagittario ac mulierculæ simili, partim quod nul/
 lo facinore ædito morior. Victis solet esse solatio, uir/
 tute

tute præstantis uiri dextra cadere, Lacedæmonij uero quoniam ensibus pugnare solent cominus, non putabant esse uirtutis procul missa sagitta quempiã interficere, quod idem possunt & sceminæ. Tũ æquiore animo decedunt è uita, qui recte factorum post se relinquunt memoriam.

Quidam ingressus diuersoriũ cauponi dedit opsonium ut appararet: quũ ille posceret caseum & oleum, quid inquit Lacon, si caseum haberem, iam non egerem obsonio. Caupo caseum & oleum petebat ad cõdiendum piscem, At Lacon cui sufficiebat uictus simplicitas, superuacuum existimabat, cibum cibo miscere, quum alterum per se satis esse posset. Quantum ab sunt ab huius Laconis animo, qui centum rerum species in unum miscent discum? 44

Frugaliter

Cuidam Lampen Æginetã efferenti ac felicem prædicanti, quod prædiues uidebatur, multorum nauigiorum dominus, Lacon nihil, inquit, moror felicitatẽ defunibus pendentem. Quũ omnes diuitiæ sunt in manu fortunæ, tum eæ præcipue quas negociatores commisere nauibus: ruptis funibus sequitur naufragium, & hinc mercium omniũ interitus. Vnde philosophus quidam interrogatus utrum putaret maiorem esse numerum uiuorum an mortuorũ, uicissim rogauit utro loco haberet nauigãtes, quod hi uersantes in summo uitæ discrimine uix essent habendi pro uiuis. 45

Argute

- 46 *Argute* Quidam Laconi dixit, Mentiris, ille cōtrā, nimirum inquit liberi sumus, alij uero nisi uera dixerint, uapulant. Nihil commotus est Lacedæmonius, sed atrox conuiciū elusit ioco, obiter taxans maledicum quod ipse non esset Lacedæmonius, atq; ob id nec liber. Porro serui si quid fallant mendacio, lorīs emendantur.
- 47 Alius quum uellet cadauer statuere rectum, nec id posset efficere quum nihil non fecisset, per Iouem inquit, aliquid intus sit oportet. Suspiciatus est Lacon aut animam, aut genium malum latere in cadauere. Solent olim cadauera in rogo erecta poni.
- 48 *Fortiter* Tynnichus Thrasymbuli filij mortem perquam forti animo tulit. In hunc hoc factum est epigramma,
 Exanimis Pitanen clypeo Thrasymbule redisti
 Septem ex Argiuis uulnera sæua gerens,
 Auerfa ostendis tamen omnia. sanguinolenta
 Membra rogo imponens Tynnichus hæc senior,
 Plorentur timidi, mi in fletus humabere fili,
 Qui & patre hoc uere dignus es & patria.
- 49 *Salse* Quum Alcibiadi Atheniensi balnear plurimū ad ministraret aquæ, Lacon id uidens, Quid hoc rei est inquit? Plus aquæ infundit, quasi non puro, sed uehementer sordido. Hoc scommate notauit Alcibiadis uitam multa infamia contaminatam.
- 50 *Nō est in Græ* Philippo regi Macedonum quædam per literas imperanti, rescripserunt Lacedæmonij, de quibus nobis scripsisti,

scripsisti, non. Ad prolixam regis epistolam unica syl- co nostro, sed
 laba responderunt, ὄνκ, quam grandibus literis pin- in Philelpho
 xerant, ut expleret iustum epistolæ spatium, simul &
 gentilis breuiloquētiæ memores, & solitæ fortitudinis

Rursum quum Philippus in agros Lacedæmonio- 51
 rum duxisset exercitum, resq; in eo esset statu, ut pro-
 babile esset eos ad unum omnes interituros, rex dixit
 cuidam Spartiatæ, Quid nunc facietis Lacedæmo-
 nijs? At ille, Quid, inquit, aliud, nisi quod fortiter mo- Fortiter
 riemur, quando nos soli Græcorum liberi esse, non
 alijs parere didicimus. Nemo seruire cogitur qui mo-
 ri paratus est. Quàm dulce bonum est libertas quæ
 morte emitur, quàm misera res seruitus, cui mors
 antepositur. Quid igitur mentis dicemus his esse,
 qui se sponte dedunt in eam seruitutem, unde nec da-
 to peculio possunt redimi, nec gratuita manumissio-
 ne liberari?

Post Agin bello superatum Antipatro postulanti 52
 obsides pueros quinquaginta, Eteocles qui tum Epho Hoc non est
 rum agebat respondit, se pueros non daturus, ne si li- ἀδ' ἐκαστοῦ
 center uixissent, fierēt indociles patriæ disciplinæ, itaq;
 ne ciues quidē essent. Cæterū senes ac mulieres se du-
 plo numero daturū. Verū Antipatro dira minitāti ni Libere
 acciperet postulata, populus una uoce respōdit, Si im-
 peras acerbiora morte, facilius moriemur. Hunc ani-
 mum in uno alteroūe ciuium reperire, fortasse non ita
 magni

magni miraculi esse uideatur, in uniuerso populo tantum esse consensum prodigiosum est. Hoc exemplo simul admonemur, quanta sollicitudo debeat ætati teneræ ad probitatem educandæ, quâdo licenter educatos iuuenes illi non putarunt habēdos pro ciuibus, perinde quasi mater abdicet filium ex se natum, nisi probitate morum maioribus suis respondeat.

- 53 Senex in Olympijs cupidus erat spectandi certaminis quod agebatur, sed quum nulla uacaret sedes, ad uaria loca sese conferens, ludibrio erat ac scommatis petebatur, quod nullus eum exciperet. Vt uero peruenit ad Lacedæmonios, non solum pueri omnes assurrexerunt, uerum etiam uiri multi cesserunt illi locum. Id factum quum cæteri Græci quotquot aderāt plausu comprobassent, patriumq; morem supra modum collaudassent, Senex

salse Concutiens canasq; genas & tempora cana,
Ac fulsis lachrymis, Heu miseriam inquit, ut omnes
Græci norunt quid sit honestum, sed eo soli utuntur
Lacedæmonij.

- 54 Sunt qui narrent hoc idem accidisse Athenis. Cum enim agerētur panathenæa, Attici senem ludibrio habuerunt, inuitantes tanquam admissuri, cæterum ubi uenisset nō admittentes. Verum iam perambulatis ferè omnibus, tandem ad Lacedæmonios spectatores quum uenisset, omnes è sedilibus assurgentes locum illi cesserunt.

li cesserunt. Eo facto delectatus populus, plausu multaꝝ gestuū significatione comprobavit. Inter hæc è Spartanis quidam dixit; per geminos, norunt Athenienses quæ sint honesta, at nō ea faciūt. Apud Atheniēses maxime florebat philosophia, quæ docet quid turpe, quid honestum; Spartani non recipiebant eiusmodi disciplinas, sed ex institutione maiorum uirtutem factis ac moribus præstabant. Ita factum est ut apud Atheniēses essent uerba philosophiæ, apud Lacedæmones ipsa res. Admonet apophthegma turpissimum esse scire quid deceat, & tamen diuersa sequi.

Mendicus quidam petijt aliquid à Lacone. At ille, 55
Si quid, inquit, dedero magis es futurus mēdicus. *Ver* *Argute*
rū istius probrosæ uitæ tuæ fuit autor, qui tibi primus dedit, teq; fecit inertē. Apud Lacedæmonios probro dabat mendicitas, quod & ociū odissent, & mínimo essent cōtenti. Benignitas autē in mēdicos speciem habet magnæ uirtutis, sed ea piorū hominum bonitas, alit plurimorum malorum luxuriosam ignauiam.

Lacedæmonius uidēs quēdā dijs corrogātē, nihil, in 56
quit, moror deos q; me sint pauperiores. Hinc liquet uertus esse sub obtentu religionis exercere mēdicitatem, quā plerūq; tali collecta titulo nō impēdunt diuis, qui nullius rei sunt egeni, sed improborū luxui ac libidini.

Alius quidam quū adulterum apud deformē uxo- 57
remprehendisset, miser, inquit, quæ tibi fuit necessi- *Moderate*
tas?

tas: Primum hic æditū est nobis moderationis exemplum. Quis sibi temperet in adulterū deprehensum? Hic potius uidetur misertus hominis, qui graui quam necessitate uideretur huc compulsus, ut cum deformi rem haberet. Neq; enim uerisimile erat adulterum uoluptatis gratia sese in hoc discrimen coniecisse.

58 *Loquacitas* Alius quum audiret rhetorem magnos sermonis circuitus connectentem: Per geminos, inquit, fortis sanè homo, qui quum nullum habeat argumētum, tamen egregie uoluit linguam. Lacedæmonijs nulla placebat oratio, nisi breuis & uera, & ad rem seriam pertinens. Proinde ridiculum existimabat, quod orator in ficto themate tantam uerborum copiam profunderet.

59 *Senectus honorata* Quidam profectus in Lacedæmonem, quū uidisset honorem quem iuniores præstant senioribus, in sola, inquit, Sparta expedit senescere. Paupertas onus est & miserum & graue, ut ait Comicus: sed in hac molestiarum maxima pars est, quod homines facit etiam ridiculos, ut ait Satyricus. Sic inter incōmoda quæ fert ætas ingrauescens, nō minima pars est, quod senes ferè contemptui sunt ac ludibrio. Proinde Sparta uisa est multis honestissimum senectutis domicilium.

60 *Ars inutilis* Lacedæmonius percōtanti quid ipsi uideretur Tyrteus poëta, bonus, inquit, ad deprauandos iuuenū animos. Quemadmodum Plato iudicabat Homeri poësim inutilem esse reipub. qualem institui uolebat, ita
Lacedæ

Lacedæmonij non recipiebant poetas qui blanda scriberent potiusquàm salubria.

Cuidam qui laborans ab oculis exierat in bellum, ⁶¹ quum nonnulli dicerent, quò uadis ad istum affectus modum, aut quid facturus? Vt nihil, inquit, aliud, cer- ^{Fortiter} te hostis gladium ebetabo. Hoc dictum falsius ne sit an fortius nondum statui.

Buris & Spartis Lacedæmonij sponte profecti sunt ⁶² ad Xerxen regem Persarum, daturi pœnas, quas Lacedæmonij iuxta oraculũ pendere debebant, eò quod oratores à Persa missos occidissent. Hi quũ uenissent ad Xerxen, iusserunt ut ipsos quocunq; modo uidere tur interficeret pro Lacedæmonijs. Cumq; rex admiratus & pietatem in patriam & animorum fortitudinem, liberasset illos à pœna, peteretq; ut apud se manerent: Qui possumus, inquiunt, hic uiuere relicta patria patrijsq; legibus ac uiris, quorum gratia tantum iter susceperimus morituri? Ceterum quum Indarnus exercitus regij dux, rogans instaret, diceretq; fore, ut in pari honore haberetur cum his qui inter regis amicos primas tenebant, hunc in modum responderunt, Videre nobis ignorare quàm ingens bonum sit libertas, quam nemo sanus uel cum Persarum regno commutaret. In eodem facto nobis propositum est exemplum pietatis erga patriam, & constanter adamatæ libertatis, & animi mortis terrore uacui.

63 *Lepide* Laconem hospes quem pridie declinauerat, postri-
die stragulis commodato sumptis splendide excepit:
at ille stragulis conculcatis dixit, propter has heri ne
storijs quidem indormire licuit. Lepide risit illorū mo-
rem, qui quum sint tenues, tamen affectant uideri di-
uites corrogata aut conducta supellectile, quod ma-
xime solent in excipiendis hospītibz, in nuptijs, aut
alioqui solennibus epulis. Porro quū ineptū sit osten-
tare tuas diuitias, quanto magis ridiculum est ostenta-
re supellectilem alienam, interdum ab usurarijs sum-
ptam? At Lacedæmoniꝝ non solum oratores regum,
uerum ipsos etiam reges ad sua phiditia inuitabant,
eam frugalitatem sibi magno etiam honori futuram
existimantes.

64 *Licentia* Alius quidam quum uenisset Athenas, uidissetqꝫ il-
lic præcones qui muriam promitterent, qui obsonium,
qui publicanos & lenones, aliasqꝫ parū honestas fun-
ctiones profiterentur, neqꝫ quicquam sibi turpe duce-
rent: ubi reuersus est in patriam, ciuibus percontanti-
bus quomodo se res haberent Athenis, Omnia, in-
quit, honesta: per ironiam innuēs, Athenis omnia ha-
beri honesta, turpe nihil. Argutia dicti est in ambi-
guo sermonis.

65 Alter interrogatus de re quapiam, respondit, non.
Verum ubi percontator dixisset illum mentiri, Non
uides igitur inquit Lacon, te stultum esse, qui scisciteris
de

de his quæ noueris: Salse taxauit in illo uitium garrulitatis, qui de nihilo quæsierit fabulandi materiam.

Venerunt aliquando Lacedæmonij ad Lygdamin⁶⁶ tyrannum legatione fungentes: sed cum ille uarijs causationibus frequenter distulisset colloquendi copiam, tandem post omnes excusationes dictum est, illū parum firma esse ualetudine, sed languere nō nihil. Legati responderunt, Per Iouem non uenimus huc cum illo luctaturi, sed colloquuturi. Belle taxarūt barbari regis fastum ac delitias, qui quamuis friuola de causa res serias omitteret.

Quidam sacris initiaturus Laconem, rogauit quid⁶⁷ sibi consciret maxime impie factum per omnem uitā. At ille hoc, inquit, dij sciunt. Quū initiator magis urgeret, diceretq; omnino proferas necesse est, Lacon uicissim rogauit, Vtrum inquiring oportet me tibi dicere an deo. quum ille respondisset, deo, Tu ergo, inquit, hinc secede, ut illi dicam.

Habetur ante pag. 114 apoph. 97

Alius Lacon quidam noctu præteriens monumentum quū sibi uisus esset uidere spectrum, accurrit lancea traiecturus, & in hoc nitens, Quò me fugis, inquit, anima bis moritura: O mentē uere liberam omni formidine, quæ nec laruarum ac lemorum occursum terri potuerit.

Superstitio nulla

Lacon alius quum uoto se obstrinxisset, quod se de⁶⁹ Leucate præcipitem daret, conscendit montem, & con

Lepide specta altitudine sese auertit. Id quum illi probri gratia obijceretur, non putaram, inquit, illi uoto maiore uoto opus esse. Ioco elusit inconstantiae formidinisque crimen. Etenim qui facinus arduum concipit animo, prius à dijs optare debet animum facinori parem.

Belli discipli-
plina 70. Quidam in acie quum strictum iam enssem in hostem esset infixurus, quoniam interim signum datum est receptui canens, non infixit. Roganti uero cuidam quur hostem quem in potestate habebat non occidisset, Quoniam, inquit, melius est parere imperatori quam occidere. Exemplum disciplinae militaris, à qua immane quantum recesserunt, qui sub belli titulo mera exercent latrocinia. Olim non licebat ferire hostem, nisi tuba dedisset signum. Eadem simul atque cecinerat receptui, homicidij crimen erat hostem interemisse.

Argute 71. Quidam Laconi in Olympico certamine superato dixit, Aduersarius tuus o Lacon te fuit potentior: imò inquit, ad dericiendum accommodatior. Quonia certamen artis erat magis quam uirtutis, Lacedaemonius non putabat se ob id deteriolem quod uictus esset. Dicti argutia sita est in ancipiti uoce: nam *ἡγεμονία* & meliorem significat, & potentiolem siue superiolem, aut praestantiolem. Is uere inferior est, q honesto uincit.

72. Aetoli quondam ingressi regionem Laconicam, abduxerunt quinquaginta seruorum milia. Vnde Lacon quispiam senior festiuiter dixisse fertur: Magno bono fuerunt

fuerunt hostes Laconicæ, quam tanta turba leuarunt.

Mos erat apud Lacedæmonios, ut rex hostes aggre 73
deretur, præcedente quopiam gestante coronam, qui
in certamine uictor aliquando tulisset coronam. Cum
igitur Lacon quidam in Olympijs magnam pecuniæ
uim respuisset, sed multo cum sudore deiecto aduersa
rio coronam tulisset, cuidam dicenti quid emolumenti
tibi adferet uictoria ô Lacon ? ille ridens & alacer re/
spondit, Ante regem, inquit, coronatus incedens, pu/
gnabo cū hostibus. Generosæ mentis est, laudis amo/
re teneri potius quàm pecuniæ.

Miles quidam Lacedæmonius quum prostrato ho 74
stis insideret tergo occisurus, rogauit ut se uerteret, &
in pectus potius stringeret enses. rogatus quid ita,
Ne amarius, inquit, meus erubescat, si uiderit auersis
confossum uulneribus.

Lacon quidam ad Rhodium Diagoram, qui in 75
Olympijs & filios, & ex filio filiaque nepotes uidisset
coronari: Morere, inquit, Diagora, non in Olympum
ascendes? Sentiens tum optimum exire de uita, quum
res sunt prosperrimæ. Ita Plutarchus in Vitis: Memi/
nit & Cicero in Tusculanis quæstionibus Lib. I.

Lacon quidam pædagogus pueri cura suscepta quum 76
interrogaretur, quid esset illum docturus, Efficiam, in/
quit, ut honestis delectetur, turpibus offendatur. Ni/
hil efficacius ad ueram felicitatem, quàm amare uirtu/
tem

tem propter se, odisse uitium propter se.

- 77 Spartanus quidam interrogatus, quid cōferrent utilitatis, pueris adhibiti pædagogi: Efficiunt, inquit, ut quæ sunt honesta, eadem pueris fiant etiam iucunda.
- 78 Callicratides Lacedæmoniorum dux in bello Peloponnesiaco, suadentibus classem ab Argenuis remouendam, nec cum Atheniensibus dimicandum, restitit, dicens, Lacedæmonios classe illa amissa aliam parare posse, sed fugere sine summo dedecore nō posse.
- 79 Demonides amissis furto crepidis, precatus est ut eius qui sustulerat pedibus conuenirent. Visus est bene precari, quum illi magnum precaretur malum, uide licet pedes distortos, quales habebat Demonides.
- 80 Lacydes Arcefilai familiaris Cephisicrati crimen læsæ maiestatis deprecanti, unà cum reliquis amicis aderat. At quum accusator anulum exhiberi flagitaret, per quem coargui poterat: isq; clam in terram demississet, Lacydas sentiens pede imposito textit. Inficiatus est igitur Cephisicrates & absolutus. Mox reo iudicibus ut mos est agenti gratias, quidam è iudicum numero q uiderat, iussit ut Lacydi quoq; gratias ageret.
- 81 Arcefilaus quū arderet podagræ doloribus, eumq; Carneades inuississet, atq; exiret tristis, mane, inquit, Carneade, nihil enim illinc huc peruenit, ostensis pedibus & pectore, Sentiens pedes quidē dolere, sed animum dolore uacuum esse.

PRISCA LACEDAEMONIORVM
INSTITVTA.

Ad publica conuiuia ingredientibus, qui natu erat 1
 maximus singulis ostēdebat fores dicens, per has nul/ *Silentium*
 lus egreditur sermo, admonens nihil effutiendum si
 quid liberius dictum esset in conuiuio. Hunc morem
 instituit Lycurgus.

Quoniam apud Lacedaemonios in summo precio 2
 erat ius quod illi nigrum appellant, adeo ut seniores
 hoc contenti non desiderarent carnes, sed eas iuueni/
 bus cederent, Dionysius Siciliae tyrānus dicitur huius
 gratia coquum emisse Laconicum, eiq; mandasse ut si
 bi hoc ius appararet, nullis parcens impendijs. Quod *Exercitatio*
 ubi rex gustasset, ac displicuisset expuit. Tum coquus, *pro condimento*
 hoc, inquit, ius o rex sumendū est, posteaquā te La/
 conū more exercueris, & Eurota laueris. Festiuus hoc
 narratur à M. Tullio Tuscul. quæst. Lib. 5. in hoc ua/
 rians à Plutarcho, quod scribit illum Spartæ in phidi/
 tijs cœnauisse, & à cœna negasse sibi nigrum illud ius
 quod cœnæ caput erat placuisse: tum qui illud coxerat
 respondisse, minime mirum si displicuisset, condimen/
 ta enim deesse: ac Dionysio rogāte, quæ tandē illa? La/
 bor, inquit, in uenatu, sudor, cursus ab Eurota, fames,
 sitis: his enim rebus Lacedaemoniorum epulas cōdiri.

Lacedaemonij posteaquā moderate biberunt in 3
 conuiujs publicis, discedunt absq; tēda: non enim fas

u est

*Tenebris
assuescere* est illis ad lumen incedere, nec hac uia, nec illa, quo cō-
suescant in tenebris noctuq̄ confidenter & intrepide
ire. Id interdum in bellis usu uenit ut necesse sit.

4 *Philosophia
rusticana* Idem literas quidem discebant ad usum, ceteras ue-
ro disciplinas exoticas enīciebant, nec minus homines
harum professores quàm ipsos libros. Hæc autē erat
illorum eruditio, bene parere magistratibus, patiētem
esse laborum, & in prælio aut uincere, aut mori. Hoc
animo fuerunt olim & Romanorum quidam, qui phi-
losophos Græcos urbe pepulere, quod curiosis disci-
plinis auerterent iuuentutem ad ocium & ignauiam,
redderentq̄ ad differendum quidem instructos, ad
gerēda uero reipub. munia inutiles. Quid illi dixissent
si sophistarum gryphos, si nominalium & realium fri-
gidissimas argutias audissent?

5 *Frugaliter* Perseuerabāt absq; tunicis uestem unicam accipien-
tes corporibus squalidi, quippe à balneis & unguentis
ferè in totum abstinentes. Nemo tales facile inuadit,
tum inopes, tum duros: nec malis artibus cogebantur
rem quærere, qui tam paruo contenti sunt. Hæc Lace-
dæmonij, qui nec philosophorū dogmata, nec Chri-
stum nouerant, & nō pudet nos deliciarū nostrarum?
Anachoritas uocamus q̄ quatuor uestibus cōtēti sunt.

6 *Frugaliter* Iuuenes uero gregatim ac turmatim dormiebant su-
per stibadas, herbę genus, quas ipsi sibi cōgerebāt ex
arundine apud Eurotam nascente, cuius summa non
ferro,

ferro, sed manibus defringebant. Per hyemem uero substernebant sibi quos uocant Lycophones ac stiba dijs commiscebant, quod ea materia caloris quiddam habere uideretur. Vbi sunt nunc qui toto corpore plumis anserinis indormientes queruntur ob duriciem sibi dolere latera?

Amare puerorum indolem, qui probo ingenio uidebantur, permissum illis erat, cæterum abuti illis turpissimum habebatur, quasi corpus adamaretur potius quam animus. Quod si quis accusatus esset, quod parum honestam cum illis habuisset consuetudinem, is per omnem uitam infamis erat, & à publicis honoribus submouebatur. Hoc nõ solum in pueris quorum ætati consulens lex permisit grandioribus amare, sed citra turpitudinem, locum habet, uerum etiam in coniugibus: non enim recte amat uxore, qui corpus amat potius quam animam.

Mos erat ut adolescentes quopiam abituri à senioribus interrogarentur quò irent, & ad quid: obiurgabatur autem qui uel non responderet percontanti, aut friuolas causas recitaret. Senior qui non obiurgarat adolescentem ipso præsentem delinquentem, eidem pœna erat obnoxius, quam daturus erat si peccasset ipse. Cæterum qui obiurgationem moleste ferebat, in magno erat probro. Merito puerorum errata imputantur ijs quorum partes erant ea uel arcere, uel corrigere.

Simul autem magna necessitas habebat seniores ne quid testibus adolescentibus præter decorum cõmiterent. Nam qua fronte obiurgarent iuniores, si ipsi senes essent obiurgandi?

Castigatio 9 Si quis in peccato deprehensus fuisset, is cogebatur aram quandam quæ erat in urbe circumire, ac uirtutem rationem interim in ipsum compositam canere, quod nihil aliud erat, quàm seipsum sua uoce obiurgare. In genui pudore & laudis amore melius ducuntur ad honesta. Virgis aut flagris cedi seruile est.

Communitas 10 Quin & ille mos erat, ut iuuenes nõ solũ suos quisq; parentes reuererentur, hisq; dicto audientes essent, uerum etiam ut omnes seniores uererentur, tum de uia cedentes tum è sedibus assurgentes, ac prætereuntibus illis taciti quietiq;. Quare factũ est, ut quisq; non quẽ admodum sit in alijs ciuitatibus, in proprios modo liberos, seruos ac possessiones auctoritatem haberet: uerum etiam in amicorum ac uicinorum liberos ac possessiones perinde ius haberet atque in sua propria: ut omnia quàm maxime inter se communiter haberent, ac aliena quisq; non aliter quàm sua curaret. Intellexerunt illi quãtam utilitatem haberet communitas, non adacta, sed ex mutua beneuolentia proficiscẽs. Quod enim à Pythagora proditum est, amicorum communitia esse omnia, id illi uolebant in repub. sua quàm latissime patere. Omnes enim ciues inter se amici sunt, multo

multo magis omnes eandem professi religionem. Postremo inter omnes homines ob hoc ipsum quod homines sunt, intercedere deberet mutua beneuolentia.

Cæterum puer abs quopiã castigatus, si querelam ad patrem detulisset, turpe erat patri, si hoc audito nõ iterum filiũ emendasset. Siquidem ex institutione maiorum habebant hanc de se mutuo fiduciam, ut crederent neminem esse, qui cuiusquã liberis, quos quisq; pro suis habebat, quicquam imperaret inhonestum. Prima ætas quoniam nõdum sentit quid turpe, quid honestum, uerberibus eget. Solent autem pueri à præceptoribus cæsi apud parentes queri de crudelitate eorum à quibus castigati sunt. Ea res quoniã minuebat aliorum seniorum autoritatem, hanc fenestram occluserunt liberis suis, ut omnium seniorũ eadem esset in pueros autoritas quæ patribus.

Furantur illic pueri etiã ex esculentis quicquid possunt, discentes dextre imponere uel dormientibus, uel indiligentius sua seruantibus. Deprehenso pœna erat uapulare & esurire. Dat enim illis cœna perquã tenuis, quo dum suopte ingenio depellunt inopiam, cogant & audaces esse & callidi. Hoc erat quur cibi inopia premeretur: quin ob id etiam dabatur illis uictus exiguus, uti consuescerent nunquam expleri ad satietatem usq; sed famem tolerare possent. Siquidẽ hac ratione existimabant illos & ad bellum utiliores euas-

*Non est stilus
Plutarchi. Sē
tētia est apud
Xenophontē*

furos, si ualerent & post toleratam inedia[m] perdurare in laboribus: quin & temperantiores uilibusq[ue] cōtentos fore, si longo tempore minimis impendijs degerent: Insuper si citra obsonium assuescerent uiuere, & quemuis cibum appositum boni consulere, existimabant corpora fore tum salubriora, tum maiora: quod subtracta cibi copia conferret ad proceritatem, dum non depressa corpora tollūtur in altum potius quā[m] in latum, reddunturq[ue] etiam pulchriora. Tenuis enim & gracilis corporum habitudo obsequitur artuum augmento: obesitas uero ex cibi copia collecta, propter grauitatem obsistit. Vt ea gens nihil dabat uoluptati delitijsūe, sed in omnibus spectabat reip. cōmoda, longe lateq[ue] dissentiens à plurimorū sentētia, qui sibi persuadēt, nihil esse utilius, q̄ pueros immodico cibo potuq[ue] saginare: quum ea res nō modo pigros reddat & laboribus inutiles, uerum etiam tum corpora reddat deformiora, tum ingenia crassiora.

Musica uirilis

15 Nec minor illis cura fuit de genere musices, modulorum & cantionū, q̄ de uictu, cultu, & cæteris quæ commemorauimus. Hæc autē talis erat, ut animi uim ac spiritus excitaret, & impetū diuino afflatui similem adq[ue] res gerendas accōmodum induceret, quū reliquis Græciæ ciuitatibus magis placeret musica demulcēs & ad uoluptatē mollitiemq[ue] effœminans animos. Nā Plato magni referre putat q̄ genere musices utat[ur] ciuitas.

Quin

Quin & orationis genus erat simplex & inaffecta. 14
 tum, nihil habēs molle ac delicatū, nec in alijs uersaba-
 tur argumentis, q̄ uel in laudibus eorū qui fortiter ac
 generose uitā exegissent, quicq; pro Sparta occubuis-
 sent, & ob id ab omnibus ut beati celebrabant: uel in
 uituperādis his qui metu periculorū nihil egregij ges-
 sissent, ut qui ob ignauiam à morte cruciabilem infeli-
 cemq; uitā uiuerēt: uel in pollicitatione per gloriæ stu-
 dium accendente animos ad uirtutem, ad cuiusq; æta-
 tem accōmodate. Itaq; tres erant apud illos chori iu- *Chori tres*
 xta triplex ætatū discrimen, quibus in festis simul con-
 stituitis, senum chorus incipiens canebat,

Nos fuimus olim strennuū iuuentuli.

Secūdus in q̄ erāt uiri robustæ ætatis, ita respōdebat,

At nos sumus, si uis, facito periculum.

Porrò tertius qui erat puerorum ita canebat,

Præstantiores nos futuri olim sumus.

Quin insuper apud illos erāt numeri, ad quos tēpe- 15
 rarent incessum cōcitādis animis ad fortitudinē, auda-
 ciā, mortisq; cōtēptū accōmodi, quibus utebant tū in
 choris, tū ad tibiā tēdētes in hostē: Siquidē Lycurgus *Musica*
 rei bellicę studiū cū musices studio copulauit, q̄ nimi- *genus*
 rū nimius bellādi ardor modulatione tēperatus cōso-
 nātiā aptūq; cōcētū haberet. Vnde mos erat ut in bel-
 lis rex priusq; iniret præliū, musis sacrificaret, quo pu-
 gnātes facinora æderēt, digna quæ scriptis honestaq;
 memo-

memoria celebrarentur. Nec permittebant, ut quisq̃
aliquid de ueteri musica mutaret, adeo ut Terpandru
quum esset antiquissimus, & omnium eius æui citha/
roedorum præstantissimus, egregiusq̃ gestorum he/
roicorū celebrator, tamē Ephori mulctauerint, eiusq̃
citharam arreptam paxillo affixerint, quod unā tan/
tum chordam in ea præter necessitatem intēdisset, ob
uocis uarietatem. Non enim probabant modos nisi
simplicissimos. Ac Timotheum certātem in Carneis:
Id festum erat in honorem Carni cuiusdam uatis in/
stitutum: Pausanias autem indicat apud illos Apolli/
nem dici Carnion: ex Ephoris quidam arrepto ense
interrogaret, ex utra citharæ parte incidi uellet chor/
das quæ accesserant ultra septem. Ut ubique gens illa
frugalitatem colebat, luxum horrebat, metuens à ma/
iorum institutis recedere, quod ex his fontibus nasci
soleat omnis rerum publicarum perniciēs.

- 16 Quin & sepulchrorum uniuersam superstitionē su/
stulit Lycurgus, permittens ut non solum intra ciuita/
tem humarentur cadauera, uerum etiā ut monumen/
ta templis uicina haberentur. Submouit & funebres
expiationes: nec concessit, ut quicquam unā cum cada
uere sepeliretur. Nam aliæ nationes si quid fuisset ui/
uo charissimū, id mortuo addebant in sepulchro, da/
mnosa simul ac ridicula superstitione, quasi mortui
sentiant aliquid: sed in puniceo amictu, & oleæ folijs
ex arquo

*superstitio
funerum*

ex æquo positos omnes sepeliri iussit. Vetuit etiam titulos & inscriptiones addi monumentis, præterquàm eorum qui in bello cecidissent. Sustulit autè & luctus & funebres nœnias, quas reliquorum hominũ uulgus, incredibili sumptu & apparatu, etiam per conductos ploratores celebrare consueuit magna specie demen-
tia: quasi manium sit ullus sensus: aut si quid sentiũt, h̄sdem rebus delectentur, quas in uita non iudicio, sed animi uitio dilexerunt.

Peregrinari illis concessum non erat, ne morum pe- 17
regrinorum uitãq; incompositã contagium attrahe-
rent. Quin & peregrinos urbe exigebant, ne paulatim inundantes mali cuiuspiam ciuibus existerent magi-
stri. Quisquis autem ciuium non tulisset liberorũ suo-
rum iuxta patrios ritus institutionem, iure ciuium pri-
uabatur. Rursus narrant quidam, quicũq; peregrinus *Peregrini*
Spartanã ciuitatis institutis sustineret exerceri, eũ ex *mores*
Lycurgi sentẽtia, admitti in eam ciuilitatis portionem
quæ fuerat à priscis ordinata. Cæterum uendere ius ci-
uitatis nulli phas erat. Perspexerat uir ille prudentissi-
mus, commercijs exterorum ac negotiatorum, ciuita-
tes quamuis bene institutas corrũpi, quod ad nequi-
tiam omnes sint magis dociles quàm ad uirtutẽ. Sed
nulla mixtura perniciosior, q̄ quæ per imperij transla-
tionem prolationemue inuehitur. Sic influxu Græca-
rum nationũ effœminata est Roma, Sic barbarorum
x cõmer/

commercio tandem & Sparta ex sanctissima facta est corruptissima: sic aliarum nationum admixtu effcemi nata est Gallia, nonnihil etiam Germania.

18 *Cōmunitas* Vicinorum famulis perinde ut suis uti mos erat, si quādo quis opus haberet. Itidē & canibus & equis, ni si forsitan his tum opus esset hero. Quin & ruri si qua re quis egeret, apertis foribus, & ablatiis ab eo qui habebat ad usum praesentem accommodis, obsignabat locum unde abstulerat atq; abibat. Inter huiusmodi mores, ubi locum inueniret insatiabilis auaritia? Vbi rapacitas aliena pro suis uindicantium? Vbi supercilium ē diuitijs sumptum? Vbi latronum immanitas ob aliquantulum nummorum uiatorem ignotū & innocuum iugulantiū? Diceres hos germane Christianos, si pro Lycurgo Christum nacti fuissent legū latorem.

19 *Callide* In bellis utebātur puniceis tunicis, siue quod hic color uidebat illis aliqd habere uirile: siue q; sanguineus coloris rubor plus terroris incuteret bellorū imperitis: uel ne p̄tinus cōspicuū esset hostibus, si qs uulnus accepisset, sed utiliter lateret, ob uestē sanguini cōcolorē.

20 *Consilium in bellis* Si quādo stratagemate, hoc est callido cōsilio superassent hostē, Marti bouē imolabāt: sin apto p̄lio, galilū, hoc pacto cōsuefaciētes belli duces, ut nō solū fortes essent ad p̄liū, uerū etiā callidis cōsilijs aduersus hostē instructi. Praelarius em̄ existimabāt hostē ingenio citra sanguinē deijcere, q̄ pugna plerūq; utrinq; crūeta

Quum

Cū deos cōp̄cant hoc uotis addūt, ut possint iniuriā ²¹
 pati, q̄ neminē iudicaret ad gerēdū iperū, aut alioqui *Tolerantia*
 magnas res obeūdas idoneū, q̄ quis iūria cōmoueret

Summa cōprecationis hęc erat, ut dij bonis adde- ²²
 rent honesta, pręterea nihil. Non aliud petebāt uirtu- *Vota*
 tis premium quàm honestam famam, quū multa alia
 sint aliarum gentium uota, non solum multiloqua, ue-
 rum etiā inutilia, nōnūquā & turpia à dijs postulatiū.

Venerem quā illi uocāt *μορφο* armatā colūt, quin ²³
 omnes etiā deos deasq̄ hac figura fingūt ut lanceam
 teneant, hac imagine significantes omnes esse bellica
 uirtute pręditos. Quoniā nihil ducebāt turpius igna- *Armati dij*
 uia, nihil bellica uirtute pulchrius, tali specie propone-
 bant deos suos, quales cupiebant esse ciues. At cętero-
 rum Gręcorū theologia faciebat deos ociosos & quie-
 tos, eorūq̄ fingeant illos gestu procumbentiū. Porrò
 quū archetypum omnis honesti petēdū sit à numine,
 periculosum est reip, tales facere deos, quales si quis
 imitetur, inutilis aut perniciosus sit reipub. futurus.

Iam & prouerbio celebratū est apud illos, admota ²⁴
 manu fortunam esse inuocandam, q̄ significabant sic *Industria*
 esse inuocandos deos, ut simul & manū apponamus,
 & nostram addamus operam, alioqui frustra inuoca-
 ri. Verum est numini acceptū ferri oportere, si quid in
 actionibus hominū p̄spere cedit, sed nō fauet numē
 ociosis ac pigris. Vult sua munera ad nos per nostrā

uenire industriã, ne stultum uideatur, si faueat ipsius dona contemnentibus.

25 Pueris ostendebant seruos qui uino essent temulenti, quo magis abominarentur ebrietatem, uidentes quã deforme spectaculum sit homo immodico madens uino, quam quã dementi similis. Imò cogebãt illos quã plurimũ bibere, deinde saltationes ineptas saltare, & carmina quãdam ridicula canere. Ita quod alij prolixo sermone uix persuadent, sobrietatem esse rem honestissimam, ebrietate nihil esse homine indignius, illi compendio ponebant ob oculos, sed in mancipijs, ad quorũ mores degenerare ingenuis turpissimum est.

Temulentia

26 Mos erat apud illos, nõ pulsare fores atriorum, sed uoce foras euocare si quid uellent. Adeo nihil clam geri uolebant, sed propalam omnia.

27 Strigilibus quibus sudor abstergeretur non ferreis, sed arundineis utebantur in balneis, ut minus operosus, paruocquã parabilibus, nusquam non memores frugalitatis ac parsimonie.

Parsimonia

28 Comœdias & tragœdias non audiebant, ut nec serio, nec ioco quicquã audirent, repugnans legibus. Leges enim prohibent stupra, incestũ & adulteria: prohibent dolos, iniurias, furta cœteraquã flagitia, at in fabulis talia poëtæ dijs affingunt. Nec placuit illis quorundam excusatio, fabulas ad uoluptatem fingi nõ ad fidem ueri. Voluptas ea corrupit imbecillũ animos.

Hanc

Hanc ob causam Archilochum poëtam quum uenisset in Lacedæmonem, eadem hora expulerunt, quod intellexerat ab illo scriptum, satius esse abijcere arma, quàm mori. Carmen sic habet,

Scuto aliquis gaudet Saiorum, quod bene pulchrum
Deserui nolens inter opaca rubi.

Ille quidem clypeus ualeat, quoniam mihi posthac

Illo haud deterior forsitan obuener.

Virginibus ac pueris sacra erant communia, quo uel 29
sic puellæ ad masculinum robur proficerent.

Sciraphidam mulctarunt Ephori, quod à multis 30
set iniuriæ affectus. Interpretabantur enim illius igna Lenitas
uiam esse in causa, quod complures auderent eundem praua
lædere. Nam qui ueterem impune fert iniuriam, inui-
tat nouam. Si qui primus læserat delatus dedisset pœ-
nas legibus, cæteri temperassent ab iniuria.

Scutiferum militem interemere, quod scuto non nihil 31
purpurei panni intertexuisset. In tantum horrebant Seueritas
exemplum peregrinæ luxuriæ, non ignari ex minimis
initijs, immedicabilem uitiorum colluuiem inundare,
eocq; tutissimum esse iudicantes principijs obstare. Ob
id in primos autores seuerissime animaduertebat. Plu-
rimum nocuit reipub. quisquis fenestrâ uitijs aperuit.

Adolescentulû ex eorum numero qui exercebantur, 32
increpauerunt, quod uiam nosset quæ ducit in Pylæam, Peregrini
adeo studebant suos à peregrinationibus ac rerû exo mores
ticarû

ricularum cognitione seruare alienos, ne per occasionē à patrijs institutis degenerarēt, p̄sertim quū Arcadia, cuius est Pylæa, luxu delictijsq; barbaricis esset corrupta:

33 *Loquacitas* Ctesiphontē eiecerūt qui se profitebat de re quauis totū diem posse dicere, dicentes boni oratoris esse, sermonem habere rebus parem. Nulla in re iustius putarunt adhibēdam frugalitatē quā in oratione, quam Hesiodus nō aliter q̄ preciosum thesaurū parcissime censet esse depromendā ad usum, nō ad ostentationē

34 *Pueritia dura* Pueri apud illos in ara Dianæ cui ab indeiçibili uirtute cognomē orthia, flagellis ex more totū diem cæduntur: itaq; frequenter durant ad mortē usq; hilares ac læti, cōcertantes inter sese de uictoria, quis ipforum diutissime fortissimeq; toleret uerbera, uictor cum primis celebris habetur. Hoc certaminis genus appellāt *διὰ μασίγωσις*. Renouatur aut quotannis. Huius cōsuetudinis originem indicat Plutarchus in uita Aristidis. Cum Pausanias paulisper semotus à statione militum rem diuinam faceret, Lydi aliquot incursione facta, sacrificiorum apparatus diripuerunt: quos ipse cum comitibus suis, comprehensos, quoniam inermes erant lotis cecidit. In huius facti memoriā fieri cceptū est Spartę quod retulimus. Pausanias in Laconicis diuersam adfert huius consuetudinis causam. Quum Limnates, Cynosurense, Mesoani, & Pitaneſes Dianæ sacrificarent, in dissidium uenerunt, ex dissidio ad pugnam

gnam, adeo ut multis cadaueribus ara cōpleretur. Reliquos pestilentia consumpsit. Hinc proditum est oraculum, aram Dianę humano sanguine expiandā esse. Cum igitur immolarent cuiuscunq; fors obuenisset, Lycurgus eam maētationem uertit in flagellationē adolescentulorum. Ita factum est, ut citra necem hominum ara sanguine humano expiaretur. Hoc exemplum ut imitari sit ineptum, ita nobis exprobrat immodicam indulgentiam erga pueros, qui sic in delitijs eos educamus, ut ad studiorum quoq; laborem sint inutiles, & omnis increpationis quamuis blandę impatientes.

Hęc ut cunq; æstimentur, unum tamen quiddā ad ³⁵ honestatem ac beatitudinē conducens ciuibus suis præstitisse uidetur Lycurgus. Quid hoc? Affatim ocij, *Ocium liberale* propterea quod sedentarias artes in totum attingere phas nō erat. Neq; profus opus erat ullo opificio negotioso operosoq; ad quęstū, posteaquā diuitijs in totum tum admirationem, tum honorem ademerat. Sed Helotes, hoc est mancipia colebāt illis agros, fructumq; reddebant à maioribus præfinitum. Sunt & hodie qui hoc exemplū imitentur, per seruos aut conductitias operas, aut per eos quos ex liberis seruos faciūt pleraq; faciētes, nō ut ipsis interim uacet meditari meliora, sed ut ocium habeāt bibēdi, aut ludendi aleam.

Erat autem detestabile, si quis alicui pluris locasset ³⁶ agrum, q̄ erat præscriptū, quo simul & mancipia lucri gratia

gratia libentius inferuissent, nec ciues plus solito quæ-
rerent. Quanto consilio ea gens omnem uitiorum ma-
teriã in mancipia reiiciebat, ab ingenuis arcebat: con-
tra quàm reliquæ faciebãt nationes, quæ liberis luxus,
libidinis, auaritiæ, temulentia; q; seminaria uindicant,
seruos ad paupertatem & frugalitatem adigunt.

37 Interdictum erat illis nauticam exercere, ac nauali-
bus uti pugnâ, tametsi post naualibus prælijs mare
potiti rursus abstinerunt, quum perspicerent ciuium
mores corrumpi. Sed denuo ab hac sententia mutati
sunt, quemadmodum in cæteris omnibus. Vbi pecu-
niæ sunt in Lacedæmoniorum regionem conuectæ,
qui eas importarant morte damnati sunt. Siquidem
Alcameni ac Theopompo regibus hoc oraculũ erat
redditum, Pecuniarũ amor Spartam perdet. Nihilo
secius tamen Lyfander deuictis Atheniensibus, ma-
gnam auri argentiq; uim inuexit: nec solum pecunias
receperunt, uerum etiam ipsi uiro honos est habitus.
Proinde Sparta donèc Lycurgi legibus uteretur, nec
à iureiurando recederet, sexcentis annis in Græcia pri-
mas tenuit & legum æquitate & gloria. Ceterũ quum
ab his paulatim defluerent, inundaretq; obiter diuitia-
rum amor & auaritiæ malum: non solum ob hæc de-
creuit illorum potentia, uerum etiam quibus antea so-
cifs & amicis in bello fuerant usi, eos inimicos habere
cœperunt. Attamen quum ita se gererent, tamen post
Philippi

*Pecunia pesti
fera res*

Philippi Macedonis in Cheronea uictoriam, quam Græci cæteri omnes illum imperatorem terra pariter ac mari declarassent, ac post hūc Alexandrum filium, euersis Thebanis, soli Lacedæmonij tametsi ciuitatem haberent nullis cinctam muris, essentq; non modo perpauca propter assidua bella, sed multo q̄ antea imbecilliores captu faciles essent facti, quoniã adhuc seruabant admodum exiguas quasdam Lycurgicarum legum scintillas, non se præbuerunt belli socios, neq; cæteris Græcis, neq; post Macedonicis regibus, neque in commune cum illis concilium uenerunt, neq; tributum pendere coacti sunt: donec per omnia contemptis Lycurgi legibus, à proprijs ciuibus tyrannide oppressi sunt, ita ut nihil iam reliquum esset patriæ institutionis, sed reliquorum similes effecti, & gloria, & libertate quam prius obtinuerant exuti sunt, & in seruitutem traducti: ac nunc quemadmodum cæteri sub Romanorum uiuunt imperio. Graue documentum uniuersis, imperia uirtute parari, auaritia, luxu, delitijsq; uel perire, uel uerti in tyrannidem.

Degeneratio

APOPHTHEGMATA LACAENARVM

Archileonis Brasidæ mater, post obitum filij quum Amphipolitæ quidam uenissent Spartam, eamq; inuiserent, percontata est num honeste & ut Spartano dignum erat occubuisset: illis iuuenis uirtutem amplificantibus ac dicentibus eum in bellicis negocijs Lacedæmonio

*Habetur pag.
64. apoph. 62*

dæmoniorū omnium esse præstantissimum, respondit: O hospes, honestus quidē ac strenuus erat filius meus, sed multos illo præstātiōres habet Lacedæmon

2 Gorgō Cleomenis regis filia, quū Aristagoras Milesius Cleomenem ad bellū pro Ionibus aduersus regem Persarum suscipiendum hortaretur, magnam pecuniarum uim pollicens, quātoq̄ magis ille recusabat, tātō plus adderet promissæ summæ, Pater, inquit, corumpet te hic peregrinulus, ni ocys eum ædibus extruseris. Vbi nunc sunt qui dicunt, auarum mulierum genus, quum Gorgō pro hortatrice patri fuerit dehortatrix?

3 Eidem quum pater aliquādo mandasset, ut cuidam mercedis nomine daret frumentum, & elogium addidisset, docuit enim me uinū reddere suauius. Ergo, inquit, ô pater, & uini plus bibetur, & qui bibent deliciae deterioresq̄ reddent. Quis satis prædicet hanc puellam & sene, & uiro seueriorem? Atqui solet hic sexus maxime capi rebus suauibus.

4 Eadem quum uideret Aristagoram à quopiā è famulis calceari. Quid inquit pater? Hospes iste manus non habet? Existimabat non ferendas uiri delicias, si in eo abutebat famuli opera, quod ipse suis manibus facere sibi poterat. Et non pudet quosdam quibus uerstiendis comendisq̄ uix decē famuli sufficiunt? Opus est famulo qui uentrē exoneraturo soluat ligulas, qui scenū

*Pecunia con-
tempta*

*simile habe-
tur antea pa-
59. apoph. 43*

seuere

scœnũm aut lanam porrigat exterfuro, ac minimo mi-
nus qui abstergeat.

Cum hospes quispiam molliter uestem prælogam
duceret, protrulit hominem, dicens: Non tu hinc abis,
qui nec ea possis quæ sunt scœminarum? Mulierum
est laciniolis & in humum defluentibus uti uestibus, *Seuere*
quin & caudas admodum longas interdum trahunt,
nec tamen grauantur onere, aut succingunt.

Gyrtias quum Acrotatus qui illi erat ex filia ne-
pos, è quadam puerorum pugna multis acceptis pla-
gis domum pro exanimi relatus esset, plorantibus cæ-
teris familiaribus ac notis, Non tacebitis inquit? De-
clarauit cuius esset sanguinis. Addidit fortes non esse
complorandos, sed sanandos. *Fortiter*

Cum illi è Creta nuncius esset allatus de morte
Acrotati, cum ad hostes, inquit, proficisceretur, non
ne futurum erat, ut aut ipse moreretur, aut illos occi-
deret? Iucundius autem est audire quod mortuus est,
ut & ipso, & ciuitate, & progenitoribus dignum erat, *Fortiter*
quàm si iners & imbellis per omne æuum uiueret. So-
lent auia tenerius & impotentius amare nepotes su-
os quàm ipsæ matres. Et ubi nunc sunt quæ in morte
liberorum confugiunt ad laqueum, quum Gyrtias ne-
potem & seminecem lugeri uetuerit, nec eundem flen-
dum putarit, quod fortiter pugnans interierit? *Prudenter*

Damatia quũ accepisset filiũ ita se gerere in bello, 8

y 2 ut tali

ut tali matre uideretur indignus, domum redeuntem
interemit. Qua de re hoc fertur epigramma,

Fortiter Transgressum leges mater Damatria natum,

Ipsa Lacæna necat, non Lacedæmonium.

Hoc facinus propius accedit ad barbaricam immani-
tatem, quàm ad fortitudinem. Vtile tamē exemplum
est, ad exprobandam uulgo matrum nimiam in libe-
ros indulgentiam, quæ ob hoc ipsum sæpe impoten-
tius amant eos, quod sint nequitia corruptissimi.

9 Altera quædam Lacæna filium qui deserto in acie
loco fugerat ut patria indignū interemit, dicēs: Haud
meum est hoc germen, in quam hoc extat epigrāma,

Fortiter Germen iners abeas ad tartara, teq̄ perosus

Eurotas ceruis nec det aquam timidis.

Ignauus catulus, mala fors, hinc uade sub orcum.

I. Sparta indignus, quem nec ego peperī.

Alia quædam quum filium audisset fortiter in acie ce-
cidisse, ait:

Plorentur timidi, mi infletus humabere nate,

Et matre hac uere dignus es & patria.

Habetur pag.

142. apo. 48

Hoc ante tributum est Tynnicho, quod tamen Phi-
lelphus separatim commemorat.

Animose

10 Alia quædam ut audierat filium incolumem, sed fu-
gisse ab hostibus, scripsit illi: Malus rumor de te spar-
sus est, aut hunc dilue, aut ne sis. Præstabilius iudica-
uit mori, quàm cum ignominia uiuere.

Alia

Alia rursus quum filij qui è prælio fugerāt ad ipsam ¹¹
 uenissent, quò, inquit, itis, ignaua & fugitiua mǎcipia? *Rustice*
 & ostenso uentre, num huc, inquit, denuo subituri, un-
 de emerfistis?

Quædam filium ad se uenientem cōspicata, percon ¹²
 tata est quid ageret patria: is quum respondisset, perie-
 re omnes, laterem coniecit in illum occiditq̃, dicens:
 Te igitur nobis misere mali nūcium? Vita putauit in- *Fortiter*
 dignum, qui cum suis perire non sustinuisset.

Cuidam ubi matri narrasset quàm generose frater ¹³
 occubisset, Proinde an non turpe est inquit, tibi non *Animose*
 contigisse illi esse comitem?

Quædam filios quos habebat quinq; posteaquàm ⁴¹
 in bellum emiserat, ante suburbium stabat expectans *Fortiter*
 quis esset belli exitus. Vt accessit quispiam nuncians fi-
 lios illius omnes occubuisse, non istuc percontabar, in-
 quit, ignauum mancipium, sed quid ageret patria. Is
 quum respondisset, à patria stetisse uictoriam, Liben-
 ter igitur, inquit, accipio filiorum interitū. Egregia mu-
 lier priuatum in liberos affectum, publicæ in patriam
 pietati posthabuit.

Quædam sepeliebat filium, ad eam quum uilis ani- ¹⁵
 cula quædam accessisset, dicens: Heu fortunam ô mu- *Fortiter*
 lier: illa subiecit, per geminos, inquit, bonam equidem
 arbitror. Siquidem cuius gratia filium peperī, uideli-
 cet ut pro Sparta moreretur, id mihi contigit. Fortissi-

ma mulier aniculæ deplorationem uertit in gratulationem. Huius meminit M. Tullius Tusculanarū questionum libro primo.

16 *Graviter* Cum mulier quædam Ionica de texto quodam suo ut precioso gloriaretur, Lacæna ostensis quatuor filiis quos habebat moribus compositissimis, huiusmodi, inquit, decet esse honestæ probæque mulieris opera, de quibus his tollere animos & gloriari. Iones operosis texturis uacant, quæ uaria picturarum habent argumenta. At Spartana docuit nullum opus esse præclarior, quàm si filios honestis moribus instituat. His enim melius ornari patriam, quàm auleis, aut uestibus Ionicis.

17 *Simile habetur pag. 127 apoph. 10* Alia quàm accepisset quod filius peregre agens, in honeste se gereret, scripsit illi, Malus rumor de te sparsus est, hunc tollito, aut ne esto.

18 *Seuere* Similiter quum Chij exules uenissent Spartam multis nominibus incusabant Pædaretum. Eos mater Teleutia ad se accersijt: ex his ubi cognouisset quæ filio obijcerent, uidereturque filius in culpa esse, scripsit illi in hunc modum, Mater Pædareto, ut aut melius uiueret, aut illic maneret, desperans se Spartæ posse esse incolumem. Virago mortem minata est filio, ni mores corrigeret suos.

19 *Seuere* Altera filio iniuriarū postulato, aut crimine, inquit, fili, aut uita teipsum libera. Mater in filium seuerior quàm

quàm iudex, quæ extinctū malebat, quàm cum igno-
minia uiuum.

Alia filium claudum in aciem proficiscentem dedu- 20
cens, fili, inquit, singulo quoq; gradu fac uirtutis memi-
neris. Alijs claudicationis uitium solet formidinem in-
cutere, at hæc monuit ut ex ipso uitio sumeret animos
ad rem fortiter gerendam, ita cogitans nihil est in fu-
ga præsidij claudo, aut uincendū est, aut moriendum.

Alia quum illi filius redisset ex acie, atque ex uulne- 21
re pedis uehementer doleret. Si uirtutis, inquit, memi-
neris ô fili, non solum non dolebis, uerum etiam bo-
no futurus es animo. At uulgus matrū solet filiorum *Fortiter*
dolorem suis querimonijs & lachrymis exasperare,
hæc animauit ad doloris tolerantiam.

Lacedæmonius quidā sic in bello uulneratū ut in- 22
gredi nō posset, sed quadrupedum more ambularet,
quum ob id derisus erubesceret, à matre reprehensus
est his uerbis: Quanto præstabat fili de fortitudine *Fortiter*
gaudere, quàm de stulto risu pudescere? Simile nar-
rat Cicero de matre Sp. Caluidij, uerba mulieris su-
mens ex apophthegmate quod paulo ante præcessit.

Alia clypeum imponens filio sic illum adhortata 23
est. Fili, aut hunc, aut super hunc: Laconica breuitate *Fortiter*
sentiens sic rem gerendam in bello, ut aut uictor cly-
peum referret, aut mortuus in eo domum reportaret.

Alia rursus filio ad bellum proficiscenti clypeum im- 24
ponens,

Fortiter ponens, hunc, inquit, tibi pater semper seruaui, proinde tu fac serues eundem, aut ne sis.

25 *Argute* Alia filio dicenti quod breuem haberet gladiū, Tu, inquit, adde gradum: significans nihil obfuturam gladii breuitatem, si propius ad hostem accederet.

26 Alia quum audisset, quod filius fortiter se gerens in praelio occubisset. Nimirum, inquit, meus erat. Non deplorauit mortē filij, sed de uirtute sibi gratulata est.

Fortiter Contra quū de altero audisset, quod ob timiditatem praelium detrectans saluus esset: Nimirum, inquit, nō erat meus, sentiens non esse habendos pro liberis qui à parentum institutione degenerassent.

27 *Fortiter* Alia quum audisset filium in praelio cēsum, deponite illum, inquit, ut erat in ordine locatus, eiusq; locum expleat frater. Tale robur animi quàm in paucis reperias uiris. Non metuit orbitatem, modo uita patriæ impenderetur.

28 *Fortiter* Alia quum in publica solenniq; pompa audisset filium in praelio quidem tulisse uictoriam, sed ex uulnere multitudinis mori, coronam nō deposuit, sed glorians comitibus dixit: Quanto pulchrius est amicę, in acie uictorem occumbere, quàm in Olympijs parta uictoria uiuere. Quantum hæc uirago dissensit à ceteris mortalibus, quibus persuasum erat, dijs proximū esse in Olympijs ferre palmam, quum ibi non ageretur certamen uirtutis, sed artis & impendiorum; tum nihil esse

esse terribilius morte, neq; quicquam esse tanti, quod uitæ iactura sit emendum: Hæc nullam existimauit uictoriam spetiosiore, quàm quæ patriæ quæreretur, nec ullam mortem optabiliorem, quàm quæ cum hac laude contigisset.

Quum quidam sorori suæ narraret quàm fortiter ipsius filius in prælio occubisset, quantum, inquit, illa de filio cepi uoluptatis, tantum tuam doleo uicem, qui à tam honesta societate defeceris.

29

*Simile antea
pa. 173. ap. 13*

Quidam Lacænam missio nuncio sollicitauit, num assentiretur ut ipsi sui faceret copiam. Cui illa respondit: Quum essem puella, parenti obedire didici, idq; feci, mulier autem facta uiro. Itaq; si me inuitat ad honesta, uiro meo primum rem aperiat.

30

Pudice

Virgo quædam paupercula roganti quam sponso dotem esset allatura, pudiciam, inquit, à maioribus traditam. Generose professa est eam esse pulchre dotatam, quæ mores incorruptos adfert ad nuptias.

31

Pudice

Lacæna rogata num ad uirum accessisset, non inquit, sed ille ad me: significans sese non libidinis causa commercium habere cum uiro, sed parentibus ac legibus obtemperantem. Turpissimum enim esse foeminae, si uirum ad coitum sollicitet.

32

Pudice

Virgo quædam clanculum corrupta, foetum extinxit, tam interim patiens dolorum, ut nullam æderet uocem, adeo ut parturiens & patrem, & alios qui aderat falleret.

33

z

falleret.

Fortiter falleret. Nam magnitudinē cruciatus turpitude cū honestate cōiuncta superauit. Generosi animi erat quod ignominiam pati non posset: factum ipsum habebat turpitudinem, quam ut effugeret, nixus in quibus alię mulieres solēt miseras uoces ædere, silētio perpeffa est

34 *Generose* Alia quum uenderetur interrogata quid sciret, fidelis, inquit, esse. Existimabat fidem in famula quouis opificio esse melius.

35 Alia similiter captiua quum interrogaretur quid sciret, probè, inquit, regere domum. Et hæc non uulgaris ars est in muliere.

36 *Habetur ante de uiro pag. 138 ap. 36* Quædam à licitatore interrogata num esset futura proba si ipsam emeret, etiam, inquit, si me non emeris

Alia quum in auctione præco rogaret illā quid sciret, libera, inquit, esse: significās sese captiuam quidem esse, cæterum ad illiberalia iussa non parituram. Itaq; quum emptor imperasset quædam non conuenientia liberę, plorabis, inquit, q; tibi ipsi talem inuideris possessionem, moxq; sibi necem consciuit.

37 *Simile habetur de uiro pag. 138. ap. 34* Agestrata quū Agidem filium exanimem iacentem uideret, exosculata faciem dixit, nimia tua ò fili bonitas, nimia mansuetudo & humanitas te simul & nos perdidit. Moliebatur enim Agis facinus sanè præclarum, sed inuidiosum: nimirum ut degenerantes Lacedæmoniorum mores ad priscam illam seueritatē reuocaret. Interim dum studet offendere neminē & gratificari

tificari omnibus, semetipsum in exitum coniecit.

Eadem laqueo guttur inferens, in hoc tantū inquit, ³⁹
Spartæ utilis fui. Doluit generosæ scēminæ, quod filio ^{Pietas in}
non licuit de patria quemadmodū uoluit bene mereri ^{patriam}

Cum Thebani irrupissent in Laconicam & inter ca ⁴⁰
ptiuos captiuasq; multos etiam abduxissent helotes,
iusserūt illos Terpandri, Alcmanis, ac Spendontis La ^{Seruorum}
conica carmina canere: illi recusarunt, dicentes id nolle ^{turba}
filias heriles. adeo plus apud illos ualuit concaptiuarū
puellarum autoritas, quam iussa uictoris. Hinc proba
runt quidam esse uerū quod uulgo diceretur: liberum
Spartæ maxime liberum esse, contra seruum maxime
seruum. Ita Plutarchus in uita Lycurgi.

Theandō uestem induens casu brachium nudauit. ⁴¹
cuidam autem dicenti ó pulchrum brachium, at non
publicum inquit. Admonens unī pulchrum esse, non
cuius, & laudatoris illius intemperantiā notans, qui
alieni corporis nimium curiosus spectator esset.

APOPHTHEGMATA CHILONIS

LACONIS

Nō dubium est quin Chilo Lacedæmonius, qui fer
tur unus de numero septē Græciæ sapientū, in apoph
thegmatis Laconicam indolem retulerit, quanquam
scriptorum, ut opinor, uitio, non habent eandem gra
tiam quæ illi tribuuntur. Diogenes Laërtius hæc illi
asscribit. Fratri querenti quod Ephorus ipse non crea
retur

Moderate. retur, quum ille esset. Ego, inquit, iniuriam ferre noui,
Idem tribui/ tu non: significans neminem esse idoneum magistra/
tur alteri tui, qui non posset dissimulare multa præter æquū &
 bonum facta, iuxta illud, ἄρχων ἄκουσον καὶ δικαίως καὶ
 δίκως, id est, Princeps & æqua & iniqua pariter audias

2 *Vicissitudo* Ab Æsopo interrogatus quid ageret Iuppiter, re/
rerum spondit, Excelsa deprimat, depressa extollit, indicans
 arbitrio numinis res hominum sursum deorsum uol/
 ui reuoluiç.

3 *Virtutis* Interrogatus qua re docti præcellerēt indoctos, bo/
præmia na, inquit, spe. Doctos autem appellabat, honestis le/
 gibus ac moribus institutos, & iuxta rectam institu/
 tionem uitam agētes. Hi cæteris rebus pares hoc uno
 superant improbos, quod post hanc uitam sperant re
 cte factorum præmia. Nam Lacones existimabant
 egregios uiros post obitum in uitam beatam transla/
 tos fieri diuos.

4 *Aurum* Dicere solet, quod Lydius lapis est auro, id aurum
index esse homini. Lapis enim affricatu prodit quale
 sit aurum, ipsum autem aurum arguit quale sit homi/
 nis ingenium, iuxta illud, Magistratus uirum arguit.

5 *Conscientiæ* Iam grandæuus dicebat se sibi nullius facti cōscium
puritas esse, cuius pœniteret, uno excepto, quod quū esset ascī/
 tus arbiter ut inter duos amicos finiret cōtrouersiam,
 nec quicquam uellet aduersus leges facere, persuasit al/
 teri amico, ut ad alios deferret arbitrium. Hoc pacto
 & le/

& legem seruauit & amicum. Hic scrupulus nonnihil mouebat senis animū, quod perfectæ uirtutis fuisset, nullo metu à regula legum deflectere, nec illius amicitiam magnificere, qui ob sententiam secundum leges non secundū ipsum datā, desineret amicus esse. Quid illa sanctius anima, qui per omnem uitam quæ illi longa contigit hoc tantum criminis admisit?

Quidam quorum est A. Gellius, huic tribuunt & illud, Sic ama tanquam osurus, sic oderis tanquā amaturus. Hoc dicto admonuit nec simultates tam acriter exercendas, ut præcludatur omnis in gratiam reditus, nec amicis adeo fidendum, ut illis committas, quo si fiant inimici possint te perdere. *Moderate*

Docebat neminem conuicijs laceffendum, ne si dixerimus quæ lubet, audiamus uicissim quæ doleant. Habet enim & maledicendi morbus suā uoluptatem, sed quæ plerunq; male audiendi summo dolore perisatur. Huc allusit M. Tullius Salustio comminans fore, ut si quam uoluptatem male dicendo cepisset, eam male audiendo perderet. *Maledicentia*

Dicebat nō committendum ut lingua præcurreret animum, admonens prius cogitandum quid loquaris, quàm lingua prorumpat in uerba. Nescit enim uox missa reuerti. Cogitatio prior potest corrigi posteriore meliore, ut habet prouerbiū, Vox non item. *Lingua præceps*

Damnum aiebat turpi lucro præferendum. Nam il

Lucrū turpe lud semel dolere, hoc semper. Iactura rei facile sarciri potest, fama contaminata uix unquam diluitur. Res amissa exiguo tempore dolet, sceleris conscientia semper cruciat animum. Itaq; lucrum scelere partum, damnnum est non lucrum.

10 *Adūvata* Non esse tentanda quæ fieri nō possunt. Quædam honesta sunt ac magnifica, sed magno reip. malo tentant, si nequeas perficere. Atq; hæc est præcipua pars boni consultoris, dispicere non solum quid per se optimum sit, sed quid pro temporū ratione possit obtineri

11 *Silentium* Rogatus quid esset difficile, arcanū, inquit, reticere. Tanta est linguæ omnium maxime uolubilis incontinentia, quum alioqui nihil uideatur facilius q̄ silere.

12 *Loquacitas in conuiuio* Idem præcipiebat linguam quum aliās semper, tum præcipue in conuiuio cōtinendam, quod illic cibus & potus inuitet ad intemperantiam. Porrò ubi plus est periculi, ibi maior est adhibenda cautio.

13 *Mine inutiles* Nulli minandum esse, non solū quod id mulierum uideatur esse potiusquàm uitorum, uerum etiā quod minitari ei cui uelis nocere, est inimicum admonere ut sibi caueat, tibiq; ipsi lædendi facultatē adimere. Amicis autem minari parum est humanum. Recte tamen minamur quoties aliquem hoc remedio correctū esse cupimus, & hac pœna decreuimus esse contenti.

14 *Amicus uerus* Promptius ad amicorum aduersam fortunā, quàm ad res secundas accurrendum. Rebus prosperis aduolant

lant quilibet, etiam minus amici. Qui adsunt reflante fortuna, hi uere sunt amici.

Vxorem humilem modico apparatu ducendam, ne pro coniuge dominam accersas domum. Sat enim do- 15
tata uenit puella, quæ pudicitiam & honestos mores *Vxor humilis*
secum adfert. Proinde hoc erat unum ex Laconicis in-
stitutis, ut uirgines sine dote nuptum irent.

Vetabat de mortuis male loqui, quod ignauum ui- 61
deretur eos incessere lingua, qui respondere non pos- *Mortuis par-*
sunt, ac turpe esset cum umbris ac laruis luctari. Nam *ccendum*
id est quodammodo sepultum refodere.

Docebat honorem à iunioribus habendum senectu- 17
ti, ut ipsi facti senes ab alijs habeantur in precio. Ea res *Senectus hor-*
geminam habebat utilitatem. Siquidem ut senum au- *noranda*
toritas ac reuerentia temperabat ætatē lasciuam à pec-
cando, ita senes cauebant ne quid committerent ob
quod iuuenibus uel ob ineptias ludibrio possent esse,
uel ob turpitudinem perniciosi: sed inter omnes iuue-
nes omnesq; senes ea esset reuerentia quæ inter paren-
tes ac liberos.

Admonebat secundis rebus elato non applauden- 18
dum nec arridendum. Infelix felicitas est, quæ homi- *insolentia*
nem reddit insolentiosem, eoquæ non plausum mere-
tur, sed lachrymas. Grauiusq; peccant qui docent info-
lentiam, quam qui utuntur. Sæpe populus clamat in
auaritiam ac tyrannidem principum, quum ipse do-
ceat

ceat illos hæc uitia.

19 *Moderate* Docuit potentiaæ adiungendam mansuetudinem, ut à suis non tam metum extorqueat, quàm impetret reuerentiã. Reuerentiæ comes est amor, metus odiũ. Amari autẽ non solum honestius est, uerũ etiã tutius.

20 Admonebat ut suę quisq; domui bene præesset. Primam enim curã debemus familiaribus, nec idoneus uidetur administrandę reipub. qui priuatam recte gubernare nescit. Domus enim nihil aliud est quàm parua ciuitas.

21 *Ira* Vincendam iram, quod is affectus sit ceteris potentior, quam superare fortius est, quàm hostẽ armatum dericere. Nec minus exitij mortalibus sit ab ira, quàm ab hoste.

22 *Diuinitio* Diuinationem non esse detestandam, quod hanc deorum munus esse crederet, quæ ratione percipi posset ab homine insigni uirtute prædito. Nam ipse prædixisse fertur futurum, ut ex insula Cythera summum malum oriretur Lacedæmonijs, cuius situm naturãq; cum didicisset, Vtinam, inquit, hæc aut nũquam fuisset, aut simul ut nata fuit, subuersa fuisset. Nã Demaratus Lacedæmone profugus Xerxi suasisit, ut in ea insula classem haberet, ac planè Græciã subegisset Xerxes, si Demarati consilium fuisset sequutus. Post Nicias ea potitus statuit illic præsidium Atheniensium, & Lacedæmonios multis cladibus afflixit.

Fertur

Fertur & hoc illius nomine, in uia non properandū. ²³
 Ex incessu colligitur animus, præcepta arguit præcipi- ^{Mores in pu-}
 tem, nimium lentus ignauium. Decet autem in publi- ^{blico}
 co compositis esse moribus.

Huic simillimum est, inter loquendum non esse mo- ²⁴
 uendam manum. Id enim esse uerendum. Unde &
 in Hebreorum prouerbijis est, Stultum digito loqui.

Monuit obtemperandum legibus: hoc ad principes ²⁵
 præcipue pertinet, qui se credunt non teneri legibus. ^{Legum auto-}
 Nec aliunde magis florent respub. quam si legum ui- ^{ritas}
 geat autoritas. Nec tibi tyrannis oriri potest, ubi ex ar-
 bitrio præscarum legum geruntur omnia.

Dicebat ad amandam esse quietem, quoties datur ²⁶
 honestum ociū, iuxta illud, *ἡσυχία καλόν*. Nihil enim ^{Ocium}
 uel tutius, uel iucundius. Nullum autem negotium pe-
 riculosius quam bellum.

Quin & illud huic ascribitur, Caue tibi ipsi. Fortas- ²⁷
 se legendum, caue teipsum siue à teipso, ut admoneat ^{Cautio sui}
 sibi quenq; debere suspectum esse. Omnes sibi cauēt
 ab alijs, at frequenter nemo magis hostis est homini,
 quam homo sibi, dum libidinem, dum iram, dum am-
 bitionem aliasq; cupiditates adhibet in cōsiliū. De-
 miror autem quem autorem sequutus Ausonius hæc
 illi ascribat.

Ita moderandam uitam, ut nec inferioribus sis ter- ²⁸
 rori, nec superioribus despectui. Metui à subditis ty-

A rannicum

Amari sine contemptu rannicum est: negligentia uero est sic agere, ut à maioribus contemnaris. Hoc & ad ætatem referri potest. Sic temperandi mores, ut à iunioribus ameris potius quàm timearis, à maioribus non contemnaris. Immo dica seueritas parit terrorem: somnolentia, uinolentia, incogitantia similiaq; uitia gignunt contemptum. Potest & ad fortunam accommodari, quæ si sit uehementer ampla, parat qui metuant citius, quàm qui ament aut reuereantur: sin humilior, patet contemptui. Mediocritas igitur hic quoque est optima. Ausonij carmen sic habet,

Nolo minor me timeat, despiciatq; maior.

29 *Mors quatenus cõtēnda.* Præterea sic esse contemnendam mortem, ut nihilo secius curam habeas incolumitatis. Non enim est fortitudinis, sed amentia, semet temere in uitæ discrimen conijcere: sed quoties aut ineuitabilis necessitas urget, aut grauis honestaq; causa suadet, mortem contemne re fortis animi est. In morbo non est metuenda mors, sed interim adhibenda curatio mediocris. In bello sumendus est animus ad mortem paratus, sed interim fortiter pugnandum pro uictoria. Ausonij camen sic legendum arbitror,

Viue memor mortis, uti sis memor & salutis.

Potest autem & hic accipi sensus. Hactenus memineris te moriturum ut abstineas à uitijis curisque superuacaneis: sed interim perinde quasi diu uicturus sis ea
cures

cires quæ ad honestam beatamq; uitam pertinent. Multos mortis cōsideratio deterret ab honestis actio-
nibus, contra mortis obliuio multos inuitat ad licen-
tius peccādū. Potest & sic intelligi, Ne sic metuas mor-
tem, ut uiuas anxius ac tristis, sed uitę spes mortis hor-
rorem tēperet. Hūc sensum indicat carmen qđ sequit̃,

Tristia cuncta exuperans aut animo aut amico.

*Amicus con-
solator*

Hęc uita præterq; q̃ multis miseris exposita est, ni-
hil habet tristius quàm quod mortem habet certissi-
mam, diem mortis incertissimū. Sed omnia superan-
da sunt, aut animi fortitudine, aut amicorū alloquijs.
Nullum enim in dolore remediū præsentius, quàm
curas æstusq; animi in amicorum sinum effundere,
quorum & consolatio, & communis dolor, maximam
mali partem tollit.

Beneficij dati obliuisci decet, accepti meminisse. Vul-
gus hominum contra facit. Si quid cui benefecerūt &
sine fine prædicant, & sine modo exaggerant. Si quid
in ipsos collocatum fuerit officij, mox aut obliuiscunt̃,
aut dissimulant, aut eleuāt. Carmē Aufonij sic habet,
Tu bene si quid facias, non meminisse fas est.

*30
Gratitudo*

Eidem hanc tribuit sententiam, optabilem esse sene-
ctutem iuuenilem, molestam esse iuuentutē senilem.
Maxima malorum pars ob quæ male audit senectus
à uitij hominum proficiscitur. Habet autem ex sese
nonnulla commoda, plurimarum rerum usum ac me-

*31
Senectus iuue-
nilis*

A 2 moriam

moriam, consulendi facultatem, reuerentiam & auctori-
tatem, hæc si adsint commoda absintq; incommoda,
ea senectus optabilior est multorum iuuentute, uitij
& inertia marcente. Videas autem in nonnullis iue-
nibus senilem imbecillitatem, senilem somnolentiam,
senilem ignauiam, senilem morositatem. Horum iu-
uentus peior est senectute. Nam quæ senecta careant,
senio tamen abundant. Ausoniani uersus sic habent,
Grata senectus homini, quæ paribus iuuentæ.

Illa iuuentus grauior, quæ similis senectæ.

52 Plinius & illud oraculi uice celebratū ascribit Chi-
loni ἐγὼ παρὰ Διὸς, sponde, sed noxa præsto est.

33 Aulus Gellius noctium Atticarum Lib. 1. Cap. 3. as-
scribit illi quod dicam, idq; autore Plutarcho in libro
de anima: quendam prædicantem sibi nullum esse ini-
micum, rogauit, an ullum etiam haberet amicum, sen-
tens amicitias & inimicitias inuicem sese cõsequi, nec
fieri posse, quin qui multos habet amicos, complures
habeat & inimicos. Sit hic huius conuiuij secundus
missus si uidetur. Cui subiiciemus philosophos, nõ o-
mnes, ne nullus sit finis, sed aliquot eximios, ut uarie-
tas excludat lectionis tediū. Quod si quem huius pa-
tinæ maior auuiditas tenet, huic Diogenes Laërtius fa-
cile stomachum explebit, si modo non habeat nimis
fastidiosum.

*Amicitia iun-
cta inimicitie*

SECUNDI LIBRI FINIS

LIBER

AD Laconicam indolem mihi proxime uideſ accedere Socrates, nō tantum integritate morum decretis ac dictorum ſale, uerum etiam tolerantia, ut dicas patria quidem Athenienſem, ingenio uero Spartanum, niſi quod Laconicam breuiloquentiam nō affectauit, magis ſtudens uirtutē perſuadere quā praeſcipere. Ad id potiffimum utebatur ſimilibus & inductionibus, cui generi non conuenit illa Laconica breuitas. Ut autem hac parte uincitur à Lacedæmonijs, ita ſanctitate dictorum ſuperat illos. Quorum aliquot referre non ab re fuerit.

Dicebat deos omnium optimos ac feliciffimos, ad horum ſimilitudinem, quo quiſq; propius accederet, hoc & meliorem eſſe & beatiore. Si corrigas unius uocis numerum, nihil dici poteſt Chriſtianius.

¹ Deus imitandus

A dijs nihil petendum, niſi bona ſimpliciter, quum uulguſ petat bene dotatam uxorem, opes, honores, regnum, longam uitam, quali praeſcribentes numini quid oporteat facere. At deus optime nouit, quid nobis bonum ſit, quid non.

² vota qualia

Sacrificia uolebat quā minimis impendijs conſtare, quod dij, ut non egent rebus hominum, ita magis ſpectant affectus immolantium, quā diuitias. Alio

A 3 qui

*Sacrificia mi-
nimi sumptus*

qui quum improbissimi quiq; maxime abūdēt diui-
tijs, actum esset de rebus humanis, si malorū potius
quā bonorum uictimis delectarentur. Eoq; uersum
hunc magnopere probare consueuit, καὶ δὲ δύναμις δ' ἐστὶ
δαμνῆσθαι ἀθανάτοισι θεοῖσι. Hoc dictū & ad nos Christia-
nos pertinet, qui immodicis impendijs ornatus tem-
pla, peragimus sacra, & parētalia, gratius facturi deo,
si quod ultra frugalem mundiciem superest, fratribus
egenis erogaremus. Eandem frugalitatem adhiben-
dam docuit in excipiendis hospitibus, eodem utens
uerficulo, καὶ δὲ δύναμις δ' ἐστὶ δαμν

- 4 *Argute* Quum admoneretur ab amico, quod excepturus
hospites admodum tenuem fecisset apparatus, Si
boni sunt, inquit, satis erit: sin minus, plus satis.
- 5 *Frugalitas* Docuit abstinendum à cibis, qui non esurientem in-
citarent ad edendum, & à potu qui non sitientem inui-
taret ad bibēdum. His enim rebus non est utendum,
nisi quatenus corporis necessitas exigit.
- 6 *Frugalitas* Dicebat optimum cōdimentum esse famem, quod
& optime edulcaret omnia, & nullius esset impendiij.
Vnde ipse semper iucunde edebat ac bibebat, quia
neutrum faciebat, nisi esuriens ac sitiens.
- 7 *Affectus co-
hibiti* Quin & ad famem ac sitim tolerandam exercuerat:
se: post sudorem enim è palæstra collectum, quum
aliij potum uehementer appetunt, nunquam bibebat:
de primo cratere: Rogatus quam ob rem id faceret, ne-
cōsuescam

cōsuescam, inquit, obsequi affectibus. Interdum enim licet sitias, noxium est bibere. Hic quum ratio suadeat abstinentiam, affectus hortatur ut bibas, magis obtemperandum est rationi.

Dicebat eos qui se ad continentiam ac frugalitatem exercuissent, & longe plus habere uoluptatis, ac minus dolorum, quàm qui summa cura undique pararent oblectamenta: quod uoluptates intemperantium præter animi sibi male consciij cruciatum, præter infamiam & paupertatem, frequenter ipsi etiam corpori plus adferant molestiæ quàm delectationis. Contrà quæ sunt optima, eadem fiunt iucundissima, si quis assuerit.

Voluptas ex uirtute

Aiebat esse turpe, si quis sua sponte seruiens uoluptatibus, talem se faceret, quales nemo domi suæ uellet habere seruos. Talibus autem nullam salutis spem reliquam esse, nisi si pro eis deos comprecarentur alij, ut bonos dominos nancisci possent, quando prorsus decretum erat seruire. Existimabat autem nullos scœdiorum miseriores quàm seruire seruitutem quàm qui & animo & corpore seruirent uoluptatibus.

8

Seruire uoluptatibus

Interrogatus quam ob rem ipse non administraret rempub. quum administrandi rationem optime sciret, respondit eum utiliore esse ciuitati, qui multos efficeret idoneos gubernandæ reipub. quàm qui ipse recte gubernaret. Idē mihi respondit Nicolaus Leonicensis Ferrariæ

9

Prodesse pluribus

Ferrariæ

Ferrariæ, demiranti quur artem medicandi quam profitebatur ipse non exerceret. Plus, inquit, ago docens omnes medicos. Nec dissimile mihi respondit unicus studiorum meorum Mœcenas Guilhelmus archiepiscopus Cantuariensis sacerdotiũ improbe recusanti, dicentiq; , Qua fronte fruar illorum pecunijs , quibus ut linguæ ignarus, nec concionari possum, nec monendo, nec consolando adesse, nec ullum boni pastoris officium præstare? Quasi inquit, non plus efficias, qui libris doces pastores omnes, quàm si uni rusticanæ plebeculæ inseruias . Fassus sum amice dictum , mihi tamen non persuasit.

Fama quomodo paranda
 11 Rogatus quo pacto quis posset honestam assequi famam, Si talis, inquit, esse studeas , qualis haberi uelis. Veluti si quis bonus tibicen haberi cupiat, ea præstet oportet , quæ à probatis tibicinibus fieri uiderit. Quemadmodũ qui medendi est imperitus, non ideo medicus est , quod pro medico asscitus est , & uulgo medicus appellatur: ita nõ statim princeps est aut magistratus, qui populi suffragijs declaratus sit, nisi sciat artem gubernandæ ciuitatis.

Ars gubernandi
 12 Dicebat uehementer absurdum esse, quum artes sedentarias nemo profiteatur absque dedecore qui non didicerit, neq; quisquam scrinium faciundum locet ei, qui rudis sit eius opificij, ad publicos magistratus admitti, qui nunquam dederunt operam disciplinis, sine quibus

quibus nemo potest recte magistratū gerere: cumq̄ nemo non detestatur sit eū qui clauo assideret ignarus artis nauticæ, multo magis detestandos, qui rempub. capefferent ignari politicæ philosophiæ. Neque eum putabat appellandum impostorem, qui à persuaso quopiam pecuniam aut uasculum acciperet, quod non posset reddere: sed illos magis impostores habendos dicebat, qui dolo persuaderent se idoneos gubernandæ reipub. quū sint homines nihili. Hoc dictum multo magis ad principes, magistratus, & episcopos Christianos pertinet, quàm ad ethnicos.

Dicere solitus est, nullam esse possessionem preciosiorem uero bonoq̄ amico, nec aliunde plus fructus aut uoluptatis capi. Itaque præpostere facere multos qui pecuniæ dispendium grauius ferunt quàm amici iacturam, quiq̄ se beneficium perdidisse clamant gratis collocatum quum eo sibi conciliarint amicum, quouis lucro potiore.

Vt illis committimus statuas faciendas, à quibus uidemus aliquot statuas eleganter factas: ita non sunt admittendi in amicitiam, nisi quos cognouerimus ex ga alios præstitisse fidos & utiles amicos.

Quendam acrius castigantem seruum percontabatur, quamobrem ita sæuiret: quoniam inquit, quum sit obsoniorum uoracissimus, tamen ignauissimus est, quūq̄ sit auarissimus tamē desidiolissimus est. Tum

B Socrates

13
Amicus
syncerus

14
E factis
iudicium

15
Punire in
alijs quod ipsi
committimus

Socrates nunquā ne inquit considerasti, ūter uestrum pluribus egeat uerberibus, tu ne an famulus? Vtinam sibi quisq; dicat, quod illi Socrates, quoties hoc in alijs reprehendit punitq;, idē quod sibi ignoscit, aut si non idem, crebro deterius.

16 *Spontanei labores* Cuidam cupienti quidem ire ad Olympia, sed itineris labore deterrito, quū inquit domi sæpenumero totum propè diem ambules, ante prandiū, rursus ante cœnā: si domesticas ambulationes proferas ad quinque sexuē dies, facile peruenies Olympiam. Docuit uir ingeniosus id quod terret in aduendis laboribus, imaginationem esse potius quàm ipsum laborem. Si quid honestæ rei gratia, periculi, dispendij, aut laboris suscipiendū est, excusamus, detrectamus, horremus, quum frequenter ultro in rebus nihili, nō enim dicam turpibus, plus impendamus. Ita quidam inuitati ad studia literarum, excusant ualetudinem, in somniam, impendia librorum, quum interim totam noctem ludant aleam, potatione contrahant febrim, podagra hydropem & lippitudinē, scortatione paralytim, aut scabiem nouam quam Gallicam appellant.

17 *Seruus domi no melior* Quendam conquerentem se defatigatum longo itinere rogauit, num puer ipsum potuerit consequi, Ait. Rogauit, uacuis ne an aliquid ferens oneris. Portauit, inquit, nonnihil sarcinarum. Quid, inquit, queritur ne ille se defessum? Quum negaret, an non pudet, inquit, te mol

te molliciei, qui iuacuis ambulans, defessus fueris, quū ille gestans sarcinam non queratur se fatigatū? Osten- debat Socrates seruū in hoc feliciorem domino, quod ad labores exercitatio minus sentiret molestiæ.

Admonere solet quod apud alios diceretur edere ¹⁸ aut conuiuari, apud Athenienses dici εὐωχᾶσθαι, qua Sobrietas in
edulijs
uoce dicebat nos admoneri, eo temperamento sumentium cibum, ut nec corpus, nec animus oneretur, huc opinor alludens quod ὀχᾶσθαι sonet uehi. Vnde ὀχᾶσθαι uehiculum. quanquam ὀχᾶσθαι dicatur & cibus, eo quod ad dicitur εὐ, ne sarcina iusto grauior imponeret corpori

Dicebat optime natis ingenuis quod potissimum adhi- ¹⁹ bendam rectam institutionem. Idem enim in his usu uenire quod in equis: in quibus qui feroces sunt ac generosæ indolis, si statim à primis annis recte instituuntur, egregij & ad omnem usum accommodati euadunt: si minus, efferrati, intractabiles & ad nihil utiles. Eorum fit ut felicissima quæque ingenia corrumpantur inscitia instituentium, qui mox equos uertunt in asinos, quod erectis ac liberis animis imperare nesciant.

Dictitabat illum impudenter facere, qui quum bo- ²⁰ ues efficeret pauciores, postularet tamē haberi bonus Indoles
erecta
bubulcus: sed multo absurdus esse, si quis haberi uelit bonus reipub. gubernator, quum ciuium numerū imminuat. Hoc dictum torsit in Critiam & Chariclem, qui multos ciuium trucidarant. Nec illos id latuit: Cri-

tias enim illi minatus est, ni sileret fore, ut ipse quoque faceret boues pauciores : & quod minatus est uerbo, re præstitit. Nam huius opera Socrates perijt.

- 21 E priscis autoribus selegerat uersiculos aliq̄t, q̄s puer biorū uice frequēter usurpabat, q̄rū est ille Hesiodius, *ἔργου γ' οὐδέ μ' ὄναδος, ἀεργαί δ' ἐτ' ὄναδος.* Id est,

Ocium turpe Non probrum est operari, aut est cessatio probrum. Quo dehortabatur iuuenes, nō solum ab ocio, uerum etiam ab actionibus infrugiferis. Siquidem eos appellabat ociosos, qui alea, computationibus & scortis ætatem absumerent.

- 22 Item illud Homeri, ut indicat Gellius ac Laërtius,

ὄττιτι ἐν μεγάροισι κακῶν τ' ἀγαθῶν τε τέτυκη. Id est,

Curiositas Aedibus in nostris quæ praua aut recta gerantur.

Eo nō solum reuocauit auditorem à curiositate rerum alienarum, uerum etiam à disciplinis non necessarijs: uelut ab exacta cognitione astrologiæ aut geometriæ, aut causarum naturalium, aut rerum ultramundandarum, ad cognitionem ethices: cuius scientia præstat, ut nobis ipsi noti simus, utq̄ rem domesticam aut publicam utiliter administremus.

23 Eodem spectat & illud quod illi ascribitur, & in primis celebratur. Quæ supra nos, nihil ad nos. Sic enim respondere solet admirantibus, quod de moribus semper, de astris deq̄ meteorologis nunquam disputaret

- 24 Quum in uia quidam illi per lasciuiam calcem impigisset

pegisset, admirantibus quod id pateretur, quid facerem inquit: Illis hortantibus ut uocaret hominē in ius, *Patienter* Ridiculum, inquit, si quis asinus me calce percussisset, diceretis mihi, uoca illum in ius? Nihil putabat interesse inter asinum & hominem brutum nullaq̄ uirtute præditum: ac uehementer absurdum uideri, non pati ab homine, quod ab animante bruto passurus sis.

Quidam ab eo salutatus non resalutauit, nec id *25* moleste tulit Socrates: amicis autem admirantibus & ob hominis inciuilitatem indignantibus dixit, *Moderate* Si quis nos præteriret, peius affectus corpore quàm nos sumus, nequaquam illi succenseremus, quur igitur illi succenseam, qui peius affectus est animo quàm nos sumus?

Euripides obtulit Socrati librū ab Heraclito cōscriptum, *26* Eo lecto rogauit quid illi uideretur: per Iouem, inquit, quæ intellexi mihi præclara uidentur, qualia puto & ea quæ nō intellexi, sed opus est Delio quopiam natatore. Notauit per quàm *Salse* false affectatam eius scriptoris obscuritatem, unde & σκοτεινῶν cognomen inditū est. De Delio natatore diximus in Chiliadibus.

Cum Alcibiades illi spatiosam aream offerret *27* dono in qua sibi domum ædificaret, quid, inquit, si mihi calceis opus esset, num coriū dares unde mihi calceos conficerem? Et si dares, an non ipse ridiculus essem si *Munus inutile* acciperem? Hac similitudine munus inutile recusauit?

Per forum obambulans quum aspiceret mercium *28*

B 3 piam

piam quæ illic uendebantur, ita secum loqui cōsueuit.
Frugalitas quàm multis rebus ego non egeo. Ast alij cruciantur
 animo ita cogitantes, quàm multa mihi defunt. Socra
 tes sibi gratulabatur, quod iuxta naturam uiuens, ac
 paucis assuetus, aurum, purpuram, gemmas, ebur, au
 lea, reliquasq; diuitū delicias, nec cuperet, nec egeret,
 quas dicere solet magis necessarias agēdis tragœdijs
 quàm ad usum uitæ.

29 Dicere solitus est, eum esse dijs simillimū, qui quàm
 paucissimis egeret, quū dij omnino nullius egeant rei.

Frugalitas At uulgus diuites dijs proximos existimant, quorum
 delitijs nihil satis est. De his enim dictū est in comœ
 dia Terentiana: quàm uos facillime agitis. Hoc autem
 Homerus dijs tribuit, quos appellat *ῥᾶπον ἄγοντας*, id
 est, facillime uiuentes. facillime autem uiuit, qui pau
 cissimis contentus est.

30 Dicebat qui suauiter ederet panem, huic non esse
Frugalitas opus obsonio, & qui suauiter biberet quēlibet potum,
 hunc non desiderare poculum præter id quod adest.
 Fames enim & sitis optime condit omnia.

31 Dicebat cuiuis esse promptū, si quid rerū insignium
 haberet proloqui, quum difficillimum esset nominare
 quos possideret amicos, quū hac possessione nulla sit
 charior. Hoc dicto taxabat præposterum uulgi de re
 bus iudiciū, qui hoc negligentissime haberet, quod
 omnium plurimū faciendum erat. Ditiore sibi uidetur
 cui

cui pecuniæ nō nihil obtigit, & damnum deplorat, cui *Amicus*
perijt: at qui sibi parauit bonum amicum, non uidetur *syncerus*
sibi factus beator, nec iacturam deflet, qui perdidit.

Euclidi forensium caularum admodū studioso, *32*
Sophistis, inquit, ô Euclides uti poteris, hominibus non *Sensus com*
poteris. Indicans Sophisticen inutile ad publicas fun- *munis*
ctiones, quas qui affectat eum nō oportet gryphis &
inanibus argutijs ludere, sed hominum moribus se-
met accommodare.

Scientiam dicebat unicum esse bonum, contra uni- *33*
cum malum ignorantiam: quod quicumq; committūt
rem iniustam, hoc peccant, quod ignorant quid cuiq;
sit tribuendū: & qui fortes sunt, non alia re fortes sunt,
nisi quod sciunt ea expetenda, quæ uulgus existimat
horrenda: & qui intemperantes sunt, hoc errant, quod
ea putant suauiā aut decora quæ minime sunt. Sum-
mum igitur bonum esse dicebat, scientiam rerum ex-
petendarum ac refugiendarum.

Cuidam dicenti Antisthenem philosophum, ma- *34*
tre Threicia prognatum esse, ueluti hoc probrum im-
pingenti uiro quod hybrida esset, patre quidē Athe-
niensi, sed matre barbara, Quid inquit, an tu putas ui- *Facete*
rum adeo præclarum ex utroque parente Atheniensi
nasci potuisse: Notans corruptissimos Atheniensium
mores, ut citius è Thrace Scythaue nasci posset uir
probus, quàm ex Atheniensi. Et hoc quod habebat
probi

probitatis Antisthenes, matri tribuendum putavit.

35 *Ocium ho/
nestum* Dicebat ocium possessionum omnium optimam,
Ocium autem sensit, non ignaviam, sed à tumultuosis
negocijs, & à cupiditatibus, animi tranquillitatem ui/
ciantibus, esse quietem.

36 *Modeste* Illud omnium maxime celebratur, quod dicebat se
nihil scire, nisi hoc unum, quod nihil sciret. inquirebat
enim de singulis, tanquam ambigens, non quod reue/
ra nihil haberet certo cognitū, sed hac ironia & suam
declarabat modestiam, & aliorum redargebat arro/
gantiam, qui se profitebantur nihil nescire, quum reue/
ra nihil scirent. Sophistæ quidam publice profiteban/
tur sese ex tempore respōsuros, ad omnē propositam
materiam. Horum arrogantem inscitiam sæpenume/
ro confutabat Socrates. Atque ob hoc ipsum, ut ipse
quidem interpretatur, ab Apolline iudicatus est sa/
piens, quod quamvis omnium rerum ignorantia cum
cæteris haberet communem, eo nomine tamen illos
superaret, quod suam inscitiam agnosceret, quum illi
hoc quoque nescirent, se nihil scire.

37 *Contatio
mala* Laertius & hoc illi tribuit, Cœpisse, dimidium facti
esse. Dicebat enim dimidium operis peractum ei qui
iam esset aggressus. Sunt enim qui cōtando ac delibe/
rando, uitam omnem absumant. Est autem Hemisti/
chium Heliodium, *Ἀρχὴ ἡμισυ πάντος.*

38 Qui res præcoces magno emerent, eos aiebat despe/
rare,

rare, quod ad tempus maturitatis essent peruenturi. Alioqui stultum est, & pluris & deterius emere, quum paulo post liceat & minoris & meliores. Ita nusquam non reuocabat hominum cupiditates rationis expertes, ad sobrium iudicium. *Festinatio*

Quodam tempore quum Euripides ita de uirtute dis/ 39
fereret, ut diceret optimum esse eam dimittere, quan/ do quidem inueniri uix posset, surrexit Socrates, dicēs *virtus que*
ridiculum esse, quum mancipium si nō protinus inue/ *renda*
niatur, opere precium existimemus inuestigare, uirtu/ tem nulla inuestigatione dignam iudicare, si non pro/ tinus contingat homini.

Rogatus ab adolescēte quodam utrum melius cen/ 40
feret, uxorem ducere, an non ducere, utrumcunque, in/ *Matrimonii*
quit, feceris, pœnitebit, indicans & coelibatum & cōiu/ gium habere suas molestias, ad quas perferendas es/ set præparandus animus. Coelibatum comitatur soli/ tudo, orbitas, generis interitus, hæres alienus. Matri/ monium perpetua sollicitudo, iuges querelæ, dotis ex/ probratio, affinium graue supercilium, garrula focrus lingua, subseffor alieni matrimonij, incertus liberorū euentus, aliāq; innumera incommoda. Proinde non hic est electio qualis est inter bonum & malum, sed qualis inter leuiora & grauiora incommoda.

Quendam ex amicis conquerentem, quod Athenis 41
omnia magno uenirent, uinum enim Chium mina,

C put/

Frugalitas purpuram tribus minis constare, mellis heminā quinque drachmis : manu illius prehensa duxit in penum farinariā, obolo inquiring semisextarius uenit, uilis igitur annona est. Hinc ad oleariam deducens, duobus, inquit æreis sextarius. Non magno igitur in urbe ueneunt omnia. Qui paucis ac necessarijs contentus est, sibi facit uilem annonam.

42 *Munera con/tempta* Archelaus rex Socratem ad se uocarat, multa pollicens, Socrates respondit se nolle ad eum uenire, à quo acciperet beneficia, quum illi reddere paria nō posset. Hoc dictū improbat Seneca, quod philosophus persuadens auri argentiq; contemptum, plus dat quā si det aurum & argentum.

43 *Ultronea be/nescentia* Quodam tempore reuersus è foro, inter amicos dixit, Emissem palliū, si nummos habuissem. Nihil potulauit, tantum uerecunde admonuit egestatis. Mox inter amicos ambitus erat, à quo Socrates acciperet. Et tamen post eam uocem quisquis properauit, ut ait Seneca, sero dedit.

44 *Peregrinatio inutilis* Cuidam querenti quod peregrinationes sibi nihil profuissent, Nō immerito, inquit, tibi istud euenit. Tecum enim peregrinabaris. Multi putant longinquis peregrinationibus colligi prudentiam, quū Horatius clamet, Cœlum non animum mutat, qui trans mare currit. congressus sapientium confert prudentiam, nō montes aut maria.

Colapho

Colapho percussus à quodam in uia, nihil aliud re- 45
spondit, quàm quod homines nescirent quando pro- *Patienter*
dire deberent cum galea. Simile quiddam Laërtius
asscribit Diogeni.

Aiebat se mirari, quod quum statuarum artifices id 46
summo studio cōniterentur, ut lapis quàm simillimus *Lepide*
homini redderetur, non pariter hoc curarent, ne ipsi la-
pidibus similes & uiderētur & essent. Sunt autem qui
putent Socratem priusquàm ad ocium philosophiæ
sefe conferret, statuarum opificem fuisse.

Adhortabatur iuuenes ut se subinde ad speculū con- 47
tuerentur, quo si essent egregia corporis forma, caue- *Cultus animi*
rent ne quid ea indignum committerent: sin minus,
quod corpori deesset, id ingenij cultu, morumq; hone-
state pensarent. Adeo uir ille undecunq; rapiebat oc-
casionem ad uirtutis studium adhortandi.

Aduocarat diuites aliquot ad cœnam: ob id sollici- 48
ta Xanthippe, quod apparatus esset perquàm exiguo *Simile ante*
us, Bono animo es inquit. Nā si frugi temperantesq; *Frugalitas*
sunt, boni cōsulēt: sin minus, nulla nobis horū cura de-
bet esse. Hoc dilemma nobis merito excuteret opero-
sam & sumptuosam ambitionē in excipiēdis cōuiujs.

Dicebat multos in hoc uiuere ut ederent biberētq; 49
se contra ob id edere ac bibere ut uiueret, quod his re- *Luxus*
bus non ad uoluptatem, sed ad naturæ necessitatem
pteretur. Hanc sententiam retulit Satyricus.

C 2 Non

Non uiuas ut edas , sed edas ut uiuere possis.

50 *Pecunia qualis* Multitudinem imperitam , quæ paupertatem odit diuitias admiratur aiebat perinde facere , ac si quis te tradrachmum nummum contemnens reijceret , con-
gestum ex huiusmodi nummis aceruum probaret re-
ci peretq; , quasi copia rei addat precium . Si nummus per se bonus est , quur unus contemnitur ? Si non est , quid confert auctus numerus ?

51 *Comiter* Cum Æschines ambiret esse de numero discipulo-
rum Socratis , excusaretq; uerecunde paupertatem suã , ac moleste ferens , quod quum cæteri Socratis amici diuites multa largirentur , sibi nihil esset quod daret præter seipsum : An non intelligis , inquit , quàm magnum munus mihi dederis , nisi forte teipsum paruo æstimas ? Itaq; mihi curæ erit , ut te tibi reddam meliorem quàm accepi . Alij Sophistæ quum meras nugas docerent , nullum admittebant discipulum nisi magna mercede , Socrates nihilo minus libenter recepit inopem , quàm opulentos .

52 *Mors inuictabilis* Cum quidam illi diceret , Athenienses te morti adiu-
dicarunt , & illos inquit natura . Sentiens non esse magnum malum , si quis adigatur ad mortē , paulo post moriturus etiamsi nemo interficiat . Quanquam hoc dictum quidam ad Anaxagoram referunt .

53 Vxori muliebriter comploranti dicentiq; , Mi uir innocens morieris : Quid , inquit , uxor num me nocentem

tem mori malles? Mors bonorum ob hoc ipsum mi- *Mors non*
nus deſtenda eſt, quod præter meritum occiduntur: Bis *deſtenda*
uero deplorandi ſunt qui ob malefacta dant pœnas,
ſed longe miſerius eſt meruiſſe pœnas quàm dediſſe.

Eo die quo Socrates bibiturus erat uenenum Apol- *54*
lodus ei pallium multi precij ad ſolatium obtulit, ut *Funeris cura*
eo indutus moreretur. At ille recuſans donum, quid,
inquit, hoc meum pallium quod uiuenti cõuenit, mor-
tuo non conueniet? Damnans quorundam ambitio-
nem, hoc miro ſtudio prouidentium, ut quàm honori-
ficentiſſime efferantur ac ſepeliantur.

Nuncianti quod quidam de ipſo male loqueretur, *55*
Nimirum, inquit, non didicit bene loqui, Lingue mor- *Moderate*
bum non malitiæ tribuens, ſed inſcitix: nec ad ſe iudi-
cauit pertinere, quid de ſe dicerent qui morbo animi
non iudicio loquuntur.

Cum Antithenes Cynicus pallium haberet pertu- *56*
ſum, idcõ obuertens, fiſſuram omnibus daret inſpiciẽ- *Sordes glo-*
dam: per fiſſuram, inquit Socrates, pallij tui uideo tuã *riofæ*
inanitatem: eleganter notans turpiorem eſſe ambitio-
nem è uilitate cultus, quàm ex amiectu ſplẽdido. Atq;
utinã inter Chriſtianos non ſint multi Antithenes,
qui ſub ueste fuſca, uili, ſordidaquẽ, plus celent gloriæ
quàm alij diuites habeant in hoſericis ac byſſinis.

Cuidam admiranti quod nihil in eum commouere *57*
tur, à quo conuicijs inſeſebatur: Mihi, inquit, non ma- *Moderate*

ledicit, quandoquidem ea quæ dicit mihi non adsunt, nec in me hærent. Atqui ob hanc causam hominum uulgus magis comouetur, si quid dicitur in immerentem. Boni quum male audiunt, sibi gratulantur, quod puri sint ab his malis quæ ipsis impinguntur, nec in se dici interpretantur: nihilo magis quam si quis oculorum errore Platonem appellet Socratem, & in Socratem congerat maledicta, is non maledicit Platoni, sed ei quem existimat esse Platonem.

58 Vetus comœdia solet nominatim in ciues diçteria iacere. Horum libertatem quum pleriq; metueret, Socrates dicebat expedire, si quis semet illis sciens ac uolens obijceret. Nam si quid, inquit, dixerint in nos, merito reprehendendû, admoniti corrigemus, & profuerint: sin falsum couitiû in nos iaculabunt, nihil ad nos

*Maledicus
prodest*

59 Socrates quum Xanthippen diu rixantem tulisset in ædibus, ac tandem fessus confedisset ante fores, illa magis iritata quiete uiri, de fenestra perfudit eum lotio. Ridentibus qui præteribant, & ipse Socrates arridebat, dicens: Facile diuinabam post tantum tonitru sequuturam pluuiam.

*Lepide &
leniter*

60 Alcibiadi demiranti quod Xanthippen supra modum rixosam domi perpeteretur, ego, inquit, iam pridem his sic assueui, ut non magis offendar, quam si rotæ quæ aquam educit è puteo stridorem audiã. Nam is stridor molestissimus est insuetis. Eundem qui quotidie

*Assuetudo
mitigat*

tidie audit, adeo moleste non fert, ut se audire nesciat.

Eidem simile quiddam dicenti, At tu, inquit Socra- ⁶¹
tes, nonne domi tuæ toleras gallinarum glottientium ^{Vxor quare}
strepitum? Tolerō, inquit Alcibiades, sed gallinæ mi- ^{ferenda}
hi pariunt ova pullosq;. Et mihi, ait Socrates, mea
Xanthippe parit liberos.

Sunt qui putent Socratem simul aluisse domi duas ⁶²
uxores, Myrtō, & Xanthippen. Proinde demiranti ^{Lenitas}
cuidam in quem tandem usum aleret duas mulieres
præsertim rixosas, nec eas domo exigeret: Hæ, inquit,
me domi docent tolerantia, qua mihi in publico uten-
dum est. Harum moribus exercitatus, comodior ero
ad aliorum consuetudinē. Hunc percontatorē A. Gel-
lius facit Alcibiadem.

Cum Xanthippe in publico pallium marito detra- ⁶³
xisset ac familiares admonerent, ut tantam iniuriam ^{Lenitas}
manu ulcisceretur: pulchre, inquit, nimirum ut nobis
colluctantibus nobis acclametis, alius Eia Socrates,
alius Eia Xanthippe. Nam huiusmodi uocibus spe-
ctatores animant duos inter se commissos. Maluit au-
tem uir sapiens, tolerantia exemplum de se præbere,
quàm ridiculum exhibere spectaculum uiri cum uxore
concertantis.

Percontanti quur Xanthippen moribus incommo- ⁶⁴
dissimis fœminam haberet domi, dicebat sic haben- ^{Lenitas}
dam consuetudinem cum morosis uxoribus, quemad-
modum

modum qui se ad studium equestre exercent, parant equos ingenij ferocioris, quos si subegerint, ac perpeti possint, cæteris utuntur commodius. Ita qui morosæ coniugis mores ferre didicerit, multo facilius cum quibuslibet habebit consuetudinem.

65 *Decorum personæ* Cum Socrati Lysias orationem quã in eius defensionem composuerat recitasset, præclara inquit, & elegans oratio est, sed non conuenit Socrati. Erat enim forensi instituto aptior quàm philosopho, ac tali philosopho. Rursus Lysia percontanti, quur si bonam iudicaret orationem, putaret sibi non conuenire: nonne, inquit, fieri potest, ut amictus aut calceus elegans sit ac pulcher, qui tamen alicui non conueniant? Hoc ipsum Valerius Maximus narrat odiosius minusquæ Socratice. Sic enim Lysia respondisse memorat. Aufer quæso istam. Nam ego si adduci possem, ut eam in ultima Scythia solitudine perorarem, tū me ipsum morte mulctandum concederem.

66 *Fiducia bene factorum* Cum iudices inter se disceptarēt, qua poena dignus esset Socrates: Ego, inquit, ob ea quæ feci dignum me censeo, qui publicitus alar in Prytaneo. Nam hoc honoris haberi solet, qui præclare de rep. fuissent meriti.

67 *Cultus animi* Xenophontem in angiportu quodam Socrates habuit obuium, quumquæ uideret adolescentem rara indole, porrecto baculo uetuit ne præteriret. Vbi constiterat, rogauit ubi fierent uenderenturquæ uariæ merces, quibus

quibus uulgo utuntur homines: ad id quum prompte respondisset Xenophon, percōtatus est ubi homines fierent boni. cum adolescens respondisset se id nescire, Me igitur sequere, inquit, ut hoc discas. Ex eo Xenophon cœpit esse Socratis auditor. Absurdum est scire ubi parare queas honestam uestem, aut poculum, & ignorare unde tibi comparare possis animi cultum.

Quondam pro foribus deambulanti cōtentius usq; ad uesperam, quū prætereuntium quispiam dixisset, Quid agis Socrates? Obsonium, inquit, mihi comparo in cœnam, de fame sentiens quam agitatione corporis excitabat. M. Tullius sic explicat, quo melius cœnem, obsono ambulando famem.

68
Frugalitas

Tusc. quest.
lib. 5

Aiebat unguenta relinquēda fœminis, in iuuenibus nullum unguentum melius olere, quàm oleum, quo inter exercendum utebantur. Nam amaracino, aut foliato, protinus idem olent, seruus & ingenuus. Rogatus quid senes olere deceat, probitatem inquit, Rogatus, ubi hoc unguentum uenderetur, recitauit Theognidis carmen,

69

Ἐὖ λῶν μὲν γὰρ ἄτ' ἐὼ λὰ δ' ἰδ' ἄξια.

Id est,

Qui bonus est, ab eo bona discito. Huius generis quædam congerit Xenophon in conuiuio.

Cum diues quidam filium adolescentulum ad Socratem misisset, ut indolem illius inspiceret, ac pædagogus diceret, Pater ad te ô Socrates misit filium, ut eum

70

D uide/

*Oratio specu-
lum animi* uideres: tum Socrates ad puerum, Loquere igitur, in-
quit, adolefcens ut te uideam: significans ingeniū ho-
minis non tam in uultu relucere, quā in oratione, quod
hoc fit certiffimum minimequē mendax animi speculū

71 *Foemineus se-
xus ad omnia
docilis* Dicebat muliebrem sexum non minus esse docilem
& ad disciplinas, & ad omnem uirtutem, etiam fortitu-
dinem quæ tanquā uiris propria Græcis à uiro dici-
tur *ἀνδρῆα*, si diligenter instituat. Id collegit ex puel-
la saltatricula, quæ inducta in cōuiuium, mira arte tro-
chos duodecim in altum proiectos excipiebat, ita tem-
perato altitudinis spatio, numerisque pedum, ut nunquā
falleret: eadem inter acutiffimos gladios, non sine hor-
rore spectantium, impauida saltaret.

72 *Simile ad
simile* Cum iret ab Agathone uocatus ad conuiuium, so-
leatus & unctus idēquē præter morem, & ab amico quo-
dam obuiō rogaretur, quur esset solito nitidior, ludēs
dixit, ut pulcher eam ad pulchrum, quum nullus esset
ab huiusmodi affectibus alienior.

73 *Voluptas do-
loris comes* Eo die quo bibiturus esset uenenum, quū detractis
compedibus, ex frictu sensisset uoluptatem, dicebat
amicis, Quā mire hoc natura comparatū est, ut hæ-
duæ res sese inuicem comitētur, uoluptas ac dolor: nisi
enim præcessisset molestia, nō sentirem hanc uoluptatē

74 Carceris ministrum porrigentem in poculo cicutā,
interrogauit, quomodo sumendum esset hoc pharma-
cum, quod eius artis esset peritus: alludens ad egrotos
qui à

qui à medicis discunt, quando & quomodo oporteat sumere quod ab illis temperatū est. quumq̄ puer respondisset, semel totum hauriendum si posset, deinde tantisper inambulandum donec sentiret grauedinem in cruribus, post in lecto decumbendū supino corpore, ibi pharmacum effecturū quod solet: Socrates rogauit liceret ne inde aliquid libare, quod in conuiujs mos sit, effusa uini portiuncula, nominatim alicui deo libare: minister respondit se tantū miscuisse, quantum opus esset, hoc sermone innuens nihil esse quod effunderetur. Tum Socrates, sed & phas est & oportet orare deos, ut felix faustaq̄ sit hæc mea migratio.

Hilaritas in re tristi

Quum puer illum detexisset, quod illi iam frigerent præcordia, Debemus, inquit, ô Crito gallum Æsculapio, quē psoluere ne neglexeris: perinde quasi sumpta potione medica cõualuisset. Nã Crito hoc summis uiribus egerat, ut Socrates uitæ suæ cõsuleret. A deo inerat illi uiro natiua q̄dã uis urbanitatis, ut moriens etiã iocaretur. Nam hanc ferunt illi fuisse supremã uocem.

75
Hilaritas in morte

Docuit animorum formã magis amandam q̄ corporū, eamq̄ uoluptatē quã in nobis gignit conspecta formosa facies, ad longe pulchriorē, sed latentē animi speciem esse transferendã. Verū ut hãc uideamus philosophicis oculis opus esse. Notabat φιλέωσς græcam uocem ancipitem esse ad osculandum & ad amandum, quorum prius est corpus amãtium, alterum mentem.

76
Amor castus

D 2 Critoni

77 *Mors sancta* Critoni uehementi studio suadenti, ut si uitam ipse suam negligeret, certe liberis etiam nū paruulis, & amicis ab ipso pendentibus se seruaret incolumem, Liberi, inquit, deo qui mihi eos dedit curæ erunt: amicos hinc discedens inueniam uobis aut similes, aut etiam meliores, ne uestra quidem cōsuetudine diu cariturus, quādoquidem uos breui eodem estis commigraturi.

78 *Amor castus* Eos qui corpus tantum amarent similes esse aiebat medicis, qui semper egerent, semper instarent aliquid flagitātes: Rursus qui amici essent potius quā amatores, similes esse his qui proprium fundum possiderent, quem semper student reddere meliorem. Amator suam quærit explere uoluptatē, amicus haud quaquam ad se spectans, hoc se putat ditiozem, quo meliorem reddiderit amicum.

79 *Lenocinium uirtutis* In conuiuio apud Xenophontem, singulis dicere iussis, quo artificio quōue bono sibi præcipue placerēt, quum ordo uenisset ad Socratem, ioco dixit se maxime gloriari de lenocinio: sentiens se tradere ueram uirtutem, quæ potissimum commendat habētem, quæcūque tum priuatim, tum publice conciliat homini beneuolentiam & amorem.

80 *Philosophia naturam mutat* Physiognomon qui se profitebatur ex habitu corporis, & oris liniamentis posse hominis ingenium certo deprehendere, inspecto Socrate pronūciauit illum esse hominem bardum ac stupidū, tum mulierosum,

ac

ac puerorum amoribus impurum, uinolentum, & in-
temperantem. Cum amici uehementer indignati mi-
narentur homini; Socrates illos cohibuit dicens, Ni-
hil, inquit, mentitus est, omnino talis eram futurus, ni-
si me philosophiæ gubernandum tradidissem.

Quum Aristippus Socratis discipulus ex quæstu ⁸¹
quem Socraticorum primus facere instituit præcepto,
ri misisset uiginti minas, remisit ilico Socrates ad illū <sup>Pecuniæ con-
temptus</sup>
pecuniam, dicens ipsius genium hoc nequaquam per-
mittere. Dicebat enim Socrates sibi peculiarē esse dæ-
monem, à quo prohiberetur arcano signo, si quid ten-
taret parum honestum. Genium autem illum opinor
fuisse rationē. Atq; interim ciuilitate indicauit Aristip-
po sibi non probari, quod philosophiam doceret mer-
cede, eoq; donum ceu sacrilegio partum reiecit.

Socrates è palestra redeuntem Enthydemum casu ⁸²
factus obuius, duxit ad cœnam. Illis autē inter se mul- ^{Patientia}
ta commētantibus, Xanthippe irata surrexit, multa q;
in maritum dixit conuitia, quibus quum ille nihil com-
moueretur, tandem & mēsam subuertit. Cum autem
Euthydemus ualde perturbatus surgens abire cœpisset.
Quid habes, inquit Socrates. Nōne nuper hoc
idem accidit domi tuæ, ut gallina subuolās euerterit q;
erant in mensa? Nos tamen ob id nō indignabamur.

Quum in Aristophanis comœdia cui titulus nebu-
læ multis & acerbis conuicijs proscinderetur, & astan- ⁸³

*Comœdia
libertas*

tium quidam diceret, Non hæc iniquo fers animo Socrates? Non per Iouem inquit, ægre fero si in theatro, perinde ut in magno conuiuio salibus mordeor. Mos hic etiamnum durat apud quosdam Germanos, ut in celebribus conuiujs adhibeatur dicax aliquis, qui in conuiuas iaciat scommata, quibus commoueri uehementer inciuile habetur.

84
*Exercitatio
moderata*

Dicere solitus est saltatione mouenti corpus, spatio/ sa domo opus esse, ad exercendum sese. At qui cantu, aut oratione sese exercent, huic uel stanti, uel accubenti quemuis locum sufficere. Hoc dicto probabat moderatas exercitationes præsertim à cibo sumpto, turbulentiores improbat.

85
salse

Socrati acrius obiurganti familiarẽ quempia in conuiuio, Plato dixit, Nonne fatius erat hæc illi dixisse seorsum? Cui Socrates, & an non tu quoq; rectius fecisses, si hæc mihi seorsum dixisses? Salissime taxauit hoc ipsum reprehédendo cõmittentẽ, qd reprehédebat.

86
Delicia

Socrates in conuiuio uidens adolescentem auidius uescentem obsonio, ac subinde panem in ius immergentem, ô conuiuæ inquit, quis uestrum pane utitur pro obsonio, obsonio pro pane? Hinc orta inter conuiuas disputatione, sensit iuuenis & erubuit, cœpitq; moderatius obsonio uesci.

87
Modus

Rogatus quæ esset præcipua iuuenum uirtus, ut inquit ne quid nimium tentent. Nam calor ætatis uix si
nit

nit illos seruare modum. Huc Terentius spectauit in iuvene Pamphilo.

Literas quas uulgius putat repertas iuuadæ memo- 88
riæ, dixit uehementer officere memoriæ. Olim enim
homines si quid audissent dignum cognitu, non libris
sed animo inscribebant: hac exercitatione confirmata
memoria facile tenebant quicquid uolebant. Et quod *Memoria*
quisque sciebat, habebat in promptu. Post reperto li-
terarum usu, dum libris fidunt, non perinde studie-
runt animo insigere quod didicerant. Ita factum est,
ut neglecto memoriæ cultu, minus uiuida esset rerum
cognitio, & pauciora quisque sciret: quandoquidem
tantum scimus, quantum memoria tenemus.

Quum iam tempus urgeret moriendi rogatus à 89
Critone, quomodo sepeliri uellet, Multam, inquit, ô
amici operam frustra cõsumpsi, Critoni enim nostro
nondum persuasi me hinc auolaturû, neq; quicquam
mei relicturum. Veruntamen ô Crito, si me assequi *Anima im-*
poteris, aut sicubi nactus eris, ut tibi uidetur, sepelito, *mortalis*
Sed mihi crede, nemo me uestrum quû hinc excesser-
o cõsequetur. Sensit Socrates animû esse hominem,
corpus nihil aliud esse, quàm animi uel organum, uel
domicilium. Eoq; stulte facere illos, qui solliciti sunt
quomodo sepeliantur.

Idem dicere solet mortem esse similem profundo so 90
mno, aut diutine peregrinationi. Somnus profundior *Mors &*
adimit *somnus*

adimit omnē sensum, & animus à corpore digressus, aliquando in suum domicilium rediturus est.

91 Idem dicere solet, ut omnes omnium hominum calamitates in unum conferrentur, moxq̃ singulis ex eo aceruo portiones æquæ distribuerentur, Ita fore, ut suas quisq̃ calamitates recipere malit, quàm æquam è communi portionem. Hoc aduersus uulgares hominum mores, qui alienæ inuident, suam deplorāt fortē.

ARISTIPPVS

Arbitror conuenire ut discipulum & ætate & auctoritate primum præceptorī iungamus, quo nemo fuit inter philosophos uel ingenij dexterioris, & ad omnē uitæ habitum accommodatoris, uel in dictis urbanior aut festiuor, tametsi non præstitisse uidetur eam morum sanctimoniã quam in Socrate mirantur omnes.

1 Inter hunc & Diogenem Cynicū nõnulla fuit æmulatio, ob diuersum uitæ institutum. Diogenes Aristippum appellabat canem regium, quod Dionysium Siciliae tyrannum coleret. In quem uicissim Aristippus, Si Diogenes sciret uti regibus, non uesceretur crudis holeribus. Contrà Diogenes, Si Aristippus didicisset esse contentus crudis holeribus, non esset canis regius.

2 Quum aliquando perdicem quinquaginta drachmis iussisset emi, cuidam detestanti luxum in philosopho, Et tu inquit Aristippus, si obolo uenalis esset nõ emerēs? Quum is respondisset se empturum, Et mihi, inquit

inquit, tanti sunt quinquaginta drachmæ. Quod ille *Argute*
 luxus nomine damnabat, hic detorsit ad laudem con-
 temptæ pecuniæ. Siquidē qui precij magnitudine de-
 terretur ab emendo, is non contemnit cibum, sed plu-
 ris facit pecuniam. At philosopho nihilo pluris æsti-
 mabantur quinquaginta drachmæ, quàm illi obolus.
 Aristippus itaq; obsonij cupiditate par, superior erat
 despectu nummorum.

Quum Dionysius illi tres uenustas meretrices obtu-
 lisset admonens, ut ex his quam uellet eligeret, omnes
 apprehendit dicens, ne Paridi quidem fuisse tutum, *Lepide*
 unam cæteris pretulisse, ac puellas deduxit ad aulæ ue-
 stibulum dimisitq; non minus in contemnendo faci-
 lis, quàm in amplectendo.

Strato, siue ut alij tradunt Plato, dixit Aristippo, Ti-
 bi uni & chlamydem, & pannum ferre datū est. Chla-
 mys uestis est Satraparum, pannus mendicorum. Id
 notauit Horatius quum ait, Omnis Aristippum de-
 cuit color. Apud Dionysium saltauit in purpura, inter-
 dum uili pallio utebatur, semper tamē decori memor.

Consputus à Dionysio æquo animo tulit: ob eam s
 contumeliam indignantibus, piscatores, inquit, ut go-
 bionem capiant, aqua marina se patiūtur aspergi, ego
 ut balenam capiam non patiar me aspergi saliuæ: Ba- *Argute*
 lenæ uocabulo regem signans, quem sua patientia co-
 nabatur ad philosophiæ studium allicere. Plurimum
 E autem

autem utilitatis ex principum sapientia nascitur.

6 Rogatus quid fructus cepisset ex philosophiæ studio, quod cum quibuslibet inquit, libere loqui possim.

Libertas Nec enim metuebat potētes, nec fastidiebat humiles. Quoniam animum habebat spe pariter ac metu liberum, nemini seruiebat, neque cuiquam assentabatur præter animi sententiam.

7 Quum quidam illi probro darent, quod splendide exquisitèq; uiueret philosophus, id inquit si uitium esset,

Argute in celebritatibus deorum nequaquam fieret. In his enim & magnifice uestiri & lautissimo ciborum apparatu solent uti. Porro quum dii sint insensu uitium, non placarentur, sed iritarentur eiusmodi magnificentia, si ea cum uitio esset coniuncta. Sic ille quidem elusit conuitium, non ostendit quid esset optimum.

8 Percontanti Dionysio, quid eximium haberent philosophi præ cæteris hominibus, Ut, inquit, etiam si omnes

Philosophiæ fructus leges aboleantur, tamen æquabiliter uicturi sumus. Vulgus legum præscriptis arcetur à peccado, philosophus rationem habet pro legibus, non ideo quod rectum est faciens quia lex iussit, nec à scelere temperans, quia lex uetuit, sed quia nouit illud per se rectum esse, hoc per se turpe.

9 Vterq; Dionysium coluit Aristippus & Plato, sed

Lepide Aristippus à delitijs aulicis quum adessent non abstinerebat, Plato etiam inter regalem luxum frugalitatem seruare

seruare nitebatur. Itaq; quū Plato reprehenderet Aristippū, quod adeo lauticijs indulgeret: rogauit quid sentiret de Dionysio, num uir bonus uideret. Quum respondisset uideri bonum, atqui ille inquit, me multo uiuit lautius. Proinde nihil uetat eundem & laute uiuere, & bene uiuere.

Percontanti Dionysio qui fieret, ut philosophi diu-¹⁰
tum limina tererent, nō contrā, Quoniam, inquit, phi-^{Philosophia}
losophi norunt, quibus egeant, illi nesciunt. Philoso-^{necessaria}
phi sciunt absq; pecunia uiui non posse, itaq; petunt
eos qui quod opus est dare possint. Quod si diuites
æque intelligerent se egere sapientia, multo magis te-
rerent philosophorum limina. Miserior enim est ege-
stas animi q̄ corporis, atq; hoc miserius egeni sunt di-
uites quod non intelligant, quā preciosa quamq; ue-
necessaria re careant.

Rogatus quo differrent docti ab indoctis, quo, in-¹¹
quit, equi domiti ab indomitis. Quemadmodū equus ^{Philosophiæ}
indomitus ad omnem usum incommodus est ob in-^{fructus}
scitiam ac ferociam: ita qui rapitur affectibus quos so-
la domat philosophia, ad omnem uitæ consuetudi-
nem inutilis est.

Quum aliquando adiret scortum, sensit quendam ¹²
ex adolescentulis qui aderant erubescere, quasi turpe
esset philosophum ingredi fornicem: ad hunc uersus,
huc, inquit, ingredi turpe non est adolescens, sed egre-

Venus moderata di non posse turpe. Sensit ignoscendum si quis moderate utatur licita uenere, non ignoscendum si quis ad dictus uoluptati seruiat. Hoc dictum illo seculo probari poterat, quo nulla lex uetabat cum scorto cōgredi, nunc præter argutiam nihil habet laudabile.

13 *Lepide* Cuidam qui proposuerat ænigma, uehementer instati ut solueret, Quid ò stolide, inquit, uis soluā, quod nobis etiam ligatum exhibet negocium? Lusit ex ambiguo. Soluitur enim questio, & soluitur homo aut be-lua uincta. Stultum autem sit furiosum aut noxiā bestiam soluere, magis nocituram.

14 *Eruditio utilis* Dicebat satius esse fieri mēdicum, quàm indoctum, quod ille tantum pecunijs egeat, hic humanitate. Nihilominus homo est, cui deest pecunia: at homo non est, cui deest eruditio. Et tamen cui deest pecunia petit ab obujs: cui deest sapiētia, nullū sollicitat ut accipiat.

15 *Maledico sedendum* Quum à quodam cōuicijs incessetur, tacitus abiit: at quū maledicus insequeretur abeuntē dicens, Quur fugis? Quoniam, inquit, tu maledicēdi potestatem habes, ego male audiendi non item. Cessit philosophus potentiori, nam ille instructior erat ad maledicēdum, quàm ipse ad ferenda conuitia. Multoq; facilius est maledicere, quàm pati maledicta. Sed hic qui superior est, deterior est: qui superatur, uir melior.

16 Quidā multa destomachans in philosophos etiam hoc adiecit, quod conspiceret illos semper obsidere fo-
res

res diuitem: cui Aristippus, Et medici, inquit, egrotantium domos frequentant, nemo tamen egrotus esse mallet quàm medicus. Scite retorfit in diuersum conuicium. Philosophi prædicant felicitatem quam unisapienti uindicant, & tamen assidue uersantur apud diuites aliquid uenâtes ab illis. Vnde colligebat diuites esse beatiore quàm philosophos. Sed ille interpretatus est philosophos ideo potissimum colere diuites, quod ob luxum ac delicias cæteris mortalibus & stultiores, & corruptiores, magis egerent præceptis sapientia: philosophus autem animorū male habentiū medicus est. Porro beatius est esse medicū quàm egrotum.

*Philosophia
medicina
animorum*

Quum aliquando Corinthū nauigasset, & orta tempestas, naufragium minaretur, expalluit Aristippus: id animaduertens è uectoribus crassus quispiam militaris ac philosophorū osor, sedata tempestate coepit insultare: quur inquit uos philosophi qui prædicatis mortem non esse formidandam expallescitis in discrimine, nos indocti non timemus? Quoniam inquit Aristippus, non de pari anima tibi mihiq; cura ac metus est. A. Gellius hoc addit, Ego timeo animæ Aristippi, tu non times animæ nebulonis: quod tamen amarulentius dictum est, quàm ut Aristippo conueniat, cuius urbanitas non tantum habet nigri salis. Rebus uilissimis minime timemus, unde prouerbiū, Hydria in foribus. Hinc lusit Aristippus, illum nō expalluisse

*Mortis
metus*

E ; luisse

luisse, non quod esset fortior, sed quod quum esset homo nihili, haberetq; animum omni uirtute uacuum, minimum erat detrimēti si perisset. Vir eruditus ac sapientia præditus non perit nisi graui reip. dispendio.

18 *Varia lectio* Cuidam iactanti se quod esset πολυμαθής, hoc est multiplicis eruditionis, quasi nihil nō didicisset, quem admodum, inquit, non hi qui plurimum edunt excernuntq; melius ualent his qui sumunt quantum opus est, ita non qui plurima, sed qui utilia legerunt studio, si & eruditi sunt habendi. Grauius taxauit eos qui tumultuaria immodicaq; lectione semet ingurgitāt, nec ea quæ legūt trañciūt in animū, sed tantū reponunt in memoria, quare nec doctiores euadunt nec meliores.

19 *Philosophia oratoria præstantior* Orator quidam Aristippum reum defendit in iudicio uicitq; litem. Is quum uelut artem suam præferens philosophiæ, diceret, quid tibi profuit Socrates Aristippe? Hoc, inquit, quod oratio quam pro me dixisti, uera fuit. Defenderat ut uirum bonum & innocētem. Ut autem talis esset, qualis ab oratore prædicabatur, Socrates præstiterat, a quo philosophiā didicit. Orator non hoc efficit ut quis sit uir bonus, sed ut talis uideatur iudicibus, etiamsi non sit. Præstantius igitur est quod præstat philosophus, quàm quod orator.

20 *Modus* Aretam filiam salubribus præceptis instituebat, cōsuefaciens ut ubiq; quod immodicum esset, cōtemneret, quod mediocritas in omni re sit optima, & in fœmina

mina maximæ uirtutis sit temperare cupiditatibus.

Cuidam percõtanti, qua re esset melior euasurus si
 lius, si cum curaret literis erudiendum: ut nihil aliud in- ²¹
 quit, certe in theatro non sedebit lapis super lapidem. *Eruditio*
 Amphitheatra gradus habebant marmoreos, in qui- *utilis*
 bus sedens populus spectabat. Lapidem autem uul-
 go dicebant hominem indoctum & elinguem.

Quidam cum Aristippo agebat ut filium suum su- ²²
 sciperet erudiendum: sed quum philosophus pro mer- *Institutio*
 cede peteret quingētas drachmas, alter deterritus ma- *recta*
 gnitudine precij, minoris, inquit, emerem mancipium.
 At hic inquit, habebis duo. Sensit eadē pecunia illum
 sibi paraturum, & philosophum utilem, & filium ob-
 sequentem. Lepide taxauit uulgi iudicium, qui nusq̃
 parcior est, quàm in recte instituendis liberis, plusq̃
 sumptus impendit curandis equis quàm filijs.

Reprehensus quod pecunias acciperet ab amicis, ait ²³
 se non ideo accipere ut uteretur ipse, sed ut illi discerēt,
 ad quas res utendum sit pecunijs. Vulgus enim diui- *Diuitiarum*
 tum, aut in equos, aut in operosas structuras, aut in lu- *usus*
 xum perdit pecuniam, quum ea bonis uiris si egeant
 sit eroganda. Quin & aliter intelligas licebit. Aristip-
 pus nō nisi ad uitæ necessaria pecunijs utebat, ideoq̃
 à diuitibus accipiebat, ut eis commōstraret bene uten-
 di rationem. Id non poterat, nisi illi materiam submi-
 nistrassent. Veluti qui cupit artem scribendi discere,
 chartam

chartam & calamum porrigit docturo.

*Philosophus
oratore præ-
stantior* 24 Cuidam exprobranti quod in propria causa orato-
re cōductitio fuisset usus, Nil mirū inquit, & cœnam
apparaturus coquum conduco. Alter uideri uolebat
ob hoc oratorem præstantiorem philosopho, quod
eius operam conduceret: ille retorsit in diuersum, in-
nuens inferiorem esse qui conducitur. Oratoris enim
munus inferius est quàm ut philosopho conueniat.

Libere 25 Iustus aliquando è sua philosophia nō nihil dicere,
quum detrectantem urgeret Dionysius: Ridiculum,
inquit, si quidem me, ut de philosophia loquar, rogas,
& quando oporteat loqui ipse me doces. Sensit hoc
ipsum esse philosophi, scire quādo loquendū sit, quan-
do tacendum: at qui petit ut audiat aliquid ex philo-
sophia, declarat se philosophiam à philosopho uelle
discere. Rursus qui cogit ad loquēdum, is uidetur ipso
philosopho doctior, ut qui melius norit loquēdi tem-
pus quàm philosophus ipse. Ob hoc Aristippi respō-
sum, indignatus rex, iussit illum in conuiuio infimum
omniū accumbere: hic Aristippus nihil offensus, hūc,
*Locum ornat
homo* inquit, locum ô rex illustrare uis ac honorificū redde-
re: significans non locum reddere hominem uiliorem,
sed ex dignitate hominis honorem addi loco.

26 Quendam sibi uehementer placentem de natandī
peritia, non tulit Aristippus, Et non te pudet, inquit,
tam insolenter his de rebus iactare te, quæ Delphinū
sunt

sunt propria? Lepidius erat si dixisset ranarum. Decet hominē gloriari super his quæ sunt hominis propria. Nihil autem magis conuenit homini, quàm ratione pollere. Nullus tam peritus natator est, quin hic à Delphinis superetur.

Percontāti qua re differret sapiens ab indocto, mitte, inquit, ambos nudos, ad homines ignotos & uidebis. Significauit sapientem secum in pectore circūferre, quo se commēdet quibuslibet. Proinde si doctum & indoctum pariter nudum mittas in regionem peregrinam, ubi ambo sint æque ignoti, sapiens proferens opes suas protinus & rem & amicos inueniet, nudus alter pro infano ridebitur, & fame periclitabitur.

Iactanti cuidam, quod multum biberet nec inebriatus, quid, inquit, magni narras, quū idē faciat mulus? 28

Quidam Aristippo uitio dabat, quod cum meretrice haberet cōsuetudinem. Hunc Socratica isagoge sic confutauit. Age dic mihi, num referre putas utrū quis accipiat domum, quam multi inhabitarint, aut quam nemo? Cum negasset referre, Quid, inquit, refert ne utrū ueharis nauī quæ multos uexerit, an quæ nullos? Cū negasset & hoc, Quid igitur interest, inquit, utrū cōsuetudinem habeas cum muliere, quæ multis sui fecerit copiam an quæ nulli? Et hoc dictum ut festiuum probari potest apud illos apud quos simplex stuprū non habetur pro crimine.

F Repre,

30 Reprehensus à quodam, quod Socratis discipulis
 contra Socratis morem pecuniã acciperet, Merito, in/
 quit, hoc facio, nam Socrati plurimi diuites amici mit/
 tebant triticum & uinum, è quibus pauca in usus ne/
 cessarios referuans, remittebat reliquum. Nimirũ ha/
 bebat ille dispensatores Atheniensium primores, ego
 uero Eutychem seruum meum emptitium. Signifi/
 cabat se nihilo minus cõtemnere pecuniam quã So/
 cratem, sed illi fuisse largiores amicos. Hoc colore se
 possent & hodie quidam excusare profitentes sum/
 mum pecuniæ contemptum, quum apud amicos ha/
 beant depositam pecuniam, quod olim habebant be/
 nignos peni curatores, nunc esurituros satis, si nihil sit
 alicubi repositum nummorum.

*Prouisio ne/
 cessariorum*

31 Habuisse dicitur consuetudinem cum Laide nobili
 scorto. Quo nomine quũ uulgo male audiret, cuidam
 obijcenti quod philosophus haberetur à Laide, imò
 Laïs inquit habetur à me, non ego à Laide: significans
 non esse turpe uti concessa uoluptate, sed ei seruire de/
 ditumq; esse in turpibus habendum.

32 Rursum obijcenti quod cibus lautioribus uteretur,
 hac ratione occlusit os, Tu, inquit, hos cibos triobolo
 non emerēs: cumq; is qui uolebat lauticiarum uideri
 contemptor annuisset, Ergo inquit, non tam ego uolu/
 ptati studeo quã tu auaritiæ. Siquidem usurus erat
 & ille lauticijs, si gratis aut minimo cõtigissent. Sic na/
 tiones

tiones quædam Germanis obijciūt bibacitatem, Anglis edacitatem, quum ipsis nihil sit uoracius, si quando gratis datur indulgere gulæ. Auariores igitur illæ sunt, non temperantiores. Huic simillimum quod ante retuli de perdice.

Dionysij quæstor, nomine Simus, natione Phryx, 33 ostendit Aristippo suas ædes undiquaq; splendidas, etiam pauimento preciosis tessellis cõstrato: omnibus circumspectis Aristippus sputum oris reiecit in barbam Simi: & ob id indignati hoc colore se excusauit, quod in tota domo nihil uideret ad excipiendum oris recrementum oportunius: innuens in tota domo nihil esse fœdus aut immundius barbari facie, quum eam hominis partem oportuerit esse mūdissimam. Quamquam hoc dictum magis quadrat in Cynicū aliquem quàm in Aristippum, utcunq; illi ascribitur. Libere

Delectatus aliquādo insigni unguento, male sit, inquit, malis cinædis, qui rem tam bellam infamarunt. Sentiens multa per se bona reijci culpa utentiū male. 34

Interrogatus quomodo Socrates obisset diem, Vt nam, inquit, sic ego: significans talem mortem quauis uita optabiliorem, nec potuit breuius felicem obitum describere. Dicti tamen argutia in hoc est, quod philosophus aliud responderit, quàm expectabat percontator. Ille quærebat de genere mortis, morbo, gladio, ueneno, an præcipitio, Ille putans id nihil referre, re-

spondit illum feliciter esse mortuum.

56 *Argute* Sophista Polyænus ingressus ædes Aristippi, quæ uideret illic mulieres pulchre ornatas, ac magnifice instructum conuiuium, cœpit reprehendere tantum in philosopho luxum. Aristippus dissimulata obiurgatione, aliquâto post, potes ne, inquit, hodie nobiscum esse? Cum ille non recusasset, Quid igitur inquit, incufas? Videris enim non lautiozem mensam reprehendere, sed impendium. Nam si conuiuium ob hoc ipsum displicuisset, quod esset lautius, recusasset esse conuiuia. Porrò probare quidem apparatus, sed offendi sumptu, non frugalitatis, sed auari hominis esse uidetur.

37 *philosophiæ
studium* Vix credibile est quod de illo refert Bion, cum famulus in itinere gestans pecuniâ onere premeretur, abiice, inquit, quod nimium est, & fer quod potes.

38 *ingeniose* Quodâ tempore nauigans, ut intellexit nauim esse piraticam, deprôpsit aurû ac numerare cœpit, moxq; abiecit in mari, & grauius ingemuit, fingens sibi imprudenti & inuito excidisse. Hoc ingenio uitæ suæ cõsuluit, adempta piratis occidendi uinciendiu materia. Sunt qui narrent illû & hæc dixisse, Satius est ut hæc per Aristippû, quàm propter hæc pereat Aristippus.

39 *Libere* Percontanti Dionysio quur Aristippus uenisset in Siciliam relicto Socrate, ut inquit quæ habeo impartiar, quæ non habeo accipiam. Sunt qui narrent illum sic respondisse, Quû egerem sapientia, adij Socratem:

nunc:

nunc quoniam ego pecunia, ad te ueni.

Aristippus Platoni obiurganti quod multos pisces 40
emisset, respondit, se illos emisse obolo, quumq; Plato *Argute*
dixisset, tãti & ipse empturus eram. Vides inquit igitur
ô Plato, me non esse obsoniorũ auidum, sed te pecuniae
amantẽ. Similia quaedã ante cõmemorata sunt

Idem Æginæ in Neptunalibus consuetudinẽ ha 41
buit cum Phryne: cumq; illi quispiã obiecisset, quod
tantum pecuniae impenderet mulieri, quæ Diogenem
Cynicum gratis admitteret. Ego inquit illi multa sup *Candide*
pedito, ut ipse ea fruatur, non ne quis alius. Traditũ est
hoc de Phryne, quod quum esset formosissima, quibuslibet
tamen sui copiam facere soleat, nullo delectu personarum,
seu diuites essent, seu pauperes, in neminem fastidiosa.
Itaq; turbam amatorum habuit. Huc respexit Horatius,
Me libertina, nec uno
Contenta Phryne macerat.

Aristippum cum Phryne consuetudinẽ habentem 42
sic obiurgauit Diogenes, Cum publica, inquit, muliere
tibi res est Aristippe, aut igitur canem agas quem
admodum ego, aut desinas. Hunc inductione sic repulit *Candide*
Aristippus, Num absurdum tibi uidetur Diogenes inhabitare
domum, in qua prius habitauerunt alij? Quum negasset ille.
Quid inquit? num uelhi nauis, quæ multos antea uexerit?
Quum hoc quoq; negasset absurdum esse, quum igitur inquit
absurdum putas cõgre

di cum muliere, qua plures sint usi? Hoc ante commem-
moratum est, nisi quod Athenæus hoc modo rettulit.

43 *Relictis gau-
dendum* Quum prædiū amoenissimum perdidisset, cuidam
deplorati tam miserabilem illius casum. Quid inquit,
an nescis tibi unicum esse prædiolum, mihi uero tres
agros superesse? Quum annuisset alter, Quin igitur
tuam potius uicem deploramus? Sentiens insipientis
esse, dolere amissis, potiusquàm gaudere relictis.

44 *Lepide* Cuidam interroganti, num tu es ubiq? ridens, nau-
lum, inquit, non perdo, si sum ubiq. Elusit Aristippus
sophisticam quæstionem, an idem corpus possit esse
diuersis locis, dum respondit non esse periculū, ne per-
dat naulum. Perdit enim naulum, qui dato precio nō
peruehitur eò quò uult.

45 *Moderate* Confutatus in disputatione à quodam homine au-
daci, sed eodem furioso ac stolido, quum illum uideret
gestientē inflatūq; uictoria, ego quidē, inquit, redar-
gutus ab eo, sed suauius dormiturus te qui redarguisti

46 Helicon Cyzicenus unus ex Platonis equalibus so-
lis defectum prædixerat. Qui posteaquàm accidit,
quemadmodum ille prædixerat, à Dionysio argenti
talento donatus est. Tum Aristippus ad reliquos phi-
losophos, & ego rem mirā habeo quam possim præ-
dicere, orantibus ut proferret, prædico inquit, breui in-
ter Platonem ac Dionysium futuram simultatē. Sen-
serat enim regem animū suū iam dudum dissimulare.

Illud

Illud cum primis damnabat in hominum moribus, 47
 quod in auctioribus uasa diligenter inspicerent priusquam emerent, uitam eorum non inspicerent quos si- *Amicus deli-*
 bi in amicitiam adiungerent. At maior utilitas est a fi- *gendus*
 dis amicis, quam a uasis, & plus damni est, nisi deligas.

Cum Dionysius in conuiuio iussisset, ut singuli in ue- 48
 ste purpurea saltarent: purpura uero tum regum erat
 gestamen, nunc tutoribus etiam communis: id Plato
 facere recusauit, his trimetris e fabula quapiam,

ὄνκ ἀμ δυνάμην θήλυν ἐνδύνασολῶ

ἄρξην πεφυκῶς καὶ γένος ἔξ ἄρξεν. Id est,

Muliebri ego haudquaquam indui queam stola,
 Vir natus ipse & ex uirili germine.

Aristippus uero non recusauit, sed indutus purpura *Comiter*
 saltaturus, hos uersus recitauit ex tempore,

καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασι μ

οὐδὲ δὲ σώφρων οὐ διαφθερίσεται. Id est,

Nam in liberi patris sacris

Mens quae pudica est, nesciet corrumpier.

Cum aliquando Dionysium interpellaret pro ami- 49
 co, nec ille preces admitteret, prostratus coepit ample- *Preces ab-*
 cti pedes regis, & impetrauit. Id factum quum quidam *iecta*
 uelut abiectius quam ut philosophum deceret repre-
 henderent, non ego, inquit, sum in culpa, sed Dionysius
 qui aures habet in pedibus. Ingenium iuxta promptum
 & ad faciendum & ad excusandum quidlibet.

In

50 In Asia comprehensus est ab Artapherne Satrapa. Id temporis quum quidam eum interrogaret, num & illic haberet solitam animi fiduciã, Inepte, inquit, quasi unquam fuerim fidentiori animo quàm nunc, alioquuturus Artaphernem. Nimirum hoc illi præstabat philosophia, ne quem hominem metueret, sed cum omnibus libere ageret.

51 Eos qui liberalibus imbuti disciplinis, philosophiã negligeret, dicebat esse similes procis Penelopes, quod hi cum Melanthonè & Polydora ancillis rem haberint, & omnia potius habituros se sperauerint quàm Domine nuptias. Sensit liberales disciplinas esse ueluti pedissequas philosophiæ moralis, quæ cum primis sit adhibenda, & cuius gratia reliqua discuntur omnia. Simile quiddam dixisse fertur & Aristo de Vlysse, qui quum descendisset ad inferos, ait illum cum omnibus ferè manibus fuisse collocutum, quum ipsam reginam ne uidere quidem potuerit.

52 Percontanti quæ potissimum adolescentibus essent discenda, quæ uiris, inquit, usui futura sunt. Hoc dictum & alijs ascribitur. Optima statim discenda sunt, nec rudis ætas, quæ maxime docilis est, superuacaneis est occupanda.

53 Posteaquàm Aristippus magnam pecuniarum uim sibi comparasset, & admiratus Socrates diceret, Unde tibi tam multa? Vnde, inquit, tibi tam pauca? Non enim

enim minus mirandum arbitrabatur, quod Socrates tantus philosophus & qui tantos haberet amicos, pauper esset, quam quod ipse diues.

Scorto cuidam dicenti, Sum ex te grauida Aristip/ 54
pe. Istuc, inquit, nihilo magis scire possis, quam per den Lepide
sissimas spinas ambulans dicere, haec me spina pupugit

Incusante quodam quod filium sic abijceret neglige 55
ret, quasi ex ipso natus non esset. An non, inquit, & Liberi dege/
puitam & pediculos è nobis natos uelut inutiles pro neres
cul à nobis abijcimus? Sensit eos non habendos pro
filij, qui nihil haberent alioqui quo se parentum affe
ctui commedent, nisi quod ab ipsis progeniti sint. Ita
senex in comedia, Tantisper te uolo meum, dum id
quod te dignum est facis.

Cum Aristippus à Dionysio pecunia donatus, Pla 56
to libris, atque ob id à quodam carperetur quasi ad rem Auaritia non
attentior quam esset Plato. Quid refert, inquit, mihi pecu/ pecuniae tan/
nijs erat opus, Platoni libris: sentiens neutrum accusandum. tum est

Interrogatus quam ob causam sic ipsum argueret 57
Dionysius, ob eandem inquit, ob quam caeteri: signifi/ Veritas
cans philosophi libertatem omnibus esse molestam, odiosa
non igitur mirandum si regi.

Quodam petijt talentum à Dionysio, quumque rex 58
redarguendi nactus occasionem, diceret, Nonne tu pra/ Philosophus
dicabas philosophum non egere? Da, inquit, & postea nullius eget
de hoc disputabimus. Cum accepisset pecuniam, an

G non

non inquit recte dixi philosophum non egere? Non eget qui quum opus est, habet unde accipiat.

59 Dionysio recitanti uersiculū ex Sophoclis tragœdia,

πρὸς τὸν τύραννον ὅς τις ἐμπωρεῖται
καυνοῦσι δ' ἄλλοι, καὶ ἐλευθεροῦ μόλη.

Id est,

Quisquis tyranni ad tecta sese contulit,
Fit seruus illi, liber etsi uenerit.

Aristippus occupauit, & priusquàm totum distichon esset recitatum, correxit secundi uersus clausulam, ad-

Libertas uera

dita diphthongo οὐκ ἄν ἐλεύθερος μόλη. id est, non si liber uenerit: significans non esse uere liberum nisi cuius animum spe metuq; liberauit philosophia. Neq; enim uere liber est quisquis ingenuus natus est. Quidam hoc dictum ascribunt Platoni.

60 Cum inter Aristippū & Æschinem incidisset simulas, quidam autem diceret, Vbi nunc illa uestra amicitia? Dormit inquit, sed eam excitabo. Itaq; simulas Aristippus commoda liberaq; appellatione facile sustulit. Ne silentio malum ut solet incrudesceret, ultro adiit Æschinem. Non inquit quàm primū redibimus in gratiam, ac nugari desinemus? An potius expectabimus, ut scurris inter pocula de nobis loquendi materiam præbeamus? Cui quum Æschines respondisset, se lubenti animo rediturum in gratiam, memento igitur inquit Aristippus, quod quum essem natu maior, prior ad te uenerim. Tum Æschines, Næ tu profecto

Reconciliatio

uir me

uir me longe melior es. Siquidem à me similitatis, abs te faciendæ gratiæ fuit initium. Hoc pacto redintegrata est inter illos amicitia.

Quodam tempore cum ciuibus aliquot suis nauigans naufragio eiectus est. Quum in littore uidisset figuras mathematicas in harena depictas, Salua, inquit, res est amici, hominum uestigia conspicio: & ingressus ciuitatem proximam inuestigauit qui nam essent illic disciplinarum studiosi. cum his ubi congressus est, summa cum humanitate tractarunt, nõ ipsum modo uerum & comites illius, atq; etiam uaticum ad reditum subministrarunt. Tandem quum hi qui cum Aristippo uenerant pararent reditum in patriam, rogarant illum ecquid uellet suis ciuibus renunciari, Ut, inquit, studeant sibi huiusmodi parare opes, quæ naufragio non pereunt, sed simul cum possidente enatant

DIOGENES CYNICVS

Non incõcinnus, ut arbitror, ordo uidebitur, si post facetam Socratis sanctimoniã, post hilarem Aristippi libertatem, Diogenem Sinopensem commemoremus, qui dictorũ omnijugi gratia longe superauit cæteros: quãquam omnes hos tres diuersis quidẽ uirtutibus, ex æquo tamen suspiciendos iudico, ut licet dissimilimi fuerint, æquales tamen fuisse dicas.

Primum Athenas profectus ad Antisthenem se contulit, à quo sæpe repulsus, nullum enim discipulum

G 2 recipie

studium sapientie recipiebat Antisthenes, non desistit tamen hærere, adeo ut quum aliquando baculū intentaret Antisthenes, ultro baculo caput subiecerit, dicens: Cæde si uis, at nullum inuenies baculum tam durū, quo me abste abigas dum aliquid dixeris. Insigne exemplum adamatæ sapientiæ.

Libertas ² Cum murem forte conspiceret in Ceramico discurrentem, qui neq; cauum quæreret, neq; tenebris terre retur, neq; cibum appeteret, bellum, inquit, libertatis exemplum, moxq; contemptis omnibus cœpit in doliō habitare.

Facete ³ Demirantibus quod nullas haberet ædiculas ubi cibum capere posset, ostendit Iouis porticū, aitq; Athenienses ipsi magnificam extruxisse aulam ubi uesceretur. Quod publicum erat sibi quoq; paratū interpretabatur. Neq; potuit optare cœnationem splendidiorē.

Artes super uacante ⁴ Euclidis scholam, quod arguta quidē, sed ad recte uiuendum inutilia docere uideretur, *χολήμ*, id est, bilem ac molestiam appellabat, quum schola Græcis sonet ociū. & Platonis *διατριβήμ*, id est, exercitationem, *κατατριβήμ*, id est, contritionem uoce deprauata uocabat, quod à cōmuni uita semotus disputationibus insenesceret, quum Diogenes in publico uiuens mallet philosophice uiuere quàm disputare.

ῥῶπα inepta ⁵ Dionysiaca certamina quæ Athenis in honorē Bacchi, magnis impendijs pompaq; celebrabantur, appellabat

pellabat magna stultorum miracula, quod in his nihil non ridiculum ageretur.

Oratores qui summo in precio habebantur Athenis dicebat turbæ ministros, quod ad gratiã loqui cogerebantur, ac seruiliter adulari stolidæ multitudini. Oratores

Quoties considerabat in hominum uita, ciuitatum gubernatores, medicos ac philosophos, dicebat nullũ animal homine sapientius. Idem cõttemplans somniorum interpretes, coniectores diuinos, & huius generis cæteros, aut qui gloriæ diuitijsq; seruirent, aiebat sibi nihil homine uideri stultius: indicans hominis ingenium ad res optimas accommodum si exerceatur: sin ad uitia degeneret, longe esse infra mutas pecudes. 7
Homo animal
stultissimum

Dicere solitus est sapius in uita parandum λόγον ἢ βροχον, id est, sermonem quàm laqueũ. Qui desponderunt animum ad laqueum cõfugiunt, quum ad consolatorium sermonem potius sit cõfugiendum. Nam animo ægrotanti medicus est oratio. Nec absurdus fuerit sensus si λόγον accipias pro ratione. 8
Ratio

Quum in opiparo conuiuio uideret Platonem nihil attingentem lautitiarũ, sed oleis duntaxat uescentem, Quid accidit, inquit, uir sapientissime, ut quum ob huiusmodi mensas in Siciliam profectus sis, hic à paratis abstineas? Ad hæc Plato, At Heracle, Diogenes & in Sicilia huiusmodi ferè cibo contentus eram. Quid igitur inquit Diogenes necesse erat Syracusas nauiga

re: An tum Attica non ferebat oleas? Hoc dictū quīdam ascribunt Aristippo.

10 *Concessis abuti* Diogenes aliquādo Platoni occurrit caricas edens, eiq̄ offerens dixit, licet degustare: cū acceptas edisset, Gustare, inquit, iussi non deuorare. Hic iocus ad rem feriam potest accommodari, uidelicet in eos qui principis, præceptoris, aut parentum permissu abutuntur ad inconcessa. Veluti si quis admonitus non esse inutile degustare dialecticam, totā uitā ei impēdat studio.

11 *Gloria testis* Plato frugalis quidem erat, sed tamen amans mundiciei, contra Diogenes sordidus. Itaq̄ calcans Platonis culcitram præsentibus aliquot Dionysij amicis quos Plato inuitarat ad cōuiuuium, dixit, calco Platonis ambitionem. Mox Plato, At quāta superbiam tumes ipse Diogenes dum alienam superbiam te calcare putas. Hoc ipsum ab alijs narratur lepidius. Diogeni dicenti, Calco fastū Platonis, Calcas inquit Plato, sed alio fastu. Nam hoc ipsum fastus erat, quod iactabat mundiciei contemptum, & qui sordibus gloriantur, non minus ambitiosi sunt quā qui splendide uestiuntur, sed aliter. Turpior autem est ambitio ex fuco uirtutis laudem captans. Sotion tamen hoc non ascribit Diogeni, sed Platoni Cynico.

12 *Liberalitas nimia* Diogenes à Platone petierat uini paululum & caricas. Plato misit lagenam, cui Cynicus hūc in modum gratias egit, Quum interrogaris quot sint duo & duo, respondes.

respondes uiginti : ita nec secundum ea quæ rogaris das, nec ad ea quæ interrogaris respōdes. Notauit Platonem ut immodice loquacē, quod idem in illius scriptis notauit Aristoteles.

Percontanti in qua parte Græciæ uidisset bonos uiros, Viros, ait, nusquā, sed Lacedæmone uidi pueros. Notans totius Græciæ corruptissimos mores, adeo ut apud Lacedæmonios, gentē incorruptissimam, tātum in pueris resideret prisca integritas. Simul illud innuit in reliqua Græcia ne pueros quidem esse bonos : tum & illud, uiros esse pueris deteriores, quum ab his oporteat pueros ad probitatem institui.

Quum aliquando de re seria differens, nullum haberet auscultatorem attentum, cœpit ineptam cantionem canere ueluti saltaturis. Vbi iam plurimi concurrissent, obiurgauit illos, quod ad stulta & inepta frequentes & alacres accurrerent : ad seria uero & ad bene uiuendum utilia, nec alacriter conuenirent nec diligenter auscultarent. Huic simillimum est, quod Demostheni quidam ascribunt de umbra asini.

Reprehendebat homines quod lucta, calcitrando alijsq; his similibus semet exercebant, ut periti euadāt, nullos aut in hoc incūbere, ut pbi & honesti euaderēt

A nullo denique hominum genere linguæ dicacitatem temperabat. Grammaticos aiebat se demirari, qui tanto studio mala Vlyssis perquirerēt, sua ipsorū mala

13

Pauci boni

14

Ridicula præferuntur salutaribus

15

Cura præposita

16

Prepostera studia mala ignorarent. Olim grammatici potissimum uersabantur in Homeri rhapsodijs: at is in Odyssæa cōmēmorat uarios Vlyssis errores. Musicos item accusabat quod in cithara diligenter aptarent chordas ad cōcētus, mores haberent inconcinnos. Reprehendebat & mathematicos, quod solem, lunam, ac stellas intuerentur, non uidentes ea quæ essent ante pedes. Oratores carpebat, quod studerent iusta dicere, sed eadem face re negligenter. Auaros obiurgabat, quod pecuniam uerbis uituperarent, quum eam animo plurimi face rent. Est enim hoc auaris peculiare, quod nulli magis detestantur auaritiā quā ipsi.

17 Taxabat hominum uulgus quod bonos uiros hoc nomine laudarent, quia pecunias contemnerent, nec interim imitarentur quos laudibus extollerent uehementer, sed pecuniosos magis sequerentur, quos uituperabant. Destomachabatur in eos, qui pro bona ualitudine sacrificarent, & in ipso sacro epulis immodicis semet ingurgitantes, facerent bonæ ualitudini contraria. Dicebat se mirari seruos, qui quum uiderēt dominos plus æquo uoraces, non illis eriperent cibos. Nam hoc esset dominorum ualitudini consulete, & seruis magis conuenit edacitas.

Quæ in uita fugienda 18 Hactenus dictum est, quos quibus nominibus reprehenderit, nunc audi quos laudarit. Probabat eos qui uxores ducturi non ducerent, qui nauigaturi non nauigarent.

nauigarent, qui ad remp. accessuri non accederent, id est qui se ad remp. capessendam componerent, nec tamen accederent: significans ab his omnibus abstinendum, eoq; prudētes uideri qui ad ea sollicitati, tempestiue uertissent sententiam, quod semel aggressis non sit integrum mutare consilium, etiam si pœniteat instituti. Qui duxit uxorem, iam sui iuris nō est: qui se mari commisit, uentorum arbitrio feratur oportet: qui semel accessit ad rempub. scenæ seruiat oportet, & ut cupiat, tutum non est ad priuatam redire uitam.

Illi tribuitur & hoc ænigma, manus non esse porrigendas amicis cōplicitis digitis: innuens nō satis esse si comes nos præbeamus amicis, sed comitati comitē adiungendam benignitatem. Qui comiter tractant amicos dicuntur *ἀεὶ καὶ ἀδῶς*.

Quum captus uenderetur in Creta, præconi roganti quid sciret, & quo titulo eum commendaret emptori, dic, inquit, te uendere hominem qui sciat imperare liberis. Quidā Xenia des Corinthius admiratus præconi nouitatem adiit Diogenem percontans num sciret quod profiteretur: ubi ex sermone hominis comperit esse sapiētem ac doctum, mercatus duxit domum, eiq; suos liberos erudiendos tradidit: quos ille susceptos liberaliter instituit, primumq; tradidit artes liberales, mox docuit equitare, arcum tendere, fundam rotare, iaculari telum. In palæstra uero non permittebat,

H ut

19

Benignitas

20

*Educatio
frugalis*

ut pædotriba illos grauioribus laboribus, in morem
 athletarum exerceret, sed hæcenus quãtum ad rubo-
 rem bonamq; corporis ualetudinem conduceret. Cu-
 rauit ut ex poëtis alijsq; scriptoribus optima quæque
 ediscerent, quod ea modo uere scimus quæ memoria
 tenemus: breuiter totius doctrinæ summam illis rede-
 git in compendium, quo & citius perciperent, & fide-
 lius memoria complecterentur. Eisdem instituit domi-
 ministrare parentibus, cibo leui uiliq; & aquæ potu
 cõtentos esse: quumq; cæteri cæsariem alant ad formæ
 commendationem, ille iussit illos radere comam: & si
 quando prodeundum esset in publicum, incomptos
 producebat absq; tunicis, incalceatos ac tacitos. Quin
 & ad uenatum illos instituebat, Lacedæmonios imi-
 tatus. His rebus factum est, ut à pueris obseruaretur,
 perq; illos parenti commendaretur. Alij narrant præ-
 conem Diogenis iussu ita prædicasse, est ne quispiam
 qui uelit emere dominum?

21
*Sermo index
 animi*

Quã sederet in auctione, iussus est stare, ob id opi-
 nor, ut facilius inspiceret emptor quid emeret. At Dio-
 genes quid, inquit, refert, quando pisces quocunq; mo-
 do iaceant emuntur.

22 Aiebat sibi uideri mirum, quod quã ollam aut oper-
 culum non emerent homines, nisi pulsus ac tinnitu ex-
 ploratum, in emendo homine solo aspectu essent con-
 tenti: significans hominem nulla ex re melius cogno-
 sci q;

sci quàm ex oratione. Vt igitur qui uas fictile teruncio parant emere, digito pulsant, atque ex tinnitu reddito dignoscunt, sit ne integrum, probæ argillæ, ac bene coctum: ita priusquàm minis aliquot emant hominem oportebat ad dicendum prouocare, atq; ex oratione deprehendere qualis sit. Eodem pertinet dictum superioris: piscis mutus est, nec refert quomodo iaceat, quum nihil aliud sit quàm piscis: ita non refert quo corporis habitu emas hominem, si silentem emas.

Xeniadæ à quo fuerat emptus, dicebat, Mihi licet ²³ seruo obtemperes necesse est, propterea quod qui nauclerum aut medicum habet seruum, ei tamē parere cogitur, si uelit ex eo capere utilitatem. *Seruo prudenti obtemperandum*

Apud hunc Xeniadem fertur cōsenuisse, & à suis discipulis sepultus esse. Rogatus à Xeniadē, quomodo sepeliri uellet, In faciē, inquit. Percontāti causam, quoniam, inquit, paulo post futurum est, ut inferiora fiant superiora: huc alludēs quod id temporis Macedones rerū potirentur, atq; ex humilibus fierēt excelsi: quod si inuerterētur omnia, fore ut cadauer etiam ex prono fieret supinum. Fortassis illud sensit, nihil referre quo statu corpus exanime sepeliatur, qua in re magna erat uulgi superstitio: porrectis in portā pedibus efferebātur: stantes cremabātur, & hodie stantes ut audio sepeliunt Iudæi, certe supini sepeliunt omnes Christiani.

In foro quondā stans clamabat, Adeste homines, ²⁵

H 2 ueluti

Homines pe/
cudū similes

ueluti concionaturus apud populum: quumq̄ iam fre-
quentes conuenissent, nec ille desineret clamare, Ade-
ste homines, quidam indignati, En adsumus, dic ali-
quid. Tum Diogenes baculo illos abigens, homines,
inquit, adesse iussi, non sterquilinia. Nō putauit homi-
nis cognomen competere in eos, qui non uiuerent iu-
xta rationē, sed brutorū in morem agerent affectibus

26 Alexander magnus quū esset Corinthi, adiit Dio-
genem pro dolio sedētem, cumq̄ eo multa collocutus
est: à quo digressus indignantibus amicis quod rex il-
li cani tantum habuisset honoris qui tātō principi nec
assurgere dignaretur, In dō, inquit, ni Alexāder essem,
Diogenes esse uellem. Adeo demiratus est animum
illum liberū, ac rebus humanis omnibus superiorem,
ut nihil regno similius esse iudicaret. Præcipua regum
felicitas est, quod nulli seruiunt, sed quicquid uolūt fa-
cile efficiūt, tum quod nullius egeant: atqui hoc ipsum
homini præstat philosophia, multo uerius, quā re-
gnum monarchis. Quanquam Alexandrum esse, Ale-
xander maius quiddam existimabat, q̄ regem esse.

27 Negabat illos debiles ac mancos appellandos, qui
suri essent aut cæci, sed qui peram non haberent. Lu-
sit autem affinitate uocum, Nam ἀνάπηρος, Græcis di-
citur, mancus aut mutilus, ἀπηρος qui pera caret: in-
uens opinor hominem ad omnem uitæ functionem
inutilem esse, qui expers sit philosophiæ. Pera enim
Cynicorū

Cynicorum penus erat.

Ingressus aliquando iuuenum conuiuium, capite se, 28
mitonso, non solum non comiter exceptus est, sed mul-
tis plagis onustus dimissus est. Quos ille hac ratione *vindicta*
est ultus, Nomina iuuenū à quibus fuerat cæsus char- *ciuilis*
tæ inscripsit, eaq̃ frōti imposita obambulabat in Leu-
cone loco urbis celeberrimo, ubi causæ forenses agun-
tur: plagarum notæ loquebantur quid esset passus, &
charta prodebat autores. Hoc pacto iuuenes inhumana
nos omnibus obiurgādos ac reprehēdēdos exposuit.

Quoniam Cynicus erat, canis dictus est, & hoc uite 29
genus à multis laudabatur, nemo tamen imitabatur. *Virtus lauda*
Itaq̃ dicere solitus est, se canem esse laudantium, sed *ta tantum*
laudatorū neminē cū laudato cane audere uenatū ire.

Iactante se quopiam ac dicente, Viros supero in Py 30
thijs, Equidem inquit, tu uero mancipia. Lusit rursus *Serui ueri*
affinitate uocum, quæ est inter *ἀνδρας* & *ἀνδράποδα*.
Mancipia autem appellabat quicumq̃ seruirent cupi-
ditatibus. Has philosophia uincere pulchrius est, q̃
in Pythijs ludis uincere uiros.

Cuidam admonenti, ut iam senex quiesceret à labo 31
ribus, Quid inquit, si in stadio currerem, utrum oportet *Intendendum*
iam metæ uicinū cursum remittere, an magis in- *honesti studiū*
tendere? Recte sensit uirtutis studium hoc magis in-
tendendum quo minus superest uitæ, quod turpe sit
tum ab honesto instituto refrigescere.

H 3. Aliquādo

32 Aliquando uocatus ad cœnā, negauit se uentūrum, Roganti causam, quoniam inquit, heri mihi non sunt actæ gratiæ. Vulgus hominū postulat sibi ueluti pro magno beneficio gratias agi si quē admiserint ad conuiuū. At Diogenes licet pauper, existimabat sibi deberi gratiam quod non grauaretur interesse conuiuio, quia nusquā iret a symbolus, sed lautius philosophiæ sermonibus pasceret conuiuatoris & conuiuatarum animos quàm ille corpus epulis.

33 Demosthenē aliquādo in publico diuersorio prandentem apprehendit, quumq; ille conspecto Diogene sese subduceret, Tanto magis, inquit, in diuersorio futurus es: significans illum hoc magis fore conuiuariū fabulam, quod non solum ibi uersaretur, sed etiā tanquam in re nefaria apprehensus sese subduxisset. Hoc enim memorabilius, quàm quod illic potaret. Alij narant hoc cuidam adolescenti dictū, Is potuit & Demosthenes esse: simplicior autē sensus est, ut accipiamus adolescentulum admonitū, ne intrò fugeret, sed foras.

34 Hospitibus quibusdam celebrem illum Demosthenem uidere cupiētibus, porrecto medio digito, hic est, *Hic est ille* inquit, ille Demosthenes Atheniensium orator. Digtus pollicis proximus index dicitur, quod hunc intendentes solemus aliquid commōstrare. Digtus autem medius apud priscos infamis habebat, ob causam hic nō referendam. Porrò Demosthenes uulgo male audiebat,

diebat, quasi parum uir esset. Id significans Diogenes maluit illum medio quàm indice demonstrare.

Cuidam exciderat panis, eumq; reliquit, quod pu-³⁵
deret recipere. Hunc castigare uolens Diogenes collo-^{Pudor inutilis}
traxit urceum per ceramicum, hoc faciens in poculo,
quod ille in pane.

Cum multis uideretur immodice philosophus re-³⁶
spondit sese imitari chori magistros, qui tonum legiti-^{Exempla insi-}
mum excederent, ut alij congruum arriperent. Quod ^{gnia}
enim excedit modum, tametsi uitiosum est, tamen ad
excitandã aliorũ secordiã conducibile est. Ita palliũ ac
doliũ Diogenis, diuitibus suas delitias exprobrabãt.

Dicebat plurimos insanire præter digitum. Nam si ³⁷
quis assidue mediũ digitũ intendat uice indicis, uul-^{Insania ger-}
go habetur insanus: si quis indicem, sanus uidetur. At ^{nera}
plurimi sunt homines qui grauius insaniunt in rebus
serijs, quàm si digitum pro digito porrigant, & tamen
hi uulgo non habentur insani. Quemadmodũ & ho-
die, parentes in liberis pro graui peccato castigant, si
læua pro sinistra utantur. Atqui non itidem castigant
eos, quum turpia pro honestis eligunt.

Taxabat & in hoc hominũ insaniam, quod res pre-³⁸
ciosissimas minimo emerent, uenderentq; uilissimas ^{Aestimatio}
plurimo. Statuam enim tribus nummũ milibus emi, ^{prepostera}
quum farinæ chœnix duobus æreis ueniret. At statua
nihil opus ad uitam, sine farina uiuere non licet. Con-
ueniebat

ueniebat igitur farinam multo statuis esse chariorem, Philosophus precia rerū æstimabat usu naturali, uul-
gus æstimat stulta persuasione.

39 Quod supra retulimus de Xeniae quidā ita nar-
rant, Quū esset emptus Diogenes, perinde quasi ipse
Xeniadē emisset, dixit illi: Vide ut iussis meis pareas.

*Seruus prudē
tior hero*

Quūq; ille diceret, ἄνω ποταμῶν, significans rem præ-
postere agi, si seruus imperet hero, Si medicum inquit
Diogenes emisses æger, non illi præscribēti obtempe-
reres, an diceres ἄνω ποταμῶν? Si herus corpore ma-
le affectus auscultat seruo rei medicæ perito, multo ma-
gis decet animo ægrum auscultare seruo philosophiæ
perito: quod enim ars medica præstat corpori, hoc phi-
losophia præstat animo. Illa medetur feбри, hæc prauis
cupiditatibus. Quanto autem animus præstat corpo-
ri, hoc illius morbi sunt quàm huius grauiores. Laër-
tius addit, quum à præcone rogaretur, quo titulo uellet
prædicari, isq; respōdisset, se scire imperare liberis, ubi
uidisset prætereuntem quendam bene cultum, huic,
inquit, me uende, nam is eget domino.

40 Cuidam ambienti à Diogene in philosophiæ disci-
plinam recipi, admissio explorandi gratia pernam in
uia ferendam dedit, seq; iussit sequi. Ille præ pudore,
abiecto quod gestabat, furtim se subduxit. Aliquāto
post, forte fortuna illi factus obuius, ridens, Tuam, in-
quit, ac meam amicitiam perna diremit, indicās illum
non

*Pudor
inutilis*

non esse idoneū philosophiæ discipulum, qui stultum pudorem nō posset contemnere. Neq; enim turpe est gestare pernā, sed ab honesto recedere turpe est. Diocles hoc ipsum paulo secus narrat. Quum quidam ambiens esse Diogenis discipulus dixisset illi, Impera mihi Diogenes, Diogenes admissio in famulitiū casei frustum portandum dedit. Id quum ille ob pudorem recusaret, nostram inquit Diogenes, amicitiam paululum casei diremit.

Quum aliquando uidisset puerū caua manu bibentem, hic puer, inquit, me frugalitate superat, qui supellectilem superfluam mecū circumferam: & eductum è pera poculum ligneum abiecit, nesciebam inquit & in hoc nobis prouidisse naturam. Quum alterum puerum uidisset uasculo fracto, cauo panis excipere lentunculam, abiecit & catinū ligneum, ut superuacaneum. Hæc patiar uideri ridicula, modo fateamur, immodicum simplicitatis exemplum in hoc utile, ut nos nostri luxus pudeat.

Sapiēti nihil deesse colligebat hoc syllogismo, Deorum omnia sunt, Deorum autem amici sunt sapiētes, & amicorum communia sunt omnia, sapiētū igitur sunt omnia. Sed eodem syllogismo reiſci poterat petens aliquid. Quur petis, habens omnia?

Cum uidisset foeminam dijs procumbentē, ita curuato corpore, ut à tergo quædam apparerent quæ nu-

I dari

dari non decet oculis hominū, adiit illam dicens, Non uereri mulier ne stante post tergum tuum deo: nam *Decorum ubiq;* illius plena sunt omnia; parū decenter te geras? Ascendit lapio percussorem cōsecrassē dicitur, qui accurrēs pro- cidentes in faciem contereret, hoc figmento deterrens homines à superstitione, qui credunt deos nō audituros, nisi ipsis indecoro corporis gestu supplicent.

4.4 *Paupertas tragica* Solitus est ioco dicere, sibi tragicas execrationes occurrisse, quod esset *Ανέσιος, ἄπολις, ἄπαρρις, πτωχός, ἀλμύτης, καὶ ἡμερόβιτος*, id est, domo, ciuitate patriaq; carēs, pauper & erro, Alludens ad locum aliquem è tragœdijs. De Oedipi execrationibus nobis dictum est in Chiliadibus.

45 *Philosophi uita* Quin & illud dixisse fertur, quod fortunæ opponeret animi fiduciam, legi naturā, affectibus rationem, eo quod his tribus paratur ac seruatur hominū tranquillitas. Aduersus fortunæ procellas tuetur sapiētem animus impavidus. naturam pro lege sequitur, cui si repugnet lex, contemnit eam. Porrò cupiditatum tumultus ratione compescit.

46 Quū Alexander magnus inuiferet Diogenē, reperit eum in cranio sedentem pro dolio, ac laceras schedas glutino cōmittētem. posteaquā rex multa cum illo colloquutus pararet abire, diceretq;, Cogita Diogenes quid à me uelis petere, nam quicquid optaris feres, Mox, inquit, de alijs, Secede paulisper. Cū rex secessisset,

cessisset, putans illum uelle deliberare, diutius silenti dixit, Pete quod uis Diogenes. Hoc, inquit, uolebā, nam prius arcebas mihi solem, ad id quod ago necessariū. Alij narrant illum dixisse, Ne mihi feceris umbram, quod uellet apricari.

Memoratur & illud: Alexandrum ita fuisse loquutum, Adsum o Diogenes tibi subuenturus, quādoquidem uideo te multis egentem: cui Diogenes, Vter nostrum pluribus eget: ego qui ultra peram & pallium nihil desidero: an tu qui non contentus patrio regno, tot periculis temet obijcis, ut latius imperes: adeo ut uix totus orbis tuæ cupiditati uideatur satis futurus? 47

Quodam tempore quum diutissime legēs tandem eō uenisset ut uideret chartam uacuam, Bono, inquit, animo estote uiri, terrā uideo. Alludens ad longa nauigatione fessos, qui recreantur animo quum ipsis procul apparet portus. 48

Cuidam sophisticis argutationibus colligēti, quod Diogenes haberet cornua, frontem ac tempora manu contrectans, atqui, inquit, ego non uideo. Irridere maluit frivolum enthymema quā soluere. 49

Quum Zenon in schola dislerens, acutissimis rationibus probaret nullū esse motū, nec esse posse, Diogenes surgens cœpit inambulare. Id admiratus Zenon, Quid, inquit, agis Diogenes? Cōfuto, inqt, tuas rationes. Taxans interim inanem ingenij ostentationem. 50

I 2 Sophista

- 51 *Argutia
friuolæ* Sophista quidam uolens apud Diogenem ostentare acumen ingenij, hunc in modum ratiocinatus est, Quod ego sum, tu non es. Cum annuisset Diogenes, Ego, inquit, sum homo, igitur tu non es homo. Tum Diogenes, A me, inquit, incipe, & recte collegeris. Nō dignatus est aperire, qd haberet uitij ratiocinatio, sed maluit irridere de tam friuolis nugis sibi placentem. Si sic sumpsisset, tu es homo, sequebatur sophistam non esse hominem.
- 52 *Ignota loqui* Cuidam ad ostentationem ingenij multa de rebus cœlestibus differenti, quàm nuper, inquit, de cœlo uenisti? Socratem in hoc retulit, cuius est illud, Quæ supra nos nihil ad nos.
- 53 *Mala uera* Eunuchus quispiam contaminatæ famæ inscripserat ædibus suis, *μηδὲν εἰσείτω κανὼρ*, ne quid ingrediatur mali. Id uidens Diogenes, Ædiū inquit dominus, quā ingreditur? Eunuchus boni ominis gratia posuerat titulū, ne qd infelicitatis attingeret domū. Id Diogenes detorsit ad mala animi, quæ sola uere mala sunt.
- 54 *Ridiculum* Nactus unguentum eo pedes inunxit præter morem publicum. Id demirantibus dixit, Quoniam unguentū capiti infusum exhalatur in aërem, à pedibus autem ascendit ad nares. Similiter alius reprehendit publicam consuetudinem, qua coronas capiti imponunt, quum magis cōueniat infra nares ponere, quod fragrantiae uapor non tam descendat quàm ascendat.
- Athenienses.

Athenienses hortabantur Diogenem, ut mysterijs ⁵⁵
 initiaretur, addentes quod initiati apud inferos princi- ^{Initiari non}
 patum tenerent. Ad quæ Diogenes: perquam ridicu- ^{est satis}
 lum est inquit, si Agefilaus & Epaminondas in cœno-
 degunt, & Paretion fur ac uilissimi quique homines,
 quod initiati sint, in beatorum insulis erunt. Grauer
 taxauit sacerdotum mores, qui quæstus gratia blâdie
 bantur hominum imperitorum superstitioni, persua-
 dentes initiationem conferre felicitatem post hanc ui-
 tam, quum ea parata sit his qui pijs & egregijs factis
 eam promeruerint, siue sint initiati, siue non sint.

Cum primum cœpisset philosophari, quum in do- ⁵⁶
 lio sicco mucidoq; pane uescens solus audiret totâ ur- ^{Lepide}
 bem lætitia perstreptē, erat enim dies festus, sensit
 animo nō nihil tedij, diuq; secū de relinquēdo uite in-
 stituto cogitauit. Sed quū tandē mures uideret adre-
 pētes panisq; micas edere, Quid tibi displices, inquit,
 o Diogenes, sat magnificus es, ecce etiā parasitos alis.

Platonī ipsum ob uitæ sordes canem appellanti. Sa ⁵⁷
 ne inquit, nam ad eos qui me uendiderant recurri. So ^{Canis con-}
 lent enim canes si uendantur, ad ueteres dominos re- ^{uitium}
 currere. Non offensus est conuitio, sed cōmode inter-
 pretatus est. Quum Æginam nauigaret, interceptus
 est à piratis, atq; in Cretā perductus, ibiq; uenditus.
 Eò piratas puto fuisse Corinthios, aut Athenienses,
 aut certe Æginetas.

I 3 Quum

- 58 *Homines non homines* Quum è balneis redeuntem quidã rogassent, num illic esset multum hominum, negauit esse. Rursus percontantibus, an illic esset multa turba, annuit: significans hominis uocabulum in paucos competere.
- 59 *Ridiculum* Narratur & illud uix credibile: Plato sic definierat hominem, homo est animal bipes absq; pennis. Ei definitioni quum discipuli Platonis applauderent, Diogenes gallum gallinaceũ pennis ac plumis nudatum produxit in scholam. En inquit, hic est homo Platonis. Itaque definitioni adiectum est, latis unguibus, quod aues eiusmodi non habent.
- 60 *Festiuum* Percontanti qua quis hora prandere debeat, Si diues est inquit, quum uult, si pauper, quum potest.
- 61 *Educatio* Apud Megarense quũ uideret arietes pellibus tetos aduersus frigoris iniuriam, ipsorum autem filios nudos, Satius est, inquit, Megarense esse arietẽ quã filium. Traditũ est de Megarense quod indiligenter habent filios suos.
- 62 *Sera monitio* Quidam in publico gestans longã trabem per imprudentiam percusserat Diogenem, moxq; ex more dixit, Caue. At Diogenes, Num, inquit, me uis iterum percutere? Alij sic narrant: dicenti caue, baculum impigit in caput, & post ictum adiecit, caue: par pari referens. Nam ante læsionem dicendum erat caue.
- 63 *Homo rarus inuentu* Quodam tempore lucernam accensam gestans obambulabat in foro clarissima luce, quærẽti similis. Rogantibus

gantibus quid ageret, hominem, inquit, quæro, notas
publicos civitatis mores, uix homine dignos.

Cum aliquando perfusus esset aqua, staretq; toto 64
distillans corpore, circumstantes aliquot ut sit, commi-
serabatur hominem indigna passum. Quibus Plato, *Gloria tecta*
nam & is forte tum aderat, Si uultis, inquit, commise-
rari Diogenem abite, notans in philosopho gloriae cu-
piditatem. Hoc igitur spectaculo quoniam delectaba-
tur felix erat potius quam miseradus. At si nullo teste
perfusus fuisset, tum uere fuisset miserabilis.

Colaphum impingenti, profecto, inquit, nesciebam 65
me capite galeato ambulare. Ludens manum pronam *Moderate*
galeam dixit. Nec aliter ultus est percussore. Nisi for-
te legedum est, nesciebam capite galea tecto incedendum esse

At non eadem patientia tulit Midiam, qui impacto 66
illi colapho dixerat, Tria milia tibi in mensa sunt posi-
ta: per ludibrium illi gratulans, quod pro colapho tan-
tum nummorum ex multa ad ipsum esset rediturum
si lege ageret. At Diogenes postridie sumpto pugilum *Par pari*
cestu, percussio Midiae totidem uerbis dixit, Tria milia
tibi in mensa sunt posita. A. Gellius narrat de quodam
qui pro delectamento habebat manu depalmare ho-
mines, moxq; e crumena quam in hoc circumferebat,
iussit numerari multam. At Diogenes declarauit non
omnes esse ea patientia, ut multa contenti sint.

Philosophi uulgo hoc nomine male audiebant, quod 67
deos

deos aut non crederent esse, aut cōtemnerent. Hoc in-
 nuens Lyfias interrogabat Diogenē, crederet ne esse
 salse deos. Cui Diogenes, Qui conuenit, inquit, ut non cre-
 dam, quum persuasum habeam te dijs inuisum esse.
 Hoc dictum quidam attribuunt Theodoro. Non re-
 spondit ad quæstionem, sed in contumeliose interro-
 gantem retorfit sermonem.

68 Conspicatus quendam se religionis causa aspergen-
 tem aquis fluuiialibus, Nam hoc ritu prisca solent puri-
 ficari, si quid piaculi commissum crederent, Infelix, in-
 Superstitio quit, quum erras in grammatica, non absolueris asper-
 sus, multo minus aspersio te liberabit à uitæ criminibus.
 Recte notabat hominum superstitionem, qui cre-
 derent sensibili elemento purgari maculas animi, nisi
 prauas cupiditates amputassent.

69 Eos summopere reprehēdebat, qui si quid secus eue-
 nisset, fortunam incularent, id quod uulgus hominum
 Vota stulta solet: dicens ipsos homines potius inculandos, qui po-
 stularent à fortuna, non quæ uere bona essent, sed quæ
 ipsis bona uiderentur. Nam si permitterent dijs, quæ
 ipsi iudicant optima dare, darent. Nunc acceptis his
 quæ flagitarunt impudenter inculant deos.

70 Superstitionem hominū qui insomnijs terrerentur
 hoc pacto deridebat, Quæ uigilantes, inquit, agitis, ea
 non curatis, quæ uero dormientes somniatis, sollicite
 perquiritis. Ad felicitatem enim aut infelicitatem ho-
 minis

minis, non tam refert quid patiat in somnis, quàm quid agat uigilans. Ibi quoties aliquid turpe cõmittit, oportebat metuere deorũ iram, ac tristem euentum, non si quid dormientibus sit uisum.

In Olympijs præconem ita pronunciantem, Doxip⁷¹ pus uiros uicit, correxerit Diogenes. Hic inquit mancipia, sed ego uiros: significans eos qui certarent Olympiã, non esse uiros sed gloriæ mancipia. Solus philosophus uincit uiros. Simile huic est qd supra retulimus.

*Victoria
pulchra*

Cum Philippus exercitum haberet apud Cheroniam, uenit eò Diogenes, & cõprehensus à militibus deductus est ad regem: qui conspecto Diogene ignoto, iratus exclamauit, Explorator. Cui Diogenes, prorsus, inquit, explorator, nam huc ueni inspecturus infamiam tuam, qui non contentus regno Macedonũ aliena captans, temet in discrimen conijcis ne & regno & uita priueris. Rex admiratus hominis libertatem iussit illum abire liberum.

⁷²
Ambitio

Alexander Macedonum rex, miserat epistolam ad Antipatrum, per quendam nomine Athliam: quum id temporis forte adesset Diogenes, qui Cynico more dixit, Athlius per Athliam ad Athlium. Porrò Athlius græce miserum sonat multisq; laboribus afflictũ, unde & Athletis nomẽ. Sensit philosophus principes ob ambitionẽ assiduis bellis tumultuantes uere miseros esse. Æque miseros q illorũ cupiditatib. inseruierẽt.

⁷³

K Inuitatus

- 74 *Libere* Inuitatus ut ad Alexandrū ueniret, recusauit. At Perdicæ præfecto minitanti necem ni ueniret, Nil, inquit, magni feceris, si quidem & cantharis, & phalangium idem possunt. Cantharis pusillum est insectū nō dissimile scarabeo, sed præsentaneū habens uenenū. Phalangium aranei genus est nocētissimū. Nec dubitauit uicissim minitari Perdicæ, se feliciter uicturū, si sine illo uiueret, indicans infelices esse qui cū Perdica uiuerent.
- 75 *Voluptas* Aiebat faciles esse deos ad donandam hominibus uitam, cæterum hanc ignorari ab his, qui querunt dulciora, unguenta, aliasq; hoc genus delicias. His enim qui fruuntur, credunt se uiuere, quum ueram uitā, tranquillam ac suauem sola præstet sapientia. Non igitur dii sunt incusandi, sed homines, qui per stultitiam nō postulant ab illis uitam, sed uoluptates.
- 76 *Delicia* Conspiciens delicatum quendā à seruo calceari, nō dum, inquit, sat beatus es, nisi te etiam abstergat. Id erit, si mancus fueris. Visum est Diogeni nō multo minus absurdum in calceatu abuti opera famuli, si quis ipse sibi hoc præstare ualeat, quàm si post exoneratā aluum, adhibeat famulū abstergendo podici. Philosopho ethnico prodigiosa delicia uidebantur ethnicum calceari à famulo: at ego noui Christianū, sacerdotē, ac Theologū, cui quū nullū esset membrū mancū, tamen aditurus latrinā, famulos accersebat q̄ soluerēt ligulas, itē reuersus qui alligarent. Id ego uidēs, sic mecū cogitabam.

tabam, Utinam hic adesset spectator Diogenes.

Conspicatus duci quendam, qui phialam ex arario 77
furatus sustulerat: Ducebatur autem à magistratibus,
quos illi *ἱερομνήμονας* appellant: Magni inquit Dioge
nes, fures, paruum ducunt. Utinam hoc non possit ue
re dici in magistratus aliquot Christianos, à quibus
ad laqueum adigitur interdum qui decem drachmas
sustulit, ipsi impune magnis furtis, uel peculatu po
tius ditescunt.

Videns adolescentem lapides iacentem in crucem, 78
Euge, inquit, scopum attinges. Innuens fore, ut aliquã *Salse*
do in crucem ageretur.

Cum adolescentuli circumstātes Diogenem dixis
sent, Canis, canis, ac mox territi fugere cœpissent. Bo
no, inquit, animo sitis filioli, canis nō uescitur betis. Te
cte illis exprobrans molliciem. 79 *Salse*

Cuidā sibi placenti, qđ leonis exuuio tectus incede
ret, Nō tu desines, inqt, uirtutis stragulas pudefacere? 80
Quod homo mollis Herculis amictū sibi uindicaret. *Hypocrisis*

Prædicātibus beatū Callisthenē philosophū, quod 81
apud Alexandrū apparatu splendido exciperet: Imò
inquit, infelix est, quod illi prandendū cœnandūq; sit,
cū Alexandro uisum fuerit: sentiens nihil esse beatū si
absit libertas. Hic est Callisthenes Aristotelis discipu
lus, quē Alexander tandē cōiecit in carcerem, ubi & pe
riit. Quidā p Callisthene supponūt ipsum Aristotelē,
K 2 cuius

cuius felicitatem prædicantibus: quod cum regis filio uiueret: Aristoteles, inquit, prandet quum uult Alexander: Diogenes quum uult Diogenes.

82. *Benignitas* Si quãdo egebat pecunijs, eas ab amicis accipiebat: at suggillantibus eum, quod præter philosophi dignitatem peteret, quod est mendicorum, Imò inquit, non peto, sed repeto. Repetimus enim mutuuum aut depositum. Amicus autẽ egenti amico dans, non donat, sed reddit quod debebat. Quisquis enim in tali casu pecuniam seruat, rem alienam detinet.

83. *Mollicies* Quum adolescens quidam comptior Diogeni proposuisset quæstiunculam, non tibi prius, inquit, responsurus sum, quàm mihi liqueat utrũ masculus sis, an fœmina. Ex cultu parum uirili notauit illius molliciem.

84. *Ars in honesta* Alteri cuidam adolescenti, lusum quendam amatorium eleganter in balneis exhibenti, quod Græci uocant *κοτταβίζαμ*, Diogenes quo melius inquit, hoc deterius. Damnans improbatã artem, qualis est & alea, cuius quo quisq; est artifex melior, hoc uir est deterior.

85. *Canini mores* Quum Diogenes adesset cõuiuio, qui accumbebãt appellantes illum canem, ossa illi proijciebãt, quod id canibus fieri consueuit: at ille propius accedens à tergo cõmingebat accubẽtes: significãs & hoc esse canũ.

86. *Ter homines* Oratores acceteros omnia ad gloriam faciẽtes, appellabat *τριστανθρώπων*, id est, ter homines, ancipiti dicto. Nam ut uulgus hominem esse negat, qui nec doctus.

ctus est nec humanus, ita philosophus hominem uocabat miserum, qui nihil haberet supra hominem. Si quidem iuxta Homerum, nullum animal homine miserius. Proinde ter homines dixit, ter miseros, qui sua studia omnia conferrent ad rem inanissimam, ac populari multitudini, multorum capitum beluæ seruirent seruitutem.

Diuitem quendam indoctum, sed splendide uestitum, χρυσόμικλον appellabat, hoc est ouem aureo uel lere. Nam tales fuisse proditum est à poëtis. Qui minimum ualere ingenio, ouillis moribus etiam prouerbio dicebantur.

Præteriens prodigi cuiusdam ædes, inscriptionem habentes uenales: Facile, inquit, diuinabam fore, ut præ immodica crapula domum euomeres. Iam enim dormum absumpserat antequàm uenalem proscriberet. Vomitus igitur erat ille uerius quàm uenditio.

Adolescenti conquerenti quod à multis perturbaretur, desine, inquit, & tu perturbationis indicia præterefferre: significans nulla re melius improbitatem lædentium finire, quàm si qui læditur dolorem dissimulet. Etenim qui ob id incessunt hominem, ut illum discernent, desinent si uiderint illum nihil commoueri.

Citharædum imperitum obesoq; corpore & ab omnibus uituperatum, solus Diogenes laudabat. De mirantibus quàm ob rem id faceret, laudo, inquit, quod

K 3 quum

quū talis sit, maluerit se cithara quàm latrocinijs exercere: significans illum corpore ualidū, ingenio rudem, latrocinijs aptiorem esse quàm musicæ.

91 Alterum citharædum, qui quoties caneret ab auditoribus deferebatur, obuium ita salutabat, *Salue gal-
salse* le. Quum ille offensus salutationis nouitate diceret, Quid ita? Quoniam, inquit, cantu tuo excitas omnes. Iocum captauit ex ambiguitate uerbi Græci. ἀνεγείρα enim dicitur & qui excitat dormientem, quod solent galli; gallinacei male canentes; & qui sedentem excitat ut surgat, quod ille solet.

92 Cum adolescentem quendam insigni forma plurimi intuerentur, Diogenes incuruato corpore sinum lupinis implebat. Ad hoc spectaculum conuersis omnium oculis, aiebat mirari, quur adolescentulo dimisso sese intuerentur, obiter notans illorū intemperantiam.

93 Cuidam uehementer superstitioso, ac lemurū laruarumq; terroribus obnoxio, necem ipsi minanti, dicens, Vnico ictu tibi perfringam caput, at ego inquit, si id feceris, tibi sinister astans, ut contremiscas efficiam. Significans se mortuum etiā illū terrere posse, à quo uiuus cōtemnebatur. hic tamen affectus & hodie plurimos habet, qui cum sint aduersus uiuos feroces, aduersus umbras sunt formidolosissimi.

94 Ab Hegesia rogatus, ut ipsi libros aliquot prælegeret, nō sapiens, inquit, Hegesia, qui quū caricas nō pictas, sed

sed ueras eligas, uera exercitatione neglecta, ad scri- *Lectio mor*
ptam te cōferas. Hoc dicto notauit eos, qui per omnē *tua*
uitā nihil aliud q̄ legūt philosophorū libros, recte ui-
uendi præcepta cōtinētes, quū uirtus magis usu discat̄
q̄ lectione. γράφειν græcis anceps uox est, ad scribere
& ad pingere. Itaq; uirtus libris expressa, quodammo-
do picta uirtus est. Absurdū autem uidetur, in caricis
habere delectum, in uirtute non item.

Cuidā illi probro obiicienti quod exularet à patria, 95
Miser, inquit, istius rei causa philosophatus sum: siue *Exilium utile*
quod exilium cōpulisset Diogenem ad philosophan-
dum, siue quod ideo didicisset philosophiam, ut exi-
lium similesq; casus æquo animo perpeti posset.

Alteri cuipiam per conuicium dicēti, Sinopenses te 96
exilio damnant, at ego, inquit, illos mansione: signifi-
cans se quod solū uertere iuberet̄ nihilo infeliciore esse
his, qui in patria manerēt, nec exiliū æquo animo pati
possent. Tam enim miserū est manere coactū, q̄ exu-
lare coactū. Philosophus cui quæuis terra patria est, si
iubeat̄ ire exulatū, unius tātū ciuitatis exul est. At qui
nusq; potest uiuere nisi in patria, plurimarū regionū
exul est. Diogenes aut̄ ob adulteratā, ut putāt, mone-
tam, solū uertere iussus est. Erat aut̄ Sinopēsis. Hoc ita
refert Plutarchus in libello de exilio, Te Sinopenses
Ponto exulem esse iusserunt, At ego, inquit, illos hac
damno pœna, ut in Ponto extremisq; Euxini littorie
bus

bus inclusi perpetuo maneant.

97 *Facete* Quum Olympionicen hoc est in Olympijs certare solitum, offendisset pascentem oues, quàm celeriter inquit ô præclare ab Olympijs ad Nemea te contulisti: ludens affinitate uocū. Nam *véμια* certamina dicitur à loco, quemadmodū Olympia. Nemo uero Græcis pasco sonat, & *νόμος* pascua.

98 Interrogatus quã ob rem Athletæ nihil sentirent, quoniã, inquit, suillis ac bubulis carnibus educati sunt. Nam Athletæ crassioribus cibis enutriuntur, qui corpori quidem robur conferunt, sed mentis acumen eberrant. Vocis autem ambiguitas dedit ioco locū. Nam ut Græcis *αὐθάλαδος*, ita Latinis sentire tam ad animū quàm ad corpus pertinet. At percontator ille quærebat quid esset causæ, quur Athletæ ueluti sensu carentes non offenderentur plagis. Diogenes animorum stuporem notare maluit.

99 *Vfus lenit molestiam* Solitus est interdum adire statuas, & aliquid ab illis petere. Demirantibus quur id faceret, ut cōsuescam, inquit, non commoueri, si quando ab hominibus non impetro quod peto.

100 *Mendicitas* Posteaquàm inopia compulsus cœpisset mendicare, his uerbis solet aggredi. Si cui alteri dedisti, da & mihi: sin nemini, à me incipe. Significabat se non inferiore cæteris mendicis. Itaq; par esse ut qui daret quibuslibet, daret & Diogeni. Qui uero tam parcus esset, ut ne

ut nemini quicquàm daret, huic tempus esse, ut aliquando dare incipiat.

Interrogatus aliquando à tyranno, è cuiusmodi arte ¹
potissimū oporteret fieri statuas. ex eo, inquit, ex quo ^{Libere}
fusi sunt Harmodius & Aristogiton, innuens illū esse
tollendum, quod illi tyrannicidæ fuerint.

Percontanti quo pacto Dionysius uteretur amicis, ²
ut utribus inquit, plenos suspendit, inanes abiicit; si ^{Salse}
gnificans à tyranno diuites occidi, pauperes negligi.

Quidā gloriosum titulum inscripserat ædibus suis, ³
Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, ne quid
introëat mali. Diogenes ex inscriptione stultitiam ho-
minis deprehendens, adiecit, Post bellū auxiliū: indi- ^{Sero}
cans seram esse malorum omnium deprecationē, po-
steaquàm talis immigrasset. colebatur enim Hercules
ἀλεξίκακος, malorum depulsor. Eum oportuit in ædes
immigrare priusquàm immigrasset dominus ædium,
qui ipse erat magnum malum.

Luxuriosum quempiam in diuerforio cōspiciens ue ⁴
scentem oleis, si sic prandisses, inquit, non ita cœnares, ^{Luxus}
sentiens non esse frugalitatis quod cœnaret oleas, sed
quod stomachus nimis lauto prandio grauatus, nihil
appeteret in cœna. Nam tenue prandium optime
condit cœnam.

Dicere solebat, cupiditatem esse malorum omnium ⁵
arcem, non procul abluens à sententia Solomonis, ^{Auaritia}

L qui

qui dixit cupiditatem radicem malorum omnium.

6 *Boni similes dijs* Bonos uiros dicebat esse deorū simulacra. Deorum quum sint optimi natura, proprium est bene facere omnibus, nocere nemini. Hæc imago melius relucet in sapientibus ac bonis uiris quàm in stautis, quum dij sint incorporei.

7 *Amor turpis* Amorem dixit ociosorum negocium, quod hic affectus potissimum occupet ocio deditos. Ita fit ut dum ocio uacant, in rem negociosissimam incidant, nec interim tamen quicquam bonæ rei agunt.

8 *Senectus* Percontanti quid esset in uita miserrimū, Senex inquit, egenus. Siquidē ubi naturæ præsidia destituunt hominem, extrarijs rebus fulcienda est ætatis imbecillitas. Verum inter egenos habendus non est, qui bonas artes ac probos amicos sibi parauit certissimū senectutis uaticum. Ille infelicissime egenus est, qui nulla uirtute præditus est.

9 Interrogatus quæ bestia morsum haberet nocentissimum, Si de feris, inquit, interrogas, obtrektor: si de cicuribus, adulator. Nam obtrektor præ se fert odiū, adulator sub amici persona multo etiā lædit grauius.

10 *Salsæ* Conspiciens duos centauros pugnantem in tabula pessime pictos, uter, inquit, horum deterior est? Notans pictoris imperitiam, quasi dubitaret uter esset deterius pictus. Vtus est autem uoce ambigua, nam *χείρ* & *πεῖρ* & peior dicitur, & in pugna inferior.

Orationem

Orationem blandam nō ex animo proficiscentem, ¹¹
 sed ad gratiam compositam, dicere solet, melleum la- ^{Blandiloquiū}
 queum, quod blande amplectens hominem iugulet.

Luxuriosorum uentrem uitæ charybdim appella- ¹²
 bat, quod omnia deuoraret, nec satiaret unquā. Cha- ^{Veter omnia}
 rybdis tantum ea sorbet quæ mari uehuntur, & reuo- ^{deuorans}
 mit tandem quod absorbit: at lurconū uentribus nec
 aër, nec terra, nec flumina, nec maria sufficiunt. Quin
 & domos & agros totos absorbent, nec reuomunt.

Cum quidam Diogeni referret Didymonem mœ- ¹³
 chum comprehensum: dignus est, inquit, ex ipso no- ^{Adulterium}
 mine suspendi. Porro Didymi Græcis testiculi dicun-
 tur: ab his igitur unde nomen habebat, & quibus pec-
 cauerat uult eum suspendi.

Physicus quidam interrogauit Diogenem, quā ob ¹⁴
 causam aurum palleret: quoniam, inquit, plurimos ha- ^{Auri amor}
 bet sibi insidiantes. Pallent autem qui metuunt.

Cū uideret mulierem in lectica, dixit: Caueam non ¹⁵
 cōuenire feræ: notans tam efferum ac noxium animal ^{Delitiæ}
 ferrea cauea cohercendā. Lectica uero sellæ genus est,
 cancellatæ, ut aliquam caueæ speciem præbeat. In hac
 diuites ac delicatæ sedere, atq; etiam gestari solent.

Seruum fugitiuum uidens ad puteum sedentē, Vi- ¹⁶
 de, inquit, adolescens ne excidas: ambiguo uerbo lu- ^{Ambiguo}
 dens, Nam excidit qui in puteum decidit, & ἐκπίπτε,
 id est, excidit, qui de loco pellitur. Arbitror autem pu-

teos olim fuisse sacros, & ab his non fuisse phas quenquam ui detrahere, quemadmodum è templis aut à statua principis.

- 17 Cum in balneis uidisset *λωποδύτιω*, id est, furem uestium, dixit illi, num ad unctiunculam, an ad aliud uestimentum? Rursum lusit affinitate uocum, quæ latine reddi non potest. Græce est, *ἔω ἀλαμμάτιον*, ἢ ἐπ' *ἀλλ' ἰμάτιον*; dictiones minimo discrimine soni inter se differunt. *ἄλεμμα* ab *ἀλείφω*, unguentum est, unde & *αλιπτῆ* dicti, Inde *ἀλφμμάτιον* diminutiui: *ἀλλ' ἰμάτιον* duæ dictiones, sed ob *συναλοφίω* propè modum una uidetur, quam si remoueas, est *ἄλλο ἰμάτιον*, id est, aliã uesticulam. In balneis enim olim ungebantur, & ibidem fures suum agebãt negocium, quod positis uestibus lauare mos est. Notabat itaque furem, quod alibi furatus uestem, eò uenisset alterã furaturus.
- 18 Ingressus aliquãdo sordidũ balneum, dicebat: Qui hic lauãt, ubi lauant? Significabat illic homines puros sordidari, & ibi lotis opus esse alio balneo q̄ mudent̄.
- 19 Cum aliquando uidisset mulieres ex oliua pendere laqueo præfocatas, Vtinam, inquit, & cæteræ arbores similem ferrent fructum. Erat enim Diogenes *μισογυνῆς*, id est, mulierum osor, eoq̄ cupiebat omnes uidere pensiles.
- 20 Cernens quendam male audientem, quasi monumenta spoliaret, Homeri carmine compellauit.

τίπτε σὺ ὧδε φέρισε

ἢ τινὰ συλήσωμ νεκῶν καταπνευώτων;

Quid tu huc uenisti uir præstantissime, num fors, *Sacrilegium*

Ut spolies aliquem horum quos mors occupat atra?

Interrogatus num seruum ancillamue haberet, ne/ 21
gauit. Cūq; percontator adiecisset, Quis igitur te esse/ *Sepultura*

ret, si moriaris? Cui domo, inquit, erit opus. Multi sur-
perstitiose solliciti sunt, quomodo & per quos efferan-
tur. Hac cura prorsus uacabat Diogenes, nō dubitans
quin futurus esset aliquis, qui cadauer eiiceret, uel ob
id, quo domum faceret uacuam. Quanquam illi conti-
git honorifica sepultura.

Conspiciens adolescentem quendā neglectius dor/ 22
mientem, baculo pungens illū dixit carmen Homeri,

ἐγείρεο, μήτις σοι εὐδοντι μεταφρένω ἐν δόρῳ παῖν. Id est,
Surge, Ne quis dū dormis, à tergo infixerit hastam

Ad eum qui obsonijs ac luxui plus æquo indulge/ 23
bat, illud Homericum accommodabat,

ὠκύμορος δὴ μοι τέκος ἔωσα. Id est.

Nate mihi fueris breuis æui: significans illum sibi lu/ *Luxus*
xu mortem acceleraturum.

Platonis Ideas, id est, formas risit & Aristoteles. 24

Quodam igitur tempore quum Plato multa de Ideis
differeret, & rem confictam confictis uocabulis expli-
care conaretur, subinde in ore habens, menseitates &

cyathitates, per quas uoces intelligebat species mense/ *Argutie nu/*
gatorie.

& cyathi: Diogenes irridens subtiles nugas, Mensam, inquit, ac cyathū uideo, mensaeitatem & cyathitatem nō uideo. Tamen si sunt & hodie qui Sorteitatibus & echeitatibus sibi uidentur acuti.

25 *Matrimonium uitandum* Interroganti quando ducenda esset uxor, Iuueni, inquit, nondum, seni nunquam: subindicans prorsus abstinentium à matrimonio. At percontator ille discere cupiebat quo ætatis anno, aut qua anni parte expediret asciscere coniugem: quemadmodū Aristoteles præscripsit puellæ decimū octauum, uiro trigessimū quintum. Et Romani, Aprilem & Iunium existimabāt auspiciatum nuptijs, Maium inauspicatum.

26 *Iocus ab inexpectato* Percōtanti quid nam uellet ut colaphum acciperet, Galeam, inquit: & hic iocus est ab inexpectato. Nam ille expectabat, quid mercedis peteret pro colapho.

27 *Mollicies* Cum uideret adolescentem quempiam sese ornantem, si ad uiros, inquit, frustra: si ad fœminas, iniuste. Hoc dictum festiuus est Græcis, ob uocum affinitatem & τυχῆς & ἀδινῆς. Nā frustra se mas parat masculo, inter quos non potest esse coniugium: & inique facit adolescens si cultura formæ insidiatur infirmo sexui, quum uxor non lenocinio, sed honestis moribus concilianda sit.

28 *Pudor* Adolescenti cuidam erubescenti atq; ob id perturbato, Bono animo es, inquit, fili, istiusmodi est uirtutis tinctura.

Cum

Cum audisset duos legū peritos inter se contendentes, 29
 tes, damnauit ambos, quod alter furtum commisisset,
 alter non perdidisset: significans utrunq; dignum exi-
 tio. Argutia dicti in hoc est: qui furatur lucri facit ali- *Furacitas*
 quid: is uero cui res furto tollitur, damno afficitur. At
 hic absurdum quiddam acciderat: alter alterius rem
 furatus erat, nectamen is cui furtum est factum perdi-
 dit, quod hoc ipse furatus esset, quod alter sustulit.

Percōtanti quod uinum libentius biberet, alienum 30
 inquit. & hic τὸ ἀπεροδοκίτην addit gratiam dicto. *Aliena dul-*
 Aliud enim expectabat percontator, uidelicet de ge- *ciora*
 nere uini sentiens.

Cuidam ipsi dicenti, Plurimi te derident, at ego, in- 31
 quit, non derideor. Id autem uidetur ἀδύνατον, ut ali- *Neglectus*
 quis te percutiat, tu tamen non percutiaris: sed Dioge- *iniuriarum*
 nes negauit se derideri, siue quod non esset deridicu-
 lus, siue quod existimaret hominum irrisionem nihil
 ad se pertinere.

Dicenti miserum esse uiuere, non, inquit, uiuere mi- 32
 serum est, sed male uiuere miserum est. Vulgus mise- *Vita misera*
 ram appellat uitam, laboribus, doloribus, morbis, da-
 mnis, exilijs multisq; hoc genus incommodis ob-
 noxiam. At philosophus nihil malum aut miserum
 esse ducebat, nisi quod cum turpitudine coniunctum
 esset.

Erat Diogeni seruus nomine Manes; is cū pfugisset à 33
 domino

Frugalitas domino, admonuerunt amici ut fugitiuum inuestigaret. At ridiculū inquit Diogenes, si Manes absq; Diogene uiuat, Diogenes absq; Mane uiuere non possit. At multi seruos insequuntur, ut ulciscantur, Diogenes spectabat usum. Melior aut̄ philosophus est qui paucioribus eget. Nolebat itaq; hic seruo uideri deterior.

34 Quodā tempore prandebat oleas, mox inductam placentam abiecit accinens illud è tragœdia,

ἄξιον τυράννοιο ἐκποδῶν καθίσατο. Id est,

Procul à tyrannis temet hospes auferas.

Delitiæ Item illud Homericum, ἄλλοτε μάξιμ' ἄ' ἐλάειν.

Interpretæ Interdū scuticis agitabat. Se tyrannum apellans, deliciarum contemptorem, quas procul abigī uolebat.

35 Diogenes uulgo canis dicebatur. Sunt autē canum multa genera, sunt enim uenatorū, sunt aucupatorū, *Canis Diogenes* sunt custodes ouium & ædium, sunt qui habentur in delitijs. Ergo percontanti qualis ipse canis esset, lepide respondit, Esuriens, inquit, Melitæus, satur Molosseus: quod cibi appetēs blandiret, saturatus morderet

36 Interrogatus an philosophi placentis uescerentur, omnibus, inquit, ut cæteri homines. Rursus hic aliud *Philosophus homo* respondit quàm interrogabatur. Quærebat percontator an conueniret philosophis frugalitatem profitentibus uesci placentis cibus delicatorum, Diogenes ita respōdit, quasi philosophi nō essent homines, & ideo non uescerentur cibus humanis.

Cum

Cum aliquando Diogenes in conuiuio placentam 37
ederet, diceretq; conuiuiarum quispiam, quid comedis *Dissimulatio*
Diogenes? suspicans Cynicum philosophum nesci-
re quid sit placenta, Panem, inquit, bene pistum, dissimulans se scire quid esset. Alijs erat placenta, Diogeni panis erat, qui non edebat uoluptatis gratia.

Percontanti quur ceteris mendicis benigne largiren 38
tur homines, philosophis non item, Quoniam, inquit,
credunt citius futurū ut claudi cæciue fiant, quā phi-
losophi. Qui miserentur afflictorum quales ferè sunt *salse*
mendici, faciunt hoc cōtemplatione communis homi-
num sortis: ita cæco opitulantur cogitantes, hoc ipsum
mihi poterit accidere. De philosopho non item cogi-
tant. Dictum festiuus est, ob abusum uerbi, sperant:
ut philosophus fias sperari potest, cæcitatem aut clau-
dicationem nemo sperat.

Diogenes poscebat aliquid ab homine auaro: quē 39
ubi uideret cōtantē ac negaturo similem, ô homo, in- *Contanter*
quit, ad cibum te postulo, nō ad cyppum, ut qua licet *dare*
Græcarum uocum affinitatem reddam. Græcis enim
& τροφιῖς cibus. & ταφιῖς sepultura.

Cuidam obijcienti, quod aliquando falso signasset 40
monetam, Nam hanc ob rem, ut dictum est, iussus est *Error eor,*
exulare: Fateor, inquit, fuisse tempus, quo talis eram *rectus*
qualis tu nunc es, qualis autem ego nunc sum, tu nun-
quam futurus es. Notabat eos qui iuuentutis errores

M in alijs

in alijs reprehendunt, quum ipsi ne in senectute quidem corrigant suos.

Error iuuenilis 41 Alteri cuidam hoc ipsum opprobranti, crimen iuuentutis obtentu defendit, dicens: Tum celerius reddebam lotium, nunc non item. Cynica circuitione notauit iuuenilem aetate, quae facilius reddit humorem uesicae, quum senibus molesta sit dysuria.

Ridiculum 42 Myndum aliquando profectus quum uideret portas amplas ac magnifice exstructas, quum oppidum esset exiguum, Viri, inquit, Myndij, claudite portas ne ciuitas uestra egrediatur: notans oppidum tam esse pusillum, ut per portas egredi posset.

43 Conspiciens furem purpurae comprehensum, Homericum carmen in eum detorsit,

Facete ἔδραβε, inquit te, πορφύρεος δάνατος ἢ μοῖρα κραταίη. Id est Te mors purpurea apprehendit, uiolentaque Parca.

Libertas 44 Craterus homo praediues inuitat Diogenem ut ad se commigraret: cui respondit, Malo Athenis salem lingere, quam apud Craterum opipara frui mensa. Sentiens libertatem quamuis inopem, omnibus diuitum delitijs praefendam, ubi minuitur libertas.

Obesitas 45 Anaximenes rhetor, obeso aqualiculo erat onustus. Hunc adiens Diogenes ita loquutus est: Impartire nobis tenuibus & uentre. Nam & ipse leuaberis onere, & nobis commodabis.

46 Cum oraret aliquando Anaximenes, Diogenes praetendens

tendens pernam, auditores in se conuertit: ob id indignatus Anaximenes obticuit, ab auditorio destitutus. Tum Diogenes, Anaximenes, inquit, disputationem oboli precium dissoluit: significans illū de rebus friuolis differuisse, quæ non admodum attentos haberent auditores.

Ridiculum

Quibusdam obijcientibus, quod in foro cibum caperet, quid mirum inquit: in foro esurio: ratiocinatus à relatiue oppositis. Si fames non urgeret hominem in foro, fortassis absurdum esset in foro uesci. Sed eodem colore se tueri poterat in foro deijciens aluum, aut urinam reddens.

47

Uesci in publico

Sunt qui & illud ascribant Diogeni. Plato offendens illum lauantes olera, dixit illi ad aurem: Si Dionysio morem gessisses, profecto nō lauares olera. Diogenes uicissim Platoni in aurē dixit, Si tu lauares olera, Dionysio non inseruisses. Verum hoc uidetur effectum ad similitudinem illius quod ante retulimus de Aristippo, quemadmodum & hoc quod subiiciam.

48

Libertas

Cuidam dicenti, Multi te derident ô Diogenes, & illos, inquit, fortassis asini. Altero subiiciēte, sed illi nō curant asinos: nihilomagus, inquit, ego ipsos. Asinis irrisionem tribuit, quod subinde nudatis dentibus irrisionis speciem præbeant. Quin & deridentes quempiam, mota ab aure manu imitantur asininas auriculas. Videt igitur & asinus motis auriculis irridere ho-

49

Irrisio contempta

mines, nemo tamen offenditur.

50 *Animi cultus* Conspicatus adolescentulum philosophiæ dantem operam, Euge, inquit, corporeæ formæ amatores ad animi pulchritudinem auocas. Sentiens illū hoc agentem, ut animum uirtutibus & honestis disciplinis exornaret, hoc consequuturum, ut longe meliores amicos sit habiturus. Nihil enim sapientiā pulchrius, nihil uirtute amabilius.

51 *Anathemata* Solent olim à periculis seruati, in templis suspendere donaria, uelut incolumitatem suam dijs acceptam ferentes. Proinde quum Samothracen profecto ostēderent illi donaria, quæ è bello, morbo, navigatione, alioque discrimine seruati dicarant, Atqui inquit Diogenes, multo plura essent, si qui seruati nō sunt ista dedicassent. Sensit opinor eos qui seruarentur casu seruari nō deorum beneficio. Quod si dijs imputandū est, si quis seruatur, iisdem imputandum est, quod plures pereunt quàm seruantur. Sunt qui hoc tribuant Diagoræ Melio, impio. Samothraces autem magna in hisce rebus superstitione laborabant.

52 *Conuictus im probus* Adolescenti formoso ad conuiuium eunti, deterior, inquit, redibis. Reuersus à conuiuio adolescens quum Diogeni dixisset, Iui, inquit, nec redij deterior; nihil aliud respondit, quàm deterior, indicans fieri nō posse, quin adolescens è luxurioso temulentocq; conuiuio redeat deterior.

Diogenes

Diogenes ab Eurytio petijt quiddam magni: qui 53
 quum ex more his uerbis negaret, faciam si mihi per/
 suadere possis, Si possim inquit Diogenes, iā pridem *Libere*
 tibi suasissem, ut te suspenderes. Hic præter cynicam li
 bertatem nihil est, quod mireris.

Inuiserat Lacedæmonem: inde Athenas reuersum 54
 percontabantur ut sit, quò iret, & unde ueniret, à uiris, *Delitiæ*
 inquit, ad fœminas: notans Atheniensium delitijs effœ
 minatos mores, quum Lacedæmonij dure instituerent.

Redeuntem ex Olympijs quidam interrogabant, 55
 uidisset ne illic multam turbam, turbam, inquit, pluri/
 mam, sed homines perpaucos. Et hoc imitatum appa *Homines*
 ret ex eo quod supra dictum de balneo. *pauci*

Eos qui per luxum in coquos, nepotes, scorta & adu 56
 latores facultates suas profunderet, similes dicebat ar *Profusio*
 boribus per præcipitia nascentibus, quarum fructus ho
 mo nõ gustaret, sed à coruis & uulturibus ederentur:
 Sertiens eos qui gulæ uentriciꝝ seruiunt nõ esse homines

Græci si cui precantur exitium, iubent abire ad cor/ 57
 uos, ἐξ κόρακας. At Diogenes dicere solet multo peri *Adulatio*
 culosius esse incidere in assentatores quam in coruos.
 Dicti iucunditas perit nobis, quæ est in Græcarum uo/
 cum affinitate. Nam illi κόρακας appellant coruos, &
 unica literula mutata κολάκας dicunt adulatores. Hoc
 dictum tribuitur & Antistheni.

Phryne meretrix Delphis Venerem auream dica/ 58

M 3 uit.

uit. Eam uidens Diogenes, ascripsit elogium, Ex Græcorum intemperantia. Arguebat enim Græcos supra modū libidini deditos esse, quod scortum è turpi queſtu tantum auri collegisset.

59 *Libertas* Sunt qui & illud illi attribuunt, cum Alexander magnus ad Diogenem uenisset, eumq̄ salutasset, percontatus est Diogenes quis esset: quumq̄ ille respōdisset, Ego sum Alexander ille rex: at ego, inquit, sum Diogenes ille canis: nō minus superbiens sua libertate quā Alexander suo regno. Interrogatus ob quæ facta canis nomē uulgo sortitus esset, quoniā dantibus blandior inquit, non dantibus oblatro, malos etiā mordeo

60 *Superstitio nulla* E ficu quadā fructus decerpenti Diogeni, quū horti custos dixisset, ex ista arbore ante paucos dies homo quidā se suspēdit, at ego, inquit, illā purgabo. Arbitrabat ille fore, ut Diogenes admonitus abstineret à funesta arbore, quæ gestasset cadauer: at ille liber ab omni superstitione, nihilo impuriore fructus arbitratur.

61 *Voluptas* Animaduertēs Olympionicē quēdā oculos defigere in scortū, adeo ut p̄teritū capite reflexo intueret, Ecce, inqt, ut aries Martius, à puella publica, obtorto collo uictus abducit. Ridiculū existimabat, certare cū electis uiris, & à uili puella ueluti captiuū trahi sine funib.

62 *Scortum* Formosa scorta similia dicebat mulso, letalibus uenenis temperato, quod adferrent quidem initio uoluptatem, sed quam perpetuus dolor consequeretur.

Quum

Quū in publica uia prāderet, multiq; cingerēt illum ⁶³
 ob spectaculī nouitatē, ac subinde acclamarēt, *Canis, Libere*
 canis, Imò, inquit, uos potius estis canes qui pranden
 tem circūstatis. Nam id canibus cū primis familiare.

Cum mentio fieret de puero stuprato, Diogenes in ⁶⁴
 terrogatus, cuiās esset, lusit ex ambiguo dicens, *Tegea Ambigue*
 tes. Nam Tegea ciuitas est Arcadię. Tegos autem in
 terdum id quod lupanar, unde Tegeaten dixit philo
 sophus scortum publicum.

Vidēs quēdā iā artē medēdi p̄fitētē, q̄ prius fuerat ⁶⁵
 palestrites, sed ignauus, dixit illi, An eos q̄ te haecenus
 deiecerūt nūc uicissim deijcies? Deijcit luctator quē su
 perat: & deijcit medicus, q̄s in lectū conijcit, aut etiā in
 sepulchrū. Sensit aut Diogenes illū tā malū esse medi
 cū, q̄ fuerat ignauus palestrites. Similis iocus est apud *Medicus*
 Martialē, de eo q̄ ex medico factus hoplomachus, nō *malus*
 aliud faceret hoplomachus, q̄ quod fecerat medicus. *Sic nam aut. q̄ max. talis*
q̄ p̄lemarq; nūc. q̄s fuerat
q̄ q̄s saluū q̄ oluū

Ad puerum spurīū lapillos iacentem in populū, ca
 uē, inquit, ne patrem ferias. Erat enim è scorto natus ⁶⁶
 atq; ob id incerto patre. *Est scortum q̄s qui armis*
inuitari, q̄ p̄ scorto debeat
scortum q̄s, nūc armora
scorto debeat 24

Quibusdam prædicantibus eius benignitatem, qui ⁶⁷
 Diogeni quiddam donarat, Quin & me, inquit, lauda *Beneficium*
 tis qui accipere merui? Plus enim est meruisse benefi
 cium quàm dedisse, iuxta illud Publij Mimi, *meritum*
 Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

Ei qui pallium à Diogene repetebat, lepidissime re
 spondit, ⁶⁸

spondit, Si donasti, habeo: si commodasti, utor: significans sibi nō esse in animo reddere, siue dono, siue com-
modato accepisset. Turpe est reposcere quod dono de-
deris, & inhumanum est eripere, quo utenti est opus.

69 Cum supposititijs quidā de Diogene dixisset, Au-
rum habet in pallio, tecte regeffit in illum conuicium,
ideo inquit, Supposito indormio. Supposititiij par-
tus dicuntur, qui simulant esse nati ex utero unde nō
prodierunt. Indormimus thesauro seruandi gratia, &
indormimus ei quod negligimus. Diogenes autē pal-
lium habebat noctu pro culcitra.

70 Percontanti quid lucri caperet ex philosophia, ut ni
philosophus hil inquit aliud, certe hoc, quod ad omnem fortunam
paratus sum. Hoc dictum uix sapit Diogenem, quan-
quam illi ascribitur.

71 Interrogatus à quopiam, cuiās esset, respondit *κοσμοπολίτης*,
omne solum *μοπολίτης*, id est, ciuis mundi: significans philosophū
forti patria *est* ubicunq; locorum agat, in sua patria uiuere.

72 Cum aliquando stipem posceret, ita *ἐρανάρχην*, id
est, qui stipibus erogandis erat præfectus, Homericō
carmine compellauit,

πῦρ ἄλλως ἐνάριζ' ἀπὸ δ' ἔκταρος ἴσχει χεῖρας. Id est,

Despolia reliquos, teneas sed ab Hectore dextram.

Facete Dicti festiuitas in hoc est, quod pro *ἐράνιζε* dixit *ἐνάρι-
ζε*, quorum prius est, da stipem, alterum armis spolia:
se Hectoris nomine signans, Spoliat autem, qui ne-
gat

gat egenti. Et solet hoc hominum genū esse furax.

Scorta dicebat esse regū reginas, quod ab his quic/ 75
quid collubisset peterent & impetrarent. Nam ideo *Scortum*
regum reginas appellabat, nō quod essent pares uxo/ *imperiosum*
ribus, sed quod in ipsos reges regnum exercerent. Re/
ges à populo non semper obtinent quod exigunt, at
scorto nihil negatur. Tales, opinor, olim fuisse reges
barbaros.

Athenienses per adulationem decreuerunt, ut Ale/ 74
xander pro Libero patre haberetur & coleretur. Hūc
honorem irridens Diogenes, & me, inquit, Serapin fa
cite. Vt enim Bacchus inter Satyros est, ita Serapis
ab Ægyptiis specie bouis colitur.

Obiurgatus quod intraret loca spurca ac parum ho/ 75
nesta, & sol, inquit, subit latrinas, nec tamen inquina/ *Locus non*
tur. Sensit probum uirum non fieri deteriorem ob lo/ *contaminat*
ci infamiam.

Cū in phano cœnaret, eiq; panes sordidi essent ap/ 76
positi, abiecit illos è phano dicens, in templum nihil *Pura sacra*
oportere ingredi sordidum.

Cuidam procaciter interroganti, quur quum nihil 77
sciret, se philosophum profiteretur, Si philosophum, *Philosophiæ*
inquit, simulo, hoc ipsum est philosophari. Subnotās *simulatio*
philosophiam rem esse usque adeo difficilem, ut eam
uel simulare magna sit philosophiæ pars. Quemad/
modum multū regis habet, qui scite regis personam
N possit

possit gerere. Et qui simulat imitatur, at imitari philosophos, est philosophari, hoc est philosophiæ studiosum esse.

78 *Laus immodica* Quidam adduxit puerum ad Diogenem, ut illius doctrinæ fieret particeps: ut autem illum philosopho commédaret, dixit eum excellenti ingenio optimisq; moribus præditum esse. Hic Diogenes, Quid igitur eget meis? Notauit immodicum laudatorem, qui hoc tribueret adolescenti, cuius adipiscendi gratia solent pueri tradi philosophis. Satis erat probam indolem bonamq; spem in puero prædicare.

79 *Doctrina sine moribus* Qui de uirtute loquerentur, nec recte uiuerent, eos dicebat citharæ similes, quæ sono prodesset alijs, ipsa nec sentiret, nec audiret quicquam. Hoc dictum non multum abludit à dicto beati Pauli de cymbalo tinente.

80 *Vulgo nihil recte placet* Quodam die quum populus theatrum egredere, tur, ipse aduersus populum nitens ingrediebatur: interrogatus quur id faceret, Hoc, inquit, in omni uita facere studeo: Sentiens hoc esse philosophari, in omnibus actionibus quàm maxime à multitudine dissidere, propterea quod uulgus hominum cupiditatibus agitur non ratione.

81 *Degeneratio* Conspecto adolescentulo, cultu gestuq; parum uirili, Non te pudet, inquit, qui peius tibi uelis quàm ipsa natura uoluit, Siquidem illa te uirum fecit, tu te ipsum refingis

refingis in foeminam. Id in plerosque dici potest, quos quum natura crearit homines, ipsi sua sponte degenerant in pecudes.

Cum uideret cantorem quendam uerorem, ac moribus incōpositis aptare psalteriū, non te tui pudet, inquit, qui sonos ligno aptare noris, uitam ad rectam rationem componere nescias? Et hoc apophthegma ex superioribus uidetur effectum.

Dicenti cuidam, quem ad sapientiæ studium hortabatur, non sum idoneus philosophiæ, Quid igitur uis, inquit, si tibi nulla recte uiuendi cura est? Nō enim in hoc uiuit homo, ut uiuat tantum, sed ut discat recte uiuere. Natura dat uiuere, philosophia dat recte uiuere. Natura gignit ad uirtutē dociles, doctos nō gignit

Ad eum qui patrē despiciebat, Nō te pudet, inquit, eum cōtēnere, cui debes hoc ipsum quod tibi places? Dicti gratia sita est in allusione contrariorū. Pugnant inter sese, despectui esse, & sibi placere.

Audiens adolescētem honesta specie, uerbis parum honestis utentem, Non te pudet, inquit, qui ex eburnea uagina, plumbeum educas gladium? Ebur olim in summo erat precio. Animus corpore tegitur, is in oratione relucet.

Cū illi quispiā probri uice obiecisset, quod in caupona biberet, & in tonstrina, inquit, tondeor: significans nihilominus honestū bibere quā tonderi aut radi.

N 2 Quem/

82
Optima negligimus

83
vita sine literis mors

84
Impietas

85
Turpiloquiū

86
Vesci quouis loco

Quemadmodū nemo reprehendit in constra radi,
quod is locus ei rei paratus sit, ita turpe uideri non de-
bet si quis bibat in caupona, modo bibat modice. Nā
immodice bibere quouis loco turpe est.

87 Opprobranti quod à Philippo rege pallium acce-
pisset, Homericō uersiculo respondit,

οὔτοι ἀπόβλητὸν ἔστι θεῶν ἐρικυδέα δῶρον. Id est,

Non sunt reiicienda insignia munera diuūm.

Munera regum Quod Homerus de forma corporis quæ deorum mu-
nus est scripsit, hoc Diogenes detorsit ad pallium à re-
ge datum. Idem carmen & ipse possem occinere calu-
mniantibus, quod interdum à principibus, aut episco-
pis accipio quæ dantur honoris gratia. Nullus est ho-
rum à quo quicquam unquam petij, nec aperte, nec
oblique. Quæ uero uolentes deferunt, libenter accipio:
non tam ut munera, quàm ut testimonia, præsertim
quum illorum facultates abundantiores sint, quàm ut
hoc damni sentiant.

88 Diogeni de non irascendo accurate differenti, adole-
Lenitas scens quidam proteruus, ueluti periculum faciens, an-
re præstaret ea quæ docebat, inspuuit illi in faciem. Tu-
lit hoc leniter ac sapienter, Non quidē, inquit, irascor,
sed dubito tamen an irasci oporteat.

89 Conspiciens quendā meretrici supplicem ut impe-
Scortator traret, quod petebat, Quid, inquit, tibi uis miser? præ-
stat non impetrare quod rogas. A scorto reiici felicitas
est

est quàm admitti. Et tamen pleriq; malum suum & ambiunt instanter & magno emunt.

Cuidam habenti capillos unguento delibutos, Caue, inquit, ne capitis suauiolentia, uitæ maleolentiam adducat: nam Græcarum uocum iucundam affinitatem utcunq; reddere studuimus, *εὐωδία & δυσωδία*. Unguentū enim in uiro arguit uitæ molliciē. Fama porrò uelut odor est hominis. Simile quiddam dixit Martialis, Ne uole nō bene olet, qui bene semper olet.

Dicebat inter seruos ac dominos malos præter uocabula nihil aliud interesse, nisi quod mancipia seruirent dominis, domini cupiditatibus: significās utrosq; esse seruos, miseriozem tamen seruire seruitutem dominos quàm mancipia, si sint improbi. Nam qui ducitur affectuum arbitrio, & multos habet dominos & turpes, & inclementes.

Græci mancipia, præcipue fugitiua uocant *ἀνδράποδα*, quæ dictio uidetur cōposita ex uiro & pede, quum grammatici uariam reddant etymologiam. Cum igitur quidam improbus Diogenem interrogasset, quare mancipia fugitiua dicerentur *ἀνδράποδα*, quoniam, inquit, pedes habent uirorum, animum autē qualem tu nūc habes qui hoc percontaris: sentiens illi esse mentem non hominis, sed pecudis.

A prodigo petebat minā. Ille miratus improbam postulationem rogabat, quur quum ab alijs obolum

N 3 petere

Profusio petere soleas à me minam petis: Quoniam, inquit, ab alijs iterum me accepturū spero, à te uero an unquam posthac accepturus sim *θεῶν ἐμ γένεσι κῆη*, id est, in deorum genibus situm est. Attexuit enim hoc Homeri Hemistichium. Significauit autem homini profuso periculū imminere, ne breui redigatur ad extremam inopiam, ut ne obolum quidem haberet reliquum.

94 Quibusdam Diogeni probro uertentibus, quod peteret, quum id Plato non faceret, Imò, inquit, petit & ille, sed

Mendicitas occulta *Αγχισχῶρ κεφαλῆν ἵνα μὴ πειθοίαισ' οἱ ἄλλοι.* Id est, Admoto capite, ut ne quisquàm exaudiat alter. Abusus est Homericò carmine, q̄ significauit Platonē nō minus esse petacē, nisi q̄d ille clā peteret, ipse palā.

95 *Ridiculum* Animaduertens quendā imperite iaculantem, proxime scopum cōsedit: quur id faceret interrogantibus, ne forte, inquit, me feriat: significans illum quiduis percussurum citius quàm scopum. At alij spectatores quàm possunt longissime sese à scopo semouent, ne feriantur.

96 *Voluptas* Qui scopum non attingunt hi uulgo ἀτυχῆμ, id est frustrari dicuntur. At Diogenes negauit illos frustrari, qui aberrarent à scopo, sed eos qui curas suas ad uoluptatem uelut ad scopum dirigerent. Nam ab his petūt beatitudinem, quum per eas deueniant in summam miseriam.

Interro/

Interrogatus nū quid mali esset mors, quō, inquit, 97
 pacto malum, quū præsentem non sentiamus? Quod *Mors an*
 autem abest, nulli malū est. Dum sentit homo, uiuit, *mala*
 nondum igitur adest mors: quæ si adsit, abest sensus.
 Malum autem non est, quod non sentitur. Hanc ratio
 cinationem quidam tribuunt Epicuro. Mors quidem
 mala non est, sed iter ad mortem miserū est. Id si me/
 tuimus, tota hominis uita, quid aliud est, quàm iter
 ad mortem?

Narrant Alexandrum magnū astantem Diogeni, 98
 quæsisse ab eo, num ipsum metueret. At ille, Quid es? *Argute*
 bonum an malum? Alexander respondit, bonū. quis,
 inquit, timet bonum? Cōiicit regem non esse metuen/
 dum, nisi se malum esse profiteretur. Sed eodem en/
 thymemate colligeret deum non esse timendum.

Eruditionem omnibus hoc sermone cōmendabat, 99
 quod diceret eam iuuenibus adferre sobrietatem, seni *Eruditio*
 bus solatium, pauperibus diuitias, diuitibus ornamen/
 tum: propterea quod ætatem suapte sponte lubricam
 coherceat ab intemperantia, senectutis incōmoda ho/
 nesto solatio mitiget, pauperibus sit pro uiatico, non
 enim egent eruditi. Diuitum fortunas ornet.

Didymon qui uulgo audiebat adulter, curabat 100
 oculum uirginis. Ei Diogenes dixit: uide ne corrum/*Iocus ab*
 pas pupillam. Hoc dictum apud nos perdit suam *ambiguo*
 gratiam. Apud Græcos autem νόσθ & uirginem
 sonat

sonat & oculi pupillam. Lusit igitur ex ambiguo Diogenes.

Amicis fidendum
 1 Admonitus à quodam ab amicis illi tendi insidias, ut caueret, Quid facias, inquit, si similiter & cum amicis & cum inimicis habebimus cōsuetudinem? Ab inimicis nobis cauemus, amicis fidimus. Quod si pariter ab utrifq; nobis cauebimus, non est suaue uiuere.

Libertas
 2 Interrogatus quid esset in uita optimū, libertas inquit. At uere liber non est, qui seruit uitrijs. Nec liber esse potest, qui multis eget, plurimis autē auarus, ambitiosus ac delitijs deditus.

Iocus ex ambiguo
 3 Olim in scholis pingi solent Musæ ceu studiorū præfides. Ingressus igitur scholam, quum uideret multas Musas, discipulos admodum paucos, dixit præceptoris: Cum dijs multos habes discipulos. Ludens ex ambiguo sermonis. Nam Græci cum dijs dicunt, pro eo quod nos dicimus fauentibus dijs. Interdum *συμ*, id est cum, significat comitem: cum multis te defendi, id est, multi mecum te defenderunt.

Turpe ubiq; turpe
 4 Quicquid per se turpe nō esset, id ne in publico quidem dicebat esse turpe. Hunc igitur in morem ratiocinabatur, Si prandere malum non est, nec in foro prandere malum est: sed prandere nihil mali est: ergo nec in foro prandere malum est. Hactenus tolerari poterat Cynicus syllogismus. uerum quis ferat similiter colligentem, exonerare uentrem, aut reddere lotium, aut habere

habere rem cum uxore, aut exuere uestes malum non est: ergo nec in publico malum est. Probis uiris ubiq; placet uerecundia.

Quum in foro in conspectu omnium fuisset operatus, utinā, inquit, liceat sic perfricto uentre, à fame quietum esse. Sentiens agitatione corporis acui stomachi orexim, à qua necessitate cupiebat esse liber. Itidem studiosi grauius ferunt à literis naturæ necessitatibus auocari.

Dicebat usum atq; exercitationem quæadmodum in actionibus extrarijs, ita & in actionibus uirtutis & animi tum celeritatē quandā tum facilitatem parere.

Nec legem dicebat esse sine ciuitate, nec ciuitatem sine lege.

Nobilitatem atque hoc genus alia fortunæ decora, dicebat nihil aliud esse quàm uelamenta malitiæ. Diuites enim quum alijs nihilo sint meliores, tamen peccant licentius: iuxta illud Flacci de diuite, Et quicquid uolet, hoc ueluti uirtute peractū, sperauit magnæ laudi fore. Nobiles autē & hodie sibi nihil nō permittūt.

Quum Xeniadæ seruiret, amici agebant de illo redimendo. At ille, Nequaquam inquit, an nescitis leones non ijs seruire à quibus aluntur, sed altores potius seruire leonibus. Nam leo ubi cunq; est, semper leo est.

Cū à letali somno esset experrectus, medicusq; rogaret quid ageretur, Recte, inquit, nam frater fratrem amplectitur

○

amplectitur

*Bona fortuna**Libertas**Locus in morte*

amplectitur. Alludens ad Homerum qui θάνατον & ὕπνον germanos finxit, q̄ somnus mortis sit imago.

11 *Sepultura* Rogatus quomodo se uellet sepeliri, iussit cadauer abijci inhumatum. Tum amici, uolucris ne & feris? Minime uero inquit, sed bacillum propè me quo abigam ponito. Rursus illi, Qui poteris, non enim senties. Quid igitur inquit, mihi ferarum laniatus oberit, nihil sentienti?

12 *Lenitas mala* Quum Plato laudaret quendam hoc nomine, quod erga omnes esset humanissimus, Quid inquit Diogenes illi tribuendum est, qui tot annos in philosophia uersatus, nullū haectenus affecit dolore? Sentiens proprium philosophi munus esse mederi uitij hominū. Id autē fieri non posse, nisi metu ac dolore. Metu probrī, dolore praesentis ignominia.

13 *Festum semper sapienti* Idem in Lacedaemone peregrinum quendam cōspiciens sese studiose ad festum diem cōponentem, Quid facis inquit? An nō quilibet dies uiro bono festus est? Sensit hunc mūdum esse phanum deo dignū, in quo constitutus homo semper honeste uelut in conspectu numinis omnia cernētis uersari deberet. Detorsit huc prouerbium, quo dicitur pigris semper esse festum.

14 *Scorta* Dicere solet adolescētib. meretricū domos ingredere, ut perspicias q̄ uiles res, quāto emanat precio. Huc allusit Terētius, hęc omnia nosse salus est adolescētulis Ad salutem opus esse dicebat, aut fidis amicis, aut acribus

acribus inimicis, eò quod illi monent, hi redarguunt, *Obiurgatio*
 utriq; diuersis quidẽ modis, sed pariter profunt, dum
 p̄ eos uitia nostra discimus. Hoc Laërtius tribuit An-
 tistheni, Plutarchus Diogeni.

Interrogatus à quodam, quo pacto maxime posset *16*
 ulcisci inimicum, Si teipsum, inquit, probum & hone-
 stum uirum præstiteris. Hoc qui facit, & sibi prodest *vindicta*
 maxime, & inimicum maxime discruciat. Nam si fun- *optima*
 dum conspiciens bene cultum discruciatur inimicus,
 quid fiet, si teipsum uiderit ueris ornatum bonis?

Cum Antisthenem morbo decumbentem inuise- *17*
 ret, dixit: Nunquid amico est opus? Significans in re- *Amicus con-*
 bus afflictis potissimum fidis amicis utendum, qui uel *solator*
 re opitulentur, uel consolando molestiam mitigent.

Ad eundem aliàs, quoniam acceperat illum amore *18*
 uitæ morbum ferre molestius, cum sica ingressus est: *Mors liberat*
 ad quem quum Antisthenes dixisset, Quis me hisce *à cruciatu*
 doloribus liberabit? Diogenes prolata sica, hæc in-
 quit. contra Antisthenes, doloribus, inquit, dixi, non
 de uita.

Corinthum profectus ludum ingressus est quem *19*
 ibi Dionysius regno pulsus aperuerat, audiuitq; pue- *Qui malus,*
 ros male canentes. Interim ingressus Dionysius, quo- *ubiq; malus*
 nam putabat Diogenem consolandi gratia uenisse,
 Humaniter, inquit, facis Diogenes, hæc est rerum hu-
 manarum uolubilitas. Imò inquit Diogenes, miror te

Q 2 etiam/

etiamnum uiuere, qui tantum malorum in regno patris: & uideo nihilo meliorem esse ludimagistrum, quam fuisti rex.

Lacedæmonijs quibus merito prima laus debetur in Apophthegmatibus, subiecimus tres philosophos, sed in hoc genere præcipuos, quibus addemus totidē reges, qui ciuiliū dictorum gratia præ cæteris celebrantur, ne lectorem turba rerum obruamus.

Tertij libri finis.

L I B E R Q V A R T V S

P H I L I P P V S M A C E D O

*Bonū nactus
ne mutet*

Ex Græcorum regibus, mea sententia nullus fuit, quem cum Philippo rege Macedonum, Alexandri magni patre conferamus, uel ingenij dexteritate, uel dictorum urbanitate. Is dicere solet Athenienses sibi magnopere beatos uideri, qui quotannis inuenirent decem quos belli duces crearent, quū ipse multis annis unum duntaxat belli ducem repperisset Parmenionē. Significans inutile reipub. subinde mutare duces, sed satius esse quem idoneum ac fidum nactus sis, eum non mutare. Tum in bello nō referre quæ multi

multi sint duces, sed quàm bello gerendo accommodi.

Cum illi nuncium esset allatum, uno die multas res ²
 feliciter ac prospere gestas esse, exclamauit, Et ò fortu-
 na, inquit, pro tot tantisq; bonis, leui quopiam malo
 me affice. Vir cordatissimus non insolenter gestijt ob
 rerum successum, sed fortunæ indulgentiã suspectam ^{Inuidia}
 habuit, cuius ingenium esse nouit, ut quibus exitium ^{fortune}
 molitur, his prius noua rerum prosperitate blandia-
 tur. Huc pertinet quod de Polycrate Samiorum ty-
 ranno refert Plinius.

Quum subactis Græcis quidam ipsi autores essent, ³
 ut ciuitates præsidij contineret, ne deficerent, malo, in ^{Metus malus}
 quit, dici bonus & cõmodus quàm breui tempore do- ^{diuturnitatis}
 minus appellari: Sentiens regnum quod beneficijs ac ^{custos}
 beneuolentiã teneretur esse perpetuum, quod ui me-
 tuq; non esse diuturnum.

Quidam petulantioris linguæ, maledicta coniicere ⁴
 solet in Philippum, hunc amici hortabantur, ut eiice-
 ret in exilium. At ille negauit se hoc facturum: demij ^{Maledicus}
 rantibus quid ita, ne, inquit, oberrans inter plures ma- ^{contemptus}
 le de me loquatur. Quod maledicum non egit in cru-
 cem, uel clementiæ erat quod ignouit, uel magnanimi-
 tatis quod contempsit: quod noluit expellere, prudenti-
 tiæ. Plus enim nocuisset.

Smicythus Nicanorem deferebat apud regẽ, quod ⁵
 sine fine de ipso male loqueretur: quumq; suaderent

○ 3 amici.

amici ut hominem accersi iuberet, deq; eo supplicium
 sumeret, Philippus ita respondit: Nicanor non est
 Macedonum pessimus, uidentum est igitur, necubi
in nobis est nos cessemus in officio. Ut igitur cognouit, uehemen-
ut bene au- ter afflictum inopia, & tamen à rege neglectum fuis-
diamus se, iussit donum aliquod ad illum deferri. Hoc facto
 quū rursus Smicythus diceret regi, Nicanorem apud
 omnes sine fine prædicare laudes ipsius: Videtis igi-
 tur, inquit, in nobis esse situm, ut bene aut male au-
 diamus. Immane quantum absunt ab huius princi-
 pis ingenio, qui nunquam sibi uidentur satis laudari,
 quum nihil faciant laudandum: nec student benefi-
 cijs sibi conciliare beneuolentiam hominum, sed me-
 tui malunt quàm amari: cumq; sæpenumero faciant
 detestanda, idq; palàm, tamen perijt quisquis au-
 sus est hiscere.

6 Aiebat se his qui in republica Atheniensium ad-
Conuiciator ministranda primores essent, plurimam habere gra-
utilis tiam, quod suis conuicijs efficerent, ut ipse tum ora-
 tione, tum moribus euaderet melior: dum conor, in-
 quit, illos dictis pariter ac factis mendacij conuince-
 re. O uere philosophicum principis animum, qui no-
 uit etiam ex inimicis capere utilitatem, nec quod uul-
 gus solet, hoc tantum spectare, ut maledicos afficeret
 malo, sed ut ipse minus malus redderetur illorum ma-
 ledictis admonitus.

Quum

Quum Athenienses quotquot apud Cheronæam 7
 capti fuerant gratis dimisisset, illi uero etiã uestes stra- *Ingratitudo*
 gulasque reposcerent, atque hac de causa Macedo- *tolerata*
 nes in ius uocarent, risit Philippus, dicens: Quid?
 Nonne uidentur Athenienses arbitrari se à nobis in
 talorum ludo uictos esse? Tam ciuilitè tulit uictor
 uictorum ingratitude, qui non solum gratias non
 agerent, quod ipsi & incolumes & gratis fuissent di-
 missi, uerum etiam criminarentur quod non simul &
 amictus & stragulas redderent: quasi nescirent quale
 esset ius belli, quasi que nihil aliud esset certare armis,
 quàm certare talis, qui ludus est puerorum.

Quum esset illi clauicula in bello fracta, ac medi- 8
 cus à quo curabatur, in singulos omnino dies aliquid *Iocus in*
 posceret, Sume, inquit, quantum uoles, nam clauem *morbo*
 habes: Ludens ancipiti uoce. κλεις enim Græce &
 clauem sonat qua aperitur scriniũ aut ostium, & com-
 missuram humeri cum pectore. Quid hoc animo ciui-
 lius, cui & in dolore & erga auarum medicum iocari li-
 buit, nec ob cruciatum morosior, nec improbitate po-
 stulantis offensior.

Duo erant fratres quorum alteri nomen Ampho- 9
 teros, quod Græcis sonat ambo, alteri Hecateros, qd *Iocus ex uo-*
 illis sonat uterque. Philippus itaque animaduertens He- *cabulis*
 cateron esse cordatum ac gerendis rebus accomodũ,
 contra Amphoteron ineptũ ac degenerẽ, inuertit illis
 nomina

nomina, dicēs Hecateron esse Amphoteron, Ampho-
teron autem esse Vdeteron, id est neutrū. Significans
alterum fratrum uidelicet Hecateron, duorum in se uir-
tutes complecti, alteri nihil relictum. Itaq; ei qui Am-
photeros dicebatur mutauit nomen in contrarium, ut
ὀυδ' ἑτερος diceretur, quasi nullius precij.

10 *Clementer* Quibusdam ipsi consulentibus ut cum Atheniensibus
asperius ageret, respondit illos absurde facere, qui
homini cuncta ad gloriam tum agenti, tum patienti
suaderent, ut gloriæ suæ theatrū abijceret: significans
fese hoc agere, non ut Athenas euerteret, sed ut ciuita-
ti celeberrimæ doctissimorum uirorum copia florenti
suas uirtutes probaret.

11 *Facetum iu-
dicium* Duo pariter scelerosi sese inuicem accusabāt, cogno-
scente Philippo: audita causa pronuntiauit, ut alter
exularet Macedonia, alter illum insequere. Hoc Græ-
ce sonat iucundius, quod φεύγει & ad fugientem per-
tineat, & ad exulantem: fugientem autem insequimur.
Neutrum igitur absoluit Philippus, sed utrunque da-
mnauit exilio.

12 *Militia
misera* Quum appararet in loco pulchro castra metari, &
moneretur illic non esse pabulum pro iumentis, Qua-
lis, inquit, est nostra uita, si etiam ad asinorum com-
moditatem uiuere cogimur?

13 Quum arcem quandam ac præsidium capere desti-
nasset, ualde munitam, atque exploratores retulissent
prorsus

prorsus esse difficile, atq; adeo etiam impossibile, per
 cōtatus est, num usq; adeo difficile esset, ut nec asinus *Auro nihil
 inexpugna-
 bile*
 auro onustus posset accedere: significās nihil esse tam
 munitum, quod auro non expugnetur. Quod ipsum
 poetæ significarunt fabula Danaës à Ioue stupratæ,
 sed deo in aurū uerso. Vnde Flaccus, Aurum per me/
 dios ire satellites, & perrumpere amat castra poten/
 tius ferro.

Quum hi qui apud Laſthenem erant, quererentur, *14*
 indigneq; ferrent, quod quidam ex Philippi comita/
 tu, dicerent ipsos proditores, Philippus respondit Ma/
 cedones esse ingenio parum dextro, sed plane rusti/
 canos, qui ligonem nihil aliud noſſent uocare quàm li/
 gonem. Alludens ad illud prouerbio celebre, τὰ σῦκα
 σῦκα, τὸν σκάφω σκάφω λέγωρ. Innuuit autem illos re/
 uera esse proditores. Rusticana ueritas quanque rem
 suis nominibus appellat. *Veritas*

Filium Alexandrum admonere solet, ut cum Mace *15*
 donibus comiter haberet consuetudinem, uulgo in/
 terim conciliata beneuolentia uires ac robur sibi pa/
 rans, dum liceret alio regnante esse humanū: pruden/
 ter intelligens, ut nulla re melius cōstabiliri imperium,
 quàm ciuium beneuolentia: ita difficillimum esse iam
 regnum administrāti erga quoslibet esse humanum,
 non solum quod regia potestas opposita sit inuidiæ,
 uerum etiam quod respub. non possit esse incolumis, *Regum hu/
 manitas*

P nisi

nisi scelera supplicijs coherceantur. Regibus enim haec tenus temperanda est humanitas erga ciues, ut interim regiam tueantur autoritatem. Nam immodica bonitas saepe contemptum parit.

16 *Bonis uti, malis abuti* Eidem suadebat, ut eos qui in repub. pollerent autoritate tum bonos, tum malos sibi conciliaret amicos, ac bonis quidem uteretur, malis uero abuteretur. Praecipua regum ars est nullum reiicere, sed ad publicam utilitatem omnium operam accommodare. Quemadmodum deus unicus totius mundi monarcha, malis genijs ac impijs hominibus abutitur ad utilitatem ecclesiae. Ita principes cordati norunt & probis & improbis uti: non quod ipsi per malos mali quippiam faciunt, sed quod per malos puniunt malos. At multi sunt principes, qui praepostere bonis abutuntur, malis utuntur. Ad tyrannica negotia uiros adhibent sanctitatis opinione celebres, quo uulgus esse rectum ac pium quod agunt existimet.

17 *Beneficentia* Idem Philippus quum Thebis obses esset, Philonis Thebani hospitio usus est, multisque insuper ab eo beneficijs affectus. Is quum uicissim a Philippo nihil muneris uellet accipere, ne me inquit Philippus, beneficentia superatum hac laude spolijs, quod haecenus a nemine beneficijs uictus fuerim. O animum imperio dignum. Pulchrius existimauit benefaciendo quam potentia uincere.

Cum

Cum multi bello capti uenderentur, Philippus in 18
 auctione sedebat, sublata tunica parum decore. Qui-
 dam igitur eorum qui uendebantur exclamauit, Par-
 ce mihi Philippe, paternus enim tibi sum amicus. Phi-
 lippo uero interrogante, quo pacto & unde ô homo
 conflata est hæc amicitia? Tum ille, Volo, inquit, pro
 prius accedens dicere: quã admissus esset, quasi arcani *Admonitio*
 quippiã dicturus, Demitte, inquit, chlamydẽ aliquan- *grata*
 tulũ, nam ad istũ modũ indecenter sedes. Mox Philip-
 pus, Hũc, inquit, sinite abire liberũ. Nesciebã enim illũ
 mihi uere beneuolum & amicũ esse. Non offensus est
 rex tãtus, nec simulatione, nec admonitione ignoti ho-
 minis, sed simul & simulatione mutua simulationẽ te-
 xit, & tãtillũ officiũ magno libertatis præmio pẽsaut.

Quodã tempore ab hospite quopiam inuitatus ad 19
 cœnam, inter eundem plures forte obuios secũ addu-
 xit umbras. Vbi sensit hospitẽ turbari, quod tam mul- *Urbanum*
 tis nõ sufficeret apparatus, præmisso ad singulos ami- *mendacium*
 cos puero, iussit ut placentæ seruarent locũ: illi persua-
 si, dum placentam expectant, paululum edebant. Ita
 factum est ut cœna suffecerit omnibus. Faceto ioco si-
 mul & elusit amicos, & hospitis pudori subuenit.

Hipparcho Euboico uita defuncto, Philippus præ- 20
 se ferebat tẽ illius mortem acerbe ferret. Itaq; cuidam *Gratitudo*
 uolenti dolore ipsius mitigare dicentiq; Attamen ille
 tempestiue decessit, iam natu grãdis: sibi quidem ipsi,
 P 2 inquit

inquit Philippus, tempestiue decessit, sed mihi prepro-
pere. Mors enim illū anticipauit, priusquam à me be-
neficium acceperit, nostra dignum amicitia. Perquam
rarum est principem sentire gratiarum affectus, sed
amicis plerique non aliter quam equis utuntur. Dum
usui sunt curant, inutiles factos abijciūt, eosq; spoliant:
citius quam beneficio iuuant.

21 Vbi resciauit Alexandrum filium queri, quod pater
ex pluribus fœminis gigneret liberos, sic illum horta-
tus est, Ergo quum plures habeas regni cōpetitores,
da operam ut honestus ac probus euadas, ut non per
me, sed per teipsum regnum obtinuisse uidearis. Vir
prudētia uere regia præditus, non consolatus est fi-
lium, sed metū illius auxit quo magis extimularet ad
uirtutem: indicans illi nō aliter sperandum paternum
regnum, nisi se successionē dignum præberet, nec tam
magnum esse regnum adipisci, q̄ regnū promeruisse.

22 Eundem hortabatur, ut auscultaret Aristoteli cui
traditus erat instituendus, daretq; operam philoso-
phiæ, ne, inquit, multa committas, quæ me fecisse nūc
pœnitet. Perspexit egregius princeps neminem philo-
sophiæ expertem regno idoneum esse. nec puduit fa-
teri se multa per errorem fecisse perperam, quod à te-
neris unguiculis philosophiæ præceptis nō fuisset im-
butus. Nam qui experimentis discunt administrare
regnum, licet ingenio felicissimo nati sint, tamen & se-
ro &

Regnum uir/
tute ambiēdū

Philosophia
regi necessa-
ria

no & magno reipub. malo tandem euadunt boni re-
ges. At qui philosophiæ præceptis præmunitus acce-
dit, si adsit mens integra, uix poterit ab honesto defle-
ctere. Vbi sunt interim qui literas ac philosophiæ stu-
dium clamant ad rempub. administrandam esse pro-
fus inutile?

Ex Antipatri amicis quendam in iudicū numerum ²³
asscripserat. Verū post ubi cognouit illum tingere bar-
bam & capillos, submouit eum dicens, qui in capillis <sup>Fuco non cre-
dendum</sup>
fidus non esset, eum in rebus gerendis non uideri di-
gnum cui fideretur. Fuco utebatur in tingendis capil-
lis ubi nō multum erat lucri, multo magis usus erat
fuco in publicis negocijs, ubi dolus interdum ingens
adfert emolumentum. Et hanc oportet esse regū præ-
cipuam curam, ut cognoscendis causis uiros præficiāt
incorruptos. Id qui fieri potest ubi uenduntur iudican-
di munia, & is designatur iudex, nō qui uir melior est,
sed qui ad dandum prior, aut largior. At apud Philip-
pum nec Antipatri tantum ualebat autoritas, quin su-
spectum ē iudicum ordine moueret.

Machætæ cuiusdam pro tribunali sedens causam co- ²⁴
gnouit, sed dormitabundus, nec satis attentus ad iuris
æquitatem, itaq; sententiā tulit aduersus Machætam.
Verum quum is exclamasset, se ab ea sententia appel-
lare, rex iratus, ad quem inquit? Nam appellandi uer-
bum monarchis est inuisum. Hic Machætæ: ad te-

P 3 ipsum

Iudex attētus ipsum ô rex, si expergiscaris, & attentius audias causam. Ac tum quidem surrexit rex. Cæterum posteaquam causam apud se melius perpenderit, intelligeretq; Machætæ factam iniuriam, iudicata quidē non rescidit, sed pecuniā qua damnatus fuerat Machætæ, ipse persoluit. In uno factō quot regiæ uirtutis argumenta. Non perseuerauit irasci & prouocanti, & somnolentiam publice obijcienti, sed per ociū rem suo cum animo accuratius cōsiderauit, iam ab ira liber. Sit hoc ciuilitatis regiæq; moderationis: illud uero prudentiæ, quod ingenioso commento sic damnatum exemit damno, ut regiam tamen in iudicando auctoritatem non proderet, multam priuatim perinde quasi ipse damnatus esset dissoluit.

25 *Vrbane* Indignantibus Philippi amicis, quod Peloponesij in Olympiacis ipsum sibilis deriderent, præsertim beneficijs à rege affecti, hoc sermone Philippum extimulantes ad uindictam: Quid igitur, inquit, futurum est, si quid illis faciamus mali? Vrbaniſſime amicorum argumentum uertit in diuersum. Si tam prauo ingenio sunt, ut eos irrideant, qui de ipsis bene meriti sunt, grauius nocebunt, si quis illos malefactis prouocet. Hoc nō solum moderationis & clementiæ, uerum etiam eximix cuiusdam magnanimitatis documentum fuit, ingratorum sibilos regem negligere.

26 Harpalus pro Cratete propinquo ac familiari suo,
qui

quod iniuriarum postulabat, postulauit a Philippo, ut reus
multam quod solueret, sed a causa liberaret, ne datus *Index seuerus*
hominum maledictis exponeret. Hic uero Philippus, pro
stat inquit, ut ipse male audiat, quam ut nos propter illum. Indul
gebat amicis, sed quatenus licebat integra iudicis opinioe.

In exercitu quum multo tempore dormisset, exper
rectus, Tuto, inquit, dormiui, uigilauit enim Antipater. *27*
Subindicans non esse regium indulgere somno, praefectus
fertim in bello: sed tamen hoc interdum absque periculo
fieri, si rex habeat fidum ac uigilantem praefectum. Ita
cum laude amici suam excusauit somnolentiam. *Praefectus uigilans*

Rursus euenit, ut interdum dormiente Philippo, Graeci *28*
qui multi simul ad ostium conuenerant, indigne fer
rent, regemque incusarent, quod ob illius somnolentiam
non statim admitterentur ad colloquium. hic Parme
nio sic regi patrocিনatus est, Ne miremini, inquit, si
nunc dormit Philippus, nam quum uos dormiretis, hic
uigilabat. Significans Graecis negligenter rem geren
tibus, Philippum illis fuisse praesidio. *Somnus excusatus*

Quemadmodum ipse fuit urbanus, ita aliorum false di
ctis delectabat. Itaque quum cantorem inter cenandum *29*
uellet reprehendere, de quo pulsus chordarum loqui, Dicitur
inquit cantor prohibeant o rex, ne tu me melius haec
noris. Ciuilitate & sibi uindicauit de arte iudicium, & re
gem non offendit, meliorem illum iudicans, quam ut
cum musico de fidibus contenderet. *De arte iudicet artifex*

Quin

30 Quin & asperius dicta, modo tempestiue, æquo fe-
 rebat animo. Nam cum dissidium haberet cū Olym-
 piade uxore, cumq; Alexandro filio, Damaratū Co-
 rinthium ad se uenientem percontatus est, quomodo
Admonitio libera inter Græcos inuicem conueniret. Hic Demaratus, sci-
 licet inquit, magnopere tibi curæ est Græcorum con-
 cordia, quum qui tibi sunt coniunctissimi huiusmodi
 in te sint animo. Quid hic expectas, nisi ut rex offen-
 sus Damarati libertate, iubeat illum ab oculis suis ab-
 duci? Immo quoniam Damarati sermo ab ira ad sa-
 niora cōsilia uocabat, rex sese ad eius obiurgationem
 composuit, positaq; ira, rediit cum suis in gratiam.

31 Anui cuidam pauperulæ, Philippum appellati ut
 causam ipsius cognosceret, quum hac flagitatione fre-
 quenter obstreperet illi, respōdit sibi non esse ocium:
Regum est au- dire omnes cumq; anus inclamasset, Proinde ne rex quidē esse ue-
 lis: Philippus admiratus aniculæ liberam uocem, non
 illi solum præbuit aures, uerum etiam alios audiuit.
 Hoc idem Latini tribuunt Adriano imperatori.

32 Philippus quum audisset filium suum quodam in
Artes rege indignæ loco scite cecinisse, ciuilitate obiurgauit, dicens: Non te
 tui pudet, qui noris tam belle canere? Significans alias
 artes esse rege digniores.

33 Idem in palæstra prolapsus, quum surgens in pulue-
Ambitio re uidisset corporis uestigium, papè, inquit, ut mini-
 mam terræ partem natura sortiti, orbem appetimus
 uniuersum?

uniuersum? Vtinam hoc dictum inhesisset animo filij, cuius ambitioni orbis fuit angustus.

Philippus Alexandrum filium obiurgans, quod largitionibus Macedonum beneuolentiam consecratur. 34
Beneuolentia uirtute paranda

Quæ te, malum, inquit, ratio in istam spem induxit, ut eos tibi putes fore fideles, quos pecunia corrumpis? An tu id agis, ut Macedones te non regem suum, sed præbitorem putent?

Athenienses legationem ad Philippum miserant. 35
Lenitas

Ea benigne audita, ut humaniter dimitteret, iussit illos dicere, qua in re gratum facere posset Atheniensibus. hic Demochares excipiens, si te ipsum, inquit, suscipias. Is Demochares unus fuit e legatorum numero ob linguæ procaciâ dictus parrhasiastes. Ob tam inhumanum responsum indignantibus regijs amicis, Philippus compescuit eos, iussitque ut Therfiten illum incolumem dimitterent. Tum ad cæteros legatos conuersus, Renūciate, inquit, Atheniensibus multo superbiores esse, qui ista dicunt, quàm qui impune dicta audiunt. Tales demum animi regno digni sunt.

ALEXANDER MAGNVS

In Philippi dictis nihil erat, quod præter urbanitatem, non etiam ad bonos mores conduceret. Nec uideo quem Philippo iungamus congruentius quàm filium Alexandrum. Is puer etiamnum, quum Philippus pater multa præclare feliciterque gereret, nequaquam Indoles agilis

Q. eò

eò gaudebat, sed ad pueros æquales ac collactaneos dicebat, Pater mihi nihil relicturus est. illis contradi-centibus, Immo hæc omnia tibi parat. Quid profue-rit inquit Alexander, si multa possidens agam nihil? Iam tum agnoscas scintillam indolis ambitiosæ & ir-quietæ.

2 Idem quum leuitate corporis ac pedum celeritate polleret, patri hortanti ut in Olympijs stadium de-curreret, facerem, inquit, si reges habiturus essem con-certatores. Et hic agnoscas excelsum, nec cuiquam faci-
Regem regia
decent le cessurum in certamine laudis & imperij. Nondum erat rex, & tamen non dignabatur nisi cum regibus committi.

3 Quum puella multa nocte ad Alexandrum esset
Adulterium deducta, cum eo dormitura, rogauit rex ubi fuisset tam diu: illa respondente, se expectasse donec maritus isset cubitum, ministros accitos acriter obiurgauit, Re-ducite, inquit, hanc, parum enim abfuit, quin uestra culpa fuerim factus adulter. Egregiũ castitatis exem-plum, tum in iuvene, tum in rege. Nam apud illos simplex stuprum, pro nullo crimine habebatur. Ap-paret autẽ tum fuisse morẽ, qui adhuc durat in Italia, ut uxores secubarent à uiris, nisi si quãdo uocarentur.

4 Alexandro puero dijs largius facienti suffitum, ac
Profusio subinde ad thus accurrenti, Leonides illius pædago-gus, qui tum aderat, Heus puer inquit, tum large fa-
 cies

eis suffitum, quū regionem deuiceris quę thus gignit. Post quum eam regionem obtinuisset, memor eius dicitur, hac sententia scripsit illi literas, Mitto tibi thuris & casie talenta aliquot, ne posthac parcus sis erga deos, quū non ignores nos potitos regione odores gignēte.

Apud Granicum Martem experturus, hortabatur Macedones ut affatim pranderent, ueluti postridie ex hostium com meatu cœnaturi. Præsens animus ac de belli euentu fidens. 5
Fiducia

Perillus unus ex amicorum Alexandri numero, si liabus suis ab Alexandro dotem petijt. Iussit rex illum capere talenta quinquaginta, quumquę is respondisset decem satis esse, Tibi quidem, inquit, satis est tantum accipere, mihi uero non satis est tantum dare. Præclare dictum, nisi uirtutis indolem ambitio uitiaffet. 6
Liberalitas

Anaxarcho philosopho iusserat questorem dare quantumcunq; ille postularet: cumq; questor audita postulatione turbatus Alexandro indicasset philosophum petere centum talenta, recte, inquit, facit, sciens se amicum habere, qui tantum dare & possit & uelit. Hic dubites utrum potius admirari oporteat, regiam ne liberalitatē in donando, an philosophi improbitatem in postulando, nisi malimus hęc uocare fiducia. 7
Liberalitas

Mileti quum uidisset multas statuas eorum qui in Olympijs ac Pythijs uicerant, easquę prægrandes, 8

*Fortitudo in/
tempeſtina.*

Et ubi, inquit, erant tam magna corpora, quum barba
ri ueſtram urbem obſiderent? Sallē taxauit illorū ſtul
tam ambitionem, qui gloriarentur his, qui corporum
magnitudine uiribusq; præſtantes in ludicris certami
nibus uictoriam reportaffent, quum in tantis pericu
lis nulli fuiſſent, q̄ aduerſus barbaros ſe tales præberēt

9
Erugalitas.

Quum regina Carum Adas illud haberet ſtudio ut
aſſidue mitteret Alexandro opſonia bellariaq; per ta
lium rerū architectos coquosq; magna arte parata,
Alexander ait ſeipſum habere meliores opſoniorum
artifices, ad prandium quidem nocturnum iter, ad cœ
nam uero, tenue prandium.

10
*Barbæ in bel/
lo inuiles.*

Quodam tempore quum omnibus ad prælium ap
paratis interrogaretur, nunquid aliud præter hæc fieri
uellet, Nihil, inquit, niſi ut Macedonum barbæ radan
tur. Hoc dictum quid ſibi uellet admirâte Parmenio
ne, an neſcis, inquit, in prælio nullam anſam meliorem
eſſe quàm barbæ. Significabat cominus eſſe pugnan
dum, in quo genere certaminis barbæ officiunt, quod
his milites facillime poſſunt apprehendi.

11
Monarchia.

Darius obtulit has condiciones Alexandro, ut ab
ipſo acciperet talentorum decem milia, & inſuper Aſi
am ſecum ex æquo partiretur. Id quum recuſaret Ale
xander, Ego, inquit Parmenio, accepiffem ſi Alexan
der eſſem. Et ego, inqt Alexander, ſi Parmenio eſſem.
Dario uero hunc in modū reſpondit: neq; terrā duos
soles.

foles, neq; Asiam duos reges, ferre posse. Et hic animi celsitudinem probare possis, nisi dictum impotētiam quandam dominandi saperet.

Quum in Arbelis de rerum summa periclitaturus ¹² esset, conflicturus cum mille hominum milibus ad pugnam instructis, adierūt illum milites aliquot ipsi beneuolentes, deferebantq; ceteros, quod in castris inter se miscerent sermones, conspirarentque ne quid prædę in regium tentorium deportarēt, sed ipsi totum in suum uerterent lucrum. His auditis subrisit Alexander, Fausta, inquit, nunciatis. Siquidem audio sermones uirorum, ad uincendum non ad fugiendum animatorum. Nec illum sefellit diuinitio, plurimi namq; milites regem adiere dicentes: Bono animo esto rex, neq; metuas hostium multitudinem, ne pedorem quidem nostrum ferre poterunt.

Idem instructa iam ad prælium acie, quum cerne ¹³ ret militem quendam, id temporis amentum telo ad aptantem, ut inutilem submouit ab exercitu, qui tum demum appararet arma, quum his utendi tempus ad esset. Hoc inter stratagemata magis commemorandum erat quàm inter apophthegmata, quemadmodum & hoc quod subiñciam.

Legebat Alexander epistolā à matre missam, quæ ¹⁴ arcana quædam & calumnias aduersus Antipatrum continebat, simulq; ut solet cum rege legebat Hephæ

tion, nec etiam uetuit legere, sed perlecta epistola anulum signatorium è digito detractum ori illius appressit, hoc gestu admonens, ut arcana contineret. Exemplum insignis de amico fiducia, tum etiam humanitatis egregiæ qui calumnias latius spargi noluerit, licet inuisum haberet Antipatrum.

15 In Ammonis templo quum à uate dictus esset Iouis filius, nihil, inquit, mirum, nam Iuppiter omnium quidem natura pater est, sed ex his optimos quosque peculiariter suos facit. Modestissime interpretatus est oraculum, nam uates per adulationem dixit illum filium Iouis, quasi sic è Ioue prognatus esset, quemadmodum Hercules creditus est esse Iouis filius. Alexander fassus est Iouem natura autorem ac parentem esse omnium, sed eos demum peculiariter pro suis filiis agnoscere, qui uirtute ac præclare gestis proxime ad diuinam naturam accederent. Ea est omnibus benefacere.

16 Cum in bello crus esset illi sagitta uulneratum, multique concurrerent, qui ipsum frequenter deum appellare consueuerant, ex porrecta hilarique fronte ad Homeri carmen alludens, dixit: Hic sanguis est quem uidetis, liquorque qualis diuis solet emanare beatissimis. Nimirum irridens adulatorum uanitatem, quum ipsa res declararet ipsum nihil aliud esse quam hominem.

17 Nonnullis Antipatri frugalitatem laudantibus, quod alienam ab omnibus delictis austeramque uitam ageret.

Foris

Foris, inquit, Antipater albo utitur pallio, intus uero *Hypocrisis*
 totus est purpureus. Notans fictam illius parsimoniam,
 quum esset alioqui ambitiosissimus.

« Quum hyeme frigidus celo apud amicum quendam *18*
 conuiuio acciperetur, uideretque foculum exiguum,
 & ignis pusillum: aut ligna, inquit, inferte, aut thus. Sub
Parsimonia
 notans conuiuatorem lignis suis parcere, perinde qua
 si thus essent, quum in rigore tanto nec thuri parcen
 dum esset. Simul satis esse ignis ad faciendum suffitum
 dijs, at parum ad depellendum frigus.

Cum apud Antipatridem coenaret, isque ad coenam
 formosam psaltriam induxisset, Alexander aspectu
 motus in illam exarsit: mox rogauit Antipatridem, nun
 quid ipse mulieris amore teneretur: illo confitente, O
Continentia
 sceleste, inquit, non tu protinus abduces e conuiuio mu
 lierem? Quantu ille animus aberat a costuprada aliena
 uxore, qui tantopere sibi metuit ab amica hospitis?

Rursum quum Cassander Pythonem Euij tibicinis *19*
 amasiu per uim osculari uellet, idque Euiu aegre ferentem
 sensisset Alexander, iratus exiit in Cassandru clamans.
 Ita ne per nos ne amare quidem quicquam licebit?
 Non satis erat regi, si seipsum praestaret continentem,
Continentia
 nisi & praefectos haberet sui similes. Quando autem pas
 sus fuisset a suis per uim constuprari filiam aut uxorem
 honesti ciuis, qui tibicini suos amores etiam ab oscu
 lo uoluit esse inuiolatos? Denique quod duces peccaret
 arbitratus

arbitratus est ad se pertinere.

20 *Ciuiliter* Cum è Macedonum numero ad mare remitteret
 ualetudinarios ac mutilos debilesq̃, proditus est qui-
 dam qui se inter ægrotos ascripserat, quum non egro-
 taret. Is quum ad Alexandri conspectum adductus
 esset, & examinatus fateretur se morbum prætexuisse
 ob amorem Telesippæ, quæ ad mare fuerat profecta:
 percontatus est Alexander cui negocium retrahendæ
 ad exercitum Telesippæ delegaretur. Cæterum ut co-
 gnouit eam esse liberã, persuadeamus igitur inquit ô
 Antigenes Telesippæ, ut nobiscû maneat. Nam uim
 admouere liberæ, non est nostrum. Sic indulsit amori
 strennui militis, quem in exercitu retinere cupiebat, ut
 ingenuam mulierem redire nollet nisi persuasam.

21 *Moderatio
 poenæ* Cum Græci qui apud hostes stipendium faciebant
 uenissent in potestatem Alexandri, Athenienses qui-
 dem iussit in compedibus seruari, quod quum ex pu-
 blico stipendium haberent, tamen apud hostes me-
 ruiissent: similiter & Thessalos, quod regionem opti-
 mam nacti, nō eam colerent: Thebanos uero dimisit,
 dicens: His per nos nihil est reliquū neq̃ ciuitas, neq̃
 agri. Ita moderatus est pœnam, ut mortem commerit-
 tis non indiceret nisi uincula, & culpam eorum qui ne-
 cessitatem excusare poterant in se transtulit.

22 Ex Indis quendam sagittandi arte cum primis cele-
 brem, adeo ut etiã per anulum sagittam mittere di-
 ceretur,

ceretur, quū in bello cepisset, iussit artis suæ specimen
 ædere. Recusantem iratus rex necari iussit, Quum du- *Gloria uita*
 ceretur homo, dixit his à quibus ducebatur, se multis *charior*
 diebus non exercuisse artem, eoq̄ timuisse ne aberrar-
 et. Id ubi renunciatum esset Alexandro, quod non
 contumacia, sed ignominia metu recusasset, admira-
 tus ingenium gloriae studiosum, dimisit illū donatum,
 eò quod mortem oppetere maluisset, quàm fama sua
 uideri indignus. Hic apparet non omnino uanū esse
 quod prouerbio iactatum est, Simile simili esse ami-
 cum. Alexander gloriae supra modum appetens simi-
 lem affectum in alijs amabat.

Taxiles unus è numero regū Indiae, occurrens Ale- *23*
 xandro, sic illum affatus est, Prouoco te, inquit, nō ad *Certamen ue*
 pugnam neq̄ ad bellum, sed ad aliud certaminis ge- *re regium*
 nus, Si inferior es, à nobis accipe beneficium: sin supe-
 rior, nobis benefacito. Cui Alexander, Atqui, inquit,
 ob hoc ipsum inter nos certandū est, uter benefacien-
 do superet alterum. Et humanissime cōplexus illum,
 non solum non spoliavit ditione, sed auxit etiam.

Cum audisset de rupe quadam apud Indos, quæ ob *24*
 sublimitatem uelut aibus inaccessa *ἄσπερος* dicitur, *Viri fortis*
 quod ipse quidem locus expugnatu difficilis esset, sed *fiducia*
 qui eum teneret formidolosus: Nunc, inquit, locus ca-
 ptu facilis est: significans nihil prodesse munimenta,
 nisi uir fortis ea tueatur. Arx enim non tam fossis ac

R muris

muris tuta est quàm uiro.

25 *Fides in de/
ditum* Cum alius quidam rupem teneret inexpugnabilem
ut putabatur, semet Alexandro dedit: At Alexan/
der non solū eius ditionis principem esse iussit, uerum
etiam addidit, dicens: Hic homo mihi uidetur sapere,
qui se maluit bono uiro, quàm loco munito cōcredere

26 *Herculem cō/
tempfit Ale/
xander* Rupe capta quum amici dicerent illum egregijs ge/
stis Herculem superasse, at ego, inquit, meas res ge/
stas in imperio, ne uerbo quidem cum his quæ ges/
sit Hercules arbitror conferendas. Adulabantur illi,
sed huius animo nulla satisfaciebat adulatio.

27 Quosdam ex amicis mulctauit, quod in ludo aleæ
sensisset eos non ludere. Siquidem multi sunt qui in
hoc ludo uelut in re maxime seria uersant. Non enim
ludunt, qui fortunas suas omnes interdum & liberos,
aleæ permittunt arbitrio.

28 *Amicus* Inter amicos quos habebat præcipuos ac potentis/
simos omnium maxime uidebatur honorare Crate/
rum, sed omnium maxime diligere Hephæstionem.
Craterus enim inquit, amat regē, Hephæstion amat
Alexandrum. Id Græce iucundius dicitur, φιλοβασιλεύς
& φιλαλέξανδρος. Sentiens Craterū in his quæ ad re/
giam dignitatem attinebāt præstare fidum amicum,
Hephæstionem priuato quodam affectu diligere Ale/
xandrum. Pariter itaq; licet dissimiliter amantibus, di/
uersa ratione persoluit præmiū: Craterū ornauit digni/
tate.

tate, Hephæstionē ad intimā admisit familiaritatem.

Xenocrati philosopho quinquaginta talenta dono
 misit: ea quum ille recusasset accipere, dicens sibi non
 esse opus, interrogauit an ne amicum quidem ullum
 haberet cui esset opus. Nam mihi, inquit, uix Darij
 opes in amicos suffecerunt. Hic utrius animum magis
 admirari conueniat nondum statui, regis ne tam ad li
 beralitatem propensum, an philosophi qui tantū mu
 nus à tanto rege ultro delatum remisit.

Porus rex ab Alexandro deuictus, quū ab eo post
 pugnam rogaretur dicente, Quomodo te tractabo?
 Regaliter ait: Rursus subiicienti Alexādro, num quid
 etiam aliud? Omnia, inquit Porus, complectitur hoc
 uerbum, regaliter. Alexander & prudentiam, & forti
 tudinem admiratus, latiore ditionem illi addidit, ea
 quam prius obtinuerat. Supplici & ad pedes abiecto
 minus concessisset. Adeo diligebat animosus iuuenis
 impauidos animos.

Cum accepisset esse quendam qui conuicijs ipsum
 impeteret, Regium est inquit, quum facias bene, audi
 re male. Nihil hoc dicto generosius, quanquam idem
 & alijs ascribitur.

Morti proximus ad amicos respiciens dixit, Ma
 gnum epitaphium uideo futurum, præsentiens res ab
 ipso gestas multorum eloquentia celebrandas. Nec
 eum sua sefellit diuinatio.

R 2 Cum

- 33 Cum Darij filias haberet captiuas, demissis oculis eas salutabat, idq; raro, sibi metuens ab illarum insigni forma. Apud familiares autem dicere solet, Dolor res oculorum sunt Persicæ puellæ.
- 34 *Artes* Edicto uetuit, ne à quoquã pingeretur præterquam ab Apelle, aut à quoquam ære sculperetur præter q̃ à Lysippo, artificibus illius ætatis præstâtissimis. Nã hoc quoq; iudicabat ad principis dignitatem pertinere. Cum Cherylo poëta pactus erat, ut pro unoquoq; bono uersu Philippicum acciperet aureum, pro malo colaphum.
- 35 *Liberalitas* Idẽ interrogatus ubi suos recõderet thesauros, apud amicos inquit: significans facultates nusquam reponi tutius. Cũ enim res postulat, redeunt ad te cũ scœnore.
- 36 *Præco rerum gestarum* Cum nuncius quidam gaudio gestiens, porrecta q; manu accurreret, rem prospere gestam narraturus. Quid mihi bone uir magni nunciabis, nisi nũcies Homerum reuixisse; significans omnium præclare gestorum gloriam abolendam, nisi contingeret talis præco qualis fuit Homerus.
- 37 *Imperiose* Ciuitas quædam ut ab armis Alexandri quietẽ haberet, obtulit illi partem agrorum, & præterea rerum omnium dimidium. Cui sic respondit, Hoc animo ueni in Asiam, non ut acciperem, quod dedissetis, sed ut uos haberetis quod reliquissetem.
- 38 Alexander habebat Eudæmonicum philosophum, sed

sed quouis parasito adulantiozem. Hic quum aliquan-
do tonaret uehementer, adeo ut omnes expauesceret,
dixit Alexandro, Quin tu tale quippiã facis Alexan- *Adulatio*
der fili Iouis? At ille non ferens tam abiecti philoso-
phi uocem, ridens ait: Nolo enim formidabilis esse
quemadmodum tu me doces, qui Satraparum ac re-
gum capita me iubes super cœnã apponere. Sic Athe-
næus. Plutarchus in uita secus aliquanto, Quid mihi
succenses, quod pisces apponam in conuiuio, ac nõ po-
tius Satraparum capita?

Alexander quum hyeme duceret exercitũ assidens *39*
igni, recognoscere prætereũteis copias cœpit: quumq; *Ciuiliter*
uideret senem quendã horrẽtem frigore, & ad ignem
stantem, considere loco suo iussit, dicens: Si in Perside
natus esses, in regia sella sedere tibi capitale foret: in
Macedonia nato conceditur.

Alexander etiãmnũ adolescens uidens patrem Phi *40*
lippum equum præferocem nec ullum sessorem tergo
patientem, uelut inutilem abiectum ire, Qualem, in-
quit, equum isti perdunt, dum illo per imperitiam ac
molliciem uti nesciunt. Cumq; mira arte sine uerberi- *Indoles*
bus tractasset equum, tandem conscensum equum ad *excelsa*
cursum admisisset, tũ calcibus usus est: ac molliter fle-
xis habenis quum equum reduxisset, descendentis ca-
put exosculatus pater, Aliud, inquit, õ fili tibi par re-
gnum quære, quando iam te non capit Macedonia.

R 3 Præsagijt

Præfagit uir prudens tam excelsæ indoli nõ suffectû
ram paternam ditionẽ. Sed equus ille nos admonet,
multa bene nata ingenia perire uitio instituentiû, qui
serè nesciunt imperare, nisi ex equis generosis reddide
rint asinos.

41 Idem Aristotelem cui puer formandus fuerat tradi
Pietas in præ tus, summa ueneratione prosequabatur, dicens se illi
ceptorem non minus quàm patri debere, quod à patre uiuendi,
à præceptore bene uiuendi initium accepisset.

42 Quum pirata captus ad ipsum deductus esset, ro
Animose gatus qua re fretus auderet infestare maria, compen
dio respondit, Ego, inquit, quoniam id unico nauig
giolo facio pirata nominor, tu quum idem facias ma
gna classe, rex appellaris. Alexander admiratus intrep
pidum animum, donauit illi uitam.

43 Idem Delphos profectus, quum sacerdos negaret
Oraculum se cõsulturum deum, quod dies essent nefasti, quibus
ne oraculis quidem loqui phas esset, ui pertracta se
cum sacerdote templum ascendit, quumq; illa impor
tunitate uicta diceret, Inuictus es ô fili, Satis, inquit
Alexander, oraculi est: mulieris uocem responsi loco
ducens.

44 Posteaquàm in expeditionẽ profectus regias opes
Fiducia penè omnes in milites ac duces distribuisset, roganti
euentus Perdica, quid tibi nunc rex superest? Spes inquit. Hic
Perdica, hæc, inquit, nobis commilitonibus tuis futura
cõmunis

commūnis est: & prædium quod ipsi designarat Alexander, recusauit. Tāta erat fiducia bene successuram expeditionem.

Idem initio quū in causis capitalibus federet iudex accusatori alteram aurem occludebat: rogatus quur id faceret, alteram, inquit, integram seruo reo. 45
Iudex incorruptus

Quū Philoxenus classis præfectus Alexandro scripsisset, Tarentinum quendam Theodorū esse apud se, pueros habentē insigni forma uenales, si uellet emere, indigne tulit, apud æquales subinde clamitās, Quid in me Philoxenus tam obscœnū animaduertit, ut mihi tantum probri conciliaret. 46
Integritas

In Callisthenem nequaquam sese accōmodantem aulae regiae moribus, sed & dictis & gestu præ se ferentem nihil ibi placere, dixit hunc uersiculum, 47
Seruire tempori
Μισῶ σοφιστῶν, ὅς τις οὐχ αὐτῶ σοφός. Id est,
Sapientem ego odi, qui sibi sapit nihil.

Nisam expugnaturus quum uideret milites deterretri fluminis quod ciuitatem præterlabitur profunditate, exiliit, ὀ me omniū deterrimum exclamans, qui nartare non didicerim: mox cę clypeo pro subere innixus primus tranauit. 48
Exemplum ducis

Ilium profectus Achilles statuam coronans, O te felicem, inquit, Achilles, cui uiuo talis amicus, mortuo talis cōtigerit præco. De Patroclo loquens & Homero, quorum ille fidissimus Achilli fuit amicus, hic defunctum 49
Præcipua bona
ctum

ctum Iliade tota celebrauit.

50 *Quæ nos ad/
monent mor/
talitatis* Duabus potissimum rebus, quâ deus à multis præ/
dicaretur, se quod mortalis esset deprehendere dice/
bat, somno & coitu, quod hæc præcipue proderent hu/
mani corporis imbecillitatem, ad cætera inuictus erat.
Somnus enim mortis imago est, & coitus species est
morbi comitialis.

51 *Delitiæ indi/
gnæ principe* Darij regiam ingressus, quum uidisset sublime cubi/
culum, & in eo stratum, mensas, cæteraq; omnia mirifi/
co ornatu instructa, hoccine, inqt, erat imperare? Sen/
tiens non esse regium huiusmodi delitijs indulgere.

52 Idem lectum ingressus excussis accurate pallijs dice/
re solet, Nunquid hic delicatum aut superfluum ma/
ter addidit? Adeo abhorrebat à muliebribus delitijs.

53 *Literarum
amor* Quâ delato ad ipsum scriniolo, quo nihil inter opes
Darij preciosius pulchriusue repertum est, quæretetur
in quem usum destinatum esset, alijs aliud suadenti/
bus, dixit: Huic optime seruandus dabitur Homerus.
Sentiens nullum esse thesaurum illo preciosiorem. Ita
uisum est iuueni, qui se totum ad exemplar Achillis
 componebat.

54 *Ingenue* Idem hortante Parmenione, ut noctu hostem ado/
rretur, alioqui summum fore discrimen, si palàm cum
tanta multitudine Martem experiretur. Siquidem ex
fragore procul uelut è pelago resonante, cõiectabant
immensum esse numerũ. Nõ furor, inquit, uictoriam:
Recusans

Recusans tenebrarum præsidio uincere.

Quum legisset prolixam epistolam ab Antipatro scriptam in qua multæ inerāt aduersus Olympiadem calumniæ, ignorare uidetur, inquit, Antipater, quod una matris lachryma multas delebit epistolas. 55
Matris lachrymæ

Quum sensisset sororem suam cum iuvene quodam eleganti forma cōsuetudinem agere, nihil offensus est, sed dixit concedendū esse, ut illa quoq; aliqua ex parte regno frueretur. Multum dissentiens ab animo Cesaris Augusti, qui nihil acerbius tulit, quàm filia nepotiumq; lasciuiam. 56
Candide

Quum audisset Anaxagoram differentem innumera- biles esse mundos, illachrymasse dicitur. Rogātibus nunquid accidisset lachrymis dignum. An nō uideor, inquit, merito flere, qui quum mundi sint innumerabiles, nos nondum unius domini facti sumus? 57
*Ambitio in-
satiabilis*

Philippus à Triballis in prælio uulneratus est femore lancea traiecto: opera chirurgi liberatus periculo mortis, dolebat claudicationis deformitatem contractam manere. Cui Alexander, Ne uerearis, inquit, in publicum prodire, sed gradū mouens uirtutis tuæ potius memineris. Hoc & alijs ascribitur. 58

Sī quando in colloquijs aut conuiujs incidisset contentio de carminibus Homeri, alijs alia præferentibus, hunc unice probauit Alexander. 59
*Comparatio
carminū Ho-
mericorum
Iliad. r*

Ἀμφοτέρω βασιλεῦς τ' ἀγαθός, κρατερός τ' ἀρχμῆτης. Id est, Id est,

S Dux

Dux bonus atq; idem ualidus pugnator in armis.
Addebat Homerum hoc uersu uirtutē Agamemno-
nis prædicasse, Alexandri uaticinatum esse.

60 *Musica digna
duce* Quum transmissio Helleſponto Troiam inuiſeret,
ueterū heroum res geſtas animo reuoluens, quidam
ſi uellet, pollicitus eſt ſe Paridis lyram daturum. Hic
Alexander, Minime, inquit, illa mihi eſt opus, quum
Achillis lyram habeam. Hac uir ſtrenuus fortium ui-
rorum laudes canere conſueuit, quum Paris ſua lyra
molles ac laſciuos modullos incineret.

61 *Humaniter* Quodam tempore Darij mulieres inuiſit unā cum
Hepheſtione. Hunc quum eſſet eodē ornatu quo rex,
corpore etiam maior, Syngambris Darij mater pro-
rege adorauit. Eadem quum ex nutibus adſtantium
intellexiſſet errorem ſuum, perturbata denuo ſaluta-
uit Alexandrum. Tum Alexander, Nihil eſt ō mater
quod turberis. Nam & hic Alexander eſt. Sentiens
amicum eſſe alterum Alexandrum.

62 *Adulatio* Cum in Hammonis templū ueniſſet, ſacerdos gran-
dæuus illū ſalutauit, Salue fili, & hanc appellationem
à deo habeas. Tum Alexander, Accipio eam ō pater,
& poſthac patiar tuus dici, ſi mihi totius orbis domi-
nium cōceſſeris. Sacerdos recepit ſe intro, & quaſi cō-
ſulto deo reſpondit, Iouem certo promittere quod pe-
teret. Hic Alexander, Scire cupio nū quis ſuperſit in-
ultus eorum qui patrem meum interfecerunt. Ad hæc
ſacerdos.

facerdos. Philippi, inquit, interfectores omnes dedere pœnas, sed patri tuo nemo mortalium potest tendere insidias: significans illū esse Iouis nō Philippi filium.

Cū Darius numerosissimū exercitum instruxisset, ⁶³
Alexander profundissimo somno correptus est, adeo ^{Animose}
ut nec interdiu potuerit expergisci. Tandē imminente periculo amici ingressi regem excitarunt: qui quum dicerent se mirari in eo rerum statu tantam regis securitatem, Magna inquit Alexander animi molestia me Darius liberavit, qui vires suas omnes in unum cōtraxit, ut liceat uno die de summa rerum decernere.

Alexandro magno Corinthij per legatos ius suæ ciuitatis detulerunt. Hoc officij genus, quum risisset Alexander, quidam è legatis, Nulli, inquit, ciuitatem unquam donauimus præterquàm tibi & Herculi. Hoc audito lubens accepit oblatū honorem, quem illi commendabat partim raritas, partim cum Hercule laudatissimo uiro societas.

Dum in obsidione cuiusdā urbis infirmissima moram ⁶⁵
querit, sagitta ictus est, nec tamē ab instituto destitit: mox quū represso sanguine siccū uulneris dolor cresceret, & crus equo suspensum paulatim obtorpuisset, coactus quod cœperat ommittere, ac chirurgum accersere, Omnes, inquit, me prædicant Iouis esse filium, sed uulnus hoc hominem esse me clamat.

Zenophantus certis modis Alexandrum ad arma ⁶⁶

solet concitare. Eam mulices uim admirantibus cunctis, quidam ait, Si tantus artifex est, incinat modulos quibus illum à bellis reuocet. Sentiens nō esse magnæ artis hominē eò perpellere q̄ suapte natura p̄nus est.

ANTIGONVS REX MACEDONVM

Festiuiter 1. Antigonus in extorquendis pecunijs acer erat ac rigidus. Cuidam itaq; dicenti, at non talis fuit Alexander. Merito inquit, nam ille metebat Asiam, ego culmos lego. Sentiens opulentissimam Asiam prius ab illo spoliatā, sibi à spoliatis corradendū quod posset.

Seuere 2. Milites quosdam uidens thoracibus & galeis indutos sphaera ludere, delectatus est hoc spectaculo, ac duces illos accersū iubet, ut eos corā illis laudaret: uerum ubi nunciatum esset duces bibere, præfecturas illorum militibus dedit, qui sphaera luserāt armati, simul & ducum ignauia puniens, & militū strennuitatē honorās.

Regni stabilitas 3. Cum omnes admirarētur quod quum initio regni durior fuisset, senex factus clementer ac placide regnū gubernaret. Prius, inquit, opus erat regno, nunc gloria & beneuolentia: Sentiens regnum armis & austeritate frequenter parari, sed non nisi honesta opinione ciuiumq; beneuolentia retineri.

Silentium in bello 4. Idem filio Philippo multis præsentibus percontanti ac dicenti, quādo castra mouebimus? Quid inquit? num metuis ne solus tubam non audias? Notans adulescentis imperitiā, qui hoc patrem multis audientibus

bus percontaretur, quum in bello celanda sint consilia principum : sed quoties castra mouenda sunt, tum omnibus tuba dat signum.

Cum adolescens institisset, ut hospitium nanciscere 5
tur apud uiduam treis habentem forma decete filias, *Caste*
accito hospitij designandis praefecto, non expelles, inquit, filium meum ex loci angustia: Non prodidit adolescentis affectum, qui sciebat illum captare quod amaret, sed excusauit aedium angustiam in quibus uidua cum tribus filiabus ageret.

A graui morbo posteaque conualuerat, nihilo peius 6
est inquit, Siquidem hic morbus submonuit nos ne *Morbus utilis*
animo efferamur, quum simus mortales. Quis docuerat ethnicum regem philosophiam Christiano dignam animo: Deplorabant amici ceu magnum malum, quod tam grauius aegrotasset, ille interpretatus est ex morbo plus accessisse boni quam mali. Corpus extenuerat, sed animum reddidit modestiorem: corporis robori non nihil detraxerat, sed animo detraxit insolentiam, morbum longe periculosissimum. Proinde non pessime res habet, quum leuior morbus arceat pellitue maiorem

Hermodotus Antigonum in carmine scripserat Iouis 7
filium. Is hoc legens, istius, inquit, rei nequaquam *Modeste*
mihi conscius fuit Lasanophorus ille: perquam facete ridens poetice adulationem, pariterque modestia sui generis humilitatem agnoscens, Lasanum autem matu-

la fictilis est. Quod si Iouis erat filius, ea res haecenus
 fefellerat & seruum matulam in cubiculo ferre solitum
 & Antigonom filium.

*Regibus hone
 sta tantum li
 cent*

8 Quodam dicente, omnia regibus honesta iustaq̃
 esse. Sunt per Iouem, inquit, barbarorum duntaxat re
 gibus: at nobis ea duntaxat honesta sunt, quæ hone
 sta sunt, & ea tantum iusta, quæ iusta sunt. Grauius re
 rudis adulatricem uocē, uolentis omnia licere regibus.
 Non enim rex est honesti iustiq̃ regula, sed honesti
 iustiq̃ minister est. Atq̃ utinam similes uoces nō au
 diant Christianorum aures, aut si audiant, simili seue
 ritate rejiciant. Quid enim aliud dicunt, qui occidunt,
 Quod principi placuit legis uigorem habet: qui ne
 gant principem teneri legibus: qui tribuunt illi gemi
 nam potestatem, ordinatam & absolutam, quarum al
 tera possit quod leges, pacta & foedera postulant, alte
 ra quodcunq̃ libuit.

9 *Seuere* Frater Antigoni Marfyas litem habebat, sed à re
 ge postulabat, ut causa domi cognosceretur. Cui Anti
 gonus, Si nihil, inquit, præter ius agimus, melius fiet in
 foro, cunctisq̃ audientibus. Non impetrauit hoc à re
 ge fraternus affectus, ut uel tantillum de iure concede
 ret. Ipsum autē hoc dilemmate constrinxit: si iniustam
 causam habere te scis, quur litigas? Sin iustā, quur fu
 gis hominum conscientiam & ad domesticas latebras
 rem fori pertrahis, non cariturus sinistra ciuium suspi
 cione,

tione, etiam si bonam causam uiceris.

Quum aliquādo tempore hyberno compulisset ca-
stra transferri in locum ubi non erat rerum necessaria,
rum copia, atq; hac de causa milites quidam in regem
maledicta congererent, ignari ipsum esse in proximo,
uirga tentorij uela diduxit: flebitis, inquit, ni longius
femoti de me male loquamini. Quid hac facetia cle-
mentius, aut quid hac clemētia facetius? Simulabat se
nō indignari quod male de ipso loqueretur, sed quod
tam uicini, ut exaudiri possent ab eo cui maledicebāt.

Aristodemo qui unus ex amicorum regionū nume-
ro fuit, è coquo ut putabatur prognatus, suadēti ut im-
pendijs ac largitionibus aliqd detraheret, Verba tua,
inquit, Aristodeme ius olent. Subindicans coquorum
esse parsimoniam, non regum: proinde illum tali cōsi-
lio non meminisse cuius esset amicus, sed quo esset pa-
tre natus.

Quum Athenienses seruum Antigoni honoris gra-
tia perinde ut ingenuum in ciuium numerum ascri-
psissent, Nequaquam, inquit, uelim, unum Athenien-
sem à me loris cædi: significans per illos factū, ut unū
ciuem Atheniensem posset loris cædere, quippe seruū:
sed Athenis esse plures uno commeritos, ut à rege lo-
ris cæderentur, qui seruum alienum, quod in ipsis fuit
manumitterent.

Adolescens quidam Anaximenis rhetoris discipu-
lus,

lus, orationem à præceptore meditatam, & ad eam recitandam subornatus, corā Antigono habebat: cūq̄ is inter audiendum quiddam scire cupiens, sciscitareſ, *Oratio aliena* moxq̄ adolescens reticuiſſet, Quid ais, inquit Antigonus, num iſta tibi ſunt in tabulis deſcripta? Quod ille in adolescente iudicauit abſurdum, hoc hodie magnificum habetur, ut ſenes etiam apud principes orationem à rhetore quopiam conducto ſex menſibus elaboratam ediscant, eamq̄ pſittacorum more reddant. Nec raro fit, ut nemine etiam interpellante, ſibi excidant, cunctisq̄ ridiculi ſint.

14 Alterum quendam rhetorem audiens ita loquentē, *Verba affecta* Hora niuium iaculatrix adueniens, regionem herbis defectam reddidit, nō deſines, inquit, mecum, ut cum turba agere? Offenſus eſt rex oratione nimis elaborata, cuiuſmodi uerborum apparatu ſolent ſe uenditare rhetores apud imperitam multitudinē. At idē apud regem facere, erat illius abuti patientia. Quoniam autem affectata ſermonis ſtructura, latine non perinde poteſt exprimi, Græca ponam, *14* χιονοβόλος ἢ ὥρα γενομένη, λεποβοτανῆν ἐποίησε τὴν χώραν. Pro χιονοβόλος ἢ ὥρα dicere poterat hyems, & λεποβοτανῆν uerbum eſt affectatum uixq̄ poëtæ concedendum.

15 Thrasylo Cynico petenti drachmam, non eſt, inquit, munus regium. Cynico ſubijciente, Talentū igitur da. At non eſt, inquit, Cynicum tale munus accipere.

re. Vtroque cornu reppulit postulatoris improbitatē, quem existimabat nullo dignum beneficio:

Quum mitteret filium suum Demetrium cū nūme/ ¹⁶
 rosa classe, magnaꝗ militum ui, ad Gręcos liberādos, *Gloriæ stimu-*
 dicebat gloriam à Gręcia uelut à specula in orbem ter *lus*
 rarum accēdi. Iuuenem glorię studio extimulans, uti
 strennue rem gereret, quod eius laudis rumor, non in/
 tra Gręcię fines esset cōtinendus, sed ob Gręci nomi
 nis celebritatē, per omnes mūdi plagas dimanaturus.

Antagoram poētam in tentorio congrum coquen/ ¹⁷
 tem, atq; ipsum patellam uersantem deprehendit An *Urbanitas*
 tigonus à tergo stans, eiꝗ dixit, Putās ne ò Antagora,
 Homerum quū Agamemnonis res gestas scriberet,
 coxisse congrum? Contra hæc Antagoras, Et tu rex,
 putās ne Agamemnonem cum illas res gereret fuisse
 curiosum, si quis in exercitu congrum coqueret? æquo
 animo tulit ioci talionem, quasi inter pares res ageret.

In somnis Antigonus aliquando uiderat Mithrida ¹⁸
 tem auream metentem messem, eoꝗ struebat illi insi/ *Fides amici*
 días, ut tolleret è medio. Idꝗ quum indicasset Deme/
 trio filio, iureiurando adegit ut sileret. Is uero iuncto
 sibi Mithridate deambulabat in littore maris, & insi/
 ma hastę parte inscripsit harenę, Fuge Mithridates.
 Is intellecta re profugit in Pontum, atq; illic perpetuo
 regnauit. Hoc quum non sit apophthegma, uidetur
 ab aliquo adiectum.

T Antigo/

- 19 *Clementer* Antigonus amicis suadentibus, ut si Athenas caperet, ualidis illam præsidijs communiret, ne quando deficeret, summaq; cura ut totius Græcie basim custodiret, respondit, se semper in hac fuisse sententia, ut crederet nullum esse regni præsidium firmitus, quàm ciuium beneuolentiam.
- 20 *Insolenter* Idem ubi audiuit reges in ipsius exitium conspirasse, insolentissime respōdit, se illos omnes uelut aues semina legētes uno lapide unoq; clamore disturbaturū
- 21 *Non semper pugnandum* Quum Antigonus in arduis ac præruptis locis planiciei imminentibus exercitum haberet, Pyrrhus positus circa Napiam castris, postridie per caduceatorem, ut in campum descendens Martem experiretur pro uocauit. Antigonus uero respōdit suam militiam non magis armorum quàm temporum esse, Pyrrho si illum suæ uitæ tedium cepisset, satis multas ad interitum uias patere.
- 22 Antigonus interrogatus, quē è suæ ætatis ducibus præstantissimum iudicaret, respondit, Pyrrhum si nesceret. Non pronuntiauit optimum, sed optimū fore, si rerum experientiam ætas adiungeret.
- 23 *Felicitas timidos facit* Idem uidens militem quendā alioqui strennum, & ad pericula promptum, parum bene affecto corpore, rogauit quid palleret: illo confesso morbum occultum, iussit medicis ut si qua fieri posset, adhiberent remedia. At miles iā morbo liber, cœpit detrectare pugnam.

gnam, minusq̄ p̄p̄te semet obijcere periculis. Rex admiratus interrogauit illum quæ nam esset mutati animi causa? Tum miles, Tu ipse, inquit, in causa fuisti: quum afflicte uiuerem, nō magnopere metuebam tali uitæ. Nunc quū tua opera mihi uita facta est charior, magis caueo ne pereat.

Antigonus senior sophistæ cuidam librum de iustitia conscriptum porrigenti, desipis, inquit, qui quū me uideas alienas urbes armis uexantem, tamē apud me de iustitia differis. Sensit eos qui ditionis ampliandæ, gloriæ uē causa bellum inferūt alienis ciuitatibus, non posse tueri iustitiæ leges. 24
Bellum in
iustum

Antigonus senior quum frequenter Biantem moleste flagitantem tulisset, tandem uictus tedio, Date, inquit, Bianti talentum, uel ui. Sentiens beneficium non impetratum, sed improbitate extortum. 25

Antigonus quum nocte quadam, quosdam è militibus suis exaudisset, omnia mala imprecantes regi qui ipsos in illud iter & inextricabile lutum induxisset, accessit ad eos qui maxime laborabant. eos quum ignorantēs à quo adiuuarentur explicuisset, Nunc, inquit, maledicite Antigono, cuius uitio in has miseras incidistis: sed ei bene optate, qui uos ex hac uoragine eduxit. Hac uindicta contentus erat regis uere excelsus animus. 26

Idem quum in paruulo quodam castello Græci ob- 27

siderentur, ac fiducia loci contemnentes hostem multa in deformitatem Antigoni iocarentur, & nunc staturam humilem, nunc collisum nasum derideret, Gaudio, inquit, & aliquid boni spero, quando in castris meis Silenū habeo. Cū hos dicaces fame domuisset, quod captis facere mos est, uidelicet ut qui bello sunt utiles in cohortes describantur, cæteri præconio subijciuntur, negauit se uel id facturum fuisse, nisi expediret his dominū habere qui tam malā haberent linguam. Hoc idem arbitror esse cū eo quod refert Plutarchus, nisi quod aliter commemoratur à Seneca.

Iam ut cum Græcis utcūq; paria faciamus, Alexandro Iulium Cæsarem, Philippo Augustum, Antigonō M. Tullium obijciemus.

OCTAVIVS CAESAR AVGVSTVS

- Proditio
grata*
- 1 Quum in conuiuio Rhymirales Thracum rex, qui ab Antonio ad Augustum descuerat, insolentius iactaret sua erga Cæsarem merita, ac sine fine exprobrans belli societatem molestus esset, Cæsar dissimulata illius petulantia, alteri cuidam regum propinans dixit, Proditionem amo, proditores non laudo. Significans his qui proditione profuerunt, nihil deberi gratiæ. Licet enim officium quod præstant pro tempore gratū est, ipsi tamen habentur pro malis ac scædis fragis.
 - 2 Quum Alexandrini post urbem uicinctā, extrema se passuros existimarent, Augustus suggestum cōscendit

dit adiūcto sibi Ario Alexādrino, dixit se ciuitati par- *Clementer*
cere, primū propter ipsius magnitudinem ac pulchri-
tudinem, dein propter Alexandrum magnum eius ur-
bis conditorem, postremo in gratiam Arii amici. Ra-
ræ cuiusdam clementiæ fuit, non diripere ciuitatē quæ
pertinacissime rebellarat, sed non minus laudis mere-
batur illa ciuilitas, quod huius beneficii gratiam nō si-
bi uindicauit, sed unam præcipuamq̃ partem ipsi cō-
cessit urbi, alterā tribuit Alexandro cuius memoriam
sciebat apud Alexandrinos esse gratiosissimā; tertiam
transtulit in Arium, eius ciuitatis ciuem, amicum tan-
to titulo suis commendans.

Quum ad Augustum delatum esset, Erotem Ægy- 3
pti procuratorem, emisse coturnicē, in pugna superan-
tem omnes, ac prorsus inuictam, eamq̃ assam deuo-
rasse; iussit acciri hominem, & discussa causa cōfessum
malo nauis affigi iussit, uita iudicans indignū, qui ob *Seuere*
tantillam gulæ uoluptatē non pepercisset aui, quæ pu-
gnādo diu multisq̃ potuisset esse uoluptati, præterea
quæ læto quodam omine, Cæsari perpetuam in bellis
prosperitatem portenderet.

In Sicilia pro Theodoro Ariū præfectum instituit, 4
sed quum Cæsari quidam libellum porrexisset, in quo *Lepide*
scriptum erat, Caluus Theodorus Tarsensis fur erat,
qd tibi uideat̃: lecto eo nihil aliud subscripsit, q̃ Videat̃.

Athenodoro philosopho causatione senectutis fla-
gitanti

Ira remediū gitanti ut sibi liceret redire domum, Augustus concessit. At quū ille Cæsari dixisset, uale, uolens aliquod philosopho dignum monumentum apud illum deponere, adiecit, Cæsar quum fueris iratus, ne quid dixeris fecerisue, priusquam Græcarum literarum uiginti quatuor nomina, apud te recensueris. Cæsar autem philosophi dextram amplexus, adhuc, inquit, te præfente mihi opus est, totumque etiā annum apud se detinuit, dicens illud Græcorum prouerbiū, Silentij sunt tuta fidi præmia. Siue approbās philosophi dictum, quod tutum esset iram premere ne prorumpat in uerba, siue sentiens philosopho profuturum fuisse, si hoc dictū non addidisset iam abiturus. Quāquā tam salubris admonitio, magnificū aliquod præmiū merebat.

Parta tueri maximum 6 Quum audisset, quod Alexander natus annos triginta duos, quum plerasque mundi regiones peragrasset, dubitasset quid in reliquum uitæ tempus esset facturus, demirabatur si Alexander non iudicasset maius opus bene gubernare partem imperiū, quàm amplam ditionem comparasse. Recte notauit inexplebilem Alexandri ambitionem, qui nullam aliā functionem rege dignam existimaret, quàm proferre ditionis terminos, quum multo tum pulchrius tum difficilius sit regnum quod cōtigit, rectis legibus, sanctisque moribus exornare, quàm armis regno regnū addere.

7 Augustus legem tulerat de adulteris, quomodo iudicandi

dicandi essent de hoc crimine delati, & quomodo puniendi conuicti: post iræ impotētia irruit in adolescentem delatum quod cū Iulia Augusti filia cōmercium habuisset, eumq̄ manibus uerberauit. At quum adolescens exclamasset, Legem tulisti ò Cæsar, adeo facti poenituit Cæsarem, ut eo die recusaret cœnam capere. Crimen per se graue erat, tum admissum in Cæsaris filiam. Quis princeps ibi dolori suo temperaret? Aut quis ibi legū iudiciorumq̄ moras expectaret? At tantus princeps sibi adeo displicuit, ut à seipso poenas sumeret, quod legi quam alijs prodiderat, non per omnia paruisset.

Princeps legum obseruator

Quum Caium ex filia nepotem, in Armeniam mitteret, optabat à dijs, ut illum Pompeij beneuolentia, audacia Alexandri, ipsius autem fortuna comitaretur. Quod in singulis erat præcipuum id optabat unī contingere. Illud autem singularis cuiusdam erat modestiæ, quod uir ingenio, doctrina, consilioq̄ præstans, sua præclare gesta fortunæ ascribebat.

Votum

Dicebat se Romanis eum imperij successorem relicturum, qui nunquam eadem de re bis cōsultasset, de Tiberio sentiens.

Præfens consilium

Quum iuuenes nobiles ac dignitate claros inter se tumultuantes uellet compescere, nec auscultarent illi, sed tumultuari pergerent, Audite, inquit, iuuenes senem, quem iuuenem senes audierunt. Augustus enim adolescens

Autoritas

adolescens ad remp. ad motus est, summaq; fuit autoritate: hac sola uoce illos cohercuit, nec aliud supplicium ob concitatum tumultum exegit.

¹¹
Clementer Quum populus Atheniensium uideretur deliquisse quiddam, scripsit ex urbe Ægina, Non arbitror uos latere quod uobis irascor. Neq; enim Æginæ sum habernaturus. Nec aliud illis neq; dixit, neq; fecit, satis habens illis comminatum esse, si desisterent.

¹²
Clementer Cum quispiam ex Euclidis accusatoribus, affatim & ad facietatem usq; dicendi libertate utens, eò tandem prouectus esset, ut tale quiddam diceret, Hæc si tibi non uidentur magna, iube ut mihi reddat septimum Thucydidis librum. His offensus Cæsar iussit illum duci. Cæterum ut audiuit illum ex Brasidæ posteris reliquum esse, ad se uenire iussit, ac moderate correptum dimisit.

¹³
Cōmoda interpretatio Pisoni domum à fundamentis usque ad extremam contignationem, accurate ædificantî, ut bono sim animo facis ô Piso, qui sic ædificas, quasi Roma futura sit perhennis, Non offensus est immodico structuræ apparatus, sed quod alius fuisset suspicatus ad tyrannidem spectare, ille uertit in lætum Romani imperij auspiciam.

¹⁴
Lepide Scripserat Augustus tragœdiam cui titulus erat Ajax. eam post, quoniam displicebat, spongia deleuit. Itaq; quum Lucius tragœdiarum scriptor, interrogaret,

ret, quid ageret ipsius Ajax, Cæsar admodum festiui-
ter In spongiã, inquit, incubuit, alludens ad argumen-
tum fabulæ, in quo Ajax quã rescuisset quæ dixisset
fecissetq; per insaniam, gladio incumbens sibi necem
consciuit.

Cuidam ipsi libellũ trepide porrigenti, qui manum 15
nunc proferret, nunc retraheret. Quid inquit? An pu- *Princeps adiu-*
tas te assem dare Elephanto? Solent enim pueri mini *tu facilis*
mos nummos Elephanto porrigere, quos ille nõ sine
spectatorum admiratione proboscide sic corripit, ut
pueri manum non lædat. Sic uidemus pueros & in ur-
forum rictum manum inserere, non sine metu. Mole-
stum erat optimo principi quod timeretur.

Cum ab eo Pacinnius Taurus munus peteret, dice- 16
retq; populari rumore sparsum, pecuniã haud paruã *Lepide*
ipsi à Cæsare datam, sed tu, inquit, noli credere. Lepi-
do ioco significans se non daturum. Alter expectabat
futurum ut Cæsar ipsius pudori succurreret, ne si com-
pertum esset rumorem esse uanum, ipse ludibrio habe-
retur: Cæsar aliud indicauit remedium, sineret homi-
nes loqui quæ uellent, modo ne ipsi quod erat falsum
persuaderent.

Alter præfectura equitum submotus, insuper & sa- 17
larium ab Augusto postulare est ausus, hoc colore, ut *Lepide ne-*
diceret se nõ lucri causa salarium petere, sed ut tuo, in- *gare*
quit, iudicio uidear impetrasse munus, & ita credar nõ

corp

V ab

ab officio submotus, sed officium deposuisse, Tu, inquit Augustus, apud omnes prædica te accepisse, ego non negabo. Si nihil mouebat petitorum, nisi metus ignominia, uia commonstrata est, qua nihilo minus honori suo cõsulere posset, quàm si pecuniã accepisset.

18 Herennium adolescentem uitij corruptum Cæsar castris excedere iusserat: quumq; ille dimissus supplex ac plorabundus apud Augustum hac deprecatione uteretur, quo ore redibo in patriam, quid dicam patri meo? Dic, inquit, me tibi displicuisse. Quoniam pudebat adolescentem fateri, quod ipse Cæsari displicisset, Cæsar permisit, ut sermonem inuerteret, & culpam in ipsum conferret.

19 Miles quidam in expeditione saxo percussus, notabilisq; in fronte cicatrice deformatus, quoniam honesto uulnere erat insignis, immodice sua facta iactabat. Eius insolentiam Augustus leniter castigauit. At tu, inquit, caue ne quando fugiens post te respexeris. Subindicans fieri posse, ut uulnus de quo nimium se uenditabat, non in prælio, sed in fuga accepisset.

20 Galba, corpus habens Gibbo deforme, de quo uulgo iactatum est, ingenium Galbæ male habitare, quum apud Cæsarem causam agens, subinde diceret, Corrige me Cæsar, si quid in me reprehendendum uideris. Ego, inquit, Galba monere te possum, corrigere non possum. Corrigitur quod reprehenditur, corrigitur quod

quod ex distorto fit rectum.

Quum pleriq; rei quos Seuerus Cassius accusabat ²¹
 absoluerentur, & is cui Cæsar forum extruendum lo- ^{Lepide}
 carat diu traheret illum operis expectatione, Vellem,
 inquit, Cassius & forum meum accusasset. Iocatus est
 ambiguo uerbo. Nam absoluitur quod perficitur, &
 absoluitur qui à causa liberatur: absoluit opus archite-
 ctus, & reum iudex absoluit.

Olim erat magna sepulchrorum religio, eaq; pars ²²
 agri quæ sepulchro erat dicata non proscindebat ara-
 tro. Vectius itaque quàm nihil hac religione deterritus,
 patris monumentum exarasset, Augustus facete ioca-
 tus est, Hoc, inquit, est uere patris monumentum co-
 lere. Rursus lusit ancipiti uerbo, Colimus ea quæ ue-
 neramur, & colitur ager aut aliud simile. Gemina fu- <sup>Iocus ex am-
 biguo</sup>
 isset amphibologia, si pro monumēto dixisset memo-
 riam, quod ab illo dictum arbitror. Siquidem eorum
 memoria nobis sacrosancta dicitur quos uita defun-
 ctos ueneramur, & memorias ad Græcorum imitatio-
 nem uocamus defunctorum monumenta.

Quum Herodianæ crudelitatis rumor ad Augustum ²³
 peruenisset, quod in Syria pueros omnes qui bimatum ^{Crudelitas}
 non excessissent iussisset interfici, & in his etiam ipsius
 perisse filium. Præstat, inquit, Herodis esse porcum quæ
 filium. Herodes Iudæus erat, & Iudæi mira religione
 abstinent ab esu suillæ.

24 Meccenas uir aliàs laudatus in stilo lasciuiabat, uerbis affectatis, & compositioni insolenti frequenter indulgens. Augustus contra uerbum insolens quasi scopolulum fugiendū esse dicebat. Ad alios itaq; scribens stilo simplici cōsueuit uti, Meccenati uero quem familiariter amabat, scribens, Meccenatem imitari solet, adeo ut in quadam epistola, multa liberius ac dissolutius iocatus, hāc adiecerit clausulā, Vale mel gentium, metuelle, ebur ex Hetruria, Laser Aretinum, adamas Supernas, Tyberinum margaritum, Cilneorum smaragde, iaspis figulorū, Berille Porfennæ, carbunculum habebas. ἵνα σωτέμνω πάντα, μαλάγμα mœcharum. Sic irrisit parū uiriles amici in scribendo delitias. Eiusdem *μυροβέχης* cincinnos iocis exagitare consueuit, uoces ac sententias ineptas fœtores appellare consueuit. Sermonem amabat purum & elegantem, qui sententiam quā apertissime declararet. Nec Tiberio pericit, interdum recōditas & exoletas uoces aucupanti. M. Antonium increpabat uelut ea scribentem quæ homines mirentur potius quā intelligant. Quin & Agrippinæ neptis ingenium collaudans, hoc adijcit. Sed opus est dare te operam, ne moleste loquaris.

25 Potitus Alexandria multis uitam donarat, in gratiam Arīi philosophi, Solstratū tamen promptissimæ quidem linguæ uirū, sed qui Cæsari displiceret, quod temere Academicus haberi uellet, reiecit. At is squalidus.

Extorta
uenia

aus promissaq; cana barba cœpit Arium quocunque
iret insequi uersiculum illum in ore habens.

σοφοὶ σοφουὲ σὺ ζῆσιμ, ἀμ ᾧσιμ σοφοὶ.

Hac arte coëgit cæsarem ignoscere.

Quum iam quadragesimum excessisset annū, age²⁶
retq; in Gallia, delatum est ad illum, L. Cinnam ado-
lescentem nobilem ac Pompeij nepotem insidias illi
struere. Dictum est ubi, quando, & quomodo aggredi
uellent. Deceuerāt enim sacrificantem interficere.
Dictabatur proscriptionis sententia, sed Augusto in-
terim uarias edente uoces, ingressa Liuiā uxor, Fac, in-
quit, quod medici solent, qui ubi usitata remedia non
procedūt, tentant cōtraria. seueritate nihil adhuc pro-
fecisti. Ignosce. Cinna deprehēsus uitæ tuæ nocere nō
potest, famæ tuę prodesse potest. Protinus iussit accer-
si Cinnam solum ad colloquium, uenienti alteram ca-
thedram poni iussit. Hoc, inquit, Cinna primum abs-
te peto, ne me loquentem interpelles: dabitur tibi lo-
quendi tempus. Hic commemoratis pluribus in Cin-
nam beneficijs, quod seruasset repertum in castris ho-
stium, quod patrimonium omne cōcessisset, quod in-
super ornasset sacerdotio, rogauit quare putarit ipsum
occidendum: perturbato Cinna sic finijt obiurgatio-
nem, Vitam tibi Cinna iterum do, prius hosti, nūc in-
sidiatori ac parricidæ. Ex hodierno die inter nos inci-
piat amicitia, contendamus utrum ego meliore fide ui-

Clementer

tam tibi dederim, an tu mihi debeas. Et consulatū obtulit. Vis exitum? Cinnam habuit perpetuo amicissimum, solus illi fuit hæres. Nullis amplius insidijs ab ullo petitus est.

27 *Ciuititer* Augustus nulli ferè ad conuiuium uocanti negare solitus est. Exceptus igitur à quodā cœna perparca ac penè quotidiana, quū à conuiuatore dimitteretur, hoc illi tantum insufurrauit, Nō putabam me tibi tam familiarem. Alius tam ieiunum apparatus contumeliam fuisset interpretatus, ille etiam pudori consuluit inuitatoris, familiaritati tribuens, idēq; in aurem, ne ceteri putarent exprobratam parsimoniam. Quid hac comitate amabilius in tanto monarcha, qualem nunc uix triginta reges æquent?

28 *Salse* Purpuram Tyriam empturus de obscuritate querebatur: quūq; uenditor diceret, Erige altius & suspice. Ergo ne inquit, ut me populus Romanus dicat bene cultum, in solario ambulaturus sum?

29 *Obluiosus nomenclator* Habebat Augustus nomenclatorem obliuiosum, quum hoc genus hominum oporteat in primis ualere memoria. Is ad forum iturus rogat Cæsarem, nūquid eò mandaret, Accipe, inquit, commendatitias, nam illic neminem nosti. Atqui hoc est proprium nomenclatorum munus, omnium nomina, cognomina, titulosq; dignitatū tenere, quo heris quum opus est suggerant. Vnde illis etiam nomen est inditum, è Græ-

co Latinoque conflatum.

Augustus etiamnum adolescens lepide tetigit Vati³⁰
nium: siquidem is podagre obnoxius, uideri studebat *Lepide*
discussisse uitium, ac iam mille passus ambulare se glo
riabatur. Non miror inquit Cæsar, dies aliquanto sunt
longiores: significans illum nihilo magis liberum esse
à podagra, sed dies esse longiores factos.

Equite Romano quodam defuncto compertū est ³¹
illum tantum habuisse æris alieni, ut summa ducēties *Culcitra*
mille nummum excederet, idque dū uiueret celauerat, *operati*
Quum igitur res illius auctioni subiicerentur, ut ex pe
cunia creditoribus satisfieret, Augustus iussit sibi emi
culcitram illius cubicularem: ac mirantibus hoc præce
ptum, habenda est, inquit, ad somnum mihi cōcilian
dum illa culcitra, in qua ille tãto ære alieno obstrictus
somnum capere potuit. Nam Augustus ob ingentes
curas, sæpe maximã noctis partē ducebat infomnem.

Quodam die forte uenit in ædes in quibus habita³²
rat Cato Uticensis. Hic quū Strabo quo Cæsari adu³² *Graviter*
laretur, Catonis peruicaciam accusaret, quod sibi ma
nus adferre quàm Iulium uictorem agnoscere maluis
set, Quisquis inquit Augustus, præsentem reipub. sta
tum mutari non uult, is & ciuis & uir bonus est. Vnico
dicto & Catonis memoriã tutatus est, & sibi consu
luit deterrens ne quis in posterū affectaret res nouas.

Quemadmodum Augustus gaudebat iocis liberali³³
bus

*Iocus in prin-
cipē retortus*

bus in alios ludere, ita in se iactos aut retortos interdum liberius, patientissime tulit. Adolescens quidam prouincialis Romā uenerat, oris similitudine tam mirifice referens Augustum, ut in se populi totius oculos cōuerteret. Cæsar hoc audito iussit ad se perducī, eūq; contemplatus, hunc in modū percontatus est, Dic mihi adolescens, fuit ne aliquādo mater tua Romæ? Negauit ille, ac sentiens iocum, retorsit, adiiciens, sed pater meus sæpe. Augustus ludens suspicionem intendebat in matrem adolescentis, uelut ab ipso stupratam: at adolescens protinus eam suspicionē retorsit in matrem Cæsaris, aut in sororem. Nā oris similitudo non magis arguebat illum esse Cæsaris filium quàm fratrem aut nepotem.

*34
Libere*

Temporibus triumuiralibus, quum Octavius, Lepidus, & Antonius rerū potirentur, Augustus in Polionem scripserat Fescenninos, ludibrii causa. Tū Pollio, At ego, inquit, taceo. Non est enim facile in eū scribere, qui potest proscribere, notans Augusti tyrannicam potentiā, nec ea libertate offensus est Augustus.

*35
Libere*

Curtius eques Romanus delitijs diffluens, quum apud Cæsarem cenaret, macrum turdum sustulit è patina, eumq; tenens interrogauit Cæsarem, liceret ne mittere: quumq; is respōdisset, quid ni liceat? ille protinus auem misit per fenestram, iocū arripiens ex ambiguitate uerbi. Nam cibus è conuiuio dono mittitur amicis.

amicis, quod apud Romanos erat solenne: & mittitur
quod abiicitur. Nec hoc ioco Cæsar offensus est.

Idem æs alienum cuiusdam senatoris, quæ charum ³⁶
habebat, non rogatus dissoluerat, ac pro eo numerat *Ingratitudo*
rat quadragies mille nummum. Senator autem ea re
cognita, pro gratiarum actione nihil scripsit Cæsari,
quàm, Mihi nihil. Ioco uelut exoptulans etiam, quod
cū numerasset omnibus creditoribus ipsi nihil nume-
rasset. Huc iocum morosior aliquis ingratitude fuisse in
terpretatus, Cæsar familiaritatis fiducia delectatus est.

Licinius Cæsaris libertus solet patrono nouum ali ³⁷
quod opus inchoanti magnas cõferre pecunias. Quæ
morem sequutus Licinius nouum opus aggressuro cen-
ties promisit per libellum, in quo post expressam pe-
cuniæ summam, quæ uirgula superducta signabatur,
spatium erat uacuum. Hac occasione Cæsar usus prio-
ri summæ quam scripserat libertus, alterum centies ad
iecit, sua quidem manu spatium quod uacabat diligen-
ter expleto, sed affectata literarum similitudine. Itaque *Facta ex/
probratio*
duplum accepit pecuniæ, dissimulante liberto. Cæte-
rum ubi Cæsar rursus nouum opus inchoaret, liber-
tus hoc factum illi leuiter obiecit, dato tali libello, Con-
fero tibi domine ad noui operis impensam, quod ui-
debitur. Non expressit summæ modum, ut illi liberum
esset scribere quantum uellet, quãdoquidem priorem
summam duplicasset.

X Quum

38 Quū censoris munus gereret Augustus, eques quidam Romanus apud illum delatus est, quasi facultates suas imminuisset. At ille citatus probavit sese auxisse. Mox eidem obiectum est, quod legibus contrahere matrimonium iubentibus non paruisset. Ille docuit se ex uxore trium liberorum esse patrem. Nec satis erat equiti, dimitti, Cæsari credulitatē exprobrans addebat, posthac Cæsar, in honestos viros inquirens, honestis mandato, Satis aperte pronuncians eos non fuisse viros bonos, qui manifesto falsa ad ipsum detulissent, obiter & ipsum criminans, qui uices suas mandaret Sycophantis. Et hanc libertatem innocentiae condonauit Cæsar.

39 In uilla quadam inquietas nocteis agebat, interrum-
Lenitas prin- pente somnos ipsius noctuæ cantu. Miles aucupij per-
cipis ritus curauit apprehendendam noctuam, specij ingentis præmij ad Augustam pertulit: laudato imperatore mille nummum dari iussit, Ille ausus est dicere, malo uiuat, auemq; dimisit. Quis non miretur hanc contumaciam impune cessisse militi?

40 Veteranus quidam quum uocatus in ius periclitaretur, adiit in publico Cæsarem, rogans ut sibi uellet adesse, Cæsar e comitatu suo selectum ilico dedit, eiq; litigatorem commendauit. Hic miles uociferans, at non
Gratitudo ego Cæsar, periclitante te Actiaco bello uicarium que
principis sui, sed pro te ipse pugnaui, simulq; detexit cicatrices.
 Erubuit

Erubuit Cæsar, atq; ipse descendit in aduocationem, ueritus ne non modo superbus, uerum etiam ingratu uideretur.

Delectatus inter cœnam fuerat Symphoniaci Turonij Flacci mangonis, eosq; frumēto donarat, quum alios auditos soleret largiter donare nūmis. Eisdem quum postea Cæsar inter cœnam requireret, Turonius sic excusauit, ad molas, inquit, sunt: exprobrans illi frumentarium munus. Et hoc impune tulit quod dixerat non miles, sed mango.

Quum sublimis ex Actiaca uictoria reuerteretur, occurrit ei inter gratulantes quidam coruum tenens ductum hæc uerba sonare, Aue Cæsar uictor. Hac salutatione delectatus Augustus, auem sex milibus nummum emit. Socius opificis ad quē nihil ex ea liberalitate peruenerat, indicauit Cæsari, illum & alium habere coruum, quem ut adferre cogeretur rogauit: allatus uerba quæ didicerat expressit, Aue uictor imperator Antoni. Augustus nihil exasperatus tantum iussit, ut munus cum socio partiretur.

Salutatus similiter à psittaco, & hūc emi iussit. Idem miratus in pica, & hanc mercatus est. Hoc exemplum tenuem quendam sutorem sollicitauit, ut coruum institueret ad huiusmodi salutationem. Qui quum impendio exhauriretur, subinde ad auem nō respondentem dicere solet, Opera & impensa periit. Tandem perui-

cit assiduitate, ut coruus sonaret dictatam salutationē. Ea quum Augustum prætereuntem salutasset, Cæsar, satis inquit, istiusmodi saluatorū habeo domi. Tum coruus memor & illorum uerborum quæ toties audierat, subtexit, Opera & impensa perijt. Ad hoc arri- dens Augustus iussit auem emi, quanti nullam ad- huc emerat.

- 44 Græculus quidam ita captare solitū est Cæsarem Augustum: descendenti à palatio honorificū aliquod epigramma porrigebat. Id quum frustra sæpe fecisset, nec destitutum uideret Augustus, epigramma bene Græcum manu sua descripsit, & græculo ad se uenien- ti obuiam misit, ueluti carmina carminibus pensatu- rus. Græcus acceptum legit, ac non solum uoce, uerum etiam uultu gestuq; corporis laudauit carmen, ac mi-
Extorta ratus est. Deinde quum accessisset ad sellam qua Cæ-
liberalitas sar uehebatur, demissa in pauperem crumenam ma- nu, pauculos denarios protulit, Cæsariq; obtulit, his uerbis, οὐ κατὰ τύχην τῶν σὴν σεβασέ, εἰ πλέον εἶχον, πλέον εἰδίδωμ, id est, non iuxta fortunam tuam Auguste, si plus haberem, plus darem. Sequuto omnium risu, di- spensatorem Cæsar uocauit, & sestertium centum mi- lia Græculo numerari iussit. Bene cessit Græculo pa- lam exprobrata principi parsimonia.

- 45 Iulia Augusti filia quum patrem salutaret, senserat illius oculos licentiore cultu offensos, licet ille dissimu- laret.

laret. Itaq; postero die mutato cultu patrem comple- *Solertes*
 xa est. Tum Cæsar, qui pridie dolorem suum cōtinue
 rat, gaudium continere non potuit. Et quanto magis,
 inquit, iste cultus decet Augusti filiam. Tum illa, Ni-
 mirum hodie me patris oculis ornavi, heri uiri.

In spectaculo gladiatorum cōuerterant in se popu- *46*
 li oculos Liuia & Iulia, comitatus dissimilitudine. Li- *Coniunctus ar-*
 uiam cingebant uiri graues, Iuliam iuuenes luxuriosi *guit mores do-*
 comitabatur. Pater Iuliam admonuit scripto, uideret *minæ*
 quantum inter duas principes scæminas interesset. Illa
 rescripsit, Et hi mecum senes fient. Hoc commode in-
 terpretanti lepide, incommode, procaciter dictum ui-
 deri potest.

Eadem mature canos habere cœperat, Subitus au- *47*
 tem Cæsar interuentus oppressit complices, filiæ ca-
 nos sublegentes, deprehensis super uestes earū canis,
 quos euulserant. Id dissimulauit Augustus, & alijs ser- *Caluitium*
 monibus extracto tempore, tandem induxit ætatis *accerfitum*
 mentionem. Hac occasione rogauit filiam, utrū post
 aliquot annos cana esse mallet an calua. Quumq; illa
 respondisset, Ego pater cana esse malle: quur ergo,
 inquit, istæ te caluam ante tempus student facere? Le-
 pido commento coarguit illam mendacij.

Cuidam graui amico suadenti, ut se ad exemplum *48*
 paternæ frugalitatis componeret, Satis procaciter Iu-
 lia, ille, inquit, obliuiscitur se Cæsarem esse, ego memi-

ni me Cæsaris esse filiam.

- 49 Augustus duobus pantominis inter se commissis, ut alternis gestibus certarēt, alterum dixit saltatorem, alterum interpellatorem, quod ille immodice gesticularetur, alter non gesticulari, sed saltantem interpellare uideretur.
- 50 *Adulatio re
pulsā* Tarraconensibus pro lato ostento nunciantibus, quod in eius ara palma esset enata. Apparet, inquit, quā frequenter accendatis. Quod illi dñs tribui uolebant, ille tribuit illorum negligentia, qui nunquam in ara Cæsaris adolerent incensum.
- 51 *Festiuā ne,
gatio* Idem quum Galli donassent ei torquem aureū centum pondo, ac Dolobella per iocum tentans illū, tandem huc produceret iocum ut diceret, Imperator torque me dona, Malo te, inquit, ciuica donare. Festiuiter submouit postulatoris impudentiam, qui nunquam in bello fuisset, eoq; magis illi conueniebat corona ciuica, quæ ex quernis ilignisq; frondibus fieri consueuit, quemadmodū triumphalis ex auro. Quanquam & castrensis & muralis, & naualis ex auro fieri solet. Qua de re uide A. Gellium Lib. 5. Cap. 6. Ciuicam autem Augustus ut honorificentio rem per iocum obtulit. Nā Suetonius refert eum inter dona militaria alquanto facilius phaleras & torques, & quicquid auro argentoq; constaret dare solitum quā uallares ac murales coronas quæ honore præcellerent. Hoc nisi scias,

scias, friget augusti iocus. Tametsi de materia coronarum uariant Gellius & Suetonius.

Quum urbem Romam multis modis & ornasset & 52
 communisset, atq; etiam in posterum quod quidē in *Principis est*
 ipso fuit tutam reddidisset, non sine causa glorians di *ornare ditio-*
 cere solet, Romam latericiam accepit, marmoream re/ *nem*
 linquo. Nihil principi magnificentius, quàm si ditio/ *nem*
 nem quam accepit reddat statu meliore.

Quum miles quiddam ab ipso impudenter pete/ 53
 ret, ac Martianum uideret accedētem quem & ipsum
 aliquid improbe petiturum suspicabatur, non magis,
 inquit, faciam cōmilito quod petis, quàm quod Mar/
 tianus à me petiturus est.

Lex erat, ut qui patrem occidisset, culleo insueretur, 54
 nec hæc pœna sumebatur nisi de confesso. Ab huius *Clementer*
 pœnæ atrocitate Cæsar ut liberaret manifesti parrici/
 dij reum, sic interrogauit, Certe patrem tuum non oc/
 cidisti, ansam porrigens inficiandi. Tanta erat princi/
 pis in iudicando lenitas.

Dicere solet, nihil minus in perfectum ducem cōue/ 55
 nire, quàm festinationem ac temeritatem, crebroq; il/ *Festina*
 lud iactabat, *πειθε βραδείας, ἀσφαλής γάρ ὄστι ἀμείνων* *lente*
ἢ δραστὲς στρατηλάτης. Qua de re satis dictum est nobis
 in Chiliadibus.

Liuiæ uxori pro quodam Gallo petenti, ciuitatē ne/ 56
 gauit, immunitatē obtulit, dicens se facilius passurum
 fisco

*Dignitas uile
scit, in plures
diffusa* fisco suo detrahi, quàm honorem ciuitatis Romanæ uulgari, nimirum reipub. dignitatem anteferens priuato commodo.

57 *Cultus* Quum pro concione multos uideret pullatos, siue ut legendum arbitror, palliatos, indignabundus, En, inquit, Romanos rerū dominos gentemq; togatam. Adeo suadebat priscos reuocare mores, ut habitum quoq; uestitumq; doluerit immutatum.

58 *Frugalitas* Populo de inopia uini charitateq; querenti dixit, à genero suo Agrippa, productis pluribus aquis satis prouisum ne sitirent homines. Fuit autem Agrippæ uigilantissimum studium undiq; prospiciēdi urbi de aquarum copia. Augustus autem seuerè populū ad aquas à uino reuocauit.

59 *Lenitas
mira* Timagenes historiarū scriptor, multa petulanter in Cæsarem, multa in uxorem, multa in totam illius domum dixerat. Cæsar illum admonuit, ut moderatius lingua uteretur. Cum perseveraret male loqui, nihil aliud quàm domo sua illi interdixit. Timagenes autē libros quos scripserat acta Cæsaris continentes recitauit & combussit, in odium Cæsaris, quasi rerum ab illo gestarum memoriam abolere cupiens. Hūc tamen palam & pertinaciter inimicitias exercentē cū Cæsare, nemo ciuium Romanorum ab ædibus suis exclusit, in domo Pollionis Asinij consenuit. Nunquam tamen Augustus cum hospite inimici sui expostulauit, nisi quod

quod quodam tempore illi dixit, *θηριοτροφῆς*, id est, alis bestiā siue uiperam. Mox Pollionem parantem excusare se, interpellauit dicens: Fruere mi Pollio, frue-
re. At quum Pollio nondum securus diceret, Si iubes Cæsar, protinus illi interdicam domo mea. At istud, inquit Augustus, me facturum putas, qui uos redege-
rim in gratiam? Fuerat enim antea Timageni iratus Pollio, nec aliam habebat desinēdi causam, nisi quod illi Cæsar irasci cœperat. Vtriusq; maleuolentiam bo-
ni consuluit principis clementia.

Cœnabat Augustus apud Atedium siue Vedium ⁶⁰
Pollionem. Fregerat quidam è seruulis uas crySTALLI-
num, ilico iussus est ab Atedio rapi, & murenis obijci.
Puer ad Cæsar's pedes confugit, nihil aliud petiturus,
q̄ ut aliter periret. Cæsar motus nouitate crudelitatis,
& puerū dimitti, & crySTALLINA omnia ante se frāgi ius-
sit, & his pro puero cōpleri piscinam. Amicum autem <sup>Senitia ca/
stigata</sup>
grauiter increpauit: è cōuiuio rapi homines imperas,
& noui generis pœna lacerari? Si calix tuus fractus
est, uiscera hominis distrahentur? Tantum ne tibi pla-
cebis ut ibi aliquem duci iubeas, ubi Cæsar est?

In cognitione quadam, quum Æmilio Eliano Cor ⁶¹
dubensī inter cætera crimina illud uel maxime obijce-
retur, quod male loqueretur de Cæfare, conuersus ad ^{Lenitas}
accusatorem, Velim, inquit, hoc mihi probes, efficiam
ut Elianus sciat me quoq; linguā habere, plura enim
Y uicissim

uicissim de eo loquar. His minis contentus, nihil postea de illo inquisiuit.

62 *Lenitas* Tiberio frequenter per literas iracunde querenti de his qui de Augusto male loquerentur, rescripsit, ne ea in re nimium indulgeret aetati suae. Satis enim est, inquit, si hoc habemus, ne quis nobis malefacere possit.

63 *Modeste* Filios suos nunquam populo commedauit, nisi cum hac exceptione, si merebuntur. Honorem non auctoritati, sed meritis tribui uolens.

64 *Liberi mali* Iulias filiam ac neptem relegarat, post etiam Agrippam prius adoptatum, post ob sordidum ac ferox ingenium abdicatum. Ad omnem horum mentionem solet exclamare uersu Homérico,

αὐτὸν ὄφελον ἄγαμῶσε μύειν, ἀγοραεὶ τ' ἀπολείδαι. Id est,

O utinam cœlebs uixissem, orbisque perissem.

Nec aliter illos appellabat, quæ tres uomicas, seu tria carcinomata sua. Suorum enim mortem leuius ferebat quam dedecora. Quin & testamento cavit, ne si quid accidisset Iuliae filiae & nepti, sepulchro suo inferrentur.

65 *Maiestas nominis* Indigne ferebat aliquid de se componi, nisi serio & à præstantissimis, admonebatque prætores ne paterentur nomen suum commissionibus mimorum aut histrionum obsolescere, hac quidem in parte Alexandrum magnum referens. Decet ubique principis auctoritatem sartam tectam præstare.

66 Insulam quandam Capreis uicinam in quam è comitatu

mitatū Cæsaris secedere solent, qui cuperent ociari, so- Ociunt
 litus est ἀπραγόπολιμ appellare. ἀπραγία enim so-
 nat negociorum uacuitatem.

Quum sentiret imminere mortem, admissos ami- 67
 cos percontabatur, ecquid ipsis uideretur minimum ui-
 tæ sat cōmode transegisse, sentiēs de fabula uitæ pera-
 cta, & adiecit carmen peractis comœdijs accini solitū,
 ὅτε κρότη, ὅ πάντες ἡμῖν μετὰ χαρᾶς κτυπήσατε.

C. IULIUS CAESAR

C. Iulius Cæsar quum Syllam fugeret etiamnū ado- 1
 lescens, incidit in piratas cilices, ac primum ubi pro re-
 demptione summā quam ab eo peterent pronuntias-
 sent, derisit prædones, uelut ignaros, quem cepissent,
 sed duplum daturum pollicitus est. Deinde quū as- Indoles ex-
 seruaretur donec adferretur pecunia, imperauit illis ut celsa
 silerent, nec sibi dormienti obstreperent. Eisdem ora-
 tiones & carmina quæ scribebat recitare solet, quæ cū
 illi non satis probarent, stupidos ac barbaros appella-
 bat, cum ἕρῃ risu minitabatur se illos acturū in crucem,
 quod & perfecit. Apportatis enim pecunijs quas pira-
 tæ pro redemptione pacti fuerant dimissus, cōtractis
 ex Asia uiris ac nauibus, comprehendit eosdem præ-
 dones, ac suspendit, sed prius iugulatos, ne seueritas ca-
 reret clementia. An non hic statim agnoscis indolem
 Alexandri magni, cui nihil mediocre satis esse posset:

Quum Romæ Maximi pontificis dignitatem am- 2

Fiducia sui biret, competitore Q. Catulo, primæ apud Romanos dignitatis ac potētix uiro, matri ipsum ad fores deducenti, Hodie, inquit, ô mater, aut pontificem maximû habebis filium, aut exulem, Excelsa indoles, omnisq; repulsæ impatiens.

3 *Ciuitas* Pompeiam uxorem, quod sinistra fama laboraret, quasi cum Clodio rem habuisset, repudiauit quidem. Cæterum quum Clodius hoc nomine reus perageretur, Cæsar citatus testis, nihil mali de uxore dixit. At quum accusator diceret, Quur igitur cum illa fecisti diuortium? quoniam oportet, inquit, Cæsaris uxorem etiam à calumniâ puram esse. Præter argutiam respõsi laudari potest & ciuitas, quod repudiatæ coniugis famæ pepercit.

4 *Ambitio* Quum Alexandri magni res gestas legeret, non tenuit lachrymas: atq; ad amicos, Hoc, inquit, ætatis quæ nunc sum, Alexander deuicit Dariû: mihi uero adhuc hunc usq; diem nihil præclari facinoris gestû est. Suetonius tradit id accidisse quû prætor iure dicundo conuentus obiens, apud Gades in templo Herculis uidisset Alexãdri magni statuam, Utinam hoc ingenium ad moderati potius quàm ad maximi principis æmulationem properasset.

5 *Principatus amor* Quum in alpibus oppidulum quoddam frigidum præteriret ambigentibus amicis, an illic etiam essent seditiones, contentionesq; de principatu, substitit, ac secum

secum aliquandiu cogitauit: mox, mallem, inquit, hic primus esse, quàm Romæ secundus. Hoc nimirum est quod à Lucano poëta scriptum est, nec Cæsarem potuisse pati priorem, nec Pompeiũ potuisse ferre parem

Facinora quæ quoniã periculo obnoxia sunt & magna, gerenda esse dicebat: at de his non cõsultandum, quod ad hæc perficienda plurimum habeat momenti celeritas. Expensio uero periculi reuocat hominem ab audacia. 6
Audacia

Cum ex Gallia prouincia aduersus Pompeium tenderet, Rubicone amne transmissio, dixit: Omnis iacta sit alea: significãs se de summa rerũ uelle periclitari. Is enim fluuius Galliam ab Italia dirimit. 7

Quum Pompeius relicta Roma perfugisset ad mare, Metellus ærario præfectus, Cæsari uolenti illinc pecunias tollere, obstitit, & ærarium clausit. At Cæsar illi mortem minatus est. Ea uox quum Metellum redidisset attonitum, hoc inquit ò adolescens, dictu mihi difficilius fuit quàm factu. Sentiens se uel nutu posse quem uellet occidere, quum secum duceret armatas cohortes. 8
Mina potentum

Durachij expectabat ut illuc è Brundusio milites mitterentur: id quum tardius fieret, clãm omnibus cõscensa scapha exigua, tentauit transmittere pelagus: quum nauigium undis obrueretur, gubernatori iam animum despondenti, quis esset aperuit, dicens: Con- 9
Animus imperterritus

fide fortunæ, sciasq; te Cæsarem uehere. Tanta erat animi præstantia, quasi fortunam ac deos in manu haberet. Ac tum quidem tempestate ingrauescente uentus est quod instituerat peragere. Milites autē ubi resciuere factū, cōcursum fecerūt ad Cæsarem, grauiusq; ferebant si alias expectaret copias, uelut ipsis diffusus.

10 *vti uictoria* Cæterum commissa pugna Pompeius uicit, sed uictoriam non est persequutus, uerum sese recepit ad exercitum. Tum Cæsar, Hodie, inquit, penes hostes erat uictoria, at nō habēt ducem qui uictoria sciat uti.

11 *Mora noxia* Quum Pompeius instructam aciem apud Pharsalum inibi consistere, & hostem operiri iussisset, Cæsar dixit illum errasse, qui uim, impetum, ac diuinū afflatum animorum ad incursionem paratorum mora relaxasset. Adeo Cæsari non modo certamen erat cum Pompeio de fortuna belli, uerū etiā de bellādi peritia.

12 *Celeritas con-
ficiendi* Quum Pharnacem primo congressu uicisset, amicis scripsit, Veni, uidi, uici, summam rei gestæ celeritatem indicans.

13 *Gloria amor* Posteaquā milites qui Scipionē in Africa sequebantur fugissent, & Cato uictus, sibi necem uticæ conscisset. Inuideo inquit Cæsar, o Cato tibi mortē istam, quando tu mihi salutem tuam inuidisti. Cæsar existimabat sibi summæ gloriæ futurum, si uir tātus, quum bello uictus esset ipsi uitam deberet. At Cato maluit honestam mortem, quā oppressa publica libertate cuiquam

cuiquam seruire. Proinde mortis illius gloriam Cæsar inuidebat Catoni, quod is Cæsari, seruati Catonis laudem inuidisset.

Nonnulli quoniam suspectos habebant Antonium ¹⁴ ac Dolobellam, monebant ut ab illis sibi caueret. At ille non istos, inquit, metuo, rubicundos & obesos, sed ^{A crassis mi- nus periculi} graciles illos ac pallidos, ostēsis Bruto & Cassio. Nec fefellit illum suspicio, ab illis enim occisus est.

Quum inter cœnandum ortus esset sermo, quod genus mortis esset optimum, incontanter respondit, inopinatum: & quod optimum iudicauit, ipsi contigit.

In prælio quodam, Martiæ legionis aquiliferum iam ¹⁵ ad fugam conuersum, faucibus apprehensum in contrariam retraxit partem, dextraque ad hostem porrecta, quorsum, inquit, tu abis? Illic sunt cum quibus dimicamus. Ac manibus quidem unum militem correxit, uoce tam acri, legionum omnium trepidationem discussit, uincique paratas uincere docuit.

Idem posteaquam Publius Mimus in scena ¹⁷ rasset omnes & in his Laberium, ita pronunciauit, fauente tibi Cæsare uictus es Laberi à Syro. Publius enim conditione seruus, natione Syrus erat. Longe à tergo relinquitur, qui fauente iudice superatur.

Cæsar quum Romæ uideret peregrinos quosdam ¹⁸ locupletes, canum ac simiarum catulos in gremio circumferentes, eosque habere in delitijs, percontatus est ^{Liberi pro simijs} num

num apud illos sceminæ parerēt liberos: Sentiens nullos catulos esse iucundiores infantibus. Refert Plutarchus in uita Periclis: tametsi non indicat cuius Cæsaris hoc dictum sit. Suspicio esse Augusti.

19 *Audacia ex periculo* Quum milites suos uideret expectatione hostium perterritos, pro concione dixit: Scitote paucissimis his diebus regem adfuturum cū x legionibus, equitum xxx, leuis armaturæ c m, elephātis ccc. Proinde desinant quidam quærere ultra, aut opinari, mihiq; qui compertum habeam credant, aut quidem uetustissima naui impositos, quocūq; uento, in quascūq; terras iubebo auehi. Noua ratio terrorem excutiendi, non inficiando minuendo uē, sed amplificando terroris materiam, ut certi de graui periculo sumerent animos tanto periculo dignos.

20 *Potestas abdicata* Proferentibus in medium quod Sylla dictaturam deposuisset, quū Cæsar perpetuam gereret, quod minimum aberat à tyrannide, respondit Syllam nescisse literas, eoq; dictaturam deposuisse. Dictant grammatici discipulis, quum præeunt aut recitant scribēda: huc alludens dixit illum nescisse literas.

21 *Honos negatus* Quum triumphans subsellia tribunitia præteriret, Pontius Aquila nō assurrexit unus omnium: id adeo indigne tulit, ut proclamarit, Repete ergo Aquila à me rempub. tribunus: nec deinde per continuos aliquot dies cuiquam quicquā pollicitus est, nisi sub hac exceptione

exceptione, si tamen per Pontium Aquilam licuerit.

Populo per adulationē regem ipsum salutanti, Cæsar, inquit, sum, non rex. Maluit priuatū nomen, quā regium inuidiæ obnoxium. 22
Modeste

Quidam è turba statuæ Cæsaris coronam lauream imposuerat, candida fascia præligatam: at quum tribuni detracta fascia hominem in uincula duci iussissent, Cæsar grauitè increpitos eos potestate priuauit, id quod ne regnū affectare uideretur, causatus est, per illos sibi recusandi gloriam fuisse ademptam. 23
Causatio

Quoniam Cæsar multos exeros in senatum allegerat, libellus propositus est: Bonum factum, si quis senatori nouo curiam mōstrare uelit. Significabat quisquis is fuit, peregrinos illos ne uiam quidē ad curiam nosse, nisi commonstraretur. 24
Scomma

Quidam Bruti statuæ subscripsit, utinam uiueres, quod opera Bruti Tarquinius rex urbe depulsus esset: Cæsaris statuæ subscripserant hos uersiculos, Tyrannis Brutus quia reges eiecit consul primus factus est, Hic quia consules eiecit, rex postremus factus est.

Quum undique uiderentur imminere insidiæ, atque admoneretur ut sibi caueret, respondit satius subire semel quā semper cauere. Significans eum nō uiuere, qui uiuit in perpetuo mortis metu. 26
Vita anxia

C. Cæsar post attritos Tigurinos ad urbem quādam sociorum proficiscens, quum audisset Heluetios 27
Animose

Z in

in itinere occurrere, in locum quendam munitum se recepit. Ibi congregatis copijs, instructa acq; acie, equus illius cui solet insidere adductus est. Hoc inquit, post uictoriã utar in persequendis hostibus, & pedes aggressus est Heluetios.

28 *Senectus animosa* Cæsare iam palàm multa ui præterq; leges agente, Confidius admodum natu grandis, libere dixit, ideo non conuenire senatores, quod illius arma timerent. Huic quum Cæsar dixisset, Quin igitur tu eodẽ metu domi te contines? Me inquit Confidius, senectus intrepidum facit. Quum enim uitæ paucillum superfit, non est quur magnopere sim sollicitus.

29 *Salse* C. Cæsar Pomponio militi uulnus ostentãti ore exceptum in seditione Sulpitiana, quod se passum pro Cæsare pugnãtem gloriabatur. Ne unquam fugiens respexeris inquit. Tale quiddam Macrobius ascribit Augusto Cæsari.

30 *Salse* Idem quum testis ad exaggerandam iniuriam diceret scœmina sua à reo ferro petita. Quid enim faceret, inquit, quũ tu galeam & lorica[m] haberes? Non ignorabat quur illam partem potissimũ uulnerare uoluisset, sed hoc dissimulato, iocari maluit. Galea & lorica omnia tegit præter scœmina.

31 *Arma nesciunt leges* Idem Metello obstitenti ne pecunias ex ærario tolleret, ac leges id fieri uetantes proferenti, nõ idem, inquit, armorum ac legum tempus est. Quod si hæc partem non

ti nō potes, nūc quidem hinc abscede, ac posteaquā
peractis fœderibus arma deposuerimus, tunc si uide-
tur, & plebis patronum age.

Idem dicere solitus est, sibi idem esse consilium ad-
uersus hostem, quod plerisque medicis contra morbos 32
corporū, fame potius q̄ ferro superādi. Hic mos & ho- Fame uincere
die manet apud Italos, aduersus omne morbi genus
indicunt inediā. Huic simile est, q̄d dicere solet Domi-
tius Corbulo, hostē dolabra, id est, sensim esse uincen-
dū. Securis statim incidit, dolabra paulatim idē efficit.

Conflauit Cæsari magnā inuidiam, quod quidam 33
ex his quos Romā miserat, stans in senatu, simul atq; Vis pro iure
cognouit Cæsari senatum non dare prorogationem,
manu capulum percutiens, at hic, inquit, dabit, uim
reipublicæ minitans.

Sylla præturam adeptus comminatus est Cæsari, 34
se sua in illum potestate usurum. Iure, inquit Cæsar ri- Potestas
dens, tuam potestatem appellas, quam tuo ære merca empta
tus es, notans Syllam quod eum magistratum largi-
tionibus sibi parasset.

M. Tullius lib. de Officijs tertio scribit Cæsarē hos 35
uersus ex Euripidis phœnissis semper habuisse in ore, Imperium ne
scit pietatis iu-
ra

ἔπειτα ὅτι ἀδικεῖν ἤδη, τυραννίδος πέρι
καλλίσου ἀδικεῖν, τ' ἄλλα δ' ἐν σιθεῖν χρεώμ.

Hos ipse uertit hoc pacto,

Nam si uiolandum est ius, regnandi gratia

Z 2 uiolandum

Violandum est, alijs rebus pietatem colas.

- 36 Quum Africam petens, in egressu nauis prolapsus esset, omen sinistrum uertit in melius, dicens: Teneo te Africa. Frontinus id factum putat in conscensu nauis, eumq; dixisse, Teneo te terra mater. Huc opinor alludens, quod cum quodã somnio perturbatus esset, quod sibi uisus est constuprare matrem, coniectores interpretati sunt portendi totius orbis imperium.

POMPEIUS MAGNVS

- 1 Cn. Pompeius cognomento magnus, tam charus fuit populo Romano, quam pater fuerat inuisus. Is etiam num adolescens, totum se Syllanæ factioni addixit: cumq; nec magistratus esset, nec senator, magnum tamen ex Italia contraxit exercitum. Hunc quum Sylla ad se uenire iussisset, non absq; spolijs inquit, nec incruentus imperatori copias exhibebo. Nec prius ad illũ uenit, quam multis conflictibus hostium duces superasset. Iam tum egregij principis, & ad res magnas nati specimen dedit. Noluì adducere numerum, sed militem uirtute spectatum.

- 2 Iam uero creatus Imperator, quum à Sylla missus esset in Siciliam, non strennum modo, uerũ etiam iustum ducem agere cœpit. Quum enim audisset milites in profectionibus ab itinere deflectentes, uim facere ac rapere, temere palantes ac circũcurstantes supplicio affecit: quos uero prãmisisset ipse, horum gladijs

dijs anuli signum impressit, ne quem in uia læderent.

Mamertinos quod hostiũ partibus adhesissent uni
 uersos interficere statuerat. At Sthenius eius ciuitatis, *Amor patrie*
 princeps Pompeium adiit his uerbis, Non æquum fa-
 cis Pompeij, qui propter unum noxium multos inno-
 xios occidere pares. Atqui ego ipse sum ille, qui & ami-
 cis persuasi, & inimicos coëgi Marianas sequi partes.
 Hic Pompeius uiri fortem animum admiratus, dixit
 se ignoscere Mamertinis, à tali persuasis uiro, qui pa-
 triam suæ ipsius uitæ antetulerit: simul & ciuitatem &
 Stheniũ liberauit. In Sthenio habes exemplũ, quem
 animum erga rempub. oporteat gerere principem, si
 periculũ incidat: in Pompeio placabilitatis documen-
 tum, qui pietati maluerit habere honorem, quàm in-
 dulgere iræ.

Quum in Libyam aduersus Domitium transisset, *4*
 eum q̄ ingenti prælio superasset, militibus ipsum im- *Honos pro-*
 peratoris titulo cõsalutantibus, negauit se eum hono- *meritus iuuat*
 rem admissurum, quoad hostium uallum staret ere-
 ctum. Hoc audito milites, licet ingēs obstaret pluuia,
 impetu facto hostium castra adorti, expugnarũt. Re-
 cusauit honorem nondum factis emeritum.

Ab ea uictoria reuersum, Sylla quum alijs honori- *5*
 bus excepit, tum magni cognomen ipse primus illi de *Sol oriens*
 tulit. At quum Pompeius his non contentus uellet
 triumphum agere, non passus est Sylla, eò quod nõ-

dum esset ordinis senatorij. Cæterum quū Pompeius n̄s qui aderant dixisset, ignorare Syllam, quod plures adorarent solem orientem quàm occidentē, Sylla exclamauit, triumphet. Horruit iuuenis animū, & indies crescentem gloriam, nec dubitauit illi cedere, quem uidebat nemini cedere posse.

- 6 Interim Seruilius uir inter optimates clarus indignabatur Pompeio cōcessum triumphum, atq; etiam milites complures obsistebant ne triumphus agerēt, non quod inuiderent Pompeio, sed munera quædam poscebant, quasi largitionibus ab ipsis esset emendus triumphus. Alioqui milites minabātur se direpturos pecuniam quæ in triumpho ferretur, eoq; Seruilius Glauciaq; suadebant, ut eam potius inter milites diuideret quàm diripi sineret. Verum ubi Pompeius respondit, se citius omisurum triumphum, quàm militibus blanditurum, simulq; laureatos fasces eis obiecit ut illinc inciperent direptionem, Nūc inquit Seruilius te Pompeie uere magnum uideo dignumq; triūpho. Non iudicabat esse speciosum triumphum, nisi qui citra ambitum citraq; largitiones benefactis redderet.

Animose

- 7 Romæ mos erat, ut equites qui legitimum tempus militassent, equum in forum deducerent, ad duumuiros quos censores appellant, & commemoratis expeditionibus ac ducibus sub quibus meruissent, pro meritis aut collaudarentur, aut uituperarētur. Itaq; Pompeius

peius quam esset consul, ipse equum ad censores Gal- *Dux & idem*
 lium ac Lentulum deduxit. Quibus ex more percon- *miles*
 tātibus, an omnia militaria munia obisset, omnia, in-
 quit, sub me ipso imperatore. Significans se sic gessisse
 ducem, ut nihilo secius omnes militis partes gnauiter
 præstaret. Idem & imperator bonus, & miles strennu-
 us, qua laude nulla principi maior potest contingere.

Quum Sertorij literas in Hispanijs interceptisset, in *8*
 quibus erant inclusæ cōplurium ducum epistolæ, Ser- *Clementer*
 torium ad nouandas res statumq; ciuitatis immutan-
 dum Romam inuitantium, exussit omnes, ut impro-
 bis daret pœnitentiæ locum, & in melius mutandi con-
 silia facultatem. Hoc ut inter moderate prudenterq;
 facta merito recenseretur, ita non uideo quid faciat in-
 ter apophthegmata. Quanquam eiusmodi multa re-
 periuntur in Plutarchi collectaneis. Si prodidisset no-
 mina, iam metu pœnæ sese ad uim manifestam paras-
 sent. Simulq; deferens silentium hostium literis, do-
 cuit quantum sit crimen alienas resignare literas, aut
 quod tibi per literas obsignatas creditum est, sub
 dium efferre.

Phraati Parthorum regi per legatos ab ipso postu- *9*
 lanti, ut Euphratem Romanæ ditionis terminū esse *Iustitia dirim*
 uellet. Imò, inquit, illud magis postulandū, ut Roma- *mi fines*
 norum fines à Parthorum regno iustitia dirimat. Si-
 gnificans Romanis non esse præscribendum quousq;
 debeant

debeant proferre imperium, à quo propagando non montes aut flumina debeant arcere, sed ibi demū fore fines Romanæ ditionis, ubi ius non esset ulterius procedere.

10 *Ocium turpe* Quum Lucius Lucullus post obita militiæ munia sese uoluptatibus dederet, ac sumptuose uiueret, Pompeium interim reprehenderet, quod præter ætatē multis negocijs appeteret implicari, Magis, inquit, præter ætatem est senem delitijs uacare, quàm imperium gerere. Grauius taxauit illorum sententiam, qui putant senibus nihil agendum, quum decorum sit rempublicam gubernantem, uel stantem mori. Luxus autem & ocium in iuuenibus stultitia est, in senibus crimen.

11 *Deliciarum contemptus* Ægrotanti Pompeio medicus præscripserat ut turdis uesceretur. Cumq̄ hi quibus datū erat negocium negarent inueniri, non enim erat tempus quo genus hoc auium capi solet, admonuit aliquis, apud Luculum inueniri posse, qui turdos toto anno soleat alere. Itane inquit Pompeius, nisi delitijs deditus esset Lucullus, nequaquam uiueret Pompeius? Contemptoq̄ medico, cibus parabilibus usus est. O uere masculum animum, qui ne uitam quidem delitijs acceptam ferre sustinuit.

12 Quum ingens rei frumētariæ Romæ esset penuria, Pompeius titulo quidē annonæ procurator, re autem uera maris terræq̄ dominus declaratus, in Africam, Sardiniam

Sardiniam ac Siciliam nauigauit, multaq; frumētū ui
 collecta, properabat ire Romam: uerum quum ingen *Patria uita*
 ti tempestate oborta naucleri detrectarent nauigatio, *charior*
 nem, ipse primus nauim ingressus iussit ancoras tolli,
 clamās ut nauigemus urget necessitas, ut uiuamus nō
 urget. Significans patriæ periclitantis habendam ra-
 tionem potiusquā priuatæ incolumitatis. Siquidem
 reipub. subleuandæ curis immori pulchrum est, at pa-
 triam in extremo discrimine nostra cessatione deferi,
 turpissimum est. Hic monemur non animalia bruta
 tantum omiſsa libertate uenire in seruitutem, uerum
 etiam homines indomitos fame domari. Docemur
 item, publicæ saluti priuatam incolumitatem postha-
 bendam esse.

Quum iam detecta esset Pompeij cum Cæsare si *15*
 multas, ac Marcellinus unus ex eorum numero quos *Ingratitudo*
 Pompeius euexisse putabatur, à Pompeio ad Cæsa-
 rem transtulisset animum, adeo ut nō ueritus sit in se-
 natu multa in Pompeium dicere: hunc ita compescuit
 Pompeius. Non te pudet, inquit, Marcelline, ei male-
 dicere, cuius beneficio ex muto factus es facundus, ex
 famelico eò productus, ut uomitū non teneas? Graui-
 ter obiecit ingritudinē homini, qui hoc ipsum quod
 habebat, dignitatis, autoritatis, & eloquētię abutebat
 in eū, cui debebat acceptū ferre. Nā hoc turpissimū in-
 gratitudinis genus est, sed tamen heu nimīū uulgare.

A a Catoni

14
*Diuinatione
 futurorum*

Catoni acerbius infectati Pompeium, quod quum ipse sapius praedixisset, potentiam Caesaris indies crescentem, nulli bono fore populari ciuitatis gubernationi, sed potius ad tyrannidem tendere, Pompeius ita respondit, Tua inquit Cato, magis accedunt ad diuinationem, at mea magis accommodata sunt amicitiae. Sentiens Catonem incerta loqui, quod nemo possit rerum humanarum exitum liquido praescire: se uero ea sequutum, quae tum temporis amicitia quae sibi cum Caesare intercedebat, postulabat. Certum erat quid deberetur amico, incertum erat, an amicus ille futurus esset inimicus. De amico uero humanius est bene sperare, quam diuinare peiora.

15
Moderate

De se libere profitebatur, quod omnem magistratum quem gesserat & citius esset nactus quam ipse expectasset, & citius deposuisset quam ab alijs expectatum esset. Quod cito suscepisset imperium, uel fortunae fuit, uel praematurae uirtutis: quod mature deposuit, animi moderati erat, non ad tyrannidem spectantis, sed ad reipublicae commodum.

16 Post praelium in pharsalicis campis habitum, in Aegyptum profugit: quumque in triremi descensus esset in scalum piscatorium ab Aegypti rege missum, conuersus ad uxorem ac filium, nihil aliud dixit, quam illud Sophocleum,

ὅς τις δὲ πρὸς τὴν ἀννοῦ ἐμπορεύεται,

κείνου ὄσι

κείνου ἢ σὶ δ' ἄλλος καὶ μὴ λενθερος μόλη. Id est,

Quisquis tyranni ad tecta proficiscitur

Fit seruus illi, liber etsi uenerit.

Prælagisse uidetur imminens exitium. Vbi descendit in scapham ictus gladio, semel tantum emisit spiritum, & obuoluto capite se præbuit occidendum.

Pōpeius impatiens Tullianæ dicacitatis, inter amicos dicere solet: cupio ad hostes trāseat Cicero, ut nos timeat. Notans illius ingenium, quo dicitur hostibus fuisse supplex, in amicos contūmax. Hoc Pompeij dictum ita refert Quintilianus, Transi ad Cæsarem & me timebis. 17

Molesta dicacitas

Idem rebus infeliciter gestis aduersus Cæsarem, & ad summam desperationem redactus, in tentoriū uenit attonito similis, nec aliam uocem emisit quàm hanc, οὐκ οὐμ ἔς παρεμβολίω, ergo in castra: sumptaquæ ueste præsentī fortunæ accommoda, clam profugit. 18

Desperatio

Composito Siciliae tumultu, ac ciuitatibus quæ defecerant placide receptis, soli Mamertini postulabant audiri, recitantes leges quasdam ipsi olim à Romanis concessas, non desinetis, inquit, nobis accincti gladijs recitare leges? Significans iure agere uolentibus, non esse opus armis. 19

Armatae preces

Idem quū ex literis senatus intellexisset, omnia quæ Sylla armis obtinuerat in ipsius potestatem esse tradita populi suffragijs centuriatis, percusso femore dixit, 20

Tediū gloriae

xit, Proh nunquam finienda pericula, quanto satius erat obscurum nasci, si à militaribus curis nunquam dabitur recedere, nec hac exuto inuidia licere cū uxore ruti uitam degere. Magnam potentiā ambit inexper- tus, odit expertus. Sed deponere tutum non est.

- 21 *Fiducia fallax* Quibusdam se uidere negantibus quomodo posset Cæsaris impetū sustinere, hilari uultu uetuit illos hac de re esse sollicitos. Nam simul ac inquit, solum Italiae pede pulsauero, exiliēt affatim equestres pedestresq; copiae. Præfens quidē animus, si fortuna respondisset. Iam si nondum te cepit huius conuiuij satietas, ad- demus & ex oratorum numero aliquot eximios.

PHOCION ATHENIENSIS

- 1 *Sententiosa breuiloquētia* Primum igitur accipe Phocionem Atheniensem genere, sed Lacedæmonium, & morū integritate, & orationis breuiloquētia. Socratem in hoc referebat, quod nunquam uisus est cuiquā neq; flere, neq; ridere. Tanta erat animi constantia. Huic in concione sedenti, quidam dixit: Videre cogitabundus ô Phocion. recte inquit coniectas. Cogito enim si quid queam detrahere his quæ dicturus sum apud Athenienses. Alij solliciti sunt ut quàm plurima dicant, quo uideantur disertis: illi diuersa erat cura, nimirum ut quæ ad rem faciebant, uerbis quàm paucissimis complecteretur.
- 2 Quum oraculum proditum esset Atheniensibus, in ea ciuitate unum esse uirum, qui cunctorum sententijs aduer-

adiersaretur, ac populus uociferans iuberet illū inquiri, Phocion semet prodidit, dicens: Ego sum ille, quem designat oraculum. Nam unī nihil placet omnīū quæ uulgi uel facit, uel dicit. Quid hic primum admireris, impauīdum ne uiri animum, an clementiam, qui non passus sit suspicionem ad innocentem aliquem deuoluī, an singularem sapientiā, qua perspexit inconditam multitudinem quoniam affectibus agitur, nihil sani nec agere, nec loqui.

Quodam die orationem habens apud Atheniēsem populum, placebat omnibus, quumq; uideret ab omnibus pariter sermonem approbari, conuersus ad amicos. Quid inquit? Num mali quippiam dixi imprudens? Adeo persuasum habebat, nihil placere uulgo, quod à recto iudicio proficiscitur.

Quū Athenienses ad sacrificium quod apparabant ex more peterent à ciuibus ut conferrent aliquid, ac ceteris cōferentibus, frequēter esset appellatus Phocion, puderet inquit, si uobis adderē, & huic nihil redderē, ostenso creditore. Pleriq; sunt qui putent optime collocatum, quod impenditur templis ac sacrificijs epulisue diuorū: at uir ille perspicax sensit multo sanctius esse, reddere quibus debeas: quid sensurus de his, qui fraudata coniuge ac liberis extruunt sacrificijs structuras regias, & horum ocio alēdo magnam facultatum partem impendunt?

Uulgi nihil sanum

Quod super est sacris impendendum

- 5 *Pulchre re/
tortum* Demostheni rhetori dicenti, Occident te Phocion Athenienses si quando ceperint insanire, hunc in modum respondit: Me quidem si insanire occeperint, at te, si ad sanam mentem redierint. Demosthenes enim pleraque ad gratiam apud populum loquebatur, & blanda potius quam salubria.
- 6 *Malos inuise/
re in carcere
iucundum* Quum Aristogiton calumniator iam cōdemnatus in carcere moriturus esset, rogaretq; Phocionem ut se inuiseret, amicis nō sinentibus ut ad hominem iret: Et ubi quis, inquit, libentius Aristogitoni loquatur? Amicorum argumentum argutissime torisit in diuersum: si gnificans se non ire ut sceleroso patrocigaretur, sed ut eius merita calamitate frueretur.
- 7 *Fides in duce* Quum Byzantijs irascerentur Athenienses, quod Charetem, qui cum exercitu in subsidium suę ciuitatis missus esset aduersus Philippū, nolissent recipere, ac Phocion dixisset, non esse irascendum socijs diffidentibus, sed ducibus quibus fides non haberet, ipse dux electus est: atq; ipsi fidētibus Byzantijs effecit, ut Philippus re infecta discederet. Diffidentiam Byzantium in Charetem ducem reiecit, qui talis erat, ut non uideretur tutum sese illius fidei committere: prudentiæ est infido diffidere. At Phocioni probatæ opinio nis uiro, non dubitarunt sese credere.
- 8 Alexander Macedonum rex centum talenta dono miserat Phocioni. is uero percontatus est eos qui pe/
cuniam

cuniam adferebant, Quid ita, quum essent Athenien-
 ses permulti, sibi uni illa mitteret Alexander: illis re-
 spondentibus, Quoniam unum te iudicat uirū & ho-
 nestum & bonum, Ergo sinat, inquit, me talem & ha-
 beri & esse. Vt scite arreptum ab illis argumentū, *Corruptela*
 sit ad occasionem recusandi muneris. Iam quis hic nō *munerum*
 admiretur incorrupti pectoris synceritatem: pauper
 erat Phocion, nec doni magnitudine quicquam moue-
 batur. Simul autem indicat illos qui quum remp. ad-
 ministrant, tamen à capiundis muneribus non tempe-
 rant, nec bonos esse uiros, nec tales haberi debere.

Quum Alexander ab Atheniensibus posceret sibi
 triremes exhiberi, ac populus nominatim flagitaret
 adesse Phocionem, ut quid consuleret proferret, sur-
 gens inquit, Cōsulo igitur, ut aut armis superetis eos,
 aut superantium amici sitis. Compendio suasit nihil
 Alexandro negandum, nisi confiderent se iratum pos-
 se armis opprimere. Quibus si ille uideretur superior,
 non esse prouocandum animosum iuuenem, & repul-
 sã impatientissimum.

Rumor incerto autore obortus erat de morte Ale-
 xandri, moxq̃ rhetores prosilierunt, hortantes ne con-
 tarentur, sed ilico bellum susciperēt. Phocion expecta-
 re iussit, donec certius aliqd cognosceret. Nã si, inquit,
 hodie mortuus est, & cras & perhodie mortuus erit.
 Grauius oratorū præcipitem temeritatem cohercuit:

Quum.

- 11 Quum Leosthenes ciuitatem Atheniensium ad bellum perpulisset, magnificis spebus ad nomen libertatis ac principatus erectam, Phocion illius uerba dicebat esse cupressis similia, quæ sublimes quum sint ac pulchræ, fructum non habent. Nihil potuit dici accōmodatius in sermonem splendide magnificēq; pollicentem, sed infrugiferum: quemadmodum cupressus arbor sublimi compositoq; in conum uertice procul egregiū quiddā polliceri uidetur, at uix ulla sterilior.
- 12 Cæterum quum initia belli cessissent feliciter, ac ciuitas ob secundum nuncium dijs sacrificans grataretur: rogatus Phocion, an hæc ita gesta nolle. Hæc quidē, inquit, gesta uellem, sed illa decreta. Sentiens etiā inconsulta consilia nonnunquam feliciter cedere: id quoties accidit, gratulandum quidem esse reipub. non tamen ideo non semper utendum optimis consilijs. Fortassis & illud sensit Phocion, non esse protinus fidendum primis successibus, sed totius negotij euentū declaraturum, quale fuerit ipsius consilium.
- 13 Quum Macedones irrupissent in Atticam, ac maritima illius depopularentur, Phocion eduxit iuuenes ætate florentes: quorum multis ad ipsum concurrentibus, hortantibusq; ut colle quodam occupato ibi collocaret exercitum, O Hercules inquit, quā multos uideo duces, milites uero perpaucos: Notans iuuenilem temeritatem, quæ duci præire conaretur, quum militis sit, non

*Magnifica
promissa, sed
inania.*

*Optima decer
nenda*

*Militis offi
cium*

fit, non dare consilium, sed ubi res postulat bonam nauare operam. At tamen commisso prælio uicit, & Nicionem Macedonem ducem superauit. At non multo post tempore bello deuicti Athenienses ab Antipatro accepere præsidium.

Quum uero Menyllus præsidij dux, Phocioni pecunias dare uellet, indignatus Phocion dixit, nec illum Alexandro meliorem esse, & causam deteriore ob quam nunc accepturus esset, quum tunc non accepisset. O nullis muneribus expugnabilem animum.

14
Incorruptus
animus

Antipater dicere solet, quum duos haberet Athenis amicos, neque Phocioni unquam persuasisse ut acciperet, neque Demadem dando expleuisse. Hic erat Demades, qui ualebat extemporali dictione, quum Demosthenes non nisi de scripto diceret.

Phocion Antipatro petenti, ut in gratiam suam faceret quiddam pugnans cum iustitia, Non potes, inquit Antipater, Phocione simul & amico & adulate re uti. Amicus obsecundat, quousque patitur æquum & honestum. Nec enim amicus ab amico quod iniustum est petere debet. Adulator autem ad quiduis obsequitur.

Quum populus Atheniensis flagitaret ut Phocion copias in Bœotiam educeret, eamque rem Phocion non fore e re publica iudicaret, edixit ut quotquot essent in ciuitate ab ephebis usque ad sexagenarios se sequerentur. Hic redamantibus senioribus, & ætatem excusantibus,

Nihil, inquit, absurdi meo ædicto continetur, quum ipse natus annos octoginta unà cum ipsis dux profecturus sim. Hac arte temporarium multitudinis calorem retudit.

18 Post Phocionis obitum, quum Atheniensium resp. ad gubernationem popularem redisset, Phocion in concione capitis damnatus est. Atq; huius quidē amici cæteri flentes ducebantur, Phocion autem tacitus ibat. Cui ex inimicis quispiam factus obuius, post cō-
Patientia uitia in faciem expuit. Tum Phocion ad magistratus respiciens, Non hunc, inquit, compescet aliquis indecore se gerentem? Vir sanctissimus etiam moriturus publicæ disciplinæ curam habebat. De tam atroci contumelia questus nō est, nec flagitauit uindictam aduersus eum qui præter leges sæuere in hominem damnatum, tantū cohiberi iussit exemplum bonis moribus aduersum, & immane facinus non aliud quàm indecentes mores appellauit.

19 Ex his qui cum Phocione erant morituri, quidā indignans complorabat sortem suam. Quem ita consolatus est Phocion, Non tibi, inquit, Euipe siue Thudippe satis est cum Phocione mori? Phocion non tantum innocens, uerum etiam præclare de repub. meritus ducebatur ad mortem. Magnum itaque solatium oportebat esse cū Phocione innocēte mori innocentē.

20 Deniq; quum illi poculum cicuta temperatum potrigeretur

rigeretur, percontatus est quispiam, si quid filio uellet dicere. Nam is aderat: ego, inquit, tibi fili & præcipio, *Vindictæ odium* & obsecro, ne quid ob huius rei memoriã, Atheniensibus male uelis. Cæteris morientibus præcipuum solatium esse solet spes uindictæ. Huic illud curæ fuit, ne filius patris iniustam necem ulcisceretur, maluitq; illum in patriam quàm in patrem seruare pietatem.

Nicodli petenti, ut sibi ante Phocionem uenenũ haurire liceret, tametsi durum hoc inquit Phocion, tamen concedendum est ei cui nihil unquam in uita negaui. Phocion Nicoclem inter amicos fidissimũ unice adamarat, eoq; molestum erat uidere illum morientem. Eam molestiam ut uitaret Nicocles, petebat, ut ipse prior biberet. Et hac in re commodauit amico. *21 Amicitia*

Quũ bibissent omnes solusq; Phocion superesset, consumpto ab alijs ueneno, carnifex negabat se datum nisi numerarent duodecim drachmæ: tanti enim uenire cicutæ unciam. Phocion itaq; ne per illius contentionem mora fieret morti, accito ad se cuidam ex amicis, Quandoquidem, inquit, Athenis ne mori quidem gratis licet, quæso dato huic precium. *22 Empta mors*

M. TVLLIVS CICERO

M. Tullius, quum ob Ciceronis cognomen dictis inrijs incessetur, ab amicis admonitus ut aliud sibi cognomen ascisceret, respondit se Ciceronis nomen illustrius effecturum, quàm esset Catonum, Catulorum,

*Nobilitas uir
tute parata*

aut Scaurorum. Nam hę familię cum primis illustres erant apud Romanos, quum Tullius esset nouus homo. Cognomen autem ideo patebat cauillis, quod à Cicere uilissimo legumine dictū uideretur. Quasi uero non & Fabij à Fabis, & Lentuli à Lente cognomen habuisse uiderentur. Parū illustris est, qui præter imagines & cognomen nihil habet nobilitatis: pulcherri- mum autem nobilitatis genus est, quam sibi quisque proprijs uirtutibus conciliat. Nec fefellit M. Tullius: Ciceronis enim nomen hodie decantatius est, quàm trecenti Catuli aut Scauri, cū suis stemmatis, statuis, & imaginibus.

2 *Cicer pro
Cicerone* Quum poculum argenteum dñs dicaret, prænomen ac nomen literis signauit, sed pro Cicerone, Ciceris figuram insculpsit, nihil refugiens cauillatorum inter-
prestationem.

3 *clamosus
orator* Oratores qui inter dicendum uociferantur dicebat claudis esse similes, qui sic ad clamorē, ut illi ad equos confugerent. Hoc genus homines & hodie uidere est, qui quum sentiunt se causa inferiores, ad furiosa iurgia confugiant, ut quoniam rationibus persuadere non possunt, improbitate metuq; extorqueant.

4 *salse rectorū* Quum Verres qui filium habebat, parū pudice flo-
re ætatis utentem, Ciceronem ut parum uirum ac ci-
nædum incesset conuitijs, ignoras, inquit, quod liber-
ris intra fores conuiciandum sit. Significans hoc con-
uiciū

nitium non in ipsum competere, sed in conuiciatoris filium, Parentum autem est obiurgare liberos, sed intra domesticos parietes, nec ea conuitia sunt eliminanda. Eliminat autem, qui alijs impingit, quod ipsius domi committunt liberi.

Metello nepoti obijcanti quod Cicero testimonio suo plures occidisset, quam patrocinio seruasset. Plus enim, inquit, mihi fidei est quam eloquentiæ. Mira solertia conuitium retorfit in laudem. Siquidem in teste spectatur fides, in patrono ualet eloquentia.

Retortum in laudem conuitium

Rursum Metello percontanti Ciceronem quis ipsius esset pater, nimirum ignobilitatem exprobrans, ad istam, inquit, percontationem ut respondere sit difficilius, mater effecit tua. Nā Metelli mater audiebat parum pudica. Quin & ipse Metellus matrem referens, leuior erat & inconstans, & affectibus seruiens. Cicero cōuitium à patre ad matrem transtulit. Tum enim incertus est pater, quum mater non cum uno consuetudinem habet.

Salse retortū

Idem Metellus quum Diodoro, quo rhetorices magistro fuerat usus, defuncto, sepulchro eius coruum lapideum imposuisset, iustum, inquit Cicero, præmium retulit. Nā uolare ipsum docuit, nō dicere, norans Metelli leuitatem & inconstantiā. Coruus auis est *ἄμυρος*

7 Salse

Vatinium inimicum, & alioqui sceleratum M. Tullius audierat obijisse diem: post quum audisset illū ui-

8

uere, male pereat inquit, qui male mentitus est: significans Vatiniū indignū qui diutius uiueret, omne quidem mendaciū malum, sed hoc mendacium bis erat malum, quia bonos uiros in falsum gaudium coniecerat. Dicitum tamē erat ambiguum, quod dici poterat & de illo quem mori nolles.

9 Quum orante M. Tullio quidam creditus Afer genere, diceret, non audio, hoc sermone negans se probare quod dicebatur: atqui, inquit Cicero, aurem habes perforatam. Solet enim ea gens habere perforatas aures, ut inde suspenderet anulos ac gemmas, quæ nunc collo digitisq; gestamus. Ea foramina quomodo fiât docet Celsus.

10 *Nihil scire* C. Popilius qui iuris peritus uideri uolebat, quum in doctus esset ac stupidus, citatus in controuersia quada testis, respōdit se nihil scire. Tum Cicero, Putas, inquit, fortassis te de iure interrogari.

11 *Sphinx domi* Hortensius orator defensionis mercedem à Varro acceperat sphingem argenteam, Is quum M. Tullio obliquius quiddā & inuolutius loquuto, dixisset, Non didici soluere ænigmata. Atqui inquit Cicero, Sphinx gem habes domi. Nota est fabula de mōstro Sphinge, quæ præmijs propositis ædebat ænigmata, nō soluentibus mors erat præmium.

12 Quum Voconium forte obuium haberet cum filiabus tribus insigniter deformibus, tacite ad amicos dixit

xit uersiculum Græcum,

φοίσε ποτ' οὐκ ἐαυτος ἑωρεην τέκνα.

Id est,

Phœbo haud sinente hic seminauit liberos.

Sentiens illum inuito Apolline liberis operam dedisse, siue quod Apollo pulcher à poëtis fingitur, siue qd oriente sole factus existiment concipi feliciores.

Quum Fausti Syllæ filius, ob æris alieni magnitudi-¹³ nem supellectilem suam proscripsisset, hâc, inquit, pro-
scriptionem magis approbo quàm paternam. Lusit
ambiguo uerbi. Proscribuntur res, quæ in auctione ue-
num exponuntur, & proscribuntur homines, à quouis
iugulandi: quo crudelissimo genere Sylla quàmpluri-
mos ciues proscripserat.

*Deformitas
exprobrata*

*locus ex am,
biguo uerbi*

Pompeio ac Cæsare inter se dissidentibus, Cicero¹⁴ quem fugiam, inquit, scio: quem sequar, nescio: Sentiens
ambos non pro reipublicæ libertate, sed pro principa-
tu dimicare.

*Neutra pars
placet*

Pompeio uitio dabat, quod ciuitate deserta, Themis-¹⁵ to-
ctolem potius quàm Periclem fuisset imitatus, quum
illis res nequaquam pares essent, his essent. Themisto-
cles enim fugit ad Persas, Pericles mansit Athenis.

Quum ad Pompeium uenisset, ac uenisse pœniteret,¹⁶ ro-
gatus ubi Pisonem generum reliquisset, apud tuum, *salse*
inquit, socerum, Cæsarem designans. Perinde quasi no-
tatus esset Cicero, quod à genero suo disiunctus esset,
retaxauit illum quod ipse cum suo socero bellum gereret.

Quum

- 17 *Argute* Quum quidam à Cæsare ad Pompeium transfu-
giens, diceret se festinandi studio equum reliquisse, Ci-
cero dixit illum melius de equo quàm de se statuisse.
Sentiens longe rectius facturum fuisse, si & ipse man-
sisset apud Cæsarem.
- 18 *Interpretatio* Cuidam nunciante Cæsaris amicos esse tristes, hoc
dicis, inquit, illos Cæsari male cogitare. Irrisit adulan-
tem nuncium, quasi Cæsariani rebus suis diffiderent,
metuerentq; Pompeium.
- 19 *Bellum cum
graculis* Post Pharsalicum conflictum quum fugisset Pom-
peius, Nonius quidam dicebat septem adhuc aquilas
superesse, proinde bono animo essent hortabatur. Re-
cte inquit Cicero, hortareris si nobis cum graculis bel-
lum esset. At ille aquilas dixit uela Romana aquilis
insignita.
- 20 *Clementia si/
mulata* Quum Cæsar rerum potitus Pompeij statuas deie-
ctas honorifice reposuisset, Cæsar inquit Cicero, dum
Pompeij statuas reponit, suas stabilit. Sentiens illum
hoc non in Pompeij gratiam facere, sed ut sibi clemen-
tiæ simulatione fauorem apud ciues conciliaret, atque
hoc pacto suum regnum constabiliret.
- 21 *Bene dicendi
studium* Adeo uero sollicitus erat M. Tullius bene dicendi,
tamque anxium huic rei studium impendit, ut quum
causam oraturus esset apud centumuiros, iamq; dies
instaret, Erota seruum manumiserit, eò quod nuncia-
set cognitionē in posterum diem fuisse prorogata. Et
hoc

hoc aliquis inter apophthegmata adiecit, quū nō sit.

Quum Cicero in Pompeij castra uenisset, dicentibus, Sero uenisti. Minime, inquit, sero, nam nihil hic adhuc parati uideo. Alludit ad eos qui sero ueniunt ad conuiuium. 22
Nihil parati

Quum Pompeius Gallum quendā quod ad ipsum à Cæsare transfugerat ciuitate Romana donasset, Hominem inquit bellum, qui Gallis ciuitatem promittit alienam, quum nostram nobis non possit reddere. 23
Apertum conuiuium

Post Cæsaris uictoriam interrogatus Cicero, quum in electione partium errasset, præcinctura, inquit, me fefellit, sentiens se non sperasse uictoriā à molli & effeminato staturā. Cæsar enim ita toga præcingebatur, ut laciniam trahens mollium in morem incederet. Unde Sylla Pompeium admonere solet, caueret à puero male præcincto. 24
Male præcinctus

Idem apud Damasippum cœnans, quum conuiuator mediocre uinum apposuisset, idē conuiuus à uetustate cupiens commendare diceret, Bibite phalernum hoc, quadraginta annorum est. Bene, inquit, fert ætatem. Hoc modo de homine loqui solemus, cuius formæ uiribusq; non multum detrahit ætas. At ridiculum erat uinum ab immodica uetustate commendare. 25
Vinum uetus

Quum Lentulum generum suum, exiguæ staturæ hominem prælongo gladio uideret accinctum, Quis, inquit, alligauit generum meum gladio? Videbatur 26
Nulla pro portio

Cc - homo

homo gladio alligatus non gladius homini.

In pusillum 27 Quum Qu. fratris clypeatam imaginem in prouincia quam is rexerat ingentibus lineamentis, à capite usq; ad pectus ex more, uidisset, Frater, inquit, meus dimidius, maior est quàm totus. Erat enim Quintus pusillæ staturæ.

Incessus decorus 28 Quum Tullia Ciceronis filia concitatus incederet quàm deceret sceminam, contra Piso gener lentius quàm deceret uirum, ambos eodem dicto taxauit, filia præsentem genero, dicens: Ambula ut uir.

29 In Vatinium qui paucis diebus consul fuit, ita iocatus est: Vatinij anno magnum ostentum fuit, quod eo cõsule nec bruma, nec uer, nec æstas, nec autumnus fuisset. Nam his horis annus totus distinguitur, quarum una quæque tres menses occupat. Nescio an hoc ipsum sit quod aliter refert Pollio in Marino tyrãno. Consul qui sex meridianis horis cõsul fuerat, ioco Ciceronis aspersus est. Consulê habuimus tam seuerum tamq; censoriũ, ut in eius magistratu nemo pransus sit, nemo cœnauerit, nemo dormierit: nisi forte uidetur hoc magis ad Caninium Reuiliũ pertinere.

Vatinius in Ciceronem 30 Rursus expostulanti Vatinio, quod Cicero grauatius esset ipsum languentem inuisere. Volebã, inquit, in tuo consulatu uenire, sed me nox occupauit. Hæc talio uideri poterat, Nam antea Vatinius Ciceronem gloriantem, quod ipsum respublica suis humeris re-
portasset,

portasset, ita taxarat. Unde ergo tibi uarices? Vari-
ces enim non sedentium, sed stantium aut ambulan-
tium crura solent occupare.

Caninius Reuilus unico tantū die consul fuit: is ro/ 31
stra quum ascendisset, pariter & honorem iniijt consu-
latus & peierauit. In quem fertur illud Ciceronis $\lambda\omicron/\gamma\omicron\delta\epsilon\acute{\omega}\rho\eta\kappa\tau\omicron\varsigma$ est Caninius consul. In eundem iecit illud,
Hoc consequutus est Reuilus, ut quæreretur quibus *Consulatus breuis*
consulibus consul fuerit. Solet enim annorum nume-
rus consulum nominibus designari. Reuilus autem &
consul fuit, nec ullum habebat annū. Rursus illud, Vi-
gilantem habemus consulem, qui toto consulatu suo
somnia non uidit.

C. Cæsar multos in senatum legerat eo ordine indi/ 32
gnos, & in his Laberiū ex equite Romano mimum.
Hic quum in senatu M. Tullium præteriret, sedē qua-
rens, Recepissim inquit Cicero, te nisi anguste sederē.
Simul & illū respuens, & in nouum senatum iocatus,
cuius numerū Cæsar, supra quàm phas erat auxerat.
Nec hoc dicterium inultum tulit Laberius, Demiror,
inquit, si sedes anguste, qui soleas duabus sedere sellis, *Duabus sede-
re sellis*
obijciens illi leuitatē, quod lubricæ fidei, nūc his nunc
illis partibus adhereret.

Idem quum ab hospite suo P. Manlio rogaretur, ut 33
decurionatū priuigno ipsius expediret, assistente fre- *Obliquus
iocus*
quentia ciuium dixit, Si ius habebit Pompeius diffi-

cile est. Cæsaris in legendo senatū notans facilitatem.

34 *Libertas oppressa* Ab Androne quodam Laodiceno salutatus, quum aduentus causam percontatus intellexisset illum pro patriæ libertate legatum ad Cæsarem uenisse, græcis uerbis expressit publicā seruitutem, ἔὰν ἐπιτυχῆς, καὶ πρὶ ἡμῶν πρέσβευσον, id est, Si impetras, etiam pro nobis legatus esto.

35 *Schema male affectatum* Quum M. Lepidus in senatu dixisset, patribus conscriptis, ne dicam circumscriptis, Ego inquit Cicero, nō tanti fecissem ὁμοιόπῳρον. Affectauit Lepidus schema, uocum similiter desinentiū, quod rhetores ὁμοιόπῳρον uocāt. At satius erat schema perdere, quàm senatum offendere: quanquam in his uerbis non tantū est ὁμοιόπῳρον, uerum etiam προσωμομασία, schema priore iucundius.

36 *Tocus ex similitudine uocis* Quum quidam candidatus, qui coquo patre natus credebatur, coram Cicerone suffragium ab alio peteret, ego quoq; inquit, tibi fauebo. Ex quo colligitur, coce à coco, & quoq; coniunctionem aut eodem, aut simillimo fuisse sono.

37 *Sero* Quum accusator Milonis ex argumento temporis colligens Clodio à Milone structas insidias, subinde rogaret, quo tempore occisus esset Clodius, Cicero respōdit, Sero: uoce ancipiti significans è repub. fuisse futurum, si Clodius multo ante fuisset interfectus.

38 Cicero nunciata morte Vatini, quum eius rumoris
parum

parum certus esset autor, interim inquit, usura fruar: *Gaudium tem*
 Sentiens se temporario gaudio de morte Vatiniij frui *porarium*
 turum, quemadmodū qui pecuniam mutuo accepit,
 ad tempus ea perinde ac sua fruitur.

M. Celiū melius obijcientē crimina quān defen/ *39*
 dentem, bonam dextram, malam sinistram habere di *Melior*
 xit: huc alludens qđ in pugna dextra gladiū tenemus, *dextra*
 sinistra clypeum. Gladio ferimus, clypeo defendimus.

Iubium Curtiū, quo iunior uideretur, multa de an/ *40*
 nis ætatis suæ mentientem, ita redarguit, Ergo, inquit,
 quum unā declamabamus, non eras natus.

Fabiæ Dolobellæ dicenti se triginta annos habere, *41*
 uerum est inquit. Nam hoc iam uiginti annis audio. *Affensio si*
 Volebat illa iunior uideri quān erat. Itaq; Cicero elu *mulata*
 sit illam simulata assensione.

Obiurgantibus quod homo sexagenarius puellam *42*
 uirginem duxisset, Cras, inquit, mulier erit. Iocans hoc *Virgo mulier*
 probum mox eluendum. Nam postridie nō poterat
 obijci, quod uirginis esset sponsus.

Idem in Curionem semper ab ætate sumentē ora/ *43*
 tionis exordium ita lusit, ut diceret, illum quotidie faci *Exordiū ab*
 lius habere procemium, uidelicet ætate indies magis *ætate*
 ingrauescente.

Rursus in Vatiniū qui quū pedibus æger esset, *44*
 uolebat tamen uideri cōmodioris ualeitudinis factus, *Podagra*
 dicebatq; iam se bina milia passuum ambulare. Dies

enim inquit, longiores sunt. Hoc Fabius tribuit Cicero, Macrobius Augusto. Narratur & hodie quiddam non minus facetum, si modo accederet uetustatis commendatio. Miles quidam in conuiuio iactabat sibi balistam esse quae iaculum excuteret ad spatium nulli credibile. Reclamantibus conuiujs omnibus, affirmabat famulum suum id uidisse factum. Accersito famulo percontatus est illum, an non ipse uidisset quod narraret. Tum famulus, Verum, inquit, narras here, sed tum uento secundo miseras sagittam.

45 *In Vatiniū* Cicero audito falso rumore de Vatinijs morte, quum Quinium libertum eius interrogasset, Recte ne omnia, atque ille respondisset recte, Mortuus est inquit: Significans non omnia recte habere si ille uiueret.

46 *Ab inexpectato* Idem quum testis, Sexti Annalis reum legisset, & instaret identidem accusator rei, Dic Marce Tulli si quid potes de Sexto Annali, protinus recitare coepit uersus ex Ennii Sexto Annali libro, Qui potes ingentis causas euoluere belli. Scripsit enim Ennius Annales, Et accusator dicebatur Sextus Annalis.

47 *Versus detortus* Rursus in Accium hominem callidum & uersutum, quum is in causa quadam suspectus esset, senarium ex uetusto quopiam poeta torisit, Nisi qua Vlysses rate euasit Laertius. Vlysses uaser naui & charybdim & Scyllam euasit, sic Accius astutia sua e iudicij periculo elapsus erat.

Similiter

Similiter lusit in quendā, qui quū prius habitus esset 48
 stultissimus, post adeptā hæreditatem primus rogaba-
 tur sententiā, Cuius, inquit, hæreditas quā uocāt sapien-
 tiā. In uersu pro facilitas mutauit hæreditas. Apud po-
 etam enim uersus sic habet, Cuius facilitas quā uocāt
 sapientiā. Significauit autē hæreditatē illi pro sapiētia
 contigisse, & ob hæreditatē iam habitum sapientem.

Quū mater M. Bruti Seruilia preciosum ære paruo 49
 fundū abstulisset à Cæsare, qui bona ciuiū subiiciebat
 hastæ, ita iocatus est Cicero: & quidē inquit quo meli-
 us emptum sciatis, emit hunc fundū Seruilia tertia de-
 ducta. Seruiliæ autē filia dicebat Iunia Tertia, eadēq; *Tertia de-*
 C. Cōsidiij uxor, lasciuiente dictatore, tam in matrē q̄ *ducta*
 in filiam. Ex ambiguo iocatus est Cicero, potuit enim
 intelligi tertia pars precij detracta. Deducitur autem
 uxor aut scortum.

Idē ænigmate lusit in matrem Pletorij qui fontem 50
 accusabat, dicens eam dum uiueret ludum, mortuam *salse*
 magistros habuisse: Notans quod dum uiueret infa-
 mes sceminæ comere solent, post mortem eius bo-
 na uenibant. Sermo uidetur & absurdus, & præpo-
 sterus. Nam qui ludos habent ipsi magistri sunt, & di-
 scipulos habent. Magistri autem dicuntur non solum
 qui docent, uerum etiam qui regunt.

In nomen Verris iocatus est, quasi sic dictus esset, 51
 quod omnia uerret, hoc est nihil reliqui faceret ho-
 mo.

Iocus ex nomine mo furax. Quo genere iocandi quidā furem pro Tulio Tullium dixit: nec defuerunt qui pro Tiberio dixere Biberium.

52 *Ingenium uarium* De C. Cæsare dicere solet, quoties huius astutiam & ambitionem uideo sub humanitatis specie latitantem, metuo reipub. tyrannum: Rursus quum comas molliter fluentes, & ipsum uno digito scalpentem caput intueor, uix animum inducere possum, ut tantum facinus animo concipiat.

53 *Mendacium elusum* Idem obijcientibus quod à reo pecuniā accepisset, qua magnificas quasdam ædes esset empturus, Fatebor, inquit, accepisse me, si emero. Eas quū esset mercatus, exprobrātibus uanitatē, an nescitis, inq̄t, boni patrisfamilias esse, dissimulare si qd constituerit emere?

54 *Iocus ex nomine* Ciceroni cum Crasso similtas erat. Quum igitur alter è Crassi filijs non dissimilis cuidā nomine Digno, atq; hinc populi suspitio in Crassi uxorem, quasi cum Digno rem habuisset, in senatu præclaram habuisset orationē, rogatus Cicero, qualis ei uideretur: Dignus, inquit, Crasso, Tecte alludens ad nomen Digni.

55 *Eloquentia uictor nō causa* Cicero Munatio reo patrocinator fuerat, atque ille absolutus. Post quū Munatius Sabinum Ciceronis amicum reum perageret, iratus Cicero exprobrauit illi beneficium. An tu, inquit, Munati illud iudiciū tua opera effugisti, an potius mea, qui multum caliginis tribunalibus offudi?

Quum

Quum Marcum Crassum pro rostris laudasset, ma-
 gno populi applausu, & eundem post ex eodem loco
 acribus conuictijs incesset. Quid inquit Crassus, an
 non me nuper ex hoc ipso loco laudasti? Laudauit, in-
 quit, sed exercendi gratia argumentum infame decla-
 mans. Solent enim rhetores tractare materias & δόξας,
 uelut quum laudant Busyridem, aut febrim quarta-
 nam, aut ingratitude.

56

Ex eodē ore
 frigidum &
 calidum

Idem quum Crassus dixisset, neminem Crassorum
 Romæ uixisse diutius annis sexaginta, deinde pœni-
 tens eius sermonis diceret, Quid mihi accidit, ut hoc
 dicerem? M. Tullius sciebas, inquit, Romanos hoc li-
 benter audituros, & ista uia uenisti ad rempub. guber-
 nandam. Duo significans, & Crassorum nomen inui-
 sum esse Romanis, & illum non uirtute, sed blandien-
 do prouectum ad honores.

57

Acerbe

Crasso dicente, Stoicorum esse dogma, uirum bo-
 num esse diuitem. Vide, inquit Cicero, ne magis hoc
 sentiant, sapientis esse omnia. Tecte notans Crassi
 auaritiam, cui nihil esset satis.

58

Auaritia

Crassus in Syriam profecturus, malens Ciceronem
 amicum quam inimicum relinquere, officiose salutato
 dixit se apud illum uelle cœnare, quem Cicero alacri-
 ter excepit. Post aliquot dies quidam amicorum ege-
 runt apud Ciceronem, ut cum Vatiniio quoq; rediret
 in gratiam, Nū, inquit, & Vatinius mecū cœnare uult?

59

Reditus in
 gratiam

Significans illū cœnā ambire potius quàm amicitiam.

60 *Morbus ex/*
probratus Rursus in Vatiniū qui scrophas habebat in cerui
ce, quum causam quandam ageret, tumidum, inquit,
habemus oratorem,

61 *In senem* Quū Cæsar statuisset agros Campanos militibus
diuidere, id quum complures in curia moleste ferebāt,
tum Lucius Gellius, homo extremæ senectutis, dixit
hoc non futurum se uiuo, expectemus, inquit Cicero,
non enim postulat longam dilationem: significans il-
lum esse morti proximum.

62 *Testum cri/*
men Adolescens quidam accusatus quod patrem placen-
ta uenenata sustulisset, quum stomachabundus mina-
retur se probris laceraturū Ciceronem: hoc, inquit Ci-
cero, malim quàm placentam, ancipiti dicto parrici-
dium illi obijciens.

63 *Loquacitas* P. Sextius Ciceronem cū alijs aliquot ad causæ pa-
trocinium adhibuerat: cumq̃ ipse uellet omnia dicere,
nec cuiquā dicendi locū daret, ubi iam constaret illū à
iudicibus absoluēdū, ferreturq̃ sentētia: Vtere, inquit
Tullius, hodie tēpore, nā cras priuatus eris: notans ho-
minē quod in causa suo arbitrato solus egisset omnia.

64 *Irrisio* Quū M. Appius in proœmio diceret se magnopere
rogatum ab amico, ut in causa clientis adhiberet cu-
ram, eloquentiā, & fidē: hic Cicero, adeo ne ferreus ho-
mo es, ut ex tā multis quę rogauit amicus nihil p̃stes?

65 M. Aquiliū duos habentem generos, sed ambos
exules,

exules, Adrastum appellauit, quod solus locum tueretur, alludens ad Græci nominis etymologiam.

L. Cotta censore, qui uini auidissimus habebatur, 66
 quum Cicero consulatum petens sitisset, bibissetq; se Censor bibulus
 ptus undiq; amicis: Recte, inquit, timetis, ne censorem
 habeam infensum, quod aquam bibo. Simulauit Ci-
 cero se credere, ob id circumstare frequentes amicos,
 ne censor uideret illum bibentem aquã. Simile enim
 simili amicum.

Quum M. Celius qui credebatur à parentibus non 67
 liberis natus, epistolam apud senatum clara firmaq; Vocalitas
 uoce recitasset, Ne miremini, inquit Cicero, nam hic
 unus ex his est qui proclamarunt: Significans illum
 fuisse præconem, & hoc usu contigisse ut esset uocalis.
 Solent autem serui uenales uoce præconis cõmendari.

Memmio cuidam uituperanti Catonem Uticen- 68
 sem dicentiq; quod totas noctes ebrius esset: At illud Iocus ex
 inquit Cicero, non addis, eum totos dies aleam lude- addito
 re: ciuilitèr excusans Catonem qui totũ diem reipub.
 negocijs dabat, nocturnas aliquot horas sumebat la-
 xando animo.

C. Cæsari in senatũ enixe defendenti causam filia 69
 Nicomedis beneficiaque regis in se commemoranti.
 Remoue inquit, isthæc oro, quoniam notum est quid
 ille tibi, quid tu illi dederis. Iocus est ex ambiguo uer- scomma ex
 bi. Nam dat qui confert beneficium, & dat mulier que ambiguo

sui facit copiam. Vnde illud Martialis.

Vis dare, nec dare uis.

Male audiebat Cæsar, quod in Bithinia Nicomedi regi fuisset obsequentior, quàm pudicitia leges postulant.

- 70 M. Callidius Gallum accusauit, M. Tullio defendente: quumq; accusator affirmaret se testibus, chirographis, quæstionibus probaturū sibi à reo fuisse præparatum uenenum, sed interim rem tam atrocem, remisso uultu, languida uoce, nec reliquo gestu parum concitato pronuntiaret, M. Tullius. Tu, inquit, nisi finges M. Callidi, sic ageres? Ex actione colligēs illum non ex animo loqui.

DEMOSTHENES ORATOR

1 Pytheas Demostheni obiecit, quod ipseus enthy-
Lucernā olet memata lucernam olerent: significans illum non nisi de scripto, & ad lucernam elucubrata dicere. Quod dictum ita retorfit Demosthenes, ut diceret non eodem precio sibi & illi constare lucernam: notans quod ille nocturnis conuiujs indulgeret, plus impendens luxui quàm ipse studio.

2 Alijs immodicum eloquentiæ studium obijicientibus, ita respondit: eloquentiæ studiū declarare hominem popularem, contra negligere studium eloquentiæ esse eorum, qui dominari populo quæreret, ut qui hoc agerent non ut persuaderent dicendo, sed ui cogerent.

De Phor

De Phocione quoties in concione dicturus assu- ³
 geret, ad amicos proximos dicere solet, rationū ipsius *Sermo brevis*
 securim surgere. Nam Phocion erat in dicēdo brevis, *& efficax*
 sed acutus. Solet autē ferē à Demosthene dissentire.

Populus autem Atheniensium à Demosthene fla- ⁴
 gitabat, ut quendam accusaret. Id quum recusaret, cœ *Consultor nō*
 pit populus in illum, ut solet, uociferari. Tum surgens, *calumniator*
 uos me uiri Athenienses consultorem habetis uel inui-
 ti, calumniatorem autem nō habebitis etiamsi uelit.

Demosthenes unus fuerat ex decem quos Athe- ⁵
 nenses legatos ad Philippum Macedonem miserāt. *Laudes deprā*
 Itaq; quum Æschines & Philocrates, quos præcipue *nata*
 fuerat cōplexus Philippus, à legatione reuersi, quum
 alijs multis nominibus prædicarent regem, tum his
 præcipue, quod esset formosus, sacundus, & ad biben-
 dum strenuus. Demosthenes ita cauillatus est, ut di-
 ceret in his laudibus nihil esse dignum rege, Nam pri-
 mam esse sceminatum, alteram sophistarum, tertiam
 spongiarum.

Demosthenes clypeo suo literis aureis inscripserat ⁶
 & γαθὴ τύχη, id est, bona fortuna. Attamen quum ad *Fuga excu*
 pugnam uentum esset, ilico proiecto clypeo aufugit. *sata*
 Id quum illi probro daretur, quod ἔκφυγας esset, elu-
 sit uulgato uersiculo,

ἀνὴρ δὲ φεύγων καὶ πάλιν μαχίσσεται. Id est,

Vir qui fugit, rursus integrabit prælium.

D d 3. Quū

7 *Pauci pro omnibus* Quum Alexander pacem hac lege deferret Atheniensibus, si ciues octo sibi dederent, inter quos erat Demosthenes: Demosthenes apologum retulit de lupo, qui legibus pacem obtulit ouibus, si canes dederent. Lupi nomine signans Alexandrum, canum eos qui tum populi rem curabant, ouium plebem Atheniensium. Addidit & illud, ut mercatores, inquit, exiguum frumenti in paropside specimen deferunt, per hoc ingentes aceruos uendere cupientes: ita uos si traditis ciues octo qui deposcuntur, populum uniuersum traditis.

8 *Patriæ desiderium* Quum ab Areopagitis damnatus, elapsus è carcere fugeret, & haud procul ab urbe, obuios habuisset aliquot diuersæ factionis homines, primum abdere sese uoluit: sed quum illi nominatim illum appellantes iuberent esse bono animo, & uaticum insuper offerrent, grauiter ingemuit, dicens: Qui possum hanc urbem relinquere, in qua tales habeo inimicos, quales amicos uix in alia sum inuenturus.

9 *Populus nocentissima bestia* Inter fugiendum fertur subinde respiciens ad arcem Palladis, ac sublatis manibus dixisse, O Pallas urbium domina, quur tribus infaustissimis bestijs delictaris, noctua, dracone, & populo? Noctua quum sit auium inauspicatissima, tamē Palladi sacra est: quemadmodum & draconem habet pro gestamine: populus autem bellua est multorum capitum, pessimam gratiam

gratiam referre solita, optime de se meritis, uelut Socrati, Phocioni, Scipioni & alijs compluribus.

Ad iuuenes quos habebat familiares dicere solet, ¹⁰ Sibi gnaro iam quantum inuidiæ, metus, calumniæ ac discriminis sit expectandum ad rempublicam accedenti, si ex duobus alterum sit eligendum, citius in exitium iturum, quàm ad suggestum aut tribunal.

Remp. fuge

Quum exularet in Arcadia, Pytheasque pro Macedonibus dixisset, ut domum in quam lac uenale importatur aliquid habere mali suspicamur, ita ciuitatem esse morbidam, ad quam mitteretur Atheniensium legatio: Demosthenes eam sententiam ita rector sit, ut lac pro sanitate ægrotantium importatur, ita Athenienses pro salute ciuitatum adesse dicens. Id ubi resciiuit populus Atheniensium, protinus illum ab exilio reuocarunt.

¹¹ *Exul in patriam pius*

Quum redeunti ab exilio nauis esset missa, multiq; magistratus ac ciues obuiam issent, sublatis in caelum manibus, dixit sibi in patriam reditum honorificentio- rem contigisse quàm Alcibiadi, quod ille coactis ciuibus redisset, ipse persuasis.

¹² *Spontanea grata*

Posteaquàm Demosthenes metu Antipatri profugisset in Calauriam insulam, seq̄ue in Neptuni templo contineret, & Archias ex tragœdiarum histrione potens illi blandis sermonibus persuadere conaretur,

¹³ *Acerbe*

naretur, ut sese in Antipatri fidem committeret, non modo nihil passurum mali, uerum etiam amplissimis muneribus honorandum. In scena, inquit, mihi nunquam placuisti histrio, neque nunc persuadebis orator. At ubi commotus Archias minaretur se detracturum illum è templo. Tandem, inquit, oracula Macedonica aperuisti, nam prius histrionum more simulabas.

14 *Magno em/*
pta uoluptas Fertur aliquando Corinthum nauigasse Demosthenes illectus fama nobilissimi scorti Laidis, ut & ipse famoso amore potiretur. At quum illa pro nocte stipularetur drachmarum decem milia, deterritus magnitudine precij, mutauit sententiam, dicens: *ὄχι ἀγαγάζω ποῦτος μετανοῶσα*, id est, non emo tanti pœnitere: Significans in honestæ uoluptatis paratam esse comitem pœnitentiam.

15 *Salse* Celebre est Pythæ dictum, orationes Demosthenis olere lucernam, quod noctu scriberet meditareturq; quæ dicturus esset. In id quum alius quispiam qui ob furti suspicionem uulgo male audiebat, petulantius inueheretur, Scio, inquit Demosthenes, nos tibi molestos esse, qui noctu lucernam accendimus. Fures enim amant tenebras.

16 *Acerbe* Idem aduersus Demadem clamantem, Demosthenes me corrigere uult, Sus Mineruam. At ista (inquit Demosthenes) Minerua anno superiore in adul

in adulterio deprehensa fuit. Adulterium obiecit De/
madi, quum Mineruam poetæ faciant uirginem.

Idem Atheniensibus flagitantibus ut cōsuleret, ob/
stitit dicens, οὐ δυνήτα γυμαι, id est, non sum coactus in
ordinem. Significās se non seruire populi affectibus, *Fortiter*
sed suo arbitratu facere, quod faciendum iudicasset.

Ancilla quædam depositi nomine pecuniam acce/
perat à duobus hospitibus, hac cōditiōe, ut eā utris/
q; simul redderet. Horum alter post tempus aliquod
lugubri ueste & squalidus socij mortem simulans, de/
cepta muliere nummos abstulit. Eo facto superuenit
alter, & depositum repetere cœpit. Quum mulier an/
xia de laqueo cogitaret, Demosthenes ei patronus *Callide*
adfuit, qui ut in aduocationem uenit, sic aggressus est
petitorem, Mulier, inquit, parata est depositi fidem
soluere, sed nisi socium adduxeris, id facere nō potest,
quoniam ut ipse prædicas, hæc dicta lex est, ne pecu/
nia alteri sine altero numeretur. Hoc ingenio seruauit
miseram, elusitq; nebulonum cōspirationem, qui hoc
egerant, ut eandem pecuniam bis acciperent.

Cuidam percontanti quid esset in eloquentia præ/
cipuum, respondit, hypocrisis, hoc est actio. rogan/
ti quid proximum, respondit actio. roganti quid ter/
tium, nihil aliud respondit quàm actio: tantum tri/
buens pronunciationi, ut in ea totum situm existima/
ret. Actio autem multa complectitur: uocis modera/
Actio totum
E e tionem,

tionem, oculorum uigorem, uultus habitum, & totius corporis gestum.

20 Quum Athenienses gestirent Harpalo ferre suppetias, iamq; in Alexandrum armarentur, derепente apparuit Philoxenus, quem Alexander maritimis negotijs praefecerat. Hic quum populus metu attonitus consulesceret. Quid facerent, inquit Demosthenes, si solem uideant, qui non possunt obtueri lucernam? Ita populo temerarios motus exprobrauit.

Temeritas

Libri quarti finis.

LIBER QUINTVS

QVIDEM statueram aliquot selectis, quos superioribus libris reuli, esse contentus: sed quonia inuitabat arrides undiq; dictorum memorabilium copia, simulq; ueniebat in mentem quam auidum ac famelicum huiusmodi deliciarum conuiuam accepissem, uisum est quintum missum addere, repetito ordine, quem Plutarchus sequutus est.

CYRVS MAIOR

Persæ amant homines adunco naso, quos Græci grypos appellant, eosq; pulcherrimos esse putant, eò quod Cyrus, quo non alius regum populo fuit charior, eiusmodi

eiusmodi specie nasum habuerit. Est autem duplex gryporum genus, unum cui statim à fronte nasus infurgit, quod Aristoteles putat esse signum impudentis animi, & ad coruos refert: alterum cui curuatura nasi à fronte separata est, sed circa mediū intumescit, & ad extremum tendens unci speciem præbet: id Aristoteles putat esse notam magnanimitatis, & ad aquilam pertinere.

Cyrus autem dicebat, qui sibi nollēt prodesse, cogit ut alijs sint usui, significans seruili animo natos, sibiq; inutiles, eos imperio adigēdos, ut aliorum commodis inseruiant. Vulgus autē putat homines aquilino naso, & ad suum commodū cum primis attentos, & imperio magis quàm seruituti natos. Vnde & poetæ ueteres aquilæ regnū in omne auū genus tribuunt. Sed idem dicebat neminē debere suscipere principatum, nisi melior his in quos susciperet. Sentiens hoc esse principis unicū munus, alijs prospicere, & publicis consulere commodis: id autem non potest, nisi qui sapientia, uigilantia, animiq; integritate cæteris antecellit. Hoc uero non præstat natiuitas, sed institutio recta & rerum usus.

Quum Persæ, quoniam regionem habebant montuosam, asperam, cuperent eam campestri ac molliore commutare, non passus est Cyrus, dicens, quemadmodum plantas ac semina, sic hominū mores ad re-

Ee 2 gionis

*princeps qui
uirtute præ-
cellit*

*Deliciæ
emolliunt*

gionis habitum immutari. Sentiens se uelle duros homines & laboribus accommodos. Nam mollis ac fertilis regio, molles & ignauos gignit homines.

Cyrus abstinebat a conspectu Panthææ: & Araspodienti, mulierem esse insigni forma, dignam regis oculis, ob isthuc ipsum, inquit, magis est ab illa abstinentum. Etenim si nunc tuo obtemperans consilio illam adiero quum uacat, fortassis illa mihi persuasura est, ut ad ipsam frequenter commeem etiam quum non uacabit, eicq; assideam neglectis serijs negocijs. Scite retorfit argumentum, regiam functionis memor.

DARIUS

3 Darius Xerxis pater, in sui laudem dicere solet, sese prælijs ac rebus asperis reddi prudentiorem. Atqui talis prudentia nimio constat reipublicæ. Præstat principem è philosophiæ præceptis haurire sapientiã, potius quàm experimentis miseram, ut uocant, colligere prudentiam.

4 Idem quum tributum indixisset subditis, accersitos prouinciarum præfectos percontatus est, quum alijs de rebus, tum de tributis, essent ne grauia: quum illi respondissent esse mediocria, iussit ut singuli dimidium exigerent. Quod præfectis moderatum uidebatur, regis æquitati uisum est dimidio plus satis. Maluit enim suos beneficio sibi conciliare, quàm exarmatos subigere. Stratagematis autem gratia in hoc sita est, quod duplum

Fortuna aduersa prudentes facit

Fauor arte captatus

plum imperavit eius, quod destinarat accipere. Si dimidium imperasset, nec quicquam remisisset, latuisset benignitas: nunc exacta dimidians effecit, ut omnes sentirent beneficium.

Quum aperuisset prægrande malum punicum, & quidam ab eo sciscitaretur, cuius rei tantum numerum habere optaret, quantus illic inesset granorū, respondit, Zopyrorū. Is erat uir bonus ac Dario fidus amicus. Significans regi nihil prius aut charius esse debere probis ac fidis amicis.

Is Zopyrus sibi nares & aures præcidit, itaque dissimulans quis esset, ad Babylonios transfugit, fingens se à Dario crudelissime tractatum. Babylonij persuasi commiserunt illi præfecturam. Ille nactus occasionem Dario ciuitatem tradidit. Postea Darius saepe numero dicere solet, se malle unum Zopyrum integrum, quam centum Babylonas capere. Erat opulentissima ciuitas Babylon, tamen unum amicum, centum Babylonibus anteposuit. Ab hoc animo quantum absunt principes quidam, qui Sannionem, aut equum, aut canem pluris faciunt, quam probum, fidelem, ac doctum amicum. Huius factum damnans rex, dicebat, quod turpissimo facto pulcherrimum nomen imposuisset. Videbatur enim mira fides in regem, quum illum summa afficeret tum iactura, tum molestia.

SEMIRAMIS

- 7 Semiramis Carum regina, quæ Babylonem condidisse dicitur, monumento quod sibi pararat inscripsit, Quisquis rex pecunijs eguerit, aperto monumento quantum uoluerit capiat. Darius potitus ea ciuitate titulo credens, saxum ingens quo claudebatur monumentum, uix amolitus, nihil quidem inuenit pecuniarum, sed ex altero saxi latere hoc inscriptum repperit, Ni uir malus esses, & pecunia inexplebilis, haudquam mortuorum loculos moueres. Quanquam hoc aptius inter stratagemata, siue inter *γελοῖα* commemorandum erat.

XERXES ALTER

- 8 Inter Xerxen Darij filium & Arimenen fratrem de regno erat contentio. Itaque quum Xerxes intellexisset fratrem ex Bactrianorum regione descendere, misit illi munera, & ijs quibus ea mandatat perferenda, iussit, ut ipsius uerbis illi dicerent, His in presentia te honorat frater tuus Xerxes, quod si rex fuerit declaratus, eris apud ipsum omnium primus. Hac humanitate delinitus Arimenes, contentionem remisit, ac fratri regnum adepti, protinus adorationis honorem exhibuit, eiq; diadema imposuit. Xerxes autem illi

tem illi proximum ab se locum dedit. Nec hoc uideo quur inter apophthegmata debeat recenſeri, quum Plutarchus recenſeat. Simile quiddam de Iacob & Eſau legitur in Hebræorum literis. Ira, contentioq̃ melius ſoluitur blandis uerbis & benignitate, quàm repugnando.

Idem iratus Babylonijſ, quod à ſe defeciffent, 9 poſteaquàm illos in poteſtatem ſuam redegerat interdixit, ne ferrent arma, ſed pſalterijſ tibijsq̃ canerent, ſcorta alerent, cauponas haberent, ac ſinuofis tu^{Deliciae} nicis uterentur, quo uoluptatibus euirati non moli-
rentur denuo defectionem. Nec hoc inter apoph-
thegmata commemoraturus eram, ni Plutarchus re-
cenſuiſſet.

Quum importarentur ad illum Atticæ caricæ ue¹⁰ nales, negauit ſe illas eſurum, donec regione potitus^{Fiducia ſuâ} eſſet, quæ illas ferret. Tam ingens erat excelli pecto-
ris fiducia.

Quum uidiffet uniuerſum Hellespontum nauibus ſuis conſtratū, omnia littora atq̃ Abydenorum pla-
na hominibus referta, iactauit ſe beatū, moxq̃ fudit
lacrymas. Tam ſubitam mutationem admiratus Ar-
tabanus regis patruus, qui diſuaſerat eam expeditio-
nem, auſus eſt rogare cauſam. Tum Xerxes, Subijt,
inquit,

inquit, animū meū cogitatio, quā breuis sit hominum uita, quando ex tam numerosa multitudine post annum centesimum, nemo superfuturus est.

Idem Græciæ bellum indicturus, conuocatis omnibus Asiæ principibus dixit: Ne uiderer meo tantum consilio hoc aggressus, contraxi uos, cæterum memente mihi parendum magis quā suadendum. Vox bis tyrannica, & quod principum conuentu pro furo abuteretur, & quod negociū multo periculosissimum, sua unius cupiditate uerius, quā consilio susciperet.

11 Idem quum à trecentis Lacedæmonijs ad Thermopylas uexatus esset, tantam militum ducens multitudinem, hoc se deceptum aiebat, quod multos quidem homines haberet, milites autem per paucos. Sentiens non perinde referre, quā multos educas, sed quā exercitatos.

12 Græcorum exploratores in exercitu comprehesos, nullo affecit malo, quin potius iussos omnē lustrare exercitum illæsos dimisit. Sit & hoc singularis fiduciæ exemplū, cur apophthegma dici debeat non uideo.

ARTOXERXES

13 Artoxerxes Xerxis filius, cognomento Longimanus, quod alteram manum haberet longiorem, dicere solet, regalius esse addere, quā adimere. Sentiens principe dignius esse, honorē & opes eorum quibus imperant augere potius quā imminuere.

Idem

Idem permisit, ut ex his qui secum uenabantur, qui ¹⁴
 possent ac uellent, ante regem iaculum emitterent. Sit *Comitas in*
 hoc comitatis exemplum, quid ad apophthegmata *uenatus*
 pertineat non uideo.

At is quàm in uenatu fuit comis, tam erat mitis in ¹⁵
 disciplina militari. Nam ducibus qui deliquissent, pro
 eo quod solent flagris cædi corpora, iussit ut pro cor/ *Clementer*
 poribus uestes illis detractæ cæderentur, utq; pro eo
 quod solet illis uelli caput, tiara deposita uelleretur.
 Ne hoc quidem ad apophthegmatum sodalitatem
 pertinet.

Quum Satibarzanes Arraxerxis à cubiculis quid/ ¹⁶
 dam minus iustū ab ipso peteret, sentiretq; rex illum
 hoc facere sollicitatum triginta Daricorum milibus, *Iuste et*
 quæstori ærarij sui mandauit, ut Daricorum triginta *comiter*
 milia ad se deferret, ea dedit Satibarzani dicens, Acci
 pe, inquit, o Satibarzanes. Nam hæc tibi quum dede
 ro non ero pauperior. iniustior futurus, si illa quæ pe
 tebas fecissem. Commentus est rex egregius, ut nec
 amicum contristaret, nec à iusto deflecteret.

CYRVS IUNIOR

Cyrus iunior Lacedæmonijs ut secum societatem ¹⁷
 inirent potius quàm cū fratre, hac oratione sese com
 mendauit, Aiebat sibi cor longe grauius esse quàm
 fratri, plus illo meri bibere, meliusq; ferre quàm illū.
 Nam illū uix in uenatu posse in equo sedere, ut non
 Ff excu/

excutiatur: in rebus acerbis, ne in sella quidē. Sciebat enim Lacedæmonijs inuisos esse, molles, ac timidos. Hortabatur insuper ut uiros ad se mitterēt, pollicens se peditibus daturum equos, equitibus currus, agrum possidētibus se daturū uicos, uicos qui haberent, eos se facturum urbium dominos: cæterum auri argētīq; uim tātā, ut non possent numerare, sed pendere cogerentur. Nimirum hoc erat quod dixit Artoxerxes, regalius esse addere, quā adimere. Si quis princeps nunc talia polliceretur, uereor ne totam Germaniam breui uisuri simus uacuam.

Animose 18 Cyro conflicturo cū hoste loco qui dicitur Cunax, Clearchus suasit, ut se post Macedones cōtineret, nec sese in belli discrimen conijceret. Quid ais, inquit, Clearche? iubes ne me regnum appetentem, regno indignum ostendere?

Pudice 19 Phocais ex Ionia, parentibus honestis orta, ingenueq; educata, ad regis cœnam cum alijs mulieribus admissa, cæteris regio iocos ac lusus hilariter excipientibus, nec refugientibus ab illo tangi, sola tacite ingressa ad lectum constitit, nec uocanti Cyro paruit. Cubicularijs autem tentantibus illam adducere, Flebit, inquit, quisquis horum mihi manus admouerit. Ob hæc quū à cæteris agrestis & incomis haberetur, Cyrus gaudens & cum risu uersus ad illum qui mulieres adduxerat, Non intelligis, inquit, te hanc unā ingenuam &

nam & incorruptam adduxisse? Postea ad hanc in primis adiecit animum, uniceq; adamauit, sapientem appellans. Apud barbaros, mulieres attigisse constu-
prasse erat.

ARTOXERXES ALTER

Artoxerxes huius Cyri frater, cognomēto Memor, 20
non solum seipsum affatim præbuit adire uolētibus,
uerum uxorem legitimum iussit, sublati currus auleis *Affabilitas*
uehi, ut ijs qui eam conuentam uellent, etiam in itine-
re pateret aditus. Laudo quidem affabilitatis exem-
plum, sed quid hæc ad apophthegmata?

Idem quum pauper quispiam insigni magnitudi- 21
ne malum obtulisset, hilariter accipiēs, Per Mithram,
inquit, (sic enim Persæ solem appellant) hic mihi talis
uidetur esse, ut si quis ei cōmittat ciuitatem possit eam
ex parua magnam reddere.

Rusticus quidam uidens ad regem uaria deferri do 22
naria, nec aliud habens quod largiretur, utraq; caua
manu haustam è proximo flumine aquam illi obtu- *Munus tempo-
re datum*
lit uultu alacri. Rex lætatus, iussit illi dari phialam au-
ream, ac mille Daricis donauit hominem.

In fuga quadã quum direpto illius comœtu, ari- 23
dis ficis & hordeaceo pane uesceretur, dii boni, inquit, *Fames
condimentum*
cuiusmodi uoluptatis hæctenus inexpertus fui.

Quñ Adides Iapson multa in regē licenter & contu *Maledicere
gi non tutum*
meliose diceret, hæctenus tū ultus est maledicū, ut per

tribunum militam denūciaret, ei licere in regem, quæ uellet dicere: sibi uero in illum licere, quæ uellet & dicere & facere.

*Fatus omnia
licent*

Teribazus in uenatu Persicam uestem dilaceratam ostendit, consulens quid faciendum esset: respondente rege aliam induendā, Tuam igitur, inquit, mihi tradas oportet. Rex suam tradidit, dicens, Dono do tibi hanc uestem, sed gestari prohibeo. Teribazus uir minime quidem malus, sed leuis præcipitisq; consilij, ne neglecta regis monitione uestem induit, muliebribus etiā ex auro donis, quæ à rege acceperat exornatam. Hoc cæteris omnibus indigne ferentibus, nam ridere nefas erat, Rex effuse ridens, Tibi, inquit, ut mulieri aurum, ut insano regium amictum ius potestatemq; concedimus.

*Munus in tem
pore datum*

Artoxerxi iam siti deficiēti, Peribarzanes eunuchus quum aliud non liceret, à rustico quopiam sordidum utrem detulit, putris aquæ corylas octo continentem. Eam aquā quum rex totam ebibisset, rogatus ecquid illi placuisset ille potus, deos testatus est, se nunquam uinum potasse iucundius, nec ullam aquam quamuis purissimā sibi uisam suauiozem. Ac post nactus eum hominem qui eunuchō aquam dederat, è paupere diuitem fecit. Tanti refert in tempore dare munus.

²⁵
*Disident
interpretet*

PARYSATIS

Parysatis Cyri & Artaxerxis mater præcipere solet, ut

let, ut rex palàm ac libere loquuturus, uerbis byssinis *Seueritas uer-
bis temperata*
uteretur, hoc est, magnificis ac mollibus, quo sermo-
nis blandicies rei mitigaret asperitatem. Reges bysso
uestiuntur, sed talem decet esse regis orationem, qua-
lis est amictus.

O R O N T E S

Orontes Artoxerxis regis gener, quum ab irato rege ²⁴
reiectus & condemnatus esset, quemadmodùm, in- *Fauor regum
temporarius*
quit, supputatorum digiti nunc infinitum numerum,
nunc unum tantum possunt ponere: sic regum amici,
nunc quiduis pollent, nunc quàm minimùm. Olim digi-
tis subducebatur ratio, quemadmodùm nunc calculis.

M E M N O N D V X

Memnon quo tempore bellum gerebat aduersus ²⁵
Alexandrum pro Dario rege, militem quendam mer *Maledicentia*
cenarium multa conuitia petulanter iacentem in Ale-
xandrum hasta percussit. Ego, inquiens, te alo, ut pu-
gnes cum Alexandro, non ut illi maledicas.

A E G Y P T I I

Ægyptiorum reges iuxta regionis illius consuetudi ²⁶
nem, iudices ad iusturādum adigebant, ut etiā si quid
rex iuberet eos iudicare quod iustum non esset, ne iu-
dicarent. Tanti referre putabāt, ut populus iustos ha- *Iudices
incorrupti*
beret iudices. Porrò potentix ferociæq; regix oppo-
sita est iurisiurandi religio: quod ad actum uideri non
poterat, quum ab ipsis regibus exigeretur. Ac qui fieri
E f ; potest.

potest, ut ciuitas iudices habeat incorruptos, ubi iudicandi potestatem magno uendit princeps?

POLTYS

27 Poltys Thraciæ rex Troiani belli tempore, quum Troiani pariter & Græci legationem ad ipsum misissent, auditis utrisq; pronunciauit, ut Alexander redderet Helenā, & à se pro una duas formosas abduceret uxores. Sapiisset Paris si hoc fecisset. Nam una satis fructus habuisset duas nouas, & patriæ consulisset. Quis autem non miretur Græcorum humanitatem, quibus sat erat futurum si tantū redderetur, quæ cum adultero tam diu dormierat?

TERES

28 Teres Sitalci pater dicere cōsuevit, Quoties esset in ocio, nec militia exerceret, se nihilo meliorē esse equisonibus. Hæc uox qd aliud sonat, q̄ barbaricā immunitatē, quasi pacis tpe desit qd agat bonus princeps?

COTYS THRACIÆ REX

29 Cotys ei qui dono miserat pardalim, uicissim dono misit leonem, malam bestiam æque mala repensans.

30 Quū esset natura celer ad iram, sæuusq; castigator eorū qui in ministerio deliquissent, hospes quidam ad illū detulit uascula, fragilia tenuiaq; sed scite curioseq; celte tornoq; elaborata. At is hospiti quidē dedit munerā, cæterum uascula omnia confregit: demirantibus quur id faceret, Ne, inquit, sæuiam in eos qui fracturi erant. Prudentis est naturæ suæ morbum agnoscere.
& uitio

& uitio materiam præripere.

Idem, ubi cognouit quod Athenienses honoris gratia, ciuem ipsum suæ ciuitatis declarassent, pro auxilio quod illis aduersus Dorienses impederat gratiam reponere studentes, Per Iouē, inquit, & ego illis uicissim meæ gentis ius dabo. Sentiens nihilominus honorificum esse Thracem quàm Atheniensem appellari. sua cuiq; patriaria chara

IDATHYRSVS SCYTHA

Idathyrsus Scytharū rex, in quē arma mouit Darius, sua sit Ionū regibus, ut Histrici pontis iūctura soluta, fugiētes sese in libertatē uindicaret: qui quū id facere recusat, ne uiolarēt fidē qua Dario erāt obstricti, uocauit illos frugi mācipia, & ἀδρασα, hoc est, qui fugere nollēt. Nam hæc nō minima laus est seruorū, nolle fugere si liceat: at nolle tyrannicā seruitutē commutare libertate si se detur oportunitas, animi seruilis est. Seruitus grata

ATEAS SCYTHA

Ateas hunc in modū scripsit Philippo, Tu quidem imperas Macedonibus bellādi peritis, at ego Scythis qui & cum fame & cum siti pugnare ualeant. Significans hac parte Scythas ad bellū esse magis idoneos. 33 Miles durus

Idem quū fricaret equū suum præsentibus Philippi legatis, percōtatus est illos, num idē faceret Philippus Sentiens se tanto meliorem bello quā esset Philippus. 34 Rex equum fricans

Idem quū Ismeniam tibicinē optimū in bello cepisset, iussit illū canere, ac cæteris admirantibus ipse iurauit per 35 Scythas & μυσος

uit per uentum & Acinacen, sibi iucundius esse, audire hinnitum equi.

SCILVRVS SCYTHA

36 *Concordia fratrum* Scilurus octoginta liberos masculos habens, quum esset moriturus, fasciculum iaculorum singulis porrexit, iussitq; rumpere. Id quum singuli recusassent eò quod uideret impossibile, ipse singula iacula exemit, atq; ita facile cōfregit omnia, filios admonens his uerbis, Si cōcordes eritis, ualidi inuictiq; manebitis: contra, si dissidijs & seditione distrahemini, imbecilles eritis, & expugnati faciles. Non potuit Scythia magis Scythice rem ob oculos ponere.

GELO SYRACVSANVS

37 *Pietas* Gelo Siciliae tyrannus, debellatis apud Imerā Carthaginensibus, in pacis fœdere cōpulit illos, & hoc accepris cōditionibus adscribere, ne posthac filios suos Saturno immolarent. Solet enim ea gens infantes suos, æneæ Saturni statuæ cauæ, & intus incensæ, in sinum ponere, qui uelut in dei complexu enecabantur. Id ut Saturno gratū putarent effecit fabula, quæ narrat illum omnes uxoris filios deuorare solitum. Nam & Iouem deuoraturus erat, nisi pro puero saxum supposuissent.

38 *Agricultura militaris* Idem Syracusanos frequenter ad agriculturā educere solet, sed nō aliter instructos, quam si ad bellum irent, quo simul & agri meliores redderentur cultura, nec ipsi

nec ipsi deteriores fierent ocio. Et hoc stratagema dici meretur potiusquam apophthegma.

Exigebat pecuniam à suis ciuibus, quos ubi uideret 39
tumultuantes, ait se petere mutuo, quippe redditurum. *Solertes*
Ita uolentes dederunt, atque ille peracto bello reddidit.
Hoc artificio perfecit, ut pecunia non deesset ad bellum
necessaria, nec ciues haberet minus beneuolos.

In conuiuio quum lyra circumferretur, ceterique or- 40
dine canerent, nam id apud Græcos honestum habe *Artes regie*
batur, ipse equum iussit induci in conuiuium, facileque
ac leuiter in illum insiliit: Significans hoc esse regalius
quam lyra canere.

Quum Athenienses condiciones pacis à Gelone de 41
latas recusaret, multaque de suæ gentis antiquitate præ
stantiaque iactarent, Gelo respondit oratori: hospes
Atheniensis, apud uos qui præsent habetis, qui sub/
sint non habetis. Proinde quando totum retinere ma
uultis, quam partem cedere, quam ocysime hinc abi
te, renunciaturi Græciæ, uet illi ex anno exaruisse: signi
ficans optimam ac florentissimam copiarum partem
illis defuturam, Suum enim exercitum ueris nomine
signauit.

HIERON

Hieron qui Geloni successit in regnum, neminem qui
libere apud se loqueretur importunum aut molestum
esse dicebat: ceterum qui arcanum efferrent, eos existi
mabat

G g

Garruli mabat etiã illos lædere, apud quos effutirēt, eò quod odimus non solum illos qui efferunt, uerum etiam eos qui audierunt quæ nollemus illis audita esse.

Pudicitia ² Quidam exprobrabat illi oris graueolentiam. At ille cum uxore expostulauit, quod id sibi nunquam indicasset. Tum illa, Putabam, inquit, uiros omnes ad eundem olere modum. Eximium pudicitiae argumentum, quæ nulli uiro tam uicina fuerit, ut oris halitum sentire posset præterquam uni marito.

Carptores alienæ famæ ³ Xenophani Colophonio de paupertate sua querenti, quod ægre duos aleret famulos. At Homerus inquit, quem tu carpis, etiam mortuus alit plusquam decem hominum milia, & tu qui uis illo uideri doctior, unus non alis duos. Erāt illis quoq; tēporibus qui carpendis illustriū uirorū operibus gloriã aucuparentur.

Caste ⁴ Idē Epicharmo comico poëtæ quod præsentē ipsius uxore dixisset quiddam inhonestum, mulctam dixit. Epicharmus Siculus erat iuxta regionis naturam plurimi ioci. At rex tantum iudicauit esse tribuendum reuerentiæ cōiugio, ut crimen existimaret audiente uxore iocari lasciuus.

Libertas stulta ⁵ Idem quum aliquot è familiaribus occidisset, paucis post diebus Epicharmum uocauit ad cœnam, Cui ille nimium libere, at nuper inquit, quum immolares amicos non me uocabas. Solent qui sacrificant splendidum epulum apparare, adq; id rogare amicos. Periculo

riculosa libertas, quæ plus laudis adfert ferenti quàm dicenti

DIONYSIUS

Dionysius quum magistratus per literas sorte crearentur & ipsi contigisset litera M: dicenti cuidam per iocum *μωρολογῆς*, id est, Morio es Dionysi. Imò inquit, *μοναρχήσω*, monarcha ero. Et adeptus magistratum protinus Imperator electus est à Syracusanis. Magni erat animi quod illo ioco non offenderet, contentus omen literæ secus interpretari.

¹ Omen cōmor
de interpreta
tum

Quum autem in initio regni regia ipsius obsidetur, coniuratis in illum ciuibus, & amici autores essent ut imperium deponeret, ni mallet captus interfici: ille conspiciens bouem à coquo mactatum ilico concidere, dixit, quum mors adeo breuis sit, an nō molestum sit nos metu mortis tale regnum relinquere? Quanta regnandi libido pectus illius occuparat, qui principatum morte bene emi putarit.

² Regnandi
dulcedo

Quum intellexisset filium cui principatum relicturus erat ingenui uiri cōiugem adulterasse, iratus interrogauit, an unquam tale quicquam in patre comperisset. hic adolescens, Tu enim nō habebas patrem regem. nec tu, inquit Dionysius, filium regem habiturus es, ni talia perpetrare desinas. Tyrannus in filio dignum exhæredatione crimen iudicabat adulterium, qui hodie magnatum ludus est.

³ Adulterium
in regis filio

Rursus quum ad filium ingressus cōspexisset uasculorum

Gg 2 lorum

Liberalitas lorum aureorum & argenteorum magnam uim, excla
regia mans, Non est, inquit, in te regius animus, qui his po
 culis quæ à me tam multa accepisti, neminem tibi ami
 cum feceris. Sentiens absque ciuium beneuolentia re
 gnum nec parari, nec teneri. Beneuolentiam uero ma
 xime conciliat benignitas. At iuuenis rerum imperi
 tus, putabat esse felicius habere argentum & aurum
 quàm amicos.

5 *Nudus non* Exegerat pecunias à Syracusanis, deinde quum ui
metuit deret illos lamentantes, obsecrantes, ac negantes se ha
 bere quod darent, indixit alteram exactiorem, id quæ
 iterum ac tertio fecit. At posteaquàm ubi maiorem sum
 mam imperasset, audiret illos in foro obambulantes,
 ridere, & scommata in regem iacere, iussit præfectos ab
 exigendo quiescere. Nunc enim inquit, nihil habent,
 posteaquàm contemnunt nos.

6 *Nuptiæ intem* Matri suæ præter ætatem nubere cupienti, Ciuilis,
pestina inquit, ô mater iura uiolari possunt, naturæ ius nequa
 quam. Significans contra naturam esse si uetula quæ
 iam parere non potest, nubat. At hodie nubunt se
 ptuagenariæ.

7 *Temulentia* Quum in aliorum scelerum patratores se uere animad
castigata uerteret, uestium furibus parcere solet, ut Syracusij cœ
 nare inter sese & inebriari desinerent. Solent enim lo
 podytæ, id est uestium fures in balneis frequētibus
 conuiujs uenari. Quemadmodum autem in balneis
 uestes

uestes deponuntur, ita in cōuiujs summæ uestes abi-
ci solent, ut togæ palliâq̃.

Hospes quidam aiebat se uelle cum Dionysio pri-
uatim colloqui, demonstraturū enim quomodo pos-
set præscire quinam ipsi molirentur insidias. Rex ad-
misit hominem, iussitq̃ dicere semotis arbitris. At ille,
Da mihi, inquit, talentum, ut existimeris à me audisse
insidiatorū indicia. Dedit ac simulauit sese audisse, ad-
miratus hominis cōmentū. Nam fucus ille uehemēter
utilis erat ad deterrendas insidias. Sunt qui narrent
Maximilianū Cæsarem simili arte simulasse magicas
artes, indusia gladiosq̃ fortunatos, genios anulis in-
clusos, quo facinorosis & hostibus esset formidabilior

Cuidam percōtanti num esset ociosus, absit, inquit,
ut hoc mihi unquam accidat. Sensit turpissimum esse
regi uacare unquam à reipub. negocijs. Vbi sunt igi-
tur qui bonam diei partem alea nugisq̃ transigunt?

Quum ad eum delatum esset duos adolescentes in-
ter pocula multa conuitia tum in ipsum, tum in eius ty-
rannidem dixisse, ambos uocauit ad cœnā, & animad-
uertit alterum largius potum multa nugari, alterū ra-
ro cauteq̃ bibere: illum dimisit, ut qui natura uinolē-
tus per temulentiam maledicus fuisset; hunc interfecit,
ut qui studio maleuolus & hostis esset. Præclarum
exemplum prudentissimi principis, sed quid hoc ad
apophthegmata?

11 *Inuidia in alium deriuata.* Expostulantibus quibusdam, quod honore dignaretur, cæterisq; præferret hominem improbum ac ciuibus inuisum: Volo, inquit, esse, quem me magis oderint. Agnouit ingenium multitudinis, si sit in quem inuidiam odiumq; deriuent, mitiores sunt in principem. Eoq; uideas nonnullos monarchas quibusdam, quos tamen ex animo non ament, plurimum dignitatis & autoritatis permittere, ut ipsi tutiores sint à furore multitudinis. Qui si extiterit, habet uictimam qua ciuium iram mitigent.

12 *Tyrannidem mitigat liberalitas* Corinthiorum legatis ad se missis, donaria prout mos est obtulit: quæ quum illi negarent se accepturos, eò quod lex esset apud ipsos uetans, ne legatione fungentes munera acciperet à principe: rem, inquit, absurdam facitis, qui quod unum bonum habet tyrannis hoc tollitis, dum docetis etiam beneficium à tyrannis accipere periculosum esse. Ille grauem contumeliam iudicabat oblata recusare munera, quum hac una re tyranni se possint alijs commédare. Tyrannidem enim adeptis, superest ut potentia inuidiam munificentia comitateq; leniant.

13 *Auro bene uti* Quum audisset quendam è ciuibus aurum habere domi defossam, id ad se deferri iussit. Verum posteaquam is suffuratus auri paululum in aliam urbem commigrasset, ibiq; mercatus esset agrum, reuocato Dionysius totum aurum reddidit, ut qui iam diuitijs uti cœpisset

coepisset, desissetque rem utilem inutilem reddere. Satis declarauit se non aurum alienum appetisse, sed hominis morbum sanare uoluisse. Simul usum aut legitimum demonstrauit, si in agricolationem impendas potiusquam in usuram.

Dionysius dicere solet se à sapiētibus amicis sibi cauere, quando certum haberet ne ex his quidem esse quenquam, quin imperare mallet quam seruire.

14
Sapientes inuisi tyrannis

Idem quum intra regiam sacrum ex more perageretur, præcoque sicuti consueuit, precaretur, ut per multa tempora inconcussum duraret imperium. Non tu desines, inquit, abominanda nobis imprecari? Sentiens potius à dijs optandam bonam mentem, quam ea quæ nihil conferunt ad hominis felicitatem. Hanc tyranni uocem si quis admiraretur, cogitet illum id temporis Platonis fuisse discipulum.

15
Quid optandum à deo

Tescha Dionysij soror nupta Polyxeno, posteaque maritus metu tyranni profugerat, & rex sororem accusaret, quod conscia fugæ mariti, non indicasset: adeone, inquit, Dionysi me uilem abiectique animi foeminam iudicas, ut si sensissem illum moliri fugam, non me illi navigationis & omnium fortunarum comitem additura fuerim?

16
Vxor casta

Egregium quendam citharcedum magnificis promissis ad se pellexit, iubens ut quam optime caneret. Nam quo scitius caneret, hoc plus laturum præmij.

Quum

Par pari Quum ille certis diebus accurate cecinisset, nec quicquid daret rex, coepit flagitare mercedem. Tum Dionysius asseuerat se mercedem quam pollicitus fuerat bona fide soluisse. Qui inquit ille, ne nummus quidem mihi datus est. At dedi, inquit Dionysius, uoluptatem pro uoluptate. Neque enim ego te minus delectaui spe, quam tu me cantu.

18
Amicorum
fides Idem admiratus egregiam fidem Damonis & Pythia, Rogo, inquit, ut me quoque in uestram amicitiam recipiatis. Alteri tyrannus destinarat diem necis, quumque is pauculos dies petisset, rerum domesticarum ordinandum gratia, hac lege impetrauit, ut alter uas amici fieret ea conditione, ut si ille non redisset ad diem praescriptum, hic plecteretur. Rediit autem ad diem, mori malens quam amicum fallere. Ita seruatus est uterque, ac regis amicitia decoratus. Tantum ualeat egregia uirtus etiam apud tyrannos.

19
Impietas
felix Sacrilegia sua solet facitis dictis obtegere. Locris Proserpinam templum spoliarat: mox quum classis illius secundo uento nauigaret. Videtis, inquit, quam prospera nauigatio a diis immortalibus detur sacrilegis. Ex hoc colligens, aut non esse deos, aut illis non esse molestam sacrilegia.

20
Faceta
rapacitas Ioui Olympio detraxit magni ponderis aureum amiculum, quo eum Hieron a manubijs Carthaginensium ornauerat: proque detracta aureo laneum illi pallium iniecit

iniecit, ita cauillans, Aureum amiculum ætate graue est, hyeme frigidū, laneum ad utrumq; anni tempus accommodatius esse.

Epidauri Æsculapio barbam aureā detraxit, quod ²¹ negaret decorum patrem Apollinem imberbem, ipsum uero barbatus conspici. Æsculapius fingitur Apollinis filius, Apollinem autem semper imberbem *Barbati medici* facit theologia poetica, Æsculapium barbatus, significans in medico multarum rerum usum.

Mensas aureas atq; æreas dijs dicatas è phanis ²² stulit. Has inscriptio ex more Græcorum testabatur esse bonorum deorum, ne quis manum admoliretur. *Anathemata* At ille cauillatus est se deorum bonitate uti. Nam boni dij dicuntur, quod omnibus benefaciant.

Idem uictorias aureas, pateras, & coronas, quæ ²³ mulacra porrectis manibus sustinebant, uelut offerentia, tollebat: dicens se oblata accipere non eripere: ad *Ludibrium sacrilegio additum* dens per absurdum esse, à quibus quotidie bona flagitamus, ab his ultro porrigentibus nolle accipere.

DIONYSIVS IUNIOR

Dionysius iunior dicere solet, se multos alere *sophistas*: non quod illos admiraret, sed quod per illos admirabilis esse studeret. Sciebat populum de illis tanquã de uiris doctis magnifice sentire, hac persuasione callide abutebatur ad conciliandum sibi multitudinis fauorem. Eadẽ arte fortasse principes quidam alunt

H h in pala

in palatijs suis uiros eruditiōis & sãctitatis opiniōe uerabiles, ut populus arbitret horũ cõsilijſ geri pleraq;

*Res uerbis
efficacior* 2 Quũ Polyxenus dialecticus Dionysio diceret, Ego te cõuincō. Nimirũ uerbis, inquit: at ego te re ipsa conuincō, qui tuis relictis me meaq; colas. Significans illũ à schola ad aulã, à philosophis ad tyrãnum transisse, non facturũ nisi hanc uitã illa iudicasset beatiorem.

*Philosophia
in aduersis* 3 Posteaq; regno fuit expulsus, cuidã dicẽti, quid tibi Plato & philosophia profuit: Vt tantã, inq; fortunã mutationẽ facile feram. Neq; enim sibi manus admouit, quod alij solẽt, sed Corinthi ludũ literariũ aperuit.

Prudenter 4 Percontanti qui factũ esset, ut quum pater ipsius te nui fortuna ac priuatus sibi Syracusanã ciuitatis principatũ parauerit, ipse regis filius, & regnũ hæreditate acceptũ amiserit. Quoniam, inquit, pater rerũ potitus est, quum iam in odiũ uenisset popularis gubernatio, ego quũ inuidia laboraret tyrãnis, principatũ suscepi.

5 Alteri cuidam hoc ipsum percontanti, cõpendio respondit, Pater, inquit, mihi regnũ suũ reliquit, non fortunam. Non omnia omnibus æque feliciter cedunt.

AGATHOCLES

*Dignitas in/
industria parta* 1 Agathocles figulo patre natus fuit. Is uero quũ Sicilia potitus esset, rexq; declaratus, solitus est in mensa fictilia pocula iuxta aurea ponere, eaq; iuuenibus ostendens dicere, quum antea talia fecerim, commonstratis fictilibus, nunc per uigilantiã ac fortitudinẽ talia facio.

lia facio, cōmonstrans aurea. Non pūduit pristinae fortunæ, sed gloriosius existimauit regnū uirtute partū, quā si hæreditate obuēisset. Nam regē nasci, nihil magni est, at regno dignū se præstitisse maximū est.

Quum obsideret urbem quandā, quibusdā è muro ² conuitia in ipsū iaculātibus, dicentibusq̄, Figule, unde militibus tuis persolues stipendiū? Ille placidus ac ridens respondit, Quum hanc cepero. At quū urbe uipotitus esset, uēderetq̄ captiuos, Si me, inquit, denuo conuitijs affeceritis, apud heros uestros querar de uobis, ciuilitèr illis exprobrans & intempestiuā maledicentiam, & seruitutem maledicentiæ præmium.

Ithacēsis nautas ipsius apud eū deserētib⁹, qd' ad ³ insulā appellētes pecora quādā abegisset: at uester, in ^{Lepide} qt, rex quū uenisset ad nos, nō modo pecudibus abreptis, uerū ipso etiā pastore exoculato recessit. Alludēs ad fabulā de Vlysse, qui Cyclopē Polyphemū excæcauit.

DION

Dion qui Dionysium regno expulit, quū accepisset Calippū, cui & inter hospites & amicos suos fidebat maxime, sibi moliri insidias, non potuit inducere animum, ut illum conuinceret, dicens, mori satius esse, quā uiuere, si nō ab hostibus tantum, uerum etiam ab amicis cauendum esset. Dignus erat optimis amicis, qui mori prius habuerit, quā amico diffidere. ²

Idem exul quum Pteodoti Megarēsis opera opus ^{Moderate}

Hh 2 haberet,

haberet, & ad ædes illius ueniens, uideret illum ob ne-
gociorum magnitudinem ægre quenquam admitte-
re, amicis ob id indignantibus dixit, Quid hunc incu-
samus? Nonne & ipsi quū Syraculis essemus eadem
faciebamus?

ARCHELAVS

- 1 Ab Archelao in conuiuio quodam familiaris qui-
dam, sed parum humanus, petijt sibi dari poculum.
Archelaus autem ilico mandauit puero, ut hoc pocu-
lum daret Euripidi. Id factum admiranti postulatori,
Ab altero pe- Tu quidem, inquit, dignus eras qui peteres, nec acci-
titum, alteri pere: at hic dignus erat qui acciperet uel non petens.
datum Significans alteri hoc tribuisse regiam familiaritatem
ut auderet quiduis petere, at Euripidis boni uiri pu-
dorem hoc mereri, ut ultrò donaretur aliquid.
- 2 Idem tonfori garrulo subinde roganti, quomodo te-
Garrulitas rado, ô rex. Silendo, inquit. Alter aliud respõsum ex-
pectabat, & hinc dicti lepos. Quidã sunt in curatione
morosi, Archelao satis erat si sileret. Nobis autē inter-
dum etiam cum ebrijs pariterq; loquacibus res est.
- 3 Quum Euripides in cõuiuio formosum illum Aga-
Ciuiliter thonem amplecteretur deosculareturq; cui iam bar-
ba prouenire cœperat, Archelaus amicis dixit, Ne mi
remini: nam pulchrorū etiam autumnus pulcher est.
Ciuiliter excusauit amicum apud amicos.
- 4 Timotheus citharædus quum ingens præmiū ab
Archelao

Archelao sperasset, ac minus speratis accepisset, palam illum inculabat: proinde aliquando canens hanc particulam, Tu uero terræ filium argentū laudas: nu- *Apte retortio*
 tu regē denotauit. at Archelaus succinuit, Tu uero petis. In Græcis uerbis plus est gratiæ ob uocum affinitatem, ἀνεῖς, ἀπείς, id est, laudas, petis. Turpiter petit, qui non probat quod petit.

Quum à quodā aqua conspersus esset, amicis illum 5
 aduersus eum qui hoc fecerat inflammātibus: Immo, inquit, non me consperit, sed eum quem me esse putauit. Quid hac moderatione ciuilius? Hoc exemplo *Leniter*
 facile decet ignoscere, qui licet in præpotētem, tamen imprudentes delinquant.

PTOLEMÆVS LAGI FILIUS.

Ptolemæus Lagi filius plerūq; apud amicos & cœnare solet & dormire. Quod si quando illos uicissim acciperet cœna, amicorum rebus utebatur, commoda *Frugalitas*
 to sumens ab illis pocula, aulæa, & mensas. Ipse uero *regia*
 sibi non parabat plura quàm exigeret necessitas, sed regalius esse dicebat ditare, quàm diuitem esse.

Idem quum peragranti Ægyptum, comitibus non 2
 consequutis, cibarius in casa panis datus esset, negauit *Fames*
 ullum cibum unquam sibi uisum suauiore. Aderat *condimentum*
 enim optimum condimentum fames.

Quum grammaticū notasset incitiæ, quærens ab 3
 eo q; esset Pelei pater, uicissimq; audisset, dic tu prius *Lenitas regia*

Hh 3 quis

quis sit Lagi pater, amicis inuitantibus ad tantæ improbitatis uindictam, Si regium est, inquit, non pati, ut à quoquam dicto attingatur, nec illud regium est, quèquam dicto laceffere. Inique petit uindictam, qui prior laceffuit cuiuscûq; dignitatis fuerit. Nec suæ dignitatis meminisse debet qui referitur, quû eius prærogatiuam laceffendo deposuerit.

XENOPHANES

*Timiditas
laudata* 1 Xenophanes Lagi filius, quum ipsi Hermoneus timiditatem obiiceret, quod nollet secum tesseri ludere, Fateor, inquit, me non solum meticulosum, uerum etiã uehemèter meticulosum, sed aduersus inhonesta. Honesta formidolositas est, quæ deterret à turpibus.

DEMETRIVS ANTIGONI FILIVS

*Honos arti
habitus* 1 Quum Rhodum obsideret Demetrius, & in subûbio cepisset tabulam quandam Protogenis clarissimi pictoris opus, in qua pinxerat Ialysin, id est, Bacchû, Rhodijs p caduceatores obsecrâtibus, ut tabulæ parceret, respõdit, se citius patris imagines quàm eam picturam aboliturum. Tantû honoris habuit arti rex.

Helepolis 2 Idem scedere cû Rhodijs icto, helepolin, id est, machinam quãdam à capièdis urbibus ita dictam, apud illos reliquit, quæ simul & regis magnificentiã, & illorum fortitudinẽ testaretur. Nec hoc inter apophthegmata recẽsendum erat. Cæterum monumentû illud admonebat, Rhodum à Demetrio magnifice oppugnata,

gnatam, ac Rhodios fortiter patriam defendisse.

Atheniēsiū qui defecerant urbem quum cepisset, ³
 eaq̄ grauius rei frumentariæ penuria laboraret, pro victor
 tinus conuocata cōcione, dilargitus est illis frumētum benignus
 gratis. Quumq̄ his de rebus loquens apud populum
 barbarismū cōmisisset, uocem quampiā secus quā
 oportuit pronuncians, & quidā è confesso, quomodo
 sonanda fuisset dictio loquentem interpellans admo
 nuisset, Pro hac, inquit, correptiōe, altera quinquagin
 ta medimnorū millia uobis addo. Vtrū in hoc potius
 miremur, benignitatē in eos qui modo fuerāt hostes:
 an ciuilitatem, qui corrigētis officium non tantū boni
 cōsuluit, uerum etiā tanta mercede dignū existimauit.

Demetrius quum Megarā occupasset, Stilbontem ⁴
 philosophū accersitum rogauit, num quis aliquid re/ Philospho
 rum illius miles abstulisset, Nullus, inquit, Neminem honos
 enim uidi qui scientiā raperet. Sentiens sola animi bo habitus
 na non esse bellorum uiolentiæ obnoxia.

Rursus quum Demetrius abductis omniū ciuium ⁵
 seruis Stilbonti diceret, Ciuitatem uestram liberā uo Salfe
 bis relinquo: Recte, inquit Stilbon, nullum enim in ci
 uitate seruum relinquis.

Lysimacho Demetriū impetēte cōuicijs, dicēteq̄ La ⁶
 miā sibi uisā, meretricē de scena tragica pdeūtē, hac e/ Lamia
 rat amica Demetrii, magnifice culta, Demetrius respō meretrix
 dit, meretricē Lamiā esse modestiorē, meliusq̄ mora
 tam,

tam,quàm ipsius Penelopen. Coniugē illius notans.

7 Quum legati à Demetrio ad Lyfimachum missis, Lyfimachus per ocium narraret aliquādo, quomodo coactus ab Alexādro cum ferocissimo leone colluctatus fuisset, & cicatrices ostenderet in cruribus ac brachijs è feræ unguis relictas, legati dixerunt, & noster rex graues feræ Lamiaē morsus in collo gestat: notantes suauiorum amatoriorum uestigia, simul alludētes ad lamiam beluam.

8 Nemo Demetrio fuit utraque fortuna exercitior. Itaq; solet in fortunam illud Æschyli dicere,
Fortune uicisitudo Σὺ τοι μ' ἐφύσας, σὺ με κατὰ δεῖρ μοι δοκεῖς.
 Tu me extulisti, tu ipsa rursus deijs.

9 Quum Erasistratus Demetrio Antiochi filij mentem qua mori destinarat, indicasset, simulq; fassus esset huius affectionis causam esse amorē: Demetrius qui adolescentem unice adamabat, per omnia multis cū lacrymis cœpit obtestari, ut illius incolumitati consuleretur. Quum Erasistratus addidisset immedicabile malum esse, quod in ipsius uxorē deperiret, hoc audito Demetrius multo uehementius cœpit obtestari, ut ob salutem filij cederet illi suam coniugem. Ista, inquit, o pater, tibi facile dicuntur: sed aliud diceres, si tuam coniugem Stratonicen adamaret. Hic quum rex deos comprecaretur, ut liceret amorem filij commutari, & à medici coniuge in suā transferri, nihil se non facturum,

cturum, si modo liceret seruare filium: Erasistratus pa-
tris dextram amplexus, Nihil est, inquit, ô rex, in quo
iam Erasistrato indigeas. Etenim quum & pater sis &
maritus & rex, optimus eris tuæ familiæ medicus. Nô
enim in coniugem meam, sed in Stratonicen tuâ An-
tiochus deperit. Post hæc Demetrius edixit, ut Antio-
chus rex, Stratonice quâ filio cessit, regina nominaretur.

In machinis bellicis in tantum ingenio arteq; præ- 10
celluit, ut merito de illo iactatum sit, Demetrii machi-
nas magnitudine sua etiam amicis stuporem, pulchri-
tudine uero etiam hostibus adferre uoluptatem.

ANTIGONVS SECVNDVS

Antigonus secundus, quum Demetrius pater esset 1
captus, ipsiq; per amicum in hoc missum mādasset ne *Pietas in pa-*
curaret, si quid scriberet à Seleuco compulsus, neq; ci- *trem*
uitates illi cederet, ultro scripsit ad Seleucum, cedens il-
li totam ditionem, seq; obsidem offerēs, si Demetrius
pater dimitteretur. Hic pietas certabat cū pietate. Pa-
ter sui negligens, uolebat parci filio filijq; regno: filius
contrà, patris libertatem & regno, & seipso priorem
habuit.

Quū pugnaturus esset aduersus Ptolemæi milites, 2
gubernatorq; admoneret plures esse naues hostium: *Oculus*
Pro quot, inquit, nauibus supputas, quod ego hic præ *domini*
sto sum? Sentiens ad uictoriam plurimū habere mo-
menti, si strenuus imperator præsens regat exerci-
tum.

tum. Ptolemæus autem tum suis non aderat.

*Fuga excu-
sata* 3 Quum aliquando cederet hostibus imminentibus,
aiebat se non fugere, sed utilitatem à tergo sitam per-
sequi. Sentiens nõ esse turpe fugere, quoties magis ex-
pedit hosti dare locum, quàm conferere manus. Dicti
gratia in hoc est, quod quum fugere & persequi sint
contraria, ille fugiens interpretabatur se persequi ma-
gis quàm fugere. Persequimur enim hostem, & perse-
quimur id quod studiose expetimus.

*Sua quisq; uir-
tute commen-
detur* 4 Adolescenti cuidam qui patrem habuerat fortem,
quanquam ipse non admodum ut uidebatur bonus
erat miles, postulanti ut patris stipendia caperet. At
ego, inquit, ò adulescentule, non ob patrias, sed ob pro-
prias cuiusq; uiri uirtutes mercedem ac munera dare
soleo. Hoc sermone iuuenem extimulans, ut patris for-
titudinem æquaret, si quantum ille capere solet uellet
accipere. Apud Græcos maior est dicti gratia ob uo-
cum affinitatem, ἀνδραγαθίας πατραγαθίας, quæ uox
posterior ad prioris imitationem efficta est.

Placere bonis 5 Zenone defuncto, quem unū ex philosophis maxi-
me suspiciebat, dicere solet, gestorū suorū theatrum
esse sublatum, quod ad illius uiri iudiciū potissimum
componeret suas actiones, quem unū pro multis ho-
minum milibus habebat.

LYSIMACHVS

6 Lysimachus in Thracia superatus à Dromocheta,
quum

quum ob sitis impatientiam, tum se, tum exercitū de-
disset, posteaquā bibit iam factus captiuus. O dii,
inquit, quā breuis uoluptatis gratia me ex rege feci
seruum.

De Philippide refertur suo loco, neq; enim hoc est
apophthegma Lysimachi, sed Philippiidis.

Idem offensus libertate Theodori, dixit illi: Quo- 7
niam istis eras moribus, patria te eiecit. Sanè inquit, *Exilium exeu*
quod me ut Semele Bacchum ferre non posset. Sen- *satum*
tiens se maiorem esse, quā ut à malis ferri posset, à
quibus tamen non tam suo quā ipsorum malo pul-
sus esset. Semele Bacchum conceperat ex Ioue fulmi-
nante. Quumq; foetum igneum ferre nō posset, infans
exectus est, & Iouis foemori insutus.

ANTIPATER

Antipater quū didicisset Parmenionem ab Alexan 8
dro interfectū, dixit: Si Parmenio struxit insidias Ale *Amicitie*
xandro, cui fidendū est: Si non struxit, quid agēdum? *regum*
Erat Parmenio uelut alter Alexander in rebus milita-
ribus. Si tantus amicus sefellit, non est tutū cuiq; ami-
co fidere. Si Alexander nihil cōmeritum sustulit, præ-
stat à regum negocijs abstinere.

De Demade oratore iam grādeuo dicere solet. De 9
madis ut immolata uictimę, nihil superesse præter lin *Venter &*
guam & uentrem. Nā uenter ex hostia abijciabatur, *lingua*
& lingua dabatur præconi. Ita senex orator tantū lo-
quebat.

quebatur. Loquacitas enim crescit cum ætate. Tradūt autem Demadem luxui gulæ fuisse deditum, unde & Phocionis reprehendit frugalitatem.

ANTIOCHVS TERTIVS

¹⁰ *Iuste* Antiochus tertius scripserat ciuitatibus, ut si quid per literas iuberet, quod aduersaretur legibus, ne curarent perinde quasi ipso nescio scriptū esset. Interdum enim principes dum metuūt quosdam offendere, scribunt quæ fieri nollent. Quicquid autem pugnat cum legibus, hoc uelut insciente principe tentatum haberi dicit, quum ipse nihil aliud sit quàm legum minister.

¹¹ *Pudice* Idem quum Dianæ sacerdotem uidisset supra modum eleganti forma, cōtinuo soluit Epheso, ueritus ne uis amoris aliquid illum facere cōpelleret, quod phas non esset. Immane quantum absunt ab huius ethnici principis religione Christiani milites, qui deo dicatas uirgines constuprare pro ludo ducunt.

ANTIOCHVS QVARTVS

¹² *Pietas in fratrem* Antiochus cognomento Accipiter, cum fratre Seleuco pro regno bellū gerebat. At ubi Seleucus à Galatis uictus, nusquam appareret, sed interfectus in prælio crederetur, deposita Antiochus purpura, pullam uestem induit: Rursus paulo post quū audisset illum esse incolumem, pro læto nūcio dijs immolauit, fecitque ut ciuitates ipsi subditæ, coronas gestarent. Solent fratrum iræ si quādo inciderint esse acerrimæ, solet regni cupiditas

cupiditas nihil impium aut nepharium ducere. At hic hac moderatione regnum ambiit, ut fratrem uellet incolumem. Quanquam nõ uideo quur hoc debeat inter apophthegmata recenseri.

EUMENES

Eumenes insidijs petitus à Perseo, credebatur extinctus. Is rumor quum Pergamum esset perlatus, Attalus eius frater imposito sibi diademate, ducta quoque fratris uxore, regnum occupauit. Caterum quum audisset illum uiuũ, ut solet, profectus est illi obuiã unã cum satellitibus hastam gestã. Eumenes autẽ amanter illum amplexus dixit in aurem, Ne festines ducere, priusquam me mortuum uideris: nec præterea per omnem uitam ullam offensi animi significationẽ uel dicto, uel facto dedit. Quin etiam moriens fratri & uxorem & regnum reliquit. Cuius animi memor Attalus, quum multos ex se liberos haberet, nullum tamen regno educauit, sed Eumenis filio posteaquam adoleuisset adhuc uiuens principatum tradidit.

PYRRHVS

Pyrrhus Epirotarum rex, quum à filijs etiamnum pueris interrogaretur, Cui nostrũ relinques regnum? Quicumque, inquit, uestrum acutiorem habuerit ensem: Significans se non ætati daturum principatus successionem, sed uirtuti. Hoc stimulo liberos omnes ad certamen fortitudinis excitauit.

Interrogatus uter melior tibi uideretur, Python

Ii 3 ne an.

Ars imbellis ne an Charilius, Polyperches inquit. Is erat egregius dux exercitus. Contempsit artem imbellem, & utriq; prætulit strenuum ducem.

Victoria magna emptata 16 Bis commissio cum Romanis prælio uicerat, sed desideratis compluribus amicis ac ducibus: hic Pyrrhus, Si uno, inquit, adhuc prælio Romanos uicerimus, actum fuerit de nobis. Quod uicti solent dicere, hoc dicebat uictor: declarans uictoriam magno emptam, non esse uictoriam, sed calamitatem.

Magno paranda 17 Quum è Sicilia solueret, frustratus uidelicet eius potiundæ spe, conuersus ad amicos, cuiusmodi, inquit, palæstram reliquimus Romanis & Carthaginensibus: Significans se certamen hoc cruentum & operosum libenter alijs cedere. Interdum felicius est non assequi, quàm nimio mercari quod ambis.

Institutio 18 Pyrrhus ei cui delectum militum commiserat dixisse fertur, Tu grandes elige, ego eos forteis reddam. Si significans institutione fieri bonū militē. Fertur autem Pyrrhus disciplinæ militaris optimus fuisse magister.

Eloquentie uis 19 Idem dicere solet plures urbes Cineā oratione subegisse, quàm ipse cepisset armis. Erat autem Cineas Theffalus uir magni ingenij, qui audito Demosthene ad illius æmulationem se contulerat, sed uim præcipue exprimens. Cōfirmatum est itaq; quod dicit Euripides, *πᾶρ δ' ἕως αἰ λόγος ὁ ὀ σίδηρος πολεμίων δ' ἄσπερ* &c. id est, Cuncta sermo conficit, quæcunque ferrum efficere

efficere possit hostium.

Quum rebus feliciter gestis domū redisset, & à suis aquila diceretur, per uos, inquit, aquila sum. Qui enim nō essem, quum uestris armis ueluti pennis subleuer? Modestissime gloriosi cognominis laudē in suos milites transferens, uitauit inuidiam.

20
Aquila in
nubibus

In Ambracia quum amici suaderent, ut quendam maledicum multa in ipsum blaterantem expelleret, Satius est, inquit, ut hic apud paucos nobis maledicat quàm apud omnes obambulans.

Quum Athenas uenisset, & ingressus arcem Palladis rem diuinam fecisset, eodem die descendens ex arce, collaudauit quidem Atheniensium erga se fiduciam. Cæterum admonuit si saperent ne posthac cuiquàm regum portas aperirent. Significans omnibus regibus natura inuisam populi libertatem.

21
Reges non
admittendi

Meton quidam, quum in concione Tarentini tractarent de bello suscipiendo deç Pyrrho asciscendo, sumpta corona & lucerna præcedente tibicine uelut ebrius comessabundus uenit in forum: atq; ut sit alijs applaudentibus, alijs ridentibus, nonnullis etiam ad canendum hominem inuitantibus processit in concionem, ac tanquam cantaturus astitit. Silente uero turba dixit: Recte facitis uiri Tarentini, qui iocari lude reç dum licet, qui uelint permittitis. Atqui si sapitis, omnes hac ludēdi libertate fruemini priusquàm Pyrrhus

22
Sapiens sub
stulti persona

rhus adueniat. Nam tum nō nostro, sed illius arbitrio uiuendum erit.

23 Cineas ut Pyrrhum à bellandi studio reuocaret, sic per ociū cum illo colloquutus est. Romani ferūtur bel-
lacissimi, sed his superatis, quid dein agemus Pyrrhe?
Tum Italiam, inquit Pyrrhus, totā occupabimus. Hic
denuo Cineas, quid Italia subacta? Sicilia, inquit Pyr-
rhus, proxima est. Tum Cineas, nū hic erit militiæ fi-
nis? Nequaquā, inquit Pyrrhus, sed hæc tantū prælu-
dia sunt ad res maiores. Superest Libya et Carthago.
Consilium Recte, inquit Cineas, nam his potitus facile & Mace-
prudens doniam recipies, & Græciæ dominaberis. Sed deletis
omnibus, quid tandem faciemus? Hic arridens Pyr-
rhus, tum, inquit, ocium agemus ô beate, & quotidie
Cothon erit, mutuisq; sermonibus nos inuicem dele-
ctabimus. Tum Cineas, At quid uetat ô rex quo mi-
nus nūc iam isto ocio, isto Cothone & mutuis sermo-
nibus perfruamur? Nunc enim citra negocium suppe-
tit nobis ea facultas, quam per sanguinem, per mole-
stias, per pericula tum nostra, tum aliorum sequimur,
incerti an assequuturi.

24 Quum Pyrrhus rex falsas aduentus sui causas præ-
inexpectata texens Laonicam inuasisset diripuissetq; Lacedæmo-
niorum legatis exoptulantibus quod nō indicto bel-
lo Laonicā inuasisset. Nec uos, inquit, Spartani, quod
facturi estis, prius alijs denunciatis.

ANTIOCHVS

Antiochus ille qui bis exercitū duxit aduersum Per 25
 sas, quum in uenatu quodam feram insequitur aber/
 rans ab amicis ac famulis, in casam pauperū quorum/
 dam, quibus ignotus erat introijt: atq; inter cœnā in/
 iecta mentione regis, audiuit quod cætera quidē pro/
 bus esset, cæterum plerasq; functiones mandaret ami *Reges raro*
 cis improbis, ipse ad eorū facta conuiuens, tum quod *uerū audiunt*
 immodico uenandi studio frequēter necessaria negli/
 geret. Ad hæc tum temporis nihil respondit, nec quis
 esset prodidit: uerū ubi diluculo satellites uenissent ad
 casam, iamq; agnosceretur, allata purpura simul cum
 diademate, Age, inquit, ex quo uos indui, heri primū
 uera de me ipso audiui. Nam ferè hoc studio est, his
 qui uiuunt in aulis principū, ne quid audiat nisi blan/
 dum auribus.

Idem quum urbem obsideret Hierosolymam, Iu 26
 dæis ad maximum illud festum celebrādum septem
 dies petentibus, non solum eos concessit, uerumetiam
 tauros auratis cornibus adornatos, magnamq; thy/
 miamatū & aromātū uim, usq; ad portas urbis cum *Benignitas*
 pompa solenni deduci iussit, traditaq; illorum sacer/ *in hostes*
 dotibus hostia, ipse in castra redijt. Iudæi uero regis
 benignitatem admirati, protinus à festo peracto in fi
 dem illius sese dederunt. Hoc ut bellum est strategie/
 ma, ita nihil habet apophthegmatis, unde probabile
 Kk est ab

est ab studioso quopiam adiectum in Plutarcho.

- 27 Antiochus quum à L. Scipione ultra Taurū montem submotis imperij finibus, Asiam prouinciam, uicinasq; ei gentes amisisset, gratias egit populo Romano, quod magna parte curarū per eos liberatus esset. Intellexit uir prudēs unius hominis animū, quamuis uigilantem, non posse tot negocijs parem esse.

GRÆCORVM DVCVM APOPTHHEGMATA

THEMISTOCLES

- 1 Themistocles quum esset adolescens, in cōpotationibus ac mulieribus uolutabat. At posteaquā Miltiades factus imperator apud Marathonem deuicisset barbaros, iam nullus illum offendit quicquā agentem præter decorum. Percontantibus autem unde sic esset repente mutatus: Miltiadis, inquit, trophæū non patitur me dormire neq; cessare. *Gloriæ studium* excussit amorem uoluptatum, clauum, ut aiunt, clauo.
- 2 Interrogatus utrum Achilles esse mallet, an Homerus, Dic ipse prius, inquit, utrum malles esse uictor in olympijs: an præco, qui uictores pronūciat. Sentiens multo præstantius esse res egregias gerere, quā gestas celebrare, Homerum præconi conferens. *Præcones poete*
- 3 Quū Xerxes ingenti illa classe descenderet in Græciā, Themistocles metuēs ne Epicycles Demagogus, homo turpiter lucri auidus, ac formidolosus, si nactus esset imperium perderet ciuitatē, pecunia data illi persuasit. *Corruptela munerum*

suasit, ut à militari præfectura abstineret. Ne hoc qui
dem uideo, quæ inter apophth. debeat cõmemorari.

Adimãtus abhorrès à pugna nauali, ad Themisto
4 clem qui Græcos huc hortaretur incitaretq̃, ita loquu
tus est: ò Themistocles, qui in certaminibus ante alios
profiliunt, mos est flagris cædere. Cui Themistocles, *Retortum*
Sic est Adimãte ut dicis, sed nec eos qui se subducunt, *crimen*
coronat q̃sc̃. Adimãtus notauit in Themistocle præ
cipitè audaciã, ille uicissim illũ insimulauit formidolosi
tatis, qui cũ oportunitas inuitaret, detrectaret pugnã.

Quum Eurybiades baculũ sustulisset in Themisto
5 clem obstrepentem, Percute, inquit, sed tamen audi: *Fiducia*
præsens animus & suo fidens consilio.

Idem quum Eurybiadi non persuaderet, ut in angu
6 stijs cõmitteret nauale præliũ, clam ad barbarũ misit
qui illum hortaretur, ne formidaret Græcos fugã ad
ornãtes. Persuasus rex prælio superatus est, nimirum
pugna commissa loco Græcis cõmodissimo. Post hæc *Exul in pa*
denuo misit ad illũ qui monerët, ut q̃ posset ocysime *triam pius*
fugeret ad Hellepõtũ, Græcos enim de soluẽdo pon
te cogitare: hæc callide, quo quũ hoc ageret ut Græcos
seruaret, regis incolumitati prospicere uideret. Hoc in
genio Græciã à barbaris liberauit non minore gloria,
quàm Miltiades retulerat ex Marathonia uictoria.

Striphio cuidam obijciētī quod non ex sese, sed ob
7 urbis nobilitatē celebris esset, Vera, inquit, prædicas, *Obscuritas*

Neque enim ego si Seriphius essem, clarus essem, neque tu si Atheniensis: non inficiatus est urbis celebritatem non nihil facere ad illustre nomen, sed illum esse tam ignauum, ut etiam si fuisset natus Athenis, nihilominus fuisset obscurus futurus.

8 Antiphates adolescens qui prius Themistoclem amantem fugerat ac fastidierat, ubi uidit illum gloriabilem, potentiaque magna pollentem, ultrò adijt illum blandiens: cui Themistocles, ô adolescens, sero quidè ambo, sed tamè sapere cœpimus. Sentiens illum non arripuisse occasionem sese offerentem: sibi uero nunc non uacare per negocia talibus affectibus indulgere.

Occasio neglecta

9 Simonidi petenti ut in negotio quodam sententiam iniustam pronunciaret, Neque tu, inquit, bonus poeta fueris, si præter musicæ modulos caneres: neque ego princeps bonus, si contra leges pronunciem.

Iuste

10 Filium quem mater adamabat atque in delicijs habebat, plurimum omnium Græcorum posse colligebat hunc in modum: Athenienses, inquit, dominantur Græcis, ego Atheniensibus, mihi mater, matri filius.

Affectus privati

11 Quum ex procis filia uirum probum diuiti prætulisset, quibusdam hoc admirantibus, Malo, inquit, uirum absque pecunia, quam pecuniam absque uiro. Vir strenuus facile parabit pecuniam: ignaui pecunia inutilis est.

Vir pecunia potior

12 Quum prædium uenderet, iussit præconem hoc addere,

dere, quod bonum haberet uicinum. Sentiens iuxta Hesiodum, ex bono uicino plurimum esse utilitatis: ut *Vicinus bonus*
 contra, ex malo noxæ plurimum.

Atheniensibus ipsum cõtumelia afficientibus, quid *13*
 tumultuamini, inquit, aduersus eos, à quibus sæpenu- *Ingratitudo*
 mero fuistis affecti cõtmodis? Aiebat autem se simi-
 lem platanis, sub quarum umbra accurrunt homines
 afflicti tempestate, & easdem simul ut redijt serenitas
 uellunt, conuicijsq; petunt. Sentiens hunc esse populi
 morem, ut in belli periculis, implorent opem fortium
 uirorum, in pace contemnunt ac uexent eosdem.

In Eretrienses ita cauillari solet, ut diceret eos similes *14*
 piscium, qui gladioli uocantur, quippe qui gladiũ qui *Armata*
 dem haberent, cor autem nõ haberet. notans illorum *timiditas*
 ignauiam, quod armatis non adesset animus.

Posteaquam Themistocles primum Athenis, mox *15*
 tota Græcia depulsus, ad Persarũ regem confugisset,
 admissus iussus est dicere: at ille respondit, orationem
 similem esse picturatis stragulis. Nam quemadmo-
 dum, inquit, illæ dum extenduntur ostendunt imagi-
 nes, dum contrahuntur, cælant easdem & abolent: iti-
 dem fit in oratione. Petijt autem anni spatium, ut in-
 terim Persicam linguã suo arbitrio perdisceret, ne re-
 gi per interpretem cogeretur ea quæ sentiret explica-
 re. Diffusus est interpreti, qui dum quædam omittit,
 quædam addit, quædam aliter narrat, perdit oratio

xilium felix nis gratiã. Vbi uero multis muneribus à rege est honoratus, citoq; factus diues, dixit liberis suis, o pueri perieramus, nisi perissemus. Perire uidetur qui cogitur exulare. At Themistocli feliciter cessit exilium.

Coniuncta uires 16 Quum Xerxes expugnatis Thermopylis crudeliter tractasset Astum, & hac fama perterriti classarij cogitarent de reperenda domo, idq; pleriq; suaderent, solus Themistocles obstitit, dicens eos uniuersos hostibus fore pares, dispersos uero perituros. Ita Probus Æmylius.

Nil medium 17 Themistoclis pædagogus dicere solet, Nihil, inquit, mediocre futurus es o puer, Nam aut magnū bonum eris reipublicæ, aut magnū malum. Generosa indoles si accedat recta institutio, magno bono est patriæ: sin ad uitia degeneret, ingens adfert malum.

Institutio 18 Quoniã adolescens feroci mutabiliq; ingenio uideretur, mirantibus mutatos mores dicere solet, Asperos & indomitos pullos in optimos equos euadere, si qs illis adhibeat disciplinam rectamq; institutionem.

Gloria dulcis 19 Ad Olympiæ celebritatem profectus quum in stadium processisset, omnes neglectis certaminibus oculos in ipsum intenderunt, in eoq; cõtèmplando diem totum cõsumperunt, ac Themistocle illum cum plausu & admiratione peregrinis ostenderunt. Ea re lætus uir gloriæ cupidissimus dixit amicis, se eo die laborum quos pro Græcia suscepisset, omniũ fructum amplissimum

simum reportasse.

Idem facilitate morum multos ciuium sibi concilia²⁰ rat, atq; hinc popularem potentiã adeptus. Itaq; cui/
dam ipsum admonenti, bene principatũ geres Athe/
nis, si cunctis æqualis & communis esse uoles: respon/
dit, Nunquam ei fellæ infederim, unde nihilo plus à
me ferrent amici quàm alieni. *Æqualitas*

Idem ludum præteriens in quo diceretur esse pro/²¹ fessio, rogauit quid is profiteretur: quum responsum
esset, artem memoriæ: contempsit, dicens, At ego ma/
lim artem obliuiscendi. Vox hæc digna fuit eo qui lin/
guam Persicam intra annum potuit ediscere. Et sunt
quorum obliuio nobis gratior sit, quàm memoria. Fa/
cile meminimus quæ uolumus, at non licet obliuisci
quæ uolumus. *Memoria*

Quum aliquando theatrũ peteret, interroganti cui/²² dam, cuius uocem esset libentissime auditurus: Eius,
inquit, à quo artes meæ q̄optime canerẽtur. Ingenue
falsus, se magno gloriæ studio teneri. Solent aut̄ olim
musici in publico uirorum illustrium laudes canere.

Quum aliquando ad mare uisendi cadauera gratia²³ accessisset, ac torques armillasq; passim disiectas uide
ret, ipse quidẽ præterijt, sed amico qui sequebatur di/
xit, Collige tu tibi: nam tu Themistocles non es. Ne
tam obuia quidem præda commoueri potuit, ut quic
q̄ ageret indignũ egregio duce, cui gloria debet esse
satis *Præda
contempta*

latis magnum uirtutis præmium.

24 *Dij, uis, & suasio* Quum apud Andrum argentum peteret, duos, inquit, ad uos adduco deos, uim, ac suasionē: significans si minus impetraret suadendo, se ui erepturum. At illi responderunt apud se quoq; duas magnas esse deas, inopiam, & impossibilitatem, per quas non liceret dare quæ petebat.

25 *Optimi eijciuntur* Ab Artabano regis Persarū satrapa rogatus, quem Græcorum diceret aduenisse, hoc, inquit, ante regem nemo sciet Artabane. Sēserat Artabanus è colloquio non esse uulgarē hominem, Themistocles autē ignotus esse studuit, donec se regi suapte oratione cōmendaret. Rex audito Themistocle precatus est deum suum Arimenum, eam mētem immittere pergeret hostibus suis, ut eiusmodi uiros à se expellerent.

ARISTIDES

1 *Factiones & sodalitates* Aristides cognomēto Iustus, semper suo unius præsidio fretus rempublicam administrabat, à sodalitatibus abhorrebat, uelut ab amicorum potentia, quæ ad iniuriam alijs inferendā adderet animum. Quantum ille uir abhorruit ab omni factione, qui non ob aliud uitabat amicitias, quæ ne per illos adigeretur ad aliquid faciendū quod iustū non esset, aut cogere abstinere ab eo quod iudicasset reipublicæ conducere. Nunc mundus undique plenus est sodalitatibus, sed titulis plausibilibus. Nec his fortasse dedisse nomē expedit uiris

uiris insigni uirtute præditis, eò quod maior pars, quæ ferè deterior est, sæpe cogit facere quod nollent, aut ab sistere ab eo quod erat factu optimum.

Quum Athenienses eò cõcitati essent, ut Aristidem ² ostracismo, id erat damnationis genus quod testulis peragebatur, in exilium agerent, ac rusticus quidam illiteratus testulam ad eum deferens iussisset ut Aristidis nomen inscriberet, nosti ne, inquit Aristides, Aristi *Lenitas* dem? Quum ille negasset se nosse, moleste tamen ferre, quod Iustus cognomine diceretur: siluit Aristides, ac nomen suum inscripsit testulæ ac reddidit. Tam leni animo ferebat iniustam damnationem. Grauiissimum autem uitæ innocenter actæ testimonium, è tanta multitudine neminem extitisse qui aliud obijceret, quàm Iusti cognomen, quod ipse tamen sibi non imposuerat.

Erat illi similtas cum Themistocle. Huic quum delectus esset collega ad peragendam legationem: Vis, inquit, Themistocles ut in his montibus similtatem deponamus? Nam si uidebitur, reuersi illam resumemus. Priuatos affectus publicæ posthabuit utilitati. Ex his enim ferè omnis humanæ uitæ perniciës nascit.

Quum Græcis tributa indixisset, tãto pauperior rediit, quantum absumperat in peregrinatione. Atqui *Integritas* in tali genere functionis solent alij messem opimã metere. Eo magis ille cauit, ne quid suspicionis eiusmodi
 LI conflaret

conflaret sibi, proinde suis impendijs rem gessit.

5 Quū hi uersus quos de Amphiarao scripsit Æschylus in theatro recitarentur,

Sanctitas οὐ γὰρ δοκῆρ' ἄριστος ἀλλ' εἶναι θέλει

non ficta βαδῆαρ' αὐλάκα διὰ φρενὸς καρπόμενος

ἀφ' ἧς τὰ κεδνὰ βλασάνει βελείματα.

Id est,

Neq; enim uideri, at esse uir studet optimus

Segetem profundam mente studiosa colens.

Consilia quando hinc germinant salubria.

Totus populus in Aristidem uertit oculos, agnoscens hoc laudis in eum competere.

6 E concione quadam, in qua frustra Themistocli obstiterat discedens clara uoce testatus est, res Atheniensium incolumes esse non posse, nisi & ipsum & Themistoclem in barathrum conijcerent, prius habens in carcerem ire, quàm ob duorum simultatem minus recte consuli publicis commodis.

7 Quendam reum egerat, at quum iudices post Aristidis accusationem nollent audire reum, sed protinus ad suffragia quibus eum damnarent properarēt, Aristides supplex pro reo intercessit apud iudices, ut eum iuxta legum præscripta diligenter audirēt. Tanta erat in uiro legum aequiq; obseruatio.

8 Quum inter duos priuatos causam cognosceret, & alter quo Aristidem iritaret in aduersarium, extra causam multa commemoraret, quibus ille læsisset eum.

Aristides

Aristides interpellans hominem, ista nūc, inquit, mis-
sa fac bone uir, & si quid hic te læsit eloquere, tibi enim
in præsentia, non mihi iudex sedeo.

Fuit & procurator fisci, quod munus quum sanctis
sime gessisset, tamen à Themistocle delatus est, ac re-
petundarum damnatus. Sed optimatum favore non
solum illi mulcta remissa est, uerum etiam eidem red-
ditus est muneri. Quod per simulationem sic admini-
strauit, ut omissa pristina seueritate, lenem se facilēq;
præberet ijs qui publico malo gaudent ditescere. Ho-
rum opera factum est, ut populus tertio munus sum-
mis fauoribus idem deferret Aristidi. Tum ille, ob in-
tegre gestum munus damnastis, nunc quoniam præ-
ter æquum multa concessi ciuitatis expilatoribus, ho-
nore dignū iudicatis. Hoc igitur honore delato, plus
mihi dedecoris afferri puto, quàm dānato ac mulcta-
to irrogastis. Norat quibus artibus posset fieri gratio-
sus apud populū, nisi maluisset iustus esse quàm plau-
sibilis. Simile quiddam apud Terentiū facit Demea.

*Damnata
integritas*

Quum iret exulatū sublatis in cœlū manibus deos
cōprecatus est, sic prosperarent res Atheniensū, ut il-
lis Aristides nunquā ueniret in mentē. In rebus enim
afflictis solet populus ad egregios uiros confugere, id
quod euenit. Siquidē tertio post anno quū Xerxes Atti-
cam adoriri statuisset, Aristides ab exilio reuocatus est

*10
Vindictæ
neglectus*

Themistocles in cōcione dixit se repperisse consiliū *11*

LI 2 quod

quod summopere pertineret ad dignitatē Athenien-
 sium, sed id eius esse generis, ut proferri nō expediret:
 populus censuit ut unī Aristidi indicaret, si is proba-
 ret, probaturos omnes. Quū igitur Themistocles indi-
 casset Aristidi se de incendēda Græcorum nauali sta-
 tione cogitare: sic enim fore, ut Athenienses toti Græ-
 ciæ dominarentur: Aristides ad populū prodiens di-
 xit, Themistoclis consilio nihil esse utilius, sed eodem
 nihil inhonestius. Hac audita uoce populus uetuit ne
 super ea re in posterum uerba faceret Themistocles.
 Hic certe populus quiddam philosophicum præstitit,
 repudians utilitatem cum turpitudine coniunctam: si-
 mulq; declarauit quāta sit spectatæ uirtutis autoritas,
 qui non dubitarit reipublicæ fortunam unius iudicio
 committere.

Autoritas

12. Quum Themistocles irrideret Aristidis consilium,
 hoc agentis ut census esset in tuto, dicens eam laudem
 non esse uiri, sed scriniū tuto seruantis aurum: deinde
 summam boni laudem definiret, scire, ac præsentire
 hostium consilia: & isthuc, inquit, ô Themistocles fa-
 ciendum est, sed in primis oportet habere manus ab-
 stinētes, atq; hæc egregij ducis præcipua laus est. Hoc
 sermone taxauit Themistoclis rapacitatem.

Abstinētia

13. Quum Aristides duceretur ad supplicium, quidam
 inimicus expuit illi in faciem, ille nihil aliud quàm ab-
 stersit faciem, & subridens ait magistratui comitanti:

Admone

Admone istum, ne postea tam improbe oscitet. Huic simillimum est, quod ascribunt Phocioni.

MYRONIDES

Myronides creatus dux exercitus aduersus Bceos, edixit ut Athenienses exirent. Quum autē adesset congregiendi tempus, ducesq; monerent nondum omnes adesse, Adfunt, inquit, qui pugnaturi sunt. Hos itaq; quum uideret promptos, hostem aggressus uicit. Sic interpretans, eos qui ob ignauiam nō stuidissent tempestiue adesse, ne in pugna quidem bonam operam nauaturos.

PERICLES

Pericles quotiescunq; belli dux creatus esset, chlamydem induens apud se dicere consuevit, Attende Pericles, quod gesturus es imperium in liberos, in Græcos & in Athenienses. His dictis seipsum uir cordatissimus hortabatur, ut moderate gereret principatū. Magni ingenij est imperare liberis. At Græci plusquam liberi tum erant: postremo inter Græcos liberrimi Athenienses.

Suadebat Atheniensibus, ut Æginam tollerent, ueluti Pyrei pituitam, quod inde suspicaretur bellum orturū. E corpore malos humores tollere medicorū est.

Amico roganti ut pro se falsum diceret testimoniū, cui adiunctum erat iusiurandum, hoc est periurium; Respondit se quidem amicum esse, sed usq; ad aram;

LI 3; Sentiens.

Sentiens aliquosque gratificandum amicis, sed citra uiolationem religionis.

18 *Potentia
innoxia* Moriturus hoc nomine sibi gratulabatur, quod ipse causa nullus Atheniensium pullam uestem induisset. Significans se nulli causam mortis fuisse, nec ulli diem ab ipso capitis dictum. Pullati sunt qui mortuum lu- gent, & olim capitis reum, amici pullati pullatum comitabantur.

19 *Pudice* Prætor collegam sortitus est Sophoclem poetam quumque simul nauigarent, ac Sophocles cōspecto formoso puero dixisset, En quàm speciosus puer. Decet, inquit, ô Sophocles, prætorem non modo manus, sed & linguam habere continentem.

20 *Gloriæ stimulus* Quum Thucydides uociferaretur apud populum aduersus Periclem, quod in picturas ac statuas sum- morum artificum profunderet reipub. census, ipse as- surgens rogauit populum, Videretur ne multum im- pendisse: quo respondente plurimum, Age, inquit, sint igitur hæc mihi impensa non uobis, atque ipsis dona- rijs deorum, meum tantum nomen inscribam. Hæc uox subito mutauit animum populi, iussitque ut publi- cis impendijs pergeret, nec ullis parceret sumptibus. Tantum ualuit animus præsens, & sermo aculeatus.

21 Quum deuictis Samijs Athenas reuersus pro con- cione laudasset eos qui in bello ceciderat, cæteræ ma- tronæ redeuntē è concione coronis ac uittis decorarūt.

Elpinice

Elpinice Cimonis soror propius accedēs dixit illi, *Pre* *Aliena*
 clara sunt ista quæ gessisti, & coronis decoranda, qui *curare*
 nos tot fortibus uiris spoliasti. Ad hæc aliâq; conuitia
 nihil commotus Pericles, tantum arrisit, nec aliud re-
 spondit quàm uersiculum Archilochi,

οὐκ ἔμ μύροισι γράνῃ ἐῶσ' ἀλείφειο. Id est,

Vnguento anus quum sis caueto inungier.

Significans publica negocia, non esse curanda uetu-
 læ. Tam enim hoc indecorum, quàm turpe foret eam
 unguentis uti.

Subito oborto solis defectu quum Pericles uideret ²²
 alios multos, sed præcipue classis gubernatorem uehe- *Animose*
 menter cõturbatos, chlamyde sua texit gubernatoris
 faciē interrogauitq; , nūquid hoc horrendū ostentum
 existimaret: illo negãte, Quid interest, inquit, igit, nisi
 q; chlamyde maius est, id qd nunc tenebras inducit.
 Sensit uir prudēs interuentu lunæ nobis abscõdi solē,
 quemadmodū opposita chlamys impediēbat aliorū
 aspectū: nullum autem esse ostentū, quod natura fit.

Pericles Ariphroni uolenti publico præconio quæri ²⁵
 Alcibiadē, qui adolescens clam domo egressus ad amī *Ciuititer*
 cum Democratem se contulerat, obstitit dicens, Si
 forte nobis inscijs perijt, præconio nihil aliud age-
 tur quàm ut uno tantum die citius manifestum fiat,
 illum interisse: Sin saluus, ne per omnem quidem
 uitam saluus esse poterit. Ciuilitèr exclusit Pericles
 adolescētis

adolescentis infamiam, quā nunquā potuisset eluere.

²⁴ *Autoritas* Pericles quum à populo uocaretur frequenter, non auscultauit dicens, ἀσύντακτός εἰμι, Sentiens se non esse cogendum in ordinem, nec pro quolibet è media plebe habendum.

ALCIBIADES

¹ *Vt eumq; uincere* Alcibiades etiamnum puer, quum in palæstra nexu quodam constrictus esset, unde se non posset explicare, manum colluctatoris mordicus arripuit: illo dicente, mordes Alcibiades ut foeminæ solent, imò, inquit, ut leones. Hoc de Lacone quodam ante commemoratum est, sed in diuersam sententiam. Iam tum agnoscere erat animum cedere nescium.

² *Fabula populi* Habebat canem quendam insigni pulchritudine, emptum drachmarum septem milibus: huic amputauit caudam, ac per urbem obambulare passus est. De mirantibus cur id faceret, ut hoc, inquit, de me loquantur Athenienses, nec alterius rei sint curiosi. Norat ingenium populi: de claris uiris libenter loquitur male. Illi morbo suppeditaui materiam leuiorem.

³ *Ludimagister* Puer ludū literariū ingressus poposcit Iliadē Homeri, quumq; ludimagister negasset sibi esse quicquid Homeri, impegit illi pugnū & abiit, declarans impudētē eum docere literas, qui non semper Homerum haberet in sinu. Quid ille factururus erat, si pro Homero quis porrexisset illi Michaelem modicam aut Floristā?

Quum

Quum aliquando Periclem inuiferet, & accepisset 4
illi tum non esse ocium, propterea quod perpenderet,
quo pacto posset Atheniensibus reddere rationem,
nonne satius fuerit, inquit, cogitare qui fieri possit, ut *Ratio reddit. a*
non reddat rationē? Notans ita rem gestam, ut non *populo*
facile possit reddi ratio, procliuus autē esse in totum
effugere rationem, quā bene reddere.

Accitus ab Atheniēsis è Sicilia, ut diceret causam 5
capitis, abdidit sese, dicens eum esse fatuum, qui uoca
tus in ius quærat elabi, quū liceat uitare. Sentiens con *Periculum*
sultius esse non cōmittere se periculo, quā dare ope *uitare satius*
ram, ut ingressus periculum temet expedias. Dictum
Græcis sonat iucundius, ob uocum affinitatem, φυ /
γειρ, & ἀφουγειρ. Græcis autem ἀφουγειρ δίνω dici
tur, qui iudicium sententijs absoluitur: φουγειρ, qui ui
tat aut fugit.

Cuidam autem dicenti, non fides patriæ de te iudi 6
caturæ? Ego sanè, inquit, ne matri quidem, uererer e *Diffidentia*
nim ne insciens pro albo calculo nigrum immitteret.

Nunciante quod ipse cum comitibus morte damna 7
tus esset Athenis, At nos, inquit, demonstrabimus il
lis Alcibiadem uiuere: simulq; sese ad Lacedæmoni *Vindicta*
os contulit, ac bellum Decelicum ab urbe Decelia co
gnominatum, excitauit in Athenienses.

Imbutus philosophiæ præceptis uoluptates ac ar 8
teis indecoras aspernatus est, disciplinas liberales sem

per amplectebatur. Lyram hoc argumento reſpicebat, quod uocem hominis imitaretur: ex quo colligere licet, olim qui lyra canebant, ſimul & uoce ceciniffe. *Musica contempta* Plectrum quod habitum formamq; liberalem immutaret in illiberalem: tibiam duplici nomine damnabat, & quod ſic mutaret oris habitum, ut uix à familiariffimis agnoſceretur qui caneret, & quod homini propriam adimeret uocem, loquendiq; facultatem eriperet. Nemo enim poteſt ſimul & inflare tibiam & loqui. Cantent igitur, inquit, Thebanorum filij, qui dicere neſciunt: nobis autem Athenienſibus, ut à maioribus accepimus, gentis princeps eſt, Pallas & Apollo, quorum illa fiſtulam confregit, hic tibia cinem excoriat. Proditum eſt priſcorum fabulis, Palladem ad ſpeculum tibia canentem, offenſam oris deformitate, proiectam cominuiffe tibiam, Apollo Marſyam canendo uictum excoriat.

TIMON ATHENIENSIS

9 Timon Athenienſis quem *μισάνθρωπος* appellat Lucianus, quum erga cæteros eſſet inhumaniffimis moribus, fugeretq; conſuetudinem hominum, ſolum Alcibiadem adamabat, exoſculabaturq;. Id admiranti Apermanto cauſamq; roganti, reſpōdit ideo ſibi charum eſſe adoleſcentē, quod perſpiceret illum aliquando magno malo fore Athenienſibus.

10 Apud hunc quum cœnaret Apermantus, nam & ipſum

ipsum ob morum similitudinē admittebat, diceretq̄;
pulcherrimum, ô Timon, hoc nostrum conuiuium: re *Inhumaniter*
spondit Timon, Ira sanè si tu non adesses.

Idem aliquando prodijt in concionē, factoq̄ silen/ 11
tio, quum omnes magnū quiddam expectarēt, quod
insolens esset Timonem concionari, dixit, Viri Athe/ *Inhumaniter*
nientes, post ædes meas hortulus est, in eoq̄ ficus, un
de multi iam sese suspēderunt. Eo in loco cōstitui stru
cturam ponere, proinde uisum est hoc publicitus de/
nunciare, ut si qui etiam uelint se suspēdere, maturent
priusquàm arbor excidatur.

L A M A C H V S

Lamachus castigauit quendam è ducibus, qui deli/ 12
querat nescio quid. & quum ille dixisset; Non iterum
isthuc committam: ne possis quidem, inquit, in bello
peccare bis. Error enim in bello mors est.

I P H I C R A T E S

Iphicrates quod sutore patre natus existimaretur, 13
erat contemptui, ac tum primum opinionem sibi pa
rauit, posteaquàm ipse saucius, hostem unà cum ar
mis correptum uiuum in trērem suam deportauit.
Is quum in amicorum ac sociorum agris haberet exer *Cautio aduer
sus omnia*
citum, ac nihilominus & uallum iaceret, & fossam fo
deret accurate, cuidam dicenti, Quid metuimus, ait,
pessimam esse ducis uocem, haudquaquā putaram.
Significans in trāquillissimis rebus interdum existere

M m 2 peri/

periculum, quod nullus expectasset. Aduersus inopinatos igitur casus prospexit suis copijs, ne si quid accidisset, dicere cogereetur, nō putaram. Hoc Latini transferunt ad Scipionem.

14 *Nomen habet momentum* Quum instrueret aciem aduersus barbaros, dicebat se uereri, ne hostes non nossent Iphicratem, quo nomine solet alios hostes terrere. At alij dant operam, ne quis norit ducem.

15 *Intempestiuus* Capitis postulatus dixit calumniatori qui litem intendebat, Quale est quod facis homo, quū instet bellum, reipublicæ persuades ut de me consultet, ac non potius mecūm. Sentiens id temporis maxime opus esse ciuitati consilio operacq; Iphicratis.

16 *Nobilitas uera* Harmodio prisca illius Harmodij abnepoti, generis probum per conuictum obijcienti. Meum, inquit, genus à me habet originem, tuum uero in te desijt. Hoc imitatus est Cicero.

17 *Dux bonus* Oratori cuidam in concione hunc in modum ipsum interroganti, Quis es, ut tam sublimes geras spiritus? num eques aut sagittarius, aut scutatus, aut pedes? Nihil horum, inquit: sed qui his omnibus imperare didici. Sentiens pulchrius esse, bonum præstare ducem, quàm quemuis militem.

18 *Miles diues* Idem censebat militem & diuitiarum & uoluptatum auidum esse oportere, dicens illum audacius pericula subiturum, quo suis cupiditatibus suppeditaret.

Idem

Idem in causa obrutus eloquentia patroni, qui Ari¹⁹
 stophontem defendebat. Aduersariorum, inquit, me, *Eloquentia*
 lior est histrio, sed mea fabula melior. Vt fabula non, *uictrix*
 nunquam exploditur uitio histrionis, ita saepe melior
 causa uincitur à peiore, patroni infantia stultitiâ ue.

XENÆNETVS

Xenænetus dux ciuibus exprobrantibus sibi quod²⁰
 imperator exercitus, fugisset in bello, At uobiscum, in, *Probrum*
 quit, o chara capita: probrum cum exprobrantibus *commune*
 communicans. Neq; enim dux persistere potest abs
 que militibus. Et turpiter obijcit alteri uitium à quo
 ipse non est immunis.

TIMOTHEVS

Timotheus dicebatur dux fortunatus. Huic inui²¹
 dentes nonnulli, pinxerant ciuitates ultro se reti impli *Scomma*
 care ipso dormiente. Hac contumelia nihil offensus *contemptum*
 Timotheus ciuiler respondit, Si tantas urbes capio
 dormiens, quid facerem uigilans?

Audace quodam milite uulnus Atheniensibus o/²²
 stentante, Et me, inquit, puduit, quod quum ego in *Cautio*
 Samo dux uester essem, catapultæ telum prope me
 ceciderat. Significans hoc uulnus illi non factum in
 prælio cominus pugnanti, sed procul. Aut bono duci
 adeo cauendum, ut ne prope quidem iaculum ullum
 possit accidere. Uulnus gladio factum, fortitudinem
 arguit: telo factū catapultæ, indiligentiæ signum est.

M m ; Quum

23 Quum oratores Charetem commendarent, censentes talem creari debere Atheniensium ducem, non ducem, inquit Timotheus, sed qui duci suas stragulas portet.

*Magnus non
fortis*

CHABRIAS DVX

24 Chabrias dicere solet, eos optime ducis munere fungi, qui res hostium quàm maxime cognitatas haberent.

Ducis peritia

25 Idem prodicionis accusatus est unà cum Iphicrate. Quum autè ab Iphicrate obiurgaretur, quod quum esset in periculo, tamen ad gymnasium itaret, solitaque præderet hora. Ergo, inquit, si quid secus de nobis stauerint Athenienses, te squalidum ac famelicum, me uero pransum & unctum occident.

*Miser ante
tempus*

26 Quin & illud dicere solet, formidabiliorem esse ceruorum exercitum duce leone, quàm leonum duce ceruuo. Sentiens totam belli fortunam pendere à uirtute prudentiaque ducis.

Dux egregius

HEGESIPPVS

27 Quum Hegesippus cognomento Crobelus, Athenienses in Philippum iritaret, quidam è concione succlamauit, Ita ne bellum nobis inuehis Hegesippe. Næ per Iouem, inquit, & pullas uestes, & publicas exequias, & orationes funebres, si uicturi sumus liberi, nec imperatis Macedonum parebimus. Significans libertatem bene emi magno, nec sine negotio posse seruari.

Libertas magno emenda

Pythe

PYTHEAS

Pytheas quū adhuc esset adolescens accessit in con- 28
cionem contradicturus decretis quæ tum de Alexan-
dro condebantur. Huic quum quidam dixisset, Tu
quum sis iuuenis audes de rebus tantis loqui? Atqui,
inquit, quem uos suffragijs uestris deum facitis, me iu-
nior est.

PISISTRATVS

Pisistratus Atheniensium tyrannus, quum aliquot 29
amici qui ab ipso defecerant Phylon occupassent, ue-
nit ad illos stragulas in sarcinam colligatas ipse por-
tans. Cæterū illis quid sibi uellet percontantibus, Ut,
inquit, si persuasero reducam uos: si non persuasero,
maneam uobiscum: ob hoc enim ueni cum sarcinis.
Egregius animus, qui nollet sine amicis nec regnare *Solenter*
nec uiuere.

Quum mater apud ipsum esset delata, quod adole 30
scentem quendam adamaret, furtimq; cum eo con-
grederetur, & quidem frequenter præ metu Pisistrati,
negante sui copiam, adolescētem uocauit ad cœnam:
peracta cœna rogauit quomodo habitus esset, quum
ille respondisset, suauiter, Hæc, inquit, tibi contingent *Ciuiliter*
quotidie, si matri meæ placueris. Admodum ciuiliter
& maternis indulisit affectibus, & adolescētem omni
terrore liberauit.

Thrasylbulus Pisistrati filiam amabat, eamq; quum 31
haberet

haberet obuiam, in publico osculatus est: ob id uxori
Ciuiliter maritum in Thrasybulum iritanti, Si illos, inquit Pisi-
 stratus, qui nos amant habemus odio, quid faciemus
 ijs qui nos oderunt? Ac uirginem adamatam Thra-
 sybulo dedit uxorem.

32 Comestatores quidam in Pisistrati uxorem incide-
 rant, multaꝗ lasciue in illam tum fecerant tum dixe-
 rant. Postero uero die iam decocta temulétia Pisi-
 stratum adierunt cum lacrymis orantes ueniam. Tum Pi-
 stratus, Vos quidem in posterum date operam ut
Ciuilitas sitis sobrii. Vxor uero mea heri nequaquam usquam
prudens prodijt ex ædibus. Humanitatis quod ignouit adole-
 scentibus: pietatis, quod uxoris honori consuluit, ne-
 gans tale quicquam in illam factum esse.

33 Quum alteram uxorem ducere statuisset, liberis ip-
 sum percontantibus, nunquid in ipsis haberet de quo
Retortũ mire quereretur, Nequaquam, inquit, imò ob id potius al-
 teram duco, quod collaudem uos, cupiamꝗ mihi &
 alios istiusmodi liberos nasci.

DEMETRIVS

34 Demetrius Phalereus Ptolemeum regem adhorta-
 ri solet, sibi pararet libros, de regno deꝗ militari im-
 perio gerendo tractantes, eosꝗ uolueret, propterea
 quod ea de quibus amici non audent admonere re-
 ges, in libris scripta habeantur.

35 Quum exularet ac Thebis inglorius humilisꝗ ui-
 ueret.

ueret, audissetq; Cratetem philosophū, qui ipsum in *Philosophia*
 uiseret, multa placide prudenterq; de moderate feren-
 do exilio differentem, Male sit, inquit, negocijs & oc-
 cupationibus, per quas hactenus talem uirum non li-
 cuit cognoscere.

NICOSTRATVS DVX

Nicostratus Argiuus, quum ab Archidamo sollici- *36*
 taretur, tum ingenti promissa pecunia, tum cuiuscūq; *Degeneres*
 uellet Lacenæ cōiugio, ut Cromnum traderet, respon-
 dit Archidamum nō ducere genus ab Hercule, quod
 Hercules obiens orbem soleat improbos afficere sup-
 plicio, ipse contra ex probis faceret improbos. Lacedæ-
 monij uero hoc nomine potissimum glorientur, quod
 originem ducunt ab Hercule.

EPAMINONDAS

Sub Epaminonda Thebano duce nunquam eue- *1*
 nit, ut exercitum inuaderet tumultus Panicus, qui su- *Proidentia*
 bito præter causam interdum oboriri solet. Eum quo-
 niam à Pane deo credunt immitti, Panicū appellarūt.

Dicere solebat pulcherrimum esse genus mortis in *2*
 bello mori, quod hæc mors primum cum laude forti- *Mors in bello*
 tudinis cōiuncta sit, modo bellum geratur pro patria,
 deinde breuis non diu crucians hominem, aut paula-
 tim extabefaciens.

Idem dicere solet, militū quibus arma gerenda sunt *3*
 corpus exercitatum esse oportere, nō solum athleticæ, *Obfus miles*

Nn uerum

uerum etiam militariter. Nam athletæ tantum hoc agunt, ut corpore sint robusto, at militem oportet corpus habere expeditum & agile. Vnde & uehementer obesis infensus erat, adeo ut huiusmodi quendam expulerit ab exercitu, dicens quod uix clypei tres quatuorue tegerent ipsius uentrem, per quem nunquam uidisset sua pudenda.

4 *Frugalitas* Ipse tam tenui uictu utebatur, ut aliquando uocatus ad cœnam à uicino, quum repperisset bellariorum, opsoniorum, & unguentorum apparatus, cœstem abierit, dicēs: Ego te sacrificare putabam, non delitari & illudere

5 *Frugalitas* Quum coquus collegis Epaminondæ de impendijs aliquot dierum rationem redderet, non alia de re indignabatur quam tantum fuisse cōsumptum olei, demirantibus autē collegis, negauit se offendi sumptu, sed moleste ferre tantum olei exceptum intra corpus hominum. Sentiens oleum esse natum foris ungedo corpori non intus explendo. Inunctum reddit corpus firmitus & iniuriæ patietius, infusum in uiscera, reddit delicatius ac segenius.

6 *Sobrius princeps* Quum festum diem celebraret ciuitas, omnesque comotationibus & libidini indulgerent, Epaminondas cuidam è familiaribus factus est obuiam squalidus & cogitabundus. Admirante illo roganteque quid tandem esset rei, quod solus ad eum affectus modum obambulare, ut uobis, inquit, omnibus, ebrios ac socordes esse liceat. O uocem principis dignam. Tum maxime uigilandum est

est principi, quum populus maxime indulget genio.
At non oportet ipsi unquam uacare genialiter uiuere.

Homini contempto qui leue quiddā admiserat Pe- 7
lopida pro eo deprecante, non ignouit, sed amica pro *Personæ*
illo rogante dedit ueniam, dicens eiusmodi munera à *respectus*
scortillis accipi oportere, non à militibus. Paratus erat
ad ignoscendum, sed quēadmodū nō quēuis damus o-
mnibus, ita spectādū est cui in qua causa gratificemur

Quū Lacedæmonij copias in Thebanos educerēt, 8
uariaq; Thebanis ferrent oracula, quorū alia uictoriā
illis pollicebantur, alia diuersa prædicebāt, iussit bene
promittentia ad dextrā tribunalis poni, cōtraria ad læ-
uam. Atq; omnibus hunc in modum dispositis, surre-
xit, dixitq; Si uolueritis parere ducibus, & conglome-
rati in hostem tendere, hæc uobis sunt oracula, osten-
sis melioribus: quod si ad conflictum segnes timidiq;
fueritis, hæc oracula uobis reddita sunt, ostensis dete-
riora pollicentibus. Mire nec oraculorū contempsit au-
toritatē, nec animos militum his deijci passus est, sed
interpretatus est deū prospera polliceri strennuis, in-
fausta timidis, quasi à nobis pendeat rerum euentus.

Rursum quum copias admoueret castris hostium, 9
tonitru facto, militibus percontantibus quid putaret *Ostentū com-*
portendere deum, attonitos, inquit, esse hostes, quod *mode inter-*
quum tales agros haberent in propinquo, in talibus *pretatans*
castra metarentur. Solertia ducis non solum terrorem

N n 2 exemit

exem̄it animis militum, uerum etiam commoda interpretatione addidit alacritatem.

10 *Pietas* Ex omnibus quæ præclare & honeste gessisset in uita, illud sibi dicebat esse iucundissimum, quod utroq; parēte uiuo Leuctrica pugna uicisset Lacedæmonios. Vir pius nō tam sibi gratulatus est eam obtigisse gloriam, quàm hanc uoluptatem ex se contigisse his, quibus uitam suam acceptam ferebat.

11 *Secundis moderate gaudendum* Quum aliàs solitus esset uncto corpore hilariq; uultu prodire in publicum, postridie eius diei, quo feliciter pugnatū est in Leuctris, processit squalidus ac summissus. Amicis autem sciscitantibus, ecquid illi molesti accidisset, Nihil inquit, sed heri sensi me plus æquo mihi placuisse. Eius gaudiij intemperantiam, hodie castigo. Adeo metuit arrogantiam uir Bœotus ac militaris, & nos non idem faciemus, quoties secunda fortunæ aura res nobis succedunt.

12 *Gloria* Quum uideret hoc agere Lacedæmonios, ut eam calamitatem tegerent, Epaminondas ut palàm faceret, quanta fuisset illius cladis magnitudo, non quibuslibet permisit cadauera tollere, sed ut quæq; ciuitas sua auferret. Ita factum est, ut appareret plusquàm milles nos Lacedæmonios interisse. Hoc stratagema pro apophthegmate forsitan adiecit aliquis.

13 Iason Thessalorū rex uenerat Thebas, belli socius futurus. Is quum Epaminondæ uehementer egenti, aureorum

aureorum duo milia misisset, aurum non recepit, sed *Gloria potior pecunia*
 ipsum Iasonem intuitus: Iniustus, inquit, imperas, ipse
 deterior. Ipse uero quinquaginta drachmis à ciue quo
 dam acceptis mutuo, pro uiatico exercitus, inuasit Pe/
 loponesum. Sentiebat iniquas esse diuitias, quæ pos/
 sessorem reddunt deteriores: at uiri fortes, gloria uir/
 tutis præmio contenti sunt.

Rursum quum Artoxerxes Persarum rex ipsi tria Da/
 ricorum milia misisset, Diomedontem Cyzicenum *14 Integre*
 asperius increpuit, si tantam nauigationem suscepisset,
 corrupturus Epaminondam, eumque iussit hæc ad re/
 gem referre: si fauet commodis Thebanorum, habitu
 rus est Epaminondam amicum gratis: sin minus, ho/
 stem. Quid hoc animo incorruptius, non aliud spectan/
 te quam ad patriæ commoda?

Quum Argiui Thebanorum essent socii, Athenien *15*
 sium oratores in Arcadiam missi uituperarunt utraq; *Conuicium retortum*
 gentem, & Callistratus rhetor Orestem & Oedipo/
 dem ciuitatibus exprobrabat. Nam Orestes Argiuius
 fuit, Oedipus Thebanus. Interim surgens Epaminon
 das, Fatemur, inquit, apud nos fuisse qui patrem occi/
 derit, apud Argiuos qui matrem necarit, sed eos qui
 hæc patrarunt nos expulimus, Athenienses recepe/
 runt. Tanto compendio conuicium retorsit in autores

In Spartanos qui multa magnaque crimina Theba *16*
 nis obijciebant, hi nimirum fecerunt, inquit, ut breui *Miseria mul/
 tiloqua*

Non ; loquen/

loquentia uti destiteritis. Solent Lacedæmonij de breuiloquētia gloriari, sed à Thebanis multis affecti calamitatibus, multa dicere coacti sunt de illis cōquerētes.

17 *Mine* Posteaquàm Alexandrum Pheræorum tyrannum Thebanis infensum, Atheniēses sibi fecissent amicum ac socium, isq; polliceretur illis se perfecturum, ut minam carniū emerent semiobolo, uidelicet significās se tantum pecudum ac iumentorum adducturū è præda, Epaminondas subiecit, at nos, inquit, Atheniensibus ad coquendas istas carnes ligna gratis suppeditabimus. Nam syluas ipsorū succidemus, si se plus satis admisceant nostris negocijs.

18 *Militia laboriosa* Quū studeret Bœotos, ocio dissolutiores, cōtinenter in armis habere, simul ut Bœotia creatus est imperator, his uerbis illos adhortatus est, Posthac consultate uiri, nam si ego militia præfectū agam, uobis militandum est, adimens illis spem ocij sub tali imperatore.

19 *Vigilantia* Regionem quandam supinam & campestrē belli orchestrā appellabat, ueluti theatrū unde late pateret prospectus. Eam dicebat obtineri nō posse, nisi manū semper scuti lorō insertā haberent. Nā quæ montibus cincta sunt, minore negocio tuemur. Cāpestris regio quoniā patet omniū incursionibus, armis tuenda est.

20 *Trophæum ridiculum* Quū Chabrias circa Corinthū paucos Thebanos sub mœnibus auidius pugnātes prostrauisset, atq; ob id trophæum erexisset, Epaminondas deridens hominem

nem dixit, hic sanè decebat non trophæum, sed Hecateum erectū esse. Veteres enim ante portas in triuijs congruenter Hecates imaginem statuere solent, uel ad indicandam uiam, uel in gratiam sepulcorum.

Cuidam nunciante, quod Athenienses exercitū no-²¹
uis instructū armis in Peloponesum misissent. Quid, *Arma indi,*
inquit, num igitur gemit Antigenidas, si Tellis nouas *ga uiri*
habet tibus. Tellis autem erat tibicen pessimus, Anti-
genidas optimus. Significabat Atheniēses frustra no-
uis armis instructos, quum his nescirent uti.

Scutatum militem senserat à captiuo quodam ma-²²
gnam pecuniarū uim accepisse. Huic Epaminondas,
Mibi, inquit, redde clypeum, tibi uero cauponam emi-
to, in qua uitam degas. Posthac enim noles eodē mo- *Miles ditatus*
do subire periculum, quippe iam unus de numero di-
uitum ac beatorū. Recte iudicauit, timidum, ut est in
prouerbijs, esse Plutum. Magis enim metuit mortem,
qui domi habet unde possit suauiter uiuere.

Interrogatus quem arbitraretur ducem præstātissi-²³
mum, seipsum ne an Chabriam an Iphicratem. Id in- *Finis uite spe*
quit, iudicatu perdifficile est donec uiuimus. Alludens *ctandus*
ad illud Solonis, neminem dicendum beatum, ante
obitum. Quandiu uiuit homo potest & ad meliora
proficere, & ad deteriora degenerare.

Quum è Lacedæmone reuersus, cum suis cōmilito-²⁴
nibus capitis postularet, ut qui præter legē, Bœoticæ
præse-

præfecturæ menses quatuor adiecisset, iussit ut duces in ipsum reiſcerent crimen tanquam ui compulsi. Ipse autem pro se dixit, se non habere sermones factis meliores: Sentiens ipsas res gestas reo patrocinari debere. Quod si inquit, omnino dicendū est aliquid apud iudices, peto ut quum me occiderint, columnę damnationis titulum inscribant: quo Græci uideant, quod Epaminondas Thebanos nolētes coegerit Laonicā, quæ per quingentos annos capi nō poterat, ac Messe nam incoluerat annis CCXXX, igni ferroq; populari, tū Arcades inter se cōciliare, resq; illorū cōponere, deniq; Græcos libertati restituere. Nam hæc illo tū imperio gesta sunt. His auditis iudices discesserūt multū ridentes, ac ne calculos quidem de illo colligere uoluerunt. Quod totius causæ periculū à ducibus in se unū recepit, dubites humanius ne factū sit an animosius: Simul autem docuit quantam fiduciam homini præstet egregiorum meritorum conscientia.

*Fiducia
meritorum*

*25
Duces præci-
pua uictoriæ
spes*

In suprema pugna apud Mantineam sauciatus, delatusq; in tentorium, uocauit ad se Daiphantū, post illum Iollydā: ubi audiuit eos uiros interisse, iussit orniti bellum cum hostibus, quādoquidem iam exercitus duces non habebat: ac uerbis ipsa res testimoniū præbuit, quod Epaminondas optime nosset ciues suos. Et hoc uidetur apophthegmatibus adiectum.

26 Meneclides inuidēs Epaminondæ gloriæ, suasiť populo,

pulo, ut pacem haberent bello potiore. Cui Epaminondas, Fallis, inquit, ciues tuos, qui ocij nomine eos ad seruitutem uocas. Pax enim bello paratur, nec eam tueri licet, nisi ciues sint ad bellum instructi. Pax bello
parata

Eidem exprobrati quod non duxisset uxorem, nullius, inquit, consilio o Meneclida, hac in re minus uti uelim quam tuo. Notans illum quod uxorem haberet parum sequundæ famæ. 27
Morsus testus

Rursus eidem obijcanti quod Agamemnonis gloriam æmularetur, Falleris, inquit: nam ille totius Græciæ præsidij usus decem annis uix unā cepit urbem, ego unius huius urbis præsidij, uno die profligatis Lacedæmonijs totam Græciam liberaui. 28
Agamemnon
ne maior

Ciuum suorum iniurias patientissime ferebat, dicens esse nefas irasci patriæ. Quemadmodum parentum iniurias ulcisci pietas uetat. 29
Pie

Pelopidæ increpanti quod nullos tolleret liberos, male in hoc consulens patriæ, Vide, inquit, ne tu peius consulas, qui talem patriæ filium relicturus sis. Habebat enim Pelopidas filium improbum & infamem. Mihi, inquit, Leuëtrica pugna pro liberis erit, nunquam interitura. In hoc enim suscipiuntur liberi, ne pereat nostri memoria. At hoc melius præstant egregia facinora, nam liberi frequenter offuscant parentum gloriam. 30
Benefacta
pro liberis

Quum sentiret uulnus esse letale, non prius ferrum eduxit, quam audisset Thebanos uicisse; Tum satis, 31
Mors
generosa

O o inquit,

inquit, uixi, inuictus enim morior. & educto ferro pro
tinus efflauit animam.

32 Valerius narrat illum quæsisse, an ipsius clypeus es
set saluus: ut audiuit, saluum, rogasse an hostes essent
deuicti. Quum audisset penes Thebanos esse uicto
riam, ita loquutum militibus, Non finis commilito
nes uitæ meæ, sed melius & altius initium aduenit.
Nunc enim uester Epaminondas nascitur, quia sic
moritur.

33 Quum illi per inuidiam & contumeliæ gratia for
didus quidam & contemptus magistratus delegatus
Vir magistra
tum ornat esset à populo Thebano, non aspernatus est, dicens,
non solum magistratum ostendere uirum, sed uirum
uicissim ostendere magistratum, itaq; gessit, ut dein
ceps tanquam honestum munus à multis ambiretur,
quum antea nihil aliud fuerit quàm cura, sordes & ster
cora ex angiportis eijciendi.

34 Idem cuidam egeno mandauit, ut à quodam ex ami
cis ipsius talentum peteret, petijt & accepit. Amico per
Benigniter contanti quum id iussisset, Quoniam, inquit ille, quum
uir sit probus inopia premitur, Tu uero diues es, mul
ra de publico depeculatus. Epaminondas ipse pauper,
hac ratione subuenit egenti. Bonorum enim probrum
est, uirum probrum egere necessarijs.

35 Tempore belli Leuetrici quum accepisset quendam
Ocium strennuum uirum perisse morbo, per iocum dixisse fer
tur.

tur, Vnde fuit illi moriendi ocium, in tantis negocijs:
Frequenter autem non minima morbi pars est ima-
ginatio metus ue morbi. Hunc languorem solet excu-
tere negociorum ardor.

PELOPIDAS

Pelopidas in præfectura rei militaris Epaminondæ 1
collega, quum amici dicerent illi rei necessaria, uideli-
cet colligendi pecunias nullam esse curam, Ita per Io- *Pecunia*
uem, inquit, necessaria, sed huic Nicomedi: ostendens *contempta*
hominem claudum ac mancum. Sensit fortibus uiris
nihil esse opus pecunia.

Vxori quæ ipsum ad bellum proficiscentē rogabat 2
muliebriter, ut seruaret seipsum, Alij, inquit, ut isthuc
faciant monendi sunt. Nam princeps ac dux hortan- *Dux aliorum*
dus est potius ut seruet ciues. Vox imperatore digna, *seruator*
cuius est ciuium multorum salutem, suæ unius incolu-
mitati antepone.

Quum è militibus quispiã qui uiderat Lacedæmo- 3
nios per angustias montium aduentare, dixisset Pe- *Animose*
lopidæ, Incidimus in hostes, Qui potius nos in illos,
quàm in nos illi?

Ab Alexandro Pheræorum tyranno præter foede- 4
ra captus ac uinctus Pelopidas, conuitia congeffit in *Libertas*
foedifragū: ut autem iratus ille dixit, Mori properas,
Admodū, inquit, quo magis in te exasperentur The-
bani, tuq; citius des pœnas uiolati foederis, dijs pa-
riter

riter atq; hominibus inuisus.

5 Thebe tyranni uxor adiit Pelopidam, dixitq; se mi
Libere rari, quod uinctus esset tam hilaris. At ego, inquit, ma
 gis te miror, quod non alligata feras Alexandrum.

6 Posteaquam Epaminondas Pelopidam liberum
Mortis *contemptus* reduxisset, aiebat se gratiam habere Alexandro, per
 quem experimēto comperisset, se non tantum ad bel
 lum, sed etiam ad mortem bene animatum esse.

7 Quum Pharfali congressurus esset cum Alexandro
 Pheræorū tyranno, milites admonuerunt, duplo plus
 Thessalorum esse cum Alexandro, quàm ipse Theba
 nos haberet, Tanto, inquit, melius nobis erit, plures
 enim uincemus. Hoc & alteri cuidam adscribitur.

MANIUS CURIUS

8 Manius Curius nonnullis arguentibus quod ex a
Agri modus gris bello partis, partem exiguam unicuique militum
 distribuisset, magnam uero reipublicæ optauit à dijs,
 ne quando existeret quisquā Romanus, cui ager exi
 guus uideretur, qui posset alere dominum. Sentiens
 eum non esse Romano dignum nomine, qui plus ap
 peteret, quàm quod ad uictum frugalem satis est.

9 Samnites posteaquàm ab illo fuerant deuicti, uene
Aurū spretū runt ad Manium Curium, ac magni auri uim offere
 bant, atq; id temporis fortè rapula coquebat ollis si
 ctilibus. Respondit autem Samnitium legatis hunc in
 modum, Nihil opus est auro, talem cœnantī cœnam:
 sibi

sibi uero potius esse, aurum possidentibus imperare,
quàm aurum habere.

C. FABRITIUS

C. Fabritius quū audisset Romanos à Pyrrho de-
uictos, ad Labienum uersus: Pyrrhus, inquit, non Epi-
rotæ, uicerunt Romanos. Sentiēs unius ducis ingenio
uictoriam acceptā ferri oportere, non uirtuti militum. *Dux egregi-
gus*
Hoc pacto Romani nominis ignominia eleuauit, qui
quum Epitotis essent uirtute superiores, hoc solo erāt
inferiores, quod non haberent ducē Pyrrho similem.

Quum Pyrrhus pro redimendis captiuis multum
auri misisset, aurum quidē non accepit Fabricius. Po-
stridie uero Pyrrhus maximum elephantum emisit,
qui ignaro Fabricio à tergo subito barriens appare-
ret. Id ubi factum est, respiciens Fabricius ac ridens,
Me, inquit, nec aurum heri, nec hodie belua fecit atto-
nitum. Sensit Pyrrhū hoc de industria egisse, ut quo-
niam auro bonisq; uerbis deliniri non poterat, imma-
ni uoce beluæ tereretur. Sed expertus est Pyrrhus a-
nimum undiquaq; inexpugnabilem. *Animus in-
expugnabilis*

Pyrrho uero hortanti ut Fabricius apud se ageret,
imperij socius futurus, Ne tibi quidem isthuc expe-
dierit, inquit. Nam si Epirotæ nostrum utrumq; per-
norint, mihi regi quàm tibi parere mallent. *Fiducia sua*

Fabricio iam consuli misit epistolam Pyrrhi medi-
cus, qua promittebat se regem ueneno necaturū, si iu-
beret. *Fides in hostē*

Fides in hostē
beret. At eam epistolam autore non prodito ad Pyrrhum remisit, iubēs illum sibi cauere, qui pessimus esset iudex, tum amicorum, tum hostium. Sentiēs eum eos habere pro hostibus quos amplecti debebat si satis nouisset, & hos pro amicis ducere, qui peius illi uelent, quàm hostes.

Nihil gratis
14 Cæterum ubi compertis insidijs Pyrrhus medicum egisset in crucem, Fabricio captiuos gratis remisit. At Fabricius noluit eos gratis recipere, sed parem captiuorum numerū remisit, ne à Pyrrho proditi ueneficij mercedem acceperisse uideretur. Negans se hoc indicium fecisse Pyrrhi causa, sed ne Romani uiderentur dolis hostem occidere, ut qui uiribus superare non possent.

FABIUS MAXIMVS

Conuitia contempta
15 Fabius Maximus quoniam cum Hannibale conflictere detrectabat, sed mora copias illius, & pecuniarū & commeatus egentes attenuabat, sequens illum per aspera montuosaq; ac subinde obiter sese opponens, à nonnullis per ludibriū dicebatur Hannibalis pædagogus: hoc conuitio nihil commotus, pergebat suum institutū sequi, dicens apud amicos, Qui dicteria conuitiaq; metuat, eum sibi uideri timidiorē, his qui fugiūt hostes. Sensit hoc turpius esse timiditatis uitium quo leuius est periculum. Nihil autē leuius dictis, quæ qui formidat, quomodo sustinebit impetū hostium?

Quum

Quum de Minutio illius collega, quoniam nonnul¹⁶
 los hostes deiecerat, multus esset ortus rumor, tanquã
 de uiro nomine Romano digno, ait, se magis sequun^{Temeritas}
 dam Minutij fortunã, quã aduersam pertimescere.
 Sentiens illius temeritatem periculosissimam esse rei
 publicæ, quam si rerũ successus attolleret, in extremum
 discrimen adducturam uniuersum populum Roma
 num, sed aduersis casibus futuram moderatiorem.

Paulo post quum Minutius hostium insidijs septus¹⁷
 in summo esset periculo, ne cum suis copijs periret, Fa
 bius è monte mouens exercitũ, uenit illi auxilio, mul
 tisq; trucidatis hostibus ipsũ eripuit. Hoc facto Han^{Facete}
 nibal ad suos dixit, Nonne uobis sæpenumero præ
 dixi, fore, ut illa montana nubes nobis aliquãdo tem
 pestatem immitteret? Hoc Hannibalis, non Fabij di
 ctum, huc aliunde suspicor adscriptum.

Post calamitatem quã Romani acceperant apud¹⁸
 Cannas, creatus imperator cum Claudio Marcello,
 uiro audaci, semperq; gestienti cum Hannibale con
 fligere, Fabius potius sperabat futurum, ut si pugna^{Contatio}
 abstineret, Hannibalis exercitus ductu temporis defi
 ceret. Id sentiens Hannibal, dixit se magis formidare
 Fabium à pugna quiescentẽ, quã Marcellũ pugnan
 tem. Nec hoc est Fabij apophthegma, sed Hãnibalis.

Miles quidam Lucanus delatus erat Fabio, quod¹⁹
 noctu frequẽter è castris clam excederet, amore cuius
 dam

*Error meri/
tis cōdonatus* dam sceminæ. Fabius quum audisset illum alioqui in rebus belli præclarū esse uirum, iussit clam apprehensam mulierē quam amabat miles, ad se perduci: quæ simul ut adducta est, iussit accersi uirum, ad quem ita loquutus est. Haud clam nobis fuit, te præter legē militarem abnoctare à castris: at ne id quidem prius nos latuerat, te probum esse militem: proinde errata ante bene gestis cōdonamus, cæterum posthac eris nobiscum: nam habeo fideiussorem, & productam mulierculam illi commendauit.

Facete 20 Tarentinos Annibal præsidio imposito tenebat, arce excepta, Fabius itaq; dolo quàm longissime exercitum suum abduxit ab urbe: quā ubi cepisset, diripiuisetq; scribæ percontanti, quid de templorum simulacris statuisset, Relinquamus, inquit, Tarentinis deos iratos.

*Iactantia
clusa* 21 Quum M. Liuius sibi postularet acceptū ferri, quod Fabius cepisset urbem Tarentinam, uidelicet quod in arce præsidium habuisset, cæteris iactantiam hominis deridentibus, Vera, inquit Fabius, narras: nam nisi tu ciuitatem amisisses, nequaquam ego recepissem.

*Consulatus
maiestas* 22 Fabio iam sene, filius illius consul factus est, qui quū publicitus multis audientibus habuisset orationē, Fabius consensu equo præcedebat. Quum autem iuuenis lictozem misisset, qui patrem iuberet equo descendere, alij quidem factum hoc auersati sunt. At Fabius
ab equo

ab equo defiliens, non habita ætatis ratione accurrit, ac filiū cōplexus, Euge, inquit, fili, sapiſ qui intelligas quibus imperes, & t̄p magnū magistratū ſuſceperis.

Quum Minutius gloriaretur ipſius opera, multum ²³ maieſtati Fabianæ dignitatis deceſſiſſe. Si ſaperes, inquit Fabius, Minuti, reputares tibi cū Hannibale certamen eſſe potius quàm cum Fabio. *Graviter*

Dicebat abſurdum uideri, ſi quū equos & canes uenaticos familiaritate cibo t̄p cūcuremus, potius quàm catenis aut uerberibus, homines feroces animo, nō humanitate ac beneficijs nobis conciliemus, ſed aſperiores in illos ſimus quàm agricolæ ſunt in caprificos ac malos ſylueſtres & oleaſtros, qui has nō protinus excidunt, ſed inſitione docent miteſcere. *Humanitas ei curat optime*

Fabius Maximus congiariorum exiguitatem notans, dixit non eſſe congiaria, ſed heminaria. Congiaria dicuntur dona quæ dantur populo. Congius autē menſuræ genus eſt, qua multo minor eſt hemina. Ad menſuram igitur alludens negauit eſſe congiarium, ſed heminarium. ²⁵

ANNIBAL

Annibal à Minutio quē inſidijs obſederat, per Fabij copias depulſus, ubi rediſſet in caſtra dixiſſe fert, eò prælio à ſe uictum Minutium, ſe autē à Fabio fuiſſe ſe ſuperatū: uidelicet ex eadem pugna uictus & uictor redijt. Perierat enim Minutius, ni Fabius ſuccuriſſet. ²⁶ *victor & uictus*

Pp Quum

- 27 *Pertinacia uincit* Quum Marcellus aliquot diebus continenter cum Annibale conflixisset uario Marte, dixit Annibal sibi rem esse cum hoste, qui nec uictus nec uictor nosset quiescere.
- 28 *Dolus dolum uincit* Quum Fabius simili arte recepisset Tarentum, quali Annibal ceperat. Et Roma, inquit Annibal, suum habet Annibalem.
- 29 *Militaris ferocia* Quum Romanorum legati pacis conditiones retulissent apud Carthaginenses, & Gisco quidam ausus est suadere bellum cum Romanis redintegrandum, Annibal indigne ferens hominē imbellem de rebus arduis loqui, adhuc dicentem è suggesto deturbauit. Hoc factum tam uiolentū in libera ciuitate demirante & indignante multitudine, Annibal consensu suggesto, dixit neminem mirari debere, si qui à primis statim annis Carthaginem reliquisset, interim ætatem omnem in bellis & armis transegisset, minus nosset urbanas consuetudines, hoc præfatus pacem suadere cœpit & persuasit.
- 30 *Lachryma fera* Quum adesset dies quo primam pensionem exigebant à Pœnis Romani, totus populus ad tributimentionē ingemuit, at Annibal interim effuse risit. Ea de re increpatus ab Asdrubale Hedo, negauit eū risum fuisse gaudētis, sed aliorum seras & inanes lachrymas deridentis, quæ nūc in leuiore malo manarent, quum antea potius manare debuerint, quo tempore Romani classes

ni classes, arma & amplissimarum uictoriarum spolia
Pœnis detraherent, ac leges uictis imponerent.

Quū Annibal apud Cannas felicissime pugnasset,
amicis suadentibus ut fugientē hostem insequens in
urbem irrumperet, nō obtemperauit. Quam rem Bar
cha Carthaginensis a deo indigne tulit, ut exclamarit,
Vincere scis Annibal, uictoria uti nescis. Hoc dictum
T. Lilius tribuit Maharbali.

31
Vti uictoria

Annibal Gisconi nuncianti sibi admirabilem uide
ri Romanorum instructorum ad pugna numerum,
imò aliud, inquit, mirabilis te fugit. Quidnam hoc
esset sciscitanti Gisconi, quod ex tam numerosa, in
quit, hominum multitudine, nullus appellatur Gisco.
Is ducis iocus multum timoris detraxit, multum q̄ ala
critatis addidit militibus.

32
Ridicule

Idem profugiens, apud Antiochum regem agebat.
Is ostendit illi suum exercitum, barbarico apparatu
magnifice instructum, sed ad prædam magis quàm
ad bellum. Hæc omnia quum diligenter esset contem
platus Annibal, rogauit Antiochus, num hæc omnia
satis essent futura Romanis. Tum Annibal, planè sa
tis arbitrator, etiam si auarissimi sint Romani. Lusit Pœ
nus ab inexpectato, Rex de prælio sciscitabatur, iste
respondit de præda. Quid enim aliud est miles imbel
lis, auro, argento, cæterisq̄ rebus ad prædam inuitan
tibus instructus?

33
Exercitus
prædæ aptus

34 *Odiū pertinax* Idem adhuc puer, quū quæreretur de finiēdo odio inter Romā & Carthaginem, pedem infixit solo, ac puluere suscitato tum demum finem belli fore dixit, quum altera pars in habitum pulueris esset redacta. Agnoscas ingenium exitio Romanæ gentis natum.

35 *Præstantia* Inter Scipionem Africanū & Annibalem ortus est sermo de præstantia ducū. Quumq; Scipio rogasset quem primū esse censeret, respondit, Alexandrum magnum, quem secundum, Pyrrhum Epirotarum regem, quem tertium, seipsum nominauit. At quid, inquit Scipio, Si me uicisses. Tum, inquit, me neq; secundum, neq; tertium, sed omnium primum censuissem.

36 *Odiū pertinax* Annibal bibiturus uenenum quod in eum usum paratum habebat, dixit: Soluamus ingenti cura populum Romanum. Id postremo male habebat hominem, quod Romanis iam non posset aliquo pacto molestus esse.

SCIPIO MAIOR

1 *Ocium sapientis* Scipio senior si quando uacans à negocijs bellicis in literis uersaretur, dicere solet se nūquā minus esse ociosum, quā quū esset in ocio. Sensit se id temporis non dare animum ocio, aut uoluptatibus, sed de reip. commodis multa suo cum animo tractare.

2 *Imperator castus* Posteaq; Carthaginem armis ceperat, milites quidam uirginem elegante forma captam adduxerunt, eiq; tradiderunt. Hic ille libenter acciperem, inquit, si priuatus

privatus essem, non imperator. Iuuenis insigni forma
 corrumpi non potuit, quo minus meminisset quid de
 ceret imperatorem. At multi sunt hodie, qui ob hoc
 ipsum sibi credunt tum licere, tum decora esse omnia,
 quod sunt imperatores.

Rursus quum obsideret oppidū humili loco situm,
 prominente illinc Veneris templo, iussit illuc profiteri
 uadimonia, tanquam tertio post die ius ibi redditu-
 rus. Et quod se facturum prædixit, fecit urbe capta: tan-
 ta erat uictoriæ fiducia.

*Fiducia
 euentus*

In Sicilia percontanti cuidam, qua re fretus classem
 educere pararet in Africā, ostendit uiros armatos tre-
 centos, sese exercentes, præterea turrim excelsam mari
 imminentem. Et ait, Nullus horum est, qui non con-
 scensa turri semet in mare præcipitaturus sit, si iussero.
 Sentiens non perinde referre quàm numerosam edu-
 cas multitudinem, modo fortis dux ducat exercitatos,
 & dicto audientes.

*Miles dicto
 audiens*

Vbi traiecit in Africam, ac terra potitus hostium ca-
 stra concremasset, Carthaginenses missis legatis foæ-
 dus cum Scipione pepigere, pollicentes se & elephan-
 tos camelosq; & naues, & pecunias daturus. Cæterū
 posteaquàm Annibal abnauigasset ex Italia Cartha-
 ginem, cœpit illos conuentorum pœnitere, eò quod
 iam animum recepissent. Id audiens Scipio, negauit
 se etiam si ipsi uellent, pacta seruaturum, nisi prius im-

*Animus
 presens*

P p s peratis

peratis adderent talentorum quinque milia, hoc nomine quod Annibalem accersissent.

6 At posteaquam Carthaginenses ui adacti, legatos de foedere ac pace ad Scipionem misissent, iussit eos qui uenerant protinus abire, tanquam non audire eos, priusquam L. Terentium ad se perduxissent. Erat autem *Humaniter & grate* Terentius Romanus, uir probus & humanus, qui in bello captus a Pœnis detinebatur. Quem ut adduxerant, Scipio pro tribunali sedens hominem apud se collocauit, moxque auditis legatis bellum dissoluit. Porro Terentius tanti beneficii memor triumphante Scipionem sequebatur pileatus, uelut illius libertus. Quin & Scipione mortuo ad exequias multum exhibuit, aliaque ad funeris celebritatem pertinencia studiose procurauit. Sed de his posterius. Hic in Scipione quidem habes exemplum beneficii candide simul & honorifice collati, in Terentio uero memoris animi specimen.

7 Posteaque Romani traiecerant in Asiam aduersus Antiochum regem, isque legatos ad Scipionem de pace misisset. *Frenum receptum* Id, inquit Scipio, prius factum oportuit, non nunc quum & frenum & sessorum recepisti. Alludit ad apologum de equo & sessore, notiores quam ut hic sit commemorandus.

8 Senatus decreuerat ut pecunias sumeret ex arario, at quum quaestores ararii negarent se eo die aperturos. Ipse, inquit, aperiam, quando mea causa clauditur, qui tanta pecuniarum ui repleuerim ararium. *Fiducia meritorum* Vacua non

non clauduntur, eò Scipio per iocum dicebat sibi hoc laboris suscipiendum ut aperiret, qui fuisset in causa ut tam diligenter clauderetur, ut quæstores diei spatiū quærerent ad recludendum. Exemplum ingentis fiducia meritis quæsitæ.

Quum à Petilio & Quinto trib. plebis, multis nominibus accusaretur apud populum Romanū, nihil ad crimina respōdit, tantum hoc dixit, Hoc die Quirites Annibalem & Carthaginē deuici: proin ipse sumpta *Fiducia* corona in Capitolium ascendo Ioui Opt. Max. sacrificaturus, si quis de me suffragium ferre uelit, ferat. Hæc *meritorum* loquutus ascendebat ad Capitolium relictis accusatoribus, nondum perorata causa. Tantum ualet egregiorum in rempub. meritorum fiducia, ut repente iudicij rigor uersus sit in ouationem, & reus pro supplice egerit triumphantem.

Scipio Africanus quibusdā calumniantibus, quod *10* parum strenuus pugnator esset, Imperatorē, inquit, *Generose* me mater non bellatorem genuit. Significans in Imperatore plus habere momenti solertiam ac prudentiam in consilijs, quàm uires in prælijs.

Idem dicere solebat, hosti non solum esse dandam *11* uiam fugiendi, uerum etiam muniendam: docens *Clementer* moderandam esse uictoriam, nec sæuendum in eos qui contra ferre arma destitissent.

Idem militi cui scutum erat elegantius ornatum, nō *12* miror,

Ignauia miror, inquit, quod scutum tanta cura ornaris, in quo plus habeas praesidij quam in gladio: Significans illum ignauum militem. Clypeus tuetur, sed gladius fortitudinis organum est.

13 *Graviter* Idem dicere solet, ij quibus sunt equi ferociores tradunt eos domitoribus, ut his facilioribus possint uti. Sic homines secundis rebus effrenatos, sibiq; praesidentes tanquam in gyrū rationis ac doctrinae duci oportere, ut perspecta rerum humanarum imbecillitate, uarietateq; fortunae, reddantur moderatiores.

14 *Prouidentia* Dicere solet, in re militari turpe uerbum esse, non putaram: quod alijs in rebus interdum locus datur male instituta posterioribus consilijs melioribus corrigere. Caeterum quae ferro aguntur, ea non oportet temere aggredi, quod hic error ferè est inemendabilis. Idem dictum locum habet, & in his quae semel facta mutari non possunt, ut in ducenda uxore, in sacris ordinibus.

15 *Quando bellandum* Quum hoste dicebat non esse confligendum, nisi aut inuitaret occasio, aut urgeret necessitas: quod incogitantis sit opportunitatem oblatam negligere, & extremæ ignauiae est, tum non praestare fortem animum, quum audacia spem praebet incolumitatis, formidolositas nihil aliud quam certum promittit exitiū.

T. QUINTIUS

f. T. Quintius ab ipso protinus initio clarus fuit, ut prius

prius quàm esset ædilis, aut tribunus militū, aut prætor, consul factus sit. Porro missus imperator aduersus Philippum, suasit ut ueniretur in colloquium. At quum Philippus posceret obsides, eò quod ille multis Romanis comitatus esset, ipse uero solus, ut solus sis, inquit Quintius, ipse fecisti, qui amicos & cognatos tuos occideris.

Libere

Vbi Philippum bello uicerat, in Isthmijs præconio iussit euulgari, se Græcos suæ libertati, suoq; iuri permittere. Quotquot autem Romani temporibus Anibalensis capti, seruiebant apud Græcos, quum horum singulos Græci quingentis drachmis emissent, gratis Quintio donarunt: qui & ipsi Romæ triumphantem Quintiū sequuti sunt pileati, quod facere solent, è seruitute manumissi. Et hoc admiror à Plutarcho inter apophthegmata commemorari.

Clemens uictor

Achæos meditates expeditionē aduersus insulam Zacynthiorum monuit, ut cauerent, ne more testudinum caput extra Peloponesum proferentes, uenirent in periculū. Testudo enim intra testam tutissima est.

*Tutum
consilium*

Quum Antiochus rex cum numeroſo exercitu uenisset in Græciā, omnesq; reddidisset attonitos, & militū numerus, & armaturæ uarietas, Quintius hoc sermone mone metū ademit Achæis: Quum, inquit, essem in Chalcide cœnans apud hospitem meum, mirabar carniū copiā, quum essent omnia tecta niue: at hospes

*Oſtentatio
inanis*

Qq respon

respondit, ea omnia nihil aliud esse quàm suis domesticæ carnes, tantū apparatus & conditura diuersa, Ne uos igitur, inquit, admiremini regis copias, quum auditis hastatos, cataphractos, pedites & equites, sagittarios. Nam hi omnes Syri sunt, armatura inter se differentes.

5 In Philopœmenem Achæorum ducem, qui multos haberet equites & armatos, sed pecuniarum indigens, ita ludebat, Philopœmen, inquit, manus habet & crura, uentrem non habet. Ac tali quidem specie corporis erat Philopœmen. Quintus autem equites ac pedites armatos, manus & crura ducis appellabat, sed quoniam nō habebat quo aleret militem, negabat illum habere uentrem.

C. DOMITIUS

6 C. Domitius quem Scipio maior pro se Lucio fratri in bello aduersus Antiochum legatum dederat, ubi contemplatus esset hostium phalangem exercitus præfectis hortantibus ut confestim aggrediretur, negauit, tempus sufficere ad hoc, ut tot milibus trucidatis ac direptis impedimentis, in castra reuersi sua curarent corpora. Sed hoc ipsum postridie se tempestiue facturum dixit. Ac postero die congressus quinquaginta milia trucidauit. Vir strenuus non dubitauit de uictoria, spatium modo temporis gerendæ rei par eligebat.

*Fiducia
euentus*

P. Licis

P. LICINIUS

P. Licinius consul, imperator equeſtri pugna ſuperatus à Perſeo Macedonũ rege bis mille & octingentos milites amiſit, partim interfectos, partim captos. Vbi uero poſt pugnã Perſeus mitteret oratores actus *Animose* de ſœdere ac pace, Licinius qui uictus erat, uictori præſcripſit, ut ſi pacem uellet quæ haberet in ſua poteſtate daret in fidem Romanorum. Ne calamitas quidẽ fortiffimi uiri ſpiritus potuit imminuere. Nec ignorauit Perſeus quibus cum uiris ipſi res eſſet, eoq; fecit uictor quod uicti ſolent facere.

PAVLVS AEMYLIVS

Paulus Æmylius quum iterum peteret cõſulatum, *8* repulſam tulit, cæterum quum bellum aduerſus Perſeum ac Macedones, imperitia ſegniciẽq; ducum in longum duceretur, eidemq; conſulatum detuliſſent, *Neceſſitate delatus honor* negauit ſe illis habere gratiam: nõ enim ſe ob id tum deſignatum imperatorem quod ipſe deſideraret imperium, ſed quod ipſi imperatorem.

E' foro domũ reuerſus quum filiam puellam nomine Tertiam repperiſſet lacrymantẽ, rogauit quid haberet, Illa reſpondente, Perſeus nobis interiit: Id erat nomen catelli, quem puella habebat in delicijs: Sit felix, inquit, õ filia, omen accipio: moxq; in bellum proſectus pulcherrimum de hoſte triumphum egit.

In exercitu uero quum multam confidentiam ac lo

Qq 2 quaci

*Disciplina
militaris* quacitatem comperisset militū officia ducum sibi uin-
dicantium, resq; non necessarias curātium, iussit illos
quiescere, nec aliud quicquā agere, quā ut enses suos
acuere, cætera sibi fore curæ. Nocturnas autem ex-
cubias iussit illos sine lāceis & gladijs agere, quo nimi-
rum adempta spe depellendi hostem, tanto acrius pu-
gnarent cum somno.

*Dux usu re/
rum callidus* 11 Quum per loca prærupta irrupisset in Macedoniā,
uidissetq; instructam hostium aciem, exhortante Na-
sica ut protinus inuaderet hostem, Facerem, inquit, si
tuæ essem ætatis, sed multarū rerum experientia pro-
hibet, ne ex itinere statim cū instructa acie cōgrediar.

Ars conuiuij 12 Deuicto Perseo, quum epulum exhiberet uictoria-
le, dicebat eiusdē esse artis & aciem bene instruere, &
conuiuium exhibere: illam ut hostibus sit quāmaxi-
me formidabilis, hoc ut amicis sit iucundissimum.

Seuere 13 Quum Perseus captiuus deprecaretur, ne in trium-
pho duceretur. Istiuc, inquit, in te sitū erat: significans
illi licuisse in bello perire, aut certe uincere.

Frugalitas 14 Ex pecuniarū infinita ui reperta in castris hostium,
ipse quidem nihil sibi sumpsit, Tuberoni tamen gene-
ro phialam pondere quinque drachmarum, fortiter ge-
stæ rei præmiū dedit. Atq; hoc primum aiunt argen-
teum uasculū in Æliorum domum fuisse ingressum.

15 Ex quatuor liberis masculis quos susceperat, duos
antea dederat in adoptionem. Ex duobus autem qui
reman-

remanferant in familia, alter quinque ante triumphum diebus interiit, annos natus quatuordecim: alter quinque post actum triumphū die, annos natus duodecim. *Patriæ charitas*
 Ob id populo luctum ac mœrorem cum illo iungente, ipse prodiens ad multitudinem, dixit, se post tam cōtinuos rerum successus aliquid magni mali à fortuna expectasse: se uero nunc de patriæ incolumitate securum esse factū, nihilque timere periculi, posteaquàm fortuna prospere gestarum rerum inuidiā in suam domum impingente, ipse pro omnibus dependit.

Vxor erat illi Papyria, Mafonis uiri consularis filia, 16
 quam quum longo tempore domi habuisset, exque ea pulcherrimam sobolem sustulisset inelytum illum ac maximum Scipionem Æmylianum, repudiavit: & amicis diuortium uehemēter dissuadentibus, porrexit calceum, dicens, Hic calceus nōne nouus est, nōne pulcher est? At nemo uestrū nouit, quā pedem meum torqueat. *Calceus quā torqueat*

Perseo sese ad uictoris pedes abiicienti, uocesque de 17
 generes emittenti, Quur, inquit Paulus, fortunam cimine liberas, sic te gerens, ut superiore etiā fortuna uidearis indignus? Quur meam dedecoras uictoriam, *Generose*
 ac rerum à me gestarum gloriam obscuras, tam abiectum te demonstrans, ut indignus appareas, quem populus Romanus haberet hostem?

Idem dicebat imperatorē, si minus ætate, certe mo- 18

Temeritas ribus senem esse oportere. Sentiens non esse præcipi-
tanda consilia, quod solent iuuenes, sed moribus uten-
dum esse senilibus.

C A T O S E N I O R

Veter surdus 1 Cato Senior in concione suasurus de frumento uiri-
tim diuidendo, ita præfatus est, perdifficile esse ad uen-
trem auribus carentē uerba facere: uetrem dixit quod
ageretur de populi uictu.

Luxus 2 Aiebat se mirari, quomodo seruari possit ea ciuitas,
in qua pluris ueniret piscis quam bos. Præcipuus lu-
xus olim erat in piscibus, unde legimus mullum sex
milibus emptum.

Vxorum imperium 3 Obiurgans aliquando summam uxorū impoten-
tiam, Omnes, inquit, homines uxoribus dominantur,
nos omnibus hominibus, nobis autē uxores: hoc mo-
do colligens mulieres esse rerum omnium dominas.

Impunitas mala 4 Dicere solet, se malle pro collato beneficio nullā re-
portare gratiam, quam pro maleficio perpetrato non
dare pœnam. Significans nihil esse periculosius impu-
nitate, quæ semper ad deteriora inuitat.

Seuerus in seipsum 5 Idem dicebat se omnibus peccatibus ignoscere, præ-
terquam sibi ipsi. Multū dissimilis illi Meuius, qui car-
pens alios, sibi cōdonabat omnia. Sibi ignoscit, quem
nō pœnitet admissi. De se pœnas sumit, qui cura pen-
sat, quod incogitantia commissum est.

6 Exhortans autem magistratus ad sumēdas pœnas
de his

de his qui delinquerēt, dicebat eos qui maleficos prohibere possent, nec facerent, lapidandos esse. Sentiens illos de uniuerso populo pessime mereri, ad scelerum licentiam inuitantes improbos.

Aiebat sibi magis placere iuuenes qui rubescerent, quàm qui pallesterēt, quod rubor arguat probam indolem, pallor non item. 7
Pudor

Dicebat sibi inuisum esse militē, qui ambulans moueret manus, pugnanis moueret pedes, clariusque steteret, quàm inclamaret: pessimum autem imperatorem, qui sibi non posset imperare. 8
Miles bonus

Maxime existimabat oportere unumquemque seipsum reuereri, quod nullus unquam à seipso discedat. Ita fieret, ut quicquid alijs testibus non auderemus facere, idem solos facere puderet. 9
Sibi quisque testis

Conspiciens multorum erigi statuas, malim, inquit, ut de me querant homines quam obrem Catoni non sit posita statua, quàm quare sit posita. Sentiens se male res præclaras gerere, ut olim scientes illi promeruisse statuam, mirentur non esse positam. 10
Statuarum gloria

Admonebat ut qui potentes essent, parce uterentur sua potestate, quo semper uti possent. Sentiens potentiam clementia comitateque fieri diuturnam, ferocia breuem. 11
Potestas moderata

Qui uirtutem honore suo fraudarent, eos dicebat ipsam uirtutem à iuuentute auferre. Sentiens præmijs 12
Honus uirtutis

mijs animos iuuenum ad uirtutem accēdi, quæ si detrahas, ipsa uirtus elanguescit.

13 *Iustitia* Magistratum aut iudicem dicebat, nec pro iustis orandum, nec pro iniustis exorandum. Sensit culpam esse iudicium, si ut iustis æqui sint, orandi sunt, quum oporteat ultro fauere bonis: pro iniustis orare fortassis humanitatis est, at exorari est à iustitia deflectētis.

14 *Impunitas* Iniuriam etiam si facienti nihil adferat periculi, uersis tamē periculosam esse dicebat. Sentiens impunitæ iniuriæ exemplum omnibus minari iniuriam. Et enim si liceat impune lædere, nullus erit tutus ab improborum uolentia.

15 *Senectus* Senectuti quum multa adsint probra, dicebat non esse addēdum maliciæ dedecus. Sentiens senectutem multis nominibus uulgo male audire, ut deformis, ut edentula, ut lusciosa, ut imbecillis, ut obliuiosa, ut indocilis. Hæc ferre satis est, ut non accedat crimen improbæ uitæ, quod omnibus quidem scœdum, sed seni scœdissimum. Alij narrant hoc ab illo dictum in senem obuium uitæ cōtaminatæ: ne ætatis tuæ malis, addas turpitudinem.

16 Iratū ab insano nulla alia re differre dicebat, quam mora temporis. Sentiens iram esse breuē insaniam.

17 *Inuidia quomodo uitetur* Eos qui fortuna moderate sobrièq; uterentur, dicebat minime peti inuidia. Non enim, inquit, nobis, sed bonis quæ nos circumstant, inuident homines. Exterua bona

na bona extra hominem sunt, at insolenter utendi uirtutum intra hominem est. Qui eo sibi constant inuidiam, uere sunt inuidiosi.

Qui in rebus ridiculis seriam operam ponerent, eos dicebat in serijs fore ridiculos. Significans assuetos ridiculis, ob habitum collectum, in serijs negocijs ita se gerere, ut non solum rideantur, sed etiam derideantur. *Ridiculis assuescere*

Præclaras actiones aiebat præclaris uerbis occupandas, ne à gloria defluant. Argutius est quod uertit Philadelphus, aliud, ut opinor, exemplar sequutus, Honestas actiones honestis actionibus occupandas: hoc est, benefacta benefactis addenda, ne si desinamus benefacere, obsolescat priorum benefactorum memoria.

Ciues inculabat, quod semper iisdem committerent magistratum, Videmini enim, inquit, aut uilem habere magistratum, aut iudicare paucos esse dignos magistratu. Quorum alterum male sentire de publica potestate, alterum erat male sentire de ciuibus. *Honos non semper iisdem*

Quendam qui agros mari uicinos ob luxum uendere coactus est, aiebat se mirari, quasi plus posset quam ipsum mare: quod enim illud uix paulatim alluebat, ille facile deuorarat. *Lurco*

Censuram petens, quum cæteros competitores uideret supplices populocum blandientes, ipse clamabat populo opus esse medico austero, ualidis cum remedijs: proin eligendum, non qui iucundissimus esset, sed qui *Seueritas*

R r inexo/

inexorabilis. Atq; hæc dicens ante omnes cenfor creatus est. Agnouit populus morbum suum, eoq; Cato plus ualuit obiurgando, quàm cæteri blandiendo.

Vox in bello 23 Quando docebat iuuenes intrepide pugnare, sæpe numero dicebat, uerba plusquàm gladium, & uocem plusquàm manum hostes in fugam uertere, attonitosq; reddere. Nolebat militem in prælio mutum esse, sed atrocibus dictis, clamore, uultusq; truculentia terrere hostem.

Argute 24 Bellum gerens cum his qui Bætini fluuiũ accolunt, quum in discrimen adductus esset, propter hostium multitudinem, & Celtiberi quidem offerrent supplicias, si darentur talenta ducenta, Romani uero non sinnerent illum mercede pacisci cum barbaris, dixit errare Romanos, eò quod si uicissent, reddituri fuerint, nõ de suo, sed de bonis hostiũ, sin uicti fuissent, iam non fore, nec à quibus peteretur, nec qui peterent.

Abstinentia ducis 25 Quamuis autem complures urbes cepisset, tamen aiebat se hisce diebus quos inter hostes egit, nihilo plus sumpsisse, quàm quæ ex hostium agris comedisset bibissetq;.

Reditus è bello 26 Quum cuidam militum argenti libram distribuisset, ait satius esse multos habentes argentum, quàm paucos habentes aurum è militia domũ redire. Nam duces non alia re quàm gloria auctos è prouincijs redire oportere. Sensit rem sat feliciter gestam, si tanta
militum

militum multitudo redeat incolumis, ut ex distributis manubijs exigua portio ad singulos redeat, potius quæ si multis desideratis, pauci redeant ex præda locupletiores. Quoniam autem rerum prospere gestarum gloria redit ad duces, hac portione par est illos esse contentos, siue multum sit prædæ siue parum.

In militia quinque famulos habebat, quorum unus ²⁷ tria captiua corpora emit. Quod ubi sensit rescisse Catonem, priusquam in eius conspectum ueniret, seipsum *Seueritas* laqueo præfocauit. Adeo questum oderat in milite, ad eo ueniam desperabat qui peccauerat. Nec hoc uideatur apophthegma.

Hortante Scipione Africano, ut Achæorum exulibus ²⁸ opitularetur, quo illis in suam patriam redire liceret, simulabat eius rei sibi nullam esse curam. Cæterum in senatu quum hac de re multa uerba fierent, assurgens ait: perinde quasi nihil habeamus quod agamus, sedemus de seniculis aliquot Græcis disputantes, utrum à nostris an illius regionis uespillonibus efferantur. *Senes neglecti*

Quum Posthumius Albinus historiam Græce ²⁹ scripisset, & ob id ueniam peteret ab auditoribus, Cato irridens, danda, inquit, erat uenia, si Amphictyonum decreto coactus Græce scripisset. Hoc aliquanto secus *Latinus Græce* narrat Gellius & Macrobius.

Populum Romanum gregi pecudum conferre ³⁰ solebat,

Rr 2 lebat,

lebat, quæ singulæ nemini obtemperant, uniuersæ autem gregis ducem sequuntur. Sic & uos, inquit, quos *Populus qualis* nemo uestrûm priuatim in consilium adhibere uellet, ab his hic congregati uos agi duciq; sinitis. Notans populum, quod deterrimis committeret magistratus.

31 Aiebat populum Romanum non tâtum purpuræ, *Honos alit uirtutem* uerumetiã uirtuti plurimum conducere. Quemadmodum enim tinctorum eum potissimum colorem inducunt, quo uident homines maxime delectari, ita iuentus ad ea studia potissimum incûbit, quibus populus defert honores. Honos enim non solum alit artes, uerumetiã uirtutem. Hoc pacto monebat populum, ut magistratus his demum cõmitterent, qui de se uirtutis specimen dedissent: Ita fore, ut quàm plurimi sese ad egregia studia conferrent.

32 Hortabat iuuenes ut qui uirtute & æquitate ad dignitatem peruenissent, ne turpiter ad deteriora degenerarent: sin ambitu ac uiolétia, ad meliorem frugem se referrent: Ita futurum, ut & illi gloriam auerent, & hi benefactis maculam abolerent.

33 Qui magistratum eundem frequenter ambirent, eos *Modus in honoribus* dicebat uelut ignaros uia, ne aberrarent lictores qui præcederent semper quærere. Solent enim lictores præire magistratum, non ut uiam ostèderent, sed honoris gratia.

34 In inimicum quædam probrosæ uitæ, huius, inquit, mater

mater quum deos orat, ut sibi filius sit superstes, non precatur, sed imprecatur: sentiens illam & sibi & reipublicæ precari magnum malum. *Filius improbus*

Quum Eumenes rex Romam uenisset, & à senatu honorifice exceptus, clarissimorum ciuium frequentia stiparetur, Cato non dissimulabat tantum Romano, rum erga illum studium sibi suspectū esse, ipse uitans regis consuetudinem. Hoc quibusdam admirantibus ac dicentibus Eumenem uirum esse probum, ac amico in populum Romanum animo, Sint ista uera, inquit, atramen ista belua, natura ferox canis est. Sentiens omnes reges, utcumq; pro tempore simulent, natura tyrānos esse, ac Democratiae inensos: Romæ autem regis nomen erat inuisissimum. *Rex inensus Democratia*

Dicebat ideo sibi ab inimicis conflari inuidiā, quod quotidie noctu surgens rei familiaris rationibus neglectis, reipublicæ consuleret, notans ingratitude[m] populi. *Inuidia ob benefacta*

Quum tres essent designati qui legati proficiscerentur in Bithiniam, quorum unus podagra teneretur, alter caput haberet uulneribus confossum, tertius uecordia laborare uideretur, Cato ridens dixit, populi Romani legationē nec pedes habere, nec caput, nec cor. *Salse*

Quum impetratum esset de restituendis Achæorum exulibus, Polybius & hoc ad senatum retulit, ut restitutis apud suos pristini honores ac magistratus *38 Pusilla curare cum periculo*

Pufilla curare cum periculo redderentur. Hic Cato rogatus sententiam, dixit: Polybius idem facere uidetur quod fecit Vlyffes, qui Cyclopiſ speluncam repetere uoluit, quo pileum & cingulum, quæ illic per obliuionem reliquerat, reciperet. Significans abunde multum eſſe, quod exilibus datus eſſet in patriam reditus, eſſe quæ periculum ne dum priſtinos honores repetunt, etiam à reditu excludantur.

Noua ſententia 39 Aiebat ſtultos prudentibus plus adferre utilitatis, quàm prudentes ſtultis. Prudentes enim dum facile uident errata ſtultorum, ea quæ uitant, fieri cautioreſ: at ſtultos non item, quæ à prudentibus recte fiunt, quia non uident, poſſe imitari.

Obefus 40 Videns quendam uehementer obefum, mirabatur cui uſui tale corpus eſſe poſſet reipublicæ, cuius inter guttur & inguen omnia uenter occuparet.

Palato ſapere 41 Lurconi cuidam ambienti inter Catonis familiares recipi, negauit, dicens ſe cum eo non poſſe uiuere, qui plus ſaperet palato quàm corde.

Amor 42 Amantis animum dicebat in alieno corpore uiuere, quod hodie quoque celebratur, animam illic potius eſſe ubi amat, quàm ubi animat.

Pœnitenda 43 Tria per omnem uitam accidiffe dixit, quorum poenituiſſet: primum, ſi quid arcani ſceminæ credidiſſet: ſecundum, ſi quopiam nauigio uectus eſſet, quo pede ſtri itinere peruenire licuiſſet: tertium, ſi quĩs dies ipſi per negligentiam abſque fructu effluxiſſet.

Ad tri

Ad tribunum plebis qui ueneficij infamia labora- 44
bat, iniquam ferentem legem, Adolescens, inquit, non *Salse*
dum scio utrum haurire quod temperas, an approba-
re quod scribis deterius sit, Sentiens & legem quã pa-
rabat, exitiosam esse reipublicæ.

A quodam multis nominibus infami uexatus, Im- 45
par mihi, inquit, tecum certamen est. Nam ut tibi &
male audire & maledicere facillimum ac promptissi- *Maledicentia*
mum est, ita mihi maledicere insuaue, male audire
infolitum.

Apud Athenienses quum quæcunq; Cato breuissi 46
mo sermone expedierat, ea uix longo uerborum am-
bitu redderet interpres, dictũ est, Græcis orationem
è labijs, Romanis ex corde proficisci.

Adolescens quidam patris uita defuncti inimicum, 47
mox in ius uocauit ultusq; est, Quem Cato obuium *Pietas in*
comiter amplexus, Sic oportet, inquit, non agnis he- *patrem*
dis uè, sed è malorum lacrymis ac damnationibus pa-
rentum exequias celebrare.

Quum quidam Catoni dixisset, Eamus deambula 48
tum: & adolescẽs quidam interpellasset, dicens: Quid *Curare*
opus erat, de? Imò, inquit Cato, quid opus erat te? *friuola*
Vna litterula mutata, significauit ipsum potius esse
superuacaneum in uita, quàm de, in uerbo.

Cato percussus ab eo qui arcam ferebat, quum 49
baiulus diceret, caue, rogauit nunquid aliud ferret
præter

Admonitio
sera
præter arcam. Nam quod ad arcam attinebat, serum
erat dicere caue. Simulauit itaque Cato se moneri de
alio quopiam onere, quàm de arca, unde cauendum
esset. Simile est quod de Diogene trabe icto retu-
limus.

Portitudo
uera
50 Cato senior quibusdam efferentibus hominem in-
consulte audacem, & in rebus bellicis strenuum, ait
plurimum referre, utrum quis uirtutem magno æsti-
met, an uitam non magni faciat. Sentiens non eos es-
se fortes, qui quouis modo uitam cõtemnunt, sed qui
tanti faciunt uirtutem, ut huius gratia uitam alioqui
charam negligant. Nam semet in uitæ discrimen con-
ijcere, aut infelicium est, & quos uitæ iam tedet, aut im-
manium & beluis similiū.

Profusio
51 Cato in Albidium qui luxu facultates prodegerat,
deniq; & ædes deuorarat, nouissime cõsequutum in-
cendium, quod reliquum erat absumpsit, ita iocatus
est, ut diceret eum fecisse proteruiam. Id erat priscum
sacrificij genus, in quo siquid superfuisset, seruari reli-
gio erat, sed igni cremabatur.

Seuere
52 Catulus censor, Catonem sibi arctissima iunctum
necessitudine rogauit, ut quendam ipsius iudicio ob-
noxium, erat enim quæstor, missum faceret. Ille hunc in
modum respondit, Turpe est nos qui iuuentuti recte
instituendæ autores esse debemus, a licitoribus irride-
ri nostris. Negauit asperius, quod iniuste petebatur.

De spe

De spe sic prædicasse narratur autore Plutarcho, ⁵³
 quod quæ magna essent pusilla faceret: quæ pusilla, ^{Spes fallax}
 prorsus nulla. Sentiens, opinor, de periculis. Victoriæ
 spes extenuat omnia quæ solent à bello detertere.

Commemorantur eiusdem quædam uelut oracula ⁵⁴
 de re rustica. Dicebat fortissimos uiros ac strenuissi-
 mos milites, ex agricolis gigni, minimeq; male cogi-
 tantes. Prædium ne cupide emas. In re rustica operæ
 parcas, in agro emendo minime. Quod male emptū
 est, semper pœnitet. Agrū paraturos ante omnia in-
 tueri oportet aquarū uim & uicinum. Æstimare oportet
 quomodo niteant cōtermina. Malus est ager cum
 quo dominus luctatur. De bono domino melius emi-
 tur fundus. Agro ut homini quamuis sit quæstuosus,
 si idem sumptuosus sit, non multum superesse. Idem
 interrogatus quis esset certissimus quæstus, respondit,
 Si bene pascat, quis proximus, si mediocriter pascat.
 Quid tertium, si bene uestiat, quid quartum, respon-
 dit arare. Cuidam autem subjicienti, quid fœnerare,
 quid inquit hominē occidere? Dixit agricolam oportere
 uendacem esse non emacem. Fundum in adoles-
 centia sine contatione conferendum, non nisi consito
 agro ædificandum, ac tum quoq; cōtanter: optimum
 esse aliena insania frui. Eum qui bene habitet, sapius
 uentitare in agrum, frontemq; domini plus prodesse
 quàm occipitium. Hunc agri modum seruandum, ut

S s neq;

neque fundus uillam quærat, neque uilla fundum. Satius esse minus serere, & minus arare. Latifundia perdidere Italiam. Villicum quàm proximum domino cordi esse debere, & tamen sibi metipsi non uideri. Coli rura ergastulis pessimum est, ut quicquid agitur à desperatis. Nihil minus expedire, quàm agrum optime colere.

55
Patienter

Quum Catoni causam in foro agenti, Lentulus attracta pingui saliuâ in mediam frontem, quantum poterat expuisset, absterxit Cato faciẽ, ac dixit: Affirmabo omnibus Lentule falli eos qui te negant os habere. Os habere negantur quos nihil pudet: id quum eo facto maxime declarasset Lentulus, tamẽ Cato ludens profitetur illi esse os, non quod erubesceret, sed quod ore multam purulentiam eiacularetur.

56
*Superstitio
irrisa*

Quidam mane surgens repperit caligas à soricibus arrosas, hoc ostento turbatus, cõsuluit Catonem, quid mali portenderet. Ille uero, Nõ est, inquit, ostentum, quod sorices arrosent caligas, sed si caligẽ arrosissent sorices, id demum fuisset ostentum.

CATO VTICENSIS

Taciturnitas

Quum Catoni qui post dictus est Vticensis, etiamnum puero uitio daretur taciturnitas, Nec enim cum pueris exercebatur, nec à quoquã audiri uolebat, ait: Carpant taciturnitatem modo uitam probent. Et addidit, Tum demum abrumpam hoc meum silẽtium, quum

quum ea loqui potero, quæ sint indigna silentio.

Quum partes in conuiujs sortirentur, nec illi fauisset 2
fors, amicis hortantibus ut primus omnium caperet, oū *Iuste*
καλῶς, inquit, *ἔχα δὲ κέρως ἀφροδίτης*, id est, nõ decet, in-
uita Venere. Tam natura iustus erat, ut præter sortem
amicorum fauore noluerit uti. Veneris iactus felix
erat in talis.

Quum M. Tullius Murenã defendens, multa false 5
diceret in paradoxa Stoicorum, ridentibus ceteris tan *Consul ridi-*
dem & Cato exhilaratus, proximis dixit, Dij boni q̄ *culus*
ridiculum habemus consulem. Stoicorum philoso-
phiam Cato præcipue sequebatur, puer nactus hu-
ius sectæ præceptorem.

Quum in senatu de Catilinæ coniuratione tractare 4
tur, redditæ sunt Cæsari literæ. Id ubi sensit Cato, su- *Leniter*
spicans à coniuratis uenire, clamare cœpit, ut palàm re-
citarentur. Id ne fieret, Cæsar Catoni literas tradidit.
Erant autem ab Seruilia Catonis sorore, amatorię pa-
rumq̄ pudicæ. Eas ubi legit Cato reiecit in Cæsarem
dicens, Accipe ebrie. Nec aliud loquutus redijt ad ser-
monem intermissum.

Hortensius à Catone petijt, ut Portiam filiam suam 5
Bibulo nuptam sibi traderet in matrimoniũ, pollicens
se marito redditurum simul atque ex ea prolem susce-
pisset. Id quum multis rationibus illi persuasisset, Ca-
to respondit, se quod ad ipsum attineret libenter gra-

Prolis amor tificaturum amico, uerum hoc nō audere à Bibulo petere. Tum Hortensius, nudans animum suum, petijt Martiam ipsius Catonis uxorem. Iam enim sibi Cato ademerat mariti prætextum. Assensus est Cato, ut id fieret uolente patre conjugis. Ipsoq; Catone præfente facta sunt sponsalia.

6 *Autoritas* In forum ueniens cum Thermo conspicatus Castoris templum armatis occupatum, omnesq; fori aditus à gladiatoribus obsideri, ipsumq; Metellum unà cum Cæsare, O timidum, inquit, hominem, qui aduersus unum tantam armauit multitudinem.

7 *Factio uitata* Pompeius quo suã factionem redderet firmiorem, per Munatium petijt, ut Cato neptium duarum alteram sibi, alteram filio suo daret, Cato iussit reuersum Munatium Pompeio renunciare, se quidem per mulieres capi non posse, beneuolentiam tamen illius sibi gratam esse, amicitiam etiam, quæ quauis affinitate firmior esset, polliceri, si quæ reipub. conducerent sequeretur. Cæterum aduersus rempub. nūquam daturum obsides. Neptes in matrimonium datas, obsidum nomine signans. Sunt qui narrent non neptes, sed filias in matrimonium à Pompeio petitas.

8 *Nimia familiaritas* Munatio querenti quod in Cypro, Catonem adire cupiens parum ciuilitate repulsus esset, quum nihil esset negocij, sed intus cum Canidio fabularetur, sic se purgauit, ut diceret se uereri, ne iuxta Theophrasti sententiam

sententiã nimia amicitia causam aliquãdo daret odio.

Laudatus à senatu, quod populi tumultum oratio-
ne sua profus sedasset, at ego, inquit, uos P. C. nequa-
quam laudo, qui me prætorem in tanto periculo de-
seruistis.

Cato ipso die comitorum quendam è sponsoribus
damnauit, ac pecuniam illi traditam in alium transtu-
lit. At populus admiratus Catonis iustitiam, damna-
to pœnam remisit, dicens satis dedisse pœnarũ, quod
à Catone damnatus esset.

Multis P. Sulpitiĩ ingritudinẽ incusantibus, quod
Catoni de se optime merito opposuisset comperito-
rem, Cato sic excusauit, dicens minime mirandum, si
quod quis maximum bonum duceret, id alteri nollet
concedere.

Quum Cæsar Ariminum occupasset, & ad Pom-
peium summa rerum in urbe translata esset, Cato di-
xit: Si mihi ista prædicẽti credidissetis P. C. nec unum
nunc timeremus, nec ab uno spes nostræ penderent.

Quum Pompeio res infeliciter cederent, & ad Cæ-
sarem inclinaret uictoria, Cato dicebat in rebus diui-
nis multum esse caliginis, quod Pompeio præter ius
agenti fuissent omnia prospera, causam reipublicæ
tuenti nihil succederet.

Quũ deploratis rebus amici hortarentur Catonem,
ut ad Cæsaris clementiam confugeret, respõdit uicto-
rum

Animose rum esse, & eorum qui deliquissent supplicare, Catonem nec uictum nec captum esse, qui se per omnem uitam inuictum præstitisset, ac Cæsarem honestate iustitiæq; longe superasset: Cæsarem potius uictum captumq; esse, qui bellum quod diu negasset se moliri aduersus patriam, nunc id egisse conuictus esset. Proinde pro se Cæsarem orarent, qui uellent: pro Catone neminem orare debere.

15 *Ambitio* Quum M. Octavius duas habens legiones haud procul ab Utica, à Catone postularet, ut inter ipsos de imperio statueretur, Cato legatis nihil respondit: uerum ad amicos conuersus, Quis iam miretur, inquit, rem male gestam esse, quum in ipsa morte in nostris uideatis dominandi cupiditatem? Significans ambitione ducum bellum infeliciter cessisse.

16 *Libere* Quum in senatu pro uictoria quam Cæsar ex Vlpio Tencterisq; Germanis retulerat, de supplicatione decernenda ageretur, sententiã dixit, Cæsarem hostibus esse dedendum, quo Romana ciuitas à perfidia expiaretur, deinde execrationes in autorem uerterent.

17 *Prudenter* Rursus quum in senatu Pompeio cui parum alioqui fauebat decerneret imperiũ, dixit talium uirorum esse, ingentia reipub. inferre mala, eademq; depellere, temporis consilium accommodans.

SCIPIO MINOR

Scipionem minorem narrant annis quinquaginta quatuor

quatuor quibus uixit, nihil emisse, nihil uendidisse, nihil edificasse. Libras autem argenti triginta treis, auri duas in ampla domo reliquisse, idque quum potitus esset Carthagine militesque ditasset, plus cæteris ducibus omnibus.

Frugalitas

Polybij sequens præcepta, dabat operam ne quando è foro rediret domum, priusque sibi quocumque modo quempiam eorum in quos incidisset familiarem & amicam reddidisset, sentiens nullam esse homini possessionem meliorem.

Amici

Iuuenis etiamnum tantam habebat opinionem fortitudinis & prudentiæ, ut Cato senior interrogatus de his qui apud Carthaginem militarent, in quibus erat & Scipio, Homericò uersu responderit, Ille sapit solus, alij uolitant uelut umbræ.

Catonis testimonium

Quum Romam uenisset, reuocatus est ab exercitu, non ut ipsi gratificarentur, sed quod per illum cito Carthaginem se capturos esse crederent.

Utilitas

Posteaque sese intra muros urbis receperat, Carthaginensibus ex arce sese defendentibus, ac Polybius suaderet ut in mari, quod interiacebat, non ualde profundum, murices spargeret ferreos, aut tabulas aculeatas iniiceret, ne transmissò mari hostes pro aggeribus pugnarent, aciebat esse ridiculum quum moenia tenerent, & intra urbem essent, dare operam, ne cum hostibus confligerent.

Fortiter

Vbi

6 *Honos arti
habitus* Vbi ciuitatem comperit statuis deorū Græcanicis,
ac monumentis è Sicilia deportatis differtam, per præ
conem edixit, ut qui illarum essent urbium agnoscerēt
illa ac referrent domum. De pecunijs uero nec seruum
nec libertum passus est quicquam capere, ac ne emere
quidem, quum quilibet passim ferrent agerentq̃.

7 *Facete* C. Lelio quem inter amicos maxime charum habe
bat consulatum ambiendi quum faueret, percontatus
est Pompeium an & ipse consulatum peteret, Crede
batur autē is Pompeius tibicinis esse filius: quū Pom
peius negasset se petere, quin etiam polliceretur se Le
lium ambiendum deducturum, ac simul cum illo am
biturum suffragia: dum credunt promittenti, & hunc
expectant, decepti sunt. Renūciatum est enim ipsum
in foro circumire candidatum, ac ciuium prehensare
dextras. Ob id cæteris indignantibus, Scipio ridens,
Ne, inquit, nos egregie stulti sumus, qui perinde quasi
deos precaturi simus non homines, iamdudum tem
pus terimus, tibicinem expectantes. Solet enim in sa
cris tibicen dare signum comprecandi deum, quasi
iam adesset.

8 *Nobilitas
uera* Ap. Claudio qui Scipioni in ambiēda censura com
petitor erat, iactante se, quod ipse citra nomenclato
rem ciues omnes nominatim salutaret, quum Scipio
propemodum nosset neminem. Vera narras, inquit
Scipio, nam mihi studio fuit, non ut nossem multos,
sed

sed ne cuiquã essem ignotus. Nomenclatorũ laus est, q̃ plurimos nosse: at egregij ducis est ob egregia in rē pub. merita, nulli ciuiũ ignotũ esse. iussitq̃ ciues quum bellũ esset cũ Celtiberis, à quibus ambo fuerãt in bellum missi, uel legatos, uel tribunos militũ testes ac iudices utriusq̃ uirtutis statuerēt, q̃ ei bello interfuissent.

Censor creatus adolescenti cuidam equum ademit, 9
quod eo tempore quo Carthago oppugnabatur splē *Gloria*
dide cœnatus libum in urbis similitudinem figuratũ,
cui Carthagini nomen indidit, conuiujs diripiendum
proposuerat. Iuene uero causam sciscitante, cur equo
priuatus esset, quoniã, inquit Scipio, me prior Cartha
ginem diripuisti.

C. Licinium prætereuntem quum uidisset, hunc in 10
quit uirum scio peierasse, uerum quoniam nullus illũ *iudex non*
defert, nõ possum simul & accusator esse & iudex. Sit *accusat*
hoc in censore moderationis & iustitiæ exemplum.

Quum iam tertium à senatu fuisset emissus, quo ut 11
tradidit Clitomachus, urbes atq̃ homines cernat be
ne legibus actas, utq̃ gentiũ, ciuitatum, ac regum in
spector esset: posteaq̃ peruenit Alexãdriam, nauicq̃
egressus, capite pallio tectus incederet, Alexandrini
undiq̃ accurrētes flagitabant ut caput nudaret, faci
emq̃ id desiderantibus ostēderet. Quum se nudasset
clamore & plausu testati sunt gaudiũ suum: quumq̃
rex Alexãdriæ uix interim ob delicias ac molliciem

T t corporis

Rex segnis corporis æquaret Romanos incedentes, Scipio uoce submissa Panætio insufurrauit in aurem. Iam, inquit, Alexandrini nonnihil ex nostra peregrinatione fructus ceperunt, quibus per nos contigit, uidere regem ambulantiem. Nam Athenæus ex autoritate Posidonij scribit Ptolemæum, perquam obeso corpore, nunquam antea pedibus ambulasse.

Frugalitas ¹² Erat illi peregrinationis comes unus amicus Panætius philosophus, famuli quinque, quorum uno peregre defuncto, quoniam alium nolebat emere, è Roma accersijt, qui defuncti locum impleret.

¹³ Quum Numantini uiderentur inexpugnabiles, ut qui multos Romanorum duces superassent, populus Scipionem iterum consulem fecit, ad suscipiendū hoc bellum. Cæterum quum multi gestirent exire in militiā, idcirco senatus fieri uetuisset, quasi Italia futura esset deserta, ac ne pecunias quidem ex ærario sumere passus est, sed uestigiales prouentus quorū tempus nondum excesserat assignauit. At Scipio pecunijs quidem sese negauit egere, suas enim & amicorum satis futuras. De militibus negatis questus est, bellū enim esse difficile. Quod si priores inquit, ob hostium fortitudinem toties uicti fuerunt, difficile bellum est, quia cum talibus pugnandū erit. Sin ob ciuium nostrorum ignauiam, æque difficile est, quia talium opera in bello sumus usuri.

Pecunia contempta

Posteaquam

Posteaquàm uenit in castra, multamquæ illic li- 14
 centiam, lasciuiam, superstitionem ac luxum offen-
 disse, diuinos ac sacrificos cum lenonibus protinus
 eiecit. Quin & uasa omnia iussit amoliri, excepta ol-
 la, ueru & poculo fictili. Ex argenteis, poculum li- *Disciplina*
 brarum non amplius duarum permisit si quis habe- *militaris*
 re uellet: balneis uti uetuit. Qui ungerentur iussit ut
 ipsi sese fricarent. Iumentis enim quia manibus carent
 opus esse alio à quo fricentur. Edixit ut milites stan-
 tes pranderent opsonium non igni coctum, cœna-
 rent autem discumbentes, panem, aut pulstem solam,
 & carneis assas siue elixas. Ipse uero sago circumte-
 ctus obambulabat per exercitum, dicens se lugere
 exercitus dedecora.

Quum Memmij cuiusdam tribuni militum iumen 15
 ta interceptisset, uasculis lapideis refrigerando uino
 paratis, ac poculis Thericleis, hoc est operose factis
 onusta: Mihi quidem, inquit, ac patriæ dies trigin- *Luxus da-*
 ta, tibi ipsi uero per omnem uitam, quum talis sis, *mnatus*
 teipsum inutilem reddidisti. Significans bellum quod
 pro patria gerebatur, mensem fortasse duraturum.
 Parum autem esse quod tum militem præstaret in-
 utilem, sed multo grauius, quod si pergeret esse ta-
 libus moribus perpetuo ciuis inutilis esset futurus.

Alteri cuidam scutum pulchre ornatum ostentanti, 16
 Scutū quidem inquit ô iuuenis bellū est, at decet uirū *Spes in*
 clypeo

Romanum in dextra potius quàm læua spem colloca-
re. Clypeus enim sinistra geritur, gladius dextra.

7 *valli fiducia* Cuidam uallum gestanti, qui se dicebat onere uehē-
menter premi, nihil mirum, inquit, quando isti ligno
magis quàm gladio fidis. Significans ideo uallū plus
habere ponderis, quia plus apud illum ualeret. Quod
si gladijs fiderent milites, nihil esset opus uallis.

18 *Vincere sine
cede* Quum uideret hostes despondere animum, aiebat
sele ut tuto ueniret mora temporis emisse, addens bo-
num ducem perinde ut medicum, non nisi in extrema
curatione ferrum adhibere. Nihilo minus per occasio-
nem adortus Numantinos, terga illos dare compulit.

19 *Dux omnia
facit* Quum seniores Numantini uictis suis ignauiam
exprobrarent, qui nunc eos fugissent, quos toties in fu-
gam uerterant, Numantinus quidam respondisse fer-
tur. Nunc quidem oues eadem sunt, sed alius pastor:
Significans Scipionē ducem esse causam mutatæ for-
tunæ bellicæ, licet ijdem essent milites.

20 *Libere* Numantia capta, quū iterum triumphasset Scipio,
incidit illi controuersia cum Gaio Graccho, tum pro
senatu, tum pro belli socijs. Id moleste ferēs populus,
tumultuabatur: Scipio uero conscenso suggesto, Me,
inquit, nec castrorum uociferatio unquam terruit, nec
tumultus hominum terrebit, quibus Italiam scio non
matrem esse, sed nouercam: Significans eos qui publi-
cis patriæ cōmodis obstreperent, non esse uere Italos,
sed

sed alienigenas. Valerius refert illum dixisse, nūquam eos metuam solutos, quos huc alligatos adduxi. Denotans eos adductos fuisse captiuos, qui in uictorem ferocirent.

Iis uero qui Graccho aderant uociferantibus occidendum esse tyrannum. Merito, inquit Scipio, qui patriam oppugnāt, me prius uolunt è medio sublaturum. Neq; enim Romam posse cadere stante Scipione, neque Scipionē uiuere, collapsa Roma. In hoc catalogo multa admixta sunt, quæ non sunt apophthegmata.

Scipio Africanus consulatum appetebat, uerū ubi sensit Pompeium amicū alijs fauere candidatis, ipse à petitione destitit, dicens eum consulatū sibi non tam gloriæ futurum si adipisceretur, quàm molestū & inauspicatum, si refragante Pompeio consequeretur. Maluit consulatum cedere, quàm amicū perdere.

Quū in Africa Pompeij partes sequutus res parum prospere gessisset, & Hispaniā petens intellexisset nauim qua uehebatur ab hostibus captam, gladio præcordia sua transfuerberauit. Deinde Cæsarianis militibus quærētibus ubi est Imperator, Imperator, inquit, bene habet. Suprema uox morientis declarauit animum meliore fortuna dignum.

CAECILIUS METELLVS

Cæcilius Metellus, quum loco munito cogitaret ad mouere exercitum, ac centurio dixisset ipsi, Si decē mo

T t ; do ho/

do hominum iacturam facere uelis, capies locum: interrogauit eum, num ipse de numero decem unus esse uellet. Hoc & alteri tribuitur.

2 *Silentium ducis* Tribuno militum cuidam è iunioribus, percontanti Metellum quid esset factururus, Si eius rei, inquit, scirem mihi tunicam esse consciam, exutam in ignem coniecissem.

3 *Simultas à rogo deponēda* Quum Scipioni uiuenti fuisset inimicus, mortem tamen illius grauiter tulit, iussitque filios ut subeuntes pheretrum funus Scipionis efferrent, addens se Romanæ ciuitatis nomine gratiam habere dijs, quod Scipio apud alios non esset natus. Sentiens Romam non futuram fuisse incolumem, si talem ducem habuissent hostes. Simultatem oportet morte finire, amicitiam non item.

C. MARIUS

4 *Improbacura* C. Marius obscuro genere natus, facinorum militarium cōmendatione ad rempub. accessit. Ac primum maiorem petijt ædilitatem. Vbi sensit ea spe frustrari sese, eodē die minorem ambijt, & hac frustratus, haud tamen desperauit, se Romæ ciuitatis primatem fore, docens quantū in rebus humanis ualeat improbitas.

5 *Curatio morbo grauior* Quum in utroq; crure uarices haberet, nullis uinculis alligatus præbuit sese medico secandum, ac nec suspirio emisso, nec adductis supercilijs, chirurgi curatio nem pertulit. Cæterum quum medicus ad alterū crus transiret

transiret secundum, uetuit dicens, curationem non esse tanto dignam cruciatu.

Lusius Mario ex sorore nepos, quū Marius iterum consul esset, uim admouit militi cuidam adolescenti, nomine Trebonio. At is Lusium interfecit. Id factum multis inculantibus, non inficiatus est adolescens se ducem suum interfecisse, sed causam addidit ac probauit. Marius itaque quum iussisset adferri coronam, pro facinore in bello præclare gesto dari solitam, Trebonio imposuit, graui exemplo monens cæteros, ne simili modo tentarent adolescentium pudicitiam, quando non solum absoluit, uerum etiam coronauit eum, qui & Imperatoris cognatum, & ducem suum ferro necasset.

Seuere & pudice

Quum castra metatus esset aduersus Teutonas, in loco qui minimum habebat aquæ, militibus dicentibus se sitire, ostendit illis flumen proxime hostium uallum labens, illinc, inquit, uobis potus sanguine uenalis est. At illi iusserunt, ut se quo uellet duceret, donec liquidum haberent sanguinem, nec totus adhuc præ siti diriguisset.

*Sitis
Milites
prompti*

Mille camerinos qui se in bello aduersus Cimbro, strennuos uiros præstitissent, honore Romanis æquauit, idcō præter omne ius. Ad eos uero qui factū hoc reprehendebant, respondit se ob armorum strepitum legum uocem exaudire non potuisse.

Arma nō audiunt leges

In bello

Retortum 9 In bello ciuili quū fossa cinctus obsideretur ab hostibus, continuit sese, tempus expectans oportunum. Popedio autē Siloni dicenti, Si magnus es imperator ô Mari, descēde in cōflictū, Imò tu, inquit, si magnus es Imperator, coge me nolentem ad certamen uenire.

CATVLVS LVCTATIVS

Callide 10 Catulo Luctatio in bello Cimbrico iuxta flumen Athesim exercitum habente, quū Romani uiderent barbaros transire conantes, retrocesserunt, quādoquidem illorum impetum sustinere non poterant: ipse celeriter sese ad fugientium primos contulit, ut non hostes fugere, sed ducem sequi uiderentur. Hoc stratagemma est, non apophthegma.

C. POPILIUS

Animosè 11 C. Popilius missus erat ad Antiochum regem, epistolam ferens à senatu, qua iubebat exercitū ex Aegypto abducere, nec Ptolemæi filios orphanos regno spoliaret. Quū uero rex illum per mediū exercitum ad se accedentem procul humaniter salutasset, non resalutato rege literas reddidit. Quibus lectis quū Antiochus diceret se consultaturum, daturumq; responsum, Popilius uirga quam tenebat ducta linea cinxit regem, dicens: Hic igitur stans consulta & responde. Omnibus uiri spiritum admirantibus, posteaquàm Antiochus spopondisset se facturum quæ Romanis uiderentur, ita demum salutauit illum & amplexus est Popilius.

LVCVLLVS

Lucullus quum in Armenia cum decem milibus ar-¹²
 matorum, & mille equitibus aduersus Tigranem ten-
 deret, centum quinquaginta hominum milia habentem in exercitu, pridie nonas Octobres, quo die prius
 Scipionis copiæ deletæ fuerant: quodam admonēte, *Superstitionis
 contemptus*
 quod Romani diem illum ut nefastum & inauspicatum metuerent: Ergo, inquit, hodie alacriter pugne-
 mus, ut hunc quoq; diē ex nefasto funestoq; Roma-
 nis hilarem & auspdatum reddamus.

At quum Romani cataphractos præcipue formi-¹³
 darent, bono animo illos esse iussit, plus enim negocij
 futurum in spoliandis illis quàm in uincendis. Signifi- *Fortiter*
 cans plenam armaturā nihil profuturam hosti in pu-
 gna quum esset ignauus, sed uictori profuturam ad
 prædam. Quumq; primus in collem ascendisset, spe-
 culatus hostiū tumultus exclamauit, uicimus commi-
 litones, simulq; impetu facto in hostes, quum nemo
 irruentis impetum sustineret, quinq; tantum Roma-
 nos qui ceciderant, amisit, hostium uero centum mi-
 lia trucidauit.

Lucullus imperator ad direptionē incitantibus, di-¹⁴
 xit se malle unum militem Romanū ex hostium ma- *Cura militie*
 nibus eripere, quàm uniuersas hostium fortunas sibi
 uindicare.

Archelao qui iterū à Mithridate defecerat, asseue-¹⁵
 Vu ranti,

ranti, si in Ponto Lucullus cōspiceretur, fore ut omnia
Animose subderentur imperio Romano: respondit Lucullus,
 Non cedo Archelae uenatoribus audacia, ut relictis
 feris ad uacua illorum lustra progrediar. Iam enim
 Mithridates Pontum reliquerat.

16 Romani quum in pugna cum Tigrane, hostiū per
 ditum cētum milia trucidassent, paucis equitum fuga
Hostis seruatis, quum ex ipsis non amplius centū essent uul/
prudendus nerati, interfecti quinque, dicebāt sese erubescere, quod
 in tam uilia mancipia strinxissent ferrum.

17 Quum ceconomus Lucullo cenam modestam ap/
 parasset, accersitum obiurgauit: illo dicente, non puta/
splendide bam sumptuoso apparatu opus esse, quum solus esses
 cenaturus. Quid ais, inquit Lucullus, an ignorabas
 apud Lucillum hodie cenaturum Lucillum?

18 Quum Græcos quosdam per dies aliquot magnifi
 ce tractasset, atque illi dicerent, se mirari, quod tantum
splendide impendiorum sua causa faceret, Non nihil, o hospites,
 uestra causa, sed maxima pars Luculli gratia.

SYLLA

19 Sylla cognomento Felix, inter felicitates suas, duas
 præcipuas ducebat, alterum quod Pium Metellū ha/
Felicitas beret amicum, alterum quod urbem Athenarum non
 subuertisset, sed parcere maluisset.

20 Quum Sylla defectus necessarijs cogeretur etiam
 dijs dicata tangere, Caphim amicum Delphos mise/
 rat, ut

rat, ut pecunias ac donaria ad se perferret. Quibusdam uero dicentibus intra templum auditum citharæ sonitum, quod ostentum interpretabantur, quasi ^{Ostentum commode interpretati} Apollo citharædus indignaretur, Caphis audita per scripsit Syllæ: cui facete rescripsit Sylla, Quin tu Caphi potius interpretaris istud esse signum gaudentis & exultantis dei, quàm indignantis. Ita quæ perinde ut deo hilariter tribuente, tu quoque bono animo pecunias accipe.

Quum ad sociale bellum magnis cum copijs missus esset circa Limernam, è uasto terræ hiatu magnus ignis emicuit, cuius flamma ad cælum perueniens constitit. Id uates interpretati sunt, quod uir bonus, aspectu eximius & admirandus, principatum adeptus præsentibus turbis ciuitatem liberaturus esset. Hoc audito Sylla, Ille, inquit, ego sum. Nam illi erat peculiare comam habere auream, ignique concolorem: nec se aut suæ uirtutis pudere, qui res tam multas tamque præclaras gessisset. ^{Fiducia suæ}

Quum milites in bello sociali Albinum uirum prætorium fustibus mactassent, Sylla tam atrox facinus impunitum reliquit, dicens se illis posthac promptioribus usurum in prælijs, dum peccatum fortiter gerendo rem studebant pensare. ^{Scelerosis uti}

Quum Athenienses ad Syllam duos tres uel missi sent, de pace tractaturos, atque illi nihil adferrent,

quod ad incolunitatē ciuitatis faceret: sed Theseum, Eumolpum, & res aduersus Medos gestas uerbis inanibus iactarēt, Abite, inquit, o beati, istasq; orationes uobiscum referte, non enim discendi cupidus huc missus sum à populo Romano, sed ut rebelles subuertā.

Militariter

24 Apud Orchomenum quum milites longius euagarentur, ordinibusq; perturbatis fugam caperent, Sylla

Animose

la ex equo defiliens, arrepto uexillo in hostem conuolat, ita uociferans, Mihi quidē, o Romani milites, hic pulcrum est mori: uos interrogati quo loco ducem uestrum amiseritis, memineritis dicere apud Orchomenum. Hac uoce suos reuocauit.

25 Quum Mithridates Syllæ processisset obuiam, dextramq; porrexisset, Sylla non resalutauit, sed percontatus est, nū à bello desisteret, his conditionibus, quas cum Archelao pactus esset. Obticescēte Mithridate, Quibus pace opus est, inquit Sylla, eos priores loqui conuenit. Victori silere satis est. Rursus quum Mithridates uarijs coloribus excusaret quæ gesta fuerant, Olim, inq; audiui, nunc experior te singulari eloquentia præditum, qui tam nefarijs factis colorem inuenire potueris.

Victor ferrox

26 Lucius Sylla cognomēto Felix, quum cogitaret de occidendo C. Cæsare, amicis ne id faceret dehortantibus, indignum enim esse talem necare puerum, Desipitis, inquit, si in hoc puero non uidetis multos inesse

Prouidentia

Marios.

Marios. Deprehendit in eo excelsam indolem nullis honoribus satiadam, ut qui uixdum pubescens sacerdotium ambierit. Idem populum Romanum subinde monere solet, cauerent puerum male præinctum.

M. ANTONIUS

M. Antonius filiū habebat ex Fulua. Is puer Philotæ dederat ingentem uasorum uim, quæ quum ille recusaret accipere, metuens ne pater tantam filij liberalitatem non probaret, Quid times, inquit puer, accipere? An nescis eum qui dat filium esse Antonij? *Filius patri similis*

Ipse Antonius quum esset prodigiose profusus, dicere solet, Amplitudinē imperij Romani non per ea quæ acciperet, sed per ea quæ daret illustrari. Ea uox excelsi animi uideri poterat, nisi ab Antonio fuisset profecta. *Liberalitas*

Geminus in Græciam profectus ad Antonium, quoniam suspectus erat Cleopatæ, quod eò uenisset Octauia causam acturus, diu repulsus ac uarijs modis delusus, Tandem in cōuiuio iussus causam aduentus dicere, ita respondit, Cetera, inquit, Antoni sobriae sunt orationis nec huius temporis, uerum illud unum & sobrius & ebrius scio, bene successura omnia si Cleopatra remittatur in Ægyptum. Moxq; Romam se recepit, metuens sibi ab Antonio. Nam Cleopatra in conuiuio gratias egit, quod rem aperte dixisset, nullam uisus circuitione. At sic agere gratias erat minari malum. *Liber*

lum. Sciebat Geminius quàm esset illis inuisa ueritas.

4 Quum Antonius appareret classe cum Cæsare con-
fligere, quidam tribunus militum uir fortis & armis
In terrestri exercitatus, Antonio prætereunti corpus suum mul-
prelio ap/ tis cicatricibus insignitum ostendit, dicens, ô impera-
parct uirtus tor, quur his uulneribus aut huic gladio parum fidis,
in lignis fragilibus spem reponis, Sine Phœnices &
Ægyptij classe pugnent, nobis Romanis terram da,
in qua consueuimus uel hostem uincere, uel mortem
oppetere.

5 Cleopatra metuens Antonij sauciã confugit in
monumentũ demissis cataractis, misitq; qui dicerent
Mors illam spontanea morte perisse. Id credens Antonius,
Spontanea & ipse sibi parans adferre uim, dixit, ô Cleopatra non
doleo quod te careã, nam mox una futuri sumus, sed
quod ego tantus imperator fortitudine uictus sum à
fœmina. Victum se putabat, quod illa prior sponta-
neæ mortis gloriam occupasset.

6 Quum Augustus eam inuiseret, exigeretq; ab illa ra-
Callide tiones, Seleucus unus è procuratoribus ipsius indica-
uit aliquid esse subtractum ab ipsa, Illa in procurato-
rem insiliit, & arrepto crine hominis crebris ictibus
pulsauit os. Hæc quum Augustus ridēs conatus esset
inhibere. Illa an nō, inquit, permolestum est, ô Cæsar,
quum tu me digneris inuisere, seruos meos heram in-
cusare, quod non nihil muliebrium ornamentorũ sub-
traxerim.

traxerim, non ea quidem mihi, sed ut Octaviæ & Liuiæ munuscula dem. Hoc commento persuasit Cæsari se de uita cogitare, quum mori decreuisset.

CASSIUS

Cassius etiamnum puer, Faustum Syllæ filium, inter æquales de patris monarchia gloriantem non tulit, sed colaphos impexit. Eius rei cognitionem quum Pompeius ad se recepisset, accitis ambobus pueris, ^{Indoles in} Cassius ausus est dicere, Eia Fauste, aude rursus coram hoc ea uerba proferre, quibus iritatus in te fui, ^{puero mira} ut iterum tibi percellam os. Inerat Cassio natiuum quoddam odium tyrannidis, ut iam tum apparet illi non defuturum animum ad interficiendum Cæsarem.

Idem quum Rhodum insulam uicineret, & in ingressu salutaretur rex atque dominus, ^{Tyrannidis} Nec rex sum, ^{osor} inquit, nec dominus, sed regis ac domini interfector.

M. CRASSVS

M. Crassus ille diues, magnam seruorū turbam domi alebat, quorum præcipuam agebat curam, discen- ^{Seruorū cura.} tibus astans, interdum & ipse docens eos, dicens hanc oportere præcipuam esse patrisfamilias sollicitudinem, quod sint rei familiaris animata instrumenta. Idem sensit Aristoteles.

Hæc uox probata est, sed illa damnata, quod negabat quencūq; pro diuite habendū, qui non posset priuat- ^{Diuitiæ} ^{immodicæ} tis

tis facultatibus exercitum alere.

Invidia eleuat 3 Ægre ferens Pompeio Magni cognomē delatum, decretumq; triumphum, Romano cuipiam dicenti, Iam aderit Pompeius Magnus, & quantus tandem inquit? Sentiens illum corpore cæteris parem, animo nihilo maiorem.

Reconciliatio 4 Quum Pompeius & Crassus in consulatu collegæ decessuri essent magistratu, Gneus Aurelius quidam subito in forū procurrens clamauit, sibi uisum in somnis Iouem iussisse, ne prius se magistratu abdicarent, quàm in gratiam redissent. Idem flagitante populo Pompeius nihil motus est, At Crassus surgens ultrò collegæ dextram porrexit, dicens, nihil, ô Quirites, me indignū facturum mihi uideor, si prior cum Pompeio in gratiam rediero, quem uos etiamnum impuberem Magnum cognominastis, cuiq; prius triumphū decreuistis, quàm in senatum allectus esset.

Senex edificator 5 In Parthos proficiscēs quum Deiotarum extremæ iam senectutis, nouam urbem condere uideret, Quid est, inquit, ô rex hoc rei, quod quum hora diei iam ad sit duodecima, nouā urbem extruere institueris? Ad hæc arridens Deiotarus, Imò quid tibi in mentem uenit imperator, quum haudquaquā sis ut uideatur matutinus, tamen in Parthos cum exercitu properes? Nam id temporis Crassus sexagesimum agebat annum. Hora quæ nobis duodecima est in meridie, olim erat

erat extrema diei.

Quum Parthi per legatos denūciaſſent, ut ſuæ æta-
ti conſulens à bello abſtineret, inſolenter reſpondit, in
Seleucia iſtis mandatis reſpōſum dabimus. Hic Agi-
ſis legatorum unus ſublata manu mediā palmam
oſtendens, prius, inquit, in hac manu naſcentur ſetæ,
quàm tibi Seleuciam conſpiciendi ſit futura poteſtas.

Conſicturo cum Parthis exta è manibus decide-
runt, hoc cæteris ut inauſpicatum oſtentum interpre-
tantibus, ac prælium diſſuadentibus, huiuſmodi, in-
quit, incommoda multa nobis ſenectus adfert. At ar-
ma mihi nunquam è manibus ceciderunt.

Quū Publius Craſſi filius fortiſſime in bello & pu-
gnatſſet & cecidiſſet, hoſtes caput iuuenis haſtæ impo-
ſitum geſtantes proxime ad Romanos accedebant,
inſultantes, rogantesq; quo genere iuuenis ille fuiſſet
ortus, neq; enim fieri poſſe, ut ex patre tam ignauo &
imbelli talis filius naſci poſſet. Hoc tam trifti ſpectacu-
lo nihil commotus Craſſus, per omnes ordines cōcio-
natus eſt clamās, Meus hic priuatus dolor eſt Roma-
ni, mea hæc calamitas, meus hic peculiaris luctus, cæ-
terum publica ciuitatis ſalus & gloria, in ueſtra incolu-
mitate ueſtraq; uirtute ſita eſt.

Marcello ac Domitio Pompeium in ſenatu rogan-
tibus, num proximis comitijs petiturus eſſet conſula-
tum, forte, inquit, petam, forte nō petam. Rurſus idem

Xx percon-

Ingenue percontantibus, à bonis, inquit, ciuibus petam, à malis nequaquam. Quum hæc responsa ut ambigua ac superba multos offenderent, Crassus idem percōtantibus respondit. Si è repub. fore iudicauero, petam; sin minus, à petendo abstinebo.

SERTORIUS

10 *Vetulus dux* Sertorius quum Pompeij milites uarie dispulso perasset, multis occisis, audissetq; aduentare Metellū cum alijs copijs, diremit prælium, reuocatisq; suis dixit. Ego puerum hunc nisi superuenisset anus illa, uerbis castigatum domū remissem. Pompeium pueri nomine signans, Metellum uetulum anus.

11 *Patria dulcis* Idem sæpe uictor ad Pompeium Metellumq; misit, offerens se paratum redire in urbem, si sibi permetteretur: dixitq; malle se Romæ ignobilissimum ciuē, q; exulem omnium aliarum ciuitatum imperatorem nominari.

12 *Conuiuia pudica* Admonere solet suos ne quid in conuiuio præter decorum uel fieret uel diceretur, præsertim à iurgijs & obscenitate temperare. Nec ipse quicq; tale sustinebat uel audire uel uidere.

M. BRVTVS

1 *Vltio decorū* M. Brutus rebus in sūmam desperationē adductis, quum è ducibus atq; amicis paucos apud se haberet, sublatis oculis in cœlum stellis plenum, dixit hunc uersiculum Græcum è tragœdia quapiam,

3ει¹ μη λάθοι σε, τῶνδ' ὅς αἴτιος κακῶν.

Id est,

Ne te latuerit ὀ supreme Iuppiter

Horum malorum quisquis autor extitit.

Velut imprecans Cæsari uindictam à dijs. Volumni-
us narrat illum & alterum dixisse carmen, sed negat
se meminisse.

Quodam ex his qui aderant præcipuo, monente ut
illinc fugeret Brutus, profusus, inquit, fugiendū, sed ma-
nibus non pedibus: Significans morte spontanea ui-
tandam Cæsarianorum tyrannidem.

2
Mors desti-
nata

Quum inter coniuratos deliberaretur, an unà cum
Cæsare occidendus esset Antonius, Brutus dissuasit,
dicens hoc negocium quod pro legibus ac iure suscipe-
ret, oportere omni carere iniuria. Noluit uir optimus
cædem in plureis proferri. At hæc clementia male
cessit illis.

3
Clementer

Vltimum prælium initurus, dehortantibus quibus-
dam ne se tanto discrimini committeret. Hodie, in-
quit, aut recte erit, aut nihil curabo. Significans se aut
uictorem fore, aut non uicturum. Mors autem adi-
mit omnium malorum sensum.

4
Aut uincere,
aut mori

Huius uxor Portia Catonis filia, posteaquàm sensit
conspiratū de Cæsare interficiendo ea nocte quæ præ-
cessit diem in quo Cæsar occisus est, egresso cubiculum
Bruto, cultellum tonsorium uelut unguium resecano
rum gratia poposcit, eoq; quasi forte de manibus ela-

5
Fides uxor

pso seipsam grauiter uulnerauit. Mox Brutus clamore ancillarum in cubiculum reuocatus, obiurgare eam coepit, quod tonsoris præripuisset officium. Hic illa clam marito, Non hoc, inquit, temere feci: nam experiri uolui, si quod constitutum est parum cesserit ex sententia, quam æquo animo me ferro sim peremptura.

Pudor inutilis 6 Idem dixit sibi uideri eum ætatis florem male collocasse qui nihil negaret. Inutilis est uerecundia quæ obstat quo minus negemus obsequium ad inhonestam uocanti.

Libri Quinti finis.

APOPHTHEGMATVM VARIE MIXTORVM LIBER SEXTVS

IN HIS quæ sequuntur clarissime adolescens, miraberis quædam dicta, nec Scythiis, nec Cyclopibus digna, sed memento tum exceptis aliquot, non homines, sed mera portenta rerum summam tenuisse, siue quod tales militum temeritas ascisceret, siue quod immodica potestas nisi adsit animus philosophiæ præsidij diligenter præmunitus, tales reddat. Quamquam & ab illis prodigiose malis quædam dicta generata sunt non indigna imitatione. Postremo turpitudinis

dinis alienę species uelut in theatrum producta, deterret à uicijs, & ad uirtutis studium extimulat ingenia non omnino deplorata. Hęc igitur postremū librum puta esse mensę secundę bellaria, in quibus quędam apponuntur ut tollas, quędam ut gustes, nonnulla ut spectes tantum. Malo enim te suauiter affectū, quàm saturum onustumq; dimittere. Quod si quędam apponentur leuia ridiculaq; mimorum, coquorum, equisonum, scurrarum ac meretricum, decet omne conuiuium hilaritas, sed præcipue mensas secundas. Quanc; & à leuissimis personis nonnunquã dicuntur, quę nemo sapiens contemnat. Nec ignoras olim moriones saltatriculas, & simios sub conuiuij finem induci sole re. Nō laboro si adsit hilaritas, modo absit omnis obscenitas. Fortassis existet qui desideret ordinē: & hoc & si quid aliud uidebitur reprehensione dignum, excusabit secundarum mensarum libertas.

TIBERIVS CAESAR

Tiberio Cæsari contanter & ægre suscipienti delatū¹ imperium, quidam in os ausus est dicere, Ceteri quod^{Libere} pollicentur tarde præstant, tu quod præstas, tarde polliceris.

Cuidam à quo fuerat dominus appellatus, denun²ciavit, ne se amplius contumelię causa nominaret. ^{Modeste} Quanta modestia in tanto principe. Nunc quidam nihil audire possunt, nisi sacras maiestates, gratiosas cel/
 Xx 3 titudi/

situidines, & reuerendissimas dominationes.

- 3 *Modeste* Idem dicentem sacras tuas occupationes, interpellauit, iussitque non sacras dicere, sed laboriosas. Rursum alterum dicentem, se ipso autore adisse senatum, correxit, autorem mutans in suasorem.
- 4 *Leniter* Quum iocis, conuicijs, famosis carminibus ac rumoribus frequenter impeteretur, amicis ad ultionem horrantibus respondit, in ciuitate libera, linguam mentemque liberam esse debere.
- 5 *Leniter* Quin & senatu de huiusmodi criminibus ac reís flagitante, non tantum, inquit, habemus oculi, ut implicare nos pluribus negocijs debeamus. Si hanc fenestram aperueritis, nihil aliud agi sinetis.
- 6 *Ciuilis ultio* Diogenes grammaticus sabbatis Rhodi disputare solitus, Tiberium ad se uenientem ut ipsum extra ordinem audiret, non admisit, sed per seruulum suum in septimum distulit diem. Is quum Romam uenisset, & pro Cæsaris foribus adstaret, cupiens illum salutare, Tiberius iussit ut post septimum annum rediret. Nec alia poena tantam grammatici superbiam ultus est.
- 7 *Exactio moderata* Praesidibus onerandas tributo prouincias suadentibus, rescripsit, Boni pastoris esse tondere pecus, non deglubere.
- 8 *Iocus ex deprauatione* Quoniam tyro in castris auidius bibebat uinum, militari ioco pro Tiberio, Claudio, Nerone, dictus est, Biberius, Caldus, Mero.

Theodorus

Theodorus Gadareus Tiberij in rhetoricis præceptor, animaduertens in puero sanguinariū ingenium sub specie lenitatis latitans, subinde inter obiurgandum appellauit illum *πυλόν αιματι συμπεφυσμένον*, id est, lutum sanguine maceratum. Hic initio principatus miram lenitatem præ se tulit, sed progressu temporis, ad immanem crudelitatem deuenit.

Quum audisset quendam è reis nomine Caruiliū, sibi mortem conscisse priusquam esset damnatus, exclamauit Caruilius me euasit. Adeo leue supplicium esse iudicabat mortem.

Quum custodias recognoscentem quidam rogaret, ut supplicium maturaret, respondit, nondum tecum redij in gratiam. Humanitatis officium ducens, si damnatum cito occidisset.

Tiberius perspecto Caligulæ ingenio, fero, ac malefico, subinde prædicabat, se natricem reipublicæ & Phætonem orbi terrarum educare. Natrix serpentis genus est.

Tiberius Cæsar & illud dixisse fertur, eum hominem sibi uideri ridiculum, qui sexagesimum prætergressus annum, manum porrigeret medico. Sentiens hominem tam grandem oportere iam scire quomodo sibi mederi debeat. Porrigunt manum medico, qui consulunt illum, explorantem pulsus uenarum.

- 1 *Surdus delatori* Commentarios ad matris fratrumq̄ suorū calum/nias pertinentes, ne cui post modum delatori testiūe maneret ullus metus, conuectos in forum, & ante clare testatus deos, neq̄ legisse se, neq̄ attigisse quicquā, concremauit. Quin & libellum de sua salute oblatum non recepit, contendens sibi nihil admissum cur cuiquam inuisus esset, negauit se delatoribus aures habere. Hæc boni principis uideri poterant, nisi fingerent.
- 2 *Tyrannica uox* Quum audiret forte reges qui officij causa in urbem aduenerant, inter se super cœnam de nobilitate generis concertantes, exclamauit Caligula, De cœlo uenit nobis rex, & adiecit carmen Homericum,
εἰς κοίρανος ἔσω, εἰς βασιλεὺς. Id est,
Vnus dominus sit, unus rex.
Nec multū absuit, quin statim diadema sumeret, speciemq̄ principatus in regni formam conuerteret.
- 3 *Verfusia* Liuiam Augustam proauiam suam, appellare consuevit Vlysses stolatum, uafriciem ac fraudulentiam illius notans: hoc tantum interesse, quod ut foemina stolam gestaret.
- 4 *Impudentia* Dicebat se nihil magis in sua natura probare, ἤ ἀδίατρεψία, hoc est, inuerecundiam. Pudor enim ut multis ad honestas actiones obstat, ita nōnunquam improbæ mentis homines à turpibus reuocat. Vox carnifice quàm imperatore dignior.

Antoniae auiae pro sua autoritate monenti ut quae 5
dam secus ageret. Memento, ait, mihi omnia in om- *Vox tyranni*
nes licere. Talia portenta tum principum titulo protu *nica*
lit mundus: quae non commemorarem, nisi ut ex his
principibus prodigiosa feritatis horror incutiatur.

Quum destinasset interficere fratrem suum, eumque 6
suspicaretur sese medicamentis praemunire, ita locutus *Crudeliter*
est. Antidotum aduersus Caesarem? Timebat ille ue- *& impie*
nenum, quasi Caesar non posset alio quouis modo tru-
cidare, quem uellet extinctum.

Vir quidam praetorius ualitudinis causa secesserat 7
in Anticyram petito a Caesare comite. Is quum se *Crudeliter*
pius peteret prorogari comitatum, mandauit interfi-
ci, & adiecit necessariam sanguinis missionem, cui tam
diu non profuisset helleborum. Solent enim medici in
morbis ualidioribus uenarum incisione uti. Et in An-
ticyram nauigabant quibus opus erat purgatione.

Illud est tragœdia subinde iactabat, Oderint dum me 8
tuant. Hanc ne quis miretur, eiusdem uox fuit, utinam *Hostis populi*
populus Romanus unicam ceruicem haberet. Hanc
emisit, infensus turbæ fauenti Venetæ aurigarum sa-
ctioni, quum ipse faueret Prasinæ.

Luxu prodigioso utens, ut calidis frigidisque unguen 9
tis lauaretur, preciosissimas margaritas aceto liquefa- *Profusio*
ctas sorberet, conuiuus ex auro panes & obsonia appo-
neret, nummos non mediocris summæ est fastigio basi-

licæ Iuliæ per aliquot dies spargeret in plebem, Liburnicas naues, gemmatis puppibus, uersicoloribus uelis fabricaretur, subinde dicebat, aut frugi hominem esse oportere, aut Cæsarem.

10 *Iocus infanus* In auctione Apronius quidam uir prætorius dormitans capitis motu nutabat. Id animaduertens Caligula, præconem admonuit, ne illum sibi nutantem præteriret, nec hoc monere desijt, donec ignorantibus tredecim gladiatores sestertium nonagies addicerentur.

11 *Rapacitas* Aleam ludens, plus mendacio atque etiam periurio lucrabatur, & quodam tempore proximo collusori demandata uice sua, progressus in atrium domus, quum prætereuntes duos equites Romanos locupletes, sine mora corripere confiscariq; iussisset, exultabundus in domum redijt, glorians se nunq; prosperiore alea usum.

CLAVDIVS CAESAR

12 *Libere* Græculus quidam causam agens apud Claudium Cæsarem, inter altercandum per calorem hanc uocem in illum emisit, *Ὁ σὺ γέγραμμίς ἔμωρος*, id est, & tu senex es & stultus. Usque eò summa potestas obstultitiam & passim, & propalàm euiluerat, ut hæc in os dixerit, non senator, sed ignotus græculus, & dixerit impune.

13 *Pater iudex* Quum censor equites recognosceret, & in his reperisset iuuenem probris coopertū, sed quem pater probissimum affirmabat, sine ignominia dimisit. Id amicis

cis mirantibus, habet, inquit, censorem suum. Autoritatem suam in parentem transtulit.

Alium corruptelis adulterijsq; famosum nihil aliud quàm monuit, ut aut parcius ætatulæ indulgeret, aut certe cautius, addiditq;. Quare enim ego scio, quã habeas amicam? ó censorem grauem.

Narcissum ab epistolis, & Pallantem à rationibus sic adamauit, ut eos non solum amplissimis præmijs, uerum etiam quæstorij prætorijq; ornamentis decreto senatus ornari libenter passus sit, ad hæc tantum rapere & acquirere, ut illi querenti de fisci exiguitate quidam non absurde dixerit, abundaturum fiscum, si à duobus libertis in consortium reciperetur.

Quum cuiusdam notam appositam, deprecãibus familiaribus ademisset, litura tamen, inquit, extat. Sentiens etiam remissa culpa, manere tamen infamię prioris uestigium. Alludens ad scripturam, quæ licet spongia deleatur, aut graphio radatur, relinquitur tamen lituræ rasuræq; uestigium.

Hic temulentus aliquando dixit, sibi fatale esse, ut coniugum flagitia ferret, deinde puniret. Ea uox terram non mediocrem iniecit Agrippinæ.

SEXTVS NERO

In Cn. Domitiũ Sexti Neronis atauum, cui cognomen fuit Ænobarbo. L. Crassus orator dicebat, nõ esse mirandũ quod æneã haberet barbã, cui os ferreũ, cor

Y y 2 plum/

plumbeum esset. Os ferreum obijciens propter summam impudentiam, cor plumbeum ob ingenij stuporem. Quidam illum pro Nerone Ænobarbum appellarunt, atq; hoc erat unum è duobus conuicijs quæ indignissime tulit. Alterum erat, quod increpitus esset
Citharædus
malus
 malus citharædus.

2 Quum ex more cuiusdã capite damnati causæ sub
Clementer
 scripturus esset Sextus Nero, Utinã, inquit, literas ne scirem. Vox parsimoniam humani sanguinis promittens, si ex animo prodisset.

3 Puerum Sporum exectis testibus, in muliebrem naturam transfigurare conatus est. Addita dos, additum flammeum, addita celeberrima nuptiarum solennitas. Quid multis palam pro uxore habuit. Hinc fertur cuiusdam non inscitus iocus, Bene agi potuisse cum rebus humanis, si Domitius Neronis pater talem habuisset uxorem. Sentiens exitio totius orbis natum Neronem. Is nunquam fuisset natus, si pater Spori similem habuisset uice coniugis.

4 Nunquam cuiquam officium delegauit, nisi hæc ad
Rapacitas
 iiceret, Scis quibus mihi est opus, & hoc agamus, ne quis quid habeat. Vox prædone quæ principe dignior.

5 Quodam in colloquio proferente Græcum uersiculum,
Crudeliter εἰ μὴ θανάτου γὰρ μίχθητω πυρὶ. Id est,
 Me mortuo, terra misceatur incendio.

Subiecit, imò, εἰ μὴ καὶ ζῶντος, id est, me etiam uiuo.
 Quibus

Quibus portentis aliquando committitur respublica.

Quum nihil flagitiorum sibi non permetteret, elatus tāto rerum successu, dicebat neminem principum ante ipsum, scisse quid sibi liceret. Verum qui hoc dixit, sensit tandem quid uicissim liceat populo in malum principem. 6
Licentia
principis

Quum incendisset urbem, spectabat dicens se flamme pulchritudine delectari, atq; interim suam canebat Halosin, hoc est, Troianæ urbis excidium, quod descriperat. 7

Isidorus Cynicus transeuntem in publico clara uoce corripuit, quod Naupli mala bene cantaret, sua bona male disponderet. Nauplus erat Palamedis pater, qui filij præter meritum damnati necem magno Græcorum exitio est ultus. Solet autem Nero tragædias cantare. 8
Libere

Notatus est & à Dato Atellanarum histrione, qui recitans canticum quoddam, ὕγιαινε πάτερ, ὕγιαινε μήτεσ, ita demonstraui, ut bibentem natantemq; faceret, exitium C. Claudij & Agrippinæ significās. Nam Nero C. Claudium ueneno sustulit, Agrippinā naufragio. Et in clausula cantici recitans, Orcus uobis ducit pedes, gestu senatum notauit histrio. Subindicans illis à Nerone imminere perniciem. 9
Libere

A mathematicis audierat fore, ut aliquando deijceretur imperio, eoq; Græcam sententiam identidem

Υ γ 3 usurpa

Ars alit usurpabat τὸ τέχνηον πᾶσα γῆ τρέφει, id est, artem quæ
ubiq; uis terra alit, putans se tantum profecisse in arte canen-
 di, ut etiam si exigeretur in quavis regione ob musi-
 ces peritiam posset haberi in precio. Quumquæ immi-
 nentibus qui illum insequerentur de salute desperans,
 cogitaret sibi uim adferre, subinde dicebat, quantus ar-
 tifex pereo.

11 *Scenicus* Quondam theatro clam illatus, Scenico cuidam po-
princeps pulo placenti inuidit, eiq; nuncium misit, qui diceret il-
 lum abuti Cæsaris occupationibus.

12 *Monopolia* Quoniam ex annonæ charitate quidam ditesce-
foeda bant aulici, multum & hinc inuidiæ Neroni confla-
 tum est: quum forte accidisset ut in publica fame, di-
 ceretur Alexandrina nauis appulisse, iactatum est il-
 lam aduexisse puluerem luctatoribus aulicis. Quo di-
 cto simul notatum est in Cæsare rerum scenicarum
 studium, & monopolia quorundam per Cæsaris fa-
 uorem publico damno lucrantium.

13 *Princeps* Statuæ eius à uertice, currus appositus est cum inscri-
auriga ptione Græca. Nunc demum agon est, trahe tandem.
 Notatum est in Cæsare aurigandi studium, simulq;
 denunciatum periculum.

14 *Parricidium* Alteri cuidam statuæ & ascopera alligata est cum
exprobratum hoc titulo, Ego quid potui? Sed tu. Culleum meruisti.
 Solent olim parricidæ Culleo insui, & Nero matrem
 occiderat, Culleus itaq; sese excusans dicit, Ego quid
 potui?

potui: paratus sum si quis te insuat: sed siue insuaris, siue non, tu tamen Culleum meruisti. Potest hoc & ad reipublicæ personam accommodari.

Columnis statuarū illud ascriptū est, Galli te cātan 15
do excitarūt. Indignissime tulerat Galliarum defectio *salte*
nem: proinde decreuerat Gallos omnes Romæ agētes
cōtrucidare, prouinciāq; exercitui diripiendā tradere.

Noctu qdā simulabāt se sēuire in seruos, petebātq; 16
uindicē. Vindex autē erat defectionis in Neronē dux. *salte*
Et hoc ioco notabat iam nō ferenda Cæsaris tyrānis.

Quū ex oratione Neronis qua in Vindicem perora 17
bat, recitaretur in senatu, daturus pœnas sceleratos ac *Ambigue*
breui dignū exitiū facturos, exclamatū est ab uniuersis, *dictum*
Tu facies Auguste. Quæ uox bifariā potest accipi,
Tu facies ut dent pœnas, aut tu dabis pœnas.

In Oedipode fabula, quam Nero nouissimam reci- 18
tauit, in hoc uersu decidisse legitur,

Δανείην μ' ἄνωγε, σύγαμος, μήτηρ, πατήρ. Id est,

Iussit mori me, cum uxore mater & pater.

Nam & Oedipus patrem occiderat insciens, matrem *Omen exitij*
uxorem duxerat. Ita Nero sciens Claudium patrem
occiderat, matrem constupratam interfecerat, & Octa-
uiam uxorem indignis tractarat modis.

Desperatis rebus noctu adiēt hospitia singulorū de 19
fuga cōsulturus: quū fores omniū oclusas repperisset,
reuersus in cubiculum comperit & custodes diffugisse
direptis

Destitutus undiq; direptis etiã stragulis, & amota ueneni pyxide, quam in extremũ casum parauerat: mox Mirmillonem nomine Spiculum requisit, uel alium quemlibet, cuius manu periret, ac nemine reperto. Ergo ego, inquit, nec amicum habeo, nec inimicum? Decretum erat eam beluam publico orbis odio immolare.

Sepultura uiui 20 In fuga quum Phaon libertus hortaretur, ut in specum egesta harena conderetur, negauit se uiuum sub terram iturum.

Delicia uersa in amarorem 21 Aquam è lacuna uillæ cuidam subiecta potaturus manu hausit. Et hic est, inquiens, Neronis decocta. Nam repererat ut aqua decocta gratiam haberet crudæ, immissa in poculum niue.

22 Vbi sensit equites appropinquare, quibus mandatum erat, ut illum uiuum attraherent, uersum Hermericum protulit,

Ἰππῶν ἀκρωδῶν ἀμφὶ κτύπος οὐατὰ βάλλα.

simulq; ferrum iugulo adegit.

Neronis extrema uoces 23 Ingressus Centurio quum semianimem repperisset, & penula ad uulnus apposita simularet se uenisse in auxilium, nihil aliud respondit, quàm sero, &, hæc est fides? Sermo ambiguus est: potest intelligi sero uenisse, qui iam ad morientem uenerat, & sero uenit, qui in hoc uenit ut uiuum attraheret. Item hæc est fides, potest esse expostulantis de fide amicorũ. At Nero sensit se nihil illius uerbis credere, eiusq; rei argumentum esse

esse uulnūs in iugulo letale.

Quum genethliaci Chaldei Agrippinæ matri Ne/ 24
ronis respondiſſent, imperatorum quidem filium, sed *Ambitio*
occifurum matrem, Occidat, inquit, modo imperet.
Tam impotens erat in ſcæmina dominandi ſitis, & ha
buit quod optauit.

Eadem quum iuſſu Neronis occideretur, ac Centu/ 25
rio ferrum in mortem deſtringeret, uentrem oſtédens
clamabat, hunc percutite, hic eſt ferro fodiédus, qui por
tentum illud genuit.

Nero in magna erat inuidia, quod Burrum princi/ 26
pem uirum credereſ occidiſſe, ueneno faucibus illito, *Fortiter*
quaſi remedium adhiberetur. Ad hunc quum Nero
uiſendi gratia ueniſſet, auerſatus eſt illum Burrus cui
ſcelus iam erat intellectum, multa çp̄ percontanti nihil
aliud reſpondit, quàm, Ego bene me habeo. Mira etiã
in moriente lenitas.

Idem in Claudiſi ſtultitiam ſubinde iocabatur pro/ 27
ductione ſyllabę, quum diceret, poſteaquàm deſiſt in/ *Iocus in mor*
ter uiuos morari, prima ſyllaba producta. Moros em̄ *tuum*
Græce fatuum ſonat, inde finxit morari pro ſtultum
agere, quemadmodum nos à poëta poëtarî, à iuuenē
iuuenari.

Sunt qui putent hoc clam & inſcio etiam Seneca 28
uiſſe decretum, ut occiſo Nerone occideretur & Piſo, *ſaſe*
mox imperium Senecæ deferretur. Interea uulgaban/

Zz tur

tur uerba Flauij, qui dixerat, ad dedecus nihil referre, si citharædus dimoueretur, & tragædus succederet. Nero cithara, Piso tragico ornatu canebat. Sensit utrunq; pariter indignum imperio.

29 *Libere* Cum de coniuratis agerentur quæstiones, Subrius Flauius tribunus interrogatus à Nerone, quibus causis adductus ad obliuionem sacramenti processisset: oderam te inquit, nec quisq; tibi fidelior militum fuit, dū amari meruisti: odisse cœpi, postq; parricida matris & uxoris, auriga & histrio & incēdiarius extitisti. Negant in ea coniuratione quicq; accidisse Neroni grauius, qui ut ad patranda facinora promptus erat, ita audiendi quæ patraret insolens.

30 *Libere* Eodem tempore Sulpitius Asper Centurio, percōtanti Neroni cur in cædem suam conspirasset, non aliter inquit, tot flagitijs tuis subueniri poterat.

31 *Iocus cru/
delis* Vestinus consul, quum eodem die omnia munia consularia obisset, è conuiuio repente ad mortem raptus est. Cōuiuæ nihil aliud q; exitium expectabant. Horū pauorem irridens Nero, dixit illos satis supplicij luisse pro epulis consularibus. Dicas hoc à clemente dictum, si cætera Neronis facinora spectes.

32 Nero matrem occiderat, unde Africanus quidā ita consolatus est hominem, Orante te Cæsar galliæ tuæ, ut felicitatem tuam fortiter feras.

ΟΤΗΟ

Otho Syluius Imperator quum in augurando tem-
pestas esset orta, atq; ipse grauiter prolapsus, identidē ¹ *Omen exitij*
obmurmurasse dicitur, *τίμοι Ἐ μακροῖς ἀνλοῖς*; id est,
quid mihi cum longis tibijs? Sentiens se frustra sacrifi-
cijs & piaculis conari placare manes Gallæ. Sed de
hoc plura nobis dicta sunt in Chiliadibus.

Idē ubi iam mori destinasset, sensit eos qui ab ipso ²
deficere & abire cœptabant, pro desertoribus corripi *Mors de-*
ac detineri: uetuit ne cuiquam fieret iniuria, dicens adij *stinata*
ciamus uitæ & hanc noctem, & in profundam uespe-
ram usq; patente cubiculo, si quis adire uellet, potesta-
tem sui conueniendi fecit.

Multis Othonem rogantibus ne deposito imperio ³
exercitum ac repub. desereret, quidā ē gregarijs mili *Fides in*
tibus, sublato ense dixit, Scito Cæsar sic pro te omnes *milite*
animatos esse, moxq; seipsum iugulauit.

Otho iam destinata morte Cocceium fratris filium ⁴
ad se uocatū sic adhortatus est extremis uerbis, O fili, *Moderate*
habuisse te patruum Cæsarem, nec prorsus obliuifca-
ris, nec admodū memineras. Noluit illum prorsus obli-
uifci, ne desereret curam suorum, rursus noluit ualde
meminisse, ne mortem patruī ulcisceretur.

VESPASIANVS PATER

Flauio Vespasiano quū adolescens quidam gratias ¹
ageret pro impetrata præfectura, quoniam unguento

Zz 2 fragrabat,

Vnguentum fragrabat, & nutu contemptus est, & grauiter increpi-
olere tus. Mallem inquit Vespasianus, aliū oboluisse, mox
 & literas concessas reuocauit.

2 De iurgio quodam inter senatorem & equitem Ro-
Venia la- manum, ita pronunciauit, ut diceret non oportere ma-
cessito ledici senatoribus, remaledici ciuile fasq; esse. Praero-
 gatiuā enim dignitatis ipse sibi ademit qui lacessiuit.

3 Idem de Licinio Mutiano notae impudicitiae uiro,
Leniter clam apud communem amicum conquerens, addidit
 clausula, Ego tamen uir sum. Notans obrectatorem
 esse parum uirum. Simile est illud Maronis,
 Parcius ista uiris tamen obijcienda memento.

4 Saluius Liberalis, quū in defensione diuitis rei obli-
Leniter que mordens dixisset, Quid ad Caesarem, si Hippar-
 chus sestertiū milies possidet? Notans Vespasianum
 uelut inhiantē rei facultatibus. Caesar non modo non
 offensus est, uerum etiam dictum approbavit, quasi
 simpliciter prolatum.

5 Quoniam rapacissimum quenq; promouere solet,
Rapacitas ut mox ditatos condemnaret, uulgo dictus est officia-
 rios suos habere pro spōgijs: quod ueluti spongas &
 siccos madefaceret, & humentes exprimeret.

6 Rusticus quidam quoniam gratuitam libertatem
Auaritia in suppliciter petens à Caesare, repulsus est, non ueritus
principe est clare dicere, Vulpes pilos mutat non mores, expro-
 brans illi naturae rapacitatem, quasi mercede data cō-
 cessurus

cessurus fuisset, quod gratuito negabat.

A consulari uiro Menstruo Floro monitus plaustra 7
 potiusquam plostra dicenda, postridie illum pro Flo/ Lepide
 ro Flaurum salutauit, ciuilitate alludens ad illius curio/
 sam admonitionem. Veteres in quibusdam pro diph
 thongo sonabant o, ut Clodius pro Claudius.

Mulier quaedam dixerat se deperire amore Vespas/ 8
 siani, ei perductae quum pro concubitu sestertia qua/ Festiue
 draginta donasset, roganti dispensatori, quo titulo uel
 let eam summam rationibus inferri, dixit, Vespasiano
 adamato.

In quendam procerem staturæ, sed improbius natum, 9
 torsit illud carmen Homericum, Iocus ex Ho/
 mero

μακρὰ βιβὰς, κραιάων δολιχόσκιον ἔγχος. Id est,

Longam hastam quatiens, diductis passibus ibat.

In Cerylum libertum, sed prædiuitem, qui ut aliquan/ 10
 do subterfugeret ius fisci imperialis, cœpit se pro inge/ Lepide
 nuo ferre, eoq; mutato nomine pro Cerylo dici uoluit
 Laches, torsit uersiculos ex fabula quapiã, ut opinor,

ὦ λάχης λάχης,

ἔω' ἂν ἀποθάνης αὐτίκις ἔσση κέρυλος.

Id est,

O Laches Laches,

Vbi mortem obieris rursus eris tum Cerylus.

Significans illi nihil profuturum immutatum nomē.

Quidam e charis Vespasiani ministris apud ipsum 11
 pro quodam quem fratrem suum esse simulabat inter
 cedebat,

- Auare* cedebat, ut illi procuratio committeretur. Id sentiens Cæsar, candidatum solum ad se uocauit, exegitq; pecuniam quam ille suffragatori suo pepigerat, ea accepta mox ordinauit. Huius rei ignarus minister, rursus interpellauit pro fratre. Cui Vespasianus, Aliū, inquit, tibi fratrem quære, hic quem tuum putas, meus est.
- Sordide* ¹² In itinere quodam mulio desijt, quasi calceaturus mulas, sed re uera, ut adeundi litigatori spatium moramq; præberet. At Cæsar dolum suspicatus, interrogauit mulionem, quanti calceasset, pactusq; est lucri partem. Hoc si fecit ut suos corrigeret, ciuilitas fuit: si ut eo emolumento fieret ditior, sordidum erat.
- Sordide* ¹³ Instituerat uectigal è lotio. Super hoc à filio monitus dissimulauit, donec prima pensio esset soluta. Eam pecuniam admouit ad filij nares, sciscitans num odore offenderetur. Negante illo, Atqui hæc, inquit, è lotio est.
- Auare* ¹⁴ Legatis nunciantibus decretam illi publice non merodocris summæ statuam, iussit ut eam continuo ponerent, & cauam ostēdens manū, Ecce, inquit, parata basis. Significans ut eam pecuniā quam in statuā decreuissent impendere mortuo, uiuo darent in manum.
- Ostentorum interpretatio* ¹⁵ Quum Cæsarum mausoleum repēte patuisset, tum stella crinita apparuisset, alijs interpretantibus Cæsaris interitū portendi, ille facete interpretatus est, prius ostentum ad Iuliam Caluinam pertinere, quod ea esset

esset de gente Augusti, postorius ad Parthorum, siue ut Aurelius Victor tradit, Persarum regem qui capilatus esset.

Quum morbus ingrauesceret, dixit: Puto deus si significans se moriturum. Solent enim extincti Cæsares publicis ceremonijs in deorum cœtium referri.

Quum uehementer angeretur uitiatis intestinis, nihilo secius imperatorijs muneribus fungebatur, adeo ut lecto decumbens audiret legationes, & amicis horrantibus ut sibi parceret, respondit Imperatorem stantem mori oportere.

VESPASIANVS FILIVS

Vespasianus filius quum admoneretur ab amicis quod plura polliceretur interpellatibus quam præstare posset, respondit, Non oportet quenquam à Cæsaris colloquio tristem discedere.

Super cœnam aliquando recordatus, quod eo die nemini quicquã præstitisset, memorandam illam meritoque laudatam uocem ædidit, Amici diem perdidit.

Idem dicere solet se maximũ falsariũ esse potuisse, quod omnium chirographa quæ uidisset facillime imitare.

Quum febre correptus lectica à loco in quo tum erat transferretur, dimotis plagulis cœlũ suspexit, questusque est sibi immerenti uitã eripi, quum nullũ per omnem uitam extaret factum cuius pœniteret, uno duntaxat excepto. Id cuiusmodi fuerit, nec ipse prodidit, nec quis coniectare

16

locus in morte

17

stantem mori

1

Cæsaris affabilitas

2

Benignitas

3

Dexteritas

4

Cæsar innocens

coniectare potuit. O Cæsarem longissima uita dignū.

DOMITIANVS

5 *Lepide* Domitianus Cæsar initio principatus quotidie sibi secretum horarium sumere cōsueuit, nec interim aliud quàm muscas captare, easq; stilo præacuto configere, ut cuiusdam interroganti, esset ne quis intus cum Cæsare, Vibius Crispus lepide respōderit, ne musca quidē.

6 *Mine in prin
cipem* Iusserat edicto excidi uineas, quod studio colēdi uineta, negligenter arua. Hoc edictum reuocauit ob sparfos libellos, in quibus habebantur hi uersiculi,

κάρ με φάγνε ἐπὶ ζίζαρ ὁμωε ἔτι καρποφορήσω,
ὄσορ ἐπιπαῖσαι καίσαρι θυομύω.

Hoc epigramma fertur in hircum arrodentem uitem. Hircus autem Baccho immolabatur, quod admorsu lædat uineam. Ad Cæsarem accommodarunt, pro *σοι* *τράγε* mutantēs *καίσαρι*.

7 *Lepide* Notans Metium quendam sibi immodice placentem, dicere solitus est, Vellem tam formosus esse, q̄ Metius sibi uidetur.

NERVAE COCCEI

8 *Princeps
indulgens* Quoniam sub Nerua Cocceio bono Cæsare, multorum nomina falsò deferebantur, Fronto consul, palàm dixisse fertur, malum esse eum imperare, sub quo nemini quicquam concessum sit, sed longe peius sub eo uiuere, sub quo maxima sit licentia quibuslibet. In humanitatis est, si princeps nihil indulgeat amicis ac familia

familiaribus, sed perniciosum est, illis licere quicquid libet.

TRAIANVS

Traianus aliquando in conuiuio proposuit amicis, 9
 ut decem nominarent, quibus crederent rerum sum- *Vnus eximius*
 mam recte delegari posse: quum illi silerent, Decem,
 inquit, à uobis posco, ego unicū habeo Seuerianum.
 Solum illum imperio dignum iudicans.

ADRIANVS CAESAR

Moriens dixit illud uulgatum, Turba medicorum 1
 Caesarem perdidit. Arbitror illum huc detorsisse Græ *Medicorum*
 cum prouerbiū, *πολλοὶ στρατηγοὶ κατὰρ ἀπώλεσαν. πολλοὶ* *turba*
ἰατροὶ ὑπὸ βασιλέϊ ἀπώλεσαν. Quanquam & hodie ue
 rum est turbam medicorum causam esse mortis.

In senatu frequēter dicere solet se sic gesturum prin- 2
 cipatum, ut sciret rem populi esse nō suam priuatam. *Princeps*
 Nimirum attigit hoc, quod unum distinguit regem à
 tyranno.

Imperator creatus adeo cōtempnit inimicos, ut uni 3
 quem habuerat capitalem forte obuio, dixerit, Euasi *Clementia*
 sti. Principibus in priuatis offensis debet esse satis po-
 tuisse ulcisci.

In colloquijs etiam humillimorum mire ciuilis erat, 4
 eosq̄ detestari solet, qui hanc humanitatis uolupta- *Affabilitas*
 tem ipsi inuiderent hoc pretextu, quod dicerent prin-
 cipis maiestatem ubiq̄ seruandam.

Animi bona 5 Dionysius Milesius sophista insignis, in Heliodo-
rum quem Adrianus Cæsar unice amabat torsit hoc
dictū, Cæsar potest honorem ac pecunias largiri, rhe-
torem facere non potest. Cæsar enim Heliodorū stu-
dio uerius quàm iudicio, fecerat magistrū epistolarū.

Iuste 6 Romæ quum in spectaculo populus clamore flagi-
taret, ut aurigam qui placuerat, liberum esse iuberet,
per tabellam respondit, iniquum esse quod peterent.
Si enim seruum alienum libertate donaret, fieret iniu-
ria domino. Dicas hunc abhorruisse ab omni uiolētia

*Vota mor-
rientis* 7 Seuerianū & Fuscum huius nepotem, eò quod mo-
leste ferre uiderentur Commodū Lucium imperij suc-
cessorem designatum, iussit occidi, quorum ille nona-
genarius erat, hic annos natus decē & octo. Senex au-
tem quum esset iugulādus, poposcit ignem, incensoq̄
thure, dixit: Vos dñj testor, me nihil sceleris commis-
se, nec aliud imprecor Adriano, nisi ut quum uolet mo-
ri, non possit. Idq̄ euenit, adeo ut barbarus cōductus
qui ferro mortem pro beneficio daret aufugerit.

Lepide 8 Quidam canescens ab eo quiddam petierat, & re-
pulsus est. Is quum aliquanto post idem peteret, sed
capillitio nigro (Nam id tinctura fecerat) Cæsar agno-
scens faciem, Iam istuc, inquit, negaui patri tuo.

*Serui princi-
pum elati* 9 Quodam tempore quum seruum suum uideret in-
ter duos senatores ambulantē, misit qui illi colaphum
impingeret, diceretq̄, Noli inter eos ambulare, quo-
rum

rum adhuc potes esse seruus, simul senatorię dignitati consulens, & serui castigans insolentiam quam de Cæsare hero sumpserat.

Commodum Ælium Verum iterum consulem fecerat, eumq; imperio destinauerat, quem quum cerne-
ret nec animo, nec corpore satis ualidum, dicere solet,
In caducū parietem nos inclinauimus, ac perdidimus
quater milies H-S, quod populo ac militibus pro ad-
optione dedimus. Vere præsensit Commodum inuti-
lem imperio, sed sero.

10
Impar prin-
cipatui

Florus hos uersiculos scripserat in Cæsarem,

Ego nolo Cæsar esse

Ambulare per Britannos

Scythicas pati pruinas.

Cui Cæsar respondit,

11
Honesti
labores

Ego nolo Florus esse

Ambulare per tabernas,

Latitare per popinas,

Culices pati rotundos.

Sentiens se honestas occupationes præferre inutili tur-
picę ocio.

Dicere solitus sibi molestum esse, si quem uideret tri-
stem, quum tamen omnes doctos uexaret quæstion-
culis, sed uexatos donauit aliquo munere.

12
Princeps nul-
li molestus

Cuidam uxor sua per literas exprobrarat, quod la-
uacris ac uoluptatibus detentus ad se redire nollet. Id
per frumentarios rescuerat imperator. Itaq; comnea

13
Curiositas

tum petenti, exprobrauit lauacra & uoluptates. Tum ille, Num & tibi ô Cæsar scripsit uxor mea quod mihi? Notans curiositatem principe indignam.

- 13 *Lusus in morte* Sub mortem his uersibus lusisse dicitur,
 Animula, uagula, blandula,
 Hospes comesq; corporis,
 Quæ nunc abibis in loca,
 Pallidula, rigida, nudula,
 Nec ut soles, dabis iocos.
- 14 *Præscientia* Aiunt illum ex Matheſeos peritia præſciſſe futura, ac Verum non fore longæuum Vergiliano carmine prædixiſſe,
 Ostendent terris hunc tantum fata, necq; ultra
 Eſſe ſinent.
- 15 *Breuis eui* Cuidã illos Vergilij uerſus ad Verum accõmodãti, Manibus date lilia plenis, &c.
 Cum irriſione reſpondit, Ego mihi diuum adoptauit, non filium. Huc alludens, quod Imperatores referri ſoleant in numerum diuorum, ſed à rogo.
- 16 *Principis delectus* Ad alterũ ipſum conſolari uolentem, hoc argumẽto, quod diceret geneſim Veri nõ eſſe recte collectam, eoq; ſpem eſſe illum diu uicturum, iſtuc, inquit, tu facile dicis, qui patrimoniũ tui non reipub. quæris hæredem. Sentiens magni referre, ut bonus princeps quã diutiffime uiuat.
- 17 Tranſeuntem mulier quẽdam appellauit, Audi me
 Cæſar.

Cæsar. Is quum respondisset, nō est ocium. Illa clamauit, Noli ergo imperare. Ad hanc uocem restitit, & audiuit mulierem. Hoc & alij tribuitur, neq; quicquā uetat, idem à pluribus uel dici uel fieri.

COMMODOVS AELIVS VERVS

Ælius quum esset peregrinis uoluptatibus deditus uxori conquerenti, dixit: Patere me per alias exercere cupiditates meas. Vxor enim dignitatis nomen est, non uoluptatis.

¹ Vxoris reuerentia

Quum morbo grauaretur sæpe dicere solet, principem sanum mori debere non debilem, quod superiores imperatores pleriq; uiolenta morte perissent. Eāq; mortem ut breuem simul & inexpectatam C. Cæsar optauit, & obtinuit.

² Mors principis

ANTONINVS PIVS

Adamabat illam Scipionis celebratissimam sententiam subinde dicens se malle unū seruare ciuem, quàm mille hostes occidere, pacem uidelicet bello præferens, & in ipso bello sentiens hanc oportere primā esse ducis curā, ut q̄ minima ciuiū iactura paretur uictoria.

Quum Apollonius rhetor è chalcide accitus, ad Tiberinam domum in qua tum Cæsar habitabat, à Cæsare uocatus ut illi M. Antoninum traderet instituentem, dixisset, Non magister ad discipulum, sed discipulus ad magistrum uenire debet. Risit hominis magniloquentiam, dicens: Facilius fuit Apollonio è chalcide

⁴ Magniloquentia irrisa

Aaa 3 cide

cide uenire Romã, quàm ex ædibus suis in palatium. Merces Apollonium attraxerat Romam, non reipublicæ studium.

Humane 5 Quũ M. Antoninus fletet educatorem suum mortuum, & adolescens ab aulicis ministris reuocaretur à declaratione pietatis erga nutriciũ, Permittite, inquit Antoninũ, prius illi ut homo sit, neq; enim uel philosophia uel imperium tollit affectus.

Libere 6 Quõdã quũ Omulũ uisens domũ, ac miratus columnas porphyreticas, quæsisset unde eas haberet. Omulus ei respondit, Quum in ædes alienas ueneris, & surdus, & mutus esto. Sentiens cum in alieno priuato non oportere esse curiosum, Hoc tam libero ioco non est offensus imperator.

Dos regnum 7 M. Antonini uxor Faustina male audiebat uulgo. Itaq; hortantibus amicis, ut eam repudiaret, si nollet occidere, respondit, Si uxorem, inquit, dimittimus, redamus & dotem. Dotis nomine signans imperium, qd ab focero uolente Hadriano adoptatus acceperat.

Consilium multorum 8 Nihil solitus est agere nec in bellicis negocijs, nec in ciuilibus, de quo non prius conferret cum grauibus uiris, dicens: Æquius est, ut ego tot talium amicorũ consilium sequar, quàm ut tot tales amici meam unius sequantur uoluntatem. Multum abhorrens à quorundam ingenio, qui consulto pileo suo, dicunt, Vos sedulo consulitis, sed aliud mihi suadet pileum meum.

Cassium

Cassium senatorium uirum, occidi passus est, non
iussit occidi, post etiam extinctum doluit, dicens, uo-
luisse se sine senatorio sanguine imperium transigere.
Mira clementia in affectatorem imperij.

9
Clementer

Biduo priusquam moreretur, admissis amicis ape-
ruit sententiam suam de filio, eandem quam Philip-
pus de Alexandro, dicens se equo animo mori, quum
filium relinqueret.

10
*Filius solatiū
mortis*

Alio quodā die dixit amicis, Quid me fletis, ac non
magis de cōmuni morte pestilentiaq; cogitatis? Phi-
losophia docuerat hominem & mortem contemnere,
& res humanas ridere. Parantibus autem abire, dixit:
Si iam me dimittitis, uale uobis dico, uos præcedens.
Facete petijt ab amicis discedēdi ueniā, ac ueluti pere-
gre profecturus iussit illos ualere, submonens interim
fore, ut illi præcedentem sequerentur.

11
*Mors pere-
grinatio*

Rogatus cui filium commendaret, uobis, inquit, si
promeretur & dijs immortalibus. Fauorem noluit suę
autoritati tribui, sed filij meritis.

12
Modeste

SEVERVS IMPERATOR

De Seuero sic iudicauit senatus, illum aut nasci non
debuisse, aut non debuisse mori, quod quum crudelis
esset, tamen reipublicæ uideretur admodum utilis ob
alias uirtutes.

1
Natura uaria

Quum milites Bassianum Seueri filiū, Augustum
consalutassent, eò quod pater pedibus æger bellū mo-
raretur

2

- Autoritas* raretur, iussit se deferri ad tribunal, simulq; adesse omnes tribunos, centuriones, duces, & cohortes, quibus autoribus hoc acciderat, sisti deinde & filium qui Augusti nomen non recusarat. Hic quum in omnes eius facti autores iussisset animaduerti, excepto filio, omnesq; ante tribunal prostrati rogarent ueniam, Seuerus manu caput contingens, Tandem, inquit, sentitis caput imperare non pedes.
- 3 *Omnia expertus* Celebratur & hoc illius dictum, Omnia fui, sed nihil expedit. Sentiens sese ex humili, per literarum ac militiae officia plurimis gradibus fauore fortunæ ad imperij fastigium fuisse perductum, sed nihil feliciter cessisse, aut nulla in re sibi placuisse.
- 4 *virtus principis* Vltima uerba dicuntur hæc fuisse, Turbatam rem pub. ubiq; accepi, pacatam etiam Britannis relinquo, Senex & pedibus æger, Firmum imperium Antonini meis relinquens, si boni erunt, imbecillum si mali.
- 5 *Industria* Symbolū tribuno dari iussit, laboremus. Pertinax ad imperiū ascitus, dederat militemus. Illi placuit belli omen, huic pacis. Sublato nanq; bello redit ad agricolationem & opificia. Ocium in pace, delicias alit & omne flagitiorum genus.
- 6 *Moderate* Epigramma quod in laudem Pescennini Nigri fuerat ascriptum illius statuae ad uiuum effictæ, quum præfecti suaderent eradendum, Seuerus noluit, dicēs: Si talis fuit, sciant omnes qualē uicerimus. Si talis nō fuit,

fuit, putent nos omnes talem uicisse.

PESCENNINVS NIGER

Pescenninus Niger cōsiliarijs addidit salaria, ne gra-
uarent eos quibus assidebant, dicens iudicem nec da-
re debere, nec accipere. Vtinā hoc exemplum imiten-
tur hi, qui uendentes officia spoliant iudicem, assessoribus
interim raptō uiuendum est.

In Ægypto, quum Limitanei milites uinum ab im-
peratore peterent. Nilum, inquit, habetis, & uinū quæ-
ritis? Aiunt enim aquam Nili tantæ esse dulcedinis,
ut accolæ uina non desiderent.

Quū milites qui à Saracenis uicti fuerant, dicerent,
Vinum non accepimus, pugnare non possumus. Eru-
bescite, inquit Cæsar, illi qui uos uincūt, aquam bibūt.
Nam Saracenis etiam hodie gustare uinū nefas est.

Palæstinis rogantibus, ut ipsorum censitio leuaret,
eò quod regio esset grauata, satis inclementer respon-
dit, Vos terras uestras leuari uultis, ego etiam aërem
uestrum censere cuperem.

Imperatori creato quū quidam ei panegyricum in
ipsius laudem conscriptum recitare uellet, dixit: Scri-
be Marij laudes uel Annibalis, aut alterius ducis egre-
gij uita functi, ut eum nos imitemur. Nam uiuos lau-
dare irrisio est, præsertim imperatores, à quibus spera-
tur, qui timentur, qui possunt necare, qui possunt pro-
scribere. Adiecit illud, Se uiuum placere uelle, mor-

tuum etiam laudari.

6 *Graviter* Rogatus quid sentiret de Scipionibus, respondit, illos sibi uideri felices magis quàm fortes, quod uterq; domi iuuentutem parum sancte transegerat. Sentiens imperatorem per omnem uitam in reipublicæ negocijs uersari debere, nec à domesticis delitijs ad imperium accersì.

ANTONINVS CARACALLVS

7 *Licentia principum* Antonini Caracalli nouerca, quum esset pulcherri-
ma ueluti per imprudentiam corpus magna ex parte nudauit. Quumq; dixisset Caracallus, uellem si liceret, Si libet, inquit illa, licet. An nescis te imperatorem esse, & leges dare, non accipere? Ea mulieris uox Caracallum ad detestabile facinus pertraxit.

8 *Salse* Quum Antoninus Caracallus ambitiose sibi multa cognomina assereret, Germanici, Parthici, Arabici, & Alemanici nomen ascriberet, Heluius Pertinax filius Pertinacis belle iocatus fertur, adde etiam, inquit, si placet, Geticus Maximus, quod Getam fratrem occidisset.

9 *Impie* Bassianus præfectus suadebat Caracallo, ut ad mitigandam inuidiam parricidij, fratrem Getam appellaret diuū. Sit, inquit, diuus, dū nō sit uiuus, & fratrem in diuos retulit. Nescit pietatis iura regnādi cupiditas.

ANTONINVS GETA

10 Quum Antonini Getæ pater Seuerus destinasset omnes

omnes diuerfarum partium occidere, inter suos dicere *Prudenter*
 solitus est, Hostes uobis eripio, adeo cōsentiente Bas-
 siano, ut liberos etiam illorum suaderet necari. Geta
 puer interrogauit quantus esset occidendorum nume-
 rus, Eum quum pater ædidisset, rogauit num isti habe-
 rent parentes ac propinquos: quum responsum esset,
 habere & quidē multos, plures ergo, inquit, in ciuita-
 te tristes futuri sunt, quàm læti quod uicimus. Valuis-
 set cordatum pueri dictum, nisi quorundam crudelitas
 obstitisset.

Basiano tum ioco tum serio dicenti, omnes cum libe-
 ris occidendos, Geta puer dixit: Tu qui nulli parcis, *Libere*
 potes etiam fratrem occidere. Id dictum tunc contem-
 ptum est, post cognitum est fuisse uaticinium. Nam
 parricidium postea commisit.

ANTONINVS HELIOGABALVS

Senatum adeo contempsit, ut eos interdum appel-
 larit togata mancipia, ueluti qui pristinae dignitatis *Tyrannice*
 præter togas nihil retinerent.

Amabat sibi precia rerum quæ mensæ apparaban-
 tur maiora dici quàm essent, hanc esse dicens cōuiuio ore
 xim, quod magis illa iuuant quæ pluris emuntur, ut
 ait Satyricus. *Chara*

Huic priuato quum quidam luxum illius admirans *14*
 diceret, Non times ne fias pauper? Quid, inquit, me? *Profusio*
 lius, quàm ut ipse mihi heres sim & uxori meæ?

- 1 *Superuacua officia* Et urbem, & prouincias, & aulam suã purgauit hominibus non necessarijs, dicens malum pupillum esse imperatorem, qui ex uisceribus prouincialium homines non necessarios, nec reipub. utiles aleret.
- 2 *Aurum in templis* In templis argenti minimum, auri ne guttulam quidem, aut Bracteolam posuit, subinde repetens illud Persianum,
Dicite pontifices, in sanctis quid facit aurum?
- 3 *Constanter* Negabat se passurum, ut ipsius dispositiones ab aulicis suis uenderentur, id quod solent aliorum principum Liberti & Eunuchi. Eoq; nunquam illum fefellit, quod proposuerat.
- 4 *Vicarij graues* Assessoribus designauit sua salaria, quanquam dicebat illos potissimum promouendos, qui per se temp. gerere possent, non per assessores. Vnumquenq; hoc agere debere quod nosset. Prudentissimus iuuenis sensit hoc esse præcipuum hucus omnium rerum publicarum, quod omnia munia per uicarios administrantur, interdum alteros ac tertios. Præfectus urbis habet uicarium, & is uicarius rursus alterum uicarium, & hic rursus alium. Ac frequenter is qui & honore, & salario fruitur, minime omnium idoneus est ad functionem obeundam. Annotent hoc principes, qui subinde coguntur exactionibus grauare populum.
- 5 Descriptum habebat, quid cui præstitisset, qui nihil aut

aut minimum petissent, eos appellabat, dicens: *Benigne* Quid est quur nihil petis? An me tibi uis fieri debitorem? pete, ne priuatus de me queraris. Agnoscebat principem debere recte suo fungentibus officio, nec æquum iudicabat, ut probe suo defunctus officio, priuatus egeret:

Militibus diligēter prospexit de commeatu, dicens *6* se magis seruare milites quàm seipsum, quod in his si- *Militum* ta publica salus esset. Facilius est enim inuenire nouū *cura.* imperatorem, quàm nouum & exercitatum militem.

Quinius Camillus antiquæ familiæ senator homo *7* delicatissimus, rebellionem moliebatur tyrannidē affectans. Id quum Alexandro renunciatū esset, statimq; probatum, ad palatiū eum rogauit, eiq; gratias egit, quod reipub. curam quæ bonis uiris recusantibus imponi solet, sponte reciperet. Mox ad senatū processit, ac tanti sceleris conscientia trepidum, consortem imperij appellauit, in palatium recepit, ornamenti imperialibus, & melioribus quàm utebat ipse decorauit. Protectionis comitem adhibuit. Quumq; imperator ipse *Clementer* pedibus iter faceret, inuitauit & Ouiniū delictis assuetum ad laborem, quem post quinque milia passuū cunctantem, equo sedere iussit. Quumq; post duas mansiones equo etiam fatigatus esset, carpento imposuit. Hoc quoq; respuentem, ac imperium tedio laborum recusantem, deniq; & mori paratum dimisit, ac militi-

bus à quibus Cæsar præcipue diligebatur commen-
datum ad uillas suas tuto abire iussit. Sic illi commo-
strauit, quid esset gerere imperium.

8 *sancte* Honores iuris & gladij nunquam uendi passus est,
dicens, Qui emit, & uendat necesse est. Hoc ethnicus
& iuuenis, quid iam decet principes Christianos?

9 *Pie* Quum Christiani locum quendam qui publicus fue-
rat occupassent, contra popinarij dicerent eum sibi de-
beri, rescripsit, melius esse, ut quomodocunq; illic deus
coleretur, quam popinarijs dederetur.

10 *Miles in/
noxius* In expeditionibus si quis de uia in alicuius possessio-
nem deflexisset, pro qualitate loci fustibus aut uirgis
cædebatur, aut alioqui cõdemnabatur. Si dignitas per-
sonæ tales pœnas non recipiebat, grauissimis cõtume-
lijs afficiebatur quum diceret, Velles ne hoc in agro
tuo fieri quod facis in alieno? Clamabat sapius quod
à Christianis audierat, idq; per præconem quoties ali-
quem emendabat dici iubebat, Quod tibi fieri nolis,
alteri ne feceris. Quid nũc dicemus de militibus Chri-
stianis, qui siue quò eant, siue redeant, furant, rapiunt,
constuprant, pulsant, abigunt pecora, pertusis uasis si-
nunt effluere uinum. Quid multis? Crudelius tractat
suos quam hostes. Et hoc hodie, si superis placet, ap-
pellatur ius militare, & ad hæc conuiuent principes.

11 Vigilanter prouidit ne tribuni ducesue quicquam
fraudarent de stipendijs militum, dicens: Miles nõ ti-

met,

met, nisi uestitus, armatus, calceatus & satur, & habēs ^{militum}
aliquid in zonula. Sentiens militem quum aliquid ha ^{cura}
bet metuere ne perdat, sed mendicitas ad omnē de/
sperationem uocat armatum.

Quum Antiochiam uenisset, ac milites qui lauacris ¹²
ac muliebribus delicijs uacauerant in uincula duci ius/
sisset, orta seditione ab ea legione cuius socij erant in
uinculis, tribunal ascendit, ac uinctis omnibus ad tri/
bunal adductis, circumstantibus militibus & qui/
dē armatis, grauius illos admonuit, ut meminissent
Romanæ disciplinæ. Quum loquentem milites tu/
multu interpellarent, nihil conterritus, iussit ut tales
uoces ederent aduersus hostes non aduersus impera/
torem, minatus exaurationem nisi quiescerent. Ad
hęc quum uehementius etiam fremerent, ac ferro quo ^{Seuere}
que minarentur. Deponite, inquit, dextras, contra ho/
stem erigendas si fortes estis, me ista nō terrent. Quū
non desinerent fremere, exclamauit, Quirites, discedi/
te, atq; arma deponite. Mox omnes non armis tantū,
sed & stragulis militaribus depositis recesserunt, non
in castra, sed in uaria diuersoria. Post tamē eius legio/
nis militibus fidissimis usus est.

Furti suspitione infames nec intueri sustinebat, adeo ¹³
ut quū Septimius Arabinus, qui famosus crimine fur/ ^{Odium}
torum, sub Heliogabalo fuerat liberatus, inter senato/ ^{furum}
res principem salutatum uenisset, exclamarit, O numi
na,

na, ó Iuppiter, ó dij immortales, Arabinus non solum uiuit, sed etiam in senatum uenit. Fortassis de me sperat, tam fatuum, tam stultum me esse iudicat.

14 *Corruptela* Dicere solet, solos fures de paupertate cõqueri, dum ita student scelera uitæ suæ tegere. Iactabat & sententiam notam de furibus,

ὁ πολλὰ κλέψας, ὀλίγα δ' οὐκ ἐκφεύγειτα.

Id est,

Qui multa tulerit, pauca dederit, effugit.

Notans quosdam, qui tantum furantur, ut sit quo corumpant iudicem aut actorem.

15 *Regni stabilitas* Quum Mammea mater, uxorq; Memmia obiicerent quod nimia ciuilitate redderet potestatem molliorem, respõdit, sed securiorem atq; diuturniorem: significans malum diuturnitatis custodem esse metum.

16 *Fumi uenditor* Vetronium Thurinum familiarem, quod his qui petebant aliquid à Cæsare uendidisset suum patrocinium, mentiens interim multa, cõuincendum curauit. & conuictum damnatumq; in stipite alligari iussit. Supposito igni ex humida materia, præcone clamante, Fumo punitur, qui fumos uendidit.

17 *Cultus Augustarum* Gemmas omnes quas repperit in palatio uendidit, & aurum in ærariū contulit, dicens uiris gemmas usui non esse, matronas autem regias contentas esse debere, uno reticulo atq; inauribus, & baccato monili, & corona in qua sacrificarent, & unico pallio auro sparso, & cyclade, quæ plus sex uncis auri non haberet. Hic cultus

cultus hodie uix sufficit negociatorum uxoribus.

Curfore nunquam utebatur nisi seruo suo, dicens in genuum currere nisi in sacro certamine non debere: eos item, piscatores, fullones, & balneatores nō habuit nisi seruos suos, nolens quēquam ingenuum sordidis ministerijs dehonestare.

Amicos & cognatos, si malos comperisset, puniebat. Id si uetus amicitia aut necessitudo non patiebatur, à se dimittebat, dicens: His charior est mihi tota respub. Significans priuatos affectus utilitati publicæ posthabendos.

MAXIMINVS

Maximinus accepta legione, nullum laborem defugere solet, dum milites exercet, eisq; prospicit. Quum autem tribuni quidā eum reprehēderent, dicerentq;, Quid tantopere laboras, quum eius loci iam sis ut ductū possis accipere? Ego uero, inquit, quo maior fuerit, hoc magis laborabo.

Exercebat lucta milites suos multos ad terram prosternens. Itaq; cunctis inuidētibus, tribunus quidam uasti corporis notæq; uirtutis, atq; ob hoc ferocior, dixit: Quid magni facis, si tribunus tuos milites uincis? Tum Maximinus, Vis ne congregiamur? Quum prodisset, palma pectori impacta supinum reiecit, continuoq; dixit: Date alium, sed tribunum.

Quum nimium sideret corporis uiribus, quidam in

Ccc teatro

18
Dignitas

19
Reipub. pri/
ma cura

1
Industrie

2
Robur
corporis

Libere theatro ipso præsentente Græcos uersus recitauit, quorū hæc est sententia,

Elephas grandis est, & occiditur,

Leo fortis est, & occiditur,

Tigris fortis est, & occiditur,

Caue multos, si singulos non times.

Qui ab uno non potest occidi, à multis occiditur.

4 Modeste Maximinus senior nunquam ad oscula pedū querquam admisit, dicens: Dī prohibeant, ut quisquā ingenuorum pedibus meis oscula figat. Et ubi sunt interim qui non solum ingenuos, uerum etiam summos monarchas ad oscula non pedum, sed calceorum, non dicam, admittunt, sed inuitant, & quodāmodo cogūt?

GALIENVS

1 Reipublicæ neglectus Galienus prouinciarum defectionem, quasi leuissimarum rerum iacturam ioco solet eludere. Quū enim nunciatum esset Ægyptum defecisse. Quid, inquit, si ne lino Ægyptio esse nō possumus? Quum uastatam Asiam Scytharum incurSIONIBUS accepisset. Quid, inquit, sine aphronitris esse nō possumus? Perdita Gallia, arrisit dixitq; , Non sine trabeatis sagis tuta respública est? Pessimi principis uoces, cui quicquam chariūs est repub. Aphronitrum autem est spuma nitri, quod in Asia laudatissimum concresebat.

2 Junior patris mortem inultam reliquit. Itaq; quum rex Persarum quasi captiuus per pompam duceretur, quidam

quidam scurræ miscuerunt se Persis, diligentissime scrutantes omnia, & cuiusq; uultum mira inhiatione contemplantes. Qui interrogati quid agerent, patrem, inquit, principis quærimus, notantes à Galeno neglectum fuisse. Id ubi delatum est ad principem, scurras uiuos exuri iussit. Exemplum impietatis in Cæsare, periculosa libertatis in scurris.

Libertas exitiabilis

Quum taurum ingentem in arenam misisset, prodissetq; ad eum ferendum uenator, neq; productum decies potuisset occidere, Cæsar coronam uenatori misit: mustitantibus cunctis quid rei esset, quod homo ignauissimus coronaretur, Galienus per curionem dixi iussit, Taurum toties non ferire difficile est. Ludens significauit graue discrimen toties tauro occurrere, etiã si non ferias.

Lepide

Quidã huius uxori gemmas uitreas pro ueris uendidat, re comperta, mulier flagitauit uindictam. Cæsar iussit hominẽ corripì, quasi leoni obiecturus. Dein in caueam, dum impostor & populus expectat terribilem leonem, profilijt capus. Cunctis rem tam ridiculam mirantibus, per curionem dici iussit, imposturam fecit, & passus est. Eadem opera fefellit impostorem, & irrisit uxorem.

Pœna ridicula

Quum patrem Valerianũ audisset extinctum, uocem laudatissimam sine laude usurpauit, dicens: Sciebam patrem meum esse mortalem.

impie

MARINVS

1 *Imperium breue* De Marino tyrannorum septimo dictum est, quod uno die factus est imperator, altero uisus est imperare, tertio interemptus est à milite, qui percussurus illū dixerit, Sic est gladius quem ipse fecisti. Fuerat enim opifex ferrarius. Allusit autem interemptor ad illud prouerbium, Tuo te gladio iugulo.

SATVRNINVS

2 *Ingenue* Saturninus tyrannorum XXI, quū milites illi per plurimum imperiale imposuissent, aduocata concione de seipso dixit, Commilitones, bonū ducem perdidistis, & malum principem fecistis. Ante fuerat dux egregius, sed quoniam in imperio fuit seuerior, ab iisdē à qui bus imperator factus fuerat, interemptus est. Nō quis uis ad quoduis munus idoneus est.

ZENOBIA

3 *Animose* Zenobia XXVIII mulier uarijs nominibus merito laudata, quum ab Aureliano capta in conspectum illius ducta fuisset, isq; dixisset, Quid ō Zenobia, auifa es nobis insultare Romanis Imperatoribus, Imperatorem, inquit, te agnosco, qui uiceris, Galienum, Aureolum, reliquosq; principes non putauī.

AVRELIANVS

4 Quum Tyanam uenisset, eamq; oclusam reperisset, iratus dixit, Canem in hoc oppido nō relinquā. Hac uoce milites erecti sunt in spem prædæ, & Heradamon

damon Tyanensis, metu ne cum cæteris occideretur, prodidit ciuitatem. Qua capta, Aurelius Heradamo, *Clementer* nem patriæ proditorem occidit. Militibus ex Cæsaris promisso direptionem oppidi flagitantibus respõdit, Agite, canem me negaui relicturum, canes omnes occidite. Hoc pacto & proditori mercedem rependit, & militum auaritiã elusit. Videtur autem hic sermonis color sumptus ab Hebræis, in quorũ literis reges qui minantur internecionem negant se quenquam relicturos, usq; ad mingentem ad parietem, canem hac periphrasi significantes.

DIOCLITIANVS

Dioclitianus adhuc priuatus dicere solet, nihil esse *5* difficilius quã bene imperare. Id Flavius Vopiscus *Imperare* in Aureliano tradit se audiuisse à patre suo, & addit *difficile* causam. Colligunt, inquit, se quatuor aut quinque, simul consilium ad decipiendum imperatorem capiunt. Dicunt, quid probandum sit. Imperator qui domi clausus est, uera nõ nouit. Cogitur hoc tantum scire, quod illi loquuntur, Facit iudices, quos fieri nõ oportet. Amouet à repub. quos debebat retinere. Ita ut dixit Diocletianus, bonus, cautus, optimus uenditur imperator. At uulgus ad imperatoris titulum satis esse purat nasci, aut eligi: nasci utcunq; eligi emptis suffragijs, ac solennibus ceremonijs confirmari.

6 Tacitus Imperator fratri petierat consulatum, nec
Leniter impetrauit. Ea repulsa adeo nō fuit offensus, ut uehe-
 menter etiam lætatus sit, dicens: Scit senatus, quem
 principem fecerit.

PROBVS

7 Probus quum multa barbarorum loca purgasset la-
Sancte trocinijs, ubi peruenisset ad Isauros, dixit ab illis locis
 facilius arceri latrocinia quàm tolli. Sentiens esse dan-
 dam operam ne latronibus illuc esset aditus, neue iu-
 uenes latrocinari discerent. Itaque loca omnia quæ an-
 gustum haberent aditum, ueteranis concessit, addens
 ut eorum filij ab anno decimo octauo ad militiã mit-
 terentur, ne ante latrocinari discerent quàm militare.
 Hoc tum recte Probus quū multum interesset inter
 militiam & latrocinium, nunc friuolum est.

8 Non patiebatur militem esse ociosum, sed multa o-
Miles *ociosus* pera militari manu perfecit, dicens: Annonam gratui-
 tam militem comedere non debere.

9 Idem dixisse fertur, breui milites necessarios nō ha-
 bebimus. Sperabat tantam pacem, ut nihil opus esset
 exercitu. Hanc mentem utinam deus immittat omni-
 bus nostri seculi principibus.

FIRMVS

10 Firmus imperator uini patientissimus fuisse legitur,
 citra ebrietatem. Quondã à Barbaro uexillario pro-
 uocatus

uocatus ad bibendum, duas uini situlas hausit, & postea toto conuiuio sobrius fuit. Quum uero Barbarus diceret, Quur non & fecem ebibisti? Stulte, inquit, terra non bibitur.

Vini partietis.

BONOSVS

Bonosus imperator prodigiose bibax fuisse legitur, de quo Aurelianus sæpe dicere solet, Nō ut uiuat natus est, sed ut bibat. Sobrietas in primis decet principem.

APOPHTHEGMATA

VARIE MIXTA

Milites aliquot Tarentini inter cœnandum multa liberius dixerant in Pyrrhum regem. Res ad eum delata est, acciti sunt iuuenes, ac periclitabatur omnes quum factum nec negari posset, nec defendi. Tum unus illorum dexteris ingenij, Imò, inquit, rex, & ista diximus, & lōge acerbiora dicturi fueramus, nisi nos lagena defecisset, linguæ petulantiam in temulentiam reijciens. Ac mox ira principis in risum uersa dimissi sunt. Quis neget hoc dictum fuisse bene collocatum?

Dextre

Longus Sulpitius, insigniter ipse scœdus, eum cōtra quæ in iudicio liberali aderat, dixit, ne faciem quidem habere liberi hominis. Cui respondens Domitius Afer, Næ tu ex animi mei sentētia Longe. Qui malā faciem habet, liber non est. Si ideo liber nō erat cuius agebat causa, quod deformis esset, nec ipse Sulpitius habendus erat pro libero quum esset scœdissimus.

Retortuna

Iunium

- 3 *Albus asinus* Iunium Bassum hominem cum primis dicacem, uulgus asinum album appellabat, quod feliciter esset stupidus ac ridiculus. Alba enim ueteres felicia uocabant.
- 4 *Malcolus* Philippus orator in maleolentē, Video, inquit, me à te circumueniri: sentiens se malo odore undiq; oppletum, quum circumuenire dicitur, qui dolo fallit.
- 5 *Lepide* Cællius cōsultori dicenti, nauim diuidere uolo, perdes inquit. Ille de precio nauis mercibusq; cōsulebat, hic aliud respōdit. Nam ipsam diuidere nauim est nauim perdere. Macrobius ita refert, Si diuidis, nec tu, nec socius habebitis. Erat autem duorum negociatorum communis nauis.
- 6 *Periculum prauisum* Vectius Valens quum Claudio Cæsari immineret periculum, atq; interim Silius cū Messalina domi uindemiæ simulacrum omni lasciuiarum genere celebrarent, conscendit præaltā arborem, & in ea prospectantis specie stabat: interrogātibus quid aspiceret, respondit, tempestatem ab Ostia atrocem. Id siue ioco dixit, siue forte lapsa uox est, in præsagium uertit. Mox adfunt à Cæsare nunciij, qui uindictam parant.
- 7 *Obsoletorum affectatio* Favorinus philosophus in Adolescentē prisearum & iam obsoletarum uocum affectatorem, Curius, inquit, & Fabritius dilucide cum suis fabulati sunt, neq; Auruncorum, Sicanorum, aut Pelasgorum, qui primi Italiam incoluisse leguntur, sed ætatis suæ uerbis locuti sunt. Tu uero perinde quasi cū matre Euandri nunc loquaris

loquaris, uerbis iam olim desitis uteris. Quod si intelligi non uis quæ loqueris, num hoc abunde cōsequeris tacens?

Ficus Philemoni paratas & in conspectu eius positas asellus comedebat, Puer in clamatus ut asinū abigeret sero uenit. Itaq; cōsumptis omnibus, quoniam, inquit, tam tardus fuisti, da nūc merum asello. Interim risus obortus hominem senem præfocauit. *Risus interimens*

C. Iulius Helio mancipi sapius obstrepenti sibi, dixit, Etiā ostendā qualis sis, & Helio instanti, ut ostenderet qualis esset, Iulius digito demonstrabat Gallum in Mariano scuto cimbrico depictū, nodis distortum, eiecta lingua, buccis fluctibus, cui manceps tum simillimus est uisus. Taberna autē erat apud forum, ac scutum illud signi gratia positum. Ingens omnium risus consequutus est. Expectarant enim ut aliquid in motes illius obijceret.

Iuba querenti quod ab illius equo esset aspersus, Quid tu, inquit, an me hippocentaurum putas? Deridens eum qui quod equus commiserat, domino sessoris imputaret, quasi idem animal esset equus & sessor, quales finguntur hippocentauri. *10 Iocose*

C. Cassius militē uidens sine gladio currentē, heus, inquit, commilito pugno bene uteris, festiuiter taxans inermem militem, cui pro gladio pugno sit utendum. *11 Miles sine gladio*

Publius uidens Publium Mutium hominem male *12*

D d d uolum

- Inuidia* uolum & inuidū, solito tristiores, aut Mutio inquit, aliquid accidit mali, aut alteri cuiquam aliquid boni, sentiens illum nō minus alienis commodis quā suis incommodis uri.
- 13 *Hydropicus* Publius natione Syrus, quū herus ipsius seruum hydropticū in area iacentem increpans interrogaret, quid illic ageret, lepide p seruo respōdit, aquā calfacit.
- 14 *Ocium mo/
lestum* Idem quū super cœnam esset orta iocosa quæstio quod nam esset molestum ocium, & alius aliud opina retur, respondit, podagrici pedes. Ocium ut rem suauissimam expetunt omnes, sed ocium podagrici cum summo cruciatu coniunctum est.
- 15 *Iocus ex
nomine* Faustus Syllæ filius, in sororem quæ eodem tempore cum duobus adulteris haberet consuetudinem, Fulvio fullonis filio, & Pompeio cognomine Macula, Facetissime lusit, Miror, inquit, sororem meam habere maculam quū fullonem habeat.
- 16 *Pingere
fingere* Seruilius Geminus cœnans apud Lucium Malliū, qui Romæ pictor insignis habebatur, quū uideret filios illius deformes, haud similiter inquit, Malli fingis ac pingis. Et Mallius, Non mirum, inquit, in tenebris enim fingo, luce pingo.
- 17 *Breuis po/
testas* M. Votacillus Pitholaus in C. Seruiliū, qui uno tantū die cōsul fuit, ita lusit, Antè Flamines, nūc consules diales fiūt. Abusus est uoce, diales, quāsi à die deducta sit, ac nō magis à Ioue, cui Flamines instituebant.
- lapidatus

Lapidatus à populo Vatinius gladiatorum munus ¹⁸
 æditurus, impetrarat ab ædilibus ædictum, ne quis ^{Nux pinea}
 quid in harenam mitteret, nisi pomū. Per id tempus
 forte Cæselius cōsultus à quodam num nux pinea po-
 mum esset. Si in Vatiniū, inquit, missurus es, pomum
 est. Nam ea nux & dura & grauis pro lapide esse po-
 terat. Martialis pineam nucem appellat pomum hoc
 disticho,

Poma sumus Cybeles, procul hinc discede uiator,

Ne cadat in miserum nostra ruina caput.

Quum Publius Clodius diceretur iratus Decimo ¹⁹
 Valerio, quod ipsi mutuuum petenti non dedisset, ^{Morsus}
 Quid, inquit, mihi amplius facturus es, nisi ut Dura ^{tectus}
 chium eam ac redeam? Exprobrans illi Ciceronis exi-
 lium, ab ipso procuratum, quod tamen populi ac bo-
 norum uirorū studio breuius fuit, q̄ uolebat Clodius

Quum Brutus iunior fundos ædesq̄ paternas lu- ²⁰
 xu prodegisset, & in his etiam balneas, & in sermone ^{Profusio}
 quodam diceret se frustra sudare. Non mirum, inquit
 Crassus, nuper enim existi è balneis. Lusit ex ambi-
 guo, exit è balneo, qui lauit, & exit qui uendit alteriq̄
 cedit.

Idem Brutus quum in accusatione C. Planci duos ²¹
 lectores excitasset, & alteri de colonia Narbonensi Lu-
 tij Crassi qui reo Bruti aderat, orationem legendam
 dedisset, alteri de lege Seruilia, ex his demonstrans il-

D d d 2 lum

lum sibi pugnantiā scribere: Crassus uicissim tres Bruti patris de iure ciuili libros tribus legendos dedit. In quorum primo erat, Forte euenit, ut in Priuernate essemus. Hic Crassus audis Brute, pater testificatur se tibi fundum Priuernatē reliquisse. In secundo libro scriptū erat, In Albano eram ego & Marcus filius. Hic rursum Crassus, Norat hūc gurgitem, metuebat, ne quū is nihil haberet, nihil esse ei relictum putaretur. Tum ex tertio recitatum est, Quum in Tiburti assedimus, ego & Marcus filius. Tum Crassus, Vbi sunt hi fundi Brute, quos tibi pater publicis commentarijs consignatos reliquit? Quod nisi puberem te iam haberet, quartum librum composuisset, & se etiā in balneis lotum cum filio scriptum reliquisset. Ita Crassus duos lectores aduersum se à Bruto excitatos, tribus aduersus ipsum productis ultus est. Hoc urbanitatis exemplū refert M. Tullius, quod non astringitur paucis uerbis, sed per orationem fusum est.

Profusio

22 *Iocus ex* Philippus causam agens, quum pusillus testis prodisset, Licet ne, inquit, rogare, quum quæstor prope-
ambiguo rans dixisset, licet, modo breuiter. Hic Philippus, non accusabis, perpusillum rogabo. Primum in testem rufus obortus est, sed mox in iudicem Luciū Aurificem conuersus, qui sedebat ipso teste breuior.

23 *Muscas abige* Vargula cū eum candidatus A. Sempronius cum Marco fratre suo complexus esset, puer, inquit, abige muscas

muscas, leuitatem ac molestiam complectentiū signifi-
cans, sed ridicule magis quā̄m urbane.

Nero quidam in seruum furacem ita iocatus est, ut ²⁴
diceret solum esse, cui domi nihil sit nec signatum, nec ^{FURAC}
occlusum. Id si de frugi seruo dicas, laus est: si de fura-
ci, iocus. Intelligimus enim illi nec seras, nec signa ob-
stare quo minus furetur. Scrinia claudimus, olim cadi
lagenæq; solent obsignari.

Spurio Caruilio grauiter claudicanti ex uulnere ob ²⁵
rempub. accepto, & ob claudicationis uitium in publi- ^{Claudicatio}
cum prodire uerecundanti, mater dixit, Quin prodis ^{honestā}
mi Spuri, & quotiescunq; gradum facis toties tibi tua
rum uirtutum uenit in mentem?

De Caluino Glauicia claudicante dixit quidā, Non ²⁶
claudicat, sed clodicat. Veteres Clodiū dixere pro clau- ^{Clodicare}
dio. Hinc iocus in eum qui clodio fauebat.

Publius Blessus Iunium hominem nigrum, macilen ²⁷
tum & repandum, fibulam ferream appellauit, ob co- ^{Resupini}
loris duriciem, & incuruati corporis similitudinem.

Vatinius reus à Caluo accusatore in inuidiam uoca ²⁸
tus, quod candido sudario frontem tergeret, Quan- ^{Delicatus}
quam, inquit, sum reus, tamen & panem candidū edo: ^{reus}
ita crimen diluens ut duplicaret. Solent autem rei pro
dire squalidi.

Quū in triumpho C. Cæsaris oppida eburnea fuis- ²⁹
sent circumlata, ac paucis post diebus in triumpho Fa

bij Maximi lignea deportarētur, Chryſippus ludens dixit eas eſſe thecas oppidorū Cæſaris. Solent enim res pretioſæ ligneis thecis muniri.

30 Empedocles, quum in harena Mirmillonem Retiaris ſequeretur, nec feriret, uiuum, inquit, capere uult. Sic in uenatu, qui cupit animal uiuū, cauet ne uulneret

31 *Libere* Auguſtus uidens equitem in ſpectaculis bibentem, miſit qui illi ſuis uerbis diceret, ego ſi prandere uolo, domum eo. Reſpondit eques: Tu enim non times ne perdas locum. Auguſtus ſenſit indecorum eſſe illic in publico bibere. Eques per iocum ſic interpretatus eſt, Cæſarem ſine damno poſſe diſcedere è theatro, quod locus ipſi ſeruetur, non item equiti.

32 *Iocus ab absurdo* Manius Curius Campatiū de theatro exeuntem interrogauit, num ſpectaſſet: Campatius ſtultitiā hominis ſic irriſit, Non inquiring, ſed in orchestra pila luſi. Quid aliud feciſſet in theatro, niſi ut ſpectaret? Qua ſi quis è balneo exiens rogetur an lauifſet. Sed multo abſurdius eſt in orchestra pila ludere.

33 *Cōuiciū mutū in peius* Iunius Baſſus Domitiæ Paſſanij querenti, quod ei ſordes obijciens dixiſſet illū ueteres calceos uendere, Nunquam me Hercule, inquit, iſtuc dixi, ſed dixi emere ſolere. Atqui multo ſordidius eſt emere quàm uendere ueteres calceos. Sic irriſit mulierē ut pro eo quod obijciabatur ſubijceret aliud illo moleſtius.

34 Eques Romanus obijcanti Auguſto quod patrimonio

monium deuorasset, meum, inquit, putauī. Simulans *Libere*
 errore factum quod criminabatur, ac sentiens interim
 non esse crimen, si quis sua suo profundat arbitrio.

Cassius Seuerus quū obiurgaretur à prætore, quod *35*
 eius aduocati Lucio Varo Epicureo Cæsaris amico
 conuicium fecissent. Nescio, inquit, qui conuiciati sint,
 & puto Stoicos fuisse: huc alludens quod inter Epicu-
 reos & Stoicos maximum dissidium est. Nam Epicu-
 rei felicitatem hominis uoluptate metiunt, Stoici præ-
 ter honestum nihil ducunt in bonis.

Idem cuidam obijcienti, quod Proculeius ei domo *36*
 interdixisset, Nunquid, inquit, ego illuc accedo? Elusit *salse*
 obiectionem, nam in ius uocari solent, qui contra præ-
 toris interdictum adeunt locum, non is qui paret in-
 terdicto.

Trachalus Suellio cuidam inter argumentandum *37*
 dicenti, Si hoc ita est is in exilium, per iocum subiecit, *Irrisio*
 Si non est redis.

Catulus Philippo oratori dicenti, quid latras, respon- *38*
 dit, furem uideo: conuictum latrandi in ipsum retor- *Retortum*
 quens, notans hominis rapacitatem. *dictum*

Catulus quum orator quidam malus, qui in epilo- *39*
 go se putabat mouisse misericordiam, postquam asse- *Deprauatum*
 dit, rogaret hūc, uideretur ne mouisse misericordiam,
 ac magnam quidem inquit: Neminem enim esse pu-
 to tam durum, cui non oratio tua miseranda uisa sit.

Theodotus

- 40 *Mortui non mordent* Theodotus regis Ægypti præceptor alijs censentibus esse recipiendum Pompeium, alijs non recipiendum, neutris assentiens dixit, recipiendū, sed occidendū, addens iocum, mortuos non mordere. Atq; huius sententia uicit, tuta suadens magis quàm honesta.
- 41 *Iocus ex noīe* Scipio in Neuium quendā, quid hoc inquit Neuius ignauius? Lusit è contrario mutata literula.
- 42 M. Scipio Maluginēsis ex sua centuria renunciarat Acidinum consulem, quumq; præco dixisset, dic de L. Manlio, ego, inquit Scipio, uirū bonū egregiumq; ciuem esse arbitror: Præco expectabat suffragiū pro Manlio, Scipio respōdit, quasi de moribus illius interrogatus. Nescio an hic Acidinus, nomine & prænomine dictus sit L. Manlius, quumq; Scipio postremum ad nomen tantum expressisset, præco admonuit, & illa addenda. Hinc Scipio iocandi occasionem arripuit.
- 43 *Turmales* Scipio maior Corinthijs pollicētibus se illi statuam posituros eo loco quo erant aliorum imperatorum, respondit sibi displicere turmales. Sentiens in turba occultari quod additur. Turma proprie equitum est in bello. Id transtulit ad statuas armatas.
- 44 *Contumeliose* Scipio apud Numantiam iratus C. Metello, dixit, si quintum pareret mater eius, asinū fuisse parituram. Tarditatem mentis, ac deformitatem corporis illi fratribusq; eius exprobrans.
- 45 Scipio quum ei M. Flaccus multis probris obiectis

P. Mutium iudicem tulisset, Eiero, inquit, iniquus est. *Excusatum*
 Huic uoci quum esset admurmuratum, Ah, inquit, pa- *in peius*
 tres conscripti, non ego mihi illum iniquum eiero, sed
 omnibus. Expectabat ut purgaret quod dixerat, sed
 aggrauauit. Licet reiicere iudicem reo inimicū, seu ini-
 quum, hoc est male uolentem, sed multo magis eum
 qui nulli æquus est.

Quum Africano illi maiori corona sæpius in conui- *46*
 uio imposita rumperetur, Licinius Varus accōmodan- *Apta*
 ti dixit, Noli mirari si non conuenit, caput enim ma-
 gnum est. Sentiens hominem esse præpotentem, cui
 non quæuis corona congrueret.

Domitius Afer Manlium Suram, multum in agen- *47*
 do discursantem, salientem, manus iactantem, togam *Agere*
 deicientem ac reponentem, nō agere dixit, sed satage *satagere*
 re. Actio enim oratoris est. Satagit autem qui frustra
 miserec̄ conatur.

Afer Didio Gallo, qui prouinciam ambitiosissime *48*
 petierat, mox impetrata ea, querebatur quasi coactus *Ironia*
 esset, Age, inquit, aliquid & pro repub. elabora. Locus
 est ab ironia, simulc̄q; allusum illuc est, quod magistra-
 tum magno studio ambisset.

Afer orator egerat causam aduersus libertū Clau- *49*
 dii Cæsaris. Quidam ex aduerso cōditionis eiusdem, *Salse*
 cuius erat litigator cui aduersabatur Afer, exclamauit,
 Itane tu semper in libertos Cæsaris dicis, uidelicet illi

E e e metum

metum iniicere cupiens ex nomine Cæsaris: subiecit Afer, Nec me Hercule quicquā proficio. Notans illū post alios libertos existere, contra quē dicere cogeret.

50 *Ab inexpe/*
ctato Idem in quendam patronū imperitū, sed splendido uestitu se uenditantem litigatoribus, lepide dixit, homo in agendis causis bene uestitus. Ludit ab inexpectato. Nam auditor pro uestitus expectabat instructus, aut exercitatus.

51 *Disimulāter* Idem quum qui diuersam partem agebant subinde repeterent, Celsinam hoc dicere, quū probe nouisset foeminam prepotentem, tamen simulans se credere, Celsinam uirū esse, rogauit quis esset ille Celsina: obiter notans illorum ineptiam, qui tantum autoritatis, opum gratia, tribuerent foeminæ, ut illius dicta toties citarent pro testimonijs.

52 *Ingratitudo* Domitius Afer quū haberet ingratum litigatorem, ipsius conspectum uitanti, ne cogeretur agnoscere patroni beneficiū, in foro per nomenclatorem dixit illi, Amas ne me quod te non uidi? Tecte exprobrans ingratitude, cui gratum esset non uideri à bene merito, ne cogeretur illi gratias agere.

53 *Aliena à*
causa Idem dispensatori qui quū ad reliqua non responderet, dicebat subinde, Panem non comedi, & aquam bibo. Pasce, inquit, & redde quod debes. Non agebatur quid edisset, aut bibisset, sed quid deberet. Permisit igitur ut se quomodo uellet pasceret, modo solueret.

ueret quod debebat.

Idem candidato dicenti semper domum tuam co/ 54
lui, credo, inquit, & uerum est, quum posset palam ne/ *Confessio per*
gare. Candidatus enim hoc ad gratiam fingebat. *ironiam*

L. Galba scurra cuidam pilam negligenter petenti, 55
petis, inquit, tanquam Cæsaris candidatus. Huius cō/ *Ex ambiguo*
petitores negligentius ambiebant, uel quia metuebāt
Cæsarem repulsæ impatientem, uel quia desperabāt
se assequuturos tali competitore, uel quia sic illi blan/ *diabantur.*
diebantur. Locus est ex ambiguo, petitur pila quæ re/
percutitur, & petitur magistratus.

Idem cui cœnaculum perpluebat, cuidam commo/ 56
dato roganti penulam dixit, nō possum commodare, *Ex absurdo*
nam domi maneo. Significans domi maxime opus
esse penula. Solent alij secus excusare, nō possum com/ *modare penulam, ipse exeo.*

Item alteri roganti usum penulæ, si nō pluit, inquit, 57
non est opus: si pluit, ipse utar. Dilemmate excusauit *Excusatio*
officium.

Idem Meccenatem acceperat conuiuio, quumq; sen 58
tiret illum uelle ad ipsius uxorem ludere, simulauit se *Dissimulatio*
dormire, quo magis liceret Meccenati quod libebat.
Interea quum accessisset aliquis uolens quædā è men/ *sa*
sa tollere, ibi Galba, Infelix, inquit, huic dormio, nō ti/ *bi.*
bi. De quo plura retulimus in Chiliadibus.

Galba quodā iactante qđ in Sicilia murenā quinq; 59

Eee 2 pedes

*A mendacio
manifesto* pedes longam emisset uictoriato, nihil, inquit, mirum;
nam ibi tam longæ nascuntur, ut his piscatores pro resti-
bus cingantur. Mendaciū euidentiore mēdacio derisit.

60 *Deformis
ingeniosus* In Galbam oratorem eloquentia clarum, sed gibbo
deformem ita lusit M. Lelius, ut diceret ingenium Gal-
bæ male habitare. Nam animi domiciliū est corpus.

61 *Retortum* In eundem acerbius etiam Orbilius grammaticus,
qui prodierat testis contra reū cui Galba aderat. Hūc
ut Galba confunderet, finxit se nescire quod gramma-
ticus esset, & conuitio locū captans interrogauit, Quid
artiū facis? In sole, inquit Orbilius, fricare gibbos soleo.

62 *Ridicule* Quidā humiliori liberius aduersus ipsum multa lo-
quenti, colaphum, inquit, tibi dicam, & formulam scri-
bo, quod caput durum habeas: pro diem tibi dicam,
dixit colaphum tibi dicam: & in capite duro lusit am-
phibologia. Siquidem durum caput habet peruicax,
& durum caput habet qui offendit manū percutiētis.
Allusit autem ad morem eorum qui quempiam in ius
uocant, quorum est & diem reo p̄scribere, & quur in
ius uocetur misso libello exprimere.

63 *Ab inexpectato* Quidam interrogatus quid sentiret de eo qui fuerat
in adulterio deprehensus, tardus, inquit, mihi fuisse ui-
detur. Ludens ab inexpectato, significansq̄ quod nō
fugisset in tempore.

64 *Vxor molesta* Quidam deplorāti quod uxor sua se de ficu suspen-
disset, rogo, inquit, des mihi surculum ex illa arbore ut
inferam:

inferam: per suspensionem ludens, quum uellet intelligi sibi molestam esse uxorem.

Quidam miratibus quod humile candelabrū emis-
set, pranforium erit, inquit, eludens iocoso mendacio,
ne parcus uideretur. In cōuiujs utimur humilioribus
cādelabris, ut exactius peruideamus q̄ sunt apposita.

Dignus erat nominari, qui de quodā illaudato uelu-
ti laudans dixit, Quid huic abest, nisi res & uirtus? Si
milis iocus hodie apud Gallos uulgatissimus fertur,
quum aiūt, Sum totus tuus, excepto corpore & bonis

Sybarita quispiam iter faciens per agros, quum ui-
deret quosdam fodientes, dixit se spectando illos fo-
dientes rupturam capere. Ad hanc uocem auditā qui-
dam ita respōdit, At mihi te audienti latus dolet. Tan-
ta erat Sybaritarum mollicies, ut nullum opificium in
ciuitatem admitterēt, quod cum strepitu exerceretur,
quod genus sunt fabrorum ferrariorū & lignariorum.
Atq; adeo ne gallum quidem gallinaceum in ciuitate
phas erat alere, ne quid esset quod illis somnum inter-
rumperet. Locus autem in hoc erat, quod agricola pro-
babilius dixit sibi ex tam stulta uoce dolere latera, q̄
Sybarita dixerat, se ex fossorum ligone sentire ruptu-
ram. Latera dolent loquenti, nō audienti, & rupturam
patitur grauiter laborans, non spectator. Commemo-
rat hoc Athenæus in duodecimo.

Quum testis qui se dicebat à reo uulneratum, inter-

Ecc 3 roga

- salse* rogaretur an cicatrices haberet, ingentem in scemore cicatricem ostendit: tum aduersarius, latus, inquit, erat oportunius: significans illum uulnere letaliore dignū.
- 69 *Patronus malus* Siculo cuidam Scipio prætor patronū causæ dederat hospitem suum, hominē nobilem, sed egregie stultū. Hic Siculus, Quæso, inquit, prætor, aduersario meo da hunc patronū, deinde mihi neminem dederis. Sentiens illū tam insigniter stultū, ut illo diuersam partē adiuuante posset etiam nullo patrocinantē uincere.
- 70 *Obsequium humile* Quidam uidens Fauonium, quum nulli adessent famuli, Pompeio per omnia inseruientē, usq; ad pedum lotionem, pronunciauit græcum uersiculum, *φειβ̄ τ̄ισι γενναίοισι μ̄ ω̄ς ἄπαρ καλόμ.* Id est, Claris uiris ut est decorum quidlibet.
- 71 *Consiliarius* Qui Scipionis gloriæ inuidebant dicere solēt, illum esse egregiorum facinorum histrionem, Lelium uero collegam illius gestorem. Alludentes huc quod alius est actor fabulæ, alius autor. Sentiebant Scipionem præclaras res gerere, sed Lelij consilijs.
- 72 *Ardelio* In Metiochum nimis in repub. sedulum, nihilq; nõ agentem illa iactata sunt, *μητιόχος μὲν στρατηγῆ, μητιόχος δὲ τὰς ὁδοὺς μητιόχος δ' ἄρτους ἐπωπῆα, μητιόχος δὲ τὰ λφίτα, μητιόχος δὲ πάντα κῆται, μητιόχος δ' οἰμῶξεσθ.* Id est, Metiochus dux est, at idem, Metiochus curat uias, Metiochus molit farinas, Metiochus panes coquit, Metio

Metiochus sit cuncta solus, Metiochus plorauerit.
Est aliquid pauca bene agere. Notat Martialis quen-
dam ardelionem, qui nihil non faciebat belle, quum
nihil faceret bene.

Quidam Atheniensis indifertus, sed factis strennu-
us, & artis peritior, quum alius oratione facunda medita-
taeque, multa praecclare polliceret. Viri, inquit, Athenien-
ses, quae iste magnifice disseruit, ego re efficiam.

72

Facere praestā-
tius quam dis-
cere.

Sylla quum Praeneste oppidum armis cepisset, de-
creuissetque quicquid erat ciuium trucidare, hospitem
suum iussit excipi, hoc beneficio pensare uolens hospi-
tij communicati gratiam. At ille contra libere, No-
lo, inquit, patriae meae extinctori debere uitam, si-
mulque turbae ciuium sese admiscuit, & cum illis truci-
datus est.

73

Patriae
charitas

Seruus quidam ab hero Chio negociatore profu-
gerat. Rogatus quur fugisset, quoniam, inquit, quum
adsint bona, mala quaerit. Solet enim herus ille uinum
mustum primaeque suauitatis uendere, ipse interim non
bibens nisi subacidum ac uapescens.

74

Parsimonia
sordida

Seruus quidam interrogatus quid ageret domi-
nus, Expectat, inquit, donec uinum fiat acidum. Ha-
bebat herum perparcum, qui non prius sinebat bibi
uinum quam acuisset. Ita fiebat, ut familia semper aci-
dis ac uapidis uinis uteretur.

75

Parsimonia
sordida

Quidam seruum fugitiuum insequens, quum ille in
pistrinum

76

pistrinum se proripuisset, ubi, inquit, alibi te reperire maluissem. Serui maxime oderunt pistrinum, eoq; detruduntur ob grauissima peccata.

77 *Ocium* Thessalus quidam interrogatus, qui nã essent Thesalorum deterrimi, qui, inquit, à bellicis negocijs ociũ agunt. Barbari nesciunt uti pace.

78 *Domini presentia* Equiso quidam interrogatus, quid maxime saginaret equum, Oculus, inquit, regis. Sentiens equũ optime curari, si dominus frequẽter adsit. Idem uult illud celebre, Frons occipitio prior est.

79 *Vitia pensata* Nestor apud Sophoclem ad Aiacem se cõuicijs incessentem ita loquitur,
ὄν μέμφομαι σε, δ' ἄνω γὰρ εἶ κακῶς λέγας.

Aliquid concedendum est uiris fortibus deq; repub. bene meritis, & bene pensat linguæ uitium, qui factis egregius est.

80 *Crassa meritas* Quum Ægyptij qui diu fuerant in præsidio, nec à quoquam dimittebantur, conspirassent, ut in Æthiopiam se conferrent, ac Psammetichus rex eo cognito, consecutus eos obtestaretur, ne patrios deos, uxores ac liberos desererent, quidam illorum ostenso membro genitali, respondit, ubicunq; hoc esset, ibi & liberos & uxores fore.

81 *Mortis memoria* Olim in diuitum epulis apud Ægyptios, unus quispiam cadauer ligneum, sed quàm proxime ad uerum effictum ostendit singulis, dicens: In hunc intuens po

ta &

ta & oblecta te, talis post mortem futurus. Dubites quo animo id fecerint, utrum ut moderatius fruerentur uoluptatibus conditionis suæ memores, an audivius utpote mox abituris.

Puer quidam apud Platonem educatus, quum ad patrem ex interuallo redisset, eumq; uidisset effusius ridentem, admiratus dixit se tale nihil unquam apud Platonem uidisse. Tanta res est iam inde a teneris, uirtuti assuescere. 82
Assuescendū optimis

Rhodius quidam ministro Romani Imperatoris multa uociferanti ferociter, Non curo, inquit, quid tu dicas, sed quid ille taceat. Loquacitas caret effectu, taciturnitas habet certiora consilia. 83
Mina inanes

Ægyptius baiulus gestans quiddam uelis opertū, cuidam sciscitanti quid portaret, Ideo, inquit, obuolutum est ne scires, tu uero quur curiosè uestigas, quod occultatum est? Solent uectigalium redemptores explorare sarcinas. Ægyptij autem dicti sunt ἀχδοφόροι. 84
Curiositas

Byzantius quidam quum mœchum in uxore deformi deprehēdisset, miser inquit, quid opus erat Sapratoræ dote? Significans fœminæ tam deformi non futurum fuisse qui concumberet, nisi dote conductum. Nunc quum illa nacta esset gratis adulterum, quid opus erat Sapratoræ marito dare dotem, quum esset qui gratis hoc faceret? 85
Adulterium

Quidam somniarat se uidere ouum ex lecti cubiculo 86

Fff laris

laris fascia pendens illigatum . Id somnium retulit ad coniectore. Is iussit, ut eo loco foderet, defossam enim esse thesaurum. Fodit & inuenit, & argenti paululum detulit ad coniectore, de auro dissimulans. Tum coniector, Quid? nihil ne de uitello? Somniator inuenerat aurum argento circumdatum in oui spetiem: nec id latuit coniectorem.

*Nihil de
uitello*

87 *Lucri
aviditas* Philosophus quidam Pythagoricus à sutore emerat phecassia, calceamenti genus, non presentibus numis. Paucis post diebus redit ad tabernam redditurus precium, quumque clausam diu pulsaret ianuam fuit qui diceret, Quid perdis operam tuam? Sutor ille quem quaeris, elatus combustus est. & addidit iocum in Pythagoricum. Id nobis quidem molestum est, qui in aeternum nostros amittimus, tibi minime, qui scis futurum, ut renascatur. His auditis Pythagoricus treis denarios non inuita manu domum retulit, subinde manu concutiens, uelut de lucro gestiens. Post quum hunc animi affectum reprehendisset, redit ad tabernam, & ait sibi: Ille tibi uiuit, tu redde quod debes, simulque per clostrum, qua se commissa laxauerat, treis denarios in tabernam immisit, poenas a seipso exigens improbae cupiditatis, ne assuesceret alieno. Prudenter ille quidem qui morbo suppullulanti statim occurrit.

88 Vopiscus in diuo Aurelio refert apophthegma scurræ cuiusdam, qui dixerit, in uno anulo bonos principes omnes

omnes sculpi posse. Sentiens esse magnum Imperato-
rum numerum, sed in his perpaucos bonos.

Bonorum
paucitas

Rex quidā, cuius nomē supprimitur, nominari alio,
qui dignissimus, quum ipsi porrigeretur diadema, te-
nuit aliquandiu manu, dixitq; O nobile magis quā
felicem pannū, quem si quis penitus cognoscat, quā
multis periculis, solitudinibus ac miserijs sit refertus,
ne humi quidem iacentem tollere dignetur.

89

Principatus
solicita res

Proconsul quidam Romanus in Sicilia conspicatus
quendam adolescentem admodum sui similem, roga-
uit similitudinis causam, quum pater suus nunquam
adisset Siciliam, At meus, inquit, Romam frequenter
accessit. Iocum retorfit Sículus, nihil ueritus secures ac
uirgas proconsulis. Simillimū huic dictū in Augusto.

90

Retortus
iocus

Quidā dixit eum qui primus populo Romano de-
dit epulum & congiarium, exitij causam illi fuisse. Vn-
de Cæsar Augustus cogitauit aliquando de tollendis
huiusmodi largitionibus. Insyncerus fauor est, qui do-
nis emitur. Quæ si minuas, ingens murmur: si tollas,
seditio grauis oritur.

91

Largitio

Philippus Macedonum rex, quoniam pleraq; dan-
do perfecit potiusquā bellando, iactatum est in illū,
non Philippum, sed Philippi aurum subegisse Græ-
ciam. Ita Plutarchus in uita P. Æmilij.

92

Auro pu-
gnare

Romulus primus urbis Romanæ conditor legitur
uini fuisse parcissimus. Is ad cœnam uocatus, quū ibi

93

- Sobrietas* minimum bibisset, eò quod postridie negotium haberet, dicunt illi familiares, Si ad istum modum bibant omnes homines, uinum esset uilius. Ille respòdit, imò uero charius, si quantum quisq; uolet, bibat: nam ego bibi quantum uolui.
- 93 *Clementer* Porſena demiratus egregium animùm Mutij Scer uolæ, qui iratus dextræ suæ, quod in stringendo ferro errasset, foculo impositam eam exuri passus est, dixit illi: Reuertere ad tuos Muti, eisq; refer, te quã uitam meam petieris, à me uita donatum.
- 94 Tarquinius Superbus iam exul factus, dixisse fertur, se tum denique cognouisse quos habuisset amicos fidos, quos infidos, cum neutris gratiam referre posset. Qui commodi gratia sunt amici, sublata còmodi spe deserunt amicitiam. Sed amicos secundæ res parant, aduersæ probant.
- 95 *Amor gloriæ* Horatius rediens ad suos, triũ Curiatorũ fratrum quos occiderat spolia gestabat, quorũ uni despõsa fuerat Horatij soror uirgo, illa agnoscens sponsi paludamentum quod ipsa manibus suis confecerat, soluit crines, ac fletu sponsum mortuum inclamat. Horatius sororem gladio transfigit, dicens: Abi hinc cum tuo præperero amore, oblita fratrum mortuorum uiuicq; oblita patriæ. Tantũ ualuit amor laudis, & patriæ gloria
- 96 Quum Collatinus cum paucis familiaribus ad Lucretiam uenisset à Sexto Tarquinio ui stupratã, quæ
renti

renti uiro ex more, satin saluæ? Minime inquit Lucre/
 tia, quid enim salui mulieri amissa pudicitia? Vestigia *Pudicitia*
 alieni uiri Collatine in lecto sunt tuo. Sed corpus tan/
 tum uiolatum est, animus insons est, mors testis erit:
 his dictis cultrum quem abditum habebat in cor infi/
 xit, & collapsa est moribunda. *coningalis*

C. Plautius cōsul de Priuernatibus, qui à Romanis *97*
 desciuerant, ad senatum retulit: ac uariantibus senten/
 tijs, quidã Priuernatum legatos percōtatus est, quam *Libere*
 pœnã uiderentur meruisse, eam, inquit è legatis unus,
 quã merentur qui se libertate dignos censent. Hic con/
 sul, quid, inquit, si uobis pœnam remittimus, qualem
 uobiscum pacem habituri sumus? Si bonam dederi/
 tis inquit, & fidelẽ & perpetuã, si malã haud diuturnã

A Papyrio cursore uiro impigro equites ausi sunt *98*
 petere, ut pro re bene gesta relaxaret aliquid laboris. *Seuere*
 Quibus ille, ne nihil, inquit, remissum dicatis, remitto
 ne utiq; dorsum demulceatis, quum ex equis descen/
 deritis. Hoc non erat remittere laborem, sed equo cu/
 rando aliquid adimere.

Appius populo Romano exprobrabat, sibi acce/
 ptum ferre debere, quod ex muto & elingui facūdum *99*
 haberet consulem, de L. Volumnio collega sentiens. *Facta dictis*
 Ibi L. Volumnius. Quã mallem, inquit, tu à me stre/
 nue facere, quã ego abs te scite loqui didicissem. *potiora*

Romani dicebãt prima Gallorũ praelia, plusquã *100*

Prima coitio uirorum esse, postrema minus quàm fœminarum, quod primo impetu feroces essent, mox demitterent animos.

1 *Seuere* Quū exercitus Romanus terga daret Samnitibus, M. Attilius consul equo præuectus ad portam castrorum edixit, ut quicūq; miles ad uallū tenderet, siue Samnis esset, siue Romanus, pro hoste haberetur. Quò pergis, inquit, miles? Hic arma & uiros inuenies, nec uiuo consule tuo, nisi uictor castra intrabis. Proinde elige, cum ciue an cum hoste pugnare malis.

2 *Animose* Sagunto à Pœnis cōtra fœdus oppugnato, Romani legatos misere Carthaginem, in quibus erat Q. Fabius, exploraturos an id publico consilio factum esset. Ad id quum quidam Carthaginensium Princeps ferocius respondisset, Romanus sinu ex toga facto, En, inquit, uobis bellū & pacē apportamus. utrū placet sumite, quū Pœni ferocius reclamārēt, daret utrū uellet, Romanus effuso sinu, Bellū, inquit, damus. Respōderūt Pœni se accipere, eoq; animo gesturos, q̄ ille daret

3 *Victoria dulcis* Martius Coriolanus in bello aduersus Volscos, quū rogaretur ut labore ac uulneribus æger sese in castra reciperet, Nō est, inquit, uictoris laborare, moxq; hostem fugientem insectatus est. Victoriæ dulcedo excutiebat omnem molestiæ sensum.

4 Quum ob bene nauatam operam ante prædæ diuisionē è singulis rebus, equis & captiuis, denos sibi eligere

gere iuberetur, insuper & equo pulcherrimo donatus à consule. Lætor, inquit, à cōsule laudari, equumq; fortitudinis præmiū lubens accipio, cætera nō tam deco-
 ra q̄ mercedem nō accipiā: fuitq; cōmuni reliquorum sorte cōtētus. Nec aliud extra ordinē petijt, q̄ ut Vol-
 scus quidā uir probus & æquus, quo hospite & amico fuerat usus Coriolanus, nō tenderet captiuus, sed suę libertati relinqueret. Huic animo cōtempitori pecunię, & hospitis memori, magis applausum est, q̄ uictorię

*Honor potior
mercede*

Quū Coriolanus merito iratus ingrato populo Ro-
 mano, exitium urbi moliretur, nec à legatis, nec à sacer-
 dotibus exorari posset, Veturia mater unā cum uxore filij ac liberis in castra uenit. In cuius cōplexum quum accurreret Coriolanus, Sine, inquit illa, prius sciā, utrū ad hostem an ad filium uenerim, & utrum captiua, an mater in castris tuis sim. Hęc aliāq; quum dixisset, matrem cōplexus, Expugnasti, inquit, & uicisti iram meam. Patria te mihi quamuis merito inuisam, huius precibus dono.

Pietas

Attilius Regulus, qui fuit bello Punico bis cōsul, aie-
 bat, neq; fœcūdissimis locis agrum insalubrem paran-
 dum, neq; effœtis saluberrimum. Frustra salubris est locus, ubi peritur fame. Et frustra fertilis est, ubi non licet uiuere.

*Salubritas
iuncta fœcun-
ditati*

Manlius consulatum magno consensu recusauit, ex-
 cusans aduersam ualetudinem oculorū, sed instātibus
 cunctis

Seuere

cunctis, alium, inquit, Quirites quærite, cui mandetis istum honorem. Nam si me suscipere coëgeritis, nec ego mores uestros ferre, nec uos meum imperium per peti poteritis.

8 *Ingratitudo* C. Figulus in petitione consulatus repulsam passus est. Id eo grauius tulit, quod patrem haberet bis consulem. Ad hunc quum postridie comitiorum complures uenissent consulendi gratia, Nam erat iuris ciuilis peritissimus, omnes dimisit, ita præfatus, omnes consulere scitis, consulem facere nescitis.

9 *Arrogantia felix* M. Drusus trib. plebis non contentus L. Philippum consulem præcipitasse in carcerem, quod se loquētem ausus esset interpellare, quū senatus ad eum misisset, ut ueniret in curiam: quur non potius inquit, senatus ad me uenit in Hostiliam rostris propinquam? Quid consequutum? Tribunus senatus auctoritatem despectit, senatus tribuni uerbis paruit.

10 *Crudeliter* C. Fimbria procurarat ut Scæuola in funere C. Marij iugularetur, quem ut cognouit ex uulnere recreatū, apud populum deferre instituit. Rogātibus quid optimo innocētissimoq; uiro esset obiecturus, Obijciam, inquit, quod parcius corpore telum recepit, quasi hoc ipsum crimen esset non perisse.

11 *Improbitas* Quum M. Tullius in senatu dixisset incendiū à Catilina excitatū, Sentio, inquit Catilina, idq; si aqua nō potuero ruina extingua. Vox non hominis, sed furia.
Manlius

Manlius Torquatus quum è Macedonia uenissent ¹²
 legati, graues querelas deferentes de filio eius Decio *Seueritas*
 Syllano, qui eam prouinciam obtinuerat, à senatu pe-
 tijt ne quid ea de re statuerèt, priusquàm ipse causam
 cognouisset. Quum senatus illi cognitionem detulis-
 set, domi sedit, solusq; utriq; parti per totum biduum
 uacauit, tertio die pronunciauit in hanc formã. Quum
 Syllanũ filium pecunias à socijs accepisse probatum
 sit, & repub. eum & domo mea indignum iudico, pro-
 tinusq; è conspectu meo abire iubeo.

Aulus Fuluius filiũ ingenio, literis & forma floren- ¹³
 tem, quoniam in Catilinæ castra properabat, ex itine- *Seueritas*
 re retractum occidit, dicens: Ego te non Catilinæ ad- *patris*
 uersus patriam, sed patriæ aduersus Catilinam genui.

M. Castritius Placentiæ magistratum gerens, Cn. ¹⁴
 Carboni consuli iubenti decretum fieri, quo sibi obli- *Fiducia*
 des à Placentinis redderentur, nõ paruit: atq; adeo mi- *senectutis*
 nitanti dicentiq; multos habeo gladios, respondit, &
 ego annos: declarans se senectutis præsidio fretum,
 non metuere gladios.

Ceselius quum nec triumuiris obtemperaret, & mul- ¹⁵
 ta libere de C. Cæsaris temporibus loqueretur, admo- *Fiducia et a-*
 nentibus amicis, ut sibi caueret, Duæ, inquit, res sunt, *tis & orbita-*
 quæ cæteros reddunt formidolosos, mihi maximam *tis*
 suppeditant fiduciam, senectus & orbitas. Senex cito
 periturus est etiam si nemo occidat. Et orbis nec ha-

bet quos curet, nec habet quibus timeat. Solet enim ultio in liberos propagari.

16 *Animosc* Quum navis qua Granius prætorius quæstor uehebatur in Scipionis potestatem uenisset, Scipio cæteris direptis quæstori salutem polliceretur, quæstor ita respondit, Cæsar's milites salutem dare non accipere solent. Tantum loquutus pugione sese confodit. Hos animos Cæsar suis inspirauerat.

17 *Patronus malus* Granius patrono malo quum dicendo uocem obtulisset, suasisit ut simul ac domum redisset, frigidum mulsum biberet. quum is respondisset, Perdam uocem si id fecero, melius est, inquit Granius, perdere uocem, quam reum.

18 *Amic* M. Lucullum quod Bruti & Cassij partes sequutus fuerat, M. Antonius occidit. Huius mortem quum Volumnus, qui uiuum familiariter coluerat, sine fine deploraret, ad Antonium pertractus ait: Iube me protinus ad Luculli corpus ductum occidi. Neque enim illi extincto superesse debeo, quum ei infelicis militiae autor extiterim.

19 *Industria lucrosa* C. Furius Cresinus è seruitute liberatus, quum è paruuo admodum agello largiores multo fructus perciperet quam ex amplissimis uicini, in magna inuidia erat, quasi fructus pelliceret ueneficis. Quamobrem illi dicta dies est, à S. Albino Curuli. Reus metuens damnationem quum in suffragium oporteret ire tribus, omnia

omnia instrumenta rustica in forum attulit, adduxit & filiam ualidam, bene curatam ac uestitā, ferramenta egregie facta, graues ligones, uomeres ponderosos, boues saturos: postea dixit, Veneficia mea Quirites hæc sunt, nec possum uobis ostendere aut in forū producere lucubrationes, uigiliasq; & sudores. Omnium sententijs absolutus est.

Qu. Fluius apud populum reus actus accusante 20
C. Valerio, quum quatuordecim tribuū suffragijs da- *Ira impotens*
mnatus esset, proclamauit se innocentem opprimi, cui
Valerius æque clara uoce respondit, nihil sua referre
nocens an innocens periret. Ea uox tam uiolenta reli-
quas tribus reo cōciliauit, itaq; reus quem prostratum
credebat, absolutus est.

Pomponius Atticus in funere matris quam extulit 21
nonagenariam, ipse natus annos sexaginta septē, glo- *Tranquillitas*
riatus est, quod nunquam cum matre in gratiam re-
disset, nunquam cum sorore fuisset in similtate, quam
propè æqualem habuit. Hæc uocem se ab ipso audisse
scripsit Cornelius Nepos. Plus autem est non redisse
in gratiam, quàm nō fuisse in similtate. Matrem nun-
quam offenderat, inter ipsum & sororem etiamsi quid
incidit offensarum, nunquam exierunt in similtatem,
quæ tamen inter fratres & sorores frequēter acerrimæ
solent existere.

Amissa classe circa Siciliam, Pœni de pace cum Ro/ 22

Ggg 2 manis

*Fides hostiū
legatis serua-
ta*

manis ineunda consultabant. Amilcar negabat se au-
dere ire ad cōsules, ne idem accideret ipsi à Romanis,
quod Pœni fecerant Cornelio Asinæ consuli, cui lega-
to catenæ sunt iniectæ. Hanno melius sentiens de fide
Romana profectus est. Cui liberius exponēti causam
tribunus militum minitans dixit & illi posse accidere,
quod accidisset Cornelio consuli. Hic uterq; consul tri-
buno silere iussu. Isto, inquit, metu Hanno, te fides no-
stræ ciuitatis liberat.

*23
Hostis aut per
dēdus, aut de-
merendus*

Samnitibus consultantibus quid de legionibus Ro-
manis apud furcas Caudinas inclusis fieri deberet,
Herennius Pōtius suasit, ut inuiolata dimitterent. Po-
stero die eadem de re cōsultus, respondit ad unū usq;
delendas. Sentiens aut clemēter magno beneficio de-
merēdos hostes, aut irreparabili iactura uires illorum
cōminuendas. Neutrum secutus est exercitus, sed sub
iugum missos cōtumelia magis illos in se prouocauit.

*24
Moderate*

M. Bibulus in Syria duos egregiē indolis filios ami-
sit à Gabinianis militibus Ægypti occisos. Horū in-
terfectores Cleopatra ad illū uinctos misit, ut in eos
pro arbitratu suo animaduerneret: at ille eos protinus
intactos ad Cleopatram reduci iussit, dicens eius uin-
dictæ potestatem non suam, sed senatus esse debere.

*25
Seueritas in
uxorem*

C. Sulpitius Gallus uxorem repudiauit, quod aper-
to capite fuisset foris, Lex, inquiens, tibi meos unius
præfinit oculos, quibus formam tuam approbes, his
ornamenta

ornamenta comparato, his esto speciosa: alijs uelle uideri formosam, in suspitione & in crimine hæreat necesse est.

Tiberio Graccho senatum ingredienti, surgens adulator quidam exclamauit, esse libere loquendum, nec reticenda quæ ad reipub. attinerent. Erectis ad hanc uocem omnibus, ipso etiam Tiberio attento: Audi, inquit Cæsar, in quo te reprehendimus omnes, licet nullus audeat palam fateri. Impendis te ipsum nobis, corpus tuum diurnis nocturnisque laboribus & curis pro reipub. cõficiens. Huiusmodi multa quum diceret, sub libertatis prætextu turpiter adulans, C. Seuerus subiecit fertur, Ista tanta libertas hunc hominem dabit exitio.

Quum in senatu uariantibus sententijs, Cato censeret perpetuam dictaturam, ut tyrannicam potentiam è reipub. tollendam, Bibulus quum esset Pompeio inimicus primus in senatu rogationem tulit, ut unicus consul Pompeius decerneretur, Aut enim, inquit, reipub. ab imminente procella per illum liberabitur, aut optimo parendum erit. Egregius animus, qui priuatam similitudinem posthabuit reipub. commodis. Eam sententiam Cato dixit se ab alio dictam comprobare, licet ab ipso non debuerit proficisci.

Rutilius quum aliquando Romæ adisset Musonium, rogauit, dic mihi Musoni, Iuppiter seruator quem tu

Ggg 3 imita

imitaris num sceneratur? Notans illius inopiã, qui congeretur interdum accipere mutuum. Ad hoc arridens Musonius, At ne scenerat quidem Rutili. Turpius est ad scenus dare quàm accipere. At Rutilius, quum ipse faceret quod grauius est, obiecit illi quod erat leuius.

29 *Fortiter* Valerio Publicolæ Iouis ædē dicanti, iamq̃ ex morte postem tenenti, Marcus illius frater, derepente funestum nuncium ingessit dicens: O cōsul, filius tuus morbo periit in castris. Ob eum nuncium inestis omnibus, Publicola nihil commotus, Cadauer, inquit, quolibet abijcite, simulq̃ dedicationem solenni ritu peregit. Nec tamen uerum erat perisse filium, sed data opera factum est, ut à dedicatione reuocaretur, atq̃ is honos ad alium transfiret.

30 *Pietas in filium* Celerius eques Romanus, quum à Cæsare filiū abdicare iuberetur, quod is trib. pl. cū Marullo collega ei inuidiã mouisset regni affectati, Citius, inquit, Cæsar tu mihi omnes filios meos accipies, quàm ego ex his unum nota pellam mea.

31 *Honor precio prior* Titus Labienus equiti strenuo de præda Gallica aurum donauit. Id uidens Scipio dixit equiti: Habebis donum uiri diuitis. Hæc uoce audita eques aurum ad pedes Labieni abiicit. Idem quum audiret Scipionem dicentem, Imperator te armillis argenteis donat, alacer gaudio abiit. Miles aurum contempsit, honorem amplexus est.

Q. Fabius Minutius, hortante filio ut locū idoneum paucorū iactura caperet, Vis ne, inquit, tu ex illis paucis esse? Admonens non esse boni ducis, ullius militis incolumitatem contemnere. 32
vitam nemo
contemnit

Fabricius Cīnæ Epirotarū legato, magnā auri uim dono offerēti, recusauit accipere, dicens se malle impetare aurum habentibus quā habere aurum. 33
Auri con-
temptus

M. Liuius fuso Hasdrubale, nōnullis suadentibus ut hostes ad internitionē insequeret, aliqui, inquit, & su- per sint, q̄ de uictoria nostra nunciū hostibus perferāt 34
Clementer

Varro Pauli collega, quoniā ex Cannēsi pugna quæ Romanis fuit infelicissima superfuit, honores à populo delatos recusauit, dicens felicioribus magistratibus opus esse reipub. Quum animū gereret inculpatum, fortunæ suæ reipub. ultro pœnas dare uoluit, uir ob hoc ipsum summis dignus honoribus. 35
virtus
infelix

Curius deuiētis Sabinis cū ex senatus cōsulto ei ampliare agri modus, quē cōsummati milites accipere solēt, recusauit, & gregaliū portione cōtētus fuit, dicēs esse malū ciuē, cui nō esset satis id q̄d cæteris esset satis. 36
Aequalitas

Hortensius orator ob cultū mundiorem, ac gestulationes in dicēdo molliores, crebro male audiebat in ipsis etiā iudicijs. Sed quū Lucius Torquatus, homo subagrestibus & infestiuis moribus, quū apud cōciliū de causa Syllæ quæreret, nō iam histrionē illū diceret, sed gesticulatricē, Dionysiāq̄ notissimæ saltatriculæ nomine 37
Affabilitas

nomine compellaret, tum uoce molli demissaq; Hortensius, Dionysia, inquit, Dionysia malim equidem esse, quàm quod tu Torquate *ἄμυθος, ἀγροδιατος, ἀπρόσιτος*, id est inelegans, agrestis, aditu difficilis. Periculose maledicit alteri, cui uel idē, uel simile, uel diuersum, sed deterius uitium potest obijci.

38 *Prolongi* L. Crassus orator de Menenio homine praelogo dixit, quod quoties in forum descenderet, caput ad Fabricij fornicem offenderet. Locus est ab hyperbole. Nam arcus Romae tam alti sunt, ut uix hasta possis contingere curuaturae summum.

39 *Retortum* Idē censor Cn. Domitio collegae exprobranti quod ob murenam in uiuario mortuam lachrymasset. At tu, inquit, quum uxores tres extuleris, nullam emisisti lachrymam. Scite retorsit conuitium. Notauit illum quasi curasset uxorū mortem. Et alioqui turpius est, in uxoris funere non flere, quàm ob murenam emitte re lachrymas.

40 *Crimen retortum* Idem Cn. Domitius L. Crasso exprobrauit, quod censor tanti habitaret, eò quod in porticu domus haberet columnas hymettias, pro domo eius milia nummum identidē promittens. Crassus ut erat festiuo ingenio, rogauit collegam quanti ipse domum suam aestimaret. Is respondit, Sexagies sestertio. Rursum Crassus, Quanto igitur, inquit, eam minoris aestimas, si decem arbusculas succidero? Eae fuerunt loti patularum

rum

rum opacitate lasciuæ. quum Domitius respondisset, tricies sestertio. Vter, inquit Crassus, nostrum luxuriosior, egone, qui decem columnas centum milibus nummum emi, an tu qui decem arbuscularum umbram tricies sestertium æstimas? Ita est ingenium hominum, ad aliena vitia perspicax, ad sua cæcum.

Lucius Philippus consul L. Crasso summæ dignitatis & eloquentiæ uiro, manum iniici iusserat, eò quod uocem illius indigne ferret, qua dixerat sibi alio senatu opus esse. At Crassus reiecto lictore, non es, inquit, mihi tu Philippe cõsul, quãdo ego tibi nõ sum senator

41
Potestas
spretæ

L. Crassus Mummium cognomento Diuiforem, dixit ita sibi nomen inuenisse in campo Martio, quem admodum Neoptolemus inuenerat ad Troiam.

42
Ex nomine
iocus

L. Crassus cuidam roganti num molestus esset illi futurus, si bene mane ante lucem ad eum ueniret, cum respondisset, non eris molestus, & ille subiecisset, Iubebis igitur te suscitari? Crassus, at tu certe negaras te fore molestum. Venire non erat molestum, sed suscitari molestum. At percontator hoc ipsum quærebat, an si mane ueniret cõsulturus, futurus esset molestus. Crassus per iocum sic interpretatus est, ut si ueniret mane, ne molestus esset.

43
Festiuiter

Idem apud Perpennam iudicem defendebat Aculeonem, quem accusabat L. Ælius Lamia homo deformis. Is quum interpellaret odiose, audiamus, inquit

44
Irrisio

H h Crassus

Crassus, pulchellum puerum. Huic dicto quum esset arrisum, Ingenium, inquit Ælius, ipse mihi fingere potui, formam non potui. Tum Crassus, Audiamus igitur, inquit, disertū. Multo arrisum est uehementius.

45 *Iocus intempestiuus* L. Portius Nafica quum ex more cōceptis uerbis à Catone censore rogaretur, habes ne uxorem ex animi tui sententia, habeo, inquit, at Hercle non ex animi tui sententia. Verum ob eum iocum intempestiuum, multa illi dicta est.

46 *Lepide* Scipio Nafica quū ad poëtam Enniū uenisset, eiq̃ ab ostio quærenti Ennium, ancilla dixisset eum domi non esse, Nafica sensit illam hoc domini iussu dicere, & illum intus esse. Ac tum quidem dissimulans abiit. At paucis post diebus quum ad Nasicam uenisset Ennius, eumq̃ à ianua quæreret, exclamat ipse Nafica se domi non esse. Tum Ennius, Quid? Ego, inquit, non agnosco uocem tuam? Hic Nafica, Ne tu homo es impudens, ego quum te quærerem, ancillæ tuæ credidi, tu mihi non credis ipsi?

47 *Ocium inutile* Idem Nafica quibusdam dicentibus res Romanas iam in tuto esse, extinctis Carthaginensibus, & Græcis in seruitutem redactis, Immo inquit, nunc demum summo in periculo sumus, posteaq̃ nulli supersunt quos uel timeamus, uel reuereamur. Sensit inimicos per occasionem utiles esse nobis, per quos non licet impune secureq̃ negligentes esse.

Idem

Idē cū q̄dilitatē curulē adolescens peteret, ac ut candi- 48
 dati solēt, manū cuiusdā opere duratā prensaret, roga- *Iocus intem-*
 uit hominē, nū manibus ambularet. Hoc dicto rusti- *pestius*
 canē tribus suspicātes sibi exprobratā paupertatē, effece-
 rūt ut repulsam ferret. Tātū obfuit iocus intēpestius.

In Gallico triumpho, milites hos uersiculos iacta-
 bant in Cæsarem,

Vrbani seruate uxores, mœchū caluum adducimus. 49
 Auro in Gallia stuprum emisti, hic sumpsisti mutuū. *Impudicitia*
 Notabant quod in prouincia agens alienas uxores au-
 ro corruerit, Romæ non emerit, sed mutuuum sumpse-
 rit, quod uxor ipsius male audiret de Clodio. Nisi for-
 te quiddam obscœnius intelligi uoluerunt. Nam Sue-
 tonius aliquanto post commemorat, quod Curio pa-
 ter in oratione quadam appellat illum, omnium mu-
 lierum uirum, & omnium uirorum mulierem.

C. Gracchus ad quendā Cornelie matri obtrectan- 50
 tem, Tu, inquit, Corneliam uituperare audes quæ Ti- *Pietas in*
 beriū peperit? Et adiecit, Qua fronte te Cornelie com- *matrem*
 paras, an tu peperisti ut illa? Atqui nemo ciuis igno-
 rat, diutius illam sine uiro fuisse, q̄ te uirū. Is in quem
 hæc dicebantur, male audiebat de mollicie.

Populus Romanus Carbone pollicente quippiā & 51
 addente iusiurandum cum execratione, populus ui- *Diffidentia*
 cissim iurauit se illi non credere. Probis uiris & iniura-
 tis habenda fides, leuibus ne iuratis quidem. Refertur

H h h 2 ad

ad id uersus Menandricus,

τρόπος ἐστὶ ὁ κείδωρ τῶ λέγοντος, οὐ λόγος. Id est,
Suadet loquentis uita non oratio.

52 *Vita misera* Silenus senex, à Mida captus, rogatus est quid esset homini optimum: diu silentiū tenuit, tandem adactus ut diceret, respondit, optimum esse nunquā nasci, proximum quān ocyssime aboleri, atque hoc precio dimissus est.

53 *Vita pura* Iulij Drusi ædes publicolæ pluribus ex partibus patebant uicinorum prospectui. Hoc incommodum fa- ber se quinque talentis correcturum pollicebatur, effecturumquē ne pars aliqua esset obnoxia prospectui. Tum Drusus, Decem, inquit, dabo, si talem red- das domum meam, ut undiquaque pateat omniū oculis, quo non uicini tantum, sed omnes ciues perspicere possint, quomodo domi meæ uiuatur.

54 *Maledicus male audit* M. Seruilius dissuasurus legem quā ferebat M. Pinarius, dic mihi M. Pinari, inquit, si contra te dixero, num mihi maledicturus es, ut cæteris soles: Vt semen- tem, inquit Pinarius, feceris, ita & metes, per allego- riam minitans, illum male auditurum, si malediceret.

55 *Retortum conuicium* Libo quū Seruilio Galbæ dixisset, quando tandem Galba exibis de triclinio tuo & mox audiūt, quum tu de cubiculo alieno, Libo notauit Galbā, quod L. Scribonio trib. plebis iudices ferret familiares suos, & con- iuijs corruptos, Galba uicissim illū notauit adulterijs.

Celebra

Celebratur & Glauciæ dictū in Metellum, Villam ⁵⁶
 habes in Tiburte, cortem in palatio. At cors uillæ so/
 let esse contigua. Notauit autem illum, quod multos
 sibi cibo largitionibusq; deuinciret, quod idē alijs uer/
 bis Libo obiecit Galbæ. In corte aluntur animalia do/
 mestica.

Quum Sextus Titius se Cassandram esse diceret, ⁵⁷
 ob cōiecturam opinor, multos, inquit Antonius, pos/
 ses Aiaces tuos Oileos nominare, notans illius impu/
 dicitiam. Nam Ajax Cassandram de templo Palla/
 dis raptam ui constuprauit. <sup>Iocus ē
fabula</sup>

Quum Gallus qui testimonium ferebat contra Pi/
 sonem, dixisset innumerabilem pecuniam Magio præ/
 fecto datam, idq; Scaurus tenuitate Magij redargue/
 ret, erras, inquit, Scaure, ego enim Magium non cōser/
 uasse dico, sed tanquā nudus nuces legeret, in uentrem
 abstulisse. Correxerit sermonem suum Gallus, sed ita ut
 crimini corruptelæ, crimen adderet luxus. <sup>58
Correctum
in peius</sup>

M. Cicero, M. Tullij pater dicebat Italos similes es/
 se Syrorum uenaliū, quorum ut quisq; sciret opti/
 me græce, ita esse nequissimum. Sentiens unā cum lite/
 ris Græcorū mores ad Latinos demigrare. Vnde quod
 M. Tullius fuit iniquior Græcæ nationi, propemodū
 uideri possit illi fuisse hæreditarium. <sup>59
Græcorum
mores</sup>

Testio Penario mos erat in dicendo mentum intor/
 quere. Is quum aduersarium urgeret, ut diceret si quid <sup>60
Ridicule</sup>

H h h 3 uellet

uellet, dicam, inquit, si nucem fregeris.

61 *Iocus ex spe/*
cie corporis Huic simillimū est quod de Tito patre narrat Suetonius, quum scurrā multa in alios iacentem, prouocasset ut in se quoq; diceret aliquid, Dicam, inquit, ubi timentem exonerare desieris: alludens ad formam Cæsaris, qui faciem habebat nitentis. In cuiusmodi hominem iocus extat Martialis,

Vtere lactucis ac mollibus utere maluis,

Nam faciem durum Phœbe cacantis habes.

62 *Compilari*
uenire C. Fabritius P. Cornelium hominem ut putabatur auarum & furacem, sed egregie fortem ac bonum imperatorem, suo suffragio fecerat cōsulem. Huic quum Cornelius ex more gratias ageret, quod immemor simultatis ipsum fecisset cōsulem, bello præsertim magno & graui, nihil est, inquit, quod mihi gratias agas, si malui cōpilari quàm uenire. Compilamur furto, uenit bello capti. Proinde inimico fauit, cuius dexteritate sperabat fore, ne Romani uenirēt in manus hostiū.

63 *Furax ma/*
gistratus Scæuola Septumuleio Anagnino, cui pro capite C. Gracchi, aurum erat repēsū, roganti ut se in Asiam præfectum duceret, quid tibi uis, inquit, insane, tanta malorum est multitudo ciuium, ut tibi hoc cōfirmem, si Romæ manseris te paucis annis ad maximas pecunias esse peruenturum. Notauit auaritiam hominis, præfecturam nō ob aliud ambientis, nisi ut spoliaret prouinciales. Alter ludens finxit, id citius consequuturum

tum Romæ. Hoc dictum Fannius in annalibus ascribit Africano Æmiliano, qui dictus fuerit Iron.

Q. Scæuola Publij filius, quū postulasset ut fundus cuius emptor erat sibi semel indicaretur, id quod fecisset uenditor, dixit se pluris æstimare, & adiecit precio centum milia. Exēplū integritatis uix hoc seculo credibile

C. Publicius solitus est dicere P. Mummiū, cuius temporī hominē esse. Sentiens illum dexteritate facilitateque ad omnem uitæ statum esse accommodum. Eodem sensu Pollionem Asinium omnium horarum hominē legimus. Et Tiberius Cæsar duos familiaris ab ipso dilectos omnium horarum amicos uocare solet.

Africanus censor tribu mouebat Centurionem, qui in Pauli pugna non adfuerat: ille quum diceret se custodiæ causa in castris remansisse, rogaretur quare ab eo notaretur, non amo, inquit Africanus, nimium diligentes. Dissimulauit Centurionis ignauiam, & accusauit nimium diligentem custodiam.

Liuius Salinator quum Tarentum amisisset, arcem tamen retinuit, multaque prælia præclare gessit. Quum autem post aliquot annos Fabius Maximus id oppidum recepisset, rogauit eum Salinator, ut meminisset se opera ipsius Tarentum recepisse. Quid ni inquit Maximus, meminerim. Nunquam enim ego recepissem, nisi tu perdidisses. Locus hinc est, quod Maximus diuersum ex alterius uerbis excepit, quam ille uolebat.

Idem

67
Ex uerbis alter exceptis

- 68 *Vltio* Idem quū bellum aduersus Asdrubalem gesturus urbem egrederetur, monitus est à Fabio Maximo ne prius cum hoste confereret, quàm uires animumq; illius cognosceret. Is respondit se primam quanq; occasionem pugnae arrepturum. Percontantibus quid ita properaret, ut quàm celerrime, inquit, aut gloriam ex hostibus uictis, aut ex ciuibus prostratis gaudium capiam. Virtus & ira sermonem hominis inter se partitæ sunt, illa triumphæ auida, hæc iniustæ damnationis memor.
- 69 *Salsæ* Mancina quū audisset Antonium censorem, cui male uolebat, à M. Duronio de ambitu postulatum, alio quando, inquit, tibi tuum negocium agere licebit. Censores in aliorum mores inquirunt, at qui reus est, habet ex se quod agat.
- 70 *Ab imitatione personæ* Q. Opimius consularis quum esset adolescentulus male audiuit. Is Egilio homini festiuo, qui uidebatur mollior, nec erat, sic exprobrauit molliciem. Quid tu Egilia mea, quando ad me uenies cum tua lana & colu: lepide retorsit Egilius, Nō pol, inquit, audeo, nam me ad famosas uetuit mater accedere. Alter simulabat orationem uelut ad sceminam, alter accepta persona, simulationem uertit in irrisionem.
- 71 *Salsæ* Inter *Salsæ* commemorat & illud M. Tullius ex Neuiuo, apud quem filius dicit patri, Quid ploras pater? isq; respondet, mirum ni cantem, condemnatus sum.
Indignatur

Indignat̄ senex submorosus rogari quur ploret, quasi *Submorosus*
 damnatus magis cantare debuisset. Perinde quasi si *iocus*
 quis interroget ægrotum, quur suspiras, aut quur de/
 cumbis?

Scaurus accusabat Rutilium ambitus, quū ipse con/
 sul esset factus, ille repulsam tulisset, & in tabulis eius *72*
 ostendebat literas A F P R, easq̄ sic interpreta/
 batur, Actum fide P. Rutilij. Contra Rutilius dicebat *Literarum*
 illis significari, ante factum, post relatum. Tum C. Ca/
 ninus eques, qui Rutilio aderat exclamabat, Neutrū *interpretatio*
 illis literis declarari. Quū Scaurus dixisset, quid igit̄ fe/
 stiuit̄ in ipsum torsit, Æmilius fecit, plectitur Rutili/
 us. Probabilius enim erat illum ambitum commisisse
 qui obtinuerat, quàm qui repulsus erat. Simile quid/
 dam memorat̄ de Beda, quem Venerabilem dicunt.
 Huic Romam profecto quum ostēdissent has literas
 saxo insculptas S P Q R, quibus significari uo/
 lunt, Senatus populusq̄ Romanus, ac uelut hospes
 rogaretur, quid sibi uellent illæ literæ, dissimulans di/
 xit, Stultus populus quærit Romam.

M. Scaurus quum pro rostris accusaretur, quod à re *73*
 ge Mithridate ad prodendam rempub. pecuniam ac/
 cepisset, ita causam suā egit. Iniquum est Quirites quū *Autoritas*
 inter alios uixerim, apud alios me rationem uitæ red/
 dere. Sed tamen audebo uos interrogare, Varius Su/
 cronienſis ait M. Æmilium Scaurum mercede corru/
 ptum

ptum P. R. prodidisse, M. Æmilius Scaurus huic culpa se affinem esse negat, utri creditis? Nominato tantum actore & reo, populus accusationem reppulit.

74 *Heredipeta* C. Memmius quum accusaret Bestiam reum, cui patronus erat Scaurus, ac forte funus quoddam ducere tur: Vide, inquit, Scaure, mortuus rapitur, si potes esse possessor: notans Scaurum, qui male audiebat, quod Phrygionis Pompeij bona sine testamento possideret

75 *Ab inexpectato* Quum Silus testis læsisset Pisonem reum cui Crassus aderat, prolato crimine, quod se in eum dictum audisse dicebat, Potest fieri, Sile, inquit Crassus, ut is unde te audisse dicis, iratus dixerit. Annuuit Silus. potest etiam, inquit, fieri, ut tu non recte intellexeris: quum id quoque toto capite annuisset Silus, ut se Crasso daret, subiecit Crassus, Potest etiam fieri, ut omnino quod te audisse dicis, nunquam audieris. Hoc adeo præter expectationem, ut Silum testem omnium risus obrueret.

76 *Ex iisdem verbis retortum* C. Lelius cuidam malo genere nato, obijcienti sibi quod indignus esset suis maioribus. At Hercle, inquit, tu tuus dignus es. Id si dicas bono viro ex bonis prognato laus est: sin malo ex malis prognato graue conuitium est.

77 *Irrisio retorta* M. Cincius quo die legem de donis ac muneribus tulit, C. Centoni prodienti ac satis contumeliose interroganti, quid fers Cinciole? Ut emas, inquit, si uti uelis: notans illum quod donatis & commodatitibus rebus uti gauderet. Allusit autem ad illud decantatum in primis

in primis, emere malo quàm rogare.

M. Lepidus quum in campo sese exercentibus ipse
in herba recubuisset, uellem, inquit, hoc esset laborare. 78
Ab impossibili
Huius generis est Terentianum illud, Quàm uellem
mos esset amicis etiã noctu operã dare. Optat enim
adolescens quod fieri non potest.

Quũ M. Lepidus censor M. Antistio Pyrgensi equũ 79
Salsc
ignominia causa ademisset, & amici uociferantes quæ
rerent, quid ille patri suo responsurus esset, quur adem
ptum sibi equum diceret, quũ optimus colonus, par
cissimus, modestissimus ac frugalissimus esset, dicat, in
quit, me nihil horum credere. In simili argumento lu
sit Augustus, sed ciuilius, dic me tibi displicuisse.

Pomponius uir insignis multis uulneribus in bello 80
Fides erga patriam
acceptis quum ad Mithridatem adductus ab eo quæ
reretur, an si curaret eum, uellet sibi esse amicus. Si tu,
inquit, Romanis amicus fueris, me quoque amicum
habebis.

Spurina aruspex admonuit C. Cæsarem caueret di 81
Diuinitio
scrimen ingens quod ultra Calendas Martias non
proferretur. Eo die quum iret in senatum, Spurinae for
te obuius, quid ais, inquit, nõne uenere Calẽdæ Mar
tia: Venere, inquit, sed nondum præteriere. Nam eo
dem die cesus est Cæsar.

Spartaco in Crassum omnes mouenti copias, quidã 82
Barbarice
equũ dono obtulit. At ille, Si uicero, inquit, plurimos
ex hoste

ex hoste equos habiturus sum, Si uictus fuero, nec hic mihi futurus est usus: simulq; cum dicto equum gladio transfuerberatum interemit.

Potentia inuidiosa 83 Quum Pompeius graui laboraret inuidia propter immodicam potentiam, & ob uulnus fascia linea tibiam uinctam haberet, dixit aliquis, quid refert ubi gestet diadema in capite an in crure? Nam candidum amiculum olim erat insigne regum.

Clypeus Gladius 84 Quoniam Fabius cotando eludebat hostem quum Marcellus uiribus urgeret Annibalem, ille dictus est clypeus Romanorum, hic ensis, quod illi praecipuum studium fuit, ne quid cladis acciperent Romani, alteri ut hostem perimeret.

DIVERSORVM GRAECORVM
APOPHTHEGMATA

Amicitia fiducia 85 Anytus amicorum Alcibiadis unus, eum ad coenam rogarat: ille recusauit, sed domi bene potus cum famulis comessabundus irrupit, stansq; ad ostium coenaculi iussit famulos uasa diripere, & ad suas aedes deferre, qui ferè dimidium asportarunt: alij conuiujs Alcibiadis uiolentam superbiam criminantibus, Anytus dixit illum humaniter egisse, cui quum totum auferre licuerit, dimidium ipsi reliquerit.

Institutio 86 Hippomachus Alientes quum aliquando uideret adulescentes quos exercebat, è foro carnes efferentes, dicebat se procul agnoscere suos esse discipulos, quod institutio

tutio reluceat in omnibus dictis ac factis hominis.

Demades orator uita defuncto Alexandro dixit se 87
uidere exercitum Macedonū principe orbatum, Cy/*Turba sine*
dopi similem. Sentiens turbam militū, nisi adsit dux *duce*
cordatus ac uigilans, nulli esse usui. Quemadmodum
Polyphemus adempto oculo, frustra uastum corpus
ac uires habebat immanes.

Idē quæstor, populo huc persuaso ut ijs qui ab Ale/ 88
xandro descuerant triremes auxiliares mitterent, iu/*Arte tractata*
bentiq; ut ilico pecunias depromeret, paratæ sunt, in/ *plebs*
quit, pecuniæ, ô uiri Athenienses, quas in congios de/
posueram, ut singuli minæ diuidium acciperetis. Ve/
rum si has mauultis in hunc usum erogari, per me qui
dem ut uestris sicuti lubet utamini licet. Hoc sermone
fregit impetum populi, nolentis illa distributione spo/
liari. Sic interdum ut indomitæ beluæ, arte ad meliora
consilia auocandus est populus.

Prandens apud Phocionem, quum apparatus ad/ 89
modum tenuem uideret, demiror, inquit, ô Phocion, *Sobrietas*
te rempub. administrare, quum possis ad istum pran/
dere modum. Bis errans, & quod lucri tantū causa pu/
taret adeundam rempub. & quod luxum probaret in
eo, cui maxime cōuenit sobrietas. Sed Demades alios
è suis moribus æstimabat. Erat enim & pecuniarū au/
dus & luxui deditus.

Quum uidisset Philippum largius potum cum ami 90

Libera monitio cis saltasse per mediã captiuorũ turbam, eisq̃ petulanter exprobrasse suã calamitatem, libere dixit, Quum õ rex fortuna tibi Agamemnonis personam imposuerit, nõ pudet te factis agere Therstien? Ea uox totum regem in diuersum uitæ genus immutauit.

91 *Inimici utiles* Onomademus Chius posteaquã aduersam factionem superasset, quibusdam censentibus omnes diuersæ factionis urbe pellendos, negauit expedire, dicens se uereri, ne omnibus inimicis ad unum eiectis, inter amicos existerent dissidia. Sentiens sic esse multorum ingenium, ut si desint inimici, in quos naturæ malitiam exercean, amicos impetant.

92 *Libera admonitio* Simonides Pausaniæ Lacedæmoniorum regi subinde de rebus à se gestis glorianti, tandem & Simonidem per irrisionẽ hortãti, ut aliquid sapiẽter ipsum admoneret, Moneo, inquit, ut te memineris hominẽ esse

93 *Mercedis amor* Idem reprehendentibus, quod ad quæstum scriberet, iocari solet, sibi duas arcas esse domi, alteram pecuniæ, alteram gratiarum, priorem se reperire plenam, alteram semper uacua.

94 *Stupidi* Idem quum cæteros laudando ueneraretur, ut aliquid darent, interrogatus quur non & Thessalos capteret, Stupidiores sunt, inquit, quã ut à me falli possint. Qui quærent cui imponant, ad stupidos eunt. At qui tam erant stupidi, ut non sentirent ingenium poëmatum illius, nec tangerentur amore nominis in posteros

posteris transmittendi, non poterant ab illo falli.

Lycurgus orator obijciente quodam, quod se pecunia redemisset à calumnia, non est inficiatus, sed clarissima uoce populum appellans, Bene habet, inquit, uiri Athenienses; quandoquidem tot annos in re publica uersatum dedisse me non accepisse pecuniam criminantur obrectatores.

Thucydides ab Archidamo Lacedæmoniorum rege interrogatus, uter esset in palæstra superior, ipse an Pericles; posteaquàm, inquit, ego hominem pugnando deieci, ille se negat cecidisse, itaque uincit, & spectatores à sua sententiâ deijcit. Sentiens se bonis rationibus esse superiorem, sed Periclem eloquentia uincere, & quocumque uelit, agere multitudinem. Nam Thucydides uir præpotens diu in administranda re publica aduersatus est Pericli. Eam contentionem Archidamus palæstram appellauit.

Dario totius regni uiribus subinde impetum faciente, Scythæ paulatim cedentes, ad ultimas solitudines peruenerant. Interrogati tandem ab eo, quem fugiendi finem essent facturi, responderunt se nec agros, nec uillas, nec urbes pro quibus dimicarent habere, ceterum quum ad parentum suorum monumenta peruentum esset, tum denique sciturum Darium, quomodo Scythæ soleant præliari.

Alexâder statuerat Lampfacû diruere. Ad id tēdēti quum

Ingenioſe quum Anaximenes Alexandri præceptor ueniret ob
uiam extra muros, deprecaturus ſuæ ciuitatis pernitiæ,
Alexander ſuſpicâs quid eſſet petiturus, Iuro, inquit,
me nō facturum quod petet Anaximenes. Tum Ana
ximenes, Peto, inquit, ut Lampſacum diruas. Captus
erat Alexander, & iureiurâdo compulſus eſt ſeruare,
quos demoliri ſtatuerat.

99 *Solertier* Alexander cōſulto oraculo monitus eſt, ut eum qui
ſibi portam egreſſo primus occuriſſet interfici iube
ret: occurrit agaſo, iuſſus eſt arripi. Rogâti quid com
meruiſſet, reſponſum eſt ita iuſſiſſe deum. Si ita eſt, in
quit, ô rex, alium designauit oraculum. Nam aſinus tibi
prior occurrit. Agaſo enim ſequitur aſinum, ut im
pellat, alioqui nō ſequuturum. Alexander delectatus
hoc commento, aſinum pro homine occidit.

100 *Relaxandus
animus* Amasîs Ægypti rex ab amicis admonitus, quod per
functus negocijs forenſibus, potaret, omniq; uolupta
tum genere ſolueret, reſpondit: Qui arcus habent, eos
non intendere, niſi quum opus eſt, quos ſi ſemper in
tendant rumpendos eſſe, ac ne tum quidem fore uſui,
quum exigit uſus. Ita qui nulla relaxatione curas ſuas
ſoluunt, aut mente captos, aut corpore male affectos
euadere.

1 Pfammenitus Ægyptiorum rex à Cambyſe regno
pulſus eſt. Eius filiam ancillari ueſte indutam cum ali
quot nobiliū uirginibus Cambyſes mitti iuſſerat ad
hauriendâ

hauriendam aquam, ut hoc spectaculo parentum captiuorum animos discruciatet. Cæteris indigne ferentibus solus Psammenitus demisit oculos. Mox iussit duci filium illius, cum alijs plurimis eiusdē ætatis, uinctis ceruicibus & ore frenato. Ne hoc quidem spectaculo solus Psammenitus ad lachrymas cōmotus est. Idem quum uidisset familiarem quendam exutū opibus mendicantem obambulare, hoc spectaculo adeo commotus est, ut ingenti fletu hominem amicū compellans, caput suum barbarico more cæderet. Ea re cognita quum Cambyfes per nuncium causam sciscitaretur, quæ in liberorum calamitate tacitus, unius seniculi calamitatem tam impotenter ferret, respondit, Filii Cyri, domestica mala grauiora sunt, quàm ut lachrymas recipiant, at amicus deplorandus erat, qui è multis opibus ad summā inopiam redactus est, idēq; in extremo senectutis limine.

*Fortiter
Amanter*

Cræsus Lydorum rex à Cyro captus, hoc argumento pacem bello prætulit, quod pacis tempore filij sepe lissent patres, in bello contrà, patres sepe lissent liberos.

*2
Pax bello
potior*

Idem quū uideret Cyri milites per urbem captam discurrentes, percontatus est Cyrum, quid agerent. Quumq; is respondisset, diripiunt urbem tuā, opesq; tuas populantur. Nequaquam, inquit, ò rex, nihil iam hic meum est, tuum est quod diripiunt. Ea uox commouit Cyrum, ut suos à direptione reuocaret.

*3
Prudenter*

Quum

Kkk Quum

- 4 *Proles debetur patriæ* Quum Cambyfes se cum patre Cyro cõferret, amicis illum patre præstantiorem affirmantibus, Croesus respondit, illum nondum patri æquandum, qui nondum reliquisset filium. Sentiens & hoc esse non infimum erga rempub. meritum, si non solum ipse te præstiteris egregium uirum, sed aliquem tui similem gignas educesq; patriæ.
- 5 *Locus eligendus urbi* Megabyzes quum apud Hellepontios agens audisset quod Chalcedoniꝝ decem & septē annis urbem condidissent ante Byzantios, dixit Chalcedonios id temporis fuisse cæcos, qui quū adesset locus urbi condendæ multo commodior, deteriorem elegissent. Hoc dicto scribit Herodotus Megabyzen apud Hellepontios immortalē sui memoriã reliquisse. Quod si uerum est, erat tum temporis mira dictorum caritas.
- 6 *Fiducia artis* Euripides, quum populus Atheniensis tumultuaretur, offensus sententiã quadam in illius tragœdia quæ tum agebatur, & autorē efflagitaret ut eam mutaret, progressus in scenam dixit se ut populum doceret, nõ ut ab eo disceret, fabulas solere componere: Eruditio sibi conscia contempsit multitudinis iudicium.
- 7 *Fiducia artis* Idem apud Alcestim tragœdiarū scriptorem aliquando questus est, quod summo tridui labore adnixus non potuisset nisi tres uersus absoluere. Contrã Alcestim gloriantem quod ipse perfacile centum absoluisset uno die. At tui, inquit, ad triduum modo, mei in omne

omne æuum duraturi sunt.

Euripides cuidam dicenti, Carmen cōdidisti ex mo-
dis ad tripudium accōmodis, alio dictum hoc riden- *Temperantia*
te, ni stupidus esset, inquit, non risisset, quod res serias
Lydijs modis tēperarim. Lydij modi lasciuiores sunt.

Porro quæ per se tristia sunt, ea decet arte exhilarare.

Alexis poëta Callimedontem rhetorem, ut delitijs,
deditum taxauit his uersibus,

ὑπὲρ πάτρας ἢ πᾶς τις ἀποτθνήσκειν θέλει,

ὑπὲρ δὲ μητρός, καὶ μὲν ὄρω δὲ κάρα βοε. *Id est,*

Pro patria uel quilibet uelit mori,

Luxus

At metrae amore, Callimedon solus cupit.

Perit latinis ioci gratia, nam πάτρα patriam signifi-
cat, μήτρα nō matrem, sed uulnam aut piscem sonat.

Pisces olim erant in delitijs.

Menander centum & quinque fabulas scripsisse tra- *io*
ditur, ex quibus tantum octo uicit. Itaque quum à Phi- *Populi*
lemone longe impari, fauore populi sæpenumero uin- *iudicia*
ceretur, forte illi factus obuiā dixit, Quæso Philemon
bona uenia dic mihi, quum me uincis, non erubescis?
Victi solent erubescere, at sic uincere, Menander iudi-
cabat erubescendum.

Philippides poëta comicus Lysimacho cum primis *ii*
charus fuit ac familiaris: cui quum Lysimachus offer- *Secreta*
ret liberalitatem suā, diceretque, quid uis tibi impartia *Regum*
rerum mearum, Quod uoles, inquit, modo ne arcani

Kkk 2 quip/

quippiam: Significans esse periculosum nosse magna-
tum arcana, quorum si quid effutias actum est de ca-
pite, quanquam & alioqui solent odisse cōscios eorum
quæ nolint efferi.

- 12 *Poëtica
fictio* Actius poëta interrogatus quur non ageret causas,
quum in tragœdijs optime tractaret argumēta. Quo-
niam, inquit, in tragœdijs ea dicuntur quæ ipse uolo, in
foro aduersarij dicerent quæ minime uellem. Idem fit
in dialogis, ubi qui scribit opus unicuiq; tribuit oratio-
nem qualem putat esse cōmodam. In iudicijs secus fit.
- 13 *Fiducia
artis* Antigenides Thebanus Ismenia discipulo quū sci-
te canens populo minus probaretur, mihi, inquit, cane
& musis: admonens prorsus esse contemnendum im-
peritæ multitudinis iudicium, quum artis abunde ma-
gnum præmium sit ipsa conscientia.
- 14 *Pietas in
patriam* Leo Byzantius quum à ciuibus accusaretur, adhor-
tantibus nonnullis ut ad hostes confugeret, in concio-
nem prodiens, Ego, inquit, à uobis ciues mei, quàm
uobiscum interfici malo.
- 15 *Recriminatio* Cuidam obijcienti oculorum infirmitatem, quum
exprobrator esset gibbo deformatus, humanum, in-
quit, obprobrafti uitium, quum ipse Nemesim in ter-
go portes, Nemesim appellauit uitium, quo uicissim
ipse posset redargui.
- 16 Æschylus poëta Tragicus aliquando spectans Isth-
mia certamina, quū alter pugilum esset cæsus, totūq;
theatrum

theatrum exclamaret, O Chium Iouem sudisti, *Vi* *Præposteri*
 de, inquit, cuiusmodi sint hominum mores, cæsus filet, *mores*
 & spectatores uociferantur. Solent isti ob dolorem ex
 clamare. Hic contra qui dolebat filebat, qui læsi non
 erant clamabant.

Pytho rhetor Byzantius quū esset supra modum *17*
 obeso corpore, prodissetq; in concionem suaturus con *Concordia*
 cordiam Byzantijs seditione ciuili tumultuantibus, sta
 tim populi risus obortus est ex ipso corporis habitu.
 At ille risum uertit in rem seriam. Ridetis, inquit, ciues
 quum tale corpus habeā. Vxorem habeo multo me
 obesorem, & tamē concordēs quoduis grabbatulum
 capit ambos, discordēs ne tota quidem domus. Hoc
 proœmio usus ingressus est orationem.

Pytho Atheniensibus ob res feliciter gestas ipsum *18*
 admirantibus ac prædicantibus quod Cotyn regem *Deo debetur*
 interemisset, Dñs, inquit, habenda est gratia, quibus *gratia*
 autoribus hoc facinus præclare gestum est. Nam ipse
 nihil aliud quàm manum & operam meam commo
 dauit. Euentus rei in manu dei est, & huic debetur gra
 tia, si quid feliciter cesserit. Sed interim uult nostram
 operam accedere.

Lysander Lacedæmonius militem qui de uia defle *19*
 xerat castigauit. Ei dicenti ad nullius rei rapinam se ab *Integritas*
 agmine recessisse, ne speciem quidem, inquit, rapturi *militis*
 præbeas uolo.

- 20 *Pietas in patriam* Thraſybulus quum moliretur exigua manu ciuitatem Athenienſium à triginta tyrannorum dominatione liberare, cuidam cōſcijs dicenti, quātas gratias tibi debebunt Athenæ per te libertatem conſequutæ, diſfaxint, inquit, ut quantas ipſe illis debeo, uidear retu- liſſe. Significans neminem patriæ parem referre gra- tiam, etiam ſi uitam impendat.
- 21 *Silentij fides* Anaxarchus Abderites philoſophus quum à Cy- priorum tyranno Nicocreonte torqueretur, ut con- ſcios proderet, poſt multa in regem dicta conuitia, tandem per iracundiam & linguæ amputationem mi- nitanti, Non erit, inquit, effœminate adoleſcens hæc quoq; corporis mei pars tuæ ditionis. Simulq; denti- bus abſciſſam & cōmanducatam linguam, in os eius ira patens expuit.
- 22 *Pax dome- ſtica* Quum Gorgias ſophiſta recitaret in Olympiacis ludis apud Græcos orationem de concordia, Melan- thus quidam, hic, inquit, de concordia totius Græciæ diſſerit, qui ſibi uxori & ancillæ, tribus dūtaxat, ut con- corditer uiuant nondum perſuaſit.
- 23 Theodorus Athenienſis cognomento *ἄθεος* dicere ſolitus eſt, ſe doctrinā auditoribus dextra porrigere, ſed illos ſiniſtra accipere. Sentiens illos benedi- cta in malam accommodare partem.
- 24 Stratocles Athenienſis quū de parta uictoria nun- cium accepſſet, protinus ad populum retulit, utq; ſup- plicatio

plicatio dijs immortalibus decerneretur p̄suasit. Alii *Voluptas*
 quanto post quā certior nuncijs adferret acceptæ cla- *temporaria*
 dis. populo indignante quod delusus esset, Ecquis, in-
 quit, uestrum quicquam dampni accepit, quod totum
 hoc triduum mea opera hilares lætiq̄ fuistis?

Theramenes unus triginta tyrannorum, domo in *25*
 qua multi accumbebant in cœnantes illapsa, solus in- *Fortuna*
 columis euasit. Hanc ob rem quum ab alijs felix præ-
 dicaretur, ille magna exclamans uoce, O fortuna, in-
 quit, cui me occasionem seruas? Sensit uir prudens se nō
 esse seruatum, sed maiori malo reseruatum. Nam ali-
 quanto post interfectus est.

Idem quum iussu tyrannorum porrectam ueneni *26*
 potionem fortiter hauisset, quod ex ea superfuerat *Fortiter*
 sic illisit solo, ut clarum sonum æderet, reddensq̄
 seruo publico qui eam tradiderat, Critiæ, inquit, pro-
 pino. Vide igitur ut hoc poculum continuo ad il-
 lum perferas. Erat is Critias è triginta tyrannis crude-
 lissimus.

Celebratur Iasonis Thessali dictum, quo se purga- *27*
 re solet ijs quibus molestiam aut uim attulisset. Qui
 magnis in rebus se iustitiæ cultorem haberi uelit, eum
 in paruis interdū illam uiolare oportet. Velut in bel-
 lo quo tuta sit respub. agri aut ædificia quorundam ci-
 uium interdum perduntur.

Cleon posteaq̄ reip. administrationē capessere de-
 stinasset,

Priuatus affectus stinasset, testatus est se iam omnium amicitiarum uincula uelle soluere, quod amici plerumque obstant ne liceat ubique rectum tenere clauum.

28 *Testimoniunt inimici* Inter Neronem & Thraseam graues intercedebat inimicitia, uerum cuidam multa criminoſe iactanti de Thrasea, dicentiq; causam ab illo perperam esse iudicatam, obſtitit Nero, exclamans, Utinam me tam Thrasea diligat, quam est iudex rectus & æquus. Hostis hosti testimonium perhibuit, de fama periclitanti. Nullum autem grauius testimonium, quam inimici de inimico.

29 *Mediocritas* Nero sibi cõpararat auleum quoddam insigne, tum precio, tum pulchritudine. Id uidens Seneca, Declaraſti, inquit, te esse pauperem. Causam rogante Nerone, Quoniam si istuc amiseris, inquit, nõ poteris aliud parare simile. Euenit, ut illud auleum naufragio periret. In hoc autem profecerat Senecæ admonitio, ut Nero iacturam adamatæ rei ferret moderatius. Qui nummum habet unicum, quo amisso non queat alterum promere, pauper est. Tutissimum igitur est mediocribus ac parabilibus delectari.

30 *Luxus* Seruus Dolobellæ quum interrogaretur an domus eius auctionem proposuisset, Domum, inquit, uendidit, Luxum heri notans, quum id falsum esset. Qui domum uendidit, non opus habet ut seruum exponat auctioni.

Plancus

Plancus quum in causa quadam adesset amico, uel³¹
 letq̄ testem molestum perturbare, interrogauit quo
 se artificio tueretur. Sciebat enim illum esse sutorum.
 At ille lepide retorquens in Plancum, Gallam, inquit,
 subigo. Id quidem sutorium habetur instrumentum,
 sed recte exprobrabat illi adulteriū cum Meuia Gal
 la, quo nomine Plancus male audiebat.

*Arte retortū
 conuitium*

Post Mutinensem fugam, percontātibus quid age³²
 ret Antonius, quidam ē familiaribus eius respondisse
 fertur, Id quod canis in Nilo, bibit & fugit. Constat
 enim in Ægypto canes ē Nilo currentes bibere, nimi
 tum metu crocodilorum eo in flumine regnantium.

*Bibit &
 fugit*

Lucius Cæcilius, quum C. Cæsar alijs qui secum pi³³
 la lusitabāt centum sestertia daret, illi uni eius summæ
 dimidium. Quid, inquit, num ego una manu ludo ac
 non duabus? Si officiū erat colludere, non minus præ
 stiterat ille quàm cæteri.

Lepide

Laberius ex equite Romano factus mimus annos³⁴
 iam natus sexaginta, huc adigente Cæsare, in actione
 quadam induxit habitum Syri, qui ueluti flagris cæ
 sus, ac proripienti se similis exclamabat,
 Porrò Quirites libertatē perdidimus.

Libere

Ac paulo post adiecit,
 Necessè est multos timeat quem multi timent.

Ad has uoces populus uniuersus oculos & ora cōuer
 tit in Cæsare, intelligēs illius impotentiā his dictis lapi

LII datam

datā, Hoc modo qua licuit Laberius ultus est sortē suā

56
Ex ambiguo
teste

Titius quidam studiose pila ludere solet, sed idē nō
sua signa sacra frangere putabat. hūc quū gregales in
campo desiderarēt, Vespā Terentius hoc colore excu-
savit, ut diceret illū fregisse brachiū Nam diuorū ima-
gines brachijs gestabant donaria. Huc alludit Vespā.

37
Rex cogita-
bundus

Pylades histrio Augusti temporibus celebris, quū
Hylas discipulus quē ad equalitatis contentionē pro-
uexerat, in scena canticū quoddam saltaret, cuius clau-
sula erat τὸ μέγαρ ἀγαμέμνονα, id est, magnū illū Aga-
memnonē, ac sublimem ueluti metiretur, è cauea pro-
clamauit, σὺ μακρὸν οὐ μέγαρ ποιῆε, id est, tu longū fa-
cis non magnum. Tunc populus efflagitauit ut Pyla-
des idem canticum saltaret iterū. Quumq; ad locum
uenisset quem reprehenderat, expressit Agamemno-
nem cogitabundum, nil magno duci magis conueni-
re ratus, quā pro omnibus cogitare. Ea res magnū
ducem facit, non proceritas corporis.

38
Imitatio
mala

Idem Hylam negligenter saltantem Oedipodem
hac uoce castigauit, σὺ βλέπεις, id est, tu uides, quum
ille Oedipodem iam cæcum exprimere debuerit.

39
Decorum

Idem Pylades quum saltans Herculem furentem
nonnullis incessum histriioni conuenientem minus
seruare uideretur, deposita persona ridentes increpuit
dicens, μωροὶ, μανόμενον ὄρχεσθε, id est, Stulti, furen-
tem salto, Significans hoc ipsum quod uidebatur in
decorum

decorum, maxime decorum esse.

Appius homo dicax usq; ad scurrilitatē, Caio Sextio dixit, Cœnabo apud te, nam uni locum esse uideo: Notans illum quod luscus esset. Cui Sextio ex tēpore, manus, inquit, laua & cœna, tecte obijciēs illi impudicitiam, aut certè rapacitatem.

Appius maior quā in senatu ageretur de agris publicis, ac premeretur Lucilius ab his qui à pecore eius depasci publicos agros dicerent, Nō est, inquit, Lucilij pecus illud, erratis. Hactenus defendere uidebat, sed adiecit, ego liberum puto, qua lubet pascitur. Locus est ab inexpectato. Expectabatur enim ut probaret hoc pecus non esse Lucilij, sed alterius cuiuspiam, ac reum subleuaret. Nunc irrisum grauabat.

Ischomachus minus cum primis celebris, medico percontante rusticum, qui ob ingurgitationē male habebat, nū ad uomitū cœnasset. Nequaquā, inquit, sed in uentrem. Locus Græcis festiuor est, quod eis sonat pariter & in, & usq; ad. *εις ἔμερον, εἰς κοιλίαν.*

Itē quū mēdica quēdā uētris tormina pateret, ac medicus percōtaret, num haberet in uentre, Qui potest, inquit, quū triduo nihil comederit? Et huius dicti festiuitas iucūdiōr est græcis, qbus in uētre habere dicūt q̄ fert uterū. Nā id medicus percōtabat an esset grauida

Antiocho cui cognomen erat *ἑσφιφανής*, id est, illustis, Polybius inuertit nomen, appellans illum

40

Ab inexpectato

41

42

Ridicule

43

Ab ambiguo

44

Nominis deprauatio ἑπιμαυῖ, id est, insanū, quod cum infimis quibusdam plebeijs atq; etiam cum hospitibus præter regiam dignitatem uoluptatibus indulgeret.

STRATONICVS

Sitim præuenire 1. Stratonicus citharcedus natione Atheniensis, non minus festiuis dictis quàm arte musica celebris, ad quietem iturus, assidue iubebat puerum sibi infundere uinum, non quod sitiam, inquit, sed ne sitiam.

Molesti 2. Idem quum se contulisset Corinthum, anicula quædam diu attente illum inspexit, nec dimouebat ab illo oculos admiranti similis. quumq; ille dixisset, quid uis mater, & quam ob causam me sic aspicias? Demiror, inquit, si te mater decem menses pertulit in utero, quum hæc ciuitas unicum tantum diem habens te, doleat.

Facete 3. Idem nauigarat in Pontum ad regem Berisadem, ubi diu moratus uoluit illinc in Græciã aufugere: quum id rex uideretur non passurus, Bene, inquit Stratonicus, cogitas ô rex, qui statueris hic manere: suã fugam subindicans, ac regis cõsiliu probans, quasi & ille de migrando cogitasset, & ipse non nisi grauib; causis commotus pararet abitum.

Initium bellum 4. Idem Byzantijs quum citharcedus quispiam belle cecinisset proœmium, cætera minus feliciter, surrexit ac præconis in morem pronuntiauit, quisquis indicarit citharcedum qui bene cecinisset proœmium, drachmas accipiet mille.

Item

Item interrogatus qui nam essent in Pamphylia mi-
 ferrimi, Phaselitæ, inquit, sed in toto orbe miserrimos
 esse Sidetas. Vtraq; gens est in Pamphylia. Phaselita-
 rum sordes proverbio notatæ sunt, Phaselitarum sa-
 crificium, quod falsis pisciculis sacrificarent dijs. Mise-
 ros dixit parcos.

Idem interrogatus utri essent barbariores Bœoti an
 Thessali, nominauit Elæos, significans hos utrisq; bar-
 bariore, quâ illi haberentur barbarissimi. Hoc erat le-
 pidius, si ab Elæo fuisset proposita quæstio, ut forte fuit

Idem aliquando trophæum quum erexisset, hûc in-
 scripsit titulum, Aduersus male canentes cithara. No-
 tans tales ubiq; quàm plurimos esse, quos ipse uicisset.

Idem percontanti quod nauigij genus esset tutissi-
 mum, longi an contrâ, respōdit, ea quæ subducta sunt.
 Significans nullum uectorem in ulla naui tutum esse.

Idem Rhodi quâ artis suæ specimen edidisset, neq;
 quisquam plausu alioûe gestu signû fauoris dedisset,
 abscessit illinc dicens: Quum id quod nullo constet im-
 pendio non præstetis, qui sperem me à uobis præmi-
 um accepturum?

Idem Ptolemæo rege de musica cum ipso contentio
 sius differente, aliud est, inquit, ô rex sceptrum aliud
 plectrum. Significans nō esse regium de musica cum
 musico disputare.

Idem inuitatus aliquando, ut audiret citharædum

LII 3 canentem.

*Alius alio
praestat* canentem, posteaquam audierat recitauit illum uersu-
culum Homericum,

τῶ δ' ἕτερον ἢ ἔδωκε πατρὶς, ἕτερον δ' ἀνένευσεν. Id est,
Huic dedit hoc pater altitonans, uerum abnuuit illud.
Cuidam roganti quo pacto, exposuit, male cithara ca-
nere dedit, bene canere negauit.

*12 Ex uocum
affinitate* Idem quum trabes delapsa quendam è conuiuio oc-
cidisset, dixit, ἀνδρες δοκῶ εἰσὶ θεοί, εἰ δὲ μὴ εἰσὶ, δοκῶ εἰσὶ.
Id latine reddi non potest, iocus est ex amphilogia:
δοκῶ sonat trabi, si subscribas iota, & sine hac sonat
opinor. Viri opinor dii sunt, quod si non sunt, trabi
sunt, nisi forte δοκῶ legendum acuto accentu, ut in-
telligas trabes sunt.

*13 Exilium
optabile* Idem Seriphi agens, hospitem suū percontatus est,
ob quā causam illic homines iuberētur uertere solum:
quū ille respondisset, flagitiosos apud Seriphios exi-
lio mulctari. Quin tu quoq; inquit, aliquid flagitiū cō-
mittis, ut ex his locorū angustijs emigres. Notans res-
gionem esse incommodam, & oppidum frigidum.

14 Luxus Idem quum Rhodi ageret, taxans eius gentis luxū,
deliciasq; dicebat illos aedificare, perinde quasi essent
immortales, opsonare quasi breue tempus uicturos.
Auidius enim fruimur his, quæ breui scimus auferēda

*15 Citharædus
malus* De Phaone malo tibicine dixit, quod non caneret
harmoniam, sed cadmum. Phaon autem quum se ge-
reret pro tibicine, iactaretq; se Megaris habere cho-
rum,

rūm, Nugaris, inquit Stratonicus, nō habes, sed habe ris : Significans illū discipulum esse potius quā m a / gistrum, aut chorū ipso doctiorem esse.

Idē Stratonicus aiebat se uehementer demirari Sa / 16
tyri sophistæ matrem, quæ illum decem menses tulit / Molesti
set, quem nulla ciuitas decem dies ferre posset.

Idem quū Satyrum accepisset apud Illū peregrina / 17
ri, festiuiter in illū torsit illud puerbio iactatū, In Illo / ilio mala
semper mala, ludēs ex ambiguo uocis. Aliter em̄ ma /
la dicunt̄ q̄ misera tristiaq̄ sunt, aliter homines mali.

Idem Minnaco fabro, ut opinor, secū de musica di / 18
sceptanti, non animaduertis, inquit, te supra malleum / Ultra malleū
loqui. Simillimum est huic illud Apellis, Ne sutor ul /
tra crepidam,

Idem quum quendam sibi notum haberet obuium 19
calceis pulchre extersis, specie laudantis uituperauit / Laudando
dicens, nunquam calceos tam belle potuisse abstergi, / uituperare
nisi absterxisset ipse.

Idem quum forte uenisset Miletum, quæ tum à con / 20
uenis inhabitabatur, uidissetq̄ omnia sepulchra titu / Conuene
los habere peregrinorū, Abeamus, inquit, hinc puer,
nam hic hospites uidentur mori, ciuium nullus.

Idē Zetho de musica disserēti, te unū, inquit, nequa 21
q̄ oportet de musica loqui, q̄ tibi nomē omniū à Mu / A nomine
sis alienissimum elegeris, te ipsum pro Amphione ap /
pellās Zethū. Amphion ut est in fabulis cātu citharę
condidit

cōdidit Thebas, at Zethus frater rusticus fuit. Apparet illum sibi mutasse nomen.

22 Idem quum doceret Macedonem quendam, nec ille quicquam proficeret, exasperatus in discipulū, in Macedonia inquit, pro eo quod alij dicunt *εις μακαρία*, sicui precantur exitium. Obiter notauit & Macedoniæ gentis barbariem.

23 Idem quum uideret facellum malo sordidoq; balneo uicinum, anathematibus pulchre exornatum, posteaquam è balneo exijt male lotus, Nō miror, inquit, hic multas pendere tabulas. Quisquis enim hic lauit, illic suspendit tabulam ueluti seruatus. Indicans magnum esse si quis è tali balneo exierit incolumis. Allusit autem ad morem nautarum, aut militum è mari belloq; seruatorum.

24 Idem quum egrederetur Heracleam ciuitatem, portus ac moenia circūspiciebat: percontanti uero cuidam, quid circūspiceret, pudet, inquit, si uidear exire è lupanari: notans corruptos eius ciuitatis mores. Sunt eius nominis ciuitates multæ, sed de Heraclea Thraciæ sensit opinor.

25 Idem in eum qui quum prius fuisset olitor, postea factus musicus de arte secum contenderet, pronunciauit senarium Græcum uulgo celebrem,

ἄδοι τις ἢ πᾶσας εἰδᾶς τέχνας.

Id est,

Quam quisq; nouit artem, eam canat licet.

Mutato

Mutato uerbo detorsit ad iocum quod est in prouerbio, *ἔρδ'οι τῆς, &c.*

Idem quum in Maronia potaret cum quibusdā, dicebat se posse scire ad quem locum spectaret ciuitatis, si tecta facie ipsum ducerent. Quum duxissent rogassentq̄, quo spectaret, ad cauponam, inquit, sentiens totam ciuitatem nihil aliud esse quā cauponam. Itaq̄ quocunq̄ uerteretur tectis oculis sciebat se spectare cauponam. Maronia Ciconum ciuitas est dedita negociationi. 26
Antuuerpia

Idem quum in Arcadia malam terram, ac falsam aquā balneator exhiberet, iocatus est se terra mariq̄ obsideri. Apparet in balneis terræ fuisse usum, qui nūc est fullonibus. 27

Idem quum apud Sicyonios uicisset, aduersum se ciuithara certantes, consecrauit in Æsculapij templo trophæum cū hac inscriptione, Stratonicus à male cithara canētibus. Hoc si idem est quod paulo ante memorauimus, miror ab eodē autore eodē in loco bis idem referri. Referuntur enim hæc apud Athenæum. 28

Idem quendā qui male cecinerat rogauit, cuius esset cantio: quum ille respondisset, Carcini, multo magis, inquit, quā hominis. Carcinus enim Græce cancrū sonat. Est autem eadem uox cantoris cuiusdā nomen, quem notant Græcorum prouerbia. 29
A nomine

Idem quum puer illius in balneo cum balneatore li 30

M m m tigaret

- Phaselitæ* tigaret de pecunia. Nam mos erat, ut hospites pluris lauarent quàm ciues. Scelerate, inquit puero, ob es me propémodū Phaseliten reddideras. Nam hoc accidit in Phaselide, de qua gente male sentiebat tanq̃ sordida. Proin ministrū obiurgans, notat gentis malitiam.
- 31 *Mendicus à mendico* Idem cuidam laudanti ipsum, ut aliquid ab eo acciperet. Ego, inquit, maior mendicus sum: Sentiens non esse musicorum dare laudanti, sed accipere à laudatis.
- 32 *Depravatio nominis* Idem quum doceret in ciuitatula perquam exigua, iocatus est mutatione literæ, non est πόλις, sed μόλις. id est, non est ciuitas, sed uix. Sentiens uix dignam nomine ciuitatis.
- 33 *Res uerbis contraria* Idem quum esset Pellæ, & in puteum descendisset, rogauit num esset aqua potabilis: quum dixissent qui aquam hauriebant, nos istam bibimus, Non est igitur, inquit, potabilis, quod illos uideret pallidos luridosq̃. Nam id interpretabatur malæ uoletudinis argumentum, quam ex aqua contraxerant.
- 34 *Regum naturiuitas* Idem quum audisset nixus matris Timothei regis, Si, inquit, opificem peperisset, non deum, quales emississet uoces? Irridens quorundam foedam adulatorem, qui regum filijs tribuebant diuinitatem, quum uox parentis regem æque miserabilis sit, ac parturientis quemlibet plebeium. Ipse autem Stratonicus filius erat opificis.
- 35 Idem Polyidæ glorianti quod discipulus ipsius Philopas

Iopas canendo uicisset Timotheum, miror, inquit, si ignoras, quod discipulus tuus condit decreta, Timotheus autem leges. Iocum captans ex ambiguo uocis. Nomos enim Græcis & legem sonat, & modulus cantionis. Itaq; periculosum est regem uincere.

Idem psaltæ cuidam molestius obstrepenti, $\psi\acute{\alpha}\lambda\lambda\prime\epsilon\gamma$ $\kappa\acute{o}\rho\alpha\kappa\alpha\epsilon$ dixit, pro $\beta\acute{\alpha}\lambda\lambda\prime\epsilon\gamma$ $\kappa\acute{o}\rho\alpha\kappa\alpha\epsilon$, abi ad coruos: ludens unius literæ mutatione.

Idem quū uidisset Propin citharcedum Rhodium corpore quidem magnum, sed arte pusillum, percontantibus qualis uideretur, respōdit prouerbiali dicto, Nullus, malus, magnus, piscis. Singulis uerbis hypostigme separatis, alium efficiens sensum. De quo nobis dictum est in Chiliadibus.

Idem quū in ludo suo haberet piētas Musas nouē, Apollinē unū, discipulos autem tantū haberet duos, rogatus à quodā quot haberet discipulos, Cū dijs, inquit, XII. De huius ioci genere nobis alibi dictū est.

Idem uersans apud Malissam quum uideret templa multa, homines paucos, stans in medio foro, clamauit, Audite templa.

Idem apud Abderitas agens, conspicatus illic singulis ciuium singulos esse præcones, adeo ut propemodum maior esset præconum numerus quàm ciuium, à coena cœpit per ciuitatē, summis pedū digitis ingredi, demissis in terrā oculis. Percōtātibus autē Abderitis,

M m m 2 quid

Certare cum
rege

36

Ex mutata
litera

37

Magnus
stultus

38

Cum dijs

39

Templa
uacua

40

Præconum
turba

quid mali repente accidisset illius pedibus, ita respondit, Cætera quidem belle ualeo toto corpore, & ad cœnam curro celerius ipsis adulatoribus: illud unum me tuo, ne ingrediens præconis pedem offendam. Sentiens illic præconum plena omnia.

- 41 *Citharædus*
malus Idem quū in sacrificio malus quidā tibicen esset cantaturus, Bene ominandū est, inquit, libātes precemur deos: Significans opus deorū auxilio, ut bene caneret.
- 42 Citharædus quidam malus Stratonicū excipiebat cōuiuio, atq; super cœnā ostentabat illi artē suā. Erat autem apparatus splendidus. Itaq; Stratonicus quū illo canente non haberet qui cum loqueretur, confregit poculum, & poposcit maius. Id quū accepisset cū multis cyathis, soli calicem ostēdit, moxq; sese uino ingurgitauit & obdormiit. Quum forte superuenissent aliquot comestabundi cantori qui cōuiuium exhibebat noti, Stratonicus expergiscēs factus est ebrius. At illi quum intellexissent, quod multum assidueq; bibēdo fuisset inebriatus, Stratonicus compendio respondit, Hic insidiator & sceleratus cantor, me ueluti bouem ad præsepe, dum cœna accipit, occidit. Boues multo cibo saginantur priusquā mactantur.
- 43 *Bos lyrae* Idem in citharædum imperitum, cui nomen erat Cleon, sed uulgo dicebatur bos. Olim, inquit, asinus lyrae dictum est, nunc bos est lyrae.
- 44 Idem Rhodios quū uideret delitijs dissolutos, & calido

lido potu utentes, appellauit albos Cyrenæos, & ciuitatem illorum appellauit procorū ciuitatem, quod colore quidem differrēt à Cyrenæis qui nigri sunt, luxu & uoluptatū studio similes. Sic hodie quidā appellāt albos Mauros. Eiusdem feruntur & alia libere falseq; dicta, in quibus dicitur imitatus Simonidem & Philoxenū. Si rogas quod libertatis præmiū tulerit, offenso Nicole Cypriorū rege, uenenum bibit & mortuus est. Hic primus fertur auxisse chordarum numerum & harmonias docuisse, & diagramma repperisse.

Phœnicides cū apponeret pisces in conuiuio, sed his dūtaxat qui dedissent symbolū, dixit, mare quidē esse cōmune, sed pisces in eo natos eorū esse qui emissent.

Theocritus Chius posteaquā Diocli Iurconi perisset uxor, & in funebri cœna quam illi parabat, nihil fecius opsonia uoraret, flēs interim, desine miser, inquit, nihil profeceris, opsonijs indulgens. Sentiens illi semp flēdi fore materiā, si pergeret deliciari. Olim uer sci piscibus, p delicijs habebat, & infami uocabulo dicebant opsofagi. Nūc ea res magna est sanctimonia.

Chirosophus Dionysij adulator, quum uideret regem cū aliquot familiaribus ridentem, ipse quāquam longo abesset interuallo, nec audiret, pariter risit, Rogauit Dionysius num audiret quæ dicerentur, Negauit, quur igitur, inquit, rides? Quoniam persuasum habeo quicquid istuc est quod inter uos agitis, esse ali-

M m m 3 quid

quid ridiculum. Ridicula Græcis dicuntur interdum non deridenda, sed festiua.

4. Arcadion adulator odio Philippi Macedonis sponte deseruit patriam. Euenit autem, ut Philippo Delphis agente adesset. Eum rex accersitum rogauit, quousq; fugies Arcadion? Donec, inquit, peruenero, ubi nemo norit Philippum. Quis non miretur eam libertatem in adulatore? Sed hac libertate delectatus rex, uocauit illum ad cœnam, itaq; cum eo in gratiam redijt. Quanquam libertati suberat adulatio, subindicans Philippum nusquam non esse celebrem.

5. Melanthus Alexandri Pheræi parasitus, interrogatus quomodo fuisset interfectus Alexander, per *uentris studium* coxam, inquit, in meum uentrem. Sentiens idem uulnus etiam suo inflictum uentri, cui iam erat esuriendum, mortuo qui consueuerat alere.

6. Agis Argiuus adulator uidens Alexandrum ingentia munera dedisse cuidam ridiculo, exclamauit, *Libertas adulatrix* O rem uehementer absurdam. Quum Alexander hac uoce excitatus dixisset, Quid tu ais? Fateor, inquit Agis, me pati non posse, quum uideam uos è Ioue prognatos omnes pariter assentatoribus delectari. Siquidem & Iuppiter Vulcanum habet pro Morione, & Hercules Cercopibus, & Bacchus Silenis delectari consueuit. Tales uidemus & apud te magni fieri. Pestilentissimum adulationis genus, sub libertatis imagine

imagine blandiri.

Seuerus imperator quum è Britannia rediret, non ⁷
 solum uictor, sed etiam in æternum pace fundata, uol- ^{Omen}
 uens animo quid ominis sibi occurreret, athiops qui-
 dam è numero militari, claræ inter scurras famæ, ac io-
 corum celebrium, cū corona è cupressu facta ei occur-
 rit. Cæsar & coloris & coronæ tactus omine, Nam cu-
 pressus funebris est, iratus iussit hominē submoueri.
 At scurra discedens peius omen addidit lingua, di-
 cens: Totum fuisti, totum uicisti, iam deus esto ui-
 ctor. Scurræ iocus uaticinium erat. Nam Cæsar alie
 quanto post periit.

Anaxarchus quum Alexandrum se ob Clitine ⁸
 cem discruciantem uideret, Clito, inquit, contigit iusti- ^{Adulante}
 tia quæ dijs assidet, persuadere cupiens quicquid à re-
 ge fieret, ius fasq; esse. Nam & Alexander pro deo se
 haberi sustinebat.

Praxaspes Cambyzen regem admonuit, ut par- ⁹
 tibus uino indulgeret. Turpem enim esse in rege ebrie- ^{Impius}
 tatem in quem unum omnium essent coniecti oculi: ^{adulator}
 cui rex, ut scias, inquit, quàm mihi nunquam exci-
 dam, approbabo etiam post uinum & oculos & ma-
 nus in officio esse. Bibit deinde solito largius, iam-
 que uinolentus iubet obiurgatoris filium produci,
 alleuatâque supra caput sinistra manu stare: tunc
 in cor adolescentis figit sagittam, nam id dixerat se
 petiturum

petiturum, recisoque pectore, iaculum cordi infixum ostendit patri, rogans num satis certam haberet manum. At ille negauit Apollinē potuisse certius mittere

10 *Musca regū* Nicesias Alexandro abigenti muscas, quod ab illis diceret se morderi. Magis, inquit, ab alijs quæ plus tui habent, gustato sanguine. Adulator adultores nota uit, ut omnibus muscis plus fugentes.

11 *Petax* Clisophus Atheniēsis adulator, Philippo increpanti cur semper aliquid peteret, Obliuiscor, inquit. Lepidus iocus, sed pugnans cum laudatissima sententia, Beneficij accepti meminisse, dati obliuisci oportet.

12 Idem à Philippo donatus equo faucio uendidit, & ab eo post interrogatus, ubi nam esset equus, ex uulnere, inquit, illo cōfectus est. Ludens ex ambiguo. Nam *πένηκτα*, sonat uenditus est & confectus est.

13 *Ex inuersione* Idem Philippo iacenti in ipsum scommata, & admodum hilari, ergo post hac, inquit, te non alam, lepidi de inuertens rem. Nam reges in hoc alunt parasitos ut illorum dictis exhilarentur. Quod si ipsi reges per se norint ludere, & in alios ridicula dicere, nihil opus sit parasitis, quū ipsi norint parasitos agere. Alioqui parasi magis alunt reges, quàm reges parasitos.

14 *Parsimonia exprobrata* Bithys parasitus quum Lyfimachus rex uesti ipsius curasset affigendum scorpionum ligneum, aut ut Plutarchus ait, rubetam, pulchre assimulatum uero, perturbatus resiliit. Ridentibus omnibus ubi dolum sensit,

& ego

& ego, inquit, te uicissim terrebo rex. Quum ille dixisset fac, Da mihi, inquit, talentum: exprobrans regi fordes & parsimoniam.

Philoxenus, cui cognomen Pternocopis, patria Corinthius, orto sermone quod turdi magno uenderentur, quum fortè adesset Corydus, qui male audiebat, quod corpus suum ad questum prostituisset. Atqui ego, inquit, memini fuisse tempus, quo Corydus obolo parabatur: Ludens ex ambiguo. Nam Corydus etiam auctoris nomen est.

Idem opinor, dixit eas esse iucundissimas carnes quæ carnes non sunt, & suauissimos pisces qui pisces non sunt. Item dixit amcenissimam esse nauigationem iuxta terram, & ambulationem iuxta aquam.

Philoxenus quidam Dionysio recitante sua carmina, quum alij per assentationem laudarent, exclamauit, Abducite me in lapicidinas. Subindicans hoc esse tolerabilius quàm audire laudareque tam mala poemata. Nam antea rex offensus miserat illum in lapicidinas.

Idem apud Pythonem prandens, appositis oleis, quum paulopost inferretur patina piscium, percussio uasculo quod habebat oleas, Homericum hemistichium dixit, μάστιγι δ' ἐλάαυ, id est, scutica incitauit, ut traherent. Nam de auriga dictum est. Sensit autem Philoxenus oleas quamprimum auferendas, alludens interim ad Græcam uocem ἐλαίωυ, quæ sonat olearum

N n n rum

tum, & ἑλάει quod sonat trahere currum aut aliquid simile.

19 Idem uocatus ad conuiuium, quum esset appositus ater panis, Caue, inquit, multos apponas, ne facias tenebras. Nigra enim obscurant, & atras tenebras dicimus, quum color albus plurimum habeat lucis, unde & oculis noxius.

20 Corydus parasitus compotante ipsi meretricula, cui nomen erat Gnome, quum uinum deficeret, ipse iussit imponi duos supra centum obolos, Gnomem autem conferre quantum populo uideretur: notans illam è populo questum facere.

21 Idem quum Plyctor citharcedus lentem forberet, ac lapidem lenti admixtum manderet, O miser, inquit, etiam lenticula te ferit: Significans illum dignum qui ab omnibus lapidaretur, posteaquam lens illi lapidem incusserat.

22 Idem quum apud Ptolemæum Mattya, cibi laudatissimi genus circumferretur, sed apud Corydum semper deficeret, utrum, inquit, Ptolemæ sum ebrius, an uideor mihi uidere ista circumferri. Admonens se nihil aliud quam spectatorem esse Mattyæ. Ebrjjs autem uidentur omnia uersari in gyrum.

23 Idem Chærephonti parasito dicenti, nō possum ferre uinum, ne id quidem inquit, quod in uinum. Sentiens illi non esse quod impenderet in uinum. Fert autem

tem

tem qui tolerat, & fert qui confert precium.

Idem quum Chærephon nudus in conuiuio disten-²⁴
deretur, ô Chærephon inquit, nûc te ueluti Lecythos *Voracitas*
intueor, quousq; plenus sis. In Lecythis uitreis appa-
ret, quousque plenæ sint, si eximantur è Thecis. Ita in-
cute illius apparebat expletio totius corporis.

Idem quum Demosthenes ab Harpalo poculum ²⁵
ingens dono accepisset. Hic, inquit, alios Acrocotho- *Munera*
nas, hoc est bibulos appellat, quum ipse magnam pa-
teram attraxerit. Cothon cyathus est fictilis. Attrahit
qui accipit donum, & attrahit uinum qui bibit.

Idem solitus nigros panes inferre in conuiuium, ²⁶
quum alius intulisset nigriores, dixit illum non in- *Vmbra*
ferre panes, sed panum umbras, ob immodicam ni-
gredinem.

Pausimachus in parasitum qui ab anicula alebatur, ²⁷
dicebat illi qui cum anu consuetudinem habebat, di- *Vetula con-*
uersum quiddam accidere, atque ipsi uetulæ. Nam *cubinus*
illum semper aliquid uentre concipere, illam nun-
quam. Sentiens illum subinde fieri saturum, illam ma-
nere sterilem.

Cinesias uidens Alexandrum magnum à pharma- ²⁸
co quod sumpserat uehementer turbatum. Quid, in- *Dij miseri*
quit, nobis faciendum est, quum uos dij talia patiami-
ni, quumq; Alexander ægre sustulisset oculos, Qua-
les, inquit, di sumus, metuo ne dijs inuisi.

29 *Libertas infelix* Pantaleon in Arfinoen Lysimachi uxorem uomentem solitam torfit hunc uersiculum,

κακῶν κατ' ἄρχας τῶνδ' ἐμοῦσ' ἐισάγων.

Dominare prauis, qui hanc uomentem induxeris.

Quod ubi resciiuit Lysimachus, in mustelæ cauea includit hominem, ac tanquam feram circumferri iussit, aluitq; usque ad mortem. Huic certe bonum dictum male cessit.

30 *Benigne* Arcesilaus quum Apellem Chium agrum inuisens etiam egere sensisset, postridie reuisit illum decem drachmas secum adferens, & proxime assidens, Hic nihil est, inquit, præter Empedoclis elementa,

Ignem & aquam, terram atq; uolubilis ætheris orbes.

Ac ne cubas quidem, inquit, satis cōmode, simulq; moto cervicali, furtim subiecit pecuniam. Hanc quum anicula, quæ ægrotanti ministrabat repperisset, & Apelli narrasset, Ille ridens, dispeream, inquit, nisi hoc Arcesilai furtum est, κλέμμα ἢ κλέπτω, quod Græcis & celo significat & furor.

31 *opus immortalitate dignū* Apelles quum uidisset tabulam à Protogene pictam, quam Demetrius in bello seruarat, deprecantibus Rhodijs, aliquandiu præ stupore tacitus eam est contemplatus, tandem in hanc uocem erupit, Ingens labor ac mirandum opus, desunt tamen Gratiæ, quæ hoc aliaq; eiusdem auferant, atq; in cœlo reponant. Eam tabulam Protogenes nondum absoluerat.

Quum

Quum Megabyzes aliquādo in officinam Apellis
 uenisset, cœpissetq; nescio quid de pingendi arte lo
 qui, Apelles non ferens regem de his iudicantem quæ
 non didicerat, Quamdiu, inquit, silebas, omnes te ob
 aurum, purpuram, ac diadema uenerantes, magnum
 uirum esse putabant, nunc pueri mei qui colores ter
 runt, ob inscitiam te rident. Plinius pro Megabyze
 ponit Alexandrum Magnum.

Pictori parum perito de celeritate gloriâti, & osten
 sa tabula dicenti, hanc modo pinxi, Etiam si tacuisses,
 inquit Apelles, res ipsa loquitur quod eam ex tempo
 re subito pinxeris.

Apelles quum Laidem adhuc uirginem uidisset ex
 Pireæo ferentem aquam, admiratus insignem for
 mam, duxit illam in conuiuium sodalium, Cæterum
 irrisus ab illis, quod pro meretrice uirginem adduxis
 set in conuiuium, Ne miremini, inquit, ego eam alo, ut
 aliquando fruar. Nam priusquam totum excefferit tri
 ennium, eam formosam reddam.

Idem dicere solet sibi cum Protogene omnia esse
 paria, aut illi etiam meliora, uno se præstare, quod ille
 manum de tabula nesciret tollere. Sentiens Protoge
 nem peccare nimia diligentia, quam morosam appel
 lant, quæ frequenter officit, non pictori tantum sed &
 oratori. Huic uitio affinis fuit uir eximie doctus Pau
 lus Æmylius Veronensis, qui sibi nunquam satisfa

N n n 3 ciebat,

ciebat, sed quoties recognoscebat sua, mutabat ple-
raque, diceres opus non correctum, sed aliud: idque
subinde faciebat. Quæ res in causa fuit, ut citius ele-
phanti pariant, quam ille quicquam ædere posset.
Nam historiam quam ædidit, plusquam triginta
annis habuit præ manibus. Et suspicor huc ada-
ctum ut euulgaret. Nec multum abfuit ab hoc uir-
tuo Thomas Linacrus Anglus, uir undequaque do-
ctissimus.

36 *Artis exerci-
tatio* Nunquam tam occupatus fuit, ut diem prætermi-
teret in quo nihil omnino pingeret artem exercens.
Vnde subducens sese à negocijs dicere solet, hodie
nullam lineam duxi. Quæ uox abiit in prouerbium,
de quouis officio prætermisso.

37 *Iudicare de
arte aliena* Idem tabulas in pergula proponere solet, postque
eas latitans, quid prætereuntes reprehenderent au-
scultabat. Sutor quidam reprehendit, quod in crepi-
dis pauciores una intus fecisset ansas. Tulit hoc raci-
tus Apelles: postridie quum idem circa crus aliquid
notaret, Apelles indignatus prospexit, denunciatis il-
li, ne sutor ultra crepidam iudicaret. Quod & ipsum in
prouerbium uenit.

38 Protogenes Rhodi uiuebat. Eò Apelles uidendi
eius gratia profectus est: continuoque petit offic-
nam, in qua tabulam magnæ amplitudinis in ma-
china

china aptatam picturæ, anicula quædam custodiebat. Ea Protogenem negauit esse domi, rogauitque à quo quæsitum diceret reuerso. Ab hoc, inquit Apelles, arreptoque peniculo lineam ex colore duxit, summæ tenuitatis, per tabulam. Reuerso Protogeni quægesta erant anus indicauit. Ac lineam ille contemplatus, continuo dixit, Profecto Apelles Rhodum uenit. Nec enim in alium cadit tam absolutum opus. Mox induxit alio colore lineam illa subtiliorem, anuique mandauit ut si rediret hospes, diceret ostensa lineam, hic est quem quæris. Reuersus Apelles & uinci erubescens, tertio colore lineas secuit nullum relinquens amplius subtilitati locum. Protogenes uictum se confessus in portum deuolat, hospitem quærit domumque ducit uictus uictorem. Ex minimo uestigio artifex agnoscit artificem.

Agatharchus pictor sese iactabat de pingendi celeritate, quum Zeuxis diutius immoraretur operi. At Zeuxis respondit ea quæ cito fiunt, cito perire: contra quæ paulatim exacta cura absoluerentur, ætatem ferre. Iuxta Valerium ita respondit, Diu pingo, quia pingo æternitati. Cito nata, cito pereunt, diu elaborata ferunt ætatem. Beta cito nascitur, buxus paulatim.

Zeuxis certamen artis exercuit cum Parrhasio. Quum enim Zeuxis tam scite effinxisset uuas, ut in scenam

*E linea
iudicare*

*Cito nata
non durant*

40.

scenam aues aduolarent, Parrhasius detulit linteum pictum, ita ueritate repræsentata, ut Zeuxis alitum iudicio tumens, flagitaret tandem remoto linteo ostendi picturam. Mox intellecto errore, Vicisti, inquit, Parrhasi. Nam ego aues fefelli, tu artificem. Rari candoris inter artifices exemplum.

41 *imitatio* Idem postea pinxit puerum uas ferentem, ad quas quum aues aduolassent, processit iratus operi, Vuas, inquit, melius pinxi, quam puerum. Nam si hoc constat summassem, aues puerum timere debuerant. Ingenuitatis exemplum. At aues uiderunt in puero nullum esse motum, itaque aut mortuum aut dormientem arbitratæ sunt.

42 *superuacua* Scopas Thessalus statuarum artifex demiranti quum in ædibus suis tantum haberet rerum superuacuarum & inusitatarum, Imò his, inquit, superuacaneis felices sumus ac beati, non illis necessarijs. Quum ea quæ sunt uitæ necessaria sint suapte natura preciosissima, tamen quia quotidiana sunt, multisque communia, contemnuntur. Cæterum quanti sint precij, declarat extrema necessitas, quæ si incidat, quilibet libens omnes gemmas, aulea & aurum suum dans, uno pane commutet: Cætera magis ad ostentationem pertinent, quam ad salutem.

43 Polycletus statuarius dicere solet eorum opificium esse molestissimum, quibuscumque lutum perueniret ad unguis

ungues. Plastas opinor ac figulos notans. Admonuit *Philosophia*
autem eas artes exercendas, unde non conspurcaretur *ars*
opifex. Tale nimirum philosophiæ studium.

Idem duas statuas eodem argumento fecerat, alte- *44*
ram ad artis iudicium, alteram ad opinionem vulgi, *Populi*
& ad cuiusvis prætereuntis iudicium. Ambabus perfe- *iudicia*
ctis admittit turbam. Prior illa quam ex arte fecerat,
magnopere laudata est, altera nõ item. Tum Polyde-
tus, atqui scitote, inquit, quod hanc quam tantoperè
laudatis, ego feci, eam quã uituperatis uos fecistis. A
populo factam dixit, quam ad iudicium populi fece-
rat. Vicit tamen artis species imprudentes. Si moniti
fuissent, utrã ad illorũ iudiciũ finxisset, eã prætulissent.

Arato destinanti tyrannorum communi odio abo- *45*
lere tabulam insignis artificij, quæ Aristratum in cur- *Honos artis*
ru uictorem habebat, Nealces supplex intercessit, ut
opus incolume seruaretur, dicens cum tyrannis non
cum tyrannorum imaginibus belligerandum esse.

Quũ Philippus locum quendã Ithomatam nõ mi- *46*
nus munitũ, si præsidium imponeretur, quàm erat Acro *Diuinatio*
corinthus occupasset, & sacrificio peracto per uatẽ ad
ipsum exta essent delata, accepta Arato ac Demetrio
Phario demonstrauit: & ipse animi dubius rogabat
eos quid exta portenderent, utrum Messenijs locum
redderet, an retineret. Hic Demetrius arridens, Si ani-
mum, inquit, uatis geris locũ dimittes: sin regis, utroq;

Diuinatio cornu bouem retinebis. Peloponesum bouis ænigma te signans, quam facile tueretur, si duas arces præsidio tueretur. Aratus autem rogatus à Philippo suam sententiam dicere, post diutinum silentium, hunc in modum respōdit, Permulti sunt ô Philippe Cretensium montes, permulti Bceotiorum, ac Phocensium tumuli terra prominentes. Item plurimi Acarnaniorum, partim in mediterraneis, partim in oris maritimis siti, qui natura munitissimi sunt: & tamen quum horum nullum ceperis, omnes tamen sponte imperata faciūt: latrones rupes & saxa incolunt, ac præcipitijs se tuentur. Regi autem nihil beneuolentia firmitus aut munitius esse potest.

47 *Regum amicitia* Philippus Arato uenenum dandum curarat, quod non repente occideret, sed lenta tabe consumeret. Id ubi sensit Aratus, nec inueniretur remedium, dissimulauit, & ingressus cubiculum uni tantum ex familiaribus dixit, O Cephale hæc sunt præmia regiae amicitiae; Non semper tutum regibus optima dare consilia.

48 Quum ex Atheniensium socijs quidam contumeliæ causa rogasset captiuum Laconem, num qui in prælio occubissent, fuissent strennui uiri. Magni profecto, inquit Lacon, faciendum fufum, sagittam sentiens, si strennui ignauique discrimen nosset. Significans illic ubi res sagittis aut saxis agitur, nullum esse fortis &

tis & ignaui discrimen: sed ubi cominus res geritur, ibi demum apparet, qui sint uiri, qui non.

Turbo Adriani Cæsaris præfectus, admonitus ab eo, ut curam haberet suæ ualeitudinis, sibiq; daret uacationem à negocijs. Respondit, non decere Cæsaris præfectos nisi stantes mori. Ignauum esse sentiens in lecto decumbentem expirare. 49
Ocium

Idem quum adhuc nihil aliud esset quàm centurio, & ante præfectos à Cæsare uocaretur in consilium. Turpe est, inquit, ô Cæsar, exclusis præfectis cum centurione agere. 50
Modeste

Milo Crotoniates athleta, iam senex quum uidisset athletas alios in curriculo sese exercentes, fertur inspexisse lacertos suos, lachrymansq; dixisse, At hi iam mortui sunt. Merito fleuit, qui felicitatem, corporis uiribus metiebatur. Animi uigor serius senescit, si tamen senescit unquam. 51
Animi
bona

Philippides dictus ἡμερόδρομος, quod uno die mille quingenta stadia uno die Lacedæmonem peruenit. Idem, ni fallor, quum uictoriam Atheniensium aduersus Medos in Marathone partam, senatui de pugnae exitu sollicito nunciaret, μέγα χάρειν, inquit, νικῶμεν, id est, multum ualete, uincimus, moxq; expirauit. 52
Nuncius
fidelis

Perseus quum cuidam noto daret pecuniam, cautionem fecit in foro apud mensarium. Hanc diligentiam 53

Q 0 0 2 quum

Cautio
tuta quum amicus admirans diceret, ad eone legaliter Per-
sæ: Scilicet, inquit, ut amanter recipiam, nec legaliter
reposcam. Fit enim sæpenumero, ut qui cū amico bo-
na fide sine testibus ac syngraphis agunt, post cogantur
cum eo legibus agere. Dicti nonnulla gratia est,
in Græcis, νομικῶς, & φιλικῶς.

53 Timon Atheniensis dictus μισάνθρωπος, interro-
gatus quur omnes homines odio prosequeretur, Ma-
los, inquit, merito odi, cæteros ob id odi, quod malos
non oderint. Sentiens non esse uere probos, qui non
detestantur improbos.

54 *Malorum*
fons Eidem asscribunt, quod dicere solitus sit, duo præci-
pua esse malorum omnium elementa, auaritiam atq;
ambitionem. Ambitio male profundit, quod male col-
legit auaritia.

55 *Laus conciliat*
amicos Alexinus sophista inter ambulandum multa mala
dixit in Stilpontem Megarensis: cæterum ubi quis-
piam eorum qui aderant dixisset, Atqui ille te nuper
laudauit. Per Iouem, inquit, uir enim optimus est ac
præstantissimus. Tam facile ex obtrectatore factus
est laudator, non ob aliud nisi q; ab eo laudatus esset.

56 *Senectus*
uiridis Gorgias Leontinus sophista, centesimū septimum
agens annū, rogatus quare tādū uellet in uita mane-
re, Quia nihil, inquit, habeo, quod accusem senectutē.

57 Socrates dicitur eum execrari solitus, qui primus uti-
litatem à natura seiunxisset. Naturam appellat hone-
sti ratio

sti rationem homini à natura insitam.

Philotimus medicus cuidam ostendenti digitum 58
exulceratum, quum epar haberet tabidum: id enim ex
colore deprehendit, Non est tibi, inquit, ô bone peti-
culum ab unguium uitio. Idem ferè fit ab hominibus,
ut de leuioribus malis queratur, grauiora dissimulent.

Archyta Tarentinus Pythagoricus dixit nullam pe 59
stem capitaliorem hominibus à natura datam, quàm
uoluptatem. Ex hoc enim fonte prodit quicquid est
in hominum uita scelerum & calamitatum.

Prodicus dicere solet, optimum condimentum esse 60
ipsum ignè. Sentiens bono stomacho satis esse opso-
nium esse coctum, etiamsi nihil accedat deliciarum.

Menedemus quum audisset quod frequenter ab Ale- 61
xino laudaretur, At ego, inquit, illum semper uitupe-
ro: declarans se non posse corrumpi laudibus, quo mi-
nus eum reprehenderet, qui reprehensione dignus erat.

Cuidam qui in foro Romæ loricated ambulabat, 62
prætexens id se metu facere, perquam scite dixit Vi-
bius Crispus, Quis tibi sic timere permisit? Ludens
ex inopinato. Expectabatur enim, ut obiurgaret ho-
minem quod præter consuetudinem Romanam ar-
matus incederet. At ille increpuit hominem, quod sic
timeret, quum liceret manere domi, si quid timeret.

Quidam deciderat in puteum profundum. Eum 63
quum uidisset quispiam, commiserans hominem di-

Commiseratio in malis

xit, Miser, quomodo in puteum decidisti? Tum ille, Quid refert quomodo inciderim? hoc potius agendum, quomodo hinc possim educi. Hoc refertur à diuo Augustino.

- 64 Medicus quidam ægrotanti dederat pharmacum, coq̃ sumpto conualuit ægrotus. Euenit ut aliquanto post idem morbus recurreret, ægrotus quum ad idem pharmacum quo prius conualuerat confugeret, nec sentiret remedium, accersit medicum admirans qui factum esset, ut eadem medicina, quæ prius depulisset morbum, postea magis aggrauaret. Huius rei causam sciscitanti medicus facete respondit, Fateor idem fuisse pharmacum, sed ideo non profuit, quia ego non dedi. Sentiens medicorum esse dare pharmaca, qui norunt quando & quomodo dandum. Quæ pro sunt iuueni, nocent seni: & contrà, quæ iuuant cælo tepido, lædunt frigido. Et hoc refertur ab Augustino.

Medicina à medico dàda

- 65 Euclidi cum fratre similtas erat: is quum minitans dixisset, Dispeream ni te ultus fuero: Euclides contrà, Dispeream, inquit, ni tibi persuasero. Hoc dicto soluta est similtas, & reditum est in gratiam.

Reconciliatio

- 66 Aristo dicere solet eos uentos esse nobis molestissimos, qui abstrahunt pallia. Nam his contra uentos munimur. Ita grauissime lædunt amici, qui expiscantur arcana.

- 67 Gnathæna meretrix reprehensâ à Stilpone philosopho

ſopho, quod adoleſcentes corrumpere, Tu, inquit, *Philofophus*
egoq; Stilpon in eodem hæremus crimine, qui adole- *meretrici ſi-*
ſcentes tecum uerſantes inutilia quædam & amatoria *mills*
ſophiſmata doces, ut nihil referat cū philoſopho uer-
ſentur an cum meretrice.

Eadem paraſito quæ alebat anus, eratq; obefo cor- *68*
pore, eleganter, inquit, ô adoleſcens es affectus corpo- *Ab inexpe-*
re. At ille, Quid igitur futurum putas, ſi non ſecundus *ſtato*
in lecto dormirem? Fame, inquit Gnathana, periffes:
ſubnotans illum uetulæ concubitu ali.

Eadem quum Paufanias quidam nomine Laccus, *69*
ſaltans in cadum incidiffet, Lacus, inquit, in cadum in- *A nomine*
cidit. Nam Græci laccum uocant quod nos lacum. Ca-
dus in lacum incidere ſolet, lacum in cadum incidere
abſurdum eſt.

Eadem quū quidam uini paulum infudiſſet in psy- *70*
cterium, id eſt uaſculi genus refrigerando uino para- *Pariſimonia*
tum, diceretq; hoc uinum ſedecim annorum eſt, puſil-
lum eſt, inquit, pro tot annorum ætate. Hoc ipſum aſ-
ſcribitur Phrynæ.

Eadem quum in cōuiuio duo adoleſcentes pro ipſa *71*
inter ſe pugnarent, uictum ita conſolata eſt, Bono ani- *Certamen ar-*
mo es puer, nō enim eſt certamen coronarium, ſed ar- *gentarium*
gentarium. Sentiens in alijs certaminibus uictorem
ferre coronam, hic uictori numerandam pecuniam, ut
melior ſit conditio uicti quàm uictoris.

Eadem

- 72 *Petax me/
retrix* Eadem ei qui filia ipsius minā dederat, nec postea quicquam adferebat ipsi, nihilo minus solito more ad eam uentitans, Heus, inquit, puer, num putas te, quem admodum semel data mina ad Hippomachum pædotribam, ita semper ad me commeaturum?
- 73 *Conuiua
ultroneus* Eadem adolescenti qui sua sponte uenerat ad conuiuium, præbuit his uerbis, Cape, inquit, superbe: quū ille commotior dixisset, Qui superbus, immo, inquit Gnathana, quis te superbior, qui nec uocatus uenias. Locus est ex ancipiti: nec uocatus uenit, qui non uocatus uenit, quod est impudentiæ: & nec uocatus uenire dicitur, qui uocatus uenire recusat, quod est superbiæ.
- 74 Eadem à duobus conducebatur, quorum alter erat miles, alter mastigias seruus. Milite uero per contumeliam illam appellante lacum, an, inquit, quia duo amnes in me influunt, Lycus & Eletherus? Lycus & Eletherus fluuiorum nomina sunt, sed illa allusio fit ad seruum amatorem & liberum. Lupus esurit, liber arrogans est.
- 75 *Ab inexpe/
tato* Nico meretrix, cui cognomē erat capra, parasitum quempiam obuium habens à morbo gracilem, quā macilentus inquit. Quum is respondisset, quid me putas triduo comedisse? aut lecythum, inquit, aut soleas. Parasitus sentiebat se nihil aut minimum edisse, illa respondet quasi de cibi genere interrogata.
- 76 Callistion cognomento Ptochelena, quum à quodam

dam esset conducta seruo, isq; quoniam æstiuo tempore nudus accumbebat, ostenderet in corpore notas plagarum, Vnde inquit illa miser: quumq; is dixisset se puerum iure fuisse perfusum. Tum illa, Nimirum uitulino, sentiens esse flagrorum uestigia. Ex carnibus uitulinis coqui faciunt ius, ex pelle uitulorum fiunt lora.

Thais glorioso cuidam amatori, qui cum multa pocula sumpisset commodato, diceret se uelle illa cōfringere, aliaq; parare: Perdes, inquit, quod cuiq; propriū est. Ambiguo sermone notans esse cōmodatitia. Poterat autem intelligi, si conflentur, perire quod cuiq; poculo proprium est.

Lais Corinthia cuidam amatori, qui misso sigillo, iubebat illam uenire, non possum inquit, lutum est. Olim terræ genere signabant, at illa lutum esse dixit, quasi ob lutum uiarum non posset accedere. Luteum sigillum nihil morabatur, argentum quærebat.

Leontium, quoniam ipsa cum amatore discumbente, ingressa est Glycera, & amator ad hanc uidebatur procliuior, sedebat mœsta. Hanc quū notus quispiam appellasset, dicens, Quur mœres Leontium? Vterus, inquit, mihi dolet. ὕστερα Græcis uterum siue uuluam sonat, & eadē uox sonat posterior: significabat autem posteriorem Glycerā magis placuisse, idq; sibi dolere.

Phryne iam anus, dixit à multis fecem emi, propter uini gloriam. Sentiens multos ideo secum congregari ut

Ppp glorari

Vetula amata gloriari possent, cum Phryne rem habuisset. Sicut uinum magni nominis etiam fex emitur, ut iactare possint se tale uinum habere domi.

81 *Fucata* Eadem ætate florens in conuiuio cui cōplures aderant sceminae, quum iuxta morem ioci conuiuialis quod unus quispiam faceret, idem omnes facere cogentur, prior manum bis aquæ immerfam admouit fronti. Quoniam autem omnes erant fucatae, aqua per lituram fucorum defluens, rugarum specie uultus omnium deformabat, quum ipsa interim Phryne quæ naturali forma pollebat speciosior etiam appareret diluta facie.

82 *Precium expugnat* Quum amatores quoniam gratis non admittebantur, filia domum expugnaturi, uectes, ligones, & balistas admouerent, Phryne prodijt, Quum ista, inquit, haberetis domi, quin potius adferebatis precium? Sentiens ita facilius expugnari meretricum aedes, dando quàm fodiendo.

83 *Callide* Phryne Praxitelem à quo deamabatur rogauit, ut ex operibus quod haberet pulcherrimum sibi donaret. Promisit quidem amans, sed illa sensit artificem dissimulare quod esset optimum. Itaque subornauit seruum qui Praxiteli in foro sua uendenti nūciaret incendium in officinam incidisse, ac pleraque illius opera conflagrasse, non tamen omnia. Praxiteles exclamauit, nihil sibi

hil sibi relictum, si Satyrum & Cupidinē flamma cor
ripuisset. At Phryne occurrens iussit illum bono esse
animo, nihil enim triste accidisse. Sed hoc commento
deprehendit in quod opus ille plurimum artis contu-
lisset, & Cupidinem abstulit.

Phryne cuidam iuueniliter iactāti quod multas ha-
beret, se studio tristem exhibebat: ac roganti causam,
ob hoc ipsum irascor, inquit, quod multis inuolutus
fueris, de plagarum notis sentiens, quas in illius cor-
pore deprehendit. erat enim seruus. at ille gloriabatur
de puellis, quibus potitus fuerat.

Eadem auaro cuidam amatori, blādienti dicentiq; 85
Tu Praxitelis Venuscula es, & tu, inquit, Phidię Cupi-
do. Blandimentum blandimento pensans, & obiter Amator
blandus
auaritiam homini cupido exprobrans. Nam Phidias
à parsimonia nomen habere uidetur.

Lamiam meretricem Demetrius rex adamabat pa-
rum sobrie. Ea quum iam senescens in conuiuio tibijs 86
cecinisset, Demo quæ & Magnia dicta est, interroga-
ta à Demetrio, quid uideretur Lamia: Anus, inquit,
aliud respondens atq; expectabat rex. Nam ille scisci-
tabatur, quàm scite uideretur canere. Ab inexper-
tato

Anicula Theophrasto licitanti quiddam, idq; ad-
modum Attice, hospes, inquit, non uendo tanti. No-
tans illū quasi non esset Atticus natura, qui supra mo-
dum affectaret Atticismum. Id enim solent hospites,

dum in aliena lingua uolunt uideri disertī.

88 *Mundus
matrone* Phocionis cognomento Probi uxor dicere solebat, suum mundum esse præclara gesta mariti. Ita frugalitatem suā excusauit, alijs matronis obijciētibus quod parum pro dignitate culta esset.

89 *Animose* Quum Cyperij aduersus Astyagem Medorum regem infelicitè pugnassent, mulieres in urbem fugientibus obuiam ierunt, ac nudatis uentribus, Quò, inquit, ignauissimi ruitis? An nescitis uos huc iterum intrare non posse, unde semel naturæ lege egressi fuistis? Inuerso ordine matres animāt mares, quæ solent à periculis auocare.

90 *Animose* Poppea quæ prius adultera Neronis, mox repudiata Octauia, mariti potens facta, subornauit quædam ex Octauia ministris, qui ei seruilem amorem obijceret. Ancillis Octauia ad quæstiones pertractis, quædam cruciatu uictæ falsis annuerūt, quædam perstiterunt dominae suæ sanctitatē prædicantes. Ex his una instanti Tigillino respōdit, castiora esse Octauia muliebria, quàm os eius. Significans illū esse felatoribus obsequentem, aut cunilingum.

91 *Pudicitia
matronalis* Chiomata Ortiagontis uxor, quum misso precio à suis reduceretur, ac tribunus illam officij gratia ad flumen profeceretur, clam mandauit uni seruorum, ut Romanū illum se prosequentem occideret. Id ubi caput præcisum sub ueste tectum ad maritum detulit,
& ad

& ad illius pedes abiecit, Marito admirante dicenteq̄, num præclarum duceret seruare fidem, Præclarum inquit, sed hoc præclarius, unum duntaxat qui mecum concubuerunt uiuere. Fœmina aliquanto prudentior Lucretia, quæ non sua, sed stupratoris nece testata est suam pudicitiam.

Canna Sinorito Galatæ nupserat. Eã Synorix iuue⁹² nis præpotens adamabat, & clam interfecto Sinorito, *Pudica* de nuptiis Cannam sollicitare cœpit. Illa quo cõiugis *uxor* mortem ulcisceretur, dissimulauit dolorem, & coniugij spem præbuit. Tandẽ Synorigem ad se uenire iubet in templum Dianæ, cui erat dicata, quasi uellet hanc esse coniugij testem: & astans altari, ceu deæ libatura è poculo bibit, moxq̄ tradidit Synorigi: qui simul atque reliquum ebibisset, uenerata deam, Te, inquit, dearum præstantissima testor, me huius tantum diei gratia hæctenus Sinorito fuisse superstitem.

Olympias Alexandri mater, indigne ferens quod⁹³ Alexander pateretur se dici filium Iouis: Nõ desinet, *Iouis filius* inquit, Alexander me Iunoni inuisam facere. Solent enim uxores extremo odio persequi pellices.

Eadem quum accepisset Alexandrum, ut alijs, Phi⁹⁴ lippum maritum, adamare fœminam à qua putabatur amatorijs uenenis corruptus, accersuit ad se mulierem: quumq̄ præter insignem formam comperisset in ea mores liberales, & ingenium egregie dextrum, *Mores pro phyltris*

Valeant, inquit, qui te insimulant ueneficij. Nam tute quidem pharmacum in te ipsa ac philtrum habes.

95 *Bona fama* Eadem quum accepisset adolescentem quendam aulicum duxisse uxorem, elegante quidem forma, sed famæ parum secundæ: Ille, inquit, nō sapit, qui uxorem oculis, non etiam auribus duxerit. Forma cernitur oculis, fama auribus deprehenditur. Quidam autem nec auribus, nec oculis, sed digitis ducunt, solam spectantes dotem.

96 *Frater marito potior* Intaphernis uxor, Dario permittente, ut unū è suis eligeret, cuius uitam sibi donari uellet, fratrem elegit: demirante rege causamq; sciscitante, Alius, inquit, maritus, alij liberi si deus uolet possunt contingere: alium fratrem parentibus uita defunctis non est quod sperem

97 *Matronæ ornamenta* Cornelia Gracchorum mater, quū Campana matrona illius hospitio utens, ornamenta sua quibus illud seculum nihil habebat pulchrius, ipsi ostenderet, traxit eā sermone donec liberi redirent è schola. Tum, & hæc, inquit, ornamenta mea sunt. Sentiens matronæ nihil esse pulchrius, neq; preciosius, quàm liberos recte educatos.

98 *In deterius omnia* Omnibus Dionysio tyranno exitium imprecantibus, una scæmina anus quotidie diluculo deos cōprecari solet, ut esset incolumis sibiq; superstes. Accita à rege mulier, rogata est, unde tanta in regem beneuolentia. Quoniam, inquit, quū puella essem, & grauem tyrannum

tyrannū haberemus, optabam mortem illius. Eo in
 terfecto deterior arcem occupauit. Et huius exitium
 optabam. Nūc quū te habeamus, superioribus etiam
 grauiorem, uereor ne si tu pereas, succedat etiam dete-
 rior, eoꝛꝫ caput meum pro tua salute deuoueo. Tam
 facetam audaciam Dionysius punire erubuit.

Cuculo minores auiculas percontanti, quur ipsam 99
 fugerent: quoniam, inquebant, suspicamur te aliquan *Tyranni*
 do futurum accipitrem. Cocyx enim specie non mul *Species*
 tum differt ab accipetre. Cauendum ab his, qui tyran-
 nidis specimen moribus ædunt. Hoc ad Ly-
 siadem accommodauit Plutar-
 chus in uita Arati.

A P O P H T H E G M A T V M V I . E T V L .
 T I M I L I B R I F I N I S

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...
...the ... of ...

INDEX SENTENTIARVM

A B imitatione personæ	818	<i>Aliena à causa</i>	586
Ab altero petitum, alteri da-		<i>Alius alio præstat</i>	638
tum	428	<i>Ab mendacio manifesto</i>	588
<i>Ab inexpectato</i>	590. 586. 588. 618.	<i>Amanter</i>	625
665. 669. 664. 662. 637. 635		<i>Amator blandus</i>	668
<i>Ab impossibili</i>	619	<i>Amari sine contemptu</i>	186
<i>Ab ambiguo</i>	635	<i>Amor gloriæ</i>	596
<i>Abstinencia</i>	452	<i>Ambigue</i>	267. 268. 279
<i>Abstinencia ducis</i>	498	<i>Ambigue dictum</i>	543
<i>Acerbe</i>	393. 399. 400	<i>Ambitio</i>	304. 356. 510. 545
<i>A crassis minus periculi</i>	359	<i>Ambitio insatiabilis</i>	521
<i>A carmine Homeri</i>	650	<i>Ambitio notata</i>	66. 257
<i>Actio totum</i>	401	<i>Amici</i>	511
<i>Admonitio grata</i>	299	<i>Amice</i>	22. 602
<i>Admonitio libera</i>	304	<i>Amici exploratio</i>	117
<i>Admonitio sera</i>	504	<i>Amicis fidendum</i>	288
<i>Adulatio</i>	277. 317. 322	<i>Amicitia fiduciam</i>	620
<i>Adulator</i>	647	<i>Amicitia 379</i>	<i>Amicitia regum</i> 435
<i>Adulator impius</i>	647	<i>Amicitia iuncta inimicitia</i>	188
<i>Adulatio repulsa</i>	350	<i>Amico fido nihil preciosus</i>	405
<i>Adulans libertas</i>	605	<i>Amicorum fides</i>	424
<i>Adulterium</i>	107. 267. 306. 595	<i>Amicus</i>	314. 405
<i>Adulterium in regis filio</i>	419	<i>Amicus consolator</i>	187. 291
<i>Ἀδωατᾶ</i> 182	<i>Aequitas</i> 540	<i>Amicus deligendus</i>	231
<i>Aequalitas</i>	92. 98. 447. 607	<i>Amicus uerus et syncerus</i>	182. 193. 199
<i>Aestimatio præpostera</i>	247	<i>Amor</i>	502
<i>Affabilitas</i>	411. 553. 607	<i>Amor animi</i>	155
<i>Affectatio 669</i>	<i>Affectus cohibiti</i> 190	<i>Amor castus</i>	211. 212
<i>Affectus priuati</i>	444	<i>Amor insanus</i>	414
<i>Agamemnone maior</i>	473	<i>Amor ob malum</i>	458
<i>Agere satagere</i>	585	<i>Amor patriæ</i>	365
<i>Agricultura militaris</i>	416	<i>Amor turpis</i>	266
<i>Agri modus 470</i>	<i>Albus asinus</i> 570	<i>Anathema</i>	276. 425
<i>Aliena curare</i>	455	<i>Anima immortalis</i>	215
<i>Aliena dulciora</i>	271	<i>Animi uera bona</i>	235. 554. 660
		<i>Animose</i> 10. 21. 29. 36. 42. 81. 84. 94.	

I N D E X

95.96.113.138.172.173.318.323.361.	<i>Ars inutilis</i>	58.67.72.87.146.
366. 410. 455. 491. 510. 520.522.	<i>Artes</i>	316
524.572.598.602. 669.670.	<i>Artis exercitatio</i>	654
<i>Animus praesens</i>	<i>Artes inutiles</i>	58.99.136.
<i>Animus imperterritus</i>	<i>Arte tractata plebs</i>	621
<i>Animus incorruptus</i>	<i>Arte retortum</i>	633
<i>Animus metu liber</i>	<i>Artes rege indignae</i>	304
<i>Animus inexpugnabilis</i>	<i>Artes regiae</i>	417
<i>Animus uere regius</i>	<i>Assensio simulata</i>	389
<i>A nomine</i>	<i>Assuetudo mitigat</i>	206
639.641.664	<i>Assuescendum optimis</i>	563
<i>Antuuerpia</i>	<i>Auaritia</i>	265.393
641	<i>Auaritia delusa</i>	406
<i>Applausus</i>	<i>Auaritia non pecuniae tantum est</i>	233
637	<i>Auaritia in principe</i>	548
<i>Apta</i>	<i>Auare</i>	550
585	<i>Audacia</i>	85.357
<i>Apte retortum</i>	<i>Audacia ex periculo</i>	360
429	<i>Audacia periculosa</i>	60
<i>Aquila in nubibus</i>	<i>Aurum in templis</i>	564
439	<i>Auri amor</i>	267
<i>Aqua pro uino</i>	<i>Auro bene uti</i>	422
561	<i>Auro nihil inexpugnabile</i>	297
<i>Ardelio</i>	<i>Auro pugnare</i>	595
590	<i>Aurum index</i>	180
<i>Argute</i> 6.19.28.40.42.44.50.54.	<i>Aurum spretum</i>	476
56. 70.73.75.76.83.86.93.108.109.	<i>Auri contemptus</i>	607
119. 120. 127. 130. 131. 133. 134.135.	<i>Autoritas</i> 335.452.456.508.560.	
140.141.142.145.150.176.190.217.	<i>Autoritas persona</i>	617
218.228.229.287.384.498.517.	<i>Aut uincere, aut mori</i>	531
<i>Argutiae friuolae</i>	B <i>Alneum sordidum</i>	640
251.252.269.	<i>Barba inutiles</i>	308
<i>Arma non audiunt leges</i>	<i>Barbarice</i> 619	<i>Barbaries</i> 637
519		425
<i>Arma nesciunt leges</i>	<i>Barbati medici</i>	
362	<i>Belle retortum</i>	87.374.429.
<i>Armata preces</i>		<i>Belli</i>
371		
<i>Armata timiditas</i>		
445		
<i>Arrogantia</i>		
60		
<i>Arrogantia felix</i>		
600		
<i>Ars conuiuij</i>		
492		
<i>Ars alit ubiq;</i>		
542		
<i>Ars gubernandi</i>		
192		
<i>Ars imitatrix</i>		
656		
<i>Ars imbellis</i>		
438		
<i>Ars inhonestae</i>		
260		

SENTENTIARVM

Belli disciplina	150	162.401.520.526.668.	
Belli incerta	62	Calumnia	74
Belli studium	414	Caluitium accersitum	349
Bellum cum graculis	384	Candide	229.321
Bellum iniustum	331	Candor	124
Benedicendi studium	384	Canicies	130
Beneficentia	298	Canini mores	260
Beneficentia ultronea	202	Canis conuitium	253
Beneficium meritum	279	Canis Diogenes	272
Benefacta pro liberis	473	Cantharis	258.4p.74
Beneuolentia uirtute paranda	305	Carptores alienæ famæ	418
Beneuolentia munimentum	658	Caste	325.404.428
Benignitas	241.260.551	Castigatio	156
Benignitas in hostes	441	Catonis testimonium	511
Benigniter	474	Causatio	361
Benigne	565.652	Cautio aduersus omnia	459
Bibacitas	131.225	Cautio	461
Bibit & fugit	633	Cautio tuta	660
Blandiloquium	67.267	Cautio sui	185
Bona fama	672	Celeritas inepta	653
Bona fortuna	289	Celeritas conficiendi	358
Bona præcipua	319	Censor bibulus	395
Boni similes dijs	266	Cephilus	53
Bonis uti, malis abuti	298	Certamen argentarium	664
Bonorum paucitas	595	Certamen uere regium	313
Bonum nactus ne mutet	292	Certare cum rege	645
Bos Lyre	645	Chara	563
Breuiloquentia sententiosa	272	Chori tres	159
Breuiter	61	Cicer pro Cicerone	380
Breuis æui	556	Cito nata non durant	656
Breuis potestas	578	Citharædus malus	540.637.638.644
C æsar innocens	551	Ciuilitas	556
Cæsaris affabilitas	551	Ciuilitas prudens	464
Calceus quâ torqueat	453	Ciuiliter	71.312.317.342.428.
Callide	9.26.36.127.		455.463.464.509.

I N D E X

Ciuilis ultio	534	Consilium multorum	558
Ciuitas lupanar	640	Contanter dare	273
Claudicatio honesta	581	Concordia fratrum	416
Clementer	22. 40. 68. 296. 330. 333.	Contatio 479 Cõtatio mala	200
	336. 341. 351. 367. 409. 487. 531.	Continentia	11. 13. 14. 49. 59. 311
	540. 559. 573. 505. 596. 607.	Contumeliose	584 Cõuene
Clementia	553		639
Clementia simulata	384	Conuiuia pudica	530
Clemens uictor	484	Cõuictus arguit mores dominae	349
Clypeus gladius	620 Clodicare	Conuictus improbus	276
Cœlibatus damnatus	105	Conuiuia ultroneus	665
Coitus moderatus	106	Conuitiator utilis	294
Coma 110 Comœdiæ libertas	214	Conuitiium apertum	385
Comitas in uenatu	409	Conuitiium mutatum in peius	582
Comiter	128. 204. 231. 409	Conuitiium in laudem retortum	381
Commiseratio in malis	662	Conuitiium retortum	469
Commoda interpretatio	336	Correptum in peius	613
Communia neglecta	657	Corruptela munerum	575. 442
Communitas	100. 156. 162	Corruptela	568 Crassa ueritas
Compilari uenire	614		592
Cõcessis abuti 238 Cõcordia	629	Crimen tectum	394
Confessio per ironiam	587	Crimen retortum	608
Coiuictæ uires	446	Crudelitas	339. 535
Conscientiæ puritas	180	Crudeliter	535. 537. 540. 600
Consiliarius	590	Culcitra oberati	343 Cultus
Consilium in bellis	162		352
Consilium præcipitatum	375	Cultus animi	203. 208. 276
Consilium præsens	335	Cultus augustarum	568
Consilium optimum	500	Cum dijs	643
Consilium prudens	449	Curatio morbo grauior	518
Constanter	14. 48. 564	Cura præpostera	239
Consul ridiculus	507	Cura militis	521
Consulatus breuis	387	Curare friuola	503
Consulatus maiestas	480	Curiositas	196. 555. 593
Consultor non calumniator	397	D E arte artifex	653
		De arte iudicet artifex	303
		Decorum personæ	208. 605
		Decorum	86. 123. 169. 634. 637
		Decorum	

SENTENTIARVM

Decorum ubiq;	250	Diuitiarum usus	225
Deformitas exprobrata	385	Diuitiarum contemptus	99
Deformis ingeniosus	588	Doctrina sine moribus	282
Degeneratio	61. 282	Dolor dissimulatus	261
Degeneres	38. 465	Dolus dolum uincit	482
Dei arcana consilia	509	Domini presentia	592
Delicatus reus	581	Dos regnum	558
Delitiæ 107. 214. 258. 267. 277. 407		Duabus sedere sellis	387
Delitiæ emolliunt	403	Ducis peritia	462
Delitiæ indignæ principe	320	Duces præcipua uictoriæ spes	472
Delitiarum contemptus	368	Dure 561 Dux bonus 121. 460	
Delitiæ uersæ in amarorem	544	Dux egregius	462. 477
Delitiæ sprete	272	Dux et idem miles	367
Deo debetur gratia	629	Dux aliorum seruator	475
Deprauatum	585	Dux usu rerum callidus	492
Deprauatio nominis	642	Dux omnia facit	516
Destitutus undiq;	544	E Brietas loquax	539
Desperatio	371	Ebrietati condonatur	421
Deus imitandus	189	Educatio	97. 254
Dexteritas Cæsaris	551	Educatio frugalis	241
Dextre	575	E factis iudicium	193
Dicacitas molesta	371	Eloquentiæ uis	438
Dissidentia	457. 611	Eloquentiæ certamen	623
Dignitas industria parta	426	Eloquentiæ popularis	396
Dignitas uile, sit in plures diffusa	352	Eloquentiæ uictor non causa	392
Dignitas 569 Dij armati	163	Eloquentiæ uictrix	461
Dij, uis, et suasio	448	Empta	645
Dij miseri	652	Epithapium quid 56. apop.	36
Dissimulatio	275	Error meritis condonatus	480
Disciplina ciuilis	24	Error correctus	275
Disciplina militaris	492. 515	Error iuuenilis	274
Disciplina puerorum	157	Eruditio utilis 220. 225. 225. 287	
Dissimulatio 587 Dissimulater	586	Eurota 53. Ex absurdo	587
Diuinatio futurorum	370	Ex ambiguo 587. 650. 634. 666. 645	
Diuinatio	184. 619. 658	Exactio moderata	534

I N D E X

Exceptio iocosa	589	Fama quomodo paranda	132
Excusatum in peius	585	Fames condimentum	411.429
Excusatio	587	Fame uincere	565
Exempla insignia	247	Fatuis omnia licent	412
Exemplum ducis	319	Fauor arte captatus	404
Ex eodem ore frigidum & calidū	395	Fauor regum temporarius	415
Exercitatio moderata	214	Felicitas timidos facit	330
Exercitatio	109.155	Felicitas 522	Feliciter 23
Exercitus prædæ aptus	485	Festina lente 351	Festinatio 201
Exilium excusatum	435	Festina negatio	350
Exilium optabile	638	Festiuitur	324.604
Exilium utile & felix	263.446	Festiuæ 549	Festiuum 254
Ex iisdem uerbis retortum	618	Festum semper sapienti	290
Ex linea iudicare	655	Fidenter	21
Ex mutata litera	643	Fides erga patriam	619
Exordium ab ætate	389	Fides in milite	547
Experientia	71	Fides amici	329.424
Exprobratio faceta	345	Fides in deditum	314
Extra causam	450	Fides in hostem	477
Extorta liberalitas	348	Fides in duce	574
Extorta uenia	340	Fides uxoria	531
Exul in patriam pius	399.443	Fides hostium legatis seruata	604
Ex uerbis aliter exceptis	615	Fiducia	307.408.445.
Ex uocum affinitate	938	Fiducia senectutis	601
F Abule populi	456	Fiducia ætatis & orbitatis	601
Facere præstantius quàm dicere	591	Fiducia benefactorum	208
Faceta exprobratio	345	Fiducia meritorum	472.486.487
Faceta rapacitas	424	Fiducia artis	628.626
Facete 18.20.24.28.87.199.256.264.		Fiducia euentus	518.485.490
274.280.328.479.480.512.656.		Fiducia fallax	272
Facetum iudicium	296	Fiducia sui	356.407.477.525
Facta dictis potiora	597	Fidus amicus	405
Factiones & sodalitates	448	Filij deorum qui	310
Factio uitata	508	Filius solatium mortis	559
Factum	156.157	Filius improbus	501
		Filius patris	

S E N T E N T I A R V M

Filius patri similis	525	Gloria	468, 513
Finis uitæ spectandus	471	Gloria ducis	446
Fœmine mæsculæ	104	Gloriæ amor	358
Fœmineus sexus ad omnia docilis	210	Gloriæ stimulus	329, 454
Fortiter	17, 29, 33, 46, 61, 62, 64, 65, 75, 88, 94, 97, 110, 123, 138, 142, 143, 147, 171, 172, 173, 175, 176, 178, 401, 511, 521, 529, 545, 606, 625, 631,	Gloriæ studium	442
Fortitudo uera	504	Gloriæ tedium	371
Fortitudo intempestiua	508	Gloria tecta	238, 255
Fortuna	631	Gloria uita charior	313
Fortuna aduersa prudentes facit	404	Gloria potior pecunia	469
Fortuna uicissitudo	432	Gloriose	113
Frater marito potior	672	Gratitudo	187, 299
Fratrum humanitas	437	Gratitudo principis	346
Frenum receptum	486	Gratitudo	2, 4, 13, 14, 16, 18, 24, 26, 27, 29, 47, 48, 52, 76, 93, 95, 128, 134, 174, 343, 481, 488, 562,
Frugalitas 190, 198, 202, 205, 209, 249, 272, 308, 352, 466, 492, 511, 514, 662		Graue damnari à probis	509
Frugalitas regia	429	Græcorum mores	613
Frugaliter	15, 69, 102, 141, 154	H Elepolis	430
Fucata	667	H erculè cõtèpsit Alexãder	314
Fuco non credendum	301	Hæredipeta	618
Fucus utilis	421	Hic est ille	246
Fuga excusata	397, 434	Hilaritas in re tristi	211
Fugienda quæ in uita	240	Hilaritas in morte	211
Fumi uenditor		Homericorũ carminum cõparatio	321
Funeris cura	205	Homines non homines	254
Furacitas	271	Homines pauci	277
Furandi ars	197	Homines pecudum similes	244
Furax magistratus 614	Furax 581	Homo animal stultissimum	237
G arrulitas	428	Homo rarus inuentus	254
G arruli	418	Honor potior mercede	599
Gaudium temporarium	389	Honor precio prior	606
Generose 2, 41, 63, 66, 73, 74, 125, 134, 135, 137, 138, 140, 178, 487, 493		Honesti labores	555
		Honos arti habitus	430, 512, 658
		Honos uirtutis	495
		Honos negatus	360
		Honos alit uirtutem	500
		Honos pro	

I N D E X

Honos pro meritis iuuat	365	Incorruptus animus	377
Honos semper iisdem	493	In deterius omnia	672
Hostis pudendus	522	Indoles in puero mira	627
Hostis populi	557	Indoles agilis	305
Hostis aut p̄d̄edus, aut demer̄edus	604	Indoles erecta	195
Humanitas fratrum	457	Indoles excelsa	317. 355. 364
Humanitas plus ualet q̄ uis	406	Indoles malefica	535
Humanitas cicurat optime	481	Industria lucrosa	602
Humaniter & grate	486	Industrie	569
Humaniter 12. 26. 37. 56. 74. 96. 322		Inexpectata	440
Humane 558	Hydropicus 578	Infamia non delectur	539
Hypocrisis	259. 311	Ingeniose	228. 624
I actantia elusa	480	Ingenium uarium	392
Ignauia non expectandi	455	Ingenue	320. 530. 572
Ignauia 488	Ignota loqui 252	Ingratitudo 345. 369. 445. 586. 600	
Imitatio	656	Ingratitudo tolerata	295
Imitatio mala	634	Inhumaniter	660. 459
Illo mala	639	Inimici utiles	622
Impar principatui	555	Initiari non est satis	255
Imperator castus	484	Initium bellum	636
Imperiose	316	In nobis est ut bene audiamus	294
Imperium in liberos	453	In pusillum	386
Imperium nescit pietatis iura	363	Insaniæ genera	247
Imperium breue	572	In senem 394	Insolenter 330
Imperare difficile	573	Insolentia	183
Impietas 283	Impietas felix 424	Institutio	438. 446. 620
Impie 562	Impigre 18	Institutio recta	223
Improbe	48	Integre	49. 51. 72. 469. 561
Improba cura	518	Integritas	319. 449. 623
Improbitas 600	Impunitas 496	Integritas militis	629
Impudentia	536	Integritas damnata	451
Impudicitia	611	Intempestiua	460
Impunitas mala	494	Intendendum honesti studium	245
Incessus decorus	386	In terrestri p̄lio apparet uirtus	526
Incorrupte	31	Interpretatio cōmoda	309. 336. 384
		Intrepide	

SENTENTIARVM

<i>Intrepide</i>	21	<i>Ira subducenda occasio</i>	414
<i>In Vatinium</i> 390	<i>Inuidia</i> 578	<i>Iudex attentus</i>	302
<i>Inuidia ob benefacta</i>	501	<i>Iudex incorruptus</i>	319. 413
<i>Inuidia fortuna</i>	293	<i>Iudex seuerus</i>	303
<i>Inuidia in alium deriuata</i>	422	<i>Iudicare de arte aliena</i>	654
<i>Inuidia notata</i>	43	<i>Iudex non accusat</i>	513
<i>Inuidia quomodo uitetur</i>	496	<i>Iuste</i> 5.8.26.29.30.40.43.47.51.57.	
<i>Inuidia eleuat</i>	528	80.92.409.436.444.507.554.615	
<i>Iocose</i> 338. 577	(580	<i>Iustitia</i>	496
<i>Iocus ab ambiguo</i> 287.288.339.385.		<i>Iustitia dirimit fines</i>	367
<i>Iocus ab inexpectato</i>	270	L <i>Achrymæ seræ</i>	482
<i>Iocus ex addito</i>	395	<i>Lamia meretrix</i>	431
<i>Iocus ex deprauatione</i>	534	<i>Lamia regis</i> 432	<i>Largitio</i> 595
<i>Iocus ex nomine</i> 592. <i>Ibidē.</i> 539.578.		<i>Latinus Græce</i>	499
584. 609		<i>Laudes deprauatæ</i>	597
<i>Iocus ex similitudine uocis</i>	388	<i>Laude incorruptus</i>	662
<i>Iocus ab absurdo</i>	582	<i>Laus ab hominibus</i>	115
<i>Iocus submorsus</i>	617	<i>Laudando uituperare</i>	639
<i>Iocus ex uocabulis</i>	295	<i>Laus conciliat amicos</i>	661
<i>Iocus ex Homero</i>	549	<i>Laus immodica</i> 282	<i>Lauticia</i> 226
<i>Iocus ex specie corporis</i>	614	<i>Lectio mortua</i>	263
<i>Iocus in morbo</i>	295	<i>Legum autoritas</i>	58.121.185
<i>Iocus in morte</i>	289. 551	<i>Lenitas</i> 207.284.305.327.347.355.	
<i>Iocus in mortuum</i>	545	354.449	
<i>Iocus è fabula</i>	613	<i>Lenitas mira</i>	352
<i>Iocus in principem retortus</i>	344	<i>Lenitas praua</i>	165. 290. 539
<i>Iocus crudelis</i>	546	<i>Lenitas principis</i>	346
<i>Iocus obliquus</i>	387	<i>Lenitas regia</i>	429
<i>Iocus intempestiuus</i>	610. 611	<i>Leniter</i> 206.429.507.534.548.574	
<i>Iocus insanus</i> 538	<i>Iouis filius</i> 671	<i>Lenocinium uirtutis</i>	212
<i>Ira impotens</i> 603	<i>Ironia</i> 585	<i>Lepide</i> 45.54.64.89.91.94.120.132.	
<i>Irrisio</i>	394. 583. 609	148.150.203.206.217.218.220.230.	
<i>Irrisio detorta</i>	618	233. 251.253.333.336.337.339. 343.	
<i>Irrisio contempta</i>	275	427. 549.552. 554.576. 571. 610	
<i>Irae remedium</i>	334	<i>Lepide negare</i>	337 (633)
		Rrr	Liberat

M Y I N D E X

<i>Liberalitas extorta</i>	348	<i>Lucernam olet</i>	396
<i>Liberalitas nimia</i>	238	<i>Lucri auiditas</i>	594
<i>Liberalitas regia</i>	420	<i>Lucrum turpe</i>	182
<i>Liberalitas regum</i>	327.408	<i>Ludibrium sacrilegio additum</i>	425
<i>Liberaliter</i>	11	<i>Ludimagistri</i>	456
<i>Libera monitio</i>	622	<i>Lusus in morte</i>	556
<i>Libere</i> 16.46.131.136.143.224.227.		<i>Luxus</i> 203.265.269.494.627.	
228.258.265.277.344.476.489		632.638.	
507.509.516.525.533.538.541.		<i>Luxus damnatus</i>	515.645
546.557.558.563.570.582.578.		M acedonia	640
597.633		<i>Magnanimiter</i>	6.16
<i>Liberi degeneres</i>	233	<i>Magnifica promissa, sed inania</i>	376
<i>Liberi mali</i>	554	<i>Magno empta uoluptas</i>	400
<i>Liberi pro simijs</i>	359	<i>Magniloquentia irrisa</i>	557
<i>Libertas</i> 216.218.234.236.274.275.		<i>Magno paranda</i>	438
278.288.289.475.652		<i>Magnus non fortis</i>	462
<i>Libertas adulatorix</i>	646	<i>Magnus stultus</i>	644
<i>Libertas in dicendo</i>	114	<i>Maiestas nominis</i>	154
<i>Libertas exitiabilis</i>	571	<i>Mala uera</i>	252
<i>Libertas innocentiae</i>	346	<i>Maledico cedendum</i>	220
<i>Libertas magno empta</i>	462	<i>Maledicus contemptus</i>	293
<i>Libertas oppressa</i>	388	<i>Maledicus prodest</i>	206
<i>Libertas stulta</i>	418	<i>Maledicus male audit</i>	612
<i>Licentia</i> 132.148.541		<i>Maledicentia</i> 91.181.433.427.503	
<i>Licentia principum</i>	562	<i>Maledicere regi non tutum</i>	411
<i>Lingua praiceps</i>	181	<i>Maledici</i>	131
<i>Litterarum interpretatio</i>	617	<i>Maleolus</i>	576
<i>Litterarum amor</i>	320	<i>Male praecinctus</i>	385
<i>Locum ornat homo</i>	224	<i>Malos inuisere in carcere iucundum</i>	
<i>Locus non contaminat</i>	281	374	
<i>Locus eligendus urbi</i>	626	<i>Malorum fons</i>	661
<i>Loquacitas in conuiuio</i>	182	<i>Malum dissimulatum</i>	661
<i>Loquacitas notata</i> 43.44.49.35.		<i>Matrimonium</i>	201
89.128.133.146.166.394		<i>Matrimonium uitandum</i>	270
<i>Lurco</i>	495	<i>Matris lachrymae</i>	321
		<i>Matrone</i>	

SENTENTIARVM

<i>Matronæ ornamenta</i>	672	<i>Militis officium</i>	576
<i>Medici barbati</i>	425	<i>Militaris ferocia</i>	482
<i>Medicina</i>	535	<i>Mina</i>	470
<i>Medicina contempta</i>	121	<i>Mina inutiles</i>	182. 595
<i>Medicina à medico danda</i>	665	<i>Mina potentum</i>	557
<i>Medicorum turba</i>	555	<i>Mina in principem</i>	552
<i>Medicorum osor</i>	122	<i>Miser ante tempus</i>	462
<i>Mediocritas</i>	632	<i>Miseria multiloqus</i>	469
<i>Medicus malus</i>	279	<i>Moderate</i>	2.20.22.25.26.30.38.44.
<i>Medicus optimus quis</i>	122		51.68.69.75.79.84.85.93.101.115
<i>Melior dextra</i>	389		119.124.125.129.145.180.181.184
<i>Memoria</i>	215.447		197.200.205.230.255.370.427.
<i>Mendacium</i>	69		517.547.560.604
<i>Mendacium elusum</i>	392	<i>Moderatio poena</i>	312
<i>Mendacium urbanum</i>	299	<i>Modeste</i>	23.27.28.37.52.76.310.
<i>Mendicus à mendico</i>	642		325.354.361.533.534.559.570.
<i>Mendicitas</i>	264		659
<i>Mendicitas occulta</i>	286	<i>Modus</i>	214. 222
<i>Mercedis amor</i>	622	<i>Modus in honoribus</i>	500
<i>Metus malus diuturnitatis custos</i>	293	<i>Mollicies</i>	260. 270
<i>Miles diues</i>	460	<i>Molesti</i>	636. 639
<i>Miles ditatus</i>	471	<i>Monarcha</i>	508
<i>Miles durus</i>	425	<i>Monopolia scæda</i>	542
<i>Miles dicto audiens</i>	485	<i>Mora noxia</i>	358
<i>Milites innoxij</i>	364	<i>Morbus exprobratus</i>	394
<i>Miles bonus</i>	495	<i>Morbus utilis</i>	325
<i>Milites prompti</i>	519	<i>Mores in publico</i>	185
<i>Militariter</i>	524	<i>Mores pro philtiris</i>	671
<i>Militaria</i>	529	<i>Mores peregrini</i>	161.165
<i>Militum cura</i>	565.567	<i>Morosa diligentia</i>	654
<i>Miles ociosus</i>	374	<i>Mors spontanea</i>	526
<i>Miles innoxius</i>	566	<i>Mors an mala</i>	286
<i>Miles sine gladio</i>	577	<i>Mors & somnus</i>	215
<i>Militia misera</i>	296	<i>Mors peregrinatio</i>	559
<i>Militia laboriosa</i>	470	<i>Mors contempta</i>	77.79.82.95

I N D E X

Mors empta	379	Nihil gratis	478	Nihil scire	382
Mors liberat à cruciatu	291	Nihil de uitello			594
Mors destinata	531. 547	Nihil parati			385
Mors quatenus contemnenda	186	Nil medium			446
Mors inuitabilis	204	Nimia familiaritas			508
Mors non defenda	205	Nobilitas uera	460.	512	
Mors sancta	212	Nobilitas uirtute parta			380
Mors generosa	473	Nomenclator obliuiosus			342
Mors in bello	465	Nomen habet momentum			460
Mors principis	557	Nominis deprauatio			636
Morsus tectus	473. 579	Non semper pugnandum			330
Mortis memoria	592	Noua sententia			502
Mortis contemptus	66. 476	Noxia tollenda			453
Mortis metus	221	Nudus non metuit			420
Mortis solatium	578	Nulla proportio			385
Mortuis parcendum	183	Nuncius fidelis			660
Mortui non mordent	584	Nuptiæ intempestiue			420
Mundus matronæ	669	Nux pinea			579
Munera	650	O besitas	274	Obesus	502
Munera contempta	202	Obesus miles			465
Munera regum	284	Obiurgatio			291
Munerum corruptela	375. 442	Obliuiosus nomenclator			342
Munus inutile	197	Obscuritas			443
Munus in tempore datum	411. 412	Obsequium humile			590
Musca abige	580	Obsoletorum affectatio			576
Musica contempta	458	Occasio neglecta			444
Musica digna duce	322	Ocium	129. 185. 474. 592. 659		
Musica genus	159	Ocium sapientis			484
Musica uirilis	185	Ocium honestum			200
N atura uaria	559	Ocium inutile			60
Necessitate delatus honor	491	Ocium liberale			167
Negatio festiua	350	Ocium mol. stum			578
Neglectus iniuriarum	271	Ocium rege indignum			421
Neronis extrema uoccs	544	Ocium turpe			196. 368
Neutra pars placet	383	Oculus domini			433
					Odium

SENTENTIARVM

Odiū pertinax	484	Patria uita charior	369
Odiū furum 567	Omen 647	Patronus malus	590. 602
Omen cōmode interpretatum	419	Pauci boni	239
Omen exitij	543. 547	Pauci pro omnibus	398
Omne solum forti patria	280	Paupertas expedita	110
Omnia expertus	560	Paupertas tragica	250
Optima decernenda	376	Pax bello potior	625
Optima negligimus	283	Pax domestica	630
Optima primum	232	Pax bello parta	473
Optimi eijciuntur	448	Peculatus dissimulatus	539
Opus immortalitate dignū	653	Pecunia cōcepta 170. 213. 475. 514	
Oraculum	318	Pecunia pestifera res	168
Oracula à nobis pendent	467	Pecunia qualis	204
Oratio aliena	528	Peregrinatio inutilis	202
Oratio speculum animi	210	Perfidiose	113
Orator clamorosus	380	Periculū præuisum	576
Oratores	237	Periculum uitare satius	457
Osor foeminarum	268	Personæ respectus	467
Ostentatio inanis	489	Petas meretrix	665
Ostēiū cōmode interpretatū	467. 523	Pertinacia uincit	482
Ostentorum interpretatio	550	Phalangium 258. apop.	74
P Alato sapere	502	Phaselita 642	Philosophia 244. 465
Parricidiū exprobratū	542	Philosophia in aduersis	426
Par pari	255. 414. 424	Philosophia regi necessaria	300
Parsimonia	164. 311. 664	Philosophia ars	657
Parsimonia sordida	591	Philosophia regina	232
Parta tueri maximum	334	Philosophiæ studium	228
Pater pro filio punitus	137	Philosophiæ fructus	218. 219
Pater iudex	538	Philosophia naturam mutat	212
Patienter	197. 203. 506	Philosophia necessaria	219
Patientia	213. 378	Philosophia rusticana	154
Patria dulcis	530	Philosophia medicina animorum	221
Patriæ charitas	493. 591	Philosophia oratoria præstātor	222
Patriæ desiderium	398	Philosophiæ simulatio	281
Patriæ studium	126	Philosophus	280

I N D E X

Philosophus auicus	237	Potentia inuidiosa	610
Philosophus paucis eget.	251	Præco rerum gestarum	316
Philosophus homo	272	Præcones poetæ	442
Philosophi uita	250	Præconum turba	643
Philosopho honos habitus	431	Præde contemptus	309. 447
Philosophus meretrici similis	664	Præfectus uigilans	303
Philosophus oratore præstator	224	Prælongi	608
Philosophus diues	233	Præposteri mores	629
Philosophus nullius eget	233	Præpostera studia	240
Pie	31. 566	Precium expugnat	667
Pietas in fratrem	436	Præsens consilium	335
Pie in patrem	827	Præstantia	484
Pie in patriam	34	Preces abiectæ	231
Pietas	416. 468. 599	Præscientia 556	Prima coitio 598
Pietas in patrem	433. 503	Princeps aditu facilis	337
Pietas in patriã	147. 179. 630. 628	Principis est ornare ditionẽ	351
Pietas in matrem	611	Principatus sollicita res	595
Pietas in parentes	623	Princeps nulli molestus	555
Pietas in præceptorem	318	Princeps legum obseruator	335
Pietas mira in filium	432. 606	Princeps qui uirtute præcellit	403
Pingere fingere	578	Princeps auriga	542
Placere bonus	434	Princeps scenicus	ibidem
Podagra	389	Princeps indulgens	552
Poenitenda	502	Princeps	553
Pœna ridicula	571	Principis delectus	556
Pœtica fictio	628	Priuatus affectus	632
Pompa inepta	236	Principatus amor	356
Populi fiducia	627. 657	Probrum commune	461
Populus qualis	500	Prodesse pluribus	191
Populus nocentissima bestia	398	Proditio grata	332
Potentia innoxia	454	Proditio turpis	41
Potestas abdicata	360	Profusio 261. 277. 286. 306. 504. 537.	
Potestas emptæ	363	563. 579. 580	
Potestas moderata	495	Proles amor	508
Potestas spreta	609	Proles debetur patriæ	626

Promissa

SENTENTIARVM

Promissa magna, sed inania	376	Reges raro uerū audiunt	451
Prouisio necessariorum	226	Regibus honesta tantum licent	326
Prouidentia	465, 488, 509, 524	Regnandi dulcedo	419
Prudenter	5, 19, 34, 38, 50, 51, 81, 90, 102, 171, 426, 510, 563, 625	Regni stabilitas	324, 568
Publica utilitas	67	Regnum uirtute ambiendum	300
Pudicitia coniugum	54, 597	Regum amicitia	435, 659
Pudicitia matronalis	670	Regum est audire omnes	304
Pudica uxor	671	Regum humanitas	297
Pudice	79, 177, 410, 436, 454	Relaxandus animus	624
Pudor	270, 495	Relictis gaudendum	230
Pudor inutilis	247, 248, 532	Religiose	738
Pueritia dura	166	Reipub. prima cura	569
Punire in alijs qd' ipsi cōmittimus	193	Reip. neglectus	570
Pura sacra	281	Remp. fuge	399
Pusilla curare cum periculo	501	Res uerbis contraria	642
Q Vando bellandum	488	Res uerbis efficacior	426
Que in uita fugienda	240	Resupini	581
Que nos admonent mortalitatis	320	Retortum in laudem conuitium	381
Quid optandum à deo	423	Retortus iocus	595
Qui malus ubiq; malus	291	Retortum	588, 608
Quod superest sacris impendendū	373	Retortum dictum	583
R Apacitas	540, 548	Retortum crimen	443
Rapacitas faceta	424	Retortum mire	464, 520, 575
Ratio	237	Retortum conuicium	612
Ratio reddita populo	457	Rex equum fricans	415
Reconciliatio	234, 528	Rex insensus Democratiæ	501
Recriminatio	628	Rex segnis	514
Regaliter	315	Rex cogitabundus	634
Regum natiuitas	642	Ridicula præferuntur salutaribus	239
Reconciliatio	663	Ridiculis assuescere	493
Reditus è bello	498	Ridicule	233, 483, 588, 613, 635
Reditus in gratiam	393	Ridiculum	252, 254, 274, 275, 286
Regem regia decent	506	Risus interimens	577
Reges non admittendi	439	Robur corporis	569
		Rustice	173
			Sacra

I N D E X

<i>Sacra pura</i>	281	<i>Senex ædificator</i>	528
<i>Sacrificia frugalia</i>	108. 190	<i>Sensus communis</i>	199
<i>Sacrilegiū 269 Sæuitia castigata</i>	353	<i>Sepultura uiuī</i>	544
<i>Salse</i>	4. 31. 32. 42. 50. 53. 119. 120. 121.	<i>Sepultura</i>	243. 269. 290
	131. 144. 197. 214. 256. 259. 261.	<i>Sera monitio</i>	254
	262. 265. 266. 273. 285. 338. 362. 381	<i>Sermo breuis & efficax</i>	397
	383. 391. 400. 431. 490. 501. 505.	<i>Sermo index animi</i>	242
	543. 545. 562. 583. 585. 590. 615.	<i>Sero 265. 388. Seruire tempori</i>	319
<i>Salse retortū</i>	380. 381. (616. 619	<i>Seruire uoluptatibus</i>	191
<i>Salubritas iuncta fecunditati</i>	599	<i>Serui ueri 245 Seruitus grata</i>	415
<i>Sancte</i>	566. 574	<i>Seruitus uitiorum</i>	285
<i>Salubritas non ficta</i>	450	<i>Seruo prudenti obtemperandū</i>	243
<i>Sapiens diues</i>	249	<i>Seruorum turba</i>	179
<i>Sapiens sub stulti persona</i>	439	<i>Seruorum cura</i>	627
<i>Sapientes inuisi tyrannis</i>	423	<i>Serui principum elati</i>	554.
<i>Sapiēter</i>	13. 14. 17. 30. 49. 53. 77. 96.	<i>Serus apparatus</i>	309
	120. 126. 129. 155	<i>Seruus domino melior</i>	194
<i>Scelerosis uti</i>	523	<i>Seruus prudentior hero</i>	248
<i>Schema male affectatum</i>	388	<i>Seuere</i>	21. 60. 117. 132. 139. 165. 170.
<i>Scōma contemptū 461 Scōma</i>	361		171. 174. 324. 326. 327. 335. 492.
<i>Scomma ex ambiguo</i>	395		504. 561. 567. 597. 598. 599.
<i>Scortator</i>	284	<i>Seuere & pudice</i>	519. 601
<i>Scorta 290 Scortum</i>	278	<i>Seuerus in seipsum</i>	494
<i>Scortum imperiosum</i>	281	<i>Seueritas</i>	493. 499
<i>Secundis moderate gaudendum</i>	468	<i>Seueritas patris</i>	601
<i>Secreta regum</i>	627	<i>Seueritas in uxorem</i>	604
<i>Scythā ἀνοουοσ</i>	415	<i>Seueritas uerbis temperata</i>	413
<i>Senectus animosa</i>	362	<i>Sibi quisq; testis</i>	495
<i>Senectus</i>	266. 496	<i>Silentium</i>	155. 182. 309
<i>Senectus honoranda</i>	183	<i>Silentium in bello</i>	524
<i>Senectus uiridis</i>	661	<i>Silentium ducis</i>	518
<i>Senectus honorata</i>	146	<i>Silentii oportunum</i>	68
<i>Senectus iuuenilis</i>	187	<i>Silētij fides 630 Silere in tēpore</i>	57
<i>Senes neglecti</i>	499	<i>Simile ad simile</i>	153. 182
<i>Senex bellator</i>	529	<i>Simpliciter</i>	6. 45
		<i>Simultas</i>	

SENTENTIARVM

Simultas magistratū	450	Temeritas	402.479.494			
Simultas à rogo deponenda	518	Tēperantia	627			
Sittis 519.	Sitim præuenire	636	Tēperate	13.17		
Sobrietas	90.196.621	Tēpla uacua	643			
Sobrietas in edulij	195	Temulentia castigata	420			
Sobrius princeps	466	Tenebris affuescere	154			
Solenter	3.10.52.33.59.43.59.64.	Ter homines	260			
	114.347.349.477.465.624	Tertia deducta	391			
Soloriēs 365.	Sōnus excusatus	303	Testimonium inimici	632		
Sordes 268.	Sordes gloriose	205	Timiditas laudata	430		
Sordide 550	Spektor conuiuij	650	Tyrannidis osor	627		
Sphinx domi 382.	Splendide	522	Tolerantia 163.	Tranquillitas	603	
Spontanea grata	399	Trophæum ridiculū	470			
Spontanei labores	194	Turba inutilis	408			
Spes fallax 505.	Spes in clypeo	515	Turba sine duce	621		
Spes boni futuri	653	Turca aut superandi aut nō prouocan				
Stantē mori 551	Statuarū gloria	495	di 375.	Turmalis	584	
Stratagema	109.111	Turpe ubiq; turpe	288	Turpiloquiū	283.	
Studium benedicendi	384	Turpiloquiū	283.	Tutū cōsiliū	489	
Studium sapientiæ	236	Tyrannidē mitigat liberalitas	422	Tyranni species	672	
Stultiloquium	124	Tyranni 361	Tyrānica uox	536		
Stupor animi 264	Stupidi	622	Tyrannice	563		
Sua cuiq; sors displicet	216	Τυρανός ὁ πλάτος	100	V	Asre	62.81.112
Sua cuiq; patria chara	415	V	Valli fiducia	516		
Sua quisq; uirtute cōmendetur	434	Varia lectio	222	Venia lacessito	548	
Superstitio	256.262	Venia extorta	340	Venus moderata	220	
Superstitio funerum	160	Venter omnia deuorat	267	Venter surdus	494	
Superstitio irrita	506.521	Venter & lingua	435	Ventris studium	646	
Superstitio nulla	91.149.278	Ventris studium	646	Vera bona animi	235	
Superuacua	657	Veritas 297.	Veritas odiosa	235		
Superuacua officia	564	Verba affectata	328			
Surdus delatori	536					
T Aciturnitas	506					
Tectum crimen	394					
Tedium gloriæ	371					

I N D E X

<i>Versus detortus</i>	390	<i>Vis pro iure</i>	363
<i>Versutia</i>	536	<i>Vita anxia</i>	361
<i>Vesci in publico</i>	275	<i>Vitam nemo contemnit</i>	607
<i>Vesci quouis loco</i>	283	<i>Vita contemptus</i>	18
<i>Vetula amata</i>	667	<i>Vita pura</i>	612
<i>Vetula concubinus</i>	651	<i>Vita misera</i>	271.612
<i>Vetulus dux</i>	530	<i>Vita sine litteris mors</i>	283
<i>Vicarij graues</i>	564	<i>Vitia pensata</i>	592
<i>Vicinus bonus</i>	445	<i>Virtus principis</i>	560
<i>Vicissitudo rerum</i>	180	<i>Vini docendi non laudandi</i>	561
<i>Victor benignus</i>	431	<i>Vltio deorum 530</i>	<i>Vltio</i> 616
<i>Victor ferox</i>	524	<i>Vltronea beneficentia</i>	202
<i>Victoriæ moderatio</i>	111	<i>Vltra malleum</i>	639
<i>Victoria magno emptæ</i>	438	<i>Vmbra 651</i>	<i>Vnguenta</i> 107, 285
<i>Victoria dulcis</i>	598	<i>Vnguentum olere</i>	348
<i>Victoria speciosa</i>	61.277	<i>Vnus eximius 553</i>	<i>Vocalitas</i> 395
<i>Victor & uictus</i>	481	<i>Voluptas</i>	258.278.286.662
<i>Victoria uti 358</i>	<i>Vigilantia</i> 470	<i>Voluptas temporaria</i>	631
<i>Vincere sine cæde</i>	516	<i>Voluptas doloris comes</i>	210
<i>Vindicta</i>	457	<i>Voluptas ex uirtute</i>	191
<i>Vindicta ciuilib</i>	245	<i>Voluptas magno emptæ</i>	400
<i>Vindictæ odium</i>	379	<i>Voracitas 650</i>	<i>Vota</i> 163
<i>Vindicta optima</i>	291	<i>Vota qualia 189</i>	<i>Votum</i> 335
<i>Vindictæ neglectus</i>	451	<i>Vota morientis</i>	554
<i>Vini patiens</i>	575	<i>Vota stulta</i>	256
<i>Vinum uetus</i>	385	<i>Vox in bello</i>	498
<i>Violente 113</i>	<i>Virgo mulier</i> 389	<i>Vox tyrannica</i>	537
<i>Vir magistratum ornat</i>	474	<i>Vrbane</i>	5.31.46.71.83.86.302
<i>Viri fortis fiducia</i>	313	<i>Vrbanitas</i>	329
<i>Vir pecunia potior</i>	444	<i>Vsus ad aras</i>	453
<i>Virtus laudata tantum</i>	245	<i>Vsus lenit molestiam</i>	264
<i>Virtus infelix</i>	607	<i>Vtcunq; uincere</i>	456
<i>Virtus querenda</i>	201	<i>Vtilitas</i>	511
<i>Virtus succedit</i>	437	<i>Vtilitas uirtute potior</i>	112
<i>Virtutis præmia</i>	815.180	<i>Vti uictoria</i>	483

Vulgæ

SENTENTIARVM

Vulgi nihil sanum	373	Vxor molesta	588
Vulgo nihil recte placet	282	Vxor quare ferenda	207
Vxor casta	423	Vxorum imperium	494
Vxor eligenda	105	Vxoris reuerentia	557
Vxor humilis	183		

INDEX PERSONARVM

A drianus Caesar	553	Antiochus	448
Aegyptij	413	Antiochus Ephorus	54
Aeschines	234	Antiochus tertius	436
Agasicles	2	Antiochus quartus	436
Agathocles	426	Antipater	435
Agefilaus	3. 116	M. Antonius	525
Agefistrata	178	Antonius pius	557
Agefilaus Ephorus	48	Antonius Heliogabalus	563
Agefipolis Cleombroti	34	Antonius Geta	562
Agefipolis Pausaniae	41	Antonius Caracallus	562
Agis primus	41	Anus libera uox	304
Agis secundus	46	Arcefilaus	152
Agis ultimus	46	Archelaus	57. 428
Alcamenes Telecri filius	48	Archidamus Zeuxidami	58
Alcander	101	Archidamus alter	60
Alcibiades	456	Archileonides scemina	65
Alexander Magnus	305	Argus	54
Alexander seuerus	564	Aristides iustus	448
Anaxander Euricratidis	51	Aristippus 216	Aristo 56
Anaxandridas Leontis	49	Artoxerxes	408
Anaxilas	51	Artoxerxes alter	409
Androclidas Lacon	52	Astycratidas	63
Annibal	481	Ateas Scythia	415
Antagoras poeta	329	Augustus	332
Antalcidas	52	Aurelianus	572
Antenodorus philosophus	333	Bias Lacedaemonius	64
Antigonus rex Macedonum	324	Bonofus 575	Brasidas 64
Antigonus secundus	433	M. Brutus 530	Buris 147

I N D E X

C Aecilius Metellus	517	Demetrius Phalereus	464
C. Caligula	536	Demonides	152
C. Domitius	490	Demosthenes orator	396
C. Fabritius	477	Dercillidas	66
C. Iulius Caesar	355	Diogenes Cynicus	235
C. Marius	518	Dion	427
C. Popilius	520	Dionysius	419
Callicratides	152	Dionysius iunior	425
Callicratidas	80	Domitianus	552
Callippide	27	E Merepes ephorus	69
Cassius	627	Epaminondas	465
Cato senior	494	Epenetus	69
Cato uticensis	506	Epicharmus	418
Catulus Lucatius	520	Eteocles	143
Chabrias	462	Eudamidas Archidami	70
Charillus siue Charilaus	128. 57	Eudæmonicus	316
Chilo Lacon	179	Euboiclas	70
Claudius Caesar	538	Eumenes	437
Clearchus	82	Euricratidas Anaxandridæ	73
Cleombrotus Pausaniæ	83	F Abius Maximus	478
Cleomenes Anaxandridæ	83	C. Fabritius	477
Cleomenes alter	89	Firmus	574
Commodus Aelius uerus	557	G Alienus	570
Cotys Thraciæ rex	414	Gelo Syracusanus	416
Curtius eques Romanus	344	Geradas Spartanus	107
Cynisca	24	Gorgo	170
Cyrus Iunior	409	Gorgo Leonidæ uxor	104
Cyrus Maior	402	Gyrtias	171
D amindas	66	H Egesippus Crobelus	462
Damis	65	Herondas	74
Damonidas	65	Hieron	417
Damatria	171	Hippocratidas	79
Darius	404	Hippodamus	78
Demaratus	67	I Dathyrsus Scytharum rex	415
Demetrius Antigoni filius	430	Iphicrates	459
		Iulia	

SENTENTIARVM

Iulia Augusti filia	347	Nicander	117
L Abotus	89	Nicostratus dux	465
Lacedæmonij	1	O ctavius Caesar Augustus	332
Lacedæmoniorū prisca instituta	153	Orontes	413
Lacénarum apoph.	169	Otho Syluius	547
Laconum aliquot ἀνωρύμων apoph.		P Aedaretus	122
Lacydes 152	(130)	Panthoidas	118
Lamachus	459	Parysatis Cyri mater	412
Laphyropole	10	Paulus Aemylius	491
Larissei	22	Pausanias Cleombroti	119
Leon Euricratidis	92	Pausanias alter	123
Leonidas Anaxandridæ	95	Pelopidas	475
Leonides	306	Pericles	453
Leontychidas primus	90. 102	Pescenninus Niger	561
Leontychidas alter	91	Philippus Macedo	292
P. Licinius	491	Phocion Atheniensis	372
Lochadus Polyenidæ	96	Pisistratus	463
Lucullus	521	Plistarchus Leonidæ	123
Lycurgus	97	Plistonax Pausaniæ	124
Lysander	112	Pollio	344
Lysimachus	434	Poltyx rex	414
M Anius Curius	476	Polycratidas	126
Marcus Brutus	530	Polydorus Alcamenis	125
Marcus Crassus	627	Pompeius Magnus	364
M. Tullius Cicero	379	C. Popilius	520
C. Marius	518	Porus rex	315
Maximinus	569	Probus	574
Marinus	572	Ptolemæus Lagi filius	429
Mæander	88	P. Licinius	491
Megabates	11	Pyrrhus rex	437
Memnon dux	413	Pytheas	463
Menecrates medicus	28	T. Quintius	488
Myronides	453	S Aturninus	572
N Amertes	117	Scipio maior	484
Neræ coccei	552	Scipio minor	510

I N D E X

Scilurus Scythæ	416	Tcmistæas uates	74
Semiramis regina	406	Themistocles	442
Serullius	366	Theopompus	75
Sertorius	530	Therycion	78
Seuerus Imperator	559	Tiberius Cæsar	533
Sextus Nero	539	Timon Atheniensis	458
Socrates	189	Timotheus dux	461
Soëbidas	126	Tissaphernes	8
Spartis	147	Traianus	555
Strato	217	Turonius	547
Sylla	522	Tynnichus	142
T Achus rex	34	V Atinius in Ciceronem	386
Tacitus	574	Vespasianus pater	547
Taxiles India	113	Vespasianus filius	551
Telecrus	127	X Enenetus	461
Teletia	174	Xenophanes Lagi	430
Teres	414	Xerxes alter	406
Tescha Dionysij soror	423	Z Enobia	572
Thasij	15	Zenophantus	323
Thano	179	Zeuxidamus	118
Thearidas	74		
Tectamenes	77		

FINIS.

ANNOTATA QUAE VEL TYPOGRAPHOS VEL AMANVENSES FEFELLERANT.

Pagina 29. uersu 2. lege coq; pacē. Idem uers. 17. lege magnum. pag. 47. uers. 9. lege his magis. pag. 52. uers. 5. pro, ille, legendum hic. pag. 55. uers. 9. lege habebatur. pag. 61. uers. à fine 7. animantibus. pag. 76. uers. 5. admiraretur. pag. 78. uers. 5. eiq; dixisset. pag. 81. uers. 3. eò quod sua. pa. 87. uers. à fine 4. dele At. pag. 102. uers. à fine 2. Leontychidas. pag. 110. uers. 15. cincta est Ind. pag. 117. uers. à fine 5. male? sign. pag. 128. uers. 24. Laconibus. pag. 139. uers. 5. mercatus, inquit. Ibid. uers. 29. uidebatur. pag. 140. uers. 4. ferocibus, nec uio lentis. pag. 145. uers. 23. impendantur. pag. 148. uers. 1. noueras? pag. 155. uers. 17. animum. pag. 188. uers. 9. parilis inuenta. pag. 191. uers. 2. suadet.

pag. 194

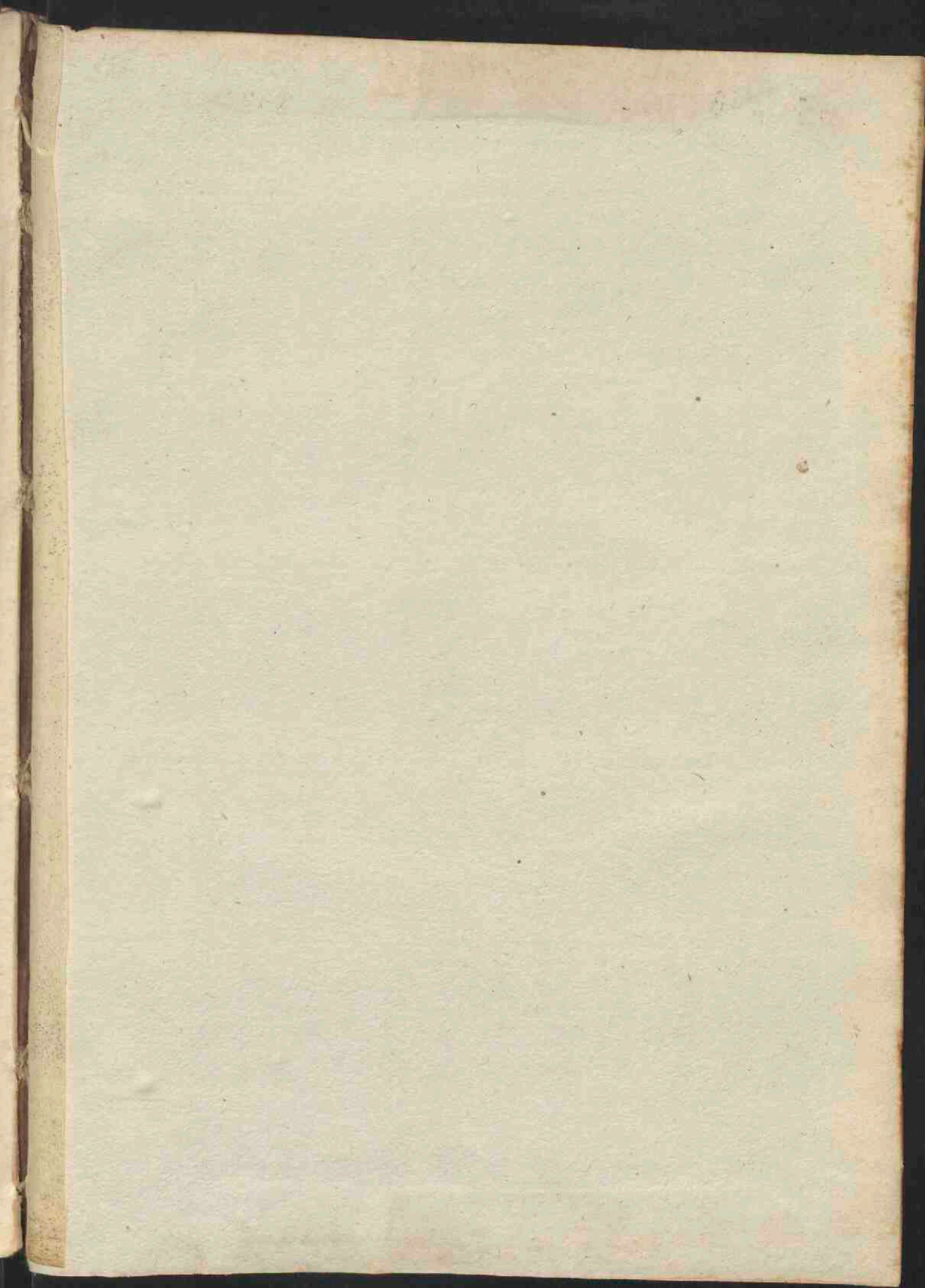
E R R A T A

pag. 194. uers. 19. podagrā pag. 201. uers. 3. meliora. pag. 207. uers. 17. ut uos
coll. pag. 208. uers. 23. angiporto. pag. 231. uers. 10. δῆλως. pag. 233. uers. 13.
uolo dici meum. pag. 245. uers. 16. Ego quidem, inquit uiros, tu uero & c. pag.
247. uers. 11. socordiam. pag. 253. uers. penult. Eos piratas. pag. 272. uers. 15.
uenatorij, sunt aucupatorij. pag. 288. uers. 10 autem eget auarus. pag. 289. uer.
20. dele, de. pag. 293. uers. 13. inquit, diu bonus. pag. 296. uers. ultim. munitū
pag. 320. uers. 17. destinandum eset. pag. 324. uers. 13. illorum accersi pag. 332.
uers. 5. & 6. domuisset, hortantibus ut faceret quod captis. & c. pag. 333. uers. 23.
porrexisset. pag. 336. uers. 18. bono inquit, sim. pag. 346. uers. 17. Augustum
pag. 352. uers. 7. Adeo studebat. pag. 377. uers. 3. Macedonum. pag. 382. uers.
18. à Verre: pag. 390. uers. 15 & 16. reum lesisset, & instaret idētidem patronus
rei, Dic. pag. 403. uers. 11. dele, eos. pag. 408. uers. ultim. imperat augere q̄
imminuere. pag. 412. uers. 14. infano gestadi regiū. pag. 415. uers. 16. si se det
oport. pag. 422. uers. 7. amāt. pag. 423. uers. 16. dele, Platonis fuisse discipulū,
ac lege, bono quodā genio fuisse afflatū. pag. 428. uers. 12. ac 11. acciperes. pag.
432. uers. penult. & ult. cōmutare. ibid. trāsferre. pag. 436. uer. 2. gulaq̄. pag.
445. uers. 7. umbrā. pag. 454. uers. 12. & 13. sed & oculos habere cōtinentes.
pag. 475. uers. ab imo 7. potius, inquit, nos. pag. 488. uers. 13. melioribus cor
rigendi. ibid. uers. 19. Cum hoste. pag. 490. uers. 11. Quintius autem. pag. 509.
uers. ab imo 5. quod Cæsari præter ius. pag. 522. uers. 19. Causa paratum est, sed
max. pag. 532. uers. ab imo 8. tum, exceptis. pag. 535. uers. ab imo 8. & 9. Phaë
thontem. pag. 537. uers. 3. titulo pertulit. pag. 558. uers. 7. Antonius, pius illi ut.
In epistola ad ducem Iuliacensem. B. 3. uers. ab imo 8. in quas nullum.

BASILEAE IN OFFICINA FROBENIANA
per Hieronymum Frobenium, Ioannem Heruagium
& Nicolaum Episcopium, Mense Martio,
Anno M. D. XXXI

A 1408518

7616.

